МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ АРХІТЕКТУРИ ТА МІСТОБУДУВАННЯ

Науково-технічний збірник

Заснований в 1997

Випуск № 22

Київ КНУБА 2009

УДК 711.11; 711.112

Сучасні проблеми архітектури та містобудування: Наук.-техн. збірник / Відпов. ред. М.М. Дьомін. – К., КНУБА, 2009. – Вип. 22. – 476 с. Українською та російською мовами.

В збірнику висвітлюються актуальні проблеми досліджень у галузі архітектури та містобудування, теорії та історії архітектури, реконструкції існуючої забудови.

Розрахований на працівників науково-дослідних і проектних організацій, викладачів вищих навчальних закладів.

Современные проблемы архитектуры и градостроительство: Науч.-техн. сборник / Ответ. ред. Н.Н. Демин. – К., КНУБА, 2009. – Вып. 22. – 476 с. На украинском и русском языках.

В сборнике освещаются актуальные проблемы исследований в области архитектуры и градостроительства, теории и истории архитектуры, реконструкции существующей застройки.

Рассчитан на работников научно-исследовательских и проектных организаций, преподавателей высших учебных заведений.

Відповідальний редактор – член-кореспондент АМ України, доктор архітектури, професор М.М. Дьомін.

Редакційна колегія: доктор технічних наук, професор Габрель М.М.; доктор архітектури, професор Єжов В.І. (заступник відповідального редактора); доктор технічних наук, професор Клюшниченко Є.Є.; доктор архітектури, професор Лаврик Г.І.; доктор архітектури, професор Мардер А.П.; доктор технічних наук, професор Михайленко В.Є.; доктор географічних наук, професор Нудельман В.І.; доктор архітектури, професор Панченко Т.Ф. доктор технічних наук, професор Підгорний О.Л.; доктор технічних наук, професор Плоский В.О.; доктор технічних наук, професор Сергейчук О.В.; доктор архітектури, професор Слєпцов О.С.; доктор архітектури, професор Ковальський Л.М.; доктор архітектури, професор Куцевич В.В.; кандидат технічних наук, доцент Товбич В.В. (відповідальний секретар); доктор архітектури, професор Фільваров Г.Й.; доктор архітектури, професор Тімохін В.О. (заступник відповідального редактора); доцент Чередніченко П.П. (заступник відповідального секретаря); дійсний член АМ України, доктор технічних наук, професор Яковлєв М.І.

Рекомендовано до видання вченою радою Київського національного університету будівництва і архітектури, протокол № 47 від 30, жовтня 2009 р.

На замовних засадах

© Київський національний університет будівництва і архітектури, 2009

Присвячується пам'яті

Ігоря Микитовича Сєдака
та
Юрія Миколайовича Білоконя

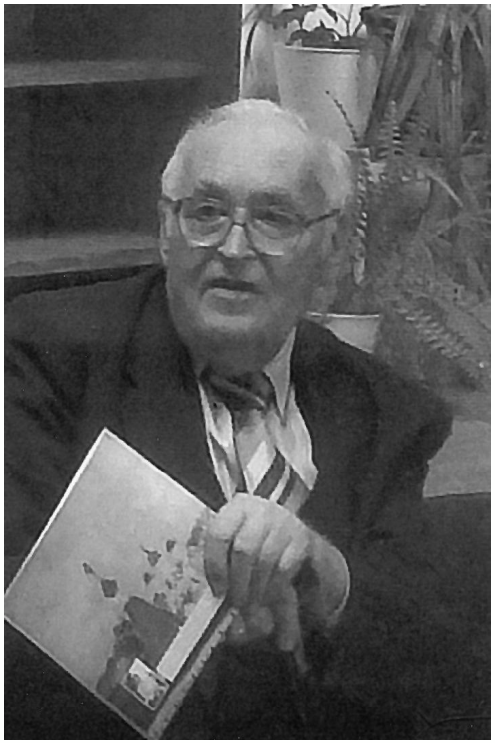

У січні 2009 року пішов з життя архітектор, дослідник, педагог, чудова людина – ІГОР МИКИТОВИЧ СЄДАК.

Сєдак Ігор Микитович – Заслужений архітектор України (1977), лауреат Державної премії СРСР у галузі архітектури (1978), член Національної спілки архітекторів України, почесний член Української академії архітектури, дійсний член Академії будівництва України (2004), почесний член (академік) Академії мистецтв України (2004).

Нагороджений: орденами Трудового Червоного Прапора, Богдана Хмельницького, Вітчизняної війни І ступеня, Червоної Зірки, Почесною грамотою Президії Верховної Ради УРСР, багатьма вітчизняними та зарубіжними медалями.

Народився Ігор Микитович 3 жовтня 1923р. у Полтаві. Брав участь у бойових діях Другої світової війни, служив у лавах Червоної Армії (1941-1946). Після закінчення Київського інженерно-будівельного інституту за спеціальністю «Архітектура» працював у проектних і науково-дослідних

інститутах м. Києва, пройшовши шлях від архітектора до директора Українського державного інституту проектування міст «Діпромісто», який очолював з 1962 до 1977р.

Одночасно упродовж 30 років бере активну участь у громадському житті – в діяльності Спілки архітекторів України, обирався членом президії, першим заступником голови і головою правління Спілки архітекторів України, секретарем правління Спілки архітекторів СРСР (1975—1990).

Репрезентував Україну на багатьох з'їздах архітекторів СРСР.

Був делегатом XI-XVI конгресів та асамблей Міжнародної спілки архітекторів (UIA) у Болгарії, Іспанії, Мексиці, Єгипті, Великій Британії.

Багато років був членом Комітету з Державної премії України ім.Т.Г.Шевченка та головою його архітектурної секції, членом президії республіканського правління Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, віце-президентом архітектурної секції Українського товариства дружби та культурного зв'язку з зарубіжними країнами, членом комісії Української РСР із справ ЮНЕСКО.

Працював головним редактором науково-технічного збірника «В помощь проектировщику-градостроителю», за плідну роботу в якому нагороджений срібною медаллю Всесоюзної виставки досягнень народного господарства СРСР.

З 1978 року працював доцентом кафедри містобудування Київського національного університету будівництва і архітектури.

Автор понад 150 наукових робіт та публікацій з актуальних проблем містобудування і архітектури, серед яких монографія «Архітектура України».

І.Сєдак виконав понад 100 проектних і конкурсних робіт: генеральних планів Великої Ялти, Сум, Донецька — Макіївки та інших міст і селищ України. Ним запроектовані і побудовані житлові та громадські споруди в Києві, Дніпрорудному, Нововолинську, Червонограді, Артемівську, Кременчуці, Коростишеві та інших містах України, розроблені проекти парків в Алушті, Сімферополі, Одесі, Закарпатті, приміській зоні Києва.

У співдружності зі скульпторами розроблено та встановлено понад 30 пам'ятників: загиблим у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 рр. односельцям; погруддя двічі Героя Соціалістичної Праці, президента НАН України, академіка Б.Є.Патона в Києві.

За ландшафтну архітектуру центру м. Донецька йому присвоєна Державна премія СРСР в галузі архітектури.

Світлий образ Ігоря Микитовича назавжди залишиться в пам’яті його друзів, колег та учнів.

Редколегія

28 червня 2009 року пішов з життя провідний фахівець галузі містобудування в Україні, яскрава особистість, стратег та організатор державного рівня, людина надзвичайної порядності та доброти – ЮРІЙ МИКОЛАЙОВИЧ БІЛОКОНЬ.

Білоконь Юрій Миколайович – доктор архітектури, професор, Народний архітектор України, лауреат Державних премій України у галузі архітектури, член Президентської ради Національної спілки архітекторів України, дійсний член Академії архітектури України, іноземний член Російської Академії архітектури і будівництва, дійсний член Міжнародної академії архітектури.

Нагороджений орденами «За заслуги» III ступеня (2000), «Святий князь Володимир» IV ступеня, нагрудним знаком «Знак пошани» (2003).

Народився 1950р. у Дніпропетровську. В 1972 році закінчив Дніпропетровський інженерно-будівельний інститут, а в 1982р. – аспірантуру. Працював керівником архітектурної майстерні ГУ «КИЇВПРОЕКТ» та понад 20 років спочатку головним архітектором, а потім директором в Українському державному науково-дослідному інституті проектування міст «ДІПРОМІСТО».

Із 2006р. Ю.Білоконь працював також завідувачем кафедри містобудування Київського національного університету будівництва і архітектури.

Автор близько 35 друкованих праць, серед них 6 монографій і навчальних посібників, зокрема: «Регіональне планування. Сутність та значення» (2001), «Проблеми містобудівного розвитку територій» (2001), «Типологія містобудівних об’єктів» (2001), «Регіональне планування. Теорія і практика» (2003), «Наука і творчість в архітектурі» (2006), Територіальне планування в Україні. Європейські засади та національний досвід» (2009).

Один з авторів проектних розробок найбільш значних містобудівних та планувальних об’єктів. Серед них: генеральні схеми планування території України (2000-2002), схема планування території Луганської, Львівської, Миколаївської областей (2001-2002), проект планування приміської зони м. Києва (1998-2002), концепції територіального розвитку міст: Вінниці (1999), Одеси (2000), Донецька (2000-2001), Рівного (2000-2002), проекти генеральних планів міст: Івано-Франківська (2000), Сум (2001-2002), Запоріжжя (1999-2002), Євпаторії (2001-2002), Дніпропетровська (2002), Ужгорода (2002), Херсона (2002), Харкова (2003), Донецька (2009).

Розробив ряд важливих нормативно-методичних документів в сфері містобудування.

До основних архітектурних об’єктів та комплексів належить: реконструкція Одеського оперного театру (2003), комплекс будівель та споруд Посольства Республіки Білорусь в Україні (2003) та Національний комплекс «Експоцентр України» в Києві (2004).

Ю.Білоконь вів активну педагогічну діяльність на кафедрі містобудування. Член експертної ради ВАК України, член спеціалізованої вченої ради із захисту докторських (кандидатських) дисертацій при Київському національному університеті будівництва і архітектури.

Світлий образ Юрія Миколайовича назавжди залишиться в пам’яті його друзів, колег та учнів.

Редколегія

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ АРХІТЕКТУРИ

УДК 728.1:691.11 (477.82)

І. Г.Абрамюк

ДЕРЕВО В АРХІТЕКТУРІ ЛУЦЬКОГО ЖИТЛА НА ПОЧАТКУ XX ст.

Вступ. На початку минулого століття, як і в попередні віки на території старої Волині та в Луцьку зокрема, дерево було найдешевшим, найдоступнішим та дуже популярним будівельним матеріалом. Ще з давніх віків народні майстри накопичували та вдосконалювали досвід дерев'яного будівництва різних за функціональним призначенням будівель. Воно переважало як в сільській, так і в міській забудові: із дерева зводилися і садиби, і міщанські будинки, і господарські споруди. З нього виготовляли всі конструктивні частини. Дерево використовували для внутрішнього та зовнішнього оздоблення будівель.

Луцьк довго, за винятком оборонних та культових споруд, був містом дерев'яним. Кам'яні житлові будинки були рідкістю. Масове кам'яне спорудження житла розпочалося під кінець XIX століття. Про це свідчать інвентарні та люстраційні описи, а також згадки очевидців. Наприклад, люстрація 1789 року нараховує на території міста тільки 27 кам'яниць [1]. Ю.І. Крашевський відвідуючи Луцьк у 1840-вих роках, відмітив, що місто майже повністю забудоване дерев'яними будинками [2].

На жаль, соціально-економічні, політичні фактори, плинність часу та історичні події сприяли тому, що житлові будівлі та споруди знищувалися, перебудовувались, в них проводились ремонти і реконструкції. Зважаючи на це пам'ятки старовинного житлового будівництва набули вигляду, який поєднується з історико-архітектурними та мистецькими традиціями XIX – XX ст. Тому доцільно розглянути збережені одиниці дерев'яного житла зведені на початку XX ст. в контексті історичного розвитку будівництва.

Аналіз останніх досліджень. Принципи формування та розвитку дерев'яного будівництва сакральних та житлових споруд, а також специфіку їх архітектури вивчало велике коло дослідників. Аналіз дерев'яної архітектури України знаходимо у працях Л. Маслова, П. Раппопорта, П. Юрченка. Вагоме значення у вивченні розвитку та особливостей дерев'яної народної архітектури мають численні праці А. Данилюка.

Методика досліджень. Для детального вивчення дерев'яного житла в Луцьку на початку XX ст. були використані архівні матеріали із фонду Технічного відділу Луцького магістрату (ф. 158, оп. 4.), проведені натурні обстеження та обміри збережених об'єктів та зроблені їх фото фіксації.

Результати досліджень. На характер формування і оздоблення дерев'яних жител значною мірою впливали як етнічний та соціальний склад міського населення, так і вид діяльності мешканців, щільність забудови, конфігурація ділянки та вшанування народних традицій.

Відомо, що стародавнє будівництво фортифікаційних, сакральних та житлових споруд на Волині та у місті Луцьку було дерев'яним. З поступовим розвитком виробництва та суспільно-економічного життя населення зведення дерев'яних споруд замінювалося мурованим будівництвом. Ріст благополуччя міста створював нові можливості використання цегли у зодчестві, але дерево й надалі займало чільне місце при спорудженні міського житла.

На ранньому етапі розвитку дерев'яного будівництва житло мало спрощену об'мно-планувальну структуру. Будинок зводився у вигляді куба із брусів чи колод накритий двоскатним дахом . На основі цієї найпростішої конструктивної схеми склалася своєрідна модульна система, за допомогою якої визначалася типологія житла [3]. Пізніше в результаті комбінації модульних одиниць житло почало набувати все складнішої планувальної композиції. У ньому з'явилося декілька приміщень, як житлових, так і господарських. Дахи були двоскатні, виготовлені із соломи, дощок чи гонту.

Варто зазначити, що дерев'яні будівлі Луцька найчастіше належали до каркасної конструктивної системи, яка складалася із стояків та прогонів.

Внаслідок активного розвитку цегляної промисловості, в масовому житловому будівництві цегла стала витісняти основний будівельний матеріал. Через певні соціально-економічні умови цей процес заміни матеріалів відбувався поетапно. В результаті в Луцьку з'явився такий тип будівлі, як комбінований будинок. Для створення даного типу споруд виконувалися різноманітні комбінації з використанням цегли та дерева. Наприклад:

- Зводився дере'яний будинок із обмурованими кутами;
- Дерев'яний будинок повністю обмуровувався цеглою;
- Споруджувався мурований низ будівлі, а верх виконувався суцільно дерев'яним;

- Зводилася мурована споруда з дерев'яною надбудовою, але обкладеною цеглою.

Житлове будівництво, особливо дерев'яне, тривалий час виконувалося із збереженням народних традицій. Найвиразнішими зразками використання народних методів та засобів зведення споруд є житло, що зводилося на околицях міста, на місці колишніх сіл, а тепер районів Красного і Гнідави. Ці будинки були прямокутними або квадратними в плані, одноповерхові, каркасні, рідше зрубні, тиньковані. Прикрашалися невеликими ганками або верандами. Причілкові дошки, віконні рами та віконниці, фронтони ганків оздоблювалися декоративною різьбою. Широкого застосування в старій (центральній) частині міста набули фахверкові дерев'яні конструкції ("мурування по-пражськи"). Це каркасна система зведення будинків, при якій сам каркас виготовлявся із дерева, порожнини найчастіше замуровувалися цеглою та тинькувалися.

Найвідомішою дерев'яною житловою будівлею у Луцьку є садиба майора Франца Зайковського, яка знаходиться по вул. Ярощука, 9 (рис. 1). У давніх документах ця територія називається Воля Передміська. Дерев'яний, майже квадратний в плані, одноповерховий будинок мав шість кімнат, посередині розміщалася кухня з великою піччю, тому димар знаходиться в центрі даху. Дах високий, чотирискатний. Вікна прикрашені оригінальними дерев'яними конструкціями, які збереглися до наших днів. Верхня частина стін оздоблена широким багатоступінчатим карнизом. Такий самий рельєф мали капітелі пілястр, якими декоровані кути споруди. Пілястри розміщені з двох сторін кута, стовбур прикрашений вирізаним прямокутником. До основного корпусу будівлі були добудовані флігелі, які перетворили садибу в п'ять житлових квартир.

Ще одним прикладом суцільно дерев'яної житлової споруди Луцька є шляхетська садиба розташована по вул. Парковій, 5, який належав полковнику Августиновичу. Це прямокутний в плані одноповерховий будинок накритий двоскатним дахом із заломом. Головний фасад симетричний відносно парадного входу із прибудованим ганком. З обох боків від входу приєднано по одному вікну. Ще по два вікна розміщується з кожного боку на фасаді. Над вікнами влаштовані карнизи, які оздоблені орнаментом у вигляді ступінчатих пірамід, такий же декор використаний над входом. Фронтони даху прикрашені прямокутними вікнами та пірамідальним різьбленням (рис. 2).

Рис.1. Дерев'яна садиба
по вул. Ярощука, 9 (Фонд ЛДІКЗ)

Сьогодні садиба потинькована, побілена та має прибудови, внаслідок чого втратила значення пам'ятки житлової архітектури кінця XIX ст.

Рис. 2. Дерев'яна садиба по вул. Парковій, 5

Таке ж вирішення має садиба по вул. Драгоманова, 35. Головний фасад, який виходить на вулицю симетрично витриманий. Композиційним центром фасаду є центральна частина, на якій виділяється вхід із декорованим ганком. Згідно традицій будинок тинькований і побілений. Дах споруди двоскатний. Цікаві елементи дерев'яного оздоблення виконані на фронтоні даху. На гребені даху прибита так звана "дерев'яна берегиня" – прямокутна дошка, до якої були прибиті два вирізьблених елементи подібних на половину масті карт "піка". Сьогодні залишився тільки один елемент. Причілкові дошки, які розходилися від "берегині" до низу даху, прикрашені різьбленим орнаментом у вигляді наконечників стріл. В середині кожного такого наконечника рівномірно вирізані круглі дірки, які відображали певну символіку. На фронтоні розміщено два вікна оздоблені надвіконними карнизами у вигляді фронтонів, боковими вертикальними шалівками та підвіконними шалівками з хвилястими різьбленнями.

До сьогодні збережений дерев'яний будинок по вулиці Романюка. Зараз ця будівля знаходиться в незадовільному технічному стані і не представляє історико-архітектурної цінності. Оригінальним є оздоблення вікон та дверей.

Над ними влаштовані різьблені карнизи. Вікна також прикрашені віконницями із геометричним орнаментом. Цей орнамент повторюється на половинках дверей. В одному кутку будівлі знято частину тиньку, що дозволяє визначити тип конструктивної системи. Споруда належить до каркасної системи стояків та прогонів. Площини стін між стояками заповнені шалівками, між якими вкладений наповнювач із піщано-цементного розчину (рис. 4).

Рис. 3. Частина даху дерев'яного будинку по вул. Драгоманова, 35

Рис. 4. Дерев'яний будинок по вул. Романюка

Аналогічним методом побудовані ще збережені до сьогодні два будинки по вулиці Богдана Хмельницького. Вони одноповерхові, прямокутні в плані, видовжені в глиб ділянки та виходять торцевим фасадом на вулицю. Такі житла найчастіше зводилися малозабезпеченими єврейськими родинами. За визначенням Р.Г. Метельницького, це класичні однородинні житлові будинки [4].

Прикладом зведення дерев'яного житла блокованого типу може бути будинок по вулиці Ковельській. Ця споруда прямокутна в плані, одноповерхова, з високим дахом. Фасад симетрично витриманий, головна вісь проходить по середині і з'єднує дві квартири. На головному фасаді виділяються два входи та по три вікна в кожній квартирі. На фронтонах даху виконані балкони, на які виходили два вікна та двері між ними. Дашок одного із балконів підтримується конструкціями із стовпців, другий балкон зруйнований. Дерев'яними різьбленнями будинок не оздоблений.

На давніх світлинах, картинах та поштових листівках можна побачити, що велика кількість будинків прикрашалася критими галереями, балконами, ганками. Всі ці структурні елементи будівель оздоблювались різноманітними геометричними та орнаментними різьбленнями. Дашки балконів, ганків та галерей підтримувалися стовпцями, які найчастіше були чотиригранні, рідше

круглі. Їх також декорували вирізуванням-профілюванням. Перила балконів оформлялися вирізаними фігурними дошками або навхрест прибитими планками.

До сучасності збережена значна кількість будинків споруджених з використанням змішаної техніки. На жаль, сьогодні через численні перебудови, тинькування та ремонти такого типу житло зведене на рубежі XIX ст. – XX ст. важко відрізнити від будівель споруджених у післявоєнні роки.

Дерев'яні конструкції міських житлових будинків побудованих до поч. XX ст. можна визначити аналізуючи архівні документи. Зображені в них фасади, плани та розрізи житлових будинків, які не збереглися до сучасності дають детальну інформацію щодо вирішення фасадів, організації планування та використання певних конструкцій. Одним із таких прикладів є будинок, який розміщувався по вулиці Гнідавській, 3. Він одноповерховий із мурованим суторіном, а поверх на ньому дерев'яний, це простежується на поперечному та повздовжньому перерізах (рис. 5). На цих кресленнях можна побачити, що стіна споруди з правого боку виконана мурованою на всю висоту. Будинок квадратний в плані, з високим дахом. Головний фасад симетричний відносно центральної осі, на ньому виділяється аттик над дверима із слуховим вікном трикутної форми. Вікна розташовані симетрично відносно дверей, які оздоблені орнаментним різьбленням [5].

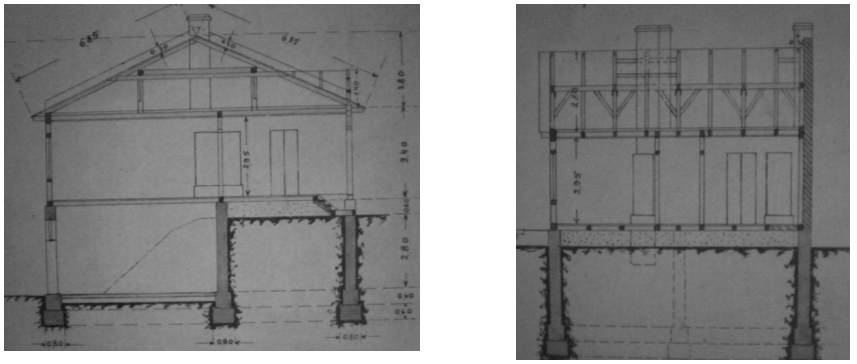

Рис. 5. Поперечний та повздовжній перерізи комбінованого будинку по вул. Гнідавській, 3 (Фонд ДАВО)

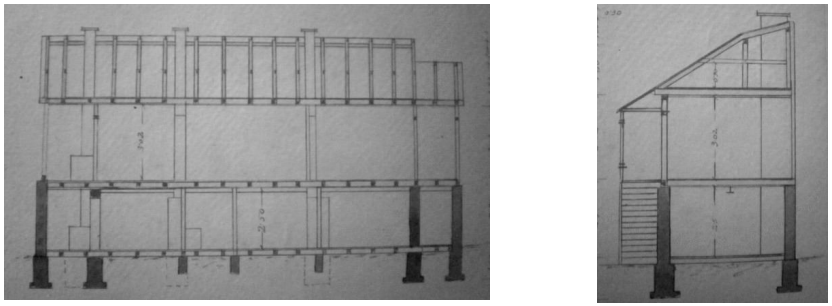

Рис.6. Поперечній та повздовжній перерізи комбінованого будинку по вул. Словацького (Фонд ДАВО)

Аналогічним прикладом комбінованого типу будинку може бути житло по вул. Словацького. Важливо зазначити, що мурованими в партері були тільки несучі стіни, а перегородки – дерев'яними (рис. 6).

В архівних документах віднайдено ще один приклад комбінування матеріалів: стіни, перегородки та перекриття виконувалися дерев'яними, а фундаменти, печі та частини стін біля печей – мурувалися (рис. 7, 8). Такого типу комбінований будинок розташовувався по вул. Бернардинській (сьогодні вулиця Градний узвіз). Із поперечного розрізу будівлі (рис. 8) бачимо, внутрішні двері теж виконані із дерева та оздоблені геометричним орнаментом.

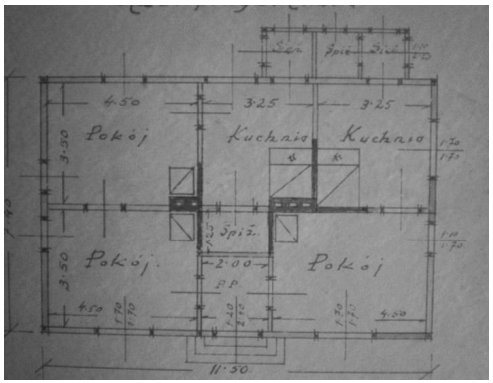

Рис. 7. План комбінованого будинку по колишній вул. Бернардинській (Фонд ДАВО)

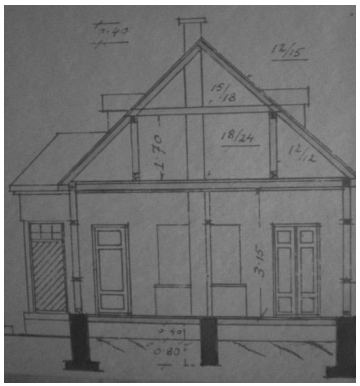

Рис.8. Розріз комбінованого будинку по колишній вул. Бернардинській (Фонд ДАВО)

До комбінованого типу житлових будинків можна віднести мурувані споруди із прибудованими дерев'яними ганками, верандами та терасами. Ці конструктивні елементи також оздоблювалися різьбленням згідно народних традицій та звичок. Прикладом може бути двоповерховий житловий будинок по вулиці Сенаторки Левчанівської, 11 (рис. 9). Він квадратний в плані, але завдяки оригінальному вирішенню влаштування другого поверху та даху, створено індивідуальний, неповторний ансамбль. На головному фасаді виступає закритий ганок, на який опирається відкритий балкон. Будинок мурований виконаний у "цегляному стилі", але з лівої сторони дворового фасаду прибудована широка дерев'яна крита тераса, дах та перила якої оздоблені фігурним декором. Стовпці, що підтримують дашок мають прямокутну форму із спиляними кутами, прикрашені фігурним вирізуванням.

Рис. 9. Комбінований будинок по вул. Сенаторки Левчанівської, 11

Рис. 10. Дерев'яний ганок прибудований до мурованого будинку по вул. Сенаторки Левчанівської, 11

При влаштуванні дахів, дерево використовувалося у всіх типах міських будинків, незалежно від матеріалу з якого була зведена споруда. Так як, міське житло до початку XX ст. не відрізнялося значними розмірами і мало невелику ширину прольоту, то як несучі елементи застосовувалися приставні або висячі крокви (крокв'яні ферми) (рис. 5, 6, 8, 11). Вони складалися із кроквяних ніг (похилі балки на двох опорах), гребеневого прогону (верхній горизонтальний опорний брус для кроквяних ніг), стояків та підкосів, що підтримують кровяні ноги в середині прольоту, розпірок-ригелів, і схваток-ригелів, що зв'язують кроквяні ноги між собою, кобилок і брусів, які становлять основу для укладання покрівлі [6].

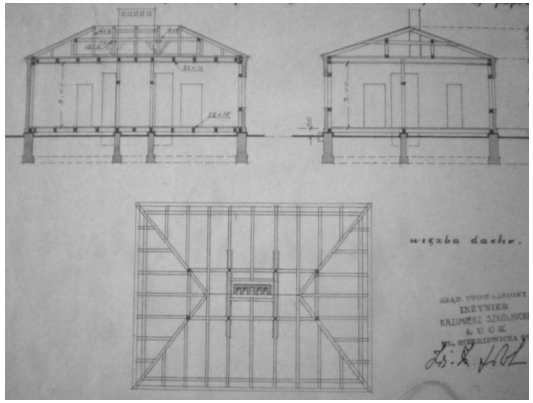

Рис. 11. Повздовжній, поперечний розрізи та план даху будинку по вул. Рівненській (Фонд ДАВО)

Висновки. Таким чином, давнє дерев'яне будівництво у Луцьку становить невід'ємну частку історико-архітектурної спадщини міста. Незважаючи на швидке знищення дерев'яних будівель внаслідок пожеж та гниття, вони були поширеними в міському будівництві до середини XX ст. Дерево використовувалося всіма верствами населення при зведенні будь-якого типу споруд, так як було дешевим і вимагало незначних затрат часу на будівництво. Конструктивні, планувальні особливості та декорування дерев'яного житла відображають давні народні вірування, традиції та культуру. Оздоблення елементів будівель у вигляді різноманітних декоративних різьблених символів дозволяє сьогодні відтворити картини побуту та уявлень наших предків.

Список використаних джерел та літератури:

1. З опису Луцького замку складеного урядовцями польського короля за люстрацією 1789 року // Луцьку 900 років: Збірник документів та матеріалів. К.: Наукова думка, 1985. – с. 287.
2. Kraszewski J. I. Wspomnienia Wolynia, Polesia I Litwy. Warszawa: Ludowa Spoldzielnia Wydawnicza, 1985. – s. 177.
3. Дерево в архитектуре и скульптуре славян. М.: "Советский художник", 1987. – с. 185.
4. Метельницький Р.Г. Деякі сторінки єврейської забудови Луцька. К.: Дух і Літера, 2001. – с. 135.
5. Державний архів Волинської області, ф. 158, оп. 4, спр. 337.
6. Сільські житлові та громадські будівлі / [Хазін В.Й., Лісенко В.А., Бондар В.О. та ін.] – К.:"Вища школа", 1995. – с. 103.

Анотація

В статті висвітлюються основні особливості дерев'яного будівництва у місті Луцьку до початку XX ст., визначаються способи комбінування деревини із іншими будівельними матеріалами у луцькому зодчестві, а також встановлюється роль дерев'яних конструкцій при влаштуванні різних елементів будинку та оздоблення фасадів. Проводиться детальний аналіз деяких дерев'яних житлових споруд Луцька.

Ключові слова: дерево, дерев'яне житлове будівництво, дерев'яні конструкції.

Аннотация

В статье указаны главные особенности деревянного строительства в городе Луцке до начала XX века, отображены способы комбинации дерева с другими строительными материалами в луцком зодчестве, а также устанавливается роль деревянных конструкций при обустройстве разных элементов дома и декорации фасадов. Проводится детальный анализ некоторых деревянных жилых сооружений Луцка.

Ключевые слова: дерево, деревянное жилое строительство, деревянные конструкции.

The summary

In the article the main peculiarities of wooden buildings in the town Lutsk on the beginning of 20 century are payed attention to the ways of combining wood with other building of Lutsk are determined, also the role of wooden constructions while organizing different elements of fuildings and decorating of
facades are established. There is also driven analyzing in details of some wooden housing huldings.

Key words: wood, woodenly house building, woodenly constructions.

УДК 726

О.В. Бачинська

ОСОБЛИВОСТІ ОБ'ЄМНО-ПРОСТОРОВИХ КОМПОЗИЦІЙ СУЧАСНИХ САКРАЛЬНИХ СПОРУД М. КИЄВА

Після тривалого занепаду релігійного життя у XX ст. Київ починає відроджуватися, як релігійний центр. В місті будують багато нових храмів, але їх зовнішній вигляд часто відрізняється від образів, втілених в історичних об'єктах, що прикрашали місто на протязі багатьох сторіч. Для впорядкування процесу відродження необхідно розглянути нові типи храмів та причини їх виникнення.

Типологія об'ємно-просторових композицій сучасних сакральних споруд, як наслідок втілення сутності релігії, в порівнянні з історичними храмами на території Києва раніше не розглядалася.

Метою дослідження є об'ємно-просторова композиція сучасних храмів, як результат втілення суті релігійного вірування, в порівнянні з традиціями будівництва храмів на території Києва.

Київ має довгу історію, місто переживало періоди розквіту і занепаду, його відбудовували і руйнували, іноді змінюючи до невпізнанності. Але на протязі майже всього розвитку його символом та найбільшим скарбом були храми.

Будівництво сакральних об'єктів у Києві почалося ще за часів Київської Русі. У подальші часи місто розвивалося як релігійний центр, який відвідували натовпи паломників. У численних храмах проводили релігійні обряди, що благотворно впливали на розвиток міста. Як і інші міста цього регіону, Київ піддавався епідеміям, повеням та іншим негативним чинникам, але кількість населення невпинно зростала. Київ крок за кроком розбудовувався, збагачувався новими унікальними спорудами та осередками духовного життя. Слава міста – "Златоглавого" Києва, як його називали, ширилася далеко за його межі.

XX сторіччя змінило обличчя Києва, перетворивши культурно-релігійний центр Малоросії на столицю радянської республіки. Новий статус зобов'язував мати архітектуру з ідейним змістом відповідно антирелігійній епосі, а в центрі Києва зберігалося багато древніх храмів. Представники нової епохи рушили все, що нагадувало минуле життя, тому головний удар руйнувань прийняли на себе саме сакральні споруди. Храми, що дивом збереглися, лише залишки колишньої краси міста. Особливо боляче за споруди і комплекси часів Київської Русі. Через татаро-монгольську навалу від них залишилися фрагменти, які були відновлені пізніше. Споруди дійшли до XX ст. з великою

кількістю історичних нашарувань, в яких відбилася вся історія Києва та України. Їх знищували з міркувань розбудови нового адміністративного центру Києва, амбіціозний проект якого так і не довели до завершення. Відновити втрачені храми зараз, навіть відбудувавши, неможливо.

Наш час історично знаходиться після розпаду Радянського Союзу, країни, життя якої було побудовано на матеріалістичному сприйнятті світу. Домінування у суспільстві матеріалістичної ідеології відійшло у минуле з 1990-х рр. і релігія знову стала органічною частиною життя багатьох людей, як було в Києві багато сторіч до цього. Місто починає відроджуватися, як релігійний центр, але недавнє бурхливе минуле болюче нагадує про себе понівеченими і знищеними сакральними ансамблями (рис. 1). З часом Київ буде розвиватися і далі, і епохальне XX сторіччя сприйматиметься на рівні з іншими історичними подіями, так як зараз розглядаємо татаро-монгольську навалу – як жахливий, але поворотний момент в історії, який наложив свій відбиток на розвиток українських земель і його вже не змінити. Враховуючи часове розташування сучасності, одна з сьогоденних задач – осмислення уроків попередньої епохи, щоб ніколи більше таке не повторилося.

Зараз у Києві існують історичні і сучасні сакральні об'єкти різних релігійних напрямків. Найкращі та найцікавіші за архітектурою – історичні храмові споруди.

Руїни, храми, сакральні комплекси, що дійшли до нашого часу, цінні своїм древнім походженням, пов'язаними з ними багатьма історичними подіями, видатним мистецтвом, архітектурою і містобудуванням, і головним призначенням храму – богослужінням, яке відбувається в них вже не одне століття. Кількість матеріальних слідів у вигляді руйнувань, добудов, різностильових реконструкцій, нашарувань мистецтва, що залишили на них сприятливі та руйнівні події, просто вражає. Безумовно, вони являють собою безцінний скарб світової спадщини (рис. 1).

Найцікавіші й найзнаменитіші храми і комплекси входять до туристичних маршрутів і поряд з іншими унікальними місцями і спорудами Києва створюють візитну картку міста на світовому рівні. Це:

– рештки Десятинної церкви (X ст., вул. Володимирська, 2);
– Андріївська церква (XVIII ст., вул. Андріївський узвіз, 23);
– Володимирський собор (XIX ст., бульв. Т. Шевченка, 20);
– Золоті ворота (XI, XX ст., вул. Ярославів вал, 1);
– комплекс споруд Софії Київської (XI–XIX ст., вул. Володимирська, 24);
– Михайлівський Златоверхий монастир (XII–XX ст., пл. Михайлівська);
– Видубецький монастир (XI–XIX ст., вул. Видубецька, 40);

а)

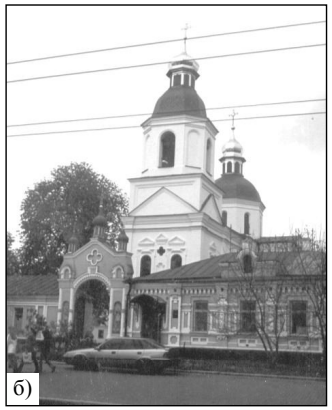
б)

в)

г)

д)

е)

є)

Рис. 1. Старовинні храми Києва: а) Андріївська церква; б) Вознесенська церква Києво-Печерської лаври; в) Воскресенська церква Києво-Печерської лаври; г) Миколая Набережного церква; д) Миколая Притиска церква; е) синагога; є) містобудівний ансамбль Воздвиженської церкви – наслідки XX ст.

– Києво-Печерська лавра з церквами Спаса на Берестові та Феодосія Печерського (XI–XX ст., вул. І. Мазепи, 19, 21, 25, 27, 32).

У туристичних путівниках також звертають увагу на такі сакральні споруди:

– Ільїнська церква (XVII ст., вул. Почайнінська, 2);

– Покровська церква (XVIII ст., вул. Покровська, 7);

– Успенська церква Богородиці Пирогощої (XII–XIX, XX ст., пл.Контрактова, 1);

– Св. Миколи Набережного церква (XVIII ст., вул. Г. Сковороди, 12);

– Св. Миколи Притиска церква (XVII–XVIII ст., вул. Хорива, 5а);

– Миколаївська церква на Аскольдовій могилі (XIX ст., Паркова дорога);

– Св. Олександра костьол (XIX ст., вул. Костьольна, 17);

– Св. Миколая костьол (XIX–XX ст., вул. Червоноармійська, 75);

– комплекс споруд Кирилівської церкви (XII–XIX ст., вул. Фрунзе, 103);

– Флоровський монастир (XVII–XIX ст., вул. Притиско-Микільська, 5);

– Покровський монастир (XIX ст., пров. Бехтеревський, 15).

Але й нові храми Києва заслуговують на увагу своєю архітектурою (рис. 2). Зараз збудовані споруди релігій, яких до XXI ст. не було в місті, їх храми іноді дуже цікаві і відрізняються один від одного і від традиційних старовинних споруд зовсім іншою об’ємно-просторовою композицією.

На об’ємну структуру храму загалом впливає багато різних чинників: сутність релігії, що складалася під впливом історичних подій, географічно-історичний фундамент формування того чи іншого вчення, головна мета створення сакральної споруди – проведення ритуальних дій, спільна молитва чи загальний збір адептів. Має значення час виникнення релігії, бо древні релігії містять в собі значну частину містики, яка виливається у велику кількість символіки в релігійних діях, мистецтві, архітектурі. Більш пізні релігії відмовилися від цього на користь спрощення вчення та обрядів, що відповідало рівню розвитку суспільства на той час. Все це складає відношення до храму у кожній релігії, і саме тому архітектура сакральних споруд у різних напрямках в рамках одного релігійного вірування може сильно відрізнятися.

Таким чином, складна духовна основа в кожній релігії формує певну структуру храму, яка проявляється від маленьких до величезних споруд. На неї, як платтяна людину, одягають мистецькі напрямки, різні архітектурні форми і стилі, конструктивні рішення і т.і. Але все одно ця внутрішня структура завжди прочитується у споруді храму. До того ж функціональне призначення змушує формувати унікальний вигляд, що в сукупності з внутрішньою структурою сильно вирізняє храм на фоні інших громадських споруд.

Рис. 2. Сучасні храми Києва: а) Георгіївська церква, вул. Ползунова; б) церква Агапіта Печерського, частина комплексу, просп. Миру, 16; в) церква Іоанна Хрестителя, вул. Гарматна, 37; г) церква преп. Серафима Саровського, вул. Попудренка; д) каплиця Сорока Св. Мучеників Севастійських, вул. Булаховського; е) каплиця Св. Мучениці Тетяни, вул. Кар'єрна, 80; є) Василівська церква, Вознесенський узвіз; ж) незалежна церква Філадельфія, вул. Голосіївська, 57; з) комплекс Адвентистів Сьомого Дня, вул. Лукьянівська, 9б.

У Києві зараз є споруди всіх напрямків християнства (православ'я, католицизм, відгалуження протестантизму), іудаїзму, ісламу. За кількісними показниками – найбільше православних храмів, потім протестантських, всі інші присутні мають в розпорядженні на даний час від однієї до п'яти споруд та комплексів і вносять релігійне різноманіття у духовне життя міста. Найсучасніше з усіх перерахованих віровчень – відгалуження протестантизму. Враховуючи його історію (виник нещодавно, як для релігії, розвивався як протест проти католицизму з пишними обрядами, в сукупності з формуванням капіталізму), стає зрозумілим, чому протестантські храми найбідніші за архітектурою, і іноді зовні зовсім не асоціюються з храмом.

Враховуючи вищесказане, всі сучасні київські сакральні споруди можна поділити на групи:

– перша група – **храми.** Вони багато втратили зі своєї архітектурної розкоші у порівнянні зі старовинними об'єктами, але в них збереглася внутрішня структура, характерна для храму тої чи іншої релігії. Такі споруди здалеку прочитуються, як сакральні, і саме тим цікаві з точки зору архітектури. Великим недоліком їх розташування є невдалі ансамблі з навколишньою забудовою, але вдосконалення такого ансамблю можливе, бо в ньому вже закладена головна архітектурна домінанта – сакральний об'єкт унікального формоутворення. Це православні споруди, католицькі, мечеть. Сучасних синагог не має (рис. 2);

– друга група – протестантські церкви, які можна назвати **молитовними будинками,** бо за сутністю – це зібрання на спільну молитву, а не проведення сакральних релігійних дій, як у храмі. Такі будинки мають більш примітивну архітектуру, форми, характерні загалом для громадських будівель. Здалеку не прочитуються, як храми, використана в оформлені релігійна символіка робить їх архітектуру більш виразною і, іноді, достатньо цікавою для споглядання. Ансамблю з навколишнім середовищем не створюють зовсім, розташовані як прийдеться, іноді в недопустимому для сакральної споруди варіанті, що є результатом впливу внутрішньої сутності релігії (рис. 3);

– третя група виділяється з сукупності молитовних будинків примітивними рядовими формами, більш характерними для малоповерхових житлових будинків та в крайньому разі для невеличкого офісу, повною відсутністю релігійної символіки і формуванням будь-якого ансамблю. Їх можна охарактеризувати, як **будинки зібрань**, хоч за документами вони часто заявлені, як церкви. Їх сутність – у зборі адептів і управлінні общиною, що логічно витікає з розвитку протестантизму у зв'язці з капіталізмом. Багато протестантських відгалужень організовані, як успішна компанія, тому і така споруда – офіс для управління. За відсутності навіть релігійної символіки їх не

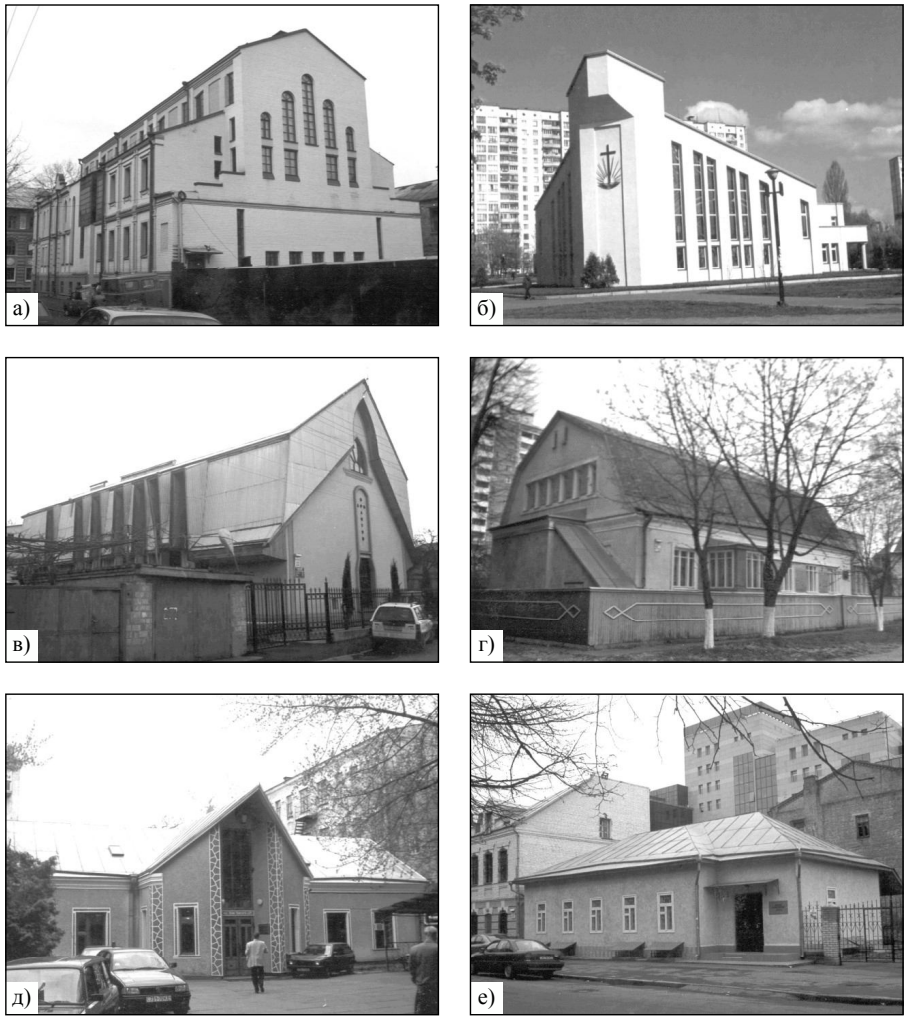

Рис. 3. Молитовні будинки та будинки зібрань Києва. Молитовні будинки: а) Дім Євангелія, вул. Щекавицька, 2/8; б) церква Новоапостольська, вул. П. Тичини, 18а; в) помісна церква Євангельських Християн Баптистів, вул. Олександрівська, 33. Будинки зібрань: г) церква Ковчег, вул. Брусилівська, 28/33; д) молитовний будинок Євангельських Християн Баптистів, пл. Толстого, 3а; е) протестантська церква, вул. Почайнинська.

можна врахувати, як тип сакральних будинків, хоча типологічно вони відносяться до типу релігійних споруд.

Таким чином, специфіка формування об'ємно-просторової композиції сакральних споруд Києва обумовлена складними поворотами недавньої історії міста та впливом духовної суті релігійного вірування. Старовинні храми, що збереглися після руйнувань XX ст. являють собою скарбницю світової культурної спадщини, але й нові сакральні споруди теж заслуговують на увагу. За об'ємно-просторовим рішенням серед них можна виділити дві категорії сакральних споруд – храми та молитовні будинки і тип релігійної споруди, який не відноситься до храмів – будинки зібрань. У зовнішньому вигляді типологічні особливості всіх трьох типів простежуються дуже виразно.

Список використаних джерел:

1. Бачинська О.В. Храм у системі загальнолюдських цінностей // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. – К.: КНУБА, 2001. – Вип. 9. – С. 179–184.
2. 50 знаменитых городов на карте мира / Скляренко В., Батий Я., Иовлева Т., Исаенко О. – Харьков: ФОЛИО, 2006. – 512 с.
3. Matthews S. Kyiv: Pocket Guide. Austria: Air Ukraine and Texparo GmbH, 1997. – 128 p.
4. Київ туристичний: Путівник. Київ, Держінфотур, 1999. – 288 с.

Анотація

В статті розглядаються сучасне існування храмів Києва в контексті історії міста, релігійні чинники, що впливають на архітектуру храму, типи об'ємно-просторової композиції сучасних храмів.

Ключові слова: храм, Київ, історія, об'ємна структура, чинник, тип.

Аннотация

В статье рассматриваются современное существование храмов Киева в контексте истории города, религиозные факторы, влияющие на архитектуру храма, типы объемно-пространственной композиции современных храмов.

Ключевые слова: храм, Киев, история, объемная структура, фактор, тип.

The summary

Modern existence of temples of Kiev in a context of a history of city, religious factors influencing architecture of a temple, the types of a volumetric-spatial composition of modern temples are considered in clause.

Key words: a temple, Kiev, history, volumetric structure, factor, type.

УДК 72.01

О.Б.Білінська, О.П.Олешко, С.І.Топилко

ДО ПИТАННЯ МЕТОДИКИ ПРОВЕДЕННЯ АРХІТЕКТУРНИХ ОБМІРІВ ДЛЯ СТУДЕНТІВ-АРХІТЕКТОРІВ НА КАФЕДРІ ДИЗАЙНУ ТА ОСНОВ АРХІТЕКТУРИ ІНСТИТУТУ АРХІТЕКТУРИ НУ"ЛП"

Постановка проблеми. Архітектурні обміри історичних споруд студенти напряму "Архітектура" виконують в кінці І-го курсу в рамках обмірної практики, і вони є безпосереднім доповненням курсу "Архітектурна графіка". Початкове навчання профілюючої дисципліни будується на знайомстві студентів з видатними творами світової і вітчизняної архітектури. Вивчення пам'яток архітектури, як правило, відбувається в процесі освоєння архітектурної графіки на матеріалах різних зображень історичних споруд. Це реставраційні і обмірні креслення, зарисовки, уважі, фотографії тощо. Разом з виконанням графічних робіт в програмі даної дисципліни передбачається проведення обмірної практики на конкретному історичному об'єкті.

Мета статті – представити методику проведення обмірної практики та дослідження історичних споруд у навчальному процесі Львівської політехніки.

Аналіз публікацій. Архітектурним обмірам класичних взірців архітектури присвячено спеціальні розробки і публікації [5, 6, 7, 8]. При складанні вказівок автори опиралися на фундаментальні роботи відомих фахівців в області реставрації, дослідження і фіксації пам'яток архітектури. Однак у Львівській політехніці сформовано власну традицію обмірної практики, в результаті накопичено значний фактичний матеріал. Так, практику проведення архітектурних обмірів започатковано ще у 1880-85 рр. на кафедрі історії архітектури Львівської політехніки під керівництвом Ю.Захарієвича. Результатом роботи став опублікований альбом "Zabytki sztuki w Polsce" з опублікованими кресленнями, фотографіями, рисунками. Пізніше роботу продовжили викладачі кафедри Е.Ковач, Я.Зубрицький, М.Осінський. На сьогодні традицію дослідження та обмірів кращих взірців української архітектури продовжують викладачі кафедри дизайну та основ архітектури, в результаті опубліковано статті [2] та методичні рекомендації [1, 3, 4].

Обговорення проблеми. Відтворення креслень і обміри, вдало доповнюючи один одного, допомагають студентам познайомитися з особливостями архітектурних стилів, оцінити творчі прийоми архітекторів у створенні архітектурного образу, прослідкувати історію споруди, побачити відображені в її зовнішності особливості національної культури і віддзеркалення історичних подій. У сукупності архітектурна графіка і обміри дозволяють студентам вже на початковій стадії навчання, маючи поки що мінімум загальних знань, осмислено підійти до аналізу архітектурних форм, простору і їх взаємозв'язків при створенні архітектурного твору, виявляючи потребу у вивченні закономірностей розвитку архітектури.

Перед проведенням обмірних робіт студенти отримують завдання, в якому зазначено мету і зміст обмірів, застосування приладів і інструментів, знайомляться з методикою проведення натурної роботи, камеральної обробки і оформлення результатів.

Виклад основного матеріалу. Перелік обмірних робіт і порядок їх проведення давно відпрацьовані в практиці дослідження величезної кількості пам'яток архітектури. Не дивлячись на те, що склад робіт може змінюватись залежно від використання нових технологій – цілі і завдання залишаються незмінними – фіксація культурних, в даному випадку – архітектурних цінностей.

При проведенні обмірів в практиці студентських робіт доцільно побудувати процес таким чином. До виходу на місце розташування об'єкту студенти знайомляться з основними правилами техніки безпеки. Ці основні правила повинні неухильно дотримуватися від початку і до кінця проведення обмірних робіт.

Видача завдання. Після отримання завдання по конкретній споруді вся група під керівництвом викладача знайомиться з об'єктом майбутніх обмірів. Відповідно до заздалегідь наміченої схеми робіт група ділиться на бригади. У кожній бригаді призначається відповідальний, який веде запис виконання кроків, відповідає за збереження інструментів і виконання всіх видів робіт. Після огляду об'єкту обміру учасники робіт повинні ознайомитися з матеріалами, що відносяться до історії споруди з моменту зведення до теперішнього часу, скласти уявлення про особливості архітектури і зміну архітектурної зовнішності, зібрати відомості про архітекторів і будівельників. Доцільно ознайомитися зі старими зображеннями – малюнками, фотографіями і кресленнями. Виконується фотофіксація споруди, її фасадів, деталей (рис. 1.1, 2.1). На основі зібраного матеріалу складається коротка історична і аналітична довідка, заздалегідь замальовуються плани, фасади, розрізи і деталі будівлі. В даному випадку архітектурні обміри представлені на прикладі архітектурної деталі – порталу (рис. 1.2, 2.2). Тобто проводиться підготовка до виконання кроків з тим, щоб на місці тільки уточнити всі дані. Зроблені поспішно і недбало чорнові зарисовки небажані, оскільки надалі вони можуть стати причиною ряду помилок.

Далі на об'єкті проводяться архітектурні обміри. Порядок зняття розмірів і ступінь їх детальності визначають залежно від поставлених завдань і характеру вимірювальних приладів.

Камеральну обробку отриманих матеріалів бажано виконувати у міру проведення обмірів, оскільки це є кращим способом перевірки точності і правильності обмірів. Відсутність якого-небудь розміру на чернетці відразу ж дає знати про себе при виконанні креслення, а невірні вимірювання або створять неув'язки в окремих місцях, або здаватимуться неправдоподібними і не відповідними натурі. Тому найбільш правильним буде виконання креслень коло будівлі, що обміряється, коректуючи як кроки, так і креслення. Якщо це неможливо, на місці бажано робити контрольні креслення у невеликому масштабі. Остання стадія обмірної практики – оформлення звіту, який повинен бути виконаний кваліфіковано відповідно до встановлених правил.

Проведення обмірних робіт. Способи обмірних робіт визначаються після візуального огляду об'єкту з урахуванням особливостей його архітектурної форми і доступності вимірюваних елементів. Використання простих вимірювальних інструментів (рулетки, трикутників, тягарців та ін.) припускає застосування основних класичних, як археологічних, так і архітектурних, методів обмірів: тріангуляції і прямокутних, або картезіанських, координат. Ці методи детально описані в спеціальній літературі [5, 6, 7, 8].

Обмірні роботи включають: виконання підготовчих чорнових зарисовок, які називаються кроки; зняття натуральних розмірів з нанесенням їх на кроки; камеральне виконання обмірних креслень і остаточне оформлення виконаної роботи (рис. 1.3, 1.4, 2.3).

Кроки є креслення, виконані "від руки", або лінійні малюнки. Від ретельності і точності чорнових зарисовок багато в чому залежить якість обміру. Кроки виконуються на щільному папері формату 30 х 40 см тільки з одного боку. Олівцева лінія повинна бути чіткою і не двоїтися. Оптимальним є – виконання ортогональних схем планів, розрізів, фасадів всієї споруди або його частин з можливою точною передачею пропорцій і всіх особливостей об'єкту, що зображається. При необхідності для отримання загального враження про споруду можна провести схематичні обміри будівлі в цілому (загальної ширини і довжини споруди) або її окремих частин. Такі обміри робляться на основі окомірної зйомки і декількох основних замірів будівлі. Схематичні обміри допомагають точніше виконати кроки і дають уявлення про стан будівлі.

Обміри зазвичай починають з відбиття нульової лінії по усьому периметру, по усіх поверхах або ярусах будівлі окремо. Всі ці нульові лінії повинні бути надійно зв'язані між собою системою тягарців (висків), які рекомендується прив'язувати до вивірених точок. Для того, щоб проведені обміри залишалися повноцінними, незалежно від давності їх проведення, і у будь-який момент могли бути використані для реставрації і реконструкції будівлі, слід

пов'язувати нульові лінії з абсолютними відмітками від єдиних державних реперів, що вказують положення даної місцевості щодо рівня моря. Відбивається нульова лінія за допомогою водяного рівня, а при великих розмірах будівлі – нівеліра. Відбиття нульової лінії дозволяє отримати ніби горизонтальний зріз будівлі, його план, який може бути обміряний порівняно простими засобами.

В процесі подальшої роботи на кроки наносяться всі отримувані розміри. Нанесення на кроки основних розмірів будівлі і її частин зазвичай проводиться за результатами схематичних обмірів на чорнових зарисовках, що правильно передають пропорції того, що зображається. Особливу увагу потрібно звертати на проставлення розмірів. Розмірні і виносні лінії, а також відповідні їм цифри, повинні бути чіткими і ясно вказувати, до яких частин будівлі вони відносяться. Для обмірів великих споруд і будівель складної конфігурації загальні схеми проекцій виконуються на кроках окремо від зображення фрагментів і деталей. Малюнки останніх виконуються у більшому масштабі, оскільки вимагають докладних вимірювань з нанесенням великої кількості розмірів. Тут розмірні лінії часто утворюють складне переплетення, і тому краще не зображати їх на малюнку, а робити цифрові або буквенні позначення окремих точок і виносити експлікацію вимірювань на поля креслення або за межі малюнка. Виконані у великому масштабі кроки фрагментів і деталей ідентифікуються з їх розташуванням на загальних схемах за допомогою відповідних позначень. На кожному листі кроків вказується назва об'єкту, його адреса, дата проведення роботи, прізвища виконавців, керівників і назва учбового закладу. Всі кроки нумеруються і співвідносяться з кресленнями. Кроки – основний документ натурної (польової) стадії робіт, вони є важливою складовою комплекту фіксаційної документації по архітектурній споруді.

Виконання обмірних креслень. При виконанні креслень продовжується вивчення об'єкту, розпочате в процесі обмірів. При викреслюванні частіше ніж при знятті розмірів, стають очевидними невідповідності або, навпаки, узгодженість окремих елементів планів або фасадів будівлі. Це може бути різна товщина стін; виявлення закладки старих вікон і отворів; різний характер кладки стін тощо. Аналізуючи креслення, можна виявити частини давнішої будівлі, відомості, корисні для реконструкції її екстер'єру і структури. Задокументовані спостереження допомагають зрозуміти особливості архітектури даного об'єкту, сенс і значення обмірів.

Обмірні креслення виконуються на листах ватману розміром 60 х 80; 40 х 60 і 30 х 40 см (А-1; А-2; А-3). Не рекомендується креслити на папері, натягнутому на підрамник, оскільки зрізані з підрамника креслення можуть змінитися в розмірах, що приводить до спотворення масштабу.

Креслення, що виконуються начисто, можна розділити на дві категорії: детальні креслення (рис. 1.5), і креслення загального вигляду (рис. 1.6, 2.4).

Призначення креслень загального вигляду – дати наочне уявлення про будівлю, про його загальний характерний абрис. Тому на них показують тільки основні розміри і лінійний масштаб. Причому всі цифри і написи розташовуються так, щоб вони не заважали бачити загальний абрис креслення. Для цієї ж мети всі розмірні лінії, цифри і надписи зображаються тоншою лінією або розведеною тушшю.

На документальних кресленнях проставляються всі розміри в тій системі, в якій вони були обміряні, і зберігається позначення обміру наростаючим підсумком. Розміри слід проставляти в такому ж порядку, як вони виходили при обмірах. Так, якщо довга стіна з отворами була обміряна від нуля, то і на кресленні розміри повинні бути проставлені так само; якщо ж вона обмірялася по частинах, то і на кресленні повинні бути показані розміри цих частин. На кресленні потрібно показувати ті вимірювання, які були зроблені в натурі. Усі розміри слід проставляти так, щоб вони ілюстрували сам процес проведення обмірів, тобто порядок виконання креслення, в основному, повинен відповідати порядку проведення обмірів. Так, креслення планів, обміряних за точками, починають з викреслення базису, базисної сітки або магістралі, а потім засічками від них знаходять всі точки внутрішніх контурів плану. Після цього до внутрішніх контурів докреслюють причалки, встановлені навколо будівлі, і засічками від них визначають положення ряду точок на зовнішніх контурах плану. Креслення фасадів і розрізів починають з викреслення нульових ліній і висків, від яких в тому ж порядку, в якому велися обміри, знаходять всі точки креслення.

На кожному листі креслення обов'язково повинен бути вказаний лінійний масштаб. Масштаби, в яких виконуються креслення, залежать від розмірів і складності об'єктів, що обміряються, від точності обмірів і від призначення креслень. У тих випадках, коли в обмірах окремі розміри визначалися особливими методами, наприклад, за допомогою кутомірного інструменту, за рядами кладки тощо, на полях креслення необхідно зробити відповідні примітки.

Обмірні креслення основних проекцій будівлі, тобто планів, фасадів і розрізів, зазвичай виконуються в масштабі 1:50. Цим визначається необхідна точність обміру – до 0,5 см, що дає в масштабі креслення 0,1 мм – гранично дрібну, відчутну на око величину. Для деталей будівлі, якщо вони викреслюються у великому масштабі, обмір проводиться з точністю до 1 мм.

Для зображення фасадів і розрізів застосовуються масштаби 1:100 і 1:50. Обміряються і викреслюються всі нетоторжні фасади, що є особливо важливим для стародавніх і дерев'яних споруд.

У зображенні фрагментів і деталей використовуються масштаби від 1:10 до 1:1. У вигляді фрагментів планів, фасадів і розрізів показують портики, портали, ворота, складні завершення покрівлі. Окремо обміряють і викреслюють деталі декору, які відображені на кресленнях планів лише у загальному вигляді. Для складно профільованих деталей виконуються шаблони у натуральну величину. Креслення деталей, що не повторюються, виконуються на окремих листах з вказівкою їх розташування на загальних виглядах.

При виконанні першої стадії креслень в олівці всі лінії проводяться за допомогою креслярських інструментів. Проте обводити креслення тушшю прийнято від руки, що дозволяє передати не лише вік історичної споруди, але і властивості будівельного матеріалу, для якого не характерна строга геометричність форм (колоди, камінь, сирцева цегла тощо). Всі креслення заповнюються написами, що містять адресу і назву об'єкту, виконання обмірів і креслення, містять назву креслення, прізвища виконавців. На кожному кресленні загального вигляду викреслюється стрілка, що показує орієнтацію об'єкту за сторонами світу.

При оформленні обмірних робіт матеріали прийнято розташовувати в наступному порядку:

- титульний лист із загальною назвою: Обмірна практика. На титульному листі указується назва навчального закладу і кафедри, що виконала обміри; назва і адреса об'єкту, що обміряється; прізвища керівників і студентів, що виконували роботу; дата виконання обмірів;

- зміст з нумерацією листів; історична довідка; опис об'єкту (особливо важливо для історичної споруди); матеріали документального і художнього фотографування; кроки, зарисовки і акварелі; обмірні креслення (генплан, плани, фасади, розрізи, деталі); одноманітність в оформленні матеріалів обмірної практики вельми бажано для можливості подальшого їх використання при розробці проектів реставрації, а також інших перетворень, для музейного або архівного зберігання, оскільки пам'ятки архітектури схильні до безповоротних змін.

Висновки. Вказівки є практичною допомогою у проведенні архітектурних обмірів як у скороченому вигляді в умовах обмеженого часу навчального процесу, так і більш повно – при проведенні тривалої обмірної практики в кінці навчального року. Придбання професійних навиків в цій галузі має суттєве значення при підготовці студентів до їхньої майбутньої діяльності.

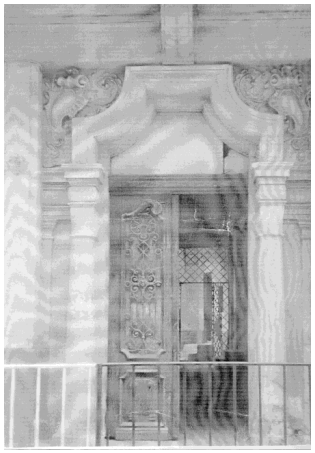

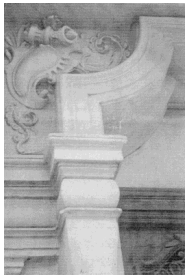

1.1. Фотофіксація порталу, фрагменту дверей

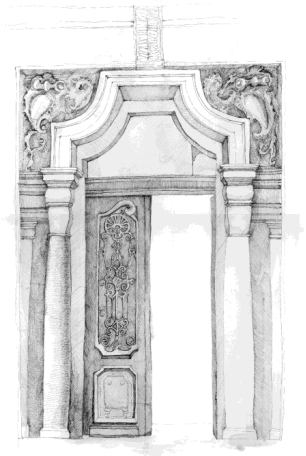

1.2. Замальовки порталу, акварель

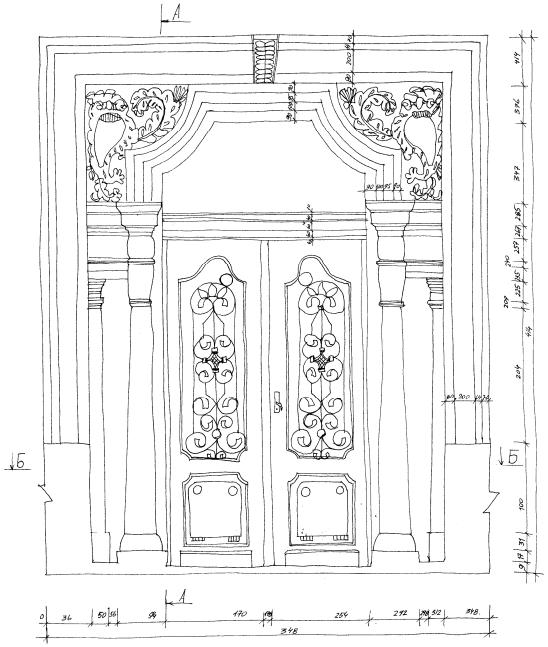

1.3. Кроки

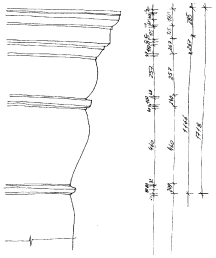

1.4. Кроки

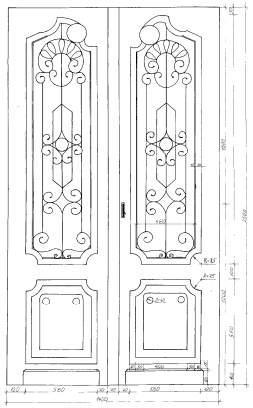

1.5. Креслення деталі

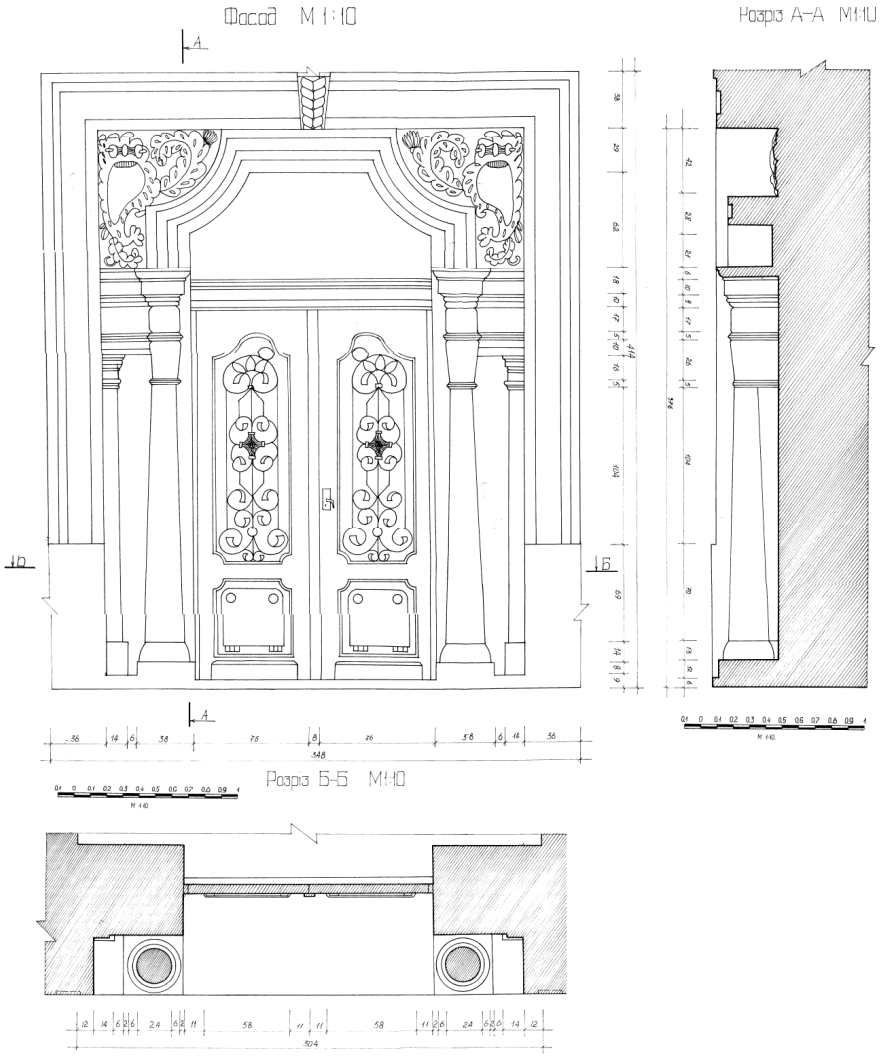

1.6. Креслення порталу, перетини

Рис.1. Портал будинку на вул. Коперніка, 20. Обміри виконали ст. гр. АР-17: Павлишак М., Миндьо В., Дубова М.; 2008 р.

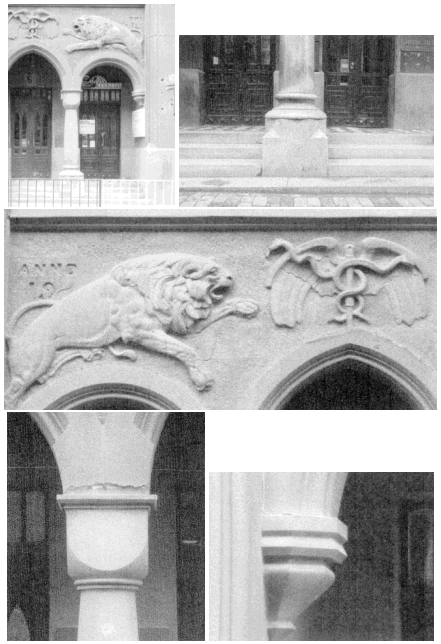

2.1. Фотофіксація порталу, фрагменту дверей

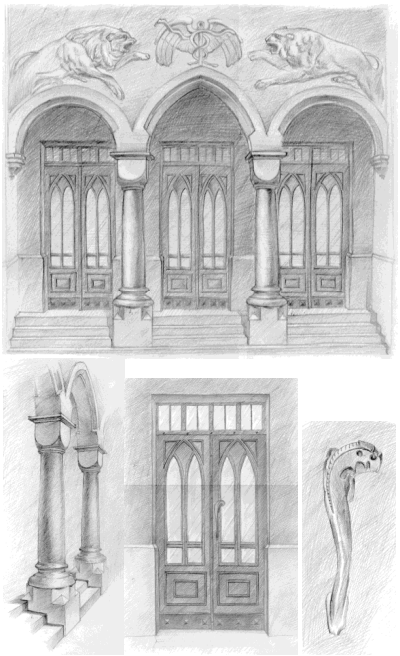

2.2. Замальовки порталу, акварель

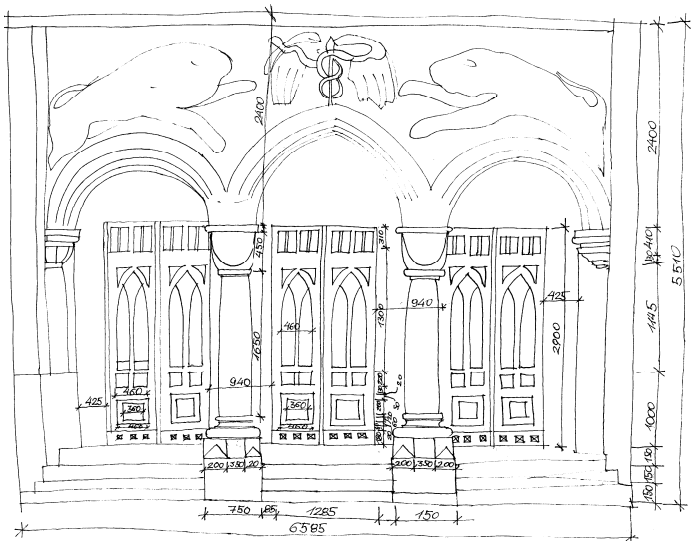

2.3. Кроки

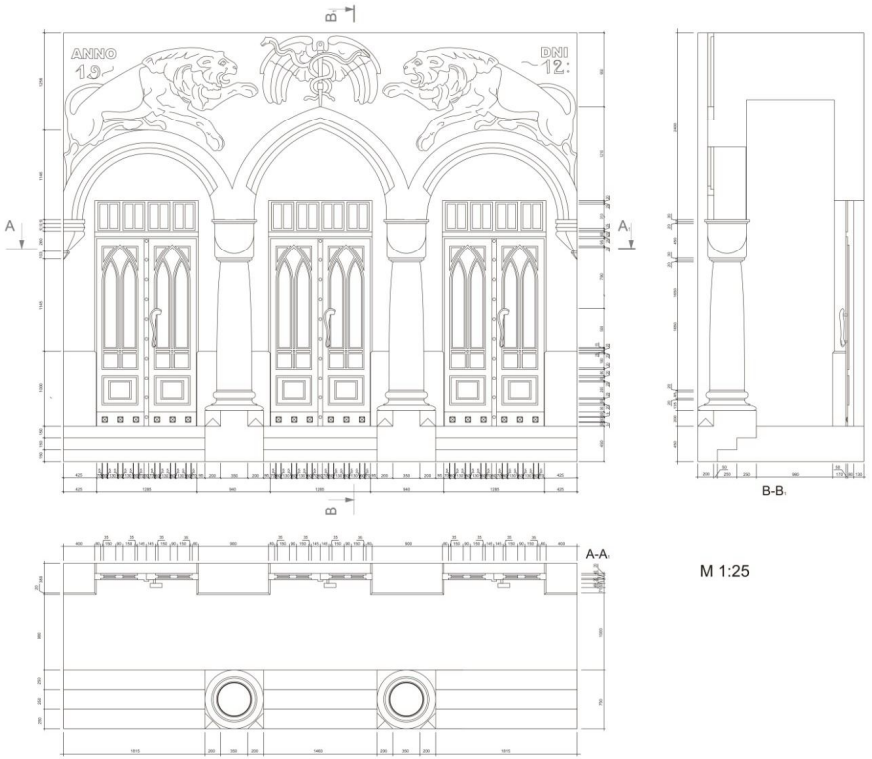

2.4. Креслення порталу, перетини

Рис.2. Портал будинку на вул. Князя Романа, 6. Обміри виконали ст. гр. АР-12: Батіг Т., Дзюба Р., Горошко І.; 2008 р.

Література

1. *Вивчення та проектування середовища у початковому курсі "Архітектурне проектування". Частина І. Основи класичної архітектурної графіки: Методичні вказівки до курсу "Архітектурне проектування" для студентів спеціальностей базового напряму 6.1201 "Архітектура"/ Укл.: Г.П.Петришин, М.М.Обідняк, Ю.В.Ідак. – Львів: Видавництво НУ "ЛП". – 2003. – 92 с. – С. 20-23.*
2. *Бойко Х., Клименюк Т. Дослідження порталів споруд Львова в навчальному процесі Львівської політехніки // Записки наукового товариства імені Шевченка. Праці комісії архітектури та містобудування. – Львів: НТШ, 2008. – Том CCLV матеріали. – С.463 - 472.*

3. *Методичні вказівки до виконання обмірної практики для студентів першого курсу базового напрямку 6.1201 "Архітектура" / Укл.: Лясковський О.Й. – Львів: НУ "ЛП", 2003. – 25 с.*
4. *Методические рекомендации по проведению обмерочной практики студентов первого курса архитектурного факультета / Сост. Л.Е.Нагорный. – Львов: ЛПИ. – 1990. – 31 с.*
5. *Архитектурные обмеры. / Соколова Т.Н., Рудская Л.А., Соколов А.Л.: Учеб. пособие. – М.: "Архитектура С", 2007. – 112 с., ил.*
6. *Бугаева Н.И. Обмеры памятников архитектуры: Методические разработки. Екатеринбург: изд-во Урал ГАХА "Архитектон", 1999. – 38 с.*
7. *Максимов П.Н., Торопов С.А. Архитектурные обмеры: Пособие по фиксации памятников архитектуры. – М.: Издательство Академии архитектуры СССР, 1949. – 150 с.*
8. *Мелодинский Д.Л. Роль и значение обмерочной практики в профессиональной подготовке архитектора / Сборник МАрхИ. – С. 15–20.*

Анотація

Розглянуто методику проведення архітектурних обмірів історичних споруд відповідно до програми навчальної дисципліни "Обмірна практика" для студентів І-го курсу напрямку "Архітектура" на кафедрі дизайну та основ архітектури Інституту архітектури.

Ключові слова: обміри, методика, креслення.

Аннотация

Рассмотрено методику проведения архитектурных обмеров исторических сооружений соответственно к программе учебной дисциплины "Обмерочная практика" для студентов І-го курса направления "Архитектура" на кафедре дизайна и основ архитектуры Института архитектуры.

Ключевые слова: обмеры, методика, черчение.

Abstract

The techniques of the foundation of museum of historic structures, respectively, to the program of educational discipline "Obmerochnaya practice" for students of the I-th direction of the course "Architecture" at the department of design and architectural framework of the Institute of Architecture.

Key words: measurements, methodology, drawing.

УДК 72.01

І.В.Булах

СИМВОЛ І СИМВОЛІЗАЦІЯ У ТЕОРЕТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

У дослідженнях теорії архітектури існує певний досвід використання символу і методів символізації у вирішенні архітектурних й містобудівних проблем. Сутність цих проблем полягає в тому, що теоретичний досвід потребує ретельного відокремлення та систематизування для можливості подальшого вивчення та використання. Слід відзначити, що практичне використання методів символізації при проектуванні багато в чому випереджає теоретичні дослідження. Архітектор використовує символізацію у своїй роботі, створює символи, чим збагачує виразність і надає індивідуальність художньому образу. Але цей факт скоріше залежить від професійного рівня проектувальника, його духовного світу і відбувається інтуїтивно. Саме тому сучасна теорія архітектури вимагає достатньо поглибленого вивчення питання гармонізації, естетизації, філософського обґрунтування символічного змісту міського простору. Надання урбанізованому простору певної символізації, впровадження символів в міське середовище дозволять вирішити проблеми формування більш змістовної і упорядкованої архітектурно-планувальної композиції міського середовища.

Серед вчених, які в теорії архітектури досліджували символ та символізацію необхідно назвати Л. Альберті, К. Александера, Е. Буллє, Р.Вентурі, Ч. Дженкса, Ле Корбюзьє, Р. Ледру, К. Лінча, Л. Саллівана, Ф.Сафді, Р. Де Фуско та ін. Значний внесок в розвиток теорії архітектури Відродження належить Леону Баттіста Альберті. Якщо спробувати дати загальну характеристику творчості Альберті, то найбільш очевидним буде його прагнення до новаторства, що органічно поєднується з обміркованим проникненням в античну думку.

Розглядаючи трактат "Про архітектуру" Леона Баттіста Альберті, необхідно розуміти ситуацію, що склалася у Флоренції у 40-х роках XV століття. У цей період будівництво стає однією з головних сфер вкладання капіталу. Уявлення про новий соціальний устрій, про нове положення людини в світі, його повній фізичній і творчій свободі, нових принципах єднання людей, заснованих на інтелектуальній спільності, - "... все це мало бути виражено в тонкій оболонці архітектурних фасадів, в площині, яка уподібнювалася театральній декорації" [1, с. 71]. Тобто архітектура, за думкою Л. Б. Альберті, повинна нести в собі символічне навантаження, яке має відображати філософські погляди сьогодення. "Провідною теоретичною проблемою стало встановлення зв'язку між існуючою архітектурною формою, запозиченою у

римлян, і новим функціональним змістом, який ця форма повинна була символізувати" [2, с. 84].

У трактаті «Десять книг про архітектуру» Альберті створив яскравий і точний літературний образ античного ідеалу. Він зумів відновити в своїх уявленнях архітектурну логіку античності, включаючи оцінку композиції, відношення до форми, особливості ордерних побудов. Теоретик прагнув розшифрувати стародавню теорію пропорцій, що створювала красу відповідності класичних будівель. Головним пріоритетом для Альберті, на відміну від багатьох пізніших знавців античності, були не зразки, знайдені при вивченні стародавніх пам'ятників, але, перш за все цілісність художнього враження [3, с. 155]. Він говорив про «організм» будівлі – символ, що об'єднує в собі всю різноманітність художнього світу: «Будівля є як би жива істота, створюючи яку, слід наслідувати природі» [1, с. 124].

Альберті писав свою працю, як вільний філософ, що використовує архітектуру як призму для розгляду і моделювання цілісної й гармонійної картини світу. Таким чином, в творчості Альберті проголошена теорія візуальної маніфестації, символізації ідей фізичної і творчої свободи людини.

В епоху Просвіти на символічне значення архітектури звернули свою увагу архітектори-теоретики Клод Ніколя Леду та Етьєн Луї Буллє. Французький філософ-просвітитель і художній критик Дені Дідро писав: «Кожен твір повинен виражати будь-яке велике правило життя, повинен повчати глядача, інакше він буде німий» [3, с.54]. Мистецтво епохи Просвіти повинне було «говорити», нести в собі символи і бути символічним. Архітектура мала донести до глядача певні «послання», бути змістовною і багатошаровою. Таким «посланням» могла бути форма, що однозначно пов'язана з призначенням будівлі. Цікавим є приклад проекту корівника у вигляді гігантської корови (архітектор Жан Жак Леке). Архітектори використовували також ідеалізовані і більш складні для сприйняття форми: наприклад, куб як символ правосуддя, куля як символ суспільної моралі і т. ін.

Більшість таких пошукових проектів архітектури, «що розмовляють», були утопічними — вони залишилися лише на папері у вигляді планів, фасадів, розрізів. Сьогодні подібні проекти нерідко називають «паперовою архітектурою» [4, с.12]. Серед тих, хто створював паперові проекти в просвітницьку епоху, особливе значення мали два майстри - Клод Ніколя Леду і Етьєн Луї Буллє. Неоклассицисти Е. Л. Буллє і К. Н. Леду відомі в історії архітектури невтіленими задумами гігантських споруд.

К. Н. Леду був першим серед тих, хто відкинув умовність традиційного змісту архітектури та запропонував новий символично-філософський підхід в проектуванні. Його трактат «Архітектура, що розглядається з точки зору

мистецтва, моралі й законоположень» був виданий в 1804 році в Парижі. Ця робота спочатку називалася «Архітектура Леду», що зафіксував перший варіант титульної сторінки, датованої 1789 роком. Фрази трактату, подібні: «Я дав місту форму чисту, як сонце, в його кругообертанні» [5, с.31] свідчать про затвердження особистості, індивідуалізації через процеси соціалізації всередині історичного контексту. У цьому вислові відображені зміни в авторській самосвідомості, вони символізують про його розкутість і творчу свободу. Символічна архітектура шукає свої засоби вираження за межами традиційного міфологічного і сакрального світорозуміння. Переконання, що архітектура говорить очима, тобто потребує розробки візуальної мови, відбивалося в початковому задумі трактату лише як альбому гравюр проектів і споруд. Пізніше, ця колекція доповнилася розгорненим коментарем до проекту і споруд міста Шо, багатих на літературні тропи (куб, піднятий на подіумі символізує правосуддя; будівля така ж проста, як закони, які тут прийматимуть).

Первинний варіант плану міста Шо мав форму квадрата, і тільки потім форма змінилася на круг (а точніше на овал). “Круг - це символ психологічний (ще Платон описував психологічне як сферу). Квадрат же (і нерідко прямокутник) - символ костної речовини, тіла і реальності” [6, с. 57]. Круг - символ “... цілісності психологічного у всіх його проявах, включаючи і взаємини людини з природою в цілому” [6, с. 84]. Таким чином, Леду відмовляється від міцності, статичності й тілесності реальності на користь стабільної, але рухомої, більш тонко організованої форми. Овал – смисловий синонім круга; він говорить про цілісність, про злиту, про єдність всіх елементів із Всесвітом, оскільки має два внутрішніх і два зовнішніх фокуси.

Архітектор створює план ідеального міста Шо, яким він уявляється французові другої половини XVIII століття, вихованому на філософії Просвітництва (рис. 1.1). Це місто малюється йому таким, що існує ідеєю суспільного життя, в якій немає місця соціальним конфліктам і несправедливості, в якій здійснюються утопічні мрії про ідеально природну і вільну людину [4, с. 69]. Тому на перший план тут висунуті громадські будівлі - «Будинок братерства», «Будинок правди», «Будинок виховання».

Проектуючи в місті Шо «Будинок садівника», Леду зневажливо відкидає сентиментальну умовність архітектури того часу. Будівля - це величезна куля, поставлена прямо на землю. Вона позбавлена вікон, орнаменту, яких би то не було розчленовувань, - одні тільки дверні отвори врізані в її суцільні стіни. «Будинок директора джерел» в тому ж місті Шо - ще більш вражаючий для свого часу проект (рис. 1.2).

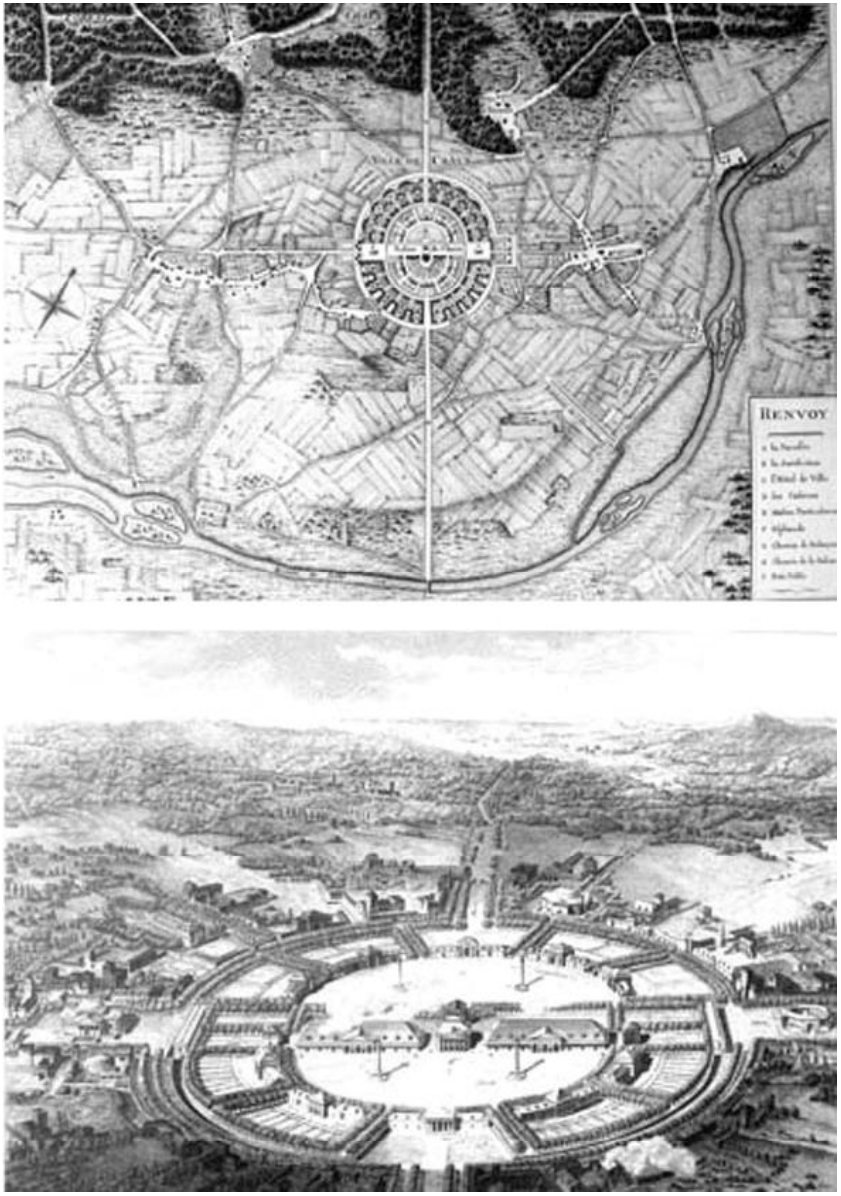

Рис. 1.1. Місто Шо. План, перспективний вигляд

Монолітний об'єм цокольного поверху підтримує величезний порожнистий циліндр, і в цю внутрішню порожнину уривається гірський потік.

У своєму місті К. Леду протиставляє традиції старого, феодального ансамблю нове архітектурне бачення. Місто вже не підпорядковане королівським резиденціям або палацам знаті: на сцену виходять нові, демократичні принципи, засновані на розумній логіці і справедливості. Величезна центральна площа круглої форми поєднує між собою головні суспільні будівлі міста. Від неї радіальними променями розходяться вулиці, з насадженими, що вливаються в широкі кільцеві озеленені магістралі. Будинки розташовані вільно, з усіх боків омиваються єдиним простором і не мають головного фасаду, зверненого до якоїсь однієї вулиці, - всі фасади рівні, однаково вагомі.

К. Леду не дозволяє жодній стіні залишитися невиразною службовою площиною: всі вони повинні бути архітектурними символічними акцентами, твердо і вагомо розташованими в просторі. Замість тісного хаосу феодального міста, що склалося стихійно, виникають чіткі перспективи, широкі і просторі, повні світла і повітря. К. Леду натхненно мріє про гармонійне і природне суспільство, що народжує нове мистецтво. Ідеальне промислове місто К. Леду має напівкруглий план і є вузлом торгових комунікацій і шляхів. Це місто втілює ідею автономних споруд, вільне поєднання самостійних блоків. Воно включає гарматну майстерню, ринок, цехи і будинки ремісників.

Храм Пам'яті, що побудований практично по класичних принципах, центральний і центричний (рис. 1.3). Споруда знаходиться в центрі вільного простору і базується на симетрії – геометричному прийомі, що підкреслює символічну монументальність. К. Леду вважав, що увіковіченню пам'яті воїнам і військовим подіям приділяється надто багато уваги, тому що вони породжують і несуть смерть. Саме на противагу цьому, Храм Пам'яті він присвячує пам'яті жінкам. [7, с. 71] Символічним К. Леду вважав те, що жінки оновлюють світ, який руйнують воїни. Пірамідальна структура будівлі, - зіккурат, - що нагадує хрестоподібний план, є продовженням того ж архетипу. Стрічка з міфологічних картин, головні герої яких – жінки, обіймає колони, піднімаючись по ярусах разом зі сходами усередині. План диссиметричен, але в прямокутному фасаді – симетрія і рівновага, які символізують гармонію, справедливість і доброчесність.

Таким чином, в теорії архітектури і в пошуковому проектуванні К. Леду започаткував спробу створення архітектури, що розмовляє символами. Запропоновані мовні засоби - це символічні інтерпретації функції і зображально-виразних форм, які підняли архітектуру із сфери будівництва в ряд образотворчих мистецтв. Естетика архітектури не має для Леду

домінуючого характеру — він шукає виразні форми тому, що «німу» архітектуру вважає такою, що не відповідає призначенню, а саме вихованню нової людини. Необов'язкові деталі, як і необов'язкові слова, заплутують і вуалюють сенс, тому архітектор дається до граничного спрощення форми, наголошення елементарних геометричних контурах куба, піраміди, циліндра, сфери [8, с. 34]. Мотивування простоти мало у Леду більше моральний, ніж естетичний характер. Він вважав, що гола геометрія сама по собі символізує гідність, а елементарні об'ємні форми найточніше передають найважливіші символи (сфера — символ вічності, куб — символ незмінності і т. п.). Клод Леду був новатором свого часу і його ідеї, пізніше, підтримують Фур'є і Кабе.

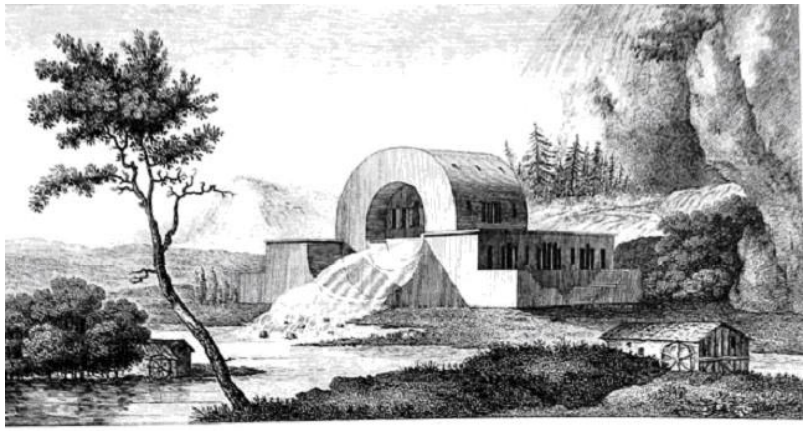

а

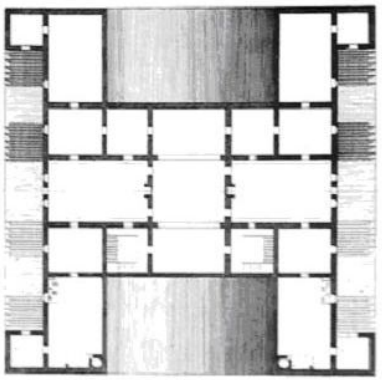

б

Рис. 1.2. Будинок директора джерела Лу. Перспектива (а), план (б)

а

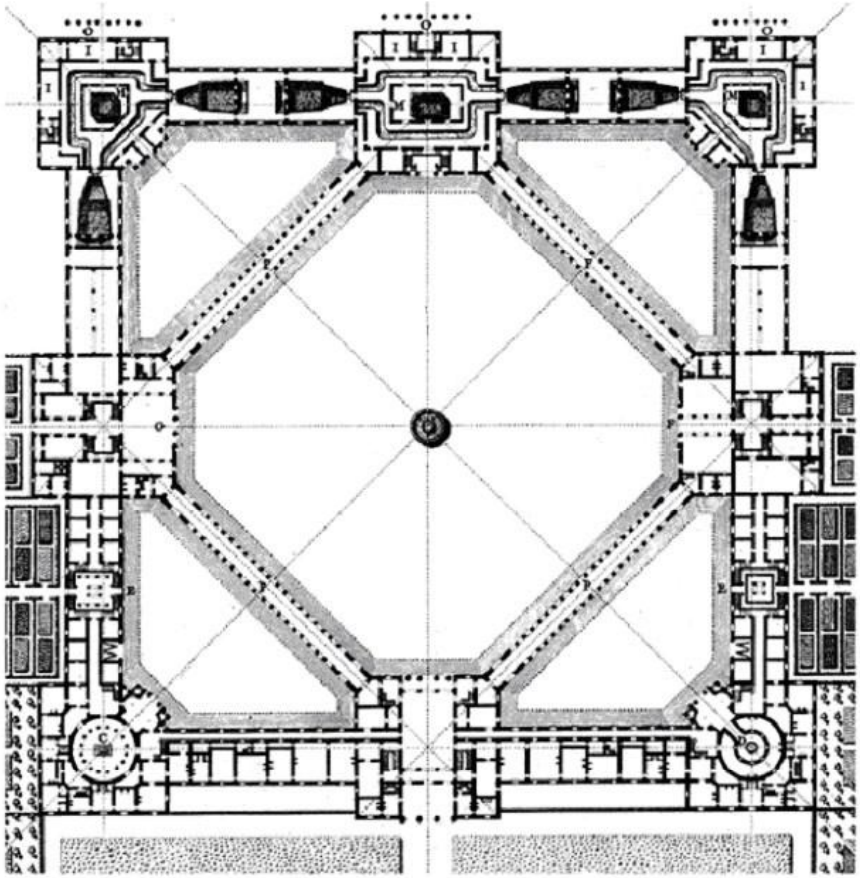

б

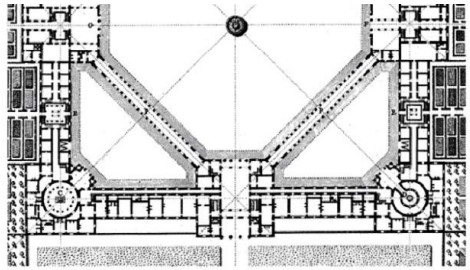

Рис. 1.4. План міста Шо, архітектор К. Леду

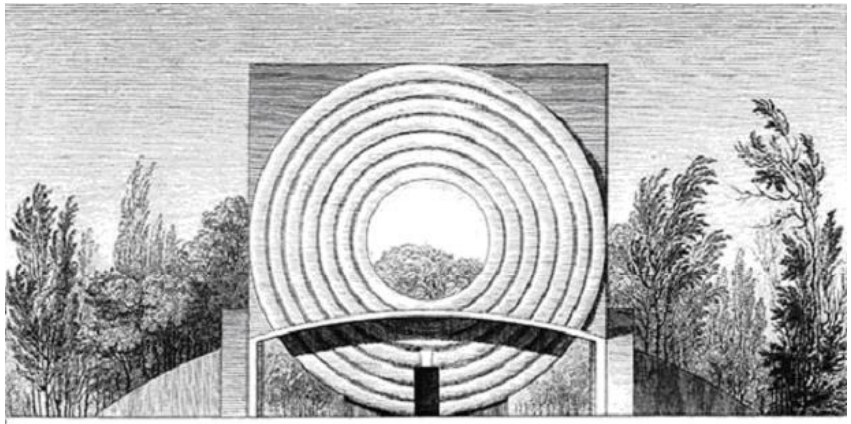

а

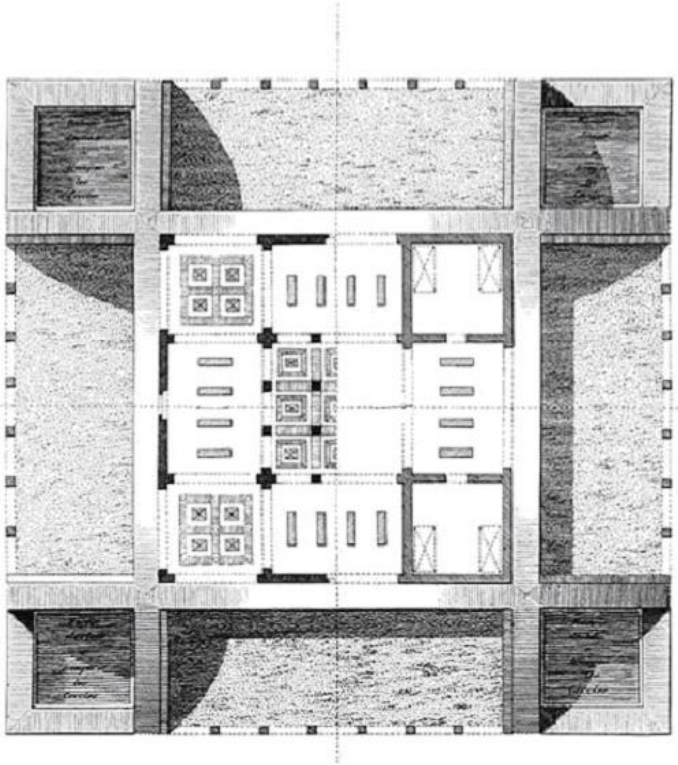

б

Рис. 1.5. Майстерня обручів. Фасад (а), план (б)

а

б

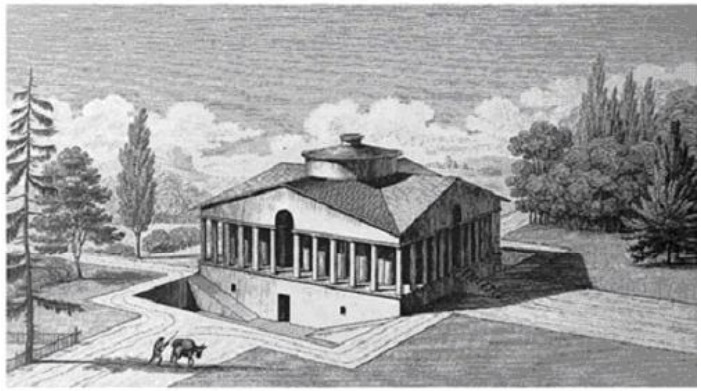

в

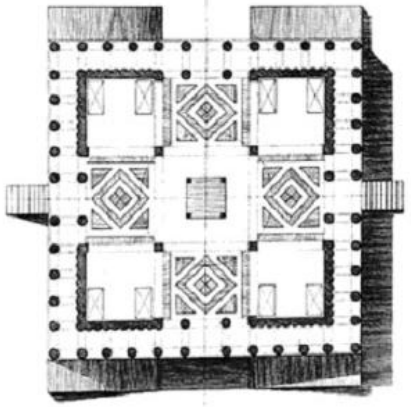

Рис. 1.6. Майстерня лісорубів, хранителів лісу.
Перспективні види (а,б), план (в).

Кар'єра Етьєна Луї Буллє (1728 - 1799), як практикуючого архітектора, була скоріше невдалою: він виконав лише декілька інтер'єрів і побудував невелику кількість особняків у Парижі. У 80-і рр. Е. Буллє цілком присвятив себе, так званій, «паперовій архітектурі» і створив більше ста проектів. Свої будівлі він називав «архітектурними тілами» і використовував найпростіші, геометрично правильні форми - сферу, конус, куб. Всі вони мали символічне навантаження, повинні були освітлюватися таємничим світлом і створювати ефект, відкидаючи виразні тіні. Улюбленим жанром архітектора були поховальні споруди, найзнаменитіша з яких - Кенотаф Ньютона (1784 р.). Символічним вже є назва проекту - "кенотаф". Кенотаф (від грец. kenotaphion - порожня могила) - похоронний пам'ятник над символічною могилою, що не містить поховання. У цьому проекті архітектор звернувся до сферичної форми Землі (рис. 1.7). В той же час вона нагадує і про яблуко, що впало на Ньютона. Згідно переказу, вчений відкрив закон усесвітнього тяжіння в саду, під яблунею [10, с. 65]. Будівля запроектована як гігантська чорна сфера із наскрізними отворами. Згідно задуму, сонячне світло мало проникати крізь них, створюючи ефект нічного зоряного неба.

Проекти Е. Буллє були абсолютно непрактичними; у XVIII ст. його нескінченні гігантські колонади просто не було можливості звести. Крихітні людські фігурки, зображені на його малюнках, лише підкреслюють грандіозність задумів архітектора, призначених «для вічності».

Серед досягнень Е. Буллє є те, що він вносить символічний зміст при розробці проектів, тим самим збагачує теорію архітектури. В його роботах нескінченні перспективи і позбавлені прикрас геометрично чисті монументальні форми повинні були викликати у людини одночасно відчуття підйому і тривоги. Створені Е. Буллє теоретичні, «паперові» проекти ілюстрували архітектурну теорію, викладену в трактаті «Архітектура. Ессе по мистецтву». Написана в 1780-1793 рр., робота була опублікована лише в середині 20 століття і базувалася на деяких основних принципах. Е. Буллє розглядав архітектуру не як будівельну, інженерну науку, а як виразне символічне мистецтво, що повинно впливати на відчуття людини. Для позначення цих виразних якостей архітектури автор використовував два терміни: «характер» і «поезія архітектури» [11, с. 84]. Архітектурна теорія і проекти Е. Буллє, забуті після смерті архітектора, принесли йому славу й визнання лише у наш час, у час розбудови постмодерністських методів символізму архітектури містобудівного простору.

а

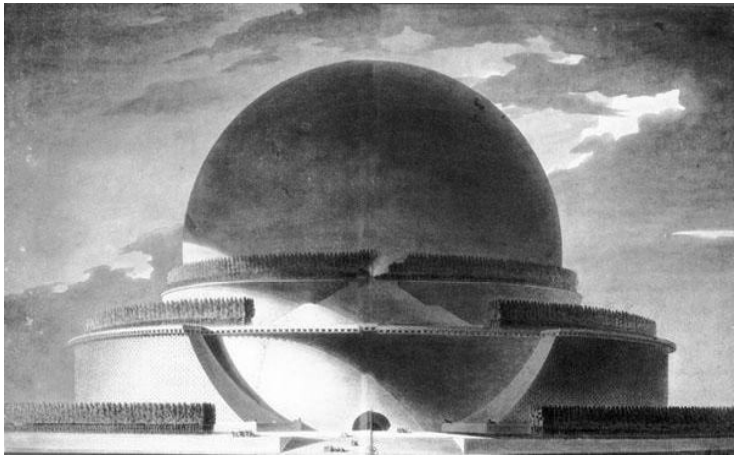

б

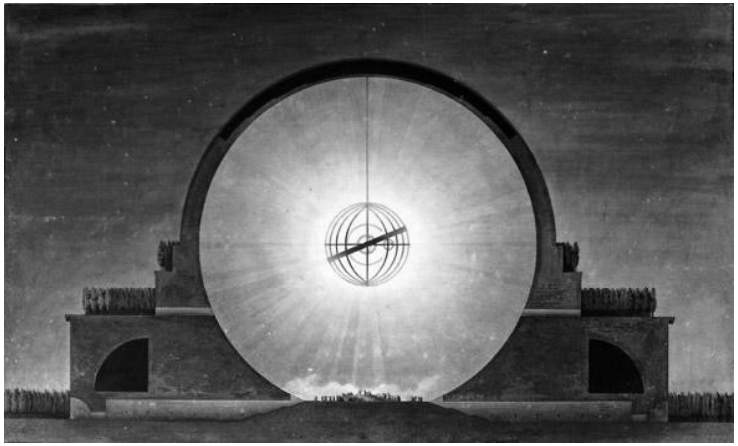

Рис. 1.7. Кентонаф Ньютона, архітектор Етьєн Луї Буллє.
Перспектива (а), розріз (б)

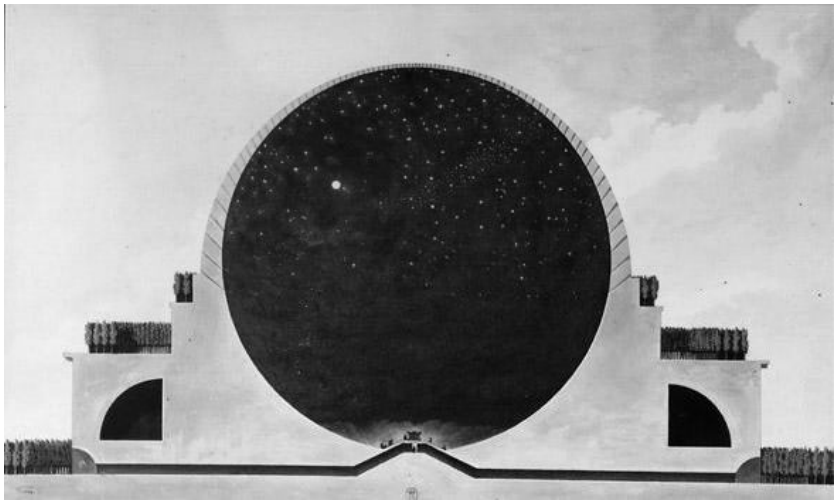

Рис. 1.8. Кентонаф Ньютона, архітектор Етьєн Луї Буллє. Розріз

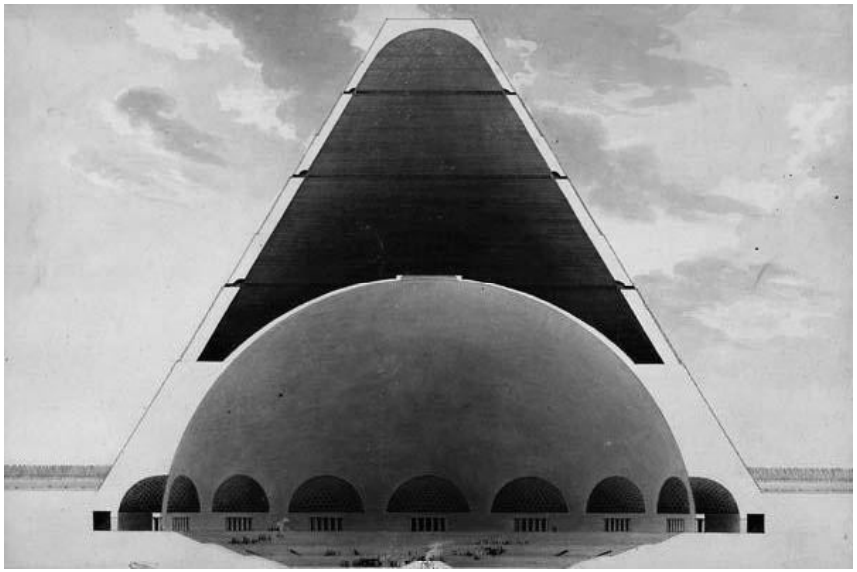

Рис. 1.9. Кентонаф Тюренна, архітектор Етьєн Луї Буллє. Розріз.

Рис. 1.10. Пам'ятник людському братерству, архітектор Етьєн Луї Буллє. Перспективне зображення

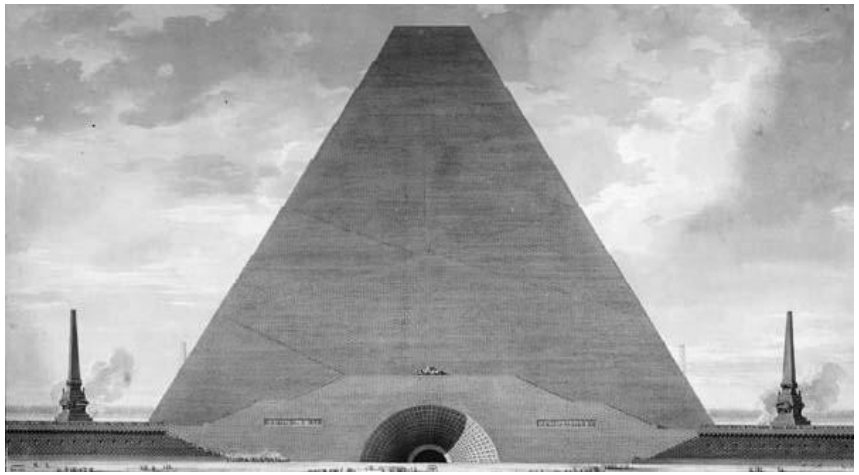

Рис. 1.11. Храм Верховної істоти, архітектор Етьєн Луї Буллє. Фасад

Рис. 1.12. Інтер'єр храму Верховної істоти, архітектор Етьєн Луї Буллє

У 1960-1980-і рр. у світовій архітектурі сформувався новий напрямок – постмодернізм. Його поява відповідала загальному прагненню змінити історичну і культурну ситуацію, що склалася в середині XX століття. В цей час розгорталася криза авторитарності в політиці і мистецтві – криза тоталітаризму, що диктував верховенство системи і форми над індивідуальними потребами [12].

Зародження цього напряму відбулося в США. Завдяки еміграції майстрів сучасної модерністської архітектури в цю країну у 1930-1940-і рр., розвиток постмодернізму набув значних темпів і досяг апогею в 1960-і роки. У той час в Америці накопичилася найбільша емоційна втома від модернізму і протест проти нього став особливо жорстким, що поступово обумовило виникнення спочатку ідеології, а потім її впровадження в практику постмодернізму [13].

Внесок Роберта Вентурі в архітектуру 1960-1970-х років полягає в його теоретичних роботах. «Складність і суперечності в архітектурі» - робота, в якій Р. Вентурі гостро поставив питання про розвиток методів «нової архітектури» і про переоцінку її цінностей. Він виступив за «включаючий» підхід до архітектури, при якому складнощі і суперечності реального життя зводяться в систему «складного порядку». Він писав: «Я швидше за багатства значень, чим за ясність значень; я за неявну функцію — так само, як і за явну функцію. Я віддаю перевагу «тому і іншому», ніж то або інше», чорному і білому і, іноді, сірому замість чорному або білому» [14]. Закликаючи бачити життя таким, яке воно є, Вентурі пропонує архітектуру – як символ існуючого положення, зі всіма його економічними обмеженнями і соціальними суперечностями. Архітектуру, що не протиставлена вульгарності і хаосу навколишнього середовища, що стихійно склалося, але яка сама символізує це середовище.

У роботі "Навчаючись у Лас-Вегаса" (Learning from Las Vegas, 1972 р.), Вентурі заклав теоретичні основи перебігу постмодернізму, який бере свій початок в "архітектурних ілюзіях", біллбордах і неоновій рекламі американських міст. Він підкреслював розрив між декорацією, символікою зовнішньої форми споруди та її функціональним призначенням і конструктивним рішенням. Лас-Вегас привернув увагу автора, так званою придорожньою архітектурою символів, і своєю головною вулицею (Strip), спланованою головним чином не для пішохода, а для автомобіля, що рухається. Головна ідея книги полягає в тому, що всі будівлі діляться на два типи: декоровані „сараї” — прості за формою споруди з декоративними фасадами (наприклад, банк з портиком, супермаркет з вивіскою) і «качки» — скульптурні споруди, чиї функції передаються за допомогою форм (рис. 1.13) (наприклад, православна церква або закусочна у вигляді хотдога). Також будівля може бути гібридом, наприклад - Готичний собор. Його фасад розглядається як плаский

рекламний щит, а хрестоподібне планування символізує внутрішню функцію [15].

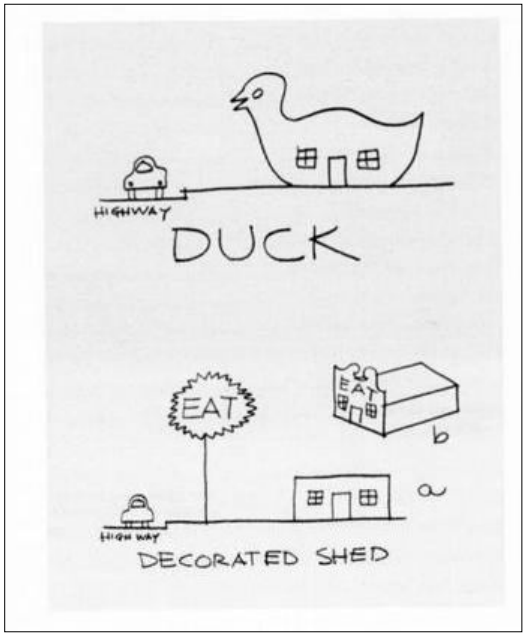

Рис. 1.13. Авторський малюнок Р. Вентурі до роботи «Навчаючись у Лас-Вегаса» (1972 р.)

Таким чином, Вентурі визначив архітектуру як "дах з символами на ньому". Граматичне з'єднання в даному визначенні протиставлено основній ідеї, яка полягає якраз в тому, щоб відокремити дах від символів і символи від даху. Тому, у відомій статті "Визначення архітектури як укриття з декорацією на ньому, і інші виправдання банального символізму в архітектурі" Вентурі наводить ряд коротких визначень щодо символізації простору й архітектурних форм [16, с.7].

Інший варіант визначення архітектури у Вентурі - "укриття з декорацією на ньому". Декорація або оформлення (так само як і символ) швидше за все були нанесені на укриття після того, як воно було побудоване. Сенс ідеї Вентурі в тому, що він пропонує функціональне (дах, укриття, конструкція) і тому, що до нього прикладається (символічне або естетичне), розглядати окремо один від одного.

Приклади висловів архітекторів в статті поділяються на дві частини. Одна декларує урочистість функціональності: Ле Корбюзьє визначав будинок як машину для житла, і з цієї точки зору технологія і функціоналізм є основними елементами; Луїс Кан говорив, що хотів би дивуватися із зовнішнього вигляду будівлі після того, як спроектував її. Інша - урочистість естетична: Адольф Лаос вважав, що: "... до мистецтва відноситься лише найменша частина архітектури: надгробок і монумент. Все останнє, якщо служить меті, повинне бути виключене зі світу мистецтв" [16, с. 30].

Спираючись на це, Р. Вентурі пропонує будувати дах і декорацію окремо один від одного, на одному місці, але в різних просторах - "Чому би не припустити неможливість збереження чистого функціоналізму в архітектурі, справді неминучих суперечностей між функціональними і естетичними засобами в одній будівлі, а потім дозволити функції і декорації йти своїми власними шляхами так, щоб не було необхідності жертвувати функціональними вимогами ради не досягнутої декоративної мети" [16, с.8].

Теоретичні праці Р. Вентурі мали вплив на його сучасників ще й тому, що сам Р. Вентурі був блискучим практиком. Проект "Будинку Ванни" з нестандартним плануванням, але з фасадом, що здається традиційним - це один з прийомів використання символізації на практиці. Іншим прикладом служить Дитячий музей в Х'юстоні, карниз якого підтримують колони, що символізують дітей з розпростертими вгору руками. Готельний комплекс в Японії з внутрішніми вулицями і двориками, прикрашеними деформованою графікою. Всі роботи Р. Вентурі закликають не тільки зберегти функціонально-конструктивну основу будівлі, але і накласти на неї символічну, - таку, що "говорить", - декорацію, узяту з будь-якого архітектурного стилю [18]. «Гілд-хауз» — будинок для людей похилого віку у Філадельфії (1960—1965), найбільша із споруд Р. Вентурі у 60-і роки, - підкреслено прозаїчна, як прозаїчний район напівтрущоби, серед якого виросла будівля, прозаїчний, як життя його мешканців. Бура цегла стін, монотонна строкатість ритму вікон, іронічні натяки на «героїчні й оригінальні» традиційні форми — все повинно свідчити про ординарність споруди. У Гілд-хаузі «... вікна виглядають тим, чим вони є - вікнами, і в цьому відношенні їх використання навмисно символічно. Вони - звичний елемент, використаний декілька незвично» [20, с.114].

Цю незвичність повинні створювати навмисні відхилення від звичних контурів і масштабу звичайного типу вікна. Над будівлею, анодована «під золото», урочисто піднесена телевізійна антена — символ, що розкриває потаєну іронію. Р. Вентурі бачить в цій нарочито потворній антені і абстрактну скульптуру, і символ старості, прикутої до екрану телевізора. Одна з останніх робіт Р. Вентурі це комплекс Dalian Road Development - проект двох 25-

поверхових будівель для Шанхаю, фасади яких покриті електронними орнаментами, що сприяють демонстрації архітектури як символу (рис. 1.16).

Таким чином, для Р. Вентурі в процесі проектування на перший план вийшла гра із цитатами з історії архітектури, з архетипами й іконографією. Внаслідок такого синтезу створюються індивідуалізовані виражально-зображальні архітектурні композиції, будівлі, сприймаються як символ.

Рис. 1.16. Комплекс Dalian Road Development. Архітектор Р. Вентурі, Шанхай, Китай (2003 р.)

Проте архітектура — мистецтво не лише візуальне, але і концептуальне. Тому здатність Р. Вентурі сумніватися, аналізувати і переосмислювати те, що здається загальноприйнятим і непорушним, не втратила своєї актуальності і сьогодні. Наслідки цього можна прослідити в пошукових проектах XX ст., а також в роботах теоретиків постмодернізму.

Чарльз Дженкс, міркуючи про постмодерністську архітектуру, наводить приклад грецького храму як конструкції з колонами і розфарбованим фронтоном, тобто укриття з оформленням. Сферою сприйняття професіоналів, Ч. Дженкс вважає конструктивні особливості споруди сповнені "прихованих метафор і тонких значень барабанів колон". Загальний об’єм, фасад, що символізує собою "рекламний щит" – це сфера сприйняття публіки, яка "відгукується на явні метафори" [17].

Відоме подвійне кодування, що стало згодом одною з міток постмодернізму, було описане Ч. Дженксом як особливий прийом, який використовує архітектор, звертаючись одночасно до двох аудиторій, - до професіоналів і публіки. Проте Дженкс критикує визначення Р. Вентурі. Причиною є те, що Р. Вентурі прославляє "сараї" і відкидає "качок", а Ч.Дженкс говорить, що і ті, і інші є рівноправними засобами архітектурної комунікації. Символи прикріплені до "сараю" як рекламні щити, вони можуть бути зняті і замінені іншими. В той же час "качка" - це будівля, яка своєю формою відповідає функції. Причому Ч. Дженкс критикує Р. Вентурі не стільки в архітектурному плані, скільки в плані самої концепції постмодернізму. На його думку, той, як типовий модерніст, в декларативному порядку відкидає одну мову і наполягає на застосуванні іншої.

Ключовою тезою книги Ч. Дженкса «Мова архітектури постмодернізму» є затвердження архітектурної мови, яка розглядається як засіб комунікації, а також як прийом, інструмент і метод. "Постмодерністська будівля ... говорить...", і тому для автора найбільш важливо описати принципи комунікації, - "я зосереджувався на "мові"..." [17, с.75], на мові символів.

Мова, яка описується Ч. Дженксом, складається з архітектурних термінів, які є похідними візуальних метафор. Перенесення сенсу, яке розглядає автор, відносяться до області візуальних образів людського тіла, а також рослинного і тваринного світу. На його думку, будівлі мають обличчя, на яких можна роздивитися очі, рот, вуха. Особлива метафорична суперечність властива оперному театру Сіднея (рис. 1.14). Часточки апельсина або черепахи у статевому акті, - це тільки початок довгого ряду асоціацій. Ч. Дженкс задається питанням: що, власне означають всі ці "вітрила, раковини, квіти, риби і черниці"? І приходить до висновку, що "наші емоції виникають мимоволі, по

своїх законах, і немає певної крапки, в якій сходяться всі ці значення. Вони існують у нашій свідомості і хаотично перетинаються, подібно до солодких марень, прямуючих за надмірним захопленням" [17, с.104]. Разом з тим виникає питання: якщо будівля викликає виключно рослинно-тваринні асоціації, то яким чином воно може перетворитися на символ звільнення Австралії від англосаксонської залежності? Прямої відповіді на це питання у Ч.Дженкса немає, але є гіпотеза: "чим більше метафор, тим більш велична драма, і чим тонше вони задумані, тим глибше таємниця" [17, с.112], можна додати – таємниця символу.

Такі явища, як утворення "таємниці", шляхом перетину в нашій свідомості "солодких марень", а також придбання "сумішшю метафор" "протилежного сенсу" добре відомі. Саме так слід було б описати процес симуляції. Правда, у Ч. Дженкса розмова йде про окремий випадок, - про візуальні метафори і їх застосування як інструмента архітектурного проектування. Аналізуючи "суміш метафор" театру Сіднея, Ч. Дженкс ставить кожну з них у відповідність біологічному або антропоморфному символу, але всі разом чомусь перетворюється на соціально-політичну декларацію.

Як свідчать багато авторів, достатньо однозначною мова архітектури була можлива в епоху модернізму і тоталітарних режимів. Цікаво, що тема тоталітарної архітектури виникає у Ч. Дженкса в зв'язку з ще одним оперним театром: "не випадково Гітлер, підкоривши Францію, танцював жигу на ступенях Паризької опери" (рис. 1.15) [17, с.47]. Диктатор зневажив ногами візуальну метафору і робив він це не по відношенню до резиденції президента або туристського символу Парижа, - Ейфелевої башти, по відношенню до архітектурної декларації влади. Необароко або стиль Другої імперії 1860-х років символізував силу і потужність, і Гітлер вибрав його для архітектури Третього рейху. Цей стиль проіснував довше, ніж держава, якій була обіцяна тисяча років. Проте важливіше той факт, що набагато довше існує сама метафора, яка безумовно служить провідником символічного мислення.

Символізація містобудівних ідей розглядається у статті американського архітектора Крістофера Александера «Місто не дерево». У цій статті він протиставив багатство, насиченість форм поселень, що поступово складалися, і які автор іменує «природними», елементарності нових, «штучних» поселень. К. Александер говорить про те, що «штучному» місту властива проста ієрархічна організація зв'язків між чітко розділеними за схемою елементами, малюнок якої символізує гілку дерева. У «природному» місті елементи можуть частково накладатися, перекриватися, хаотично розташовуватися і бути неврегульованими [21], створювати так звану просторову решітку, а не деревоподібну структуру. Це рішення в якійсь мірі символізує свого роду

топологічну структуру, що притаманна складним математичним об’єктам, які відрізняються від деревоподібних утворень.

Рис. 1.14. Оперний театр в Сіднеї, Австралія. Архітектор Й. Утзон (1973 р.)

Рис. 1.15. Оперний театр в Парижі, Франція. Архітектор Ш. Гарньє (1867 р.)

Принципи «природного міста» стали основою концепції канадського архітектора Моше Сафді, яку він застосував до житлових комплексів високої щільності. Єдиним втіленням ідеї М. Сафді є «Хебітет-67» - житловий комплекс, побудований в Монреалі до Всесвітньої виставки 1967 р. (рис. 1.17). Ця 12-поверхова споруда зібрана із стандартних залізобетонних «ящиків» масою до 40 т, різноманітні комбінації яких дозволили створити безліч типів жител. До людини, що стоїть на землі, «Хебітет» звертається не гордовитою площиною фасаду, а „сходами" терас, які відповідні до людини, що йде вгору.

Об'єми комплексу символізують тісні групи будинків в арабських поселеннях або багатоповерхові пуебло — житла індіанців на півдні США. Ритм стандартних елементів свідомо ускладнений в прагненні «з'єднати порядок і свободу, порядок без стерильності і свободу без хаосу» [23]. Система будівлі відкрита до подальшого розвитку, її можна продовжувати, нарощуючи нові і нові елементи. М. Сафді і розглядає свою споруду не як щось відособлене, що має початок і кінець, але як своєрідний «ген» і символ формування середовища, систему якого він порівнює з тривимірною кристалічною структурою, здатною також нескінченно нарощуватися, пристосовуючись до конкретних обставин.

Кевін Лінч – видатний теоретик архітектури, який також звертав особливу увагу на проблеми символізації. У роботі «Образ міста» К. Лінч розглядає архітектурні форми, прийоми і методи, які забезпечують взаємозв'язок архітектурного образу на прикладі крупних міст. З позиції символізації урбанізованого простору. «Потенційно місто саме по собі - символ складності суспільства, і, якщо воно добре організовано візуально, цей символ набуває особливої виразності» [26, с. 14]. Цілісність образу в архітектурі може формуватися різними методами. На перший погляд об'єкт може бути неврегульованим або рядовим, проте в ході тривалого знайомства його уявний образ отримує характерність і організованість. У той же час об'єкт, побачений вперше, може бути впізнаний і осмислений не тому, що він знайомий як такий, але внаслідок того, що він відповідає стереотипу, що вже склався у спостерігача. Тобто в об'єкт закладено символічне значення, яке викликає певні асоціації. Нарешті, новий об'єкт може пізнаватися через наявність виразних характеристик, які мають своєрідну впорядкованість.

Рис. 1.17. Житловий комплекс „Хебітет - 67" на всесвітній виставці у Монреалі, 1967. Архітектор Моше Сафді (1967 р.)

Питання символізації в аспекті сприйняття міського простору складне і багаторівневе. «Образ, який несе силует Манхеттена, може символізувати життєву силу, потужність, занепад, таємницю, перевтому, велич - у будь-якому випадку його різка окресленість уточнює і підсилює значення» [26, с. 56]. Ідея символізації у К. Лінча не обов'язково позначає щось жорстко фіксоване, обмежене, точне, уніфіковане або регулярно впорядковане, хоча вона може і включати будь-яку з цих якостей. Ця ідея не позначає також щось охоплюване з одного погляду, очевидне або елементарне. Оточення загалом повинне бути приведене до дуже складної системи, тоді як занадто очевидний образ швидко надокучає і здібний виявити лише небагато справжніх життєвих рис.

К. Лінч підкреслює роль зорового сприйняття під час руху по артеріях міста – вулицях і магістралях [26]. Посиленню образу можуть сприяти і великий міст, і вісьова побудова авеню, і рух у виїмці, і, нарешті, далекий силует мети руху. Сама наявність шляху може стати символічною і бути

інформативною завдяки орієнтирам, розташованим уздовж нього. Життєво важливі лінії комунікації стають тоді фізично відчутними і символізують фундаментальні властивості міського способу життя.

Узагальнюючи вищезазначені підходи, концепції і теорії, слід відмітити їх специфічну рису – прагнення до гармонізації, естетизації та індивідуалізації архітектурних містобудівних образів шляхом використання символів та символізації. Ще в епоху Відродження Л. Альберті розглядав будівлю, як символ, що об'єднує різноманітність художнього світу. Особливу увагу він приділяє цілісності художнього враження, переосмисленню античної архітектури, наповнюючи її новим функціональним змістом й додаючи символічного значення.

В епоху Просвіти архітектура починає „промовляти", стає більш змістовною і багатошаровою. Мистецтво в цілому, й архітектура зокрема, несе в собі нові символи, що збагачують їх образи зображально-виражальними формами. Відбуваються зміни в архітектурній свідомості, які символізують розкутість і творчу свободу. Символічна архітектура шукає нові засоби вираження і зображення художніх образів за межами традиційного міфологічного і сакрального світосприйняття. К. Леду пропонує використання мовних засобів, а саме символічну, геометрично-виражальну і просторово-зображальну інтерпретацію функції. Теоретик удається до граничного спрощення форми, використовуючи елементарні геометричні фігури – куб, піраміду, циліндр, сферу. К. Леду вважав, що оголена геометрія символізує гідність, а елементарні об'ємні форми найточніше передають найважливіші символи.

Інший теоретик архітектури часів Просвіти Е. Буллє акцентував свою увагу на нескінченних просторових перспективах і позбавлені прикрас геометрично чистих монументальних форм. Він розглядав архітектуру не як будівельну, інженерну науку, а як виразне символічне мистецтво, що повинно впливати на відчуття людини.

Все це свідчить, що сучасна теорія архітектури потребує подальшого вивчення питань гармонізації, естетизації і філософського осмислення ідей художнього формотворення міського простору і середовища. Одним з шляхів цього осмислення може стати дослідження методів символізації як ефективного засобу пошуку нових архітектурних і містобудівних форм.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Лебедева Г. С. Новейший комментарий к трактату Витрувия "Десять книг об архитектуре". М.: Едиториал УРСС, 2003. - 160 с.
2. Лебедева Г. С. Вопросы теории архитектуры. Архитектурное сознание XX-XXI веков. Разломы и переходы. М.: Едиториал УРСС, 2001. - 288 с.
3. Брунов Н.И. Очерки по Истории архитектуры./ в 2-х томах. Под ред. С.Л.Рыкова, Москва-Ленинград, 1937. - 247 с.
4. Барабанов А.А. Клод-Николя Леду. Архитектура, рассмотренная в отношении к искусству, нравам и законодательству. Том 1. Екатеринбург: Архитектон – Издательство УралГАХА, КАНОН, 2003. – 592 с.
5. C.N.Ledoux, L'architecture considérée sous le rapport de l'art, des moeurs et de la législation, rééd. Verlag Dr.Alfons Uhl, Nőrdlingen, R.F.A., 1994, p. 294.
6. Яффе А. Символ круга. / Юнг К.Г. Человек и его символы. –М.: Стройиздат, 1996. - 243 с.
7. Daniel Rabreau, Claude -Nicolas Ledoux (1736-1806), L'architecture et les fastes du temps, Annales du Centre Ledoux, tome III, Paris-Bordeaux, 2000, p. 131.
8. Шубенков М.В. Геометрические закономерности формообразования архитектурных объектов: Отчет о научных исследованиях за 2005 г. – Библиотека ВНИИТАГ, 2005. – 144 с.
9. Бунин А.В., Саваренская Т.Ф. История градостроительного искусства. / в 2-х томах. – М.: Стройиздат, 1979. – 421 с.
10. March L. and Steadman, P. The Geometry of Environment. // R.I.B.A. Publications, 1971. p. 335.
11. Вернадский В.И. Избранные труды по истории науки. – М., 1981. – 167с.
12. Мировая архитектура. Страны. Эпохи. Стили. С-П, «Кристалл», 2002.– 420с.
13. Уоткин Д. История западноевропейской архитектуры. – Koln: Konemann, 1999. – 423 с.
14. Архитектурный вестник. 2005. - №3. - http://www.archvestnik.ru
15. Бэнэм Р. Взгляд на современную архитектуру: Эпоха мастеров: Пер. с англ. М.: Стройиздат, 1980. – 172 с.
16. Вентури Р. Определение архитектуры как укрытия с декорацией на нем, и другие оправдания банального символизма в архитектуре. //Митин журнал. 1993, № 50.
17. Дженкс Ч. Язык архитектуры постмодернизма: Пер. с англ. М.: Стройиздат, 1985. – 136 с.
18. Рябушин А.В., Шукурова А.Н. Творческие противоречия в новейшей архитектуре Запада. М.: 1986. – 388 с.

19. Великанов А. Симулятор ли я дрожащий или право имею — М.: Новое литературное обозрение. 2007. — 272 с.
20. Раппапорт А.Г., Сомов Г.Ю. Форма в архитектуре: Проблемы теории и методологии. М.: Стройиздат, 1990 – 312 с.
21. GARNIER, Charles, Le nouvel Opéra de Paris Paris: Ducher, 1878-1891.
22. http://proffi.org/kristofer-aleksander-i-robert-venturi-kontseptsii/ - сайт посвященный обзору зарубежной архитектуры.
23. Родионов А. Кристофер Александер // Архитектура СССР, 1985. – 166 с.
24. Alexander, Christopher, New Concepts In Complexity Theory arising from studies in the field of architecture. – 2003.
25. Alexander, Christopher, The City Is Not a Tree // Architectural Forum, Vol 122, No 1, April 1965, but see e.g. http://rudi.net/pages/8755.
26. Линч К. Образ города. - М.: Стройиздат, 1982. – 328 с.

Анотація

У даній статті автор робить спробу розкрити поняття символу і символізації у теоретичних дослідженнях. В цього аспекті розглядається творчість Л. Альберті, що працював в період Відродження. В епоху Просвіти на символічне значення архітектури звернули свою увагу архітектори-теоретики К. Н. Леду та Е. Л. Буллє. Серед постмодерністів аналізується творчість Р.Вентурі, Ч. Дженкса, К. Александера, М. Сафді, К. Лінча. У статті розглянути позиції ставлення до символизму Ле Корбюзьє, Л. Кана, А. Лаоса, Й. Утзона, Ш. Гарньє.

Ключові слова: символ, теорія архітектури, прийоми, методи.

Аннотация

В данной статье автор делает попытку раскрыть понятия символа и символизации в теоретических исследованиях. В этом аспекта рассматривается творчество Л. Альберти, который работал в период Возрождения. В эпоху Просвещения на символическое значение архитектуры обратили свое внимание архитекторы-теоретики К. Н. Леду и Е. Л. Булле. Среди постмодернистов анализируется творчество Р. Вентури, Ч. Дженкса, К. Александера, М. Сафди, К. Линча. В статье рассмотрены позиции по отношению к символизму Ле Корбюзье, Л. Кана, А. Лаоса, Й. Утзона, Ш. Гарнье.

Ключевые слова: символ, теория архитектуры, приемы, методы.

Annotation

In this article the author makes an attempt to reveal the concept of symbol and symbolization in theoretical studies. This aspect is considered creativity L. Alberti, who worked during the Renaissance. In the Age of Enlightenment to the symbolic value arhytektury turned their attention to architects, theorists KN Ledoux and EL Bulle. Among postmodernists analyzed creativity R. Venturi, Charles Jenks, C. Alexander, M. Safdi, K. Lynch. The article discussed the position in relation to the symbolism of Le Corbusier, L. Kahn, A. Lao, Y. Utzona, C. Garnier.

Keywords: character, theory of architecture, techniques, methods.

УДК 72.011

Г.Н. Ушаков

ТИПИ СТРУКТУР АРХІТЕКТУРНОГО ПРОСТОРУ

Організація архітектурного простору на сучасному етапі потребує теоретичного вивчення та узагальнення на новому рівні. Архітектурна практика та проектні експерименти демонструють можливості нетрадиційних просторових структур, які виходять за межі теорії архітектурної композиції та формоутворення. Поза стильовими течіями та видами новітніх архітектурно-конструктивних систем спостерігається принципова відмінність різних типів структурної організації сучасних та футуристичних архітектурних об’єктів. Обґрунтована систематизація цих типів структур – є актуальним завданням теорії архітектури.

Значне різноманіття просторових структур в архітектурі з’явилось протягом ХХ століття. І на межі тисячоліть архітектура вже не виглядає традиційним кам’яним монолітом. Узагальнення розвитку та сучасних можливостей структурного формоутворення в архітектурі здійснив М.В. Шубенков [3]. Ж. Зейтун досліджував геометричну організацію регулярних просторових структур [1]. Також над проблемами організації архітектурного простору працювали: Кр. Александер, О.Г. Габричевський, О.А. Гайдученя, Н.О. Ладовський, В.І. Мальгін, О.Г. Раппапорт, Ф.Д.К. Чінг [4], О.І. Явейн та ін.

Чітка та докладна систематизація типів структур архітектурного простору, яка б передбачала відкритий розвиток цих структур у певних напрямах ще попереду. Однак вже сьогодні можна визначити певну кількість сформованих та новітніх типів. Узагальнення слід розпочинати із зібрання описів різних традиційних та нових типів, спираючись паралельно на аналоги в органічній та неорганічній природі. Слід зазначити, що у чистому вигляді типи просторових структур застосовуються лише в окремих випадках. Зазвичай, в сучасних будівлях і комплексах доцільне поєднання типів відповідно до функціонального зонування. Наведемо приклади окремих типів структур.

Чарунковий тип просторової організації є для архітектури традиційним (рис. 1). Складні структури утворюються із співрозмірних просторових одиниць. Так утворені всі організми шляхом компактного поєднання клітин. В архітектурних об’єктах просторовими одиницями є приміщення та відокремлені частини приміщень. Особливого значення набуває структура комунікаційних та візуальних зв’язків між просторовими одиницями.

Каркасний тип просторової структури утворюється завдяки відкритій каркасній конструкції, що знаходиться безпосередньо у внутрішньому просторі

будівлі (рис. 2, а). Цей каркас може бути регулярним і нерегулярним. На відміну від чарункового типу, цей тип формує складний та візуально-проникний архітектурний простір.

Окремо виділяються просторові структури, що утворені складними нелінійними чи гранчастими поверхнями, які вигинаються, перетинаються і додатково ускладнюються отворами. Ці структури дозволяють сформувати об'єкти з максимальним взаємним проникненням внутрішнього простору і зовнішнього.

Пористий тип просторової структури – це проміжний стан архітектурного середовища, що знаходиться посередині між суцільним архітектурним об'ємом і вільним архітектурним простором (рис. 2, б, в). При цьому об'єм, що був лише огородженням вільного простору, розосереджується у ньому, утворюючи нову "пористу" просторову структуру. Важливою властивістю подібного середовища є те, що в чистому вигляді воно представлене не замкненими порами чи порожнинами, а відкритими, тобто з будь-якої умовної порожнини можна потрапити до будь-якої іншої. І цей шлях може бути багатоваріантним, а може йти майже по прямій. Спільними особливостями пористих структур (з відкритою системою пор) є структурна однорідність конструкції та безперервність внутрішнього простору.

Перспективним є також тип просторової організації за принципом лабіринту. Цей складний тривимірний перетин шляхів дозволяє організувати динамічні процеси та будь-які складні транзити. Особливих можливостей набуває ця структура, коли закриті тунелі традиційного лабіринту перетворюються на відкриті містки та галереї в сучасних комплексах.

Дещо схожим на лабіринт, але принципово самостійним типом є сітьова просторова структура, утворена подібно до нейронної сітки чи тривимірного графу. Велика кількість просторових одиниць поєднується складною сукупністю різноманітних просторових шляхів.

Вивчення структурних можливостей організації предметно-просторового середовища виявляє зв'язок між природними і антропогенними просторовими структурами. При цьому спостерігаються спільні закономірності та можливість перенесення принципів. Такий широкий погляд на архітектуру, як свідому організацію матерії, дає новий поштовх та матеріал для розвитку архітектурної філософії та нових концептуальних течій.

Виявлені у статті особливості окремих типів структур архітектурного простору стануть у нагоді при аналізі сучасної архітектури і дизайну інтер'єру, а також у навчальному процесі.

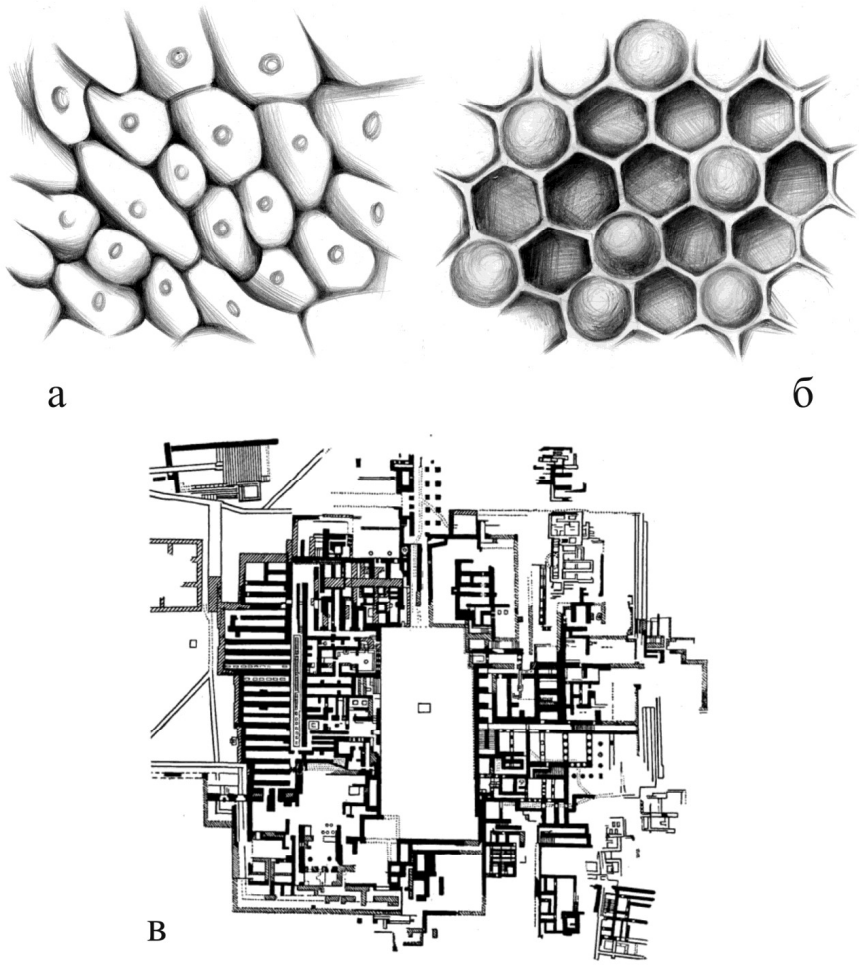

Рис. 1. Чарункові просторові структури: а – рослинні клітини; б – осині соти; в – план палацу царя Міноса у Кноссі, Крит, II тис. до н.е.

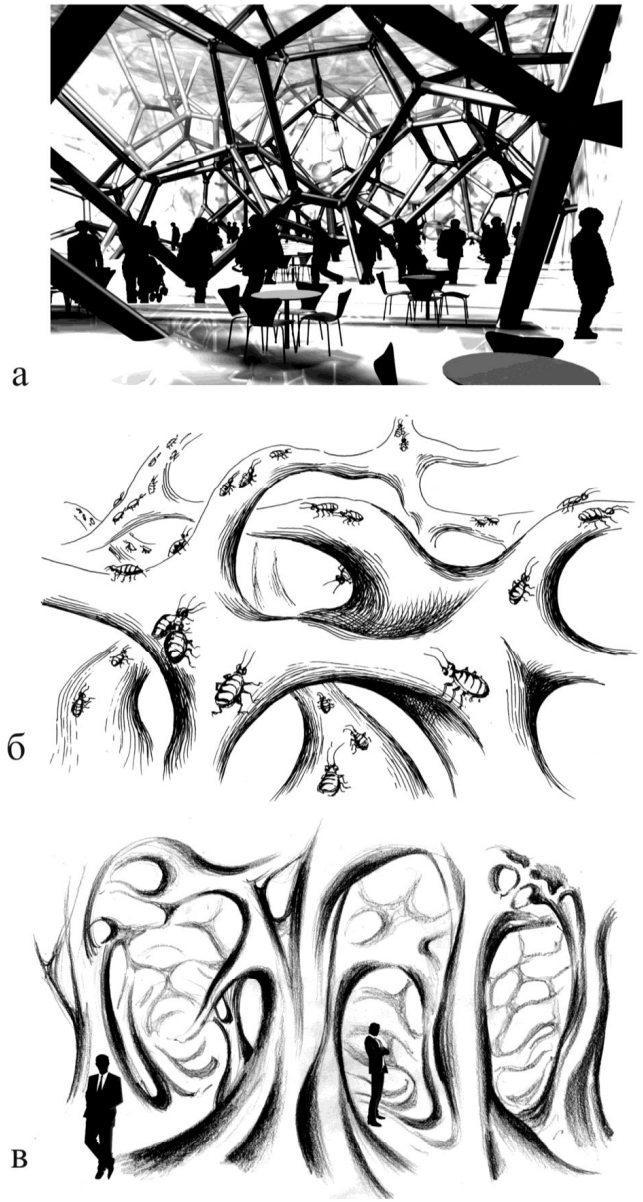

Рис. 2. Приклади типів просторових структур: а – каркасний тип у інтер'єрі Пекінського національного центру плавання "Водний Куб", 2008 р., проект – PTW Architects та ін.; б – внутрішня пориста будова термітника, в – модель пористого архітектурного простору

Здійснення подальших досліджень структурної організації архітектурних об'єктів дозволить розпочати масштабну систематизацію типів структур архітектурного простору.

Література

1. Зейтун Ж. Организация внутренней структуры проектируемых архитектурных систем: Пер. с фр. – М.: Стройиздат, 1984. – 160 с.
2. Ушаков Г.Н. Формування візуально-проникних внутрішніх просторових структур: Автореф. дис… канд. архіт.: 18.00.01 / КНУБА. – К., 2006. – 19 с.
3. Шубенков М.В. Структурные закономерности архитектурного формообразования: Учеб. пособие. – М.: Архитектура-С, 2006. – 320 с.
4. Ching F.D.K. Architecture: Form, Space and Order. – N.-Y.: Van Nostrand Reinhold, 1996. – 400 p.

Анотація

У статті розглянуто можливість та доцільність систематизації типів структур архітектурного простору.

Ключові слова: архітектурний простір, просторова структура, композиція архітектурного простору.

Аннотация

В статье рассматривается возможность и целесообразность систематизации типов структур архитектурного пространства.

Ключевые слова: Архитектурное пространство, пространственная структура, композиция архитектурного пространства.

Annotation

In article the systematization of types of structure of the architectural space is investigated.

Key words: architectural space, spatial structure, composition of architectural space.

УДК 72.01; 711

Л. С. Іванова

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ, ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

Важко знайти сферу або область діяльності людини, де інформація не грала б важливу роль. Інформація є головним ресурсом науково-технічного та соціально-економічного розвитку світової спільноти.

В основі сучасного підходу до подальшого розвитку науки і техніки лежить інформаційний підхід, який полягає у відкритті і дослідженні нових інформаційних внутрішніх відносин між окремими елементами системи та їх зовнішніх відносин з навколишнім середовищем.

Для того щоб грамотно працювати з невпинно наростаючою інформацією, виникає потреба використовувати сучасні інформаційні технології.

Інформаційні технології (від англ. Information technology) - широкий клас дисциплін та галузей діяльності, що відносяться до технологій управління і обробки даних, у тому числі, із застосуванням обчислювальної техніки.

Відповідно до визначення ЮНЕСКО, інформаційні технології - це комплекс взаємопов'язаних наукових, технологічних, інженерних дисциплін, що вивчають методи ефективної організації праці людей, зайнятих обробкою і збереженням інформації; обчислювальну техніку і методи організації і взаємодії з людьми і виробничим устаткуванням, практичні додатки, а також пов'язані з усім цим соціальні, економічні та культурні проблеми.

У широкому розумінні інформаційні технології охоплюють всі галузі передачі, зберігання та сприйняття інформації і не тільки комп'ютерні технології. При цьому інформаційні технології досить часто асоціюють саме з комп'ютерними технологіями, і це не випадково, поява комп'ютерів сприяла виведенню інформаційних технологій на новий рівень. Основою інформаційних технологій є технології обробки, зберігання та сприйняття інформації.

Історія інформаційних технологій нерозривно пов'язана з історією людства, тому що ще на зорі цивілізації первісні люди використовували примітивні форми обміну інформацією - звуки і жести. Гігантський поштовх у розвитку цивілізації (інформаційних технологій) дало винахід писемності: виникла можливість передачі знань наступним поколінням; з'явилися засоби і методи накопичення інформації. Наступний етап історії людства з точки зору інформаційних технологій - винахід книгодрукування: нові засоби накопичення, систематизації, тиражування інформації змінили людське суспільство, культуру та організацію діяльності. Подальша історія інформаційних технологій пов'язана з винаходом електрики (телеграф, телефон, радіо, телебачення). Нинішній, все наростаючий етап їх розвитку пов'язаний зі створенням мікропроцесорної технології, комп'ютерів, мережі Internet. Перспективи розвитку інформаційних технологій пов'язують зі створенням штучних біороботів, які будуть добувати і обробляти інформацію за завданням людей з єдиного космічного інформаційного поля.

Сьогодні інформаційні технології, це сукупність методів і засобів роботи з інформацією, поєднання процедур, що реалізують функції збору, одержання, накопичення, зберігання, обробки, аналізу і передачі інформації в організаційній структурі з використанням сучасних технічних засобів.

Інформаційна основа - важлива складова сфери будівництва. Кожен будівельний об'єкт має свій життєвий цикл, який в загальноприйнятому розумінні включає в себе етапи проектування, підготовки виробництва та зведення об'єкта, його подальшої експлуатації, однієї або декількох реконструкцій і можливої ліквідації об'єкта, що вичерпав свій потенціал. При цьому кожен з етапів може бути розділений на окремі стадії, фази і інші модулі, які мають кількісні та якісні параметри і характеристики. Саме такий підхід дозволяє моделювати створення об'єкта у вигляді будівельного виробничого процесу, що має ієрархічну і досить розгалужену структуру.

Нові інформаційні технології дозволяють уніфікувати нормативну та інформаційну базу проектування, організувати міжнародну технічну та економічну кооперацію з застосуванням єдиних методів, алгоритмів і програм.

Широке застосування в світі знаходять автоматизовані системи проектування. Автоматизація підвищує якість робіт, знижує матеріальні витрати, скорочує терміни проектування, збільшує продуктивність праці інженерно-технічних працівників. Системи автоматизованого проектування дають можливість на основі новітніх досягнень фундаментальних наук удосконалювати методологію цього процесу, стимулювати розвиток математичної теорії проектування складних систем і об'єктів. Сучасне проектування в галузі архітектури, конструювання, дизайну інтер'єру зараз вже важко уявити без застосування засобів комп'ютерної графіки. Величезні потенційні можливості, закладені в технологію цифрової обробки зображень, дозволяють в короткі терміни отримувати вражаючі результати.

В даний час існує безліч програм для будівництва, що дозволяють виконати розрахунки і візуалізувати їх результати. Практично не залишилося обмежень з розрахунку споруд будь-якої складності - в статиці та динаміці, в пружній і не пружній стадіях роботи, з урахуванням послідовності та технології зведення, включаючи зміну конструктивної схеми і появу нових навантажень під час реконструкції.

Новітні розробки технологічних систем інженерних комунікацій та обладнання тісно пов’язані з впровадженням програмних комплексів автоматизованого розрахунку та проектування інженерних мереж. В деяких випадках складність впроваджених технологій навіть унеможливлюють проектування вручну. Більш того, саме автоматизований підхід до проектування інженерних систем дозволяє значно оптимізувати витрати як на будівництво, так і в процесі експлуатації без втрат щодо комфорту.

Тим не менш, будівництво, на думку багатьох зарубіжних фахівців, істотно відстає від науки і промисловості в області впровадження інформаційних технологій. Хоча для кожного будівельного майданчика створюється величезний обсяг інформаційних документів (як правило, одноразового використання), вони погано сумісні між собою, доступні не всім учасникам процесу і не в повному обсязі. Це призводить до помилок у проектах, затягування термінів виконання робіт та підвищення вартості об'єкта.

Будівельні та проектні організації вельми різняться по технічному рівню і мають різноманітні організаційно-правові форми; більшість підгалузей будівництва відчувають значні труднощі з фінансуванням робіт; через прагнення до швидкої окупності об'єкту процеси проектування і будівництва стають практично паралельними; з метою скорочення термінів будівництва підприємства йдуть на певні порушення технологічної та господарської дисципліни; поява на підрядному і проектному ринках авторитетних закордонних фірм посилює конкуренцію, примушує застосовувати імпортні матеріали та технології; для будівництва ряду об'єктів організовуються численні міжнародні проекти, які висувають додаткові організаційно-технологічні вимоги до процесів проектування, управління та обміну інформацією.

Зокрема, міжнародні проекти вимагають інтенсивного інформаційного обміну, технологією якого практично не володіють вітчизняні будівельні та проектні організації. Міжнародні проекти потребують виконання креслень за допомогою засобів автоматизованого проектування, тоді як придбання ліцензій навіть на порівняно дешеві вітчизняні програмні продукти не по кишені багатьом проектним організаціям, у тому числі досить великим. Крім того, в сучасних проектних інститутах або зовсім відсутня, або дуже слабка інтеграція САПР з іншими системами (менеджменту, маркетингу, моніторингу та інші), що також надзвичайно ускладнює спільну виробничо-економічну роботу з іноземними партнерами.

Великий, у тому числі міжнародний, інвестиційний будівельний проект являє собою складну систему взаємодії учасників, об'єднаних єдиною задачею - його підготовкою і реалізацією. Така система може бути створена з використанням інтегрованих інформаційних технологій автоматизації, тобто сукупності організаційно-технологічних моделей послідовності дій на основі єдиного інформаційного базису. Ці моделі повинні характеризуватися повнотою, оперативністю, актуальністю і достовірністю інформації, наявністю уніфікованих методів, алгоритмів та інструментів її обробки, зберігання, передачі і використання.

Задачі і цілі інформаційних технологій у будівництві визначаються зростаючим значенням та кількістю інформаційних знань в сфері будівництва.

Самі інформаційні технології вимагають складної підготовки, великих початкових витрат і наукомісткої техніки. Їхнє введення повинно починатися зі створення математичного забезпечення, формування інформаційних потоків у системах підготовки фахівців.

Будівництво - це є прямий наслідок дій, а інформація є невід'ємною частиною кожної дії. Тому ефективне будівництво потребує ефективної системи інформування та комунікацій. Інформаційні технології з допоміжного засобу, перетворилися на безпосередню складову частину будівництва. Така тенденція викликає необхідність пошуку доцільних форм організації та конкуренції під час виконання проектування, будівництва та експлуатації об'єктів.

Література:

1. Магомедов М.Ю. Основные принципы построения информационной системы управления строительного предприятия / М.Ю. Магомедов, Х.З. Халимбеков //- М.: Экономика строительства. - 2005. - № 4. - С. 13-22.
2. Фурсов И.Г. Управление информацией - важнейший бизнес-ресурс современного предприятия // - М.: Строительные материалы, оборудование, технологии XXI века. - 2005. - № 1. - С. 56-57.
3. Гайна Г.А. Автоматизовані системи прийняття та оцінки якості проектних рішень у будівництві /Григоровський П. Є., Терентьєв О.О.// – К.: Будівельне виробництво, міжвідомчий науково-технічний збірник, випуск 45/2004, НДІБВ, 2004. – С. 47–52.

Анотація

Інформаційні технології - сукупність методів і засобів роботи з інформацією, поєднання процедур, що реалізують функції збору, одержання, накопичення, зберігання, обробки, аналізу і передачі інформації в організаційній структурі з використанням сучасних технічних засобів. В наш час інформаційні технології є однією з найважливіших складових комплексу архітектури, будівництва, розвитку та реконструкції. Інтеграція

матеріальної та інформаційної сфер будівельного виробництва, структура і чіткість прямих і зворотних зв'язків між ними є одним з головних принципів використання інтелектуальних інформаційних систем в реальних виробничих процесах.

Ключові слова: інформаційні технології, будівництво, архітектура.

Аннотация

Информационные технологии - совокупность методов и средств работы с информацией, сочетание процедур, реализующих функции сбора, получения, накопления, хранения, обработки, анализа и передачи информации в организационной структуре с использованием современных технических средств.

В настоящее время информационные технологи являються одной из важнейших составляющих комплекса архитектуры, строительства, развития и реконструкции. Интеграция материальной и информационной сфер строительного производства, структура и четкость прямых и обратных связей между ними является одним из главных принципов использования интеллектуальных информационных систем в реальных производственных процессах.

Ключевые слова: информационные технологии, строительство, архитектура.

Abstract

Information technologies are a combination of methods and tools to work with information, a combination of procedures that implement the functions of collection, receipt, storage, processing, analysis and communication of information in the organizational structure with the use of modern technology.

At the present time, information technologies are one of the most important components of the complex architecture, construction, development and reconstruction. Integration of material and information spheres of construction production, structure and clarity of the direct and inverse relationships between them is one of the main principles of the use of intelligent information systems in real industrial processes.

Key words: information technologies, construction, architecture.

УДК 72:004.415

А.В. Михайленко

КОМП'ЮТЕРНЕ ТЕСТУВАННЯ ЗНАНЬ ЯК ОДИН З КОМПОНЕНТІВ АРХІТЕКТУРНОЇ ОСВІТИ

Нині актуальною стає задача застосування сучасних інформаційних технологій для контролю знань студентів в період між сесіями, атестації великої групи студентів в стислі терміни, а також для самотестування знань студентами без участі викладача.

В кожному розділі з технічних і творчих дисциплін, що є важливим для мистецьких спеціальностей, знайдеться більше чи менше предметів, знання або набуті навички з яких можна виразити у вигляді чітко сформульованого питання і конкретної відповіді [3].

При організації комп’ютерного тестування розрізняють проведення контролю з використанням локального ПК, серверу і локальної мережі або зі застосуванням віддаленого серверу та мережі Інтернет. Це обумовлює і різноманітність програмного забезпечення, що застосовується в процесі тестування, від універсальних програм-оболонок до спеціалізованих програм. Принципову схему організації тестування наведено на Рис.1.

Загальні особливості застосування комп'ютерних тестів такі.

1. Комп'ютерне тестування може використовуватися при проведенні поточного і підсумкового контролю знань студентів, а також при перевірці вихідних, чи залишкових знань. Результати комп'ютерного тестування можуть використовуватися при виведенні екзаменаційних оцінок або заліків з відповідних дисциплін (поріг проходження 70%).
2. Його результати використовуються відповідними підрозділами вузів для коригування учбового процесу і здійснення заходів щодо підвищення його якості.
3. Регулярне наповнення бази тестових завдань з конкретної дисципліни, модуля і т.ін. У міру необхідності перевіряється його зміст на актуальність і якість, при оновленні тестових завдань.

4. Забезпечення доступу викладачів і студентів до комп'ютерної програми тестування через комп'ютерний центр. Студенти мають бути завчасно попереджені про характер майбутнього тестування, а також про час і місце його проведення.
5. Зменшення психологічного і фізичного навантаження на викладача в період тестування знань студента при достатньо високому рівні якості тестування. Включення механізму змагання серед студентів щодо кількості правильних відповідей [2].

Викладач розробляє й розміщує на сторінці своєї дисципліни тести, вказуючи в їхніх параметрах дати та місце, коли тест буде доступним для складання, час, який відводиться на виконання однієї спроби, кількість спроб, що надається кожному студенту тощо. Студент відповідає на запитання тесту в режимі прямого діалогу з комп'ютерною програмою. Тести включають питання і варіанти відповідей (з яких один або кілька вірні, а інші – помилкові).

Кількість питань із створеної бази питань і відповідей, які будуть пред'явлені студенту, визначається викладачем в конструкторі тестів. При цьому встановлюється обмеження часу, що відводиться на всі відповіді та порядок здійснення можливих кроків назад. Питання надаються шляхом довільного вибирання програмою, що виключає формальне запам'ятовування послідовності відповідей, часом, і з адаптацією до індивідуальних характеристик студентів.

За наслідками тестування формується протокол, в якому наводяться наступні дані: ПІБ студента, найменування дисципліни, дата тестування, кількість вірних відповідей, кількість невірних відповідей, відсоток вірних відповідей, коментар викладача.

При «конструюванні» тестів слід приділяти увагу до:

- Простоти формулювань і точності тестових завдань, для однозначного їх трактування студентами і видачі вичерпної відповіді (особливо для питань «відкритого типу»), щоб уникнути специфічних особливостей - мови введення, перекладу термінів (локалізації), використання цифр замість букв, режиму шрифта (регістра клавіатури), інтерпретації рисунків та ін.; доцільність включення в базу надмірної кількості питань, при встановленні для тестування студента значно меншого їх числа;
- обмежений час виконання тестових завдань, тобто завдання повинні бути підібрані так, щоб на їхнє розв’язання студент витрачав невеликий проміжок часу, і зрештою сума цих тимчасових проміжків не виходила за рамки, що відводяться на виконання часу всього тесту;

- до змісту тесту повинна входити інструкція по виконанню і оформленню його розв’язання;
- нормативний розрахунок в межах хвилини на обмірковування питання; економія часу на одному питанні дає добавку за часом для іншого;
- розрахункову кількість питань, що пред'являються студенту по одній дисципліні, рекомендовано встановлювати за розсудом викладача, але не менше 15-20;
- під час проведення тестування необхідно стежити за тим, щоб усі студенти працювали самостійно, незалежно один від одного і не впливали один на одного, що може змінити результати тестування;
- перш, ніж застосовувати тест, викладачеві необхідно перевірити його на самому собі або на іншій людині. Це дозволить уникнути можливих помилок, пов'язаних з проведенням тестування.

Комп'ютерне тестування – це не тільки засіб, що дозволяє з мінімальними витратами часу викладача об'єктивно перевірити знання великої кількості студентів. Добре спланований графік тестувань є гарним стимулом, що спонукає студентів до систематичної роботи протягом семестру. Комп'ютерні тести позитивно сприймаються студентами. Ще однією їх перевагою є те, що в процесі перевірки знань студенти не бачать у викладачі опонента. Тестування може здійснюватись або під час занять за розкладом, або в позаурочний час як різновид самостійної роботи студентів [4].

Характерно, що така процедура не передбачає присутності викладача в комп'ютерному класі під час складання тестів його студентами. Для цього в університеті виділяються комп'ютерні класи і чергові співробітники, які забезпечують належний порядок і об'єктивність проведення тестування.

Варіантом дистанційного контролю знань є застосування сучасних технічних засобів зв'язку і передачі інформації між студентом і викладачем із застосуванням мережі Internet, що сприяє свободі вибору студентом темпів, часу і місця навчання.

Система тестування через Інтернет на основі технології **Moodle** (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment) є частиною глобальної системи створення і управління дистанційними курсами. Вільно поширюване, програмне забезпечення **Moodle** - це проект 90-х рр., що постійно розвивається, і тепер використовується більш ніж в 100 країнах.

Мета застосування цієї системи в освіті багатогранна – це створення комфортних умов навчання, застосування сукупності освітніх технологій, відбір студентів на профільні модулі, організація тимчасових творчих колективів при роботі над учбовим проектом, перевірка завдань і контроль за участю студента, формування портфоліо студента, портал дискусій і обговорень

спірних творчих професійних питань, основа створення освітніх ресурсів, віртуальних курсів навчання (дистанційне навчання), для набуття практичних навичок виконання тієї або іншої роботи. За рівнем можливостей, **Moodle** витримує порівняння з відомими комерційними програмами тестування (LMS), але вигідно відрізняється від них тим, що поширюється безкоштовно у відкритому початковому коді - це дає можливість «заточити» систему під особливості конкретного освітнього проекту, а при необхідності і вбудувати в неї нові модулі [1].

До переваг системи **Moodle** відносять такі фактори**:**

- надійність системи управління доступом (захищеність від зламу);
- аналітичність та зворотний зв'язок, можливість покращувати якість тестів і їх характеристики на основі статистики;
- постійна доступність результатів тестування;
- детермінованість об'єму (кількості питань), порогу проходження, кількості вірних відповідей, рейтингу за списком, витраченого часу;
- фіксованість спроби або обмеження за кількістю спроб здачі тесту;
- варіфікативність - випадковий відбір окремих питань із загального банку питань;
- наявність могутнього математичного апарату статистичної обробки результатів тестування (коефіцієнти складності завдань, дискримінативність, правдоподібність альтернативних відповідей, різні гістограми тощо);
- універсальність застосування в тестуванні і відкритість у будь-який час при підключенні через Інтернет;
- гнучкість і різноманітність образотворчих засобів.

Провідні вузи України активно вивчають та застосовують надбання системи Moodle у поєднанні з власними системами комп'ютерного контролю знань. Згідно до координації зі всесвітньою спільнотою учбових закладів та рішень міністерств національної освіти, КНУБА впроваджує переваги системи незалежного тестування в учбовий процес, з провідною роллю при цьому кафедри інформаційних технологій. Чітке та уважне поступове дотримування «Інструкції зі створення сторінок сайту» дасть можливість зайняти достойне місце з цього питання кожному елементу учбової структури. Важливу роль в цьому питанні стають «Положення про загальноуніверситетський комп'ютерний клас для проведення тестового контролю знань студентів». Це наступний крок у формуванні тестів для будь-якого з предметів учбового процессу в архітектурно-будівельній галузі, як з технічних наук, так і творчих спеціальностей [4].

Процес утворення переліку тестових питань може здійснюватись безпосередньо в середовищі **Moodle**. Але використання «знайомого» текстового редактора **Word** дає змогу суттєво прискорити створення тестових завдань, особливо якщо йдеться про велику кількість подібних чи однотипних завдань, які можна легко копіювати у буфер та вставляти їх у шаблон, вносячи потрібні зміни. Важливою перевагою редактору **Word** є можливість підготовки питання на комп'ютері, не підключеному до Інтернету, а також здійснення перевірки його орфографії. Однак, за допомогою шаблонів **Word** не можна ввести всі доступні в **Moodle** типи питань.

Для створення тестових питань існує наступна послідовність.

1. Завантажити з сайту спеціальний шаблон **Word** для створення тестових завдань (2 типи шаблонів).
2. Ввести у цей шаблон свої тестові завдання або (якщо вже є тестові завдання у вигляді документа **Word**), відформатувати їх, застосувавши стилі наявні у шаблоні.
3. Експортувати з шаблону **Word** тестові завдання у вигляді текстового документа в форматі *.GIFT.
4. Імпортувати на сайт у належну дисципліну файл тестових завдань у форматі *.GIFT та супроводжувальні графічні файли до нього.

Перший шаблон *Moodle_Ukr.dot*, дозволяє готувати тестові завдання, що містять тільки текст. Другий, складніший шаблон *Moodle_v09_FullRussian_With_Images.dot*, найбільш корисний для багатьох дисциплін архітектурної спеціальності, дозволяє включати до тестових завдань різноманітну графіку: фотографії, будь-які растрові зображення, математичні формули тощо. Новий файл, що є створений на основі шаблону, вже містить зразки тестових завдань. Зразки можна вилучити з файла зразу або пізніше, вже перед експортом створених завдань з **Word** у **Moodle**.

До початку імпорту переліку питань необхідно забезпечити відповідність присутніх в документі елементів (питання, правильна відповідь, хибна відповідь тощо) до встановленого стилю. Передбачено шість наступних типів питань (закриті та відкриті): альтернатива Так/Ні; на відповідність; числове питання; коротка відповідь; множинний вибір; з пропущеним словом.

В розділі *Адміністрування/Редагувати* опція ***Тест*** зі списку-меню ***Додати завдання*** знаменує створення власно тесту на базі сформованих питань і налаштовує викладача на формування параметрів тесту за допомогою завдань з діалогового вікна. В раніше створених тестах цю сторінку можна відкрити для редагування, а також одночасно запустити готовий тест та вікно редагування параметрів.

У встановленому переліку налаштовують кожен з наступних розділів параметрів тесту, в тому числі: назву тесту, часові настройки, настройки показу, проходження спроби, параметри оцінювання, перегляд результатів, питання безпеки, режим організації групової роботи, відгук викладача тощо. Програмні засоби передбачають також і ручне оцінювання для тестів з завданнями відкритого типу.

Прикладом тестового завдання можуть слугувати тести контролю підсумкових знань для студентів-архітекторів 3 курсу (5 семестр) - «Інформатика та основи комп'ютерного моделювання 5» [4]. Для отримання заліку з курсу, крім курсового завдання, необхідно пройти індивідуальний тест по темі з 15 питань за 15 хвилин. Всі питання з двох представлених розділів (150 шт.) прийняті закритого типу. Наведений *Тест №1* орієнтовано на використання в середовищі **Moodle**, а знайомство з ним може бути здійснено на сайті у відповідному розділі дисципліни в межах архітектурного факультету, зокрема, кафедри Інформаційних технологій в архітектурі на Рис. 2.

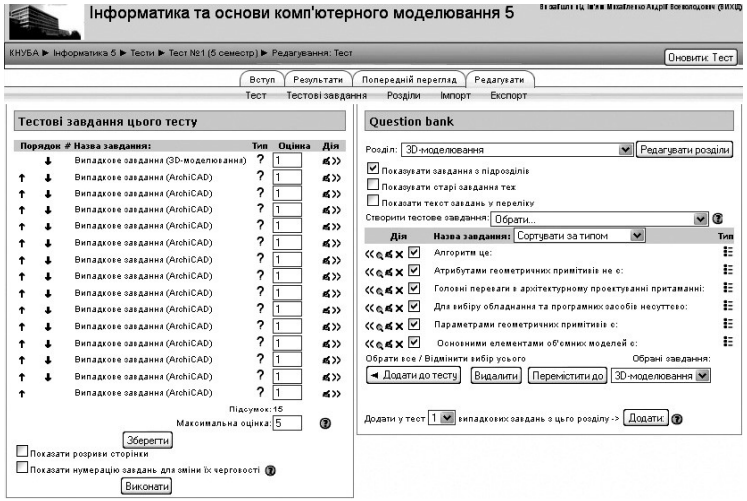

Примітки та рекомендації з питань, що виникають в процесі здачі тесту.

Без поважної причини покидати клас під час свого сеансу тестування не можна. Довідковою літературою можна користуватися тільки з попереднього дозволу викладача, погодженого до початку сеансу тестування. Користування мобільним телефоном суворо забороняється.

Пропущені завдання тесту зараховуються як завдання з невірними відповідями. Результат відповіді на кожне тестове завдання явно не відображується, щоб випробовуваний не затримував свою увагу на аналізі завдання. Завдання з невірними відповідями можна проглянути відразу після

закінчення тесту. Кінцевий результат тестування відображається зразу ж після відповіді на останнє завдання тесту.

Кожний тест можна виконати один раз. Повторити виконання тесту з одної дисципліни неможливо. Повторна здача і перездача є можливими в інші дні. У разі збою живлення можливе відновлення процесу тестування з моменту його переривання. За порушення студент не допускається до здачі тестів протягом певного періоду часу.

Таким чином, організація проведення тестування знань студентів є одним з основних чинників при створенні системи якісної оцінки знань освітніх програм у вузі. Розумна автоматизація процесу ухвалення рішень в галузі перевірки знань і навичок у вищій освіті дозволить вивільнити час і інтелект викладача для творчої діяльності, підвищити ефективність та скоротити витрати вузів.

Література

1. Шкиль А.С., Чумаченко С.В., Напрасник С.В. Методика оценивания в компьютерной системе тестирования знаний // Образование и виртуальность - 2002. Сборник научных трудов 5-й Международной конференции. - Харьков - Ялта: УАДО, 2003. с.340.-345.
2. Положение о компьютерном тестировании знаний студентов в ГОУ ВПО «Российская экономическая академия им. Г.В.Плеханова», Москва, 2007 г. 3 с.
3. Михайленко А.В. Комп'ютерне тестування в підготовці фахівців-архітекторів. Сб. Архітектура та містобудування // №21, Київ, 2009, с. 27-33.
4. Вебсайт КНУБА. http://org.knuba.edu.ua

Аннотация

Рассматривается сущность, особенности построения и использования компьютерного тестирования. Особое внимание уделено использованию системы **Moodle** в подготовке и оценке знаний студентов-архитекторов.

Ключові слова: компьютерный тест, **Moodle,** оценка знаний.

Анотація

Розглядається сутність, особливості побудови і застосування комп'ютерного тестування. Особлива увага надається використанню системи **Moodle** в підготовці і оцінці знань студентів-архітекторів.

Ключові слова: комп'ютерний тест, **Moodle**, оцінка знань.

Annotation

Essence, features of construction and uses of the computer testing is considered. The special attention is spared to the use of the **Moodle** system in preparation and estimation of knowledges of students-architects.

Key words: computer test, **Moodle**, knowledge estimation.

УДК 72.01

С.М.Лінда

СЕМАНТИКА ФОРМИ В АРХІТЕКТУРІ ІСТОРИЗМУ

Постановка проблеми

є складовою частиною *семіотики* – науки про знаки, яка була сформована лише у XX ст. Незважаючи на її формальну інституалізацію, статус семіотики як єдиної науки до цього часу залишається дискусійним. Архітектурна семіотика складається з трьох основних частин: *семантики*, яка займається смисловою стороною архітектури; *синтаксису*, який відповідає за співвідношення архітектурної форми між собою та по відношенню до цілого; *прагматики*, яка займається сприйняттям архітектурного образу. Темою даної статті є саме семантичний аспект архітектури, тобто ті смислові навантаження, які несе архітектурний образ, а **мето**ю статті є продемонструвати, яким діапазоном цих значень володіє архітектура історизму.

Обговорення проблеми

Хоча наукове оформлення семантики відбулося лише у XX ст. – доволі пізній період культурного розвитку людства, систематична розробка цієї теми розпочалася ще у XVIII ст. – епоху Просвітництва. Епоха Просвітництва принесла нові тенденції в архітектуру, які були сповнені протиріч: з однієї сторони – античність, як готове джерело образних кліше для будівництва, а з іншої – раціоналізація життя, осмислення законів формотворення в архітектурі. Мету мистецтва, а тому числі й архітектури, вбачали у просвітництві і повчанні. Мистецтво бачилося як модель ідеального світу, де «все не таке, яке воно є, а таке, яке б могло бути» [1, с. 122]. Зокрема, Г. Фіхте писав: «Завданням архітектора є показувати людям образи світлого майбутнього, а тому діяти на людей виховуючи, щоб підготувати їх до стану ідеальної, універсальної культури» [2, с. 9]. Архітектура сприйняла риси моралізуючої утопії, де поєднувалася ідеальна модель життєвлаштування з мрією про архітектуру, яка повчає і розкриває свою суспільну та соціальну значимість через символіку форм. Однією з ключових фігур, які представляли цю архітектуру став Клод-Ніколя Леду.

Починаючи з 1770-их років К.-Н. Леду одночасно працював як над цілком реальними спорудами, так і над проектами, які були не лише дивними, але і немислимими згідно стандартів того часу. У цих проектах була заявлена ідея *«архітектури, що говорить»,* яку К.-Н. Леду багатосторонньо розвинув у проекті утопічного міста Шо на соляних розробках Арк де Сананс. Естетичне не мало для К.-Н. Леду самодостатньої цінності: він прагнув до вираження змісту, вважаючи, що «німа» архітектура не може повноцінно виконувати своє

призначення, у яке завжди входить і виховна функція. За задумом К.-Н. Леду, кожна споруда призначена не лише для тієї або іншої функції, але так само говорить про соціальну та моральну ціль: «Характер споруди, виражений у його типі, служить вдосконаленню та очищенню звичаїв» [3].

XIX ст. значно розширило семантичне поле архітектурної форми. Однією з найважливіших характеристик архітектури II пол. XIX ст. є її символічний або асоціативно-інформаційний зміст. Стиль будівлі, художньо-декоративне оздоблення фасаду «повідомляли» стороннього глядача про функціональне призначення споруди, її значення у системі суспільного життя та у структурі міської забудови. Фасади споруд у будівництві II пол. XIX ст. стали виразниками певної ідейної програми, «закодованої» у архітектурних формах. Архітектурні форми різних історичних стилів зредукувалися до «ілюстративного матеріалу», який конкретизував тему архітектурного образу споруди: «...кожний архітектурний твір повинен бути так представлений, щоб форма свідчила про його ідею...» [2, с. 60]. З такою «літературною редакцією» архітектури II пол. XIX ст. і було пов'язане її багатостилля, де форми кожного історичного стилю стали символізувати певну моральну категорію, а вся історія архітектури стала: «...каталогом норм, який достатньо переглянути, щоб вирішити, що є відповідним до певних цілей» [2, с. 50].

Отже, за певними функціональними типами споруд «закріпилися» певні архітектурні стилі. Проте сам процес пошуку конкретного стильового прообразу був тривалим і специфічним. Специфіка полягала у тому, що асоціації, пов'язані з тим чи іншим архітектурним історичним стилем, часто зароджувалися у колах позаархітектурних: у літературі, філософії, релігії, де активно формувалися концепції трактування різних історичних епох. Відповідно і архітектурні стилі, які належали цим епохам, стали втіленням певних моральних цінностей. Ренесанс зайняв у культурі та архітектурі II пол. XIX ст. виняткове місце, а сформульована у 1860 р. Я. Буркхардтом концепція Ренесансу, як часу розквіту демократії, науки, культури, особистої незалежності людини, домінувала до кінця XIX ст. [4, с. 22 – 26]. Часи Ренесансу ототожнювали з ідеями ліберальної буржуазії, демократії, парламентаризму, оскільки епоху Відродження вважали часом народження ліберальних політичних концепцій: «Архітектура, яка повинна бути виразом сучасного суспільства, не може бути неоготична, натомість може нав'язуватися до…ренесансу» [4, с. 117 – 119]. Саме тому неоренесанс, який монументальністю формотворчо наближався до необароко, став стилем офіційних споруд у Австро-Угорщині, Німеччині, Франції. З інших причин неоренесанс поширився у будівництві фінансових установ: це був ніби спогад про епоху, коли банки здобули велике значення, а

фінансові магнати стали вагомою політичною силою. Палацові фасади банківських установ у стилі Відродження повинні були бути: «... виразом багатства інституції і безпечності скарбів, які там зберігаються» [4, с. 129]. Неоренесанс вважався стилем, який найбільше відповідає будівництву освітніх закладів: шкіл, вузів, бібліотек, музеїв. У цьому випадку стиль ставав своєрідною маніфестацією гуманізму [4, с. 127], що стало основною причиною широкого використання у Львові форм неоренесансу при будівництві народних шкіл, середніх навчальних закладів і вузів.

Форми зрілого, ман'єристичного ренесансу, поєднані з мотивами бароко були визнані такими, що найкраще підходять для створення репрезентативних фасадів видовищних і розважальних споруд. У ІІ пол. ХІХ ст. стверджували, що театр «в наш час виконує роль, призначену в середньовіччі для святинь» і тому повинен бути особливим прикладом естетичної єдності [5, с. 129]. В основі популярності архітектурно-композиційних схем італійського палаццо у житловому будівництві лежали не лише символічні значення, але і легкість, з якою можна було поєднати багатий «палацовий» фасад з практичними вимогами планувальної структури. У фасадних вирішеннях особняків і вілл переважали барокові мотиви, що також відповідало пануючій думці, що бароко найбільш відповідний стиль для будівництва резиденцій [6, с. 91]. Одночасно, у колах релігійних, була сформована концепція трактування доби Відродження, як часу розпусти та релігійного занепаду [4]. Саме тому використання форм неоренесансу у будівництві культових споруд є рідкістю.

Популярними стилями минулого у європейській архітектурі були готика і романський стиль. Використання цих стилів було пов'язане перш за все з сакральним будівництвом, оскільки існувала концепція розгляду їх, як стилів, які найправдивіше відображають ідеї католицизму, що було поширеною загальноєвропейською практикою [5, с. 81]. Незважаючи на очевидність глибокого зв'язку стилю споруди з її функцією, не можна, проте, цей зв'язок переоцінювати, оскільки багато функціональних типів споруд виникли саме у ІІ пол. ХІХ ст. і аналогів стильових вирішень у світовій архітектурній практиці просто не було.

Наслідком символічного трактування архітектури історизму було широке використання скульптурного декору та архітектурної пластики у оздобленні фасадів та інтер'єрів споруд. У композиції фасадів вводилися скульптурні постаті чи бюсти відомих політичних та історичних діячів, письменників, вчених. Такі «літературні» цитати були призначені не лише конкретизувати мету будівлі, але і підкреслити особливий інтерес та пошану до історії і культури народу, а отже переслідували мету освіти та виховання національної свідомості. Отже, смислова структура архітектурного і скульптурного декору у

ІІ пол. ХІХ ст. була багатошаровою і розраховувалася на певний рівень підготовки та активну внутрішню роботу особи, котра сприймала архітектурний твір.

У ІІ пол. ХХ ст. семантичні акценти архітектури виявилися зміщеними, що було пов'язане з глибокою ідеологічною за ангажованістю архітектури у культурі тоталітарних держав, наприклад нацистської Німеччини або Радянського Союзу. Символічністю вимірювалися всі аспекти культурної творчості тоталітарних режимів. Відомо багато про те, що Гітлер безпосередньо вмішувався в архітектурну практику Третього рейху: найважливіші проекти перебували під його особистим контролем. «Кожен великий народ в історії знаходить своє остаточне вираження у цінності його споруд» – говорив Гітлер. Критики, теоретики, ідеологи націонал-соціалізму від імені народу постійно говорили про архітектуру як «ідеологію в камені», «втілення найбільш передового світогляду», «кам'яного літопису перемог і звершень», «політичної сповіді». Гітлер писав: «У моїх спорудах я демонструю народу волю до порядку, втілену у зримих символах. … Ніяких селищ, ніяких приватних будиночків – тільки найвеличніші проекти з часів Єгипту та Вавилону! Ми створимо священні споруди та символи нашої культури» [7]. Нацистська архітектура реанімувала римську античність: нацисти ідентифікували себе з могутньою Римською імперією, а історичні форми символізували могутність, непорушність Третього рейху. Одним із основних семантичних навантажень стала легітимація існуючого державного устрою.

Архітектурі відводилася величезна ідеологічна роль також у мистецтві сталінського Радянського Союзу. Прагнення зробити архітектуру ідеологічно заангажованою вимагало розвитку необхідних засобів виразності. Це реанімувало ідею «архітектури, що говорить». У Радянському Союзі концепція «архітектури, що говорить» розумілася буквально, особливо після того, як у статуті Спілки архітекторів було зафіксовано, що соціалістичний реалізм з його установкою на «відображення дійсності у її революційному розвитку» є основним методом радянської архітектури. Джерелом необхідних засобів культурної виразності, які б могли презентувати нову символічну роль архітектури у тоталітарному суспільстві, стало звернення до архітектурної спадщини. У пошуках грандіозності тоталітарна архітектура ніколи не легковажила екскурсами у найрізноманітніші періоди не лише національної історії. Сам дух тоталітаризму, який прагнув виразити себе у строгих формах класичної архітектури, за якоюсь дивною закономірністю обов'язково розпливався у пишне еклектичне «бароко». Свідомо чи несвідомо радянські архітектори слідували відомим словам Гітлера: «краще імітувати щось добре у минулому, ніж створювати нове погане». Стиль, матеріали, композиція споруд

були представлені символічною функцією, яка означала у випадку сталінської Росії, силу держави, звеличення московської культури, центральну позицію Москви у комуністичному світі, її видатну роль у світі, і за висловом Сталіна – «Велику Архітектуру Комунізму» [8].

Семантична проблема в архітектурі знову набула актуальності з приходом постмодернізму. Теоретики висунули різні концепції трактування його архітектурного трактування. Зокрема, Ч.Дженкс однією з основних рис постмодернізму назвав метафізичну метафору – тонкі, внутрішні змісти архітектурної форми. Німецький критик Г. Клотц підкреслював у своєму визначенні семантичний аспект постмодернізму, звільнення архітектури від чистих абстрактних форм і повернення у неї естетичної гри, фантазії і поряд з тим – спогадів, що виразилося у зверненні до історії. Американський архітектурний критик П. Голдберг визначає постмодернізм як «панування образу», до «образ визначає форму, а не навпаки».

Символічний вимір в архітектуру України повернувся разом з постмодернізмом у формі історизму – зверненням в актуальній архітектурній творчості до історичних архітектурних прообразів. За допомогою символіки архітектурних форм зодчі репрезентують найрізноманітніші ідеї: державну ідею, які виражають, звертаючись до форм древньоруської або барокової спадщини; нову українську міфологію, що служить утвердженню нації; спадкоємність культурного розвитку тощо.

Висновки

Семантичні аспекти завжди були актуальними у архітектурі історизму, яка у пошуках нової форми зверталася до історичних стильових прототипів. Проте символічні значення, якими володіли архітектурні форми, у різні часи були відмінними і залежали від способу «прочитання» архітектурного коду, зашифрованого в історичних формах, від політичного та культурного контексту епохи. Вперше серйозне теоретичне обґрунтування ідея символіки архітектурної форми отримала в епоху просвітництва, коли її наділили моралізуючої та освітньою функцією. У II пол. XIX ст. основне семантичне навантаження став нести стиль будівлі, який обирався у залежно від функції та значення споруди. У країнах тоталітарних історизм виражав ідеї сильної держави, легітимізував режим та візуалізовував утопічні ідеї «світлого майбутнього». Сучасна політична та історична ситуація в Україні зумовлюють репрезентацію нових символічних значень архітектурних форм, які повинні виражати ідею нової незалежної держави та нації.

Список літературних джерел

1. Иконников А. В. Историзм в архитектуре. – М.: Стройиздат, 1997. – 557 с.

2. Krakowski P. Teoretyczne podstawy architektury wieku XIX. – Warszawa – Kraków: Nakładem Universytetu Jagiellońskieugo, 1979. – 102 s.
3. Смолина Н. Идеальный город Шо и античная риторическая традиция: «Говорящая архитектура» Леду // Архитектура мира. Материалы конференции «Запад – Восток: античная традиция в архитектуре». Выпуск 3. – М.: Architectura, 1994. – С. 71 – 79.
4. Zgórniak M. Wokól neorenesansy w architekturze XIX w. – Kraków: Nakładem Uniwersytetu Jagiellohskiego, 1987. – 217 s.
5. Konkurs na proekt muzeum pzemyslowego we Lwowie – Czasopismo techniczne. – Rocznik VIII. – 1890. – s. 25.
6. Krakowski P. Fasada dziewietnastowieczna // Prace z historii sztuki. Z. 16 - Warszawa – Kraków: Nakładem Uniwersytetu Jagiellohskiego, 1981. – s. 55 – 96.
7. Иконников А.В.Архитектура XX века. Утопии и реальность. Издание в двух томах. Том I. – М.: Прогресс-Традиция, 2001. – 656 с.
8. Brumfield W.C. A History of Russian Architecture. – Cambridge: Cambridge University Press, 1993. – 644 p.

Анотація

У статті висвітлюється питання семантики архітектурних форм, тобто їх смислового навантаження, на прикладі архітектури історизму. Показано, що історичні архітектурні форми у різні часи несуть відмінне інформаційне навантаження і «прочитання» цієї інформації розрахований на певний рівень підготовки та внутрішню інтелектуальну роботу особи, яка сприймає архітектуру.

Ключові слова: семантика, форми.

Аннотация

В статье освящен вопрос семантики архитектурных форм, то есть их смысловой нагрузки, на примере архитектуры историзма. Показано, что исторические архитектурные формы в различное время несут разную информационную нагрузку и «прочтение» этой информации рассчитано на некоторый уровень подготовки и внутреннюю интеллектуальную работу человека, который воспринимает архитектуру.

Ключевые слова: семантика, формы.

Abstract

Article consecrated a question of semantics of architectural forms, that is, their meaning, for example, architectural historicism. It is shown that the historical and architectural forms in different times have different information load and "reading" of this information is meant for a certain level of training and internal intellectual work of a man who sees architecture. Keywords: semantics, forms.

УДК 72.01

Р.О.Косаревська, О.В.Левченко

ПРОГРАМИ ДЛЯ ЛАНДШАФТНОГО ПРОЕКТУВАННЯ

В основі створення прекрасного саду лежать мистецьки розроблений дизайн і грамотне планування. Кращими виявляються сади, що гармонізують із навколишніми будівлями й ландшафтом - міським або сільським, а також відповідно до свого призначення: функціональному або чисто декоративному. Добре обладнані сади з індивідуальним стилем звичайно вписуються в навколишнє середовище й зручні для своїх власників.

Визначення місця для розбивки саду має величезне значення при виборі його стилю. Наприклад, заміський сад повинен виглядати як частина навколишнього його ландшафту, у той час як маленький міський сад таким бути не може. Заміський сад якоюсь мірою повинен поліпшувати загальну панораму. Метою створення заміського саду є не просто пристосування куточка для занять садівництвом і відпочинку. Хазяїн такого саду організує у своїх володіннях маленький шматочок природи - з віковими деревами, старою огорожею, струмками, канавами, що знаходяться на його території.

У міського саду зовсім інше призначення: він створюється для людей. Він повинен стати приємним і витриманим у певному стилі продовженням будинку, а не обмеженим острівцем у загальному природному ландшафті, як заміський сад.

Який би стиль не було обрано для саду, основою для успішного його втілення є планування й оформлення ділянки таким чином, щоб було зручно й щоб не було дисгармонії з будинком і навколишнім пейзажем.

Давайте ознайомимося із програмами для проектування ландшафту, які будуть корисні тим, хто вирішив самостійно створювати ландшафтний дизайн програмними засобами.

Sierra LandDesigner 3D — професійна програма для ландшафтного проектування компанії Super Home Center, що володіє великим набором засобів для розв'язання багатьох дизайнерських завдань. Додаток містить велику базу стандартних рослин для озеленення ділянки. Можна вносити також свої варіанти рослин, фільтрувати їх по зоні виростання й типу рослини. На жаль, у програмі відсутня можливість експорту створених проектів і зображень у популярні 3D-формати.

Програма Sierra LandDesigner 3D моделює саме сад, не торкаючи житлових і господарських будівель. На самому початку роботи над проектом можна вибрати розмір своєї ділянки, а потім змоделювати його поверхню. Можна вибрати нахил поверхні ділянки й загальний характер її профілю. На цій

стадії є можливість указати всі внесені в проект комунікації - водопровідні й газові труби, силові кабелі, дороги.

Визначившись із параметрами й профілем ділянки, можна приступити до наступного етапу - розбивка грядок і клумб, квітників і газонів. При створенні проекту можливо скористатися готовим шаблоном або відредагувати форму квітників за своїм розсудом. Можна ввести тип використовуваного для квітників ґрунту й одержати автоматичний підрахунок площі грядок, а також кошторис із підсумковою вартістю. Подібним чином підраховується й вартість всіх зелених насаджень, висаджених на ділянці.

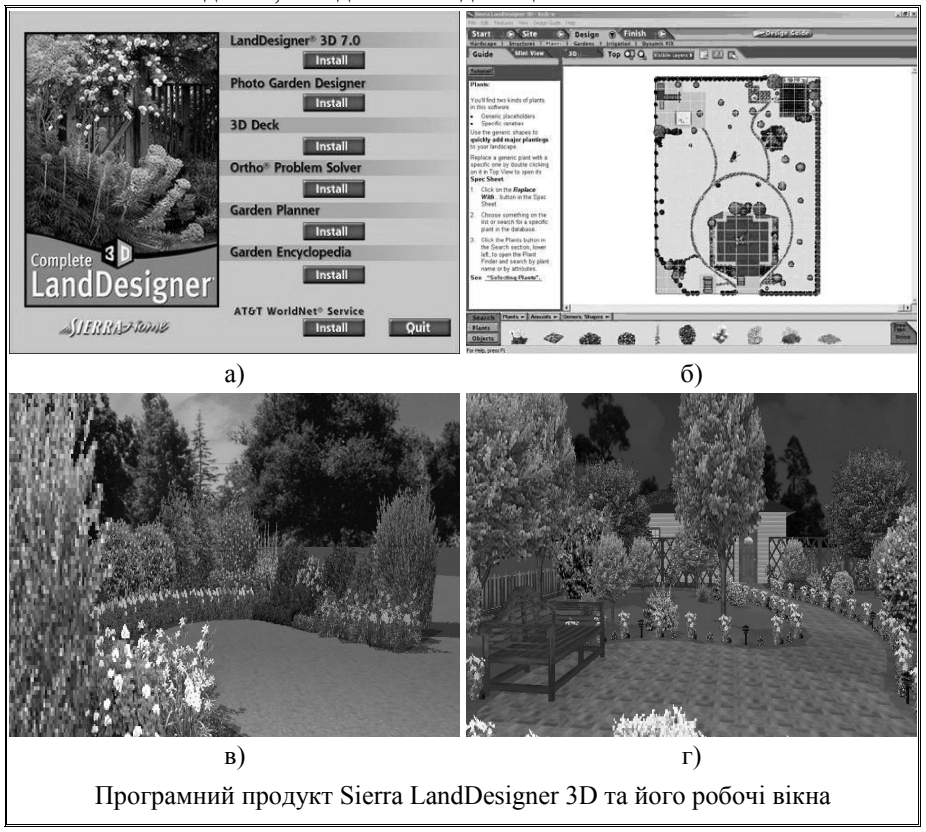

Програмний продукт Sierra LandDesigner 3D та його робочі вікна

Створивши на плані ділянки шаблони у вигляді грядок і доріжок, можна розсаджувати рослини. Бібліотека Sierra LandDesigner 3D включає більше чотирьох з половиною тисяч квітів, дерев і чагарників. Всі елементи бібліотеки будуть відображатися в 3D-режимі. Крім того, у бібліотеці програми міститься вичерпна інформація про саджанець - його розмір, час цвітіння, світлолюбивість, підходящі типи ґрунту тощо. Вбудована пошукова система

дозволяє знайти рослини, які відповідають певним природним умовам й обраному типу садового дизайну.

Програма працює зі своїм внутрішнім форматом файлів, так що обробити в ній макет саду, створений в інших додатках, не вдасться.

Вкладка Design (Дизайн) головного вікна програми дозволяє внести в план рослини й будівельні елементи.

У додатку є можливість переглядати ландшафт в 2D- і 3D-виді. На вкладці Top (Верх) можна встановити точне положення камери, а на вкладці 3D - детально розглянути створений проект із будь-якої точки. Можна також вибрати для перегляду різні пори року й будь-який час доби.

Використовуючи програму, можна одержати чудові результати й дуже гарні проекти оформлення ділянки.

Програма проста в освоєнні, її можна використовувати не тільки ландшафтним професіоналам, але й тим, хто тільки починає освоювати цей напрямок дизайну.

Програма **Professional Landscape Design Software** являє собою новітній інструмент, що допоможе в створенні проекту ділянки, будинку, його візуалізації. Офіційний розповсюджувач додатка - Idea Spectrum.

Додаток має прекрасну графіку, дуже сучасний дизайн, простий в користуванні. Користувачу не важко буде опанувати його і створити власний проект. Використання Professional Landscape Design Software дозволяє отримувати реалістичні зображення ділянки при його поданні в 3D-виді.

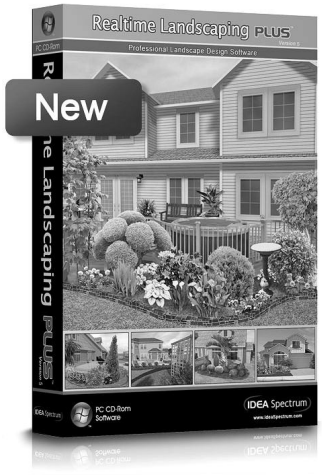

а)

б)

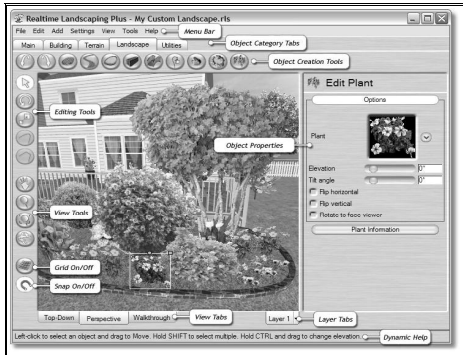

в)

г)

Програмний продукт Professional Landscape Design Software
та його робочі вікна

Об'єкти вносяться в проект за допомогою спеціальних майстрів, наявних у програмі, які дозволяють додати в проект ставки й водойми, будинок, зображення, елементи ландшафту.

У програмі можливо автоматичне проставлення розмірів, що теж дуже зручно. Крім того, можна створювати модель ділянки при різному освітленні.

Програма може автоматично сформувати в спеціальному вікні кошторис проекту з урахуванням всіх матеріалів, необхідних для створення проекту.

Punch! – дана програма ландшафтного дизайну розроблена компанією Punch Software, має великі можливості, створює реалістичний тривимірний вид проекту. В освоєнні Punch! дуже проста, практично не вимагає навчання, зручна й зрозуміла.

У додатку міститься величезна кількість (більше 50 видів) елементів дерев, чагарників, квітів. Крім елементів озеленення Punch! містить додаткові об'єкти: ставки, басейни, садові меблі, ворота, доріжки.

а)

б)

в) г)

Програмний продукт Punch! та його робочі вікна

При створенні сцени в програмі користувач одержує двовимірний план, використовуючи різні об'єкти з бібліотеки Punch!.

Програма дозволяє представити створений проект в 3D-виді. Можна зберігати результати роботи у двох графічних форматах: BMP й JPG, однак не можна експортувати в інші графічні формати.

Punch! має приємний і зрозумілий інтерфейс і може бути рекомендований до застосування широкому колу користувачів.

«НАШ САД 9.0 Omega» -- програма із приємним інтерфейсом створена російськими розроблювачами — компанією DiComp. До переваг додатка, безсумнівно, відносяться прекрасна графіка й можливість швидкого створення проектів. «НАШ САД 9.0 Omega» легка в освоєнні, оснащена великим арсеналом різних об'єктів - від альтанок і басейнів до тенісних кортів.

Програма дає можливість перегляду ділянки вночі, при різному освітленні, а в її бібліотеці міститься величезна база рослин, які можна шукати за заданими параметрами.

Додаток містить наступні елементи:

1. Фоторедактор - дозволяє дизайнерові реалізувати свої ідеї ландшафтного проекту на фоні фотографій ділянок саду й будинку клієнта.

2. Планувальник - дає можливість побудувати план, 3D-зображення, рельєф ділянки, а також створити власні об'єкти. Планувальник призначений для виконання ландшафтного проекту ділянки і є основним вікном, у якому створюється план проекту.

За допомогою Планувальника можна створювати будинки, основні споруди, доріжки, альтанки, водойми, струмки. Програма дозволяє планувати ландшафт за своїм розсудом, створювати й міняти його рельєф. Засобами

додатка можна інтегрувати в проект освітлення, переглянути його в 3D-виді з урахуванням сезону, пори року, положення сонця й доби.

3, Редактор ресурсів і бази рослин - призначений для редагування властивостей існуючих у бібліотеці рослин і додавання нових рослин в Енциклопедію. Також редактор ресурсів необхідний при додаванні нових позицій у Фоторедактор і Планувальник, наприклад текстур для стін, підлог, стель, фундаменту, покрівлі; для додавання нових зображень вікон і дверей, використовуваних у будівлях.

4. Енциклопедія - містить довідкову систему про рослини й догляд за ними, за технологією садових операцій і застосовуваних інструментів; захворювання, лікування й профілактику рослин.

Проект може бути представлений в об'ємному вигляді. Для кращого перегляду проекту з усіх боків і під кутом в «НАШ САД 9.0 Omega» передбачені спеціальні настройки.

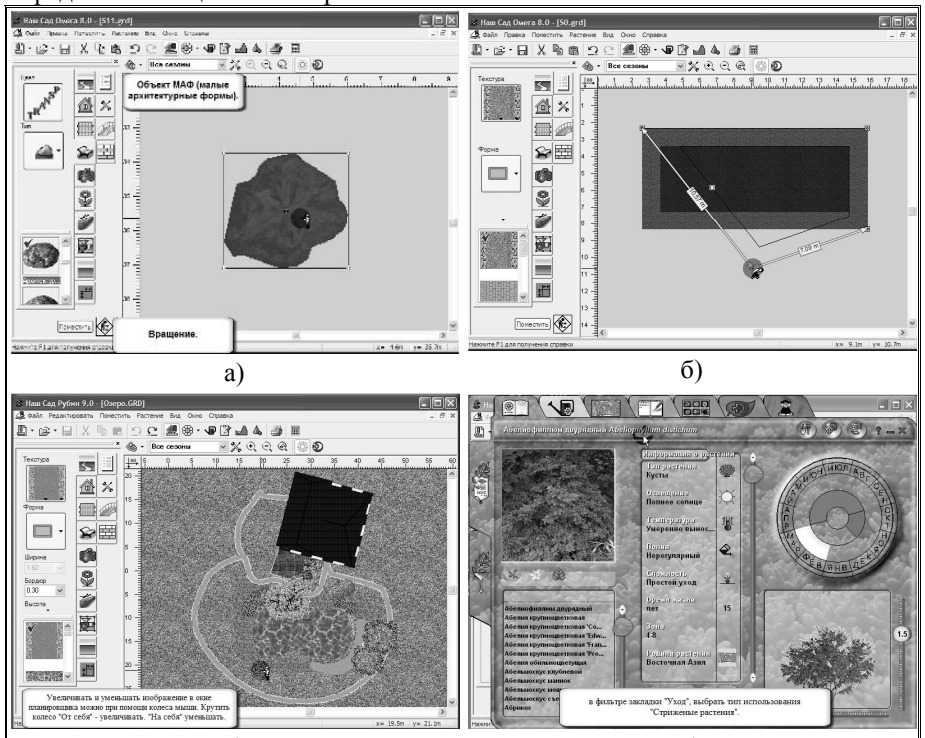

а) б)

в) г)

Програмний продукт «НАШ САД 9.0 Omega» та його робочі вікна

Довідкова система програми містить велику інформацію про рослини, що дуже зручно при проектуванні ландшафту. «НАШ САД 9.0 Omega» - якісний продукт для професійних дизайнерів, але через простоту використання буде зрозумілим й корисним починаючим аматорам.

DynaSCAPE Professional – програма розроблена компанією Garden Graphics. Має всі необхідні елементи й бібліотеки рослин і матеріалів. За допомогою цієї програми можна моделювати на ділянці дорожні покриття, дренажну систему, освітлення ділянки, господарські й житлові споруди, малі архітектурні форми.

Програма містить стандартні шаблони планів, розроблені спеціально для полегшення й спрощення процесу проектування.

Створений план можна зберегти у власному форматі програми - DPD, що дасть можливість подальшого редагування. Також можна зберігати й у графічних форматах JPEG, BMP, TIFF, PSD.

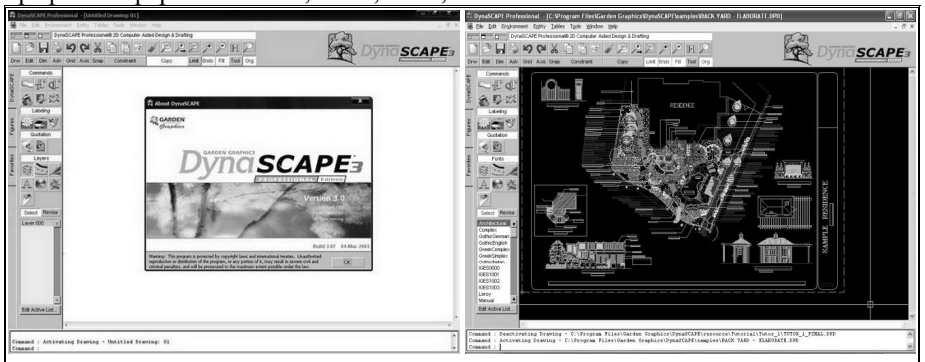

а) б)

в) г)

Програмний продукт DynaSCAPE Professional та його робочі вікна

DynaSCAPE Professional має великий арсенал засобів, але має один істотний недолік - двовимірний вид сцени, однак за допомогою програми можна створити докладні плани ділянки.

Даний додаток може використовуватися для складання докладних планів широким колом користувачів.

Landscaping and Deck Designer – розроблена компанією Better Homes and Gardens. Програма орієнтована й на професіоналів, і на аматорів, вона рекомендована людям з різним ступенем підготовки й навіть зовсім непідготовленим користувачам. Landscaping and Deck Designer являє собою редактор для ландшафтного проектування, містить велику бібліотеку стандартних наборів і великий вибір елементів ландшафтного дизайну. Завдяки можливості редагування стандартних елементів з бібліотеки можна досягати розмаїтості дизайнерського оформлення, створюючи свої оригінальні проекти. Програма проста в освоєнні, не перевантажена настроюваннями й буде зрозуміла навіть новачкові.

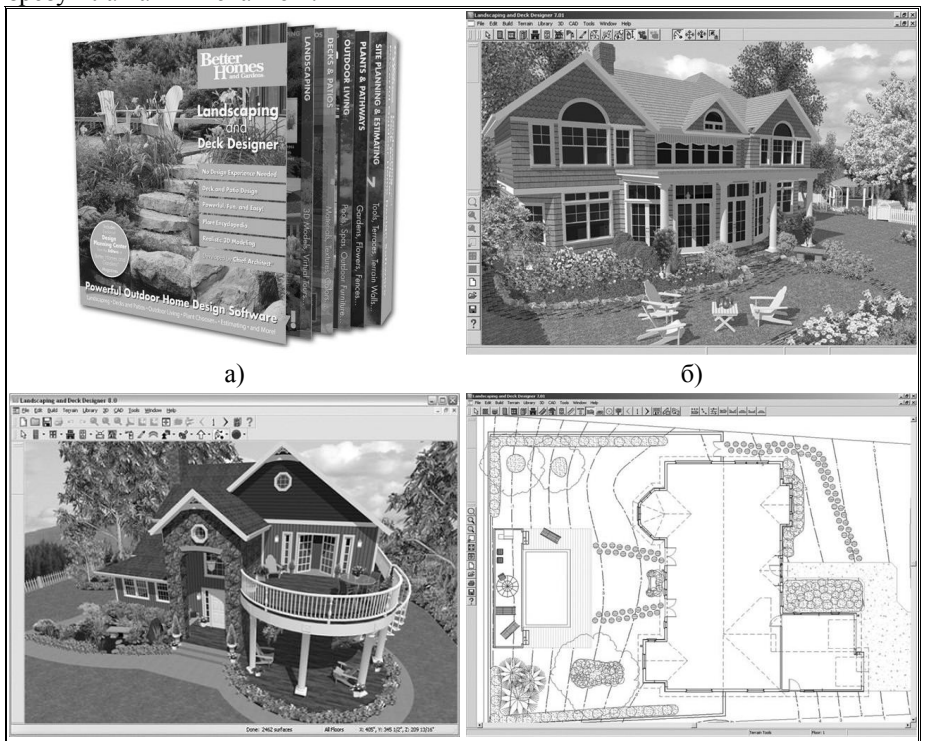

а) б)

в) г)

Програмний продукт Landscaping and Deck Designer та його робочі вікна

Використовуючи стандартні елементи з бібліотеки додатка, можна створити план ділянки й переглянути виконаний проект у вигляді плану або в тривимірному зображенні.

3D Home Architect Design Suite Deluxe — ще одна програма, що може допомогти при ландшафтному проектуванні. Вона створена компанією DiComp. Використовуючи елементи бібліотеки, вибираючи матеріали й коректуючи розміри, можна створити план ділянки й переглянути його в 2D-виді. Виконаний проект можна подивитися засобами програми в об'ємному 3D-виді й кольорах, розглянути його під різними кутами, у перспективі, з усіх боків.

Багатство елементів, матеріалів і рослинних компонентів роблять цю програму гарним засобом для створення проектів оформлення ділянки і його куточків.

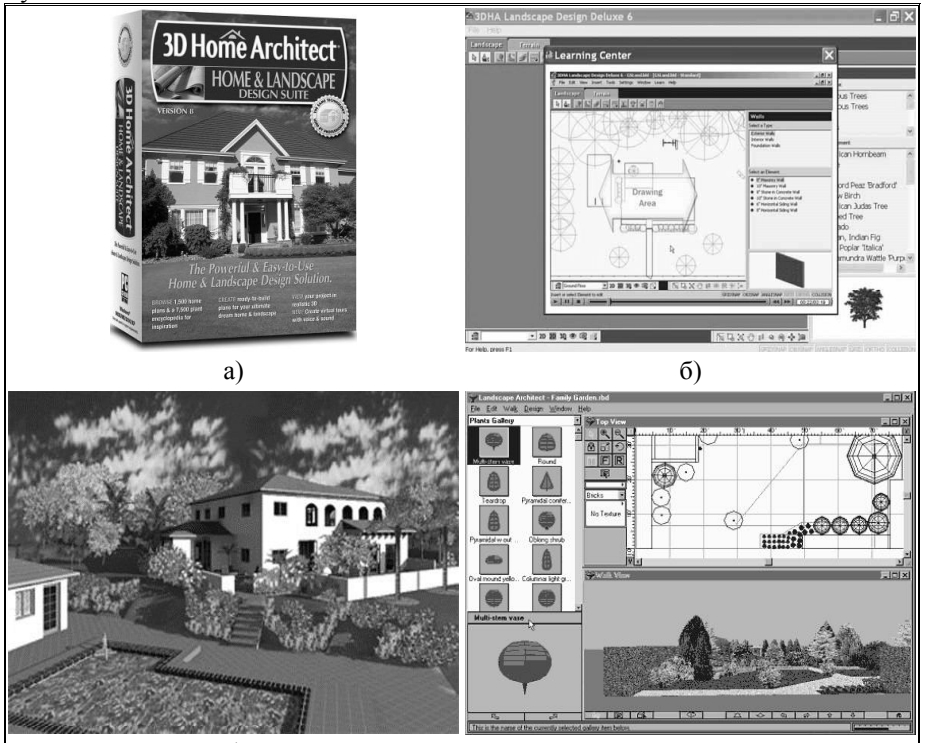

а) б)

в) г)

Програмний продукт 3D Home Architect Design Suite Deluxe та його робочі вікна

На основі всього зазначеного вище можна зробити такі висновки:

1. Пояснювати необхідність багатовимірного представлення проекту ландшафту не треба. Щоб пояснити замовникові, що ви збираєтеся зробити з його ділянкою одних слів не достатньо. До всіх інших документів, необхідний 2-х вимірний план (вид зверху) і 3-х вимірний вигляд - бажано.
2. Функція переміщення по віртуальному ландшафту вельми наочно, надає можливість оцінити обсяг робіт з улаштування рельєфу і втілення дизайнерської ідеї.
3. Розробка художнього задуму систематизується завдяки наявності в програмі картотеки рослин.
4. Важливо зрозуміти, продукти, створені спеціально для ландшафтного проектування, пропонують шаблонні рішення, зробити щось своє дуже важко і складно. У той же час, програми для загального моделювання пропонують набагато більше можливостей, але вимагаю більше ресурсів, як людських, так і програмних для побудови дизайнерських варіантів рослин.
5. Оптимальне співвідношення простота використання ↔ кінцевий результат дають програми: "Sierra Land 3D", "Наш Сад pro" і "Punch! 3D" з прийнятною 3-х вимірною графікою, простотою навчання та швидкістю створення сцен є на сьогоднішній день найкращим рішенням.

Література

1. http://www.superhomecenter.com/software/cust_land_designer_3dv70.htm.
2. http://www.ideaspectrum.com/index.php
3. http://www.punchsoftware.com/index.htm
4. http://soft.dicomp.ru/?body=omega.
5. http://gardengraphics.com
6. http://www.homedesignersoftware.com
7. http://www.3dhaonline.com/

Анотація

У статті представлений огляд програм для проектування ландшафту, для кожної з яких дані короткий опис і рекомендації з їхнього вибору.

Ключові слова: програма, ландшафтний дизайн, сад, план, 3D-вид.

Аннотация

В статье представлен обзор программ для проектирования ландшафта, для каждой из которых даны краткое описание и рекомендации по их выбору.

Ключевые слова: программа, ландшафтный дизайн, сад, план, 3D-вид.

Summary

This article provides an overview of programs for the design of the landscape, each of which gives a brief description and recommendation of their choice.

Keywords: program, landscape design, garden, plan, 3D-view.

УДК 72.011

С.В.Сьомка

АРХІТЕКТУРА – ЗАСТИГЛА МУЗИКА В ПРОПОРЦІЯХ

Говорячи сьогодні про пропорції і гармонію, необхідно згадати про звуки, які нас оточують, мелодії і ритми, які впливають на настрій і психіку людини. В основі музикальних рядів теж закладено гармонійний ритмометр.

Музика зцілює різні захворювання, підтримує енергетику людини. Більше того, вона відкриває енергетичні канали. Тому на деяких інструментах епохи Ренесансу в Італії було написано: “музика лікує душу і тіло”. Ще в древньому Єгипті та Елладі хворих лікували звуками. Древньокитайські лікарі навіть виписували музичні рецепти – для впливу на той чи інший орган людини.

Перші дослідження оздоровчого впливу музики на організм людини провів американський лікар-невропатолог Джеймс Корнінг. Наприкінці XIX століття у лікарні почали проводити спеціальні лікувальні концерти. А через 100 років музикотерапія широко ввійшла в практику багатьох лікувальних закладів Європи і Америки. Музика звучала в кабінетах терапевтів, в операційних, в дитячих лікарнях, госпіталях.

Ми часто шукаємо на Землі чудес від Творця, а вони виявляються зовсім поруч – в нас самих, в оточуючому нас світі. Одне лиш те, що більшість птахів ніхто ніколи не навчав облаштовувати і мостити гнізда, але це вміння передається їм природою і наступної весни цьогорічні пташенята безпомилково оберуть місце для гнізда і обов’язково його зів’ють, і виведуть нових пташенят. Чи не є це найбільшим дивом, як і саме життя?!

Зовнішній вигляд птахів і тварин, їх поведінка і вміння пристосовуватись до оточуючого середовища дали людині на протязі тисячоліть величезний поштовх у пошуку нових форм і методів виживання, облаштування побуту і житла, створенні нових технологій. Спостерігаючи за рибами, перші дослідники створювали човни і підводні апарати, милуючись птахами в піднебессі - створювали літальні апарати, літаки і ракети, досліджуючи життя мурашок - створювали подібні до мурашників піраміди і схожі до них споруди, по образу павутини, що її хитромудро виплітають павуки, конструктори розробили безліч вантових і сіткових конструкцій, що перекривають величезні прогони мостів і площі стадіонів, промислових та громадських споруд і житлових комплексів тощо.

Таємниці життя на Землі в будь-яких проявах від бактерій і рослин до високоорганізованих організмів вражають уяву як своєю внутрішньою структурою, зовнішньою формою і пристосованістю саме до тих умов, в яких

тисячі років жили їх предки. В світі є так багато різних видів птахів, риб, тварин, уявити яких людині з нашого регіону навіть важко.

Пропорції в живій природі теж завжди були цікаві для дослідників, які намагались провести паралелі між природним і антропогенним (рукотворним) середовищем. Ряд Фібоначчі, Золотий розтин, єгипетський подвійний квадрат і до сьогодні слугують своєрідними постулатами, які часто пов’язують наприклад з архітектурою і композицією. Але людина запозичує в оточуючому живому світі не тільки пропорції, але й основні властивості: зовнішній вигляд і структуру, захисні властивості живих організмів, їх авторегулюючі процеси, здатність створювати собі подібних і відновлюватись, можливість регенерації шкіри тощо. Все це може використовуватись в нових конструкціях і матеріалах, в майбутніх об’ємно-просторових і функціонально-планувальних вирішеннях будівель, споруд і їх комплексів. В майбутньому біохімія і біофізика використають багато з перерахованих властивостей в створенні нових прогресивних технологій і композитних будівельних матеріалів.

Людство існує в пропорціях і поза ними, але самі співвідношення в живій природі є об’єктивною реальністю і ми поступово крок-за-кроком відкриваємо їх закони, загадки, і застосовуємо їх закономірності в побуті, виробництві і архітектурі.

Наш колега – архітектор, викладач угорської будівельної академії Ерньо Рубик прославився і став відомим на весь світ не своїм талантом зодчого і не своїми архітектурними твореннями. Не проектування і будівництво, а уважне спостереження за оточуючим світом і моделювання по його образу й подобі різних геометричних просторових головоломок-моделей (кубик Рубика, змійка Рубика, піраміда Рубика тощо) стали його покликанням, а іграшки, винайдені ним, облетіли весь світ і стали улюбленими забавами дітлахів і дорослих на всіх континентах з 80-х років минулого століття по наш час.

Співвідношення присутні не тільки в елементах, створених в живій природі (пропорціях спіралі мушлі равлика, пропорціях розтину яблука, плетиві павутини тощо), але й в античних храмах, архітектурних ансамблях і комплексах.

Гармонійне і органічне розміщення нової споруди на рельєфі, в структурі вулиці, на генплані, на розгортці залежать в першу чергу від врахування вже існуючих пропорцій, які загалом можуть “програмувати” майбутню забудову.

В наш час існують дві основні тенденції в архітектурі:

1) планова рівномірна забудова кварталів, характерна для архітектури радянського періоду;

2) архітектура домінант, “будинок сам в собі”, характерний для американської архітектури.

Обидві ці тенденції мають право на існування і архітекторові треба враховувати при новому будівництві ритм забудови московського проспекту або вулиці, і пропорційний ряд нью-йоркських хмарочосів. І особливо обережно треба ставитись до перетину цих двох тенденцій, щоб величезні хмарочоси не “розривали” структуру існуючої забудови, як це зараз відбувається в центральній, і навіть історичній частині Києва.

Існуюча забудова – це своєрідний пропорційний ряд, вичерпний генетичний код зі своїми гармонічними пропорціями, який несе величезне художнє, психологічне і історичне навантаження. Розірвання такої системи потребує заміни одного з її елементів чимсь не менш достойним і значущим для потомків. Але це досить болісно і важко. Не дарма архітектори кажуть, що легше побудувати нове, ніж ремонтувати старе. Так, зодчим доводиться враховувати досить багато факторів і виконувати багато норм, перш ніж запроектований будинок можна буде побудувати. Але його об’ємно-просторова структура, архітектура фасадів і пропорційні співвідношення мають не менше значення ніж масштабність людині або зручність функціонально-планувальної структури. Дійсно – креслень плану ми не бачимо, а фасади, екстер’єри і інтер’єри кожний день справляють на нас своє величезне враження і мають значний психологічний вплив. Недарма архітектуру називають застиглою музикою в камені. Тільки музикою ми захоплюємось щоденно, а до архітектури звикаємо і іноді не помічаємо того впливу який середовище справляє на нашу свідомість і підсвідомість на енергетичному рівні. Саме тому гармонія навколо нас важлива у всіх її проявах: мистецтві, традиціях, релігії, архітектурі, музиці, пропорціях тощо.

Запропоноване дослідження може дати надзвичайний архітектурний і містобудівний ефект, який створює можливість перспективного закладання майбутніх комплексів, їх величини, висоти і маси. Крім того, велике значення має естетичний ефект гармонійного архітектурного середовища, прорахований з перспективою на 10-20 років. Саме завдяки цьому те, що ми запроектуємо і збудуємо сьогодні, не стане на заваді розвитку міста в найближчому майбутньому. Тобто, не буде ефекту дратівливого сусідства морально застарілої архітектури з захмарними надсучасними "кам'яними джунглями". Такі помилки в прорахунках нового будівництва можуть дуже дорого коштувати в майбутньому, бо добре відомо, що легше збудувати нове, ніж перебудовувати невдале старе.

З огляду на все вище зазначене, необхідно підкреслити важливість вирішення питань гармонізації оточуючого середовища та ролі запропонованого методу пропорціонування при проектуванні нових архітектурних об'єктів.

Література:

1. Адамчик В.В., Адамчик М.В. Архитектура. Краткий справочник.- Минск: ХАРВЕСТ, 2004. – 624 с.
2. Бурау И.Я. Загадки мира цифр. - Донецк.: Сталкер, 1997. - 448 с.
3. Заварзін О.О. Геометрія і семіотика естетичної інформативності предметного середовища: Дис.канд.техн.наук. - К.: КНУБА, 2000. - 192 с.
4. Сьомка С.В. Архітектурна композиція: методичні вказівки. - К.: КНУБА, 2005.-24 с.
5. Сьомка С.В. Сучасні тенденції розвитку архітектурної композиції та її роль в підготовці майбутніх архітекторів// Сучасні проблеми архітектури та містобудування: науково-технічний збірник. - вип.13. - К.: КНУБА, 2004. - С.69-73.
6. Тимофієнко В.І. Архітектура і монументальне мистецтво: терміни і поняття. - К.: Вид-во Інституту проблем сучасного мистецтва, Головкиївархітектура, 2002. - 472 с.
7. Тихонов С.В., Демьянов В.Г., Подрезков В.Б. Рисунок. -М.: Стройиздат, 1983.-296 с.
8. Шевелев И.Ш. Принцип пропорции. -М.: Стройиздат, 1986. - 200 с.

Анотація

Вихідним результатом статті є експериментальна методика підбору оптимальних висот (мас) будівель і комплексів при новому будівництві в великих містах. Об'єктом дослідження є пропорції та гармонійні співвідношення між архітектурними фрагментами, будинками та їх комплексами. Робота включає попередні дослідження, аналіз і синтез пропозицій з гармонізації оточуючого архітектурного середовища.

Ключові слова: пропорція, гармонія.

Аннотация

Результатом статьи есть экспериментальная методика подбору оптимальных высот сооружений и комплексов при новом строительстве в больших городах. Объектом исследования есть пропорции и гармоничное соотношение между архитектурными фрагментами, зданиями и их комплексами. Работа включает предыдущие исследования, анализ и синтез предложений с гармонизации окружающей архитектурной среды.

Ключевые слова: пропорция, гармония.

Annotation

The article discussed many aspects of human life, which may be present harmony: music, art, science and architecture. That harmonious proportions in the world around us and their influence on architecture-based search method imaginary series, which continues the existing harmonious relations in any environment.

Key words: proportion, harmony.

УДК 725.8 – 711.4.011 (075.8)

М.В. Сисойлов

ЗЕМНА ДЕМОЕКОСИСТЕМА: ТРИ ОСТАННІ СТАДІЇ ГЛОБАЛЬНОГО РУЙНУВАННЯ (СИНТЕЗ ТА ВЗАЄМОУЗГОДЖЕННЯ ТВЕРДЖЕНЬ НАУКИ, МІФОЛОГІЇ ТА РЕЛІГІЇ)

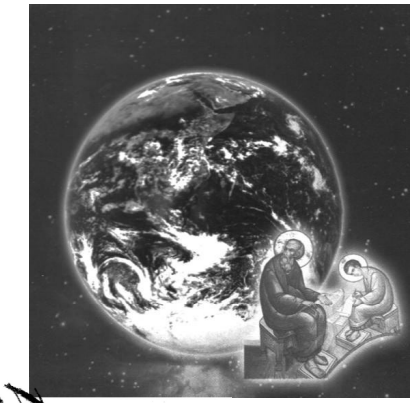

• • •

«…Закон свят, и заповедь свята и праведна и добра»…

Рим. 7,12

«Я знаю свою душу немощную и слабую; знаю важность этого служения и великую трудность этого дела»…

Иоанн Златоуст

⇐ *«... Когда, достигнув совершенства, ты все же вынужден уйти…».*

Б. Окуджава

⇒ *«…И когда они взобрались на "вершину", то с удивлением обнаружили, что здесь уже давно побывали богословы …».*

Докт. арх., проф. Лаврик Г.И.
Из доклада на аспирантском семинаре ПГАСА «Стародубовские чтения – 2005»

• • •

Матеріал даної роботи – є структурно-логічним продовженням (і завершенням) матеріалу трьох попередніх статей автора "Земна демоекосистема: перші дві стадії глобального руйнування (або – два перших вершники Апокаліпсиса)", "Земна демоекосистема: третя стадія глобального руйнування (або – третій вершник Апокаліпсиса)" та "Земна демоекосистема: четверта стадія глобального руйнування (або – четвертий вершник Апокаліпсиса)" [див. зб.19-21 цього видання...], де розглядається ідентифікація канонічних образів в рамках перших *чотирьох* стадій глобального руйнування земної детермінантної демоекосистеми ЗДЕС (відповідно до точної математичної формули, виведеної автором на підставі розгляду трьох колапсичних **с**танів **д**емоекосистем: [1-КСД$^{\pm N}$], [2-КСД$^{\pm N}$], [3-КСД$^{\pm N}$] визначеного ($^{\pm}$***N***)-го рівня ієрархії...).

З огляду на це – у цій роботі також продовжується й наскрізна нумерація отриманих рівнянь... Нагадаємо: виходячи з Універсального принципу існування штучної екологічної системи населення (будь-якого її ієрархічного рівня, підрівня, супідрядної структури, під-структури, системи або підсистеми і т.п. – див. авторську статтю у зб.17 цього видання), вичленуються три колапсичні стани [1-КСД$^{\pm N}$], [2-КСД$^{\pm N}$], [3-КСД$^{\pm N}$] демоекосистеми, що є природним обмежником її (демоекосистеми) функціонування та розвитку (див. також попередні авторські статті у збірниках 17-21 цього видання).

Рис.1. Василь Корень "И вторый ангел вострубиˮ. Лист 27 до "Апокаліпсису" із Біблії, 1692 – 1696рр., дерев'яна дощечка...

Зокрема, виходячи з ймовірної можливості *одночасного* комбінаторного прояву [1-КСД$^{\pm N}$], [2-КСД$^{\pm N}$], [3-КСД$^{\pm N}$], виділяються ***сім*** можливих варіантів ієрархічного прояву аномальних ***к***оллапсических ***с***танів ***д***емоекосистем [КСД$^{\pm N}$] зазначеного ($^{\pm}$***N***)-го рівня ієрархії. Так, на рівні земної демоекосистеми **ЗДЕС**– вони (7 варіантів) вичленуються як ***сім послідовних ієрархічних стадій*** прояву Апокаліпсиса в рамках структури **ЗДЕС**...

•••

Використовуючи Таблиці 5-6 відповідного матеріалу (див. статтю автора "Земна демоекосистема: точна формула Апокаліпсиса" – у збірнику 18 цього видання), не важко призвести ідентифікацію канонічних образів... Зокрема, в цій роботі розглянуто [згідно точних математичних формул (1e-g) – див. статтю автора у зб.18 цього видання] зазначену "ідентифікацію" в рамках *3-х останніх* стадій (5-7 ступіней) глобального руйнування земної демоекосистеми ЗДЕС...

...Так, *п'ятій* стадії – відповідає канонічний Біблійний текст (рос. транскр.):

⇓ ⇓ ⇓

[V]. «9 И когда Он снял пятую печать, я увидел под жертвенником души убиенных за слово Божие и за свидетельство, которое они имели.

10 И возопили они громким голосом, говоря: доколе, Владыка святый и истинный, не судишь и не мстишь живущим на земле за кровь нашу?

11 И даны были каждому из них одежды белые, и сказано им, чтобы они успокоились еще на малое время, пока и сотрудники и братья их, которые будут убиты, как они, дополнят число» (Апок. 6, 9-11).

⇓ ⇓ ⇓

5. Отже – констатуємо: процесу ***зняття п'ятої печаті*** – відповідає процес ***зняття заборони*** на "реалізацію" ***другого*** колапсичного стану демоекосистеми **([2-КСД$^{\pm N}$]** – знищення градієнту "Населення *H*" заданого рівня ієрархії**)**, тобто встановлюється однозначна ідентифікація між елементами **[V]** та **[B]** (див. Таблиці 5-6 відповідного матеріалу у збірнику 18 цього видання**)**.

- «... Я увидел под жертвенником души убиенных за слово Божие... и сказано им, чтобы они успокоились еще на малое время, пока и сотрудники и братья их, которые будут убиты, как они, дополнят число» (Апок. 6, 9-11, рос. транскр.).

Таким чином, маємо однозначну відповідність між жахливим ілюстративним образом ("братья их, которые будут убиты...", рос. транскр.) і строгим математичним рівнянням:

...и братья их, которые будут убиты, как они, дополнят число..,

$$\{Д^{\pm N}\}_{H} = 0. \qquad (5)$$

•••

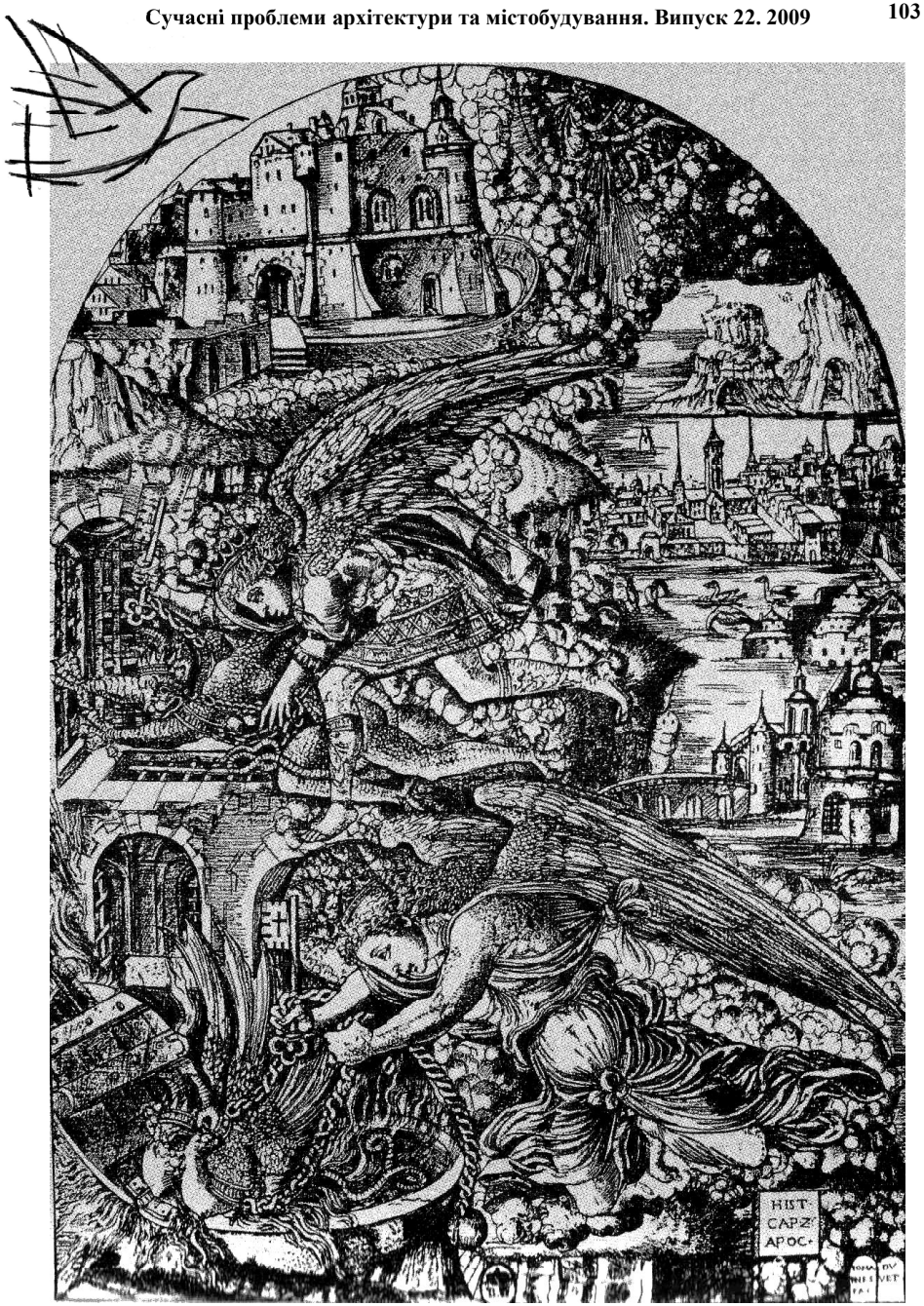

Рис.2. Ж.Дюве (1550-1561рр.): ілюстрація до "Апокаліпсису"...

•••

Рис.3. Ж.Дюве (1550-1561рр.): ілюстрація до “Апокаліпсису”...

Зокрема, фраза (рос. транскр.) “дополнят число” – однозначно означає: частина населення (“братья..., которые будут убиты”) визначається як константа, тобто параметр-компонент “*Н*, Населення” у формулі (5) – також визначається як константа... Отже, все рівняння (5) – визначається як константа, оскільки параметр-компонент “*С*” є об’єктивною константою (береться перша похідна по параметру “*Н*, Населення”), а параметр-компонент “*Н*”, як відзначалось вище, є суб’єктивно-призначеною константою (“дополнят число”)... Таким чином, перша похідна від узагальненої константи – дає нульову величину, що і підтверджується формулою (5), тобто $\{Д^{\pm N}\}_{Н} = 0...$

•••

До аналогічного висновку – можна прийти не тільки формально-математичним, але й сугубо логічним шляхом. Дійсно, та частина населення, “що вбита” – повністю вилучається зі структури земної демоекосистеми ЗДЕС, тобто їхній вплив на сталий розвиток земної демоекосистеми – дорівнює нулеві: $\{Д^{\pm N}\}_{Н} = 0...$

... ••• ...

...В свою чергу, *шостій* стадії Апокаліпсиса земної демоекосистеми ЗДЕС – відповідає канонічний Біблійний текст (рос. транскр.):

⇓⇓⇓

[VI]. «12 И когда Он снял шестую печать, я взглянул, и вот, произошло великое землетрясение, и солнце стало мрачно как власяница, и луна сделалась как кровь;

13 И звезды небесные пали на землю, как смоковница, потрясаемая сильным ветром, роняет незрелые смоквы свои;

14 И небо скрылось, свившись как свиток; и всякая гора и остров двинулись с мест своих;

15 И цари земные и вельможи, и богатые и тысяченачальники и сильные, и всякий раб и всякий свободный скрылись в пещеры и в ущелья гор,

16 И говорят горам и камням: падите на нас и сокройте нас от лица Сидящего на престоле и от гнева Агнца;

17 Ибо пришел великий день гнева Его, и кто может устоять?» (Апок. 6, 12-17).

⇓⇓⇓

6. Отже – констатуємо: процесу ***зняття шостої печаті*** – відповідає процес ***зняття заборони*** на “реалізацію” ***третього*** колапсичного стану демоекосистеми **([3-КСД$^{\pm N}$]**, знищення градієнту “Середовище” заданого рівня ієрархії**)**, тобто встановлюється однозначна ідентифікація між елементами **[VI]** та **[С]** (див. Таблиці 5-6 відповідного матеріалу у збірнику 18 цього видання**)**.

- «...Произошло великое землетрясение, и солнце стало мрачно как власяница, и луна сделалась как кровь. ... И звезды небесные пали на землю. … И небо скрылось, свившись как свиток; и всякая гора и остров двинулись с мест своих…» (Апок. 6, 12-17, рос. транскр.).

•••

Рис.4. Ж.Дюве (1550-1561рр.): ілюстрація до “Апокаліпсису”...

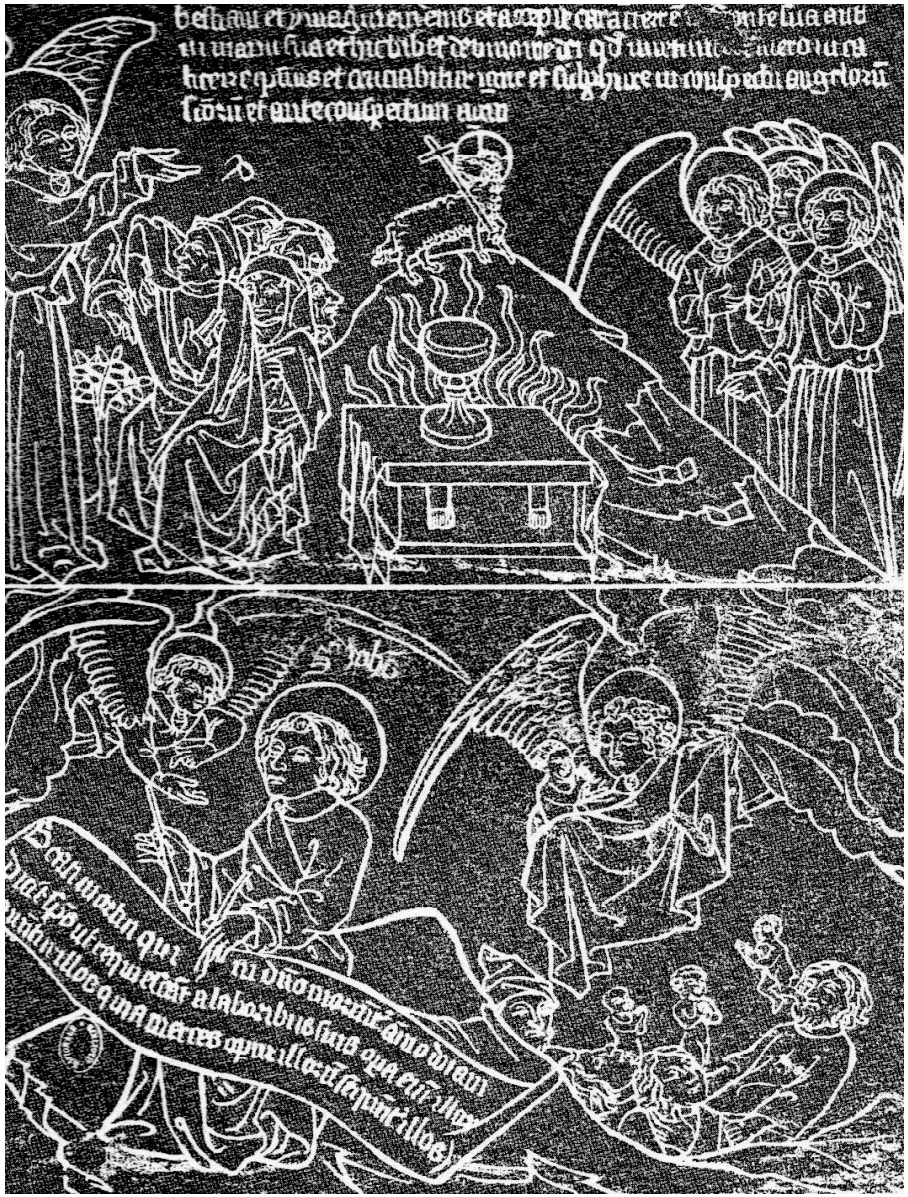

“...И когда Он снял пятую печать, я увидел под жертвенником души убиенных за слово Божие и за свидетельство, которое они имели...” (Апок. 6, 9-11). “Бачення агнця і воскресіння мертвих” [Лист з книги “Апокаліпсис”, негатив фрагменту]...

Рис.5. Нідерландський майстер XV ст. (близько 1420-1430рр.)...

Таким чином, маємо однозначну відповідність між жахливим ілюстративним образом ("...И небо скрылось, свившись как свиток...", рос. транскр.) і строгим математичним рівнянням:

И звезды небесные пали на землю. …И небо скрылось, свившись как свиток; и всякая гора и остров двинулись с мест своих…

$$\{Д^{\pm N}\}_C = 0. \quad (6)$$

•••

Ясно: якщо "знищене Середовище" повністю вилучається зі структури земної демоекосистеми ЗДЕС, то його ("знищеного Середовища ") вплив на сталий розвиток земної демоекосистеми $Д^{\pm N}$ – ***будь-якого ($\pm N$)-го рівня ієрархії*** – дорівнює нулеві $\{Д^{\pm N}\}_C = 0$, що і підтверджується формулою (6)...

... ••• ...

...В свою чергу, *сьомій (останній!)* стадії Апокаліпсиса земної демоекосистеми ЗДЕС – відповідає канонічний Біблійний текст (рос. транскр.):

⇓⇓⇓

[VII]. «1 И когда Он снял седьмую печать, сделалось безмолвие на небе, как-бы на полчаса...» (Апок. 8, 1). ...

... ◦◦◦ ...

«1 И увидел я новое небо и новую землю; ибо прежнее небо и прежняя земля миновали, и моря уже нет (Апок. 21, 1). ...

4 И отрет Бог всякую слезу с очей их, и смерти не будет уже; ни плача, ни вопля, ни болезни уже не будет; ибо прежнее прошло (Апок. 21, 4).

5 И сказал Сидящий на престоле: се, творю все новое. И говорит мне: напиши; ибо слова сии истинны и верны (Апок. 21, 5). ...

7 Побеждающий наследует все, и буду ему Богом, и он будет Мне сыном;

8 Боязливых же и неверных, и скверных, и убийц, и любодеев и чародеев, и идолослужителей и всех лжецов – участь в озере, горящем огнем и серою; это – смерть вторая» (Апок. 21, 7-8).

⇓⇓⇓

7. Отже – констатуємо: процесу ***зняття сьомої печаті*** – відповідає процес ***зняття заборони*** на "реалізацію" ***другого та третього*** колапсичних станів демоекосистеми **{{тобто – [2-КСД$^{\pm N}$]∪[3-КСД$^{\pm N}$], одночасне знищення градієнтів і "Населення", і "Середовище" в рамках структури ЗДЕС}}**, цим встановлюється однозначна ідентифікація між елементами **[VII]** та [**F**] (див. Таблиці 5-6 відповідного матеріалу у збірнику 18 цього видання**)**.

«... И увидел я новое небо и новую землю; ибо прежнее небо и прежняя земля миновали, и моря уже нет. ... И сказал Сидящий на престоле: се, творю все новое... Боязливых же и неверных, и скверных и убийц, и любодеев и чародеев, и идолослужителей, и всех лжецов – участь в озере, горящем огнем и серою; это – смерть вторая...» (Апок. 21, 1-8); див. нижче рис.6 ...

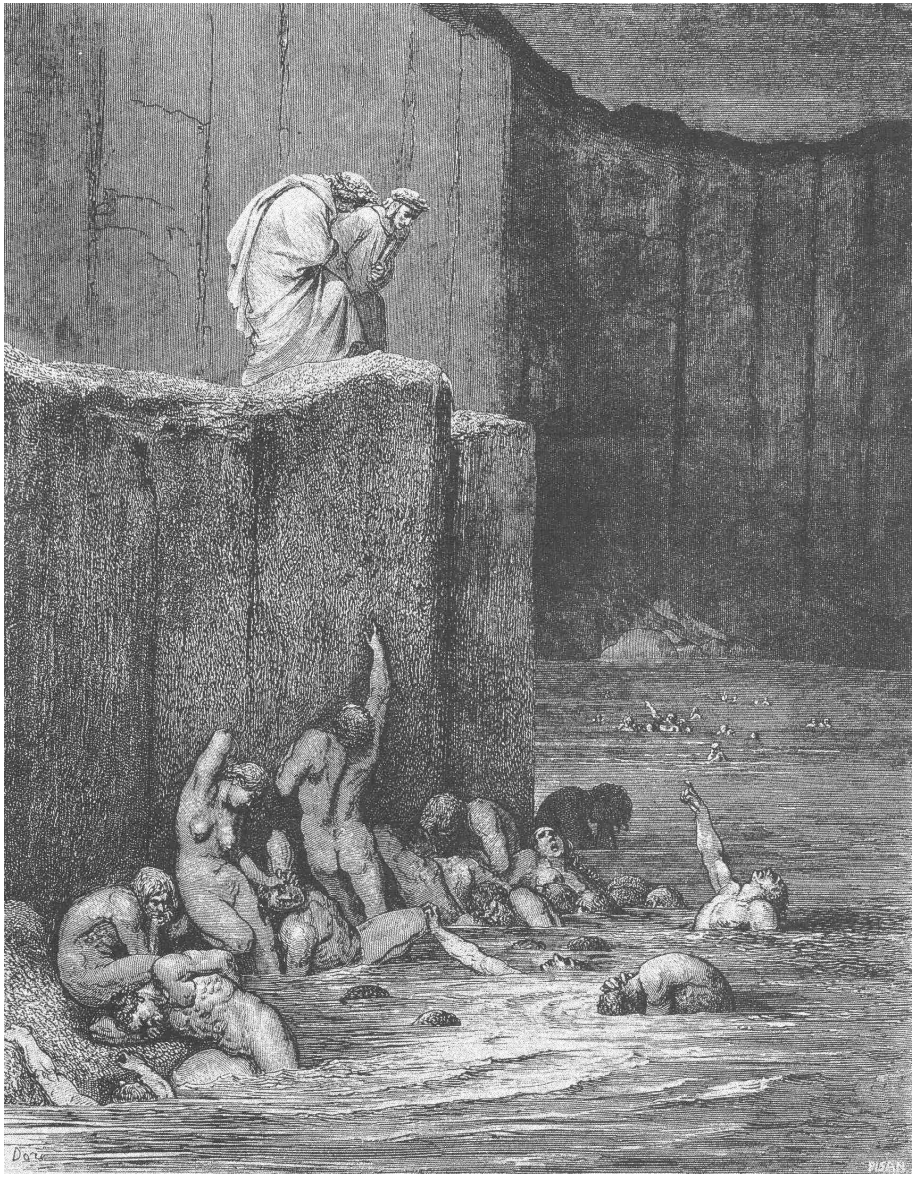

"...Боязливых же и неверных, и скверных, и убийц, и любодеев и чародеев, и идолослужителей и всех лжецов – участь в озере, горящем огнем и серою" (Апок. 21, 1-8; рос. транскр.)

Рис.6. Г.Доре. Ілюстрація до поеми Данте Аліг'єрі "Божественна комедія", 1861р.

Рис.7. Василь Корень “Ополчение Христа на антихриста” (рос. транскр.). Лист 36 до “Апокаліпсису” із Біблії, 1692 – 1696 рр., дерев’яна дощечка...

•••

ВІДОБРАЖЕННЯ ТРЬОХ КОЛАПСИЧНИХ СТАНІВ ДЕМОЕКОСИСТЕМ У ЛІТЕРАТУРІ (РИС.8)

Титульний лист першого видання “Поеми про Сіда”, 1525р.

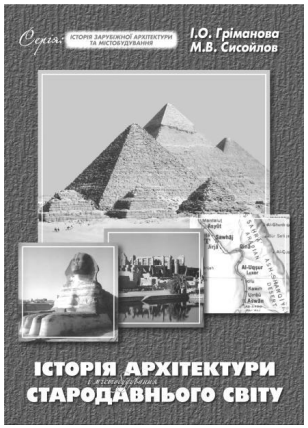

Титульний лист першого видання “Дон Кіхота”. Валенсія, 1605р.

Бій Бови з Полканом. Лубочне видання кінця XVIIIст.

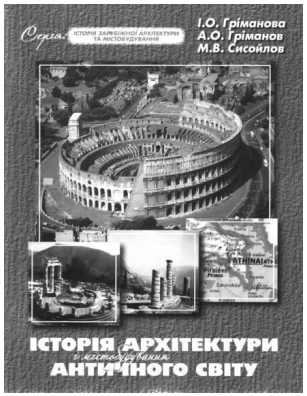

Вбивство Дарія. Із рукопису “Александрія”, XI-XIIст.

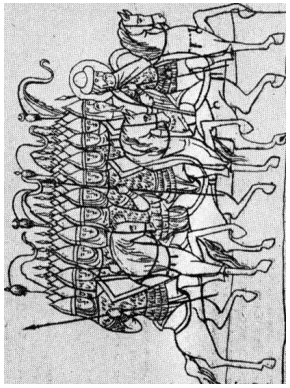

Борис йде на печенігів. Із “Сказання про Бориса та Глеба” за “Сільвестрівським списком” XIVст.

Святослав приймає переможених в’ятичів. Він же – перемагає хазар. Із Радзивіллівського часопису XVст.

Перемога Ігоря над половцями. Мініатюри із Радзивіллівського часопису за списом XVст.

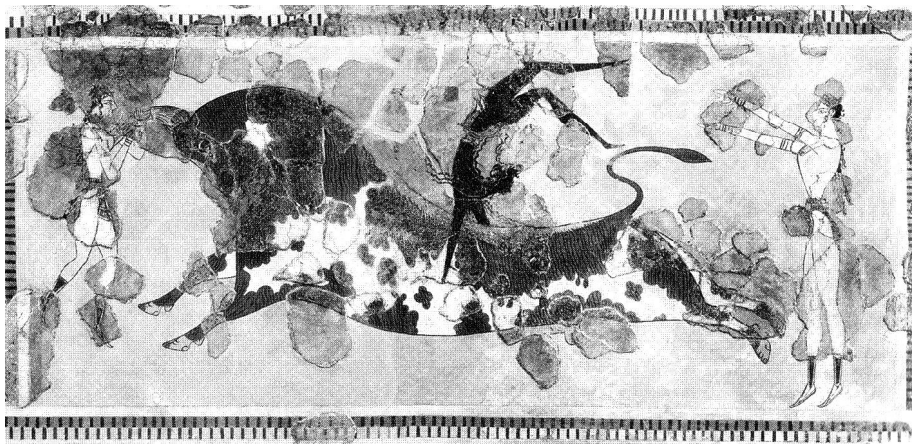

Рис.9. Давньо-критська фреска зі смертельно небезпечною "акробатикою": *Розгляньте цей сюжет – з позицій теорії трьох колапсичних станів демоекосистем: 1) 1-КСД [вершниця-акробатка на бику, збіг узагальнених градієнтів "Населення" та "Середовища": $\{Д^{\pm N}\}_{Н} = \{Д^{\pm N}\}_{С}$...], 2) 2-КСД {нещасний випадок з вершницею-акробаткою: $\{Д^{\pm N}\}_{Н} = 0$)... – ймовірно, "бик роз'ярився..."}, 3) 3-КСД демоекосистем (вбивство бика, який став причиною трагедії: $\{Д^{\pm N}\}_{С} = 0$; "вбивство бика" – можливо, це алегорична позначка завершення "епохи тільця")... [P.S. п'ятикутна зірка на шиї бика (тільця) – це позначка п'ятої стадії мікро-Апокаліпсиса (знищення градієнта "Населення": $\{Д^{\pm N}\}_{Н} = 0$), яка вказує на те, що "назріває трагедія"... (і в плані "індивідуальної" трагічної судьби вершниці-акробатки), і в плані "передбачуваної" трагедії щодо долі всієї критської цивілізації...]*

Рис.10. Микола Реріх: "Микула Селянович"....

Згідно древньому закону – кожний етруський князь повинен був орати у полі як звичайний робітник, що знайшло відображення у багатьох народних легендах, билинах та казках. Розгляньте легенди, билини, казки... – з точки зору 3-х колапсичних станів демоекосистем: 1) 1-КСД, 2) 2-КСД, 3) 3-КСД [або: 1) $\{Д^{\pm N}\}_{Н} = \{Д^{\pm N}\}_{С}$; 2) $\{Д^{\pm N}\}_{Н} = 0$; 3) $\{Д^{\pm N}\}_{С} = 0$)]...

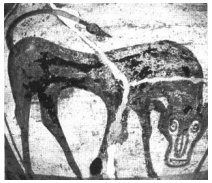

Рис.11. *Мудрий вовк-перевертень з давньо-етруської фрески... В руських народних казках – цей образ зберігся як "брат Сірий Вовк", що допомагає Івану-царевичу... Розгляньте сюжет казки с точки зору теорії 3-х колапсичних станів [1, 2, 3- КСД] демоекосистем: 1-КСД (збіг узагальнених градієнтів "Населення" та "Середовище": Іван-царевич скаче верхом на Сірому Вовці...), 2-КСД (вбивство Івана-царевича...), 3-КСД (знищення Кащея Безсмертного і т.п.)...*

Рис.12. *Стародавня римська монета з барельєфом вовчиці, що вигодовує двох малюків – Ромула і Рема (засновників Риму...). Схема композиційної побудови (версія та розробка схем – М.В.Сисойлова), в основу якої покладено принцип двох "переплетених пірамід" , одна з яких – позначає градієнт "Населення", а друга – градієнт "Середовище" {{докладніше про це – див. монографію [2]... Зокрема, зверніть увагу на 2 переплетених трикутника, що виникають при побудові "огинаючої": трикутник "прямий" (градієнт "Населення") та "перевернутий" (градієнт "Середовище")... Це – позначка 1-КСД...}}. Розгляньте сюжет легенди з точки зору застосування першого колапсичного стану демоекосистеми 1-КСД, зокрема, в рамках трактування характеру збігу градієнтів "Населення" (малюки Ромул і Рем) та "Середовища" (вовчиця)...*

Рис.13. Г.Семінарський "Оргія часів Іберія на острові Капрі"...

Знищивши етрусків, римляни – що увірували у свою силу – святкували перемогу... Розгляньте трагедію етруського народу з точки зору "реалізації" трьох колапсичних станів [1, 2, 3-КСД] демоекосистем: 1) 1-КСД (див. рис.9 – зверху: $\{Д^{\pm N}\}_{Н} = \{Д^{\pm N}\}_{С}$), 2) 2-КСД (знищення етрусків: $\{Д^{\pm N}\}_{Н} = 0$), 3) 3-КСД (знищення етруських поселень: $\{Д^{\pm N}\}_{С} = 0$)...

ВІДОБРАЖЕННЯ ТРЬОХ КОЛАПСИЧНИХ СТАНІВ ДЕМОЕКОСИСТЕМ В ІКОНОПИСІ

Рис.15. "Чудо Георгія о змії", І половина XVст. Новгородська школа. Виїзд Георгія на білому коні – це 1-КСД (збіг градієнтів "Населення" та "Середовища (білого)"..). Вбивство змія ("Середовища ("чорного"...)") – це 3-КСД. Вказівка на те, що КСД-стани притаманні й "ідеальним демоекосистемам" (зокрема, "Війна на Небі" – це прояв другого колапсичного стану 2-КСД)...

№5. – сім променів – це "сім стадій", що породжуються трьома КСД-станами

Рис.14. "Чудо Георгія о змії" (негатив), версія та розробка схеми – М.В.Сисойлова. Продовження головних (вказаних) напрямків – дає дві піраміди: "пряму" [Георгій, "Населення"] та "перевернуту" [змій, "Середовище"]. Позначення **№1** – два КСД-трикутника на крупі коня: "прямий" і "перевернутий" – це прообрази "пірамід"...; Див. також позначення **№2-4** – КСД-позначки різних градієнтів...

ВІДОБРАЖЕННЯ ТРЬОХ КОЛАПСИЧНИХ СТАНІВ ДЕМОЕКОСИСТЕМ У БАТАЛЬНИХ СЦЕНАХ

КСД-трикутник (біля копита білого коня та над людиною, що впала; див. також рис.15-16) як позначка 1-КСД.

КСД-трикутник (під рижим конем на овальному щиті, біля двох вбитих воїнів) як позначка 2-КСД

КСД-трикутник (над "3-ма" ногами вороного коня, одна "нога" – умовна, справа) – як позначка 3-КСД.

Рис.16. Битва новгородців із суздальцями (І пол. XV ст.; знизу – негатив)...

ВІДОБРАЖЕННЯ ТРЬОХ КОЛАПСИЧНИХ СТАНІВ ДЕМОЕКОСИСТЕМ У БАТАЛЬНИХ СЦЕНАХ

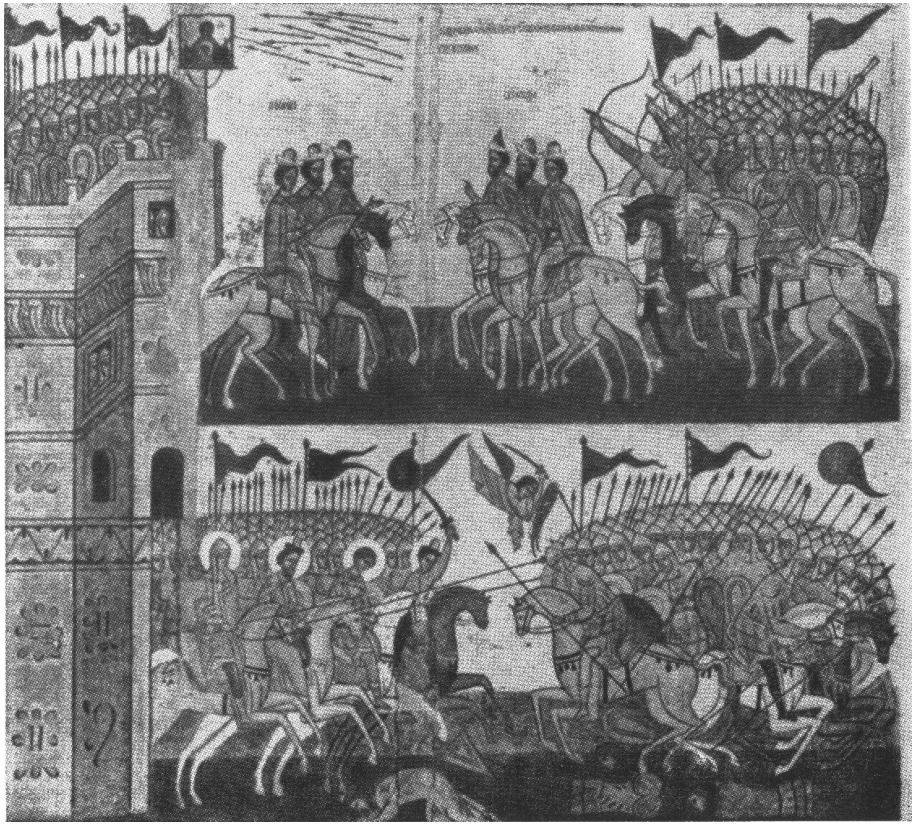

"... И солнце стало мрачно как власяница, и луна сделалась как кровь..." (Апок.6,12)

Рис.17. . Битва новгородців із суздальцями, фрагмент (І пол. XV ст.)...
Новгородський історико-художній музей.
Версія та розробка схеми (див. далі рис.18) – М.В. Сисойлова...

Військо нападників (справа) – як представники "населення Н" – намагаються заволодіти містом ("злитись" з "середовищем С" міста), тобто "реалізувати" перший колапсичний стан демоекосистеми 1-КСД: $\{Д^{\pm N}\}_H=\{Д^{\pm N}\}_C$ – з метою наступної реалізації другого колапсичного стану 2-КСД (вбивство "населення Н" міста": $\{Д^{\pm N}\}_H=0$) та третього колапсичного стану демоекосистем 3-КСД [знищення "середовища С" міста: $\{Д^{\pm N}\}_C=0$] шляхом вторгнення війська, тобто – шляхом вторгнення зазначених на рис.16 "7 вершників" (див. також нижче схему рис.18)...

Відзначимо, що в кількісному відношенні – "7 вершників-нападників " символізують "7 стадій" протікання руйнівного процесу, тобто протікання "малого" – на N-му рівні демоекосистеми міста – "мікро-Апокаліпсиса"...

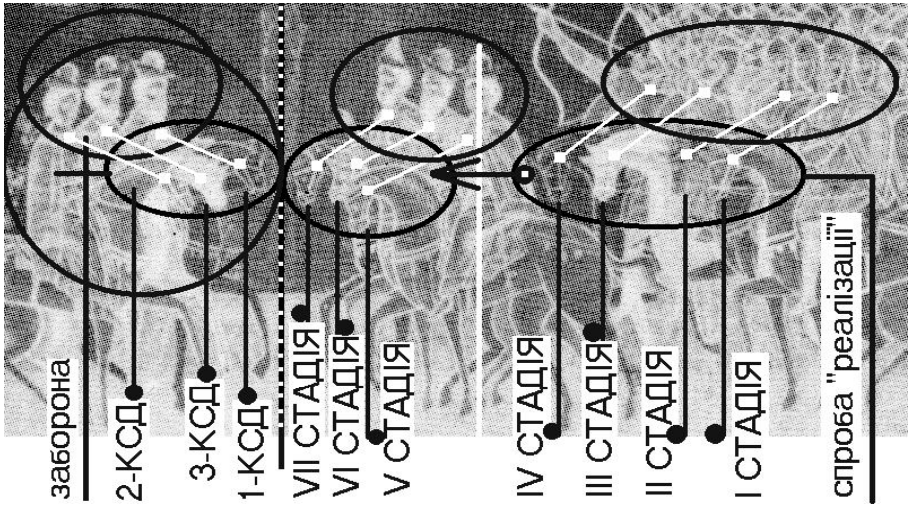

Рис.18. Битва новгородців із суздальцями, фрагмент негативу
(І пол. XVст.). Версія та розробка схеми – М.В. Сисойлова...

***Трійця вершників-парламентарів** (зліва) **– намагаються мирним шляхом переговорів "заборонити ≠ "** вторгнення ворогів у місто (узагальнено: "заборонити злиття" ворожого "населення Н" з "середовищем С" рідного міста), тобто – намагаються не допустити "реалізацію" першого колапсичного стану демоекосистем: $\{Д^{\pm N}\}_H \neq \{Д^{\pm N}\}_C$; або – що теж саме! – не допустити "проявлення" першої стадії " протікання "малого" – на N-му рівні демоекосистеми міста – "мікро-Апокаліпсиса" (буквально: війни)...*

Отже, "мирні переговори – це в узагальненому трактуванні буквально означають процес "дипломатичного застосування" на практиці універсального закону (чи універсального принципу!) існування демоекосистем...

Зокрема, цей закон** (згідно теорії КСД-станів демоекосистем – див. авторську статтю у зб.17 цього видання) **забороняє:

*1) **як вторгнення в місто** [тобто – забороняє "злиття" градієнтів "Населення" (військо загарбників) та "Середовища" (рідне місто) – це перший колапсичний стан 1-КСД демоекосистеми: $\{Д^{\pm N}\}_H=\{Д^{\pm N}\}_C$],*

*2) **так і вбивство "населення Н" міста** (другий колапсичний стан 2-КСД демоекосистем: $\{Д^{\pm N}\}_H=0$),*

*3) **а також – знищення "Середовища С" міста** (третій колапсичний стан 3-КСД: $\{Д^{\pm N}\}_C=0$).*

Зверніть увагу: лук, стріли та списи – однозначно "вказують": розглядаються векторні величини !... [Тобто вказується: $\{Д^{\pm N}\}_H$ та $\{Д^{\pm N}\}_C$ – це векторні величини, що збігається з теорією КСД-станів, розробленою автором – див. авторську статтю у зб.17 цього видання...]

*Таким чином, трійця вершників-парламентарів, – що зліва, – яка виїжджає з фортеці (наче з "монолітної скелі"), є узагальненою "метафорою" процесу заборони "реалізації" кожного з трьох – 1-КСД, 2-КСД, 3-КСД – колапсичних станів демоекосистем, які є наслідком ("витікають з монолітної скелі..."!) **прояву та застосування універсального закону існування демоекосистем**.*

• • • • • •

... [Продовження основного тексту, що зазначений перед рис.6].... Таким чином, маємо однозначну відповідність між фатальним {{“это – смерть вторая”: $\{Д^{\pm N}\}_{Н}=0$; “и моря уже нет...”: $\{Д^{\pm N}\}_{С}=0$ }} – і водночас підбадьорюючим (“се, творю все новое”) – ілюстративним образом та строгими математичними рівняннями {системою рівнянь **[2-КСД$^{\pm N}$]∪[3-КСД$^{\pm N}$]**}:

$$\{Д^{\pm N}\}_{Н} = 0,\ \{Д^{\pm N}\}_{С} = 0. \qquad (7)$$

• • •

До речі, фразою “се, творю все новое” – також підкреслюється: “все старе” *знищено* (і “Населення”, і “Середовище”), що і підтверджується формулою (7)...

На завершення матеріалу – констатуємо: оскільки ієрархічна структура в рамках земної детермінантної демоекосистеми ЗДЕС передбачає незмінну супідрядність *різних* рівнів ієрархії демоекосистем (у тому разі – і самої структури ЗДЕС), то ***обов’язково повинен включатися (проявлятися) і один над-рівень*** – як надбудова над структурою ЗДЕС (нагадаємо: це – умовний “Ідеальний” рівень “*Г*”, де виокремлюється “Ідеальний простір”...

• • •

Рис.19. Лялька яванської вистави “яранг пурво”: її “*формула*” руху, її “*розум*”, її “*доля*”... – в твоїх керуючих руках... І все її “*життя*” – це “гра” !..

• • •

...Тобто – над зазначеними раніше чотирма вершниками (див. три попередні статті автора у зб.19-21), що “*керують*” *всією* структурою ЗДЕС (на кожного – по одній чверті; див. зб.21), у свою чергу, повинен бути і свій ***“керуючий” орган*** (“керуючий головний *ідеальний* Вершник” – як представник “*Ідеального* простору *Г*”)… І дійсно: це повністю підтверджується відповідним канонічним текстом “Апокаліпсиса”:

“11 И увидел я отверстое небо, и вот конь белый, и сидящий на нем называется Верный и Истинный, Который праведно судит и воинствует...

14 И воинства небесные следовали за Ним на конях белых...” (Апок. 19, 11-16).

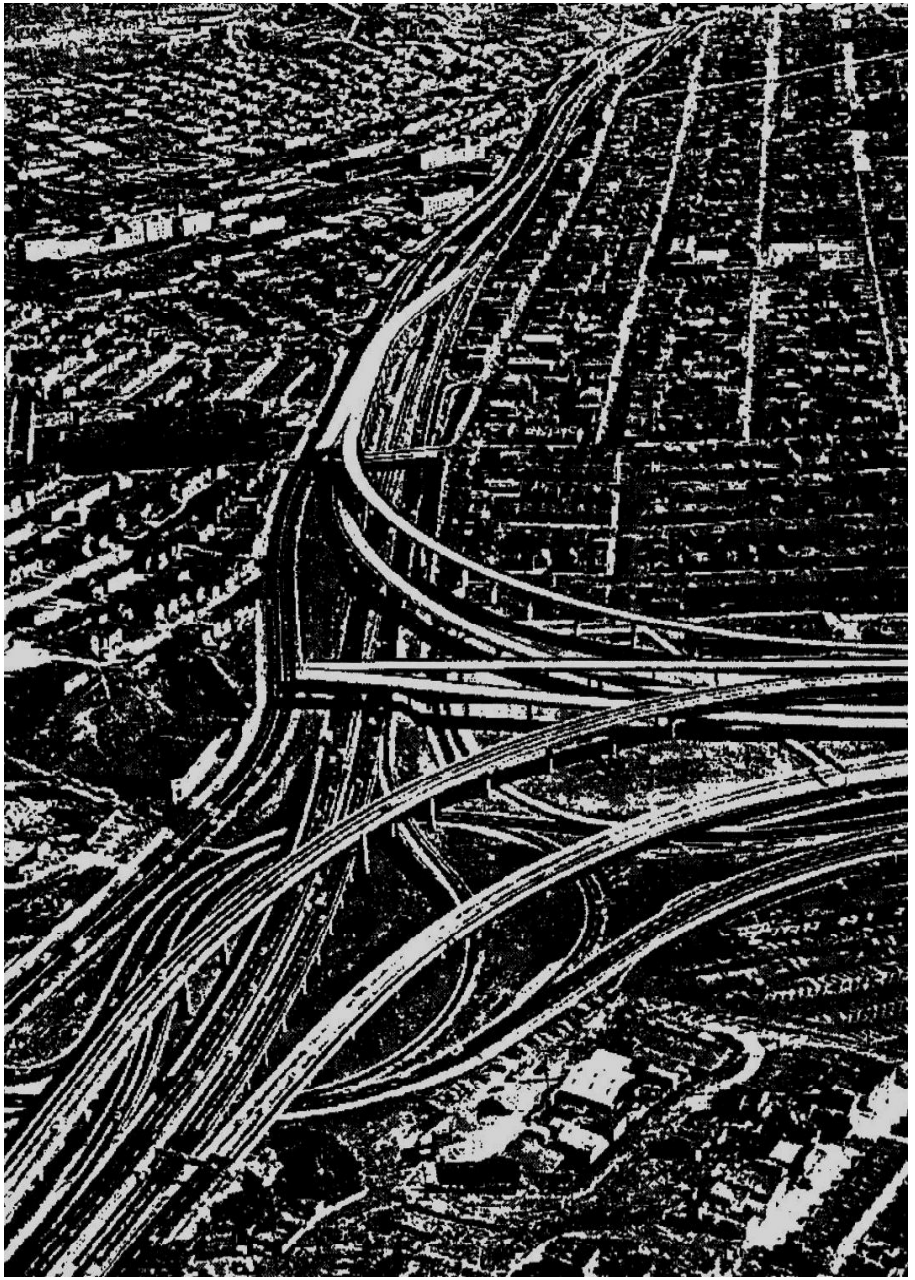

«...и луна сделалась как кровь..” Апок. 6,12

Рис.20. “...И солнце стало мрачно как власяница…” (Апок.6,12 – рос. транскр.)

"...и солнце стало мрачно как власяница, и луна сделалась как кровь..." Апок. 6,12

Рис.21. «...И небо скрылось, свившись как свиток..." (Апок.6,14 – рос.транскр.)

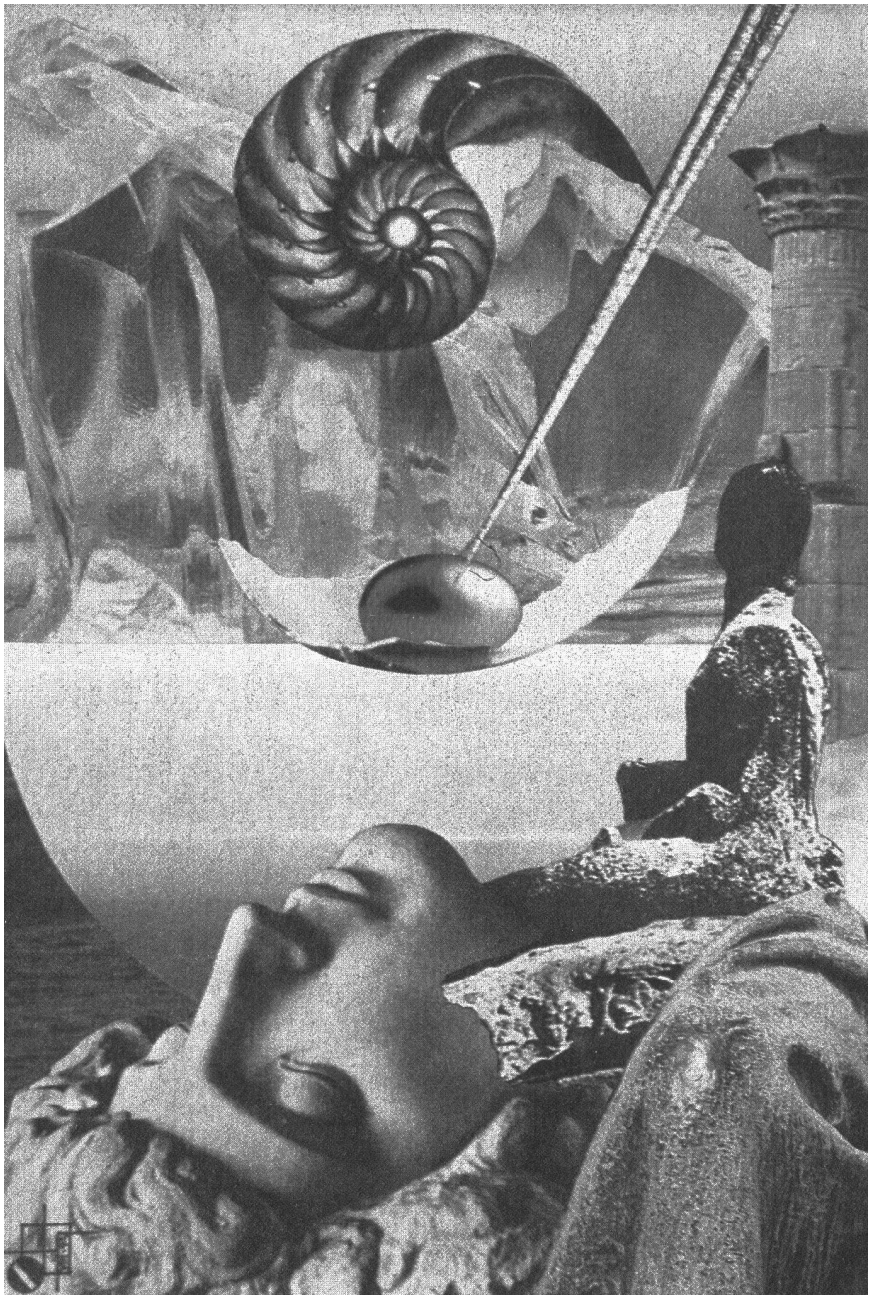

"...ибо прежнее небо и прежняя земля миновали..." (Апок.21,1 – рос. транскрипція)

Рис.22. "Атлантида" (художник О. Грачев, кінець XX ст.)...

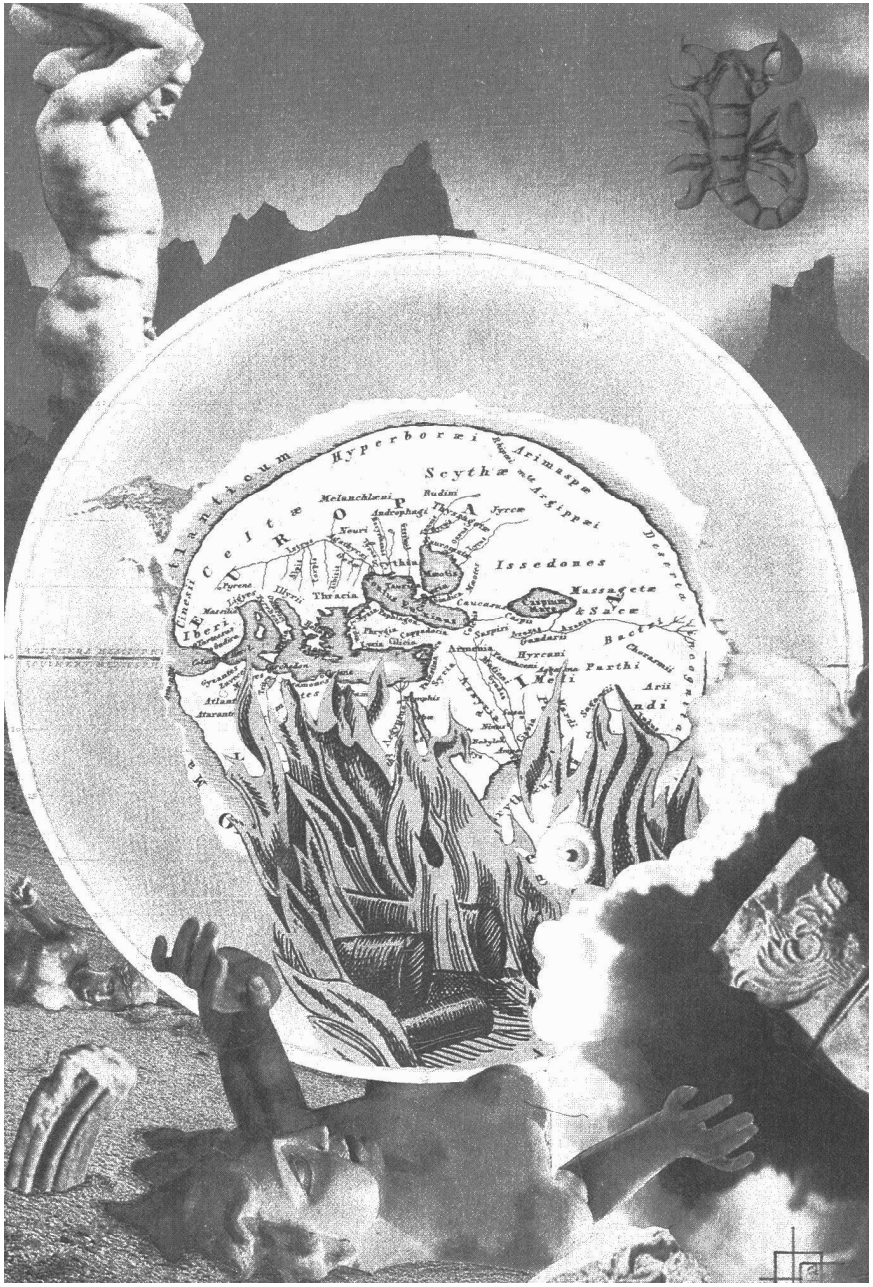

".. ни вопля, ни болезни уже не будет; ибо прежнее прошло..." (Апок.21,4 – рос. транскр.)

Рис.23. "Загибель раси" (художник О. Грачев, кінець XX ст.)...

Стислі висновки. Точна *формула* Апокаліпсиса **з**емної детермінантної **д**емо**е**ко**с**истеми ЗДЕС нараховує 7 стадій свого структурного проявлення (розглядаються *три останні* з них...), які на образно-ілюстративному рівні знайшли своє *точне та послідовне* (відповідно до точної математичної формули...) відображення в Біблії, застерігаючи та попереджуючи Людство про наслідки його "нерозумної" діяльності ...

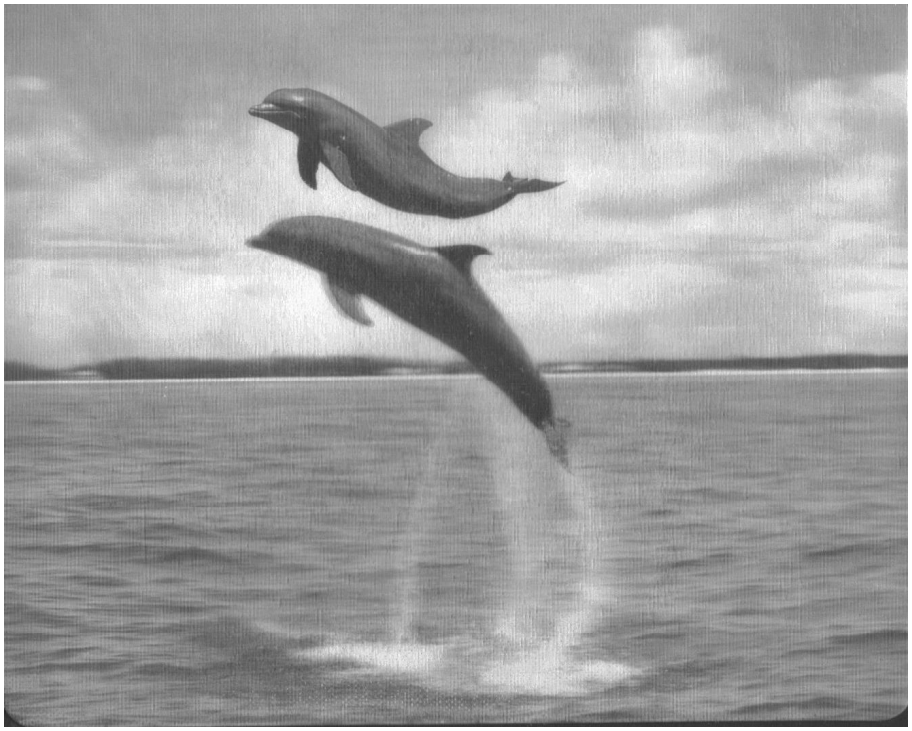

"...И сказал Сидящий на престоле: се, творю все новое..." (рос. транскр.)

"...И увидел я новое небо и новую землю; ибо прежнее небо и прежняя земля миновали...",

Рис.24. "И говорит мне: напиши; ибо слова сии истинны и верны" (Апок.21,1-5)

Література

1. Гріманова І.О., Сисойлов М.В. Історія архітектури та містобудування Стародавнього світу. – Дніпропетровськ: "Свідлер", 2006. – 200с.
2. Гріманова І.О., Гріманов А.О., Сисойлов М.В. Історія архітектури та містобудування Античного світу. – Дніпропетровськ: "Свідлер", 2007. – 254с.

3. Товбич В.В., Сисойлов М.В. Архітектура: Мистецтво та Наука. Том І: Становлення та розвиток процесів і явищ Архітектури – Дніпропетровськ: "Свідлер", 2007. – 1022с.
4. Сисойлов М.В. Земна демоекосистема: точна формула Апокаліпсиса// Зб. наук. пр. "Сучасні проблеми архітектури та містобудування". Вип.18. К.: КНУБА, 2008. – С.85-98.
5. Сисойлов М.В. Земна демоекосистема: перші дві стадії глобального руйнування (або – два перших вершники Апокаліпсиса)// Зб. наук. пр. "Сучасні проблеми архітектури та містобудування". Вип.19. К.: КНУБА, 2008. – С.76-92.
6. Сисойлов М.В. Земна демоекосистема: третя стадія глобального руйнування (або – третій вершник Апокаліпсиса)// Зб. наук. пр. "Сучасні проблеми архітектури та містобудування". Вип.20. К.: КНУБА, 2008 – С.153-173.
7. Сисойлов М.В. Земна демоекосистема: четверта стадія глобального руйнування (або – четвертий вершник Апокаліпсиса)// Зб. наук. пр. "Сучасні проблеми архітектури та містобудування". Вип.21. К.: КНУБА, 2009. – С.82-108.

Анотація

Наводиться ідентифікація канонічних образів (в рамках *трьох останніх* стадій) *точної формули* Апокаліпсиса ЗДЕС, *знання та усвідомлення* Людством *змісту* якої – перший шаг до запобігання руйнівних процесів: як на будь-якому ієрархічному рівні окремих функціонально-планувальних структур, так і на глобальному рівні всієї земної детермінантної демоекосистеми ЗДЕС...

Ключові слова: земна демоекосистема, Апокаліпсис.

Аннотация

Приводится идентификация канонических образов (в рамках *трех последних* стадий) *точной формулы* Апокалипсиса ЗДЭС, *знание и осознание* Человечеством *содержания* которой – первый шаг к предотвращению разрушительных процессов: как на любом без исключения иерархическом уровне отдельных функционально-планировочных структур, так и на глобальном уровне всей земной детерминантной демоэкосистемы ЗДЭС…

Ключевые слова: земная демоэкосистема, Апокалипсис.

The summary

Identification of initial images (is resulted within the framework of three last stages), the exact formula of Apocalypse TDES, knowledge and comprehension by which Mankind of the contents – a first step in prevention of destructive processes: as on anyone without exception a hierarchical level of separate functional - town-planning structures, and at a global level of all **t**errestrial determinant **d**emo-**e**cological **s**ystem TDES...

Key words: **t**errestrial **d**emo-**e**cological **s**ystem, Apocalyps.

УДК 711.628.

В.В. Товбич

ПРОГРАМА СЕМИ КРОКІВ І СЕМИ ЗАСОБІВ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ В АРХІТЕКТУРНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Архітектура і будівництво, які є одними з найважливіших сфер людської діяльності, регулюються системою нормативно-правових документів, що регламентують практично весь процес створення архітектурного об'єкту. Як і будь-яка інша правова система, вітчизняне право відображає особливості устрою суспільства, отже, архітектурно-будівельне право включає в себе риси, історично успадковані від планової економічної системи та елементи регулювання нових відносин між суб'єктами архітектурно-будівельного процесу.

Є декілька факторів які суттєво впливають на результативність і ефективність роботи системи – "архітектурна діяльність". Це, перш за все, особливий вид координації дій учасників процесу – проектний менеджмент та підготовки законодавчої, регуляторної та проектної документації.

Робота по методологічному забезпеченню процесу архітектурної діяльності ведеться автором вже багато років [1, 2,]. Запропонований матеріал є складовою цього дослідження і його слід сприймати в контексті загального наукового напрямку автора.

Для забезпечення якості в системі менеджменту якості пропонується програма семи кроків і семи засобів управління якістю [3]. Програма семи кроків має наступний вигляд:

1. Вибір теми.
2. Збір та аналіз даних.
3. Аналіз причин.
4. Планування і впровадження рішення.
5. Оцінка результатів.
6. Стандартизація рішення.
7. Впровадження в процес виробництва.

Сім засобів включали переважно графоаналітичні і експертні допоміжні процедури для виконання вищенаведених етапів. Щоправда, ці засоби призначені виключно для задач, що вирішуються безпосередньо виконавцями виробничих операції, і узагальнення результатів перевірок якості керівництвом виробничого процесу. До цих засобів належать: 1) перевірочний лист; 2) діаграма Парето; 3) діаграма причин і наслідків; 4)графічна сертифікація; 5) контроль схеми; 6) гістограма; 7) діаграма розсіяння. Сім засобів управління і планування включали: 1) діаграму подібності (KJ-метод); 2) діаграму

залежності; 3) матричну діаграму; 4) деревовидну схему; 5) схему технологічного процесу; 6) метод PDPC; 7) аналіз матричних даних.

Сім кроків управління якістю носять системний характер і з невеликими відмінностями повторюються у будь-якому плані процедур системних досліджень.

В архітектурній і нормотворчій діяльності процес дослідження, вироблення рекомендацій та їх використання можна розбити на подібні етапи (рис. 1), що включатимуть:

1. Визначення об'єкта (типологічної групи об'єктів, елементів об'єкта, процесу), що чинить негативний вплив на систему вищого рівня. Саме такі об'єкти повинні стати центром уваги для коригування правил та методів, застосовуваних до їх створення. На даному етапі можливим є застосування експертних та логічних методів, а також деяких галузевих методів. Основними процедурами на цьому етапі повинен стати аналіз системи вищого рівня, узагальнення даних про систему і пошук "слабкої ланки".

2. Збір і аналіз даних про об'єкт. Цей етап має включати побудову моделей (можливо, кількох типів) реально існуючих об'єктів. Методи, що застосовуються на цьому етапі, можуть бути як загальнонаукові (в основному, методи формалізованого представлення систем: статистичні, логічні, графічні, а також комбінаторні), так і галузеві (упорядкування: систематизація, селекція, та параметричні, зокрема, класифікація). Процедури, що здійснюються на даному етапі: аналіз і узагальнення даних про об'єкт). На цьому етапі основні принципи відбору об'єктів – системність відбору і повторюваність ознак об'єктів.

3. Аналіз причини невідповідності об'єкта сучасним вимогам, тобто причин здійснення цим класом об'єктів негативного впливу на функціонування системи вищого рівня. Аналіз причинно-наслідкових зв'язків елементів системи є основним на цьому етапі. Методи, які можуть бути при цьому застосовані, в основному, експертні та методи формалізованого представлення систем.

Другий етап є, власне, етапом моделювання як реального узагальненого об'єкту, так і ідеального об'єкта, який задовольнятиме умовам, за яких система вищого рівня функціонуватиме так, як повинна для виконання своєї основної мети. Основними принципами є системні принципи – відповідності меті, компактності, найменших зусиль – при створенні моделі ідеального об'єкту та системність аналізу і моделювання реального об'єкту з метою визначення основних характеристик, які впливають на його функціонування. На цьому етапі також можуть використовуватися принципи теорії обмежень для визначення, які саме ознаки є обмежуючими для функціонування досліджуваного об'єкта.

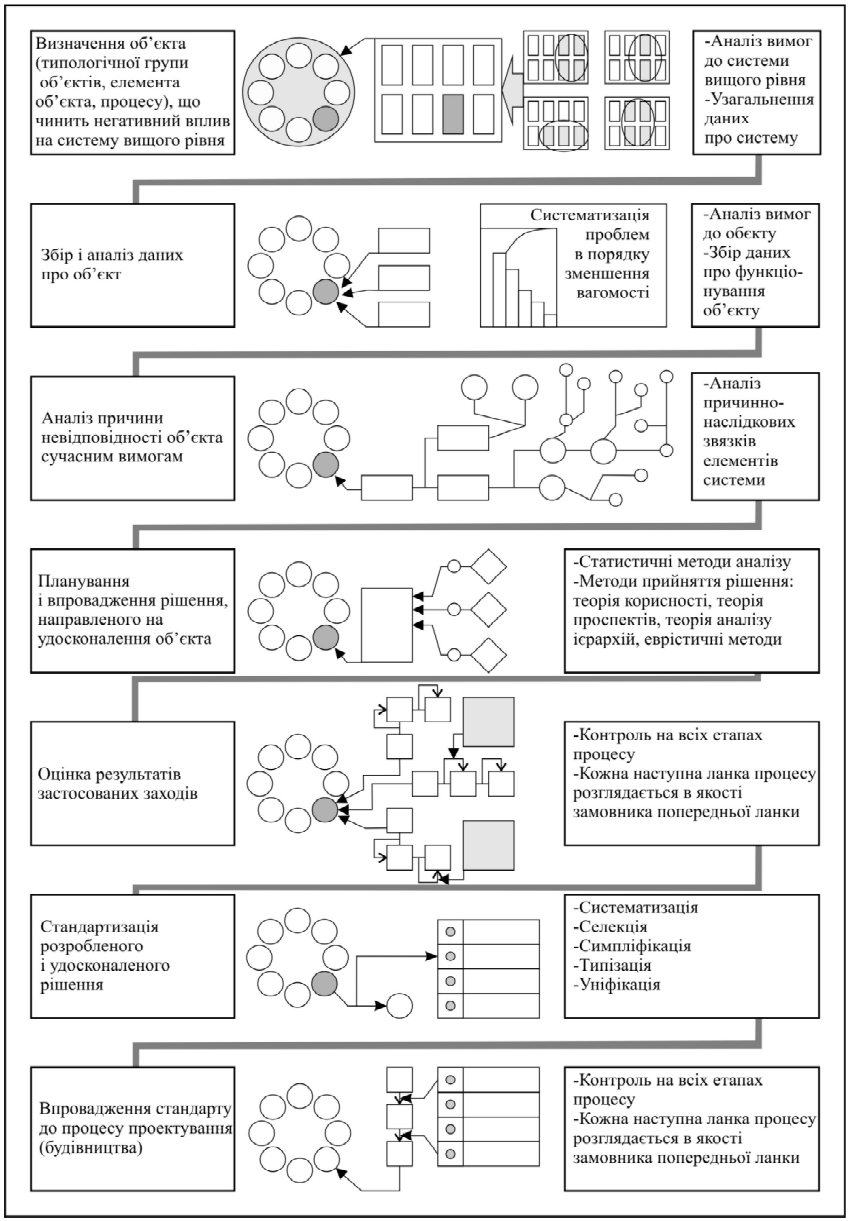

Рис. 1. Основні етапи реалізації методу управління якістю в архітектурній діяльності

4. Планування і впровадження рішення, направленого на удосконалення об'єкта. Цей етап вимагає найбільшого обсягу творчої праці, оскільки не обгрунтоване застосування стандартних рішень може стати помилкою. Саме ця особливість цього етапу стимулює найбільшу кількість методичних досліджень, про що мова піде далі, як і про процедури, що застосовуються на цьому етапі. Загалом використовувані методи найчастіше належать до статистичних та до методів прийняття рішень, які, в свою чергу, є методиками, тобто сукупністю графічних, аналітичних, теоретико-множинних та евристичних методів.

5. Оцінка результатів застосованих рішень включатиме контроль на всіх етапах процесу. Саме на цьому етапі в найбільш повному обсязі застосовується процесний підхід, що означає заміну контрою якості на виході контролем самого процесу, який розглядається як неперервний ланцюг процедур. Такий контроль досягається методом зворотної реакції, в якому основний принцип - розгляд кожної наступної ланки виробництва в якості замовника по відношенню до попередньої. Це дозволяє виявити слабкі ланки процесу.

6. Стандартизація розробленого і удосконаленого рішення означає формалізований і рекомендований до подальшого використання спосіб розв'язання задачі, або опис всього процесу. Це рішення повинне бути вже перевірене і ухвалене на попередньому етапі. Для формалізації можуть застосовуватися специфічні галузеві методи, призначені для такого роду роботи. Стандарт є певною моделлю оптимізованого рішення об'єкта.

7. Впровадження стандарту, який не обов'язково може бути узаконений і прийнятий на рівні регіону – це може бути внутрішня інструкція – передбачає подальший контроль за виконанням і ефективністю прийнятого методу. Основною задачею перевірки ефективності розробленого стандарту є визначення, чи виконується при його застосуванні принцип повторюваності як при виконанні рекомендованих заходів, так і повторюваності очікуваного ефекту.

Принципи і методи, застосування яких доцільне на цих етапах, наведені на рис. 2.

Повернімося до третього та четвертого етапів вищенаведеної послідовності. Саме на цих етапах можна застосувати методи, запропоновані теорією обмежень, пристосувавши їх до специфіки архітектурної галузі взагалі і систем управління якістю зокрема.

Розглянемо детальніше, які саме методи можуть бути застосовані при проходженні етапів визначення і усунення обмежень ефективного функціонування системи.

1. Визначення мети і умов її досягнення для будь-якої системи є першим етапом на цьому шляху. Аналіз причини, яка перешкоджає

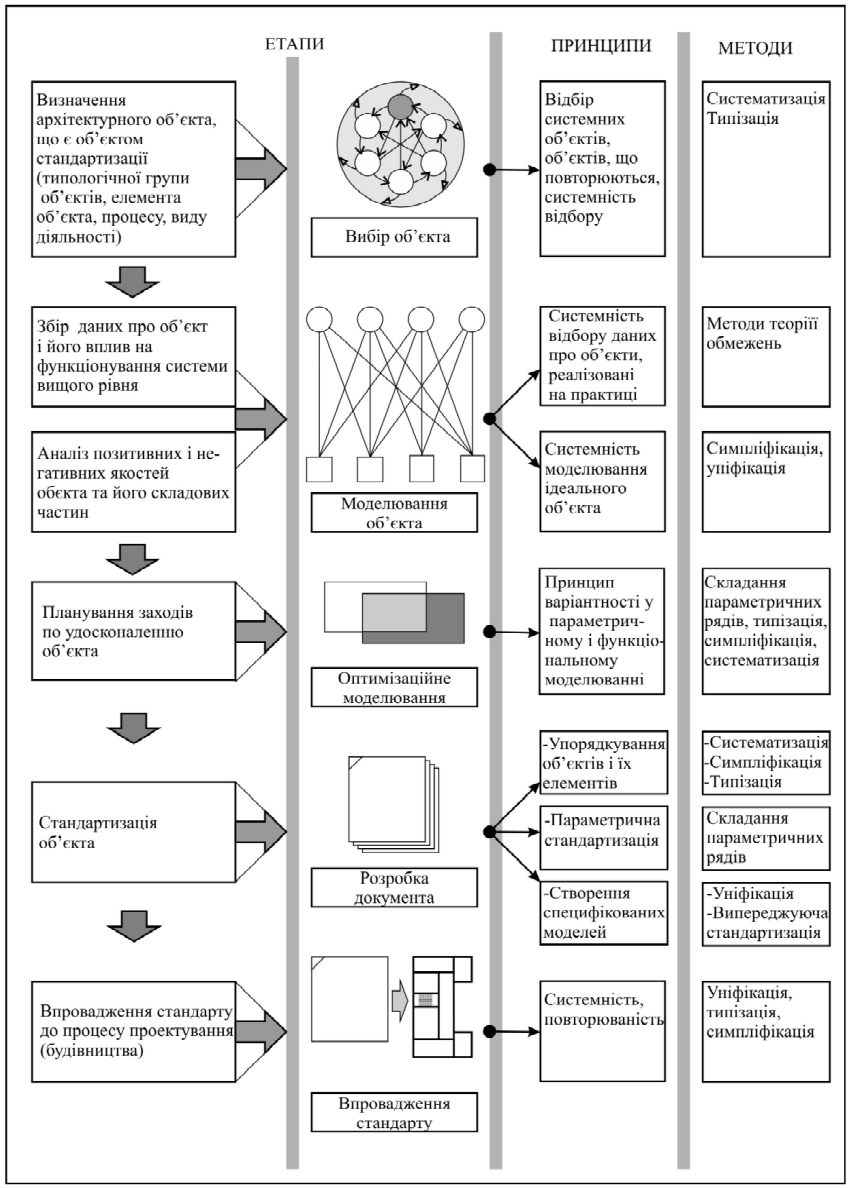

Рис. 2. Принципи і методи, які застосовуються при застосуванні методики управління якістю в архітектурній діяльності

досліджуваному об'єкту виконувати функцію, покладену на нього умовами системи вищого рівня, власне, і повинен дати уявлення про вимоги системи, а отже, мету існування досліджуваного класу об'єктів. На цьому етапі доцільним може бути застосування методу визначення ієрархії мети. В нескладних випадках може бути достатньо якісного визначення за допомогою логічних, графічних, експертних методів (поєднанням останніх двох є, зокрема, метод "Ієрархії мети", у більш ускладнених випадках може знадобитися проведення статистичних досліджень (за допомогою методів математичної статистики або імітаційного моделювання).

2. Ідентифікація системного обмеження. На цьому етапі одним з основних інструментів може стати графоаналітичний метод "Дерева існуючої реальності". Результати проведення статистичних досліджень на попередньому етапі також можуть дати матеріал для даного етапу – допомогти у визначенні обмежуючих факторів і їх значимості, вже не для системи вищого рівня, а для досліджуваного об'єкта.

3. Подолання системного обмеження, що означає максимізацію експлуатації обмежуючого елемента без додаткових вкладень. На цьому етапі можна скористатися складанням діаграм розв'язання конфлікту.

4. Цей же метод може бути використаний і на етапі підпорядкування всіх ланок системи подоланню визначеного обмеження. Оскільки слабка ланка стає центром уваги всієї організації, решта підрозділів, змушених підпорядковуватися і докладати додаткових зусиль для "підтягування" слабкої ланки, самі можуть стати джерелом проблем. Тому в задачі цього етапу входить оптимізаційне рішення для визначення ступеню тиску на не обмежуючі ланки.

Усунення обмеження. Цей етап передбачає цілу низку дій. По-перше, необхідне варіантне визначення способів усунення обмеження. Це пов'язано, перш за все, з тим, що система ніколи не виходитиме з обмеженого стану, і на зміну одному обмеженню обов'язково прийде наступне, причому ці обмеження зв'язані причинно-наслідковим зв'язком. Тому слід по можливості проаналізувати, наскільки негативним буде вплив наступного обмеження при всіх варіантах дій. По-друге, усунення обмеження є хоч і більш ефективним, але, як правило, і більш тривалим процесом, що може потребувати значних ресурсів, як часових, так і матеріальних та людських. Тому, перш ніж починати практичні дії, слід по можливості передбачити наступні обмеження і оцінити шанси організації в боротьбі з ними. Для цього можна проробити аналіз кроків "ідентифікація→подолання→підпорядкування" для передбачуваного обмеження. При моделюванні способів усунення обмеження і передбачення можливих нових обмежень корисним наочним методом може стати побудова "Дерева майбутньої реальності" та різновиду цієї діаграми "Негативної гілки", а

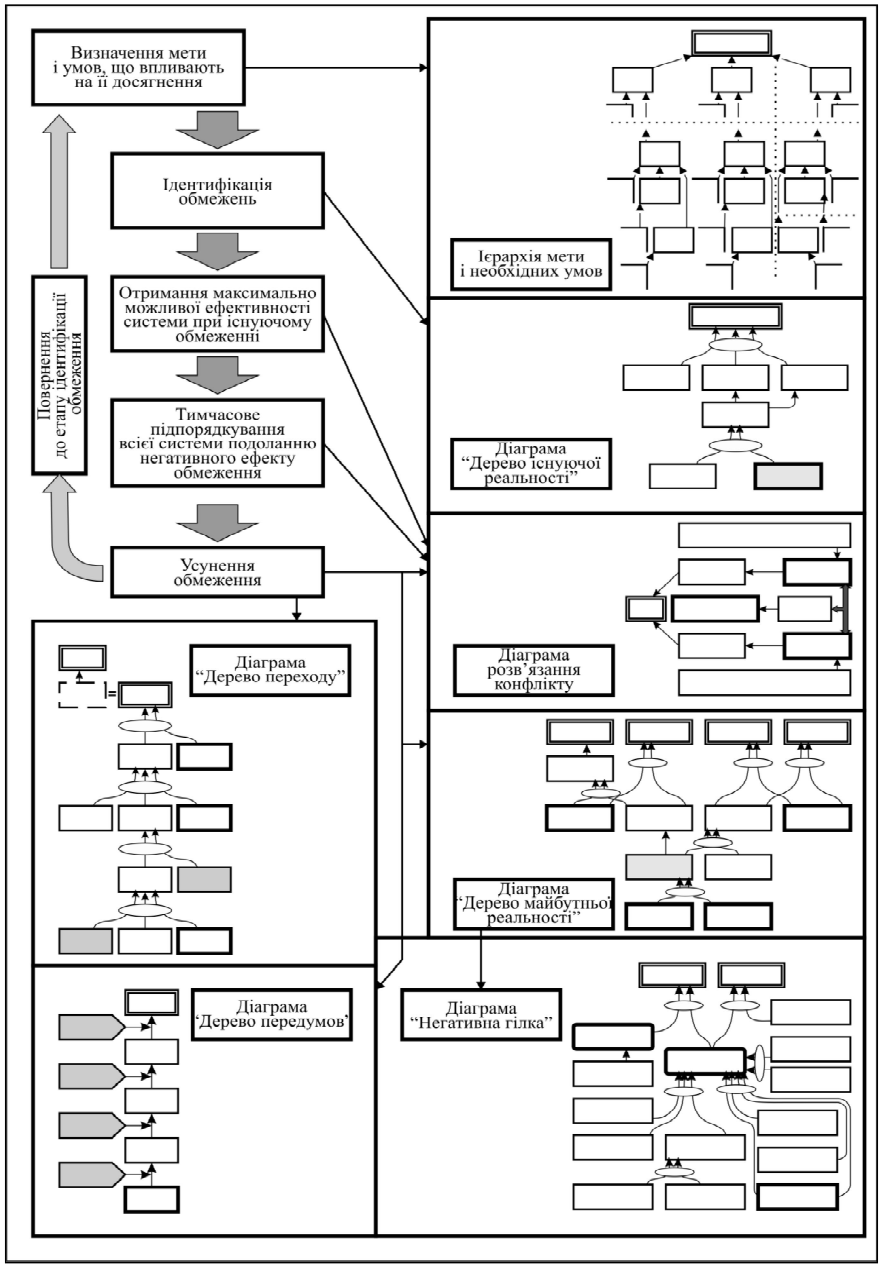

Рис. 3. Структура і методи процесу визначення і усунення обмежень ефективного функціонування системи

також діаграм розв'язання конфлікту. Для визначення послідовності дій і переходу системи до нового, бажаного стану застосовуються також діаграми.

5. "Дерево передумов" і "Дерево переходу". Щоправда, графічні методи можуть бути недостатніми і потребувати підтвердження за допомогою кількісних, наприклад, статистичних методів, або таких методів прийняття рішень (до цієї групи методів можна віднести і вже названі діаграми), як методи теорії проспектів або методи аналізу ієрархій.

6. Повернення до першого кроку – пошук наступного обмеження. Цей крок передбачає як контроль того, чи вжиті заходи допомогли справді усунути обмеження, так і визначення, яке наступне обмеження перешкоджає роботі системи. Крім того, цей крок є важливим з точки зору перевірки дієвості застосованої методології та пошуку слабких місць в ланцюгах логічних побудов.

Весь цей процес в узагальненому вигляді відображений на рис. 3.

Література

1. Плоский В.О., Товбич В.В. Порівняльне трактування методологічних концепцій прикладної геометрії та архітектурної діяльності/ Прикладна геометрія та інженерна графіка: Міжвідомчий науково-технічний збірник. Випуск 80.— К.: КНУБА, 2008.— С.41-46.
2. Архітектура: Мистецтво та наука. Т.1. Становлення та розвиток процесів і явищ в архітектурі (монографія) / Дніпропетровськ, 2007.— 997 с.
3. Ш.Шиба, А.Грэхэм, Д.Вальден Новое американское тотальное управление качеством http://www.cfin.ru/ management/iso9000/qm/index.shtml.

Анотація

Запропоновано фрагмент дослідження управління якістю в архітектурній діяльності, а саме програму семи кроків.

Ключові слова: Якість, архітектурна діяльність.

Аннотация

Предложен фрагмент исследования управления качеством в архитектурной деятельности, а именно программа семи шагов.

Ключевые слова: Качеством, архитектурная деятельность.

Annotation

A piece of research quality management in architectural activities, namely the seven-step program.

Key words: Quality, architectural activities.

УДК 72.03

Г.В.Шевцова

КОНСТРУКЦІЇ ЗМІШАНОГО КАМ'ЯНО-ДЕРЕВ'ЯНОГО ТИПІВ (НА ПРИКЛАДІ ОБОРОННОЇ АРХІТЕКТУРИ УКРАЇНИ ТА ЯПОНІЇ)

Феномен українських оборонних церков XIV-XVII сторіччя змішаної кам'яно-дерев'яної конструкції довгий час залишався поза увагою дослідників. Між тим такі церкви внесли значний вклад у формування наприкінці XVII сторіччя унікального українського стилю відомого під назвою «українське бароко», і щонайголовніше – на їх прикладах є можливість докладного вивчення початкових етапів процесу запозичення кам'яною архітектурою форм дерев'яної [1]. В попередньому дослідженні, під час якого було виявлено та обстежено 7 українських архаїчних оборонних церков кам'яно-дерев'яної конструкції, автор вже виклав свою точку зору на це питання. [1] Після цього в західних областях України було знайдено та обстежено ще декілька церков подібного типу (таких як церкви в Сокалі, Городку, Охлопові та ін.). Всі вони були збудовані в невеликих селищах (села, малі міста) і поєднують у собі функції як сакральної так і оборонної споруди, де навколишні мешканці могли б ховатися у разі небезпеки. Схожі процеси, що призвели в середньовічній Європі до будови романських храмів-фортець та монастирів-фортець дуже добре відомі з історії розвитку архітектури Західної Європи [2]. Але на відміну від Європи, де оборонне будівництво від початку розвивалася на основі суто кам'яної конструкції [2], в Україні ще за часи Київської Русі були розвинуті традиції фортечного будівництва з деревини [3] та народні традиції будови дерев'яних церков, що вочевидь мають сильний вплив дохристиянського будівництва [4]. В результаті, наряду з кам'яними фортецями європейського зразку, що здебільшого будувалися для оборони крупних міст або ж із стратегічно-військовою метою (наприклад Хотинська, Кам'янець-Подільська фортеці, та багато інших), в невеликих селищах України у XIV- XVII сторіччях бачимо розповсюдження традицій будови оборонних церков змішаної кам'яно-дерев'яної конструкції.

Акцентуючи увагу на процесах переходу форм дерев'яної архітектури в кам'яну не зайвим здається звернути увагу на подібні ж процеси, що мали місце в оборонній (замковій) архітектурі Японії того ж часу (тобто XIV-XVII сторіччя), де на відміну від Західної Європи, розвиток оборонного будівництва йшов шляхами переходу від дерев'яної до кам'яної конструкції [5].

Пік розквіту замкової культури Японії припадає на період Момояма (1573-1600): неспокійні часи постійних військових сутичок та феодальної роздробленості. За відсутністю єдиного центру управління місцеві військові

лорди даймьо будували замки і контролювали стільки навколишніх земель, скільки в змозі були захистити [6]. З приходом до влади наймогутнішого з сьогунів, Токугава Ієясу (на початку періоду Едо), який остаточно поєднав країну, феодальні замки почали занепадати [6]. Головною спорудою замку була центральна оборонна вежа-донжон. Походження донжону виводять від самурайського житла з дозорною баштою на даху. Перші донжони і справді зберігають багато рис дозорних башт з самурайських жител. Але наприкінці періоду Момояма замкові донжони стають завеликими, і вся конструкція змінюється: донжони набувають різкого ярусного звуження вгору [6]. Основою замка слугувала база з гігантських валунів – так звані «ісігакі», які звичайно робили зверху ширшими ніж знизу, іноді навіть з вигином, аби по них було неможливо видертися вгору. На цю кам'яну основу вже встановлювався каркас з товстих дерев'яних стовпів та балок, проміжки між якими заповнювалися дрібним камінням, дерев'яними дошками, глиною, й тинькувалися [6]. Саме тому зовнішність японських замків ніколи не видає їх справжньої суті – здається ніби то не змішана кам'яно-дерев'яна, а цілком кам'яна споруда. Тинькувалися навіть крокви – аби запобігти пожежі. Тим не менше, така змішана структура звісно поступалася в міцності кам'яним конструкціям замків середньовічної Європи, бо її було досить легко спалити (рис. 1).

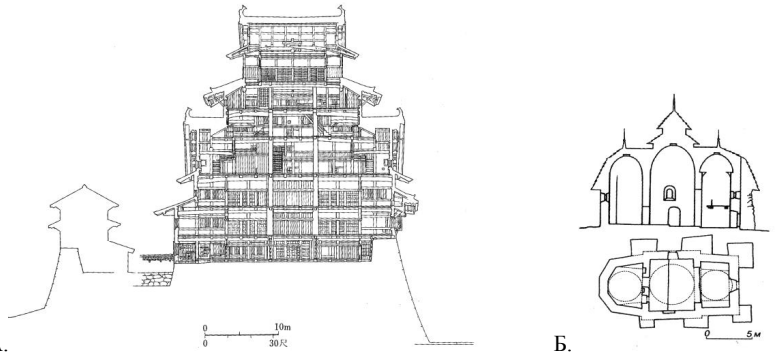

А. Б.

Рис. 1 Змішана кам'яно-дерев'яна конструкція японського замку і української оборонної церкви. А – Японський замок Хімедзі, префектура Хього, початок XVII ст., Б - Миколаївська церква з села Чесники Івано-Франківської області, XIV ст. (за О. Годованюком)

Таким чином, порівнюючи процеси переходу дерев'яної конструкції в кам'яну в оборонній архітектурі України та Японії можемо констатувати наступне:

1. В Україні процес мав обмежені масштаби і існував поряд з традиціями зведення справжніх кам'яних замків як замінник оборонних споруд для невеликих міст та селищ, що не могли дозволити собі будову кам'яної твердині.

Споруди такого типу поєднували в собі сакральну та оборонні функції і наслідували форми дерев'яних церков.

2. В Японії процес переходу дерев'яних оборонних споруд в кам'яні мав широкі масштаби і виражався в спорудах великого розміру та стратегічного значення. Адже за умови відсутності в Японії попередньо сформованих традицій будівництва з каменю (за причини частих землетрусів, відсутності пригідного для будівництва каміння та глибинної тяги японців до естетики деревини), кам'яно-дерев'яні оборонні споруди не мали конкуренції з боку суто кам'яних замків. Замки поєднували в собі функції оборонної та житлової споруди і наслідували форми самурайських жител з дозорними баштами.

3. Не дивлячись на перевагу в масштабності будівництва, в Японії спостерігаємо лише декілька початкових стадій процесу переходу дерев'яної конструкції в кам'яну: як то поява кремезної кам'яної основи та частковий перехід нижньої частини дерев'яних споруд до змішаної кам'яно-дерев'яної конструкції шляхом забутовки дерев'яного каркасу.

4. В Україні цей процес зайшов набагато далі і по суті досяг логічного завершення, тобто повного перетворення дерев'яної споруди в кам'яну, яка тим не менше, зберегла об'ємно-просторову форму дерев'яної. В Україні знаходимо пам'ятки, що ілюструють всі стадії процесу перетворення дерев'яної споруди на кам'яну (таблиця 1). З таблиці 1 бачимо три основні стадіальні форми між переходом дерев'яної конструкції оборонної церкви в кам'яну, як то: церкви з кам'яною основою та стінами і дерев'яними верхами з заломами без кам'яного склепіння (відкриті в інтер'єрі по типу дерев'яних церков), або ж дерев'яними верхами відокремленими в інтер'єрі кам'яними склепіннями (5 церков); кам'яні церкви з окремими дерев'яними елементами (наприклад баштами-дзвіницями над бабинцем як в церкві з Касперівців, чи прибудованою дерев'яною дзвіницею як у церкви з Дорогобужа), а також (рідкісний випадок) дерев'яна церква з Заланіва, що має тридільну кам'яну олтарну частину (всього 4 церкви); повністю кам'яні церкви, що зберігають планувальні та зовнішні об'ємно-просторові характеристики дерев'яних церков відповідного часу (5 досліджених церков в складі таблиці, і більше 10 виявлених додатково, як то церкви в Низкиничах, Підгайцях та ін.). Звісно, що переліченими пам'ятками цей список не обмежується.

Таким чином, на прикладі розвитку оборонних споруд України (провінційних оборонних церков) та Японії (феодальних замків) бачимо певну подібність процесів переходу структури дерев'яних споруд у кам'яну шляхом стадіального розвитку змішаної кам'яно-дерев'яної конструкції, що в Японії мали ширший масштаб, але не досягли логічного завершення, а в Україні відповідно – мали менший масштаб, але досягли кінцевого результату.

Таблиця 1.

Виявлені оборонні церкви XIV-XVIII сторіч, що ілюструють етапи переходу дерев'яної конструкції в кам'яну.

А. Церкви з кам'яною основою та стінами і дерев'яними верхами без кам'яного склепіння (відкриті в інтер'єрі по типу дерев'яних церков), або з дерев'яними верхами відокремленими в інтер'єрі кам'яними склепіннями	Б. Кам'яні церкви з окремими дерев'яними елементами (баштами-дзвіницями над бабинцем, тощо) або ж дерев'яні церкви з окремими кам'яними елементами	В. Кам'яні церкви, що зберігають планувальні та зовнішні об'ємно-просторові характеристики дерев'яних церков відповідного часу
1. Миколаївська церква з села Чесники Рогатинського району Івано-Франківської області, XIV ст. 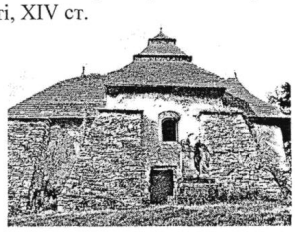	1. Георгіївська церква з села Касперівці Заліщицького району Тернопільської області, XVI ст. 	1. Миколаївська церква з міста Сокаль Львівської області, початок XVI ст.
2. Церква Різдва Богородиці з села Росохи Старосамбірського району Львівської області, XV-XVI ст. 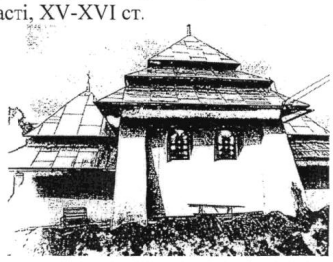	2. Успенська церква з села Дорогобуж Гощанського району Рівненської області, XVI ст. 	2. Миколаївська церква з села Охлопів Горохівського району Волинської області, XVI ст.
3. Троїцька церква з села Ніжанковичі Старосамбірського району Львівської області, XVI ст. 	3. Дмитріївська церква з села Заланів Рогатинського району Івано-Франківської області, XVIII ст. 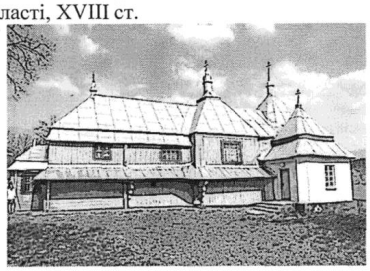	3. Спасо-Преображенська церква з села Залуж'є Збаражського району Тернопільської області, 1600 р.
4. Церква з села Кошилівці Заліщицького району Тернопільської області, XVI ст. 	4. Покровська церква з села Адамівка Віньковецького району Хмельницької області, XVIII ст. 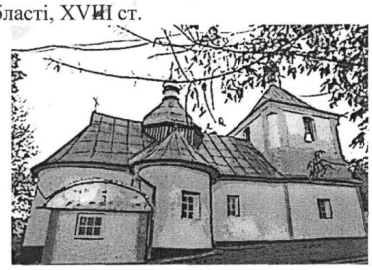	4. Миколаївська церква з села Нагоряни Заліщицького району Тернопільської області, XVII ст. 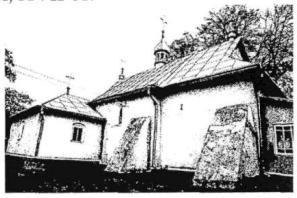
5. Михайлівська церква з села Новий Кропивник Дрогобицького району Львівської області, XVII ст. 		5. Георгіївська церква з міста Городок Львівської області, XVII ст. 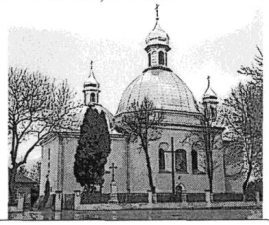

Література:

1. Шевцова Г. В. Випадки запозичень українською кам'яною церковною архітектурою XIV-XVI сторіч об'ємно-просторових особливостей українського народного дерев'яного культового зодчества як одна з передумов виникнення стилю українське бароко // Сучасні проблеми архітектури та містобудування . – К.: КНУБА. – 2007. - № 16
2. Xavier Barral Altet. The Romanesque. Towns, Cathedrals and Monasteries – London: TASCHEN, 2001. – 238 p.
3. Кирилевич С.Р. Детинец Киева IX – первой половины XIII веков - К.: Наукова думка, 1982. – 176 с.
4. Шевцова Г. В. Процеси віддзеркалення будівельних традицій політеїстичних святилищ в сакральних спорудах монотеїстичних релігій (на прикладі розвитку дерев'яного будівництва України і Японії) // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. – К.: КНУБА. – 2008. - № 19.
5. Шевцова Г.В. Грані світу. Україна-Японія, дерев'яна архітектура – К.: Грані-Т, 2006. – 152 с.
6. Young D., Young M. Introduction to Japanese architecture. – Singapore: PERIPLUS, 2004. – 128 p.

Анотація

У статті на прикладах українських оборонних церков та японських феодальних замків XIV-XVII сторіч проаналізовано процеси запозичення кам'яними спорудами форм дерев'яних шляхом поетапного розвитку змішаних кам'яно-дерев'яних конструкцій.

Ключові слова: Змішана кам'яно-дерев'яна конструкція, українська оборонна церква, японській замок, аналогії процесів розвитку.

Аннотация

В статье на примерах украинских оборонных церквей и японских феодальных замков XIV-XVII веков проанализированы процессы заимствования каменными зданиями форм деревянных путем поэтапного развития смешанных каменно-деревянных конструкций.

Ключевые слова: смешанная каменно-деревянная конструкция, украинская оборонная церковь, японский замок, аналогии процессов развития.

Annotation

Article analyzes the phenomena of wooden architecture forms inheriting by stone buildings through the development of mixed stone-wooden constructions on the examples of Ukrainian XIV-XVII century's fortress churches and Japanese castles of the same time.

Key words: mixed stone-building construction, Ukrainian fortress church, Japanese castle, development process analogy.

УДК 7203(2)

О.Ф.Ященко

КУЛЬТОВА АРХИТЕКТУРА ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ XVIII СТ. ПЕРІОДУ РАННЬОГО КЛАСИЦИЗМУ

З середини XVIII ст. в архітектурі Російської імперії відчутно стали проступати риси нового художнього напрямку - класицизму, в рамках якого ще деякий час зберігалися відголоски бароко. Цей період архітектури прийнято називати раннім класицизмом. Майже в цей час, паралельно з класицизмом, з`являється, так звана. романтична течія.

Романтизм, як художній рух, виник в Європі в середині XVIII століття. Він підкреслював силу емоцій і уяви, свободу від класичної коректності в мистецтві. Романтизм визнавав красу природи, звеличив емоції над розумом і почуття над інтелектом. В цей час різко зростає інтерес до народної культури, національного і етнічного коріння, виявилася схильність до екзотики.

Романтична течія в архітектурі класицизму мала розвинену художню образність, інколи повністю відходячи від класичної тектоніки, переробляючи форми запозичення. Хоча романтизм і класицизм сприймаються як протилежності, романтична архітектура може бути класичною, сучасною або поєднувати декілька стилів.

Споруди романтичної спрямованості наслідували форми східної екзотичної культури, або архітектуру середньовіччя. Як правило, в них підкреслювалась стилістична ложність відносно первинних стилів: псевдоросійський, псевдоготичний стиль. Останній набув найбільшого поширення на території Російської імперії.

На території Чернігівщини романтична архітектура представлена невеликою кількістю храмових споруд. До найяскравіших споруд можна віднести храми у Вишеньках і Великій Топалі. Мал.1,2,3,4

Одна з найвідоміших споруд, яка належить до садибних храмів це Успенська церква с. Вишеньки Коропського району.

Мал.1. Вишеньки. Успенська церква. Заг. вигляд.

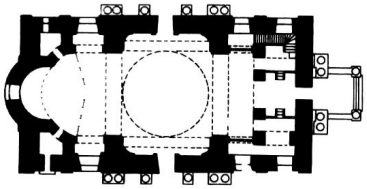

Мал.2. Вишеньки. План.

Мал.3. Велика Топаль. Преображенська церква Заг. вигляд.

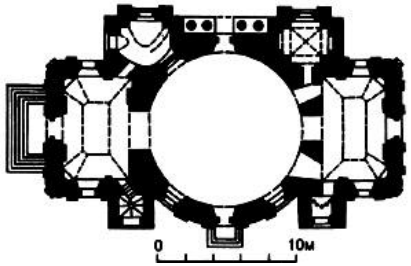

Мал.4. Велика Топаль. План.

А.Н.Петров ще в 1957 р. опублікував документи, які переконливо доводять, що у розпорядженні Румянцева було декілька різних варіантів проекту, у тому числі і прислані Фельтеном з Петербургу. Граф П.А. Румянцев-Задунайський (1725-1796 рр.) з 1764 р. був президентом Малоруської колегії і генерал-губернатором Малоросії. Під час російсько-турецької війни керовані ним війська розгромили супротивника в битвах при Ларге і на річці Кагул. За ці перемоги Рум'янців отримав чин генерал-фельдмаршала і землі Топальської волості, а також маєтки в Стародубському і сусідніх полицях. Замовник доручив московському архітекторові К.І.Бланку на їх основі скласти остаточний варіант, побажавши неодмінно включити в нього «башточки», тобто парні дзвіниці. Креслення, що багато разів публікувалися, з «Змішаного альбому» М.Ф.Казакова, що зазвичай приймаються за баженовський проект, ймовірно, і є підсумком зробленої Бланком компіляції. По цих кресленнях храм і був зведений з деякими незначними змінами, що виникли в ході будівництва.

Асоціації з петровськими церквами виникли в Троїцком-Кайнарджі цілком усвідомлено. Садибна церква, цікавий пам'ятник у дусі французького класицизму. Фельдмаршал не стільки формально наслідував приклад імператриці, що завершила один з важливих починів Петра I, скільки запропонував власне трактування заданої теми. Трепетне шанування Петра Великого в сім'ї Румянцевих породило суб'єктивний спогад про перший розібраний собор Швертфегера, безпосередньо пов'язаному з імператором. У рум'янцевській церкви з прототипом виявляється багато загального, починаючи від присвячення, і закінчуючи такою переконливою цитатою, як скульптури ангелів, що передбачалися в проекті, на дзвіницях (вони зображені на кресленні з «Змішаного альбому»). Такі ж статуї видно на гравюрі Г.Качалова 1748 р. і інших поширених зображеннях монастирського собору Троїцького. Мал.5. Поза сумнівом, звідти ж запозичена домінування ярусних башт в композиції і загальну барочну стилістику, що вже встигла застаріти при дворі до кінця 1770-х рр. Все це дозволяє вважати підмосковний храм реплікою швертфегеровського собору, що запізнилася, спровокованою аналогічним по меті, але іншим по результату, кроком імператриці. Формально наслідуючи приклад государині, Рум'янцев немов не упустив випадку оригінально виразити власне критичне відношення до неї, протиставивши новомодному проекту Старова чітку орієнтацію на петровський архітектурний ідеал.

Мал.5. Троїцький-Кайнарджи. ц. Троїці Живоначальної. Заг. вигляд.

Конкретне походження проекту церкви Троїцької до кінця не з'ясоване, говорити про єдине авторство тут не доводиться. Виключаючи повністю участь Баженова, слід уважніше придивитися до петербурзьких майстрів першого ряду - в документах архітектор, що виконав креслення, іменується «майстерним», але ім'я його не називається. Відомо, що для Румянцева працював Ю.М.Фельтен, що послав зимою 1777 р. декілька креслень до Москви. Вони цілком могли відноситися до задуманого в Троїцькому храму. Закладена

весною 1778 р. церква, дійсно, близька творчому почерку Фельтена, що компромісно поєднував принципи раннього класицизму з барочною нарядністю фасадів.

Основним розробником проекту рум'янцеської церкви, можливо, був Фельтен проте її головна архітектурна тема - двобаштова паперть - взята з цілком конкретного проекту іншого архітектора, Ж.-Б.М.Валлен-Деламота. Західний фасад храму Троїцького майже повторює його креслення західного фасаду католицької церкви на Невському проспекті, датований 1761-1762 рр. (Мал. 6.) Відомо, що француз виконав тоді декілька схожих варіантів, по одному з яких костьол почали зводити в 1763 р. Згодом будівництво було надовго перерване, а при відновленні його А.Рінальді задум піддали переробці - відмовилися від башт і сильно змінили декор фасадів. Отже в своєму здійсненому вигляді костьол не міг послужити зразком для архітектурних замовлень Румянцева. Так само Рум'янців не міг замовити проект церкви Троїцької безпосередньо самому Валлен-Деламоту. Коли планувалось будівництво храму, архітектора вже не було в Росії. У 1775 р. він звільнився із служби в Академії мистецтв і виїхав до Франції.

Мал.6. Петербург. Католицька церва на Невському пр. Заг. вигляд.

Можливо, що фельдмаршал раніше бачив проектні креслення Валлен-Деламота, що був до середини 1770-х рр. успішним столичним архітектором. Не виключено, що застосована в проекті костьолу композиція головного фасаду Деламотом була використана ще раз - у виконаному ним в 1764 р. проекті відновлення собору Троїцького в Александро-Невському монастирі. На жаль, він, як і розроблені тоді ж аналогічні проекти інших архітекторів, до цих пір залишається невідомим. Можна тільки припускати, що серія цих проектів могла якось вплинути на архітектуру російських двобаштових церков, у тому числі і на побудований храм Румянцевим в Троїцьком-Кайнарджі. Таким чином, слід констатувати компілятивний характер зведеного храму Румянцевим, «змонтованого» на основі різних джерел.

Інші побудовані полководцем храми не мали прямого відношення до лаврського собору і по-своєму інтерпретували двобаштову типологію. Мотив парних дзвіниць, що став улюбленим, з'єднувався з різними композиціями самих церковних будівель. Для Успенської церкви в чернігівській садибі Вишеньки (1782-1787) він здається необов'язковим доповненням, не підтриманим в схемі фасаду, хоча і виявленим в плані.

Історія будівництва пам'ятника по документах свідчила про те, що храм будувався під наглядом двох працюючих на Румянцева архітекторів - М.К.Мосципанова і його учня Д.Г.Котляревського. Сам Мосципанов до приїзду в 1770 р. на Україну вчився в Москві у Баженова. І Мосципанов, і Котляревський керували будівельними роботами в багатьох садибах фельдмаршала, виступаючи в основному як виконавці чужих задумів. Проте не можна виключати і їх власну творчу участь в коректуванні проектів, що набувають замовником. Т.П.Каждан, провівши аналіз наявних архівних даних, вважала можливим автором проекту вішенської церкви Ю.М.Фельтена. Ті самі креслення, відіслані ним Румянцеву в грудні 1777 і в лютому 1778 р., які зазвичай співвідносять з передбачуваною спорудою храму в Троїцьком-Кайнарджі, могли містити проекти для інших садиб графа, зокрема для Вишень. В архітектурі Успенської церкви, дійсно, багато паралелей з творчістю Фельтена, особливо з його невеликими петербурзькими церквами - лютеранськими (Мал. 7,8.) (на Васильївському острові і вулиці Кирки) і вірменською (на Невському проспекті) (Мал. 9,10.). З останньою є майже точні збіги в плані, малюнку фасадів, характері ордера і ліпних прикрасах. Просте візуальне зіставлення підтверджує причетність Фельтена до проектування храму у Вишнях. Башти з шпилями (явний спогад про Троїцькому-Кайнарджі) поставлені над західною частиною прямокутної будівлі, вінчаної посередині куполом. Реалізований в Троїцьком-кайнарджі принцип «храму при дзвіницях» у Вишнях обернувся звичайною для православної традиції схемою «дзвіниць при храмі». Католицька тема однофасадності храму, що утілилася в першому випадку, тут розвитку не отримала. Успенська церква розрахована на круговий огляд, а її бічні фасади з шестиколонними портиками акцентовані навіть сильніше західного.

Мал.7. Петербург. лютеранська церква Заг. вигляд.

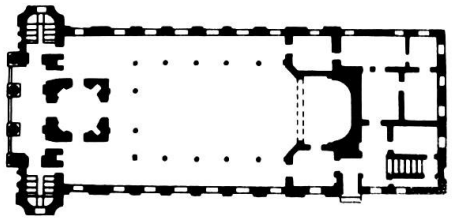

Мал.8. Петербург. План.

Мал.9. Петербург, вірменська церква. Заг. вигляд.

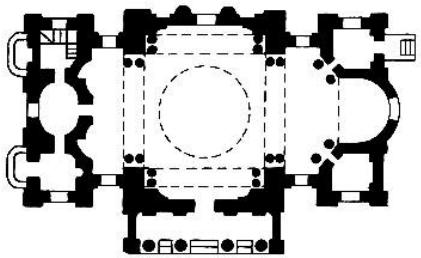

Мал.10. Петербург. План.

Нерозв'язну поки загадку представляють ще дві румянцевські церкви на Україні - в Кочурівці (Глухівської сотні, Ніженського полку) і Парафієвці (Ічнянського району Чернігівської області), які не збереглися, не відомі поки і їх зображення. Обидві церкви будувалися одночасно з храмом у Вишеньках за участю тих же архітекторів, Мосципанова і Котляревського. По приводу Парафієвки в листуванні Румянцева є згадка про план церкви, «прожектированном польським офіцером». Кожен вважає, що ці храми також мали дві дзвіниці.

Оригінальна по композиції що збереглася до наших днів Преображенська церква (1781-1787) в селі Велика Топаль, яка входила до Чернігівської губернії. (Мал. 3,4.) При П.А. Рум'янцеві-Задунайскім в 1780 р. у Великій Топалі споруджуються кам'яний храм Преображення і дерев'яний будинок, а також створюється парк. Від Рум'янцевих Топаль перейшла до княгині В.С.Голіциной, яка в 1820 р. звела нині існуючий кам'яний будинок з флігелем. Храм зводився під спостереженням Д.Г.Котляревського. Його постановка в комплексі

садибних споруд зумовила розміщення парних дзвініць не над входом в храм, а на його північному фасаді, зверненому до панського будинку. В дусі обманок XVIII століття на боці будівлі була створена переконлива імітація дводзвіничної паперті з «хибним» портиком головного входу. Тут двобашенність остаточно перетворилася на свого роду емблему рум'янцевських церков.

Останньою за часом двобаштовою церквою в архітектурних замовленнях фельдмаршала стала Казанська церква в садибі Чеберчино. Розташоване на східній околиці нинішньої республіки Мордовія в кінці XVIII століття село належало до Алатирському повіту губернії Симбірській (до цього - Казанською). Чеберчино для Румянцевих мало особливе значення. Сюди при Анні Іоанновні був засланий батько фельдмаршала петровський сподвижник А.І.Рум'янцев. Опала продовжувалася три роки, з 1731 по 1734. Згодом Чеберчино перетворилося на прибутковий маєток. У 1798 р. в Чеберчині освятили нову кам'яну церкву в ім'я Казанської ікони Богородиці. Як свідчить метрика, «по церковних документах творцем храму значиться граф П.А.Рум'янцев-Задунайський». Отже будівництво почалося, мабуть, ще до кончини фельдмаршала в грудні 1796 р. На заході днів він немов на згадку про батька і власне дитинство задумав споруду храму у віддаленій садибі, що ніколи не належала до найбільш опікуваних його резиденцій. Добудовувалася церква сином графа Миколою. Дві бічні прибудови отримали символічне присвячення, указуючи на зв'язок поколінь власників родової вотчини. Правий був освячений в ім'я положення веріг апостола Петра, а лівий - в ім'я Миколи Чудотворця.

Церква в Чеберчині має виразну архітектурну зовнішність. Її монолітний, майже кубічний об'єм з низьким куполом в плані обкреслює грецький хрест. Центричність будівлі порушена обов'язковими для Румянцева парними дзвіницями над західною частиною. Не дивлячись на стилістичну еволюцію (пам'ятник належить до строгої палладіанської лінії класицизму), типологічні переваги замовника і в середині 1790-х рр. залишилися незмінними. У останньому архітектура цього пам'ятника відрізняється від зовнішності інших двобаштових храмів, раніше зведених Рум'янцевим. Сувора монументальність образу не в'яжеться з химерною нарядністю церков в Троїцькому, Вишеньках і Великою Топали. Це обумовлено архітектурною модою, що змінилася, залишила у минулому прикрашення раннього профранцузького класицизму. Зовнішність Казанської церкви формувалася на основі зовсім інших зразків.

Більшість храмів такого типу періоду класицизм побудовані без урахування традицій української архітектури, але зустрічаються культові споруди, в яких, в тій чи іншій мірі, застосовуються надбання української

церковної архітектури попередніх років. Класицизм у романтичному і готичному прояві збагатив архітектуру культових споруд новими типами об'ємно-просторових композицій та поповнив скарбницю культурних надбань України роботами відомих архітекторів.

Література

1. Асеев Ю.С. „Стили в архитектуре Украины".-К.: Будівельник, 1989- 104с.
2. Вечерський В.В. Пам'ятники архітектури і містобудування лівобережної України. "Видавничий дім А.С.С." 2005.с 584
3. Віровський В.Д. Храми Чернігова.-М.: Техніка, 1998. 210 с.
4. Водотика О.Ю. Архітектура православних храмів України : історія та сучасність. Видавництво СПД Коляда О.П., 2006 - 160 с.
5. Нариси історії архітектури Української РСР (Дожовтневий період)/Ред.-кол.: В.Г.Заболотний (гол. ред.) та ін.-К.: Держбуд видав УРСР, 1957. - 557 с.

Анотація

В статті розглянуто храми Чернігівщини, які проектувалися і будувалися в період класицизму (кінець XVIII – перша пол. XIX ст.). Показано на прикладах, які основні види храмових споруд і в якій місцевості споруджувались, висвітлено об'ємно-планувальні рішення, композиційно-художні елементи зовнішнього оздоблення, які використовувались. Розглянуто культові споруди запроектовані відомі архітекторами які збудовані на Чернігівщині.

Ключові слова: храм, класична архітектура.

Аннотация

В статье рассмотрены храмы Черниговщины, которые проектировались и строились в период классицизма (конец XVIII – первая пол. XIX ст.). Показано на примерах, какие основные виды храмных сооружений и в какой местности строились, отражено обьемно-планировочные решения, композиционно художественные элементы внешней отделки, которые использовались. Рассмотрены культовые сооружения запроектированные известными архитекторами которые построены на Черниговщине.

Ключевые слова: храм, классическая архитектура.

Abstract

In the article the temples of Chernigov, who designed and built in the classical period (end of XVIII - first floor. XIX st.). Shown by examples, what are the main types of hramnyh structures and in some areas were under construction, reflected volume-planning decisions, the artistic elements of the composition of external finishes used. Considered religious buildings projected by famous architects who built in Chernigov.

Keywords: church, classical architecture.

УДК 514.18

В.Є. Михайленко, С.В. Прищенко

РОЗВИТОК АСОЦІАТИВНО-КОЛОРИСТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА ОСНОВІ ПРИРОДНОЇ ГАРМОНІЙНОСТІ КОЛЬОРІВ

Постановка проблеми. Сучасний стан проблеми характеризується відсутністю комплексного підходу до визначення естетичних показників кольору в рекламній графіці. Наявні підходи (історико-культурологічний, мистецький, психологічний, семантичний, педагогічний), які існують на сьогоднішній день, є занадто вузькими та не розв'язують проблему в цілому. У процесі дизайн-проектування рекламної поліграфічної продукції розв'язуються дві задачі: художня та технічна. Розглянемо художні аспекти сучасної реклами, для якої здебільшого характерні колірна дисгармонія, перевантаженість зображувальними та шрифтовими елементами, пістрявість, а також часто відсутність єдиної корпоративної стилістики. Цьому є багато прикладів із сучасної поліграфічної продукції: різноманітних рекламних звернень, зовнішньої реклами, сувенірної продукції, поштових листівок, ділової графіки та презентаційних матеріалів. Естетика реклами значно погіршена завдяки низькому художньому рівню поліграфії, яка є активним елементом візуально-інформаційного середовища.

Аналіз основних досліджень і публікацій. В біоніці питання природної гармонії кольору виявляється ще мало вивченим і здебільшого стосується архітектури та промислових виробів. Барви природи опинилися поза полем зору творців штучного середовища, сучасний стан якого характеризується як "…гнітючий ахроматизм, обумовлений застосуванням типових уніфікованих матеріалів, або зухвала строкатість, породжена випадковістю колірних сполучень дисгармонійних палітр" [2, 1]. У науково-популярному виданні "Природа–Геометрия–Архитектура" [4] містяться відомості по вивченню природних форм з метою їх використання в сучасних архітектурних спорудах. Автори поширюють геометричний напрямок у дослідженнях біоформ, які особливого значення набули в будівництві просторових конструкцій. "Простое заимствование природных форм, увеличение их во много раз и осуществление в другом материале – самый простой, но и самый неверный путь" [4, 6]. Підкреслюється, що необхідно враховувати властивості природних матеріалів, котрі не завжди можна повторити та відтворити, а також роль масштабу і відмінність у призначенні і функціях форм живої природи та архітектури. Приділено увагу й питанню функціональності кольору у природі. Наприклад, доводиться той факт, що певна геометрія рисунка поверхонь біоформ у сполученні з кольором надає їм можливість маскуватися, застерігати чи

приваблювати. Контрастне або нюансне офарблення у співвідношенні з оточуючим середовищем може бути використано при пошуках колірної гармонії об'єктів штучного предметно-просторового середовища. Також велике значення в архітектурі та дизайні, на думку авторів, мають питання розкриття змісту форми за допомогою кольору.

Видання "Архитектура и бионика" Ю.Лебедєва [3] присвячено пошуку нових форм, нових конструктивних рішень на основі живої природи, естетичним проблемам архітектурної біоніки. Автор на конкретних прикладах доводить, що форми природи, їх просторові співвідношення ставали прообразами художніх архітектурних і дизайнерських форм. "Исследование законов формообразования в живой природе ведет к расширению нашего понимания законов гармонии и дает в руки архитекторов сильные эстетические средства, поскольку восприятие красоты природных форм присуще человеку" [3, 182]. Розглядаються симетрія та асиметрія, геометрія простих форм, як чинників більш складних об'ємів, функціональне і орієнтовне значення кольору в природі. Але при цьому зовсім не досліджуються питання гармонійних сполучень кольорів – їх поєднання у природі та можливе відтворення у художньо-практичній діяльності людини. В.Я.Даниленко правильно підкреслює значення одного з аспектів дизайнерської біоніки – феномен кольору у живій природі та цитує Ю.Лебедєва: "Так само продуктивними для дизайну є також біонічні дослідження орієнтуючих властивостей кольору. Колір в природі, наприклад, у світі рослин, – це свого роду реклама для приваблювання комах, котрі сприяють запиленню. Організми протягом багатьох мільйонів років "відпрацювали" свої кольори" [1, 196].

Асоціативний характер мислення художника підкреслює і Шумега С.С. Він згадує про біонічний метод проектування, і зокрема, про те, що в процесі проектування пошук виразності форми відбувається при глибокому вивченні і значній увазі до об'єктів живої природи: "…аналогії в характері сприйняття кольору в природі значною мірою передбачають його емоційне значення в образному рішенні предметного середовища або в галузі промислової графіки" [5, 55]. Але посібник не містить конкретних прикладів використання кольору в біонічних розробках, і незважаючи на підкреслення важливої ролі кольору у формотворенні, автором не приділено уваги не тільки дослідженню принципів колірної гармонії у природі, але й практичним шляхам досягнення штучно створеної гармонійності у різновидах дизайну з урахуванням художньо-образних якостей кольору.

Постановка завдання. Враховуючи відсутність методичних рекомендацій щодо вивчення і використання природної гармонійності кольорів у проектуванні об’єктів графічного дизайну, уявляється доцільним провести

більш глибоке дослідження функції кольору у природі та принципи кольороутворення з метою їхнього подальшого використання у рекламних композиціях різноманітного призначення.

Основний матеріал дослідження. І до теперішнього часу барвистість природи – невичерпне джерело емоційних відчуттів та естетичних переживань. Ця різноманітна і вражаюча палітра кольорів завжди збагачувала творчу уяву, приваблювала увагу науки та мистецтва, сприяла як емоційному розвитку мистців, так і їхньому аналітичному ставленню до вирішення художніх задач. Для оволодіння законами колірних гармоній багато дає рослинний світ. Сучасні філософія та біоенергетика розглядають квіти, як живі істоти зі своїм характером. Кожна квітка – це унікальне творіння, кожна не схожа на іншу, кожна "індивідуальна", кожна має свою пластику, свої колірні відтінки. Колірні сполучення у розфарбуванні квітів вражають гармонійністю, різноманітністю і погодженням навіть контрастних, найяскравіших кольорів.

Сьогодні велика кількість різноманітних галузей науки досліджують природні явища, як найцінніші підстави для створення об’єктів штучного предметно-просторового середовища, при цьому людина часто свідомо чи підсвідомо звертається до живої природи. Фактори оточуючого середовища і активність самого організму визначають його форму, геометрія якої відображає її художньо-композиційні якості. На відміну від природи, штучне середовище, створене людиною, відповідає її суспільним та утилітарним потребам: функціональним, конструктивним, економічним, інформаційним, естетичним. У живій природі доцільність невід'ємна від загальної гармонійності її форм. Структура природної форми, колір, фактура її поверхонь – все підкорено одній меті: оптимальному функціонуванню в певних умовах. Нерозривний зв'язок з оточуючим середовищем відображається як в структурі існуючих форм, так і в характері їх офарблення. Колір у живій природі пов'язаний із способами існування організмів та певним чином відповідає колірному фону оточуючого середовища. При цьому гармонія кольору в живій природі доповнює гармонію її форм. Взаємозв'язок кольору з формою, лінійна структура колірних плям можуть бути покладені в основу колірного вирішення різноманітних штучно створених форм. У народній архітектурі України офарблення стін, колір декоративних розписів і орнаментів, колір керамічних виробів визначено оточуючою природою та природними барвниками. Натуральні кольори в простих сполученнях площин набувають тут надзвичайної виразності. Флора України здебільшого може бути охарактеризована контрастними сполученнями різноманітного за тональністю зеленого з білим кольором та насиченими червоним, оранжевим, жовтим та синіми кольорами квітів або ягід,

притаманних українському регіону (мак, ромашка, соняшник, волошка, калина, вишня, чорнобривці, мальви, барвінок, кульбабка, гарбуз тощо).

На колірні уподобання і поняття про колірну гармонію великий вплив робить колористика природи даної країни. Художник мимоволі відтворює у своїх гамах фарби рідної природи чи свідомо доповнює природу тими фарбами, яких у ній не вистачає. Взагалі сприйняття навколишнього світу на півночі більш нюансне, зближене за напівтонами та відтінками, ніж на півдні, де переважають яскраві, контрастні кольори (синє небо, жовтий пісок, зелене листя, інтенсивне офарблення квітів, птахів, фруктів). І, навпаки, волога атмосфера, мряка, м`які переходи тонів і малонасиченість кольорів у природі північних територій сприяють розвитку колірної спостережливості художника, розвитку відчуттів загальної тональності та розпізнання колірних нюансів. Колір в руках проектувальників є могутнім засобом по створенню середовища, яке емоційно впливає на людину і створює певний настрій. За допомогою кольору можна ілюзорно збільшити чи зменшити об'єм форми, викликати відчуття тепла чи холоду, організувати форму чи повністю зруйнувати її.

Розмаїтість колірних сполучень у природі грає в житті організмів величезну роль. Для одних це виявляється в умінні злитися з навколишньою природою, щоб уникнути зустрічі з хижаком чи, навпаки, напасти непомітно. А для інших яскраве контрастне забарвлення служить ніби сигналом і попередженням про їхню неїстівність. Маскування багатьох видів тварин, комах і риб будується на використанні забарвлення, що розчленовує – тіла покриті контрастними малюнками, які привертають до себе увагу, але заважають впізнати саму істоту. Дієвість розчленовного забарвлення значно підвищується, якщо деякі частини малюнка збігаються за формою і кольором з тлом, на якому знаходиться істота. Окремі частини тіла в цьому випадку оптично зовсім зникають, у той час як контрастність інших виявляється підкресленою. У забарвленні різноманітних природних форм зустрічаються як насичені контрастні сполучення, так і нюансні складні відтінки. Тропічні метелики і папуги мають яскраве забарвлення, ховаючись від нападників у таких само яскравих тропічних квітах, але і приваблювальна шлюбна роль теж виконується цими кольорами.

Крім прийомів пристосування до умов середовища існування, тварини ще використовують колірні сигнали, які адресовані тим істотам, котрі, зі свого боку, здатні розрізняти колір, сприймати його та розуміти "повідомлення". Жовтий колір – колір попередження, наприклад, на тілі змій чи жаб, що вказує на їхню отруйність. Червоний – колір небезпеки, колір лякання у деяких тропічних отруйних жаб, гусениць, комах. У якості інформаційних людина використовує відповідно до природи жовтий колір – як попереджальний, червоний – як небезпечний, зелений – як природній, натуральний та безпечний.

Проведене авторами аналітичне дослідження підтверджує приваблювальну роль кольору у рекламі, яка засновується на приваблювальній функції кольору у природі, де можна побачити аналогічну палітру рекламних кольорів – у сутності це колірний діапазон, близький до спектральних кольорів. Але сучасна реклама за допомогою комп'ютерних технологій часто свідомо підвищує контрастність та насиченість колірних сполучень чи цілеспрямовано змінює колірний діапазон на незвичний. Експерименти з кольором почали проводитися художниками рекламної галузі ще в середині XX ст. з метою створення найбільш оригінальних плакатних форм. Найцікавішими прикладами є роботи американського художника і плакатиста Енді Уорхола (рис. 1).

а)

б)

Рис. 1 – Е.Уорхол, США: а) Мерилін Монро, 1964 р.; б) зображення, створене для реклами взуття, 1980 р.

Характерною особливістю кольорів у природі є відсутність однорідно-кольорових, однакових поверхонь, не зустрічається абсолютно двох однакових відтінків, а навпаки, має місце розмаїття ледве вловимих нюансів кольору та тону. Багатство найтонших відтінків певного кольору в природі до відомого ступеня точності можна копіювати в "штучних" фарбах для тканин, шпалер, оздоблювальних матеріалів, текстурних заливань у комп'ютерних програмах. Цікавим для художника-дизайнера є і "колористичний" матеріал пор року. Кожна пора року має свою характерну гармонійну гаму, за допомогою якої можна викликати певні асоціації, використовуючи навіть безпредметні зображення, наприклад, абстрактні плями або геометричні фігури – ромби, круги чи смуги (рис. 2-4). Спостереження за об'єднанням різноманітних кольорів у загальну колористичну гаму через теплий чи холодний колір освітлення теж сприятиме розвитку почуття колірної гармонії.

Рис. 2 – В.Кандінський, "Літо", поч. XX ст.

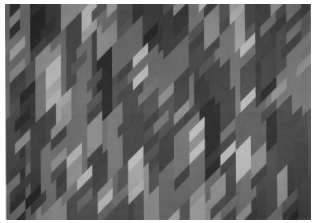

Рис. 3 – Б.Райлі, "Літо", сер. XX ст.

Досвід спостереження за природою в різні часи доби і в різні пори року розвиває почуття гармонії, кольору, простору, збагачує уяву і розвиває фантазію. Тільки внутрішнє "почуття природи" може сформуватися у певний психологічний механізм, що буде реагувати кожного разу при погляді на навколишній світ природи. Пробудження почуття кольору природи і закріплення його у свідомості студента – одна з головних задач художнього розвитку майбутнього спеціаліста.

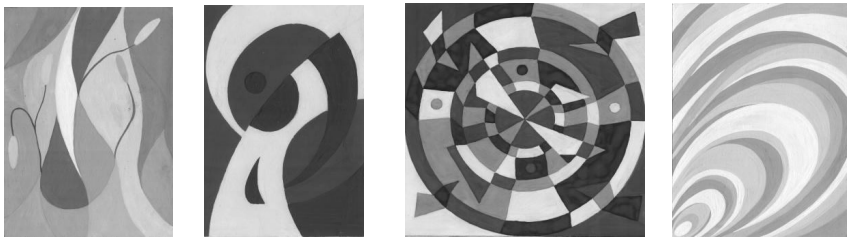

а) весна б) літо в) осінь г) зима

Рис. 4 – Приклади формальних композицій на тему "Пори року"
(роботи студентів Донецького художнього училища, гуаш, 2004 р.)

- Весна – це різноманітні легкі світло-жовті відтінки, жовто-зелені, теплі світло-зелені, ніжно-рожеві, світло-блакитні, світло-фіолетові;
- літо – насичені жовті, оранжеві, червоні, смарагдові, сині, яскраво-блакитні, різної теплохолодності зелені, білий колір у деталях;
- осінь – вохристі, жовтогарячі, коричневі різної тональності, червоні, червоно-коричневі, руді, зелено-коричневі, коричнево-фіолетові, бордові;
- зима – білий і лимоновий світло-жовтий у сполученні зі світлими холодними відтінками: блакитними, сірими, фіолетовими, смарагдовими, бірюзовими та насиченими синім і фіолетовим.

В останнє десятиріччя все більш популярні натуральні природні матеріали, натуральні складові, натуральні продукти, "натуральні" колірні

сполучення. Сучасні дизайнери різноманітних напрямків роблять спроби шукати гармонійні аспекти своїх витворів саме в складових гармонії природи: формі, матеріалі, кольорі, фактурі, візерунках. Ними проголошений новий девіз "Вперед до природи!" (а не назад), де мається на увазі нове позитивне ставлення до природи, більш плодотворне використання її законів щодо природних гармоній у проектувальній діяльності. Використання естетичного потенціалу природної гармонійності може сприяти формуванню певного творчого мислення на підставі об'єктивних законів реального світу та удосконаленню методів дизайн-проектування штучно створеного предметно-просторового середовища.

Проте, один з найважливіших факторів, який визначає національні особливості предметного світу та графіки, – вплив специфіки природного середовища, сьогодні явно послаблений. Зараз у світі відбувається тенденція щодо визначеного зближення культур, схожості звичаїв різних національних груп, виявляються співзвучності в культурах різних народів. Але це ніяк не повинно означати позбавлення національної специфіки, а, навпаки, її збереження та збагачення. На жаль, поза увагою проектувальників і викладачів залишилось використання колористики українського декоративно-прикладного мистецтва.

Головною задачею сьогодення є обґрунтування доцільності синтезу традиційних та новітніх умов художнього проектування рекламної графіки, а саме – поєднання природної гармонії кольору, національних колористичних традицій і комп'ютерних технологій. А для цього необхідно посилити культурологічну складову дизайн-освіти, спонукати студентів до вивчення мистецтва власної країни.

Яскраві насичені кольори притаманні народному декоративно-прикладному мистецтву багатьох народів. Але колористика української народної творчості значно відрізняється від інших культур збільшенням і особливою насиченістю основних хроматичних кольорів (жовтого, червоного, синього і зеленого) та ахроматичних (білого і чорного). Великої емоційної сили творам надає поєднання чорного і червоного – традиційне для України сполучення, яке, за Кандінським, означає найвищу напругу людських сил, трагізм життя. Впевнено можна стверджувати, що пара доповняльних кольорів "червоний–зелений" є реальним гармонійним сполученням, яке найчастіше зустрічається у природі. Є багато прикладів використання цієї пари у якості основи колориту творів майже у всіх видах мистецтва України, як образотворчого, так і декоративно-прикладного. В останні роки це сполучення все частіше зустрічається і в рекламній графіці. Зелений та червоний кольори, особливо у сполученні з

чорним та білим, надають рекламному зображенню максимальної насиченості та контрастності.

Останнім часом чотири кольори – червоний, синій, жовтий та зелений, що умовно позначають чотири пори року, використовують при створенні рекламних зображень. Проте, у більшості випадків вони виявляються занадто примітивними через використання фотографій пейзажів в одному з чотирьох колірних діапазонів, наприклад, фото літнього (весняного) пейзажу переводиться у монохромний зелений діапазон, а осені – в оранжевий або червоний.

Почуття гармонії кольору в природі можна розвинути, головним чином, за допомогою блоку навчальних вправ з кольорознавства та композиції, які спрямовані саме на попереднє спостереження природної гармонійності та її умовне кольоровідтворення. Наприклад, можна сформулювати практичні формально-композиційні завдання для студентів за такими напрямками:

- створити колористичний образ природи за порами року, визначити співвідношення "небо–земля" за кольором та тоном;
- створити колористичні образи станів доби (ранок, сонячний день, похмурий день, захід, сутінки), визначити співвідношення "небо–земля" за кольором та тоном;
- створити колористичний образ води за допомогою холодних відтінків;
- створити колористичний образ зеленого масиву за допомогою теплих відтінків;
- створити колористичний образ неба за допомогою пари доповняльних відтінків "синій–жовтий";
- створити колористичний образ клумби за допомогою пари доповняльних відтінків "червоний–зелений", визначити співвідношення за світлістю, теплохолодністю та насиченістю;
- враховуючи сезонність у сполученнях кольорів, підібрати контрастне колористичне вирішення корпоративного рекламного стенду в кількох варіантах;
- передати колірні співвідношення корпоративного рекламного стенду та міського архітектурного середовища в кількох варіантах щодо втрати чіткості сприйняття та, навпаки, створення підвищеної контрастності.

У якості зображальних елементів можуть бути обрані ламані геометричні форми (рис. 5), криволінійні плями та навіть квадратики, як одиничні елементи у загальній структурі площини.

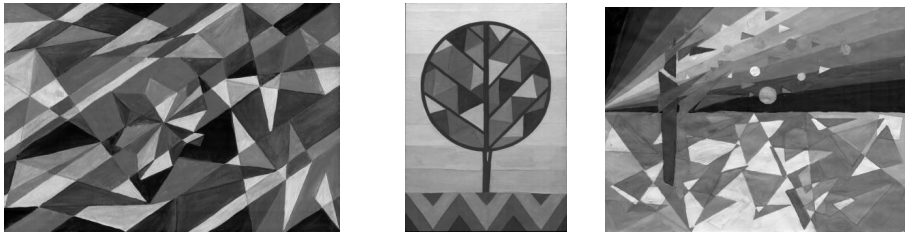

Рис. 5 – Композиції “Осінній настрій” (роботи студентів Інституту реклами, гуаш, 2006 р.)

Висновки та перспективи. Тема сезонів не є новою в програмних планах підготовки студентів-дизайнерів та художників. Спроби відтворювати пори року зустрічаються і в інших ВНЗ мистецького спрямування, художніх і загально-освітніх школах, про що свідчать публікації у журналах “Мистецтво і освіта”, виступи викладачів на семінарах і науково-практичних конференціях 2001-2008 років (Луганськ, Донецьк, Полтава, Київ), одначе, в роботах студентів та учнів фактично не має відходу від реалістичних зображувальних мотивів природи – пейзажу, натюрморту, у кращих випадках декоративно вирішених квітів або фруктів в теплій чи холодній гамі різноманітними матеріалами. Здебільшого, це свого роду умовно розфарбовані пейзажні “фентезі”.

Запропонований авторами статті формалістичний підхід зосереджує увагу суто на колористичних моментах, розвиває спостережливість колірно-тональних сполучень у природі за сезонами, її внутрішньої краси, розвиває почуття колориту, що значно збагачує творчу уяву, естетичний рівень студентів при виконанні завдань з кольорознавства та композиції, а в подальшому – і в дизайн-проектуванні різновидів реклами. Формалістичні завдання сприятимуть також розвитку образності, удосконаленню навичок композиційної організації площини за допомогою кольору, прийомів стилізації реальної натури, підвищенню рівня графічної культури фахівця.

Література

1. Даниленко В.Я. Дизайн: підручник. – Харків: ХДАДМ, 2003. – 320 с.
2. Ігнатьєва Н.В. Структура та функції колористики предметно-просторового середовища: автореф. дис. … канд. арх. – К., 2002.
3. Лебедев Ю.С. Архитектура и бионика. – М.: Стройиздат, 1977. – 211 с.
4. Михайленко В.Е., Кащенко А.В. Природа.–Геометрия.–Архитектура. – К.: Будівельник, 1988. – 175 с.
5. Шумега С.С. Дизайн. Історія зародження та розвитку дизайну: навч. посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 300 с.

Анотація

У статті зроблено наголос на колірній дисгармонії сучасної реклами і поліграфічної продукції. Аналітичне дослідження підтверджує роль кольору у рекламі, яка засновується на приваблювальній функції кольору у природі. Розкривається необхідність розвитку у студентів ВНЗ мистецького спрямування асоціативно-колористичного мислення на основі природної гармонійності кольорів на рівні навчальних завдань з кольорознавства та композиції. Цьому сприятиме виконання формальних колористичних композицій, що розвиває спостережливість колірно-тональних сполучень у природі, розвиває почуття колориту і значно збагачує творчу уяву та естетичний рівень студентів.

Ключові слова: гармонійність кольорів, колористична гама, біоніка.

Аннотация

В статье сделан акцент на цветовой дисгармонии современной рекламы и полиграфической продукции. Аналитическое исследование подтверждает роль цвета в рекламе, которая основывается на привлекающей функции цвета в природе. Раскрывается необходимость развития у студентов вузов художественного направления ассоциативно-колористического мышления на основе естественной гармоничности цвета на уровне учебных заданий по цветоведения и композиции. Этому будет способствовать выполнение формальных колористических композиций, развивающий наблюдательность цветово-тональных сочетаний в природе, развивает чувство колорита и значительно обогащает творческое воображение и эстетический уровень студентов.

Ключевые слова: гармоничность цвета, цветовые гамма, бионика.

Summary

The tendency of colour disharmony in modern advertising and polygraphic products is emphasized in the article. Analytical research confirms the role of colour in advertising that is based on attracting function of colours in nature. The author uncovers the necessity of the development of art students` associative-colourist thinking on the basis of natural harmony of colours with educational tasks on colour-co-ordination and composition. The performance of formal colourist compositions develops the observation skills of colour-hue combinations in nature and the feeling of the colouring, also enriches the creative imagination and aesthetic level of students.

Key words: harmony of colors, colorful spectrum, bionics.

УДК 72.012.27+728.27+725

Г.В.Кузьміна

КОМПОЗИЦІЙНО-ПРОСТОРОВІ ОСОБЛИВОСТІ ВИСОТНИХ СПОРУД

Висотні споруди є акцентними елементами забудови, які формують висотний силует міста, його візуально-просторові зв’язки. Формоутворення таких об’єктів повинно здійснюватися як унікальних, знакових, композиційно виразних і цілісних структур міського середовища.

Висотність споруд потребує особливих підходів до композиційно-художньої виразності, вибору прийомів формоутворення, виявленню стильової злагодженості елементів об’ємно-просторової композиції.

Світовий досвід будівництва висотних будівель дозволяє виявити закономірності побудови об'ємно-просторової композиції висотних будівель за типами.

Перший тип об'ємно-просторової композиції висотної будівлі – окремий об’єм, що має яскраво виражену вертикальну спрямованість. Даний тип може мати будь-яку конфігурацію плану (компактну, складну), змінний перетин по висоті об’єму (східчастий або плавний перехід), різне розташування транспортно-комунікаційного ядра (усередині або зовні). На основі цього може будуватися велика розмаїтість об'ємно-просторової й архітектурно-художньої композиції висотної будівлі. Приклади архітектури даного типу представлено на рис. 1, а.

Другий тип об'ємно-просторової композиції висотної будівлі - декілька будівель баштового типу, що з’єднуються між собою горизонтальними об’ємно-просторовими елементами (стилобат у нижній частині, переходи або декілька поверхів у верхній частині). Прикладом може послужити комплекс, який будується на проспекті Перемоги у м. Києві, що складається із двох веж які об’єднані між собою стилобатною частиною та поверхами-вставками (рис. 1, б, перша ілюстрація).

Третій тип об'ємно-просторової композиції висотних споруд – будівля в групі об’ємів різної поверховості, об’єднаних між собою просторово (знаходяться на певній відстані один від одного) або горизонтальними об’ємно-просторовими елементами (стилобат у нижній частині, переходи або декілька поверхів у верхній частині). Як приклад можна привести проект багатофункціонального комплексу «Терминал» в м. Москва, де композиція складається з двох висотних офісних башт, що з’єднані між собою вставками-поверхами, готельної споруди і терміналу, який з’єднує композицію на нижньому рівні (рис. 1, в, перша ілюстрація).

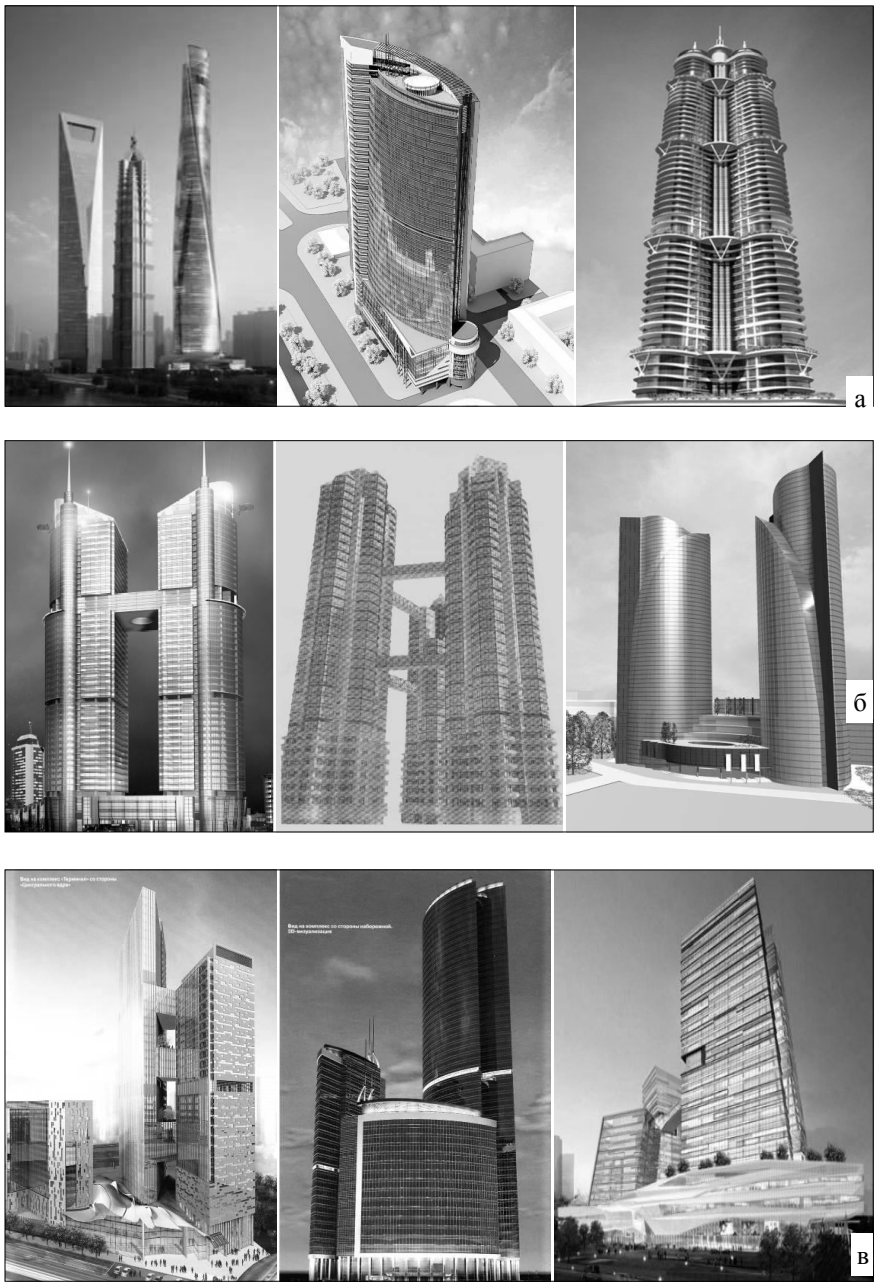

Рис. 1. Типи об'ємно-просторової композиції висотних будівель.

Формоутворення об’ємно-просторової структури висотних споруд здійснюється з врахуванням різних аспектів починаючи з іміджевої значимості, містобудівного контексту, функціонального призначення, можливості використання сучасних конструктивно-технологічних систем.

Більшість висотних споруд в основі своєї форми мають прості геометричні фігури. За допомогою прийомів виявлення композиції простих об’ємів досягається її виразність.

В практиці висотного формоутворення можна виділити такі **прийоми виявлення форми висотних об’ємів**:

- *створення цільносормованої об’ємної форми*, яка має чітко виражений силуетний контур. Прикладом може служити будівля «Свисс Ре Хедкуотерс» в м. Лондоні, що має яскраво виражений биоморфний контур (рис. 2, а, перша ілюстрація);
- *трансформації елементів форми* відносно її композиційного центру. «Закручування» або здвиг об’ємно-планувальних елементів (поверхів, блоків) придає формі динамічність, просторову активність всіх фасадів. Так, наприклад об’ємно-просторова композиція будівлі «Turning Torso» (перекладається з англ. як торс людини, що розгортається) складається з 9-ти п’ятигранних призм, які трансформуються відносно центральної вісі на визначений кут, ніби розгортаються від міста до моря (рис. 2, б, перша ілюстрація). Проект будівлі висотного комплексу «Московский дворец бракосочетаний» - башта, що спірально закручена згідно образу людей, що танцюють вальс (рис. 2, б, друга ілюстрація);
- *створення східчастої композиційної структури*, коли побудова форми основана на сполученні по висоті вертикальних об’ємних елементів, що поступово зменшують її об’єм та розмір. Прикладом є будівля «Jin Mao Building» (рис. 2, в, перша ілюстрація), де блоки поверхів за певною пропорційністю зменшують свій розмір і звужують композицію форми. В основі композиції плану будівлі «Sears Tower» (рис. 2.11, в, друга ілюстрація) закладено 9 модульних квадратів, які наростають в об’ємі по висоті, утворюючи при цьому східчасту композицію;
- *членування форми*, коли виразність її композиції досягається за допомогою використання фронтальних елементів, що виступають (западають) з площини основного об’єму. При цьому фронтальні елементи можуть бути різними за геометрією, фактурою, кольором (рис. 2, г). При виявленні форми висотної споруди житлового призначення і створенні пластики фасадів використовують такі функціональні елементи як приміщення громадського призначення, приміщення загального користування на проміжних поверхах (зимові сади, тераси), технічні поверхи, сходи;

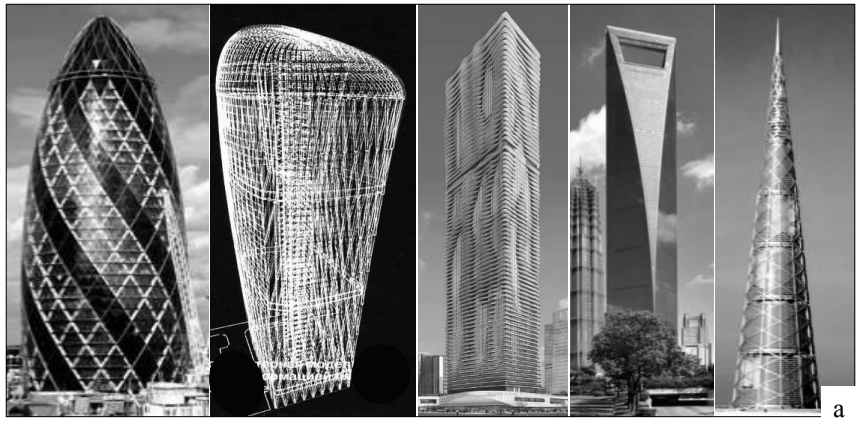

а

б

в

Рис. 2. Прийоми виявлення форми висотних об’ємів

г

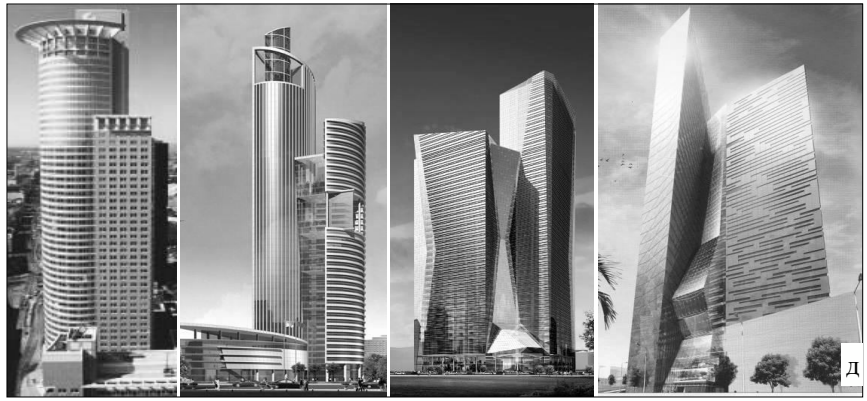

д

Продовження рис. 2.

Рис. 3. Приклади завершення висотних об’ємів.

• *співставлення об'ємних елементів* композиції, різних за геометрією (фактурою, кольором) (рис. 2, д). Так, виразність композиції «DG Bank» досягнута співставленням трьох об'ємно-планувальних елементів різних за геометрією та фактурою поверхонь, що створює їх різномасштабність.

Сполучення прийомів формоутворення при організації архітектурно-художньої виразності висотних об'єктів дозволяє отримати велике розмаїття варіантів гармонійних, цілісних і динамічних висотних структур.

Важливим композиційним акцентом у висотних формах є елементи завершення. Вони можуть бути об'ємними у вигляді різних геометричних фігур, які підкреслюють стилістику основної форми, просторовими у вигляді легких металевих конструкцій, що мають як декоративне так і функціональне призначення (антени, інженерні щогли, обладнання для вироблення енергії тощо) та об'ємно-просторовими, коли пластика елементів завершення включає і об'ємні елементи і просторові конструкції. Приклади завершень висотних споруд представлено на рис. 3.

Література

1. Небоскрёб по-русски. Часть 2. ММДЦ «Москва-Сити» // ARX. – М. – 2006. – № 04, июнь-июль. – С. 90-115. Режим доступу: http://www.arx.su.
2. Swiss Re Heardquarters // A.C.C. – 2005. – №1. – С. 88-97.
3. Чижевский А., Буравченко В. Башня Свисс Ре // Особняк. – 2006-2007. – № 4 (43). – С. 10-13.
4. 54 уровня смерча // Интерьер дайджест. – М. – 2007. – № 7 (81). – С. 94-100. Режим доступу: http://www.interior-digest.ru.
5. A.C.C. 300 лучших: Башни, небоскребы, высотное строительство. – 1999. – №6. – 161 с.
6. Маклакова Т.Г. Проблемы становления высотного строительства в России. Режим доступу: http://library.stroit.ru/articles/verhstroy/index.html.

Анотація

Розглядаються питання архітектурно-художньої виразності висотних об'ємів. Визначено прийоми формоутворення об'ємно-просторової структури та виявлення форми висотних об'ємів з використанням закономірностей побудови композиції. Розглянуто приклади композиційних структур висотних споруд, елементи завершення хмарочосів.

Ключові слова: композиція висотних споруд, архітектурно-художня виразність, прийоми формоутворення.

Аннотация

Рассматриваются вопросы архитектурно-художественной выразительности высотных объёмов. Определены приемы формообразования объёмно-пространственной структуры и выявления формы высотных объёмов с использованием закономерностей построения композиции. Рассмотрены примеры композиционных структур высотных сооружений, элементы завершения небоскребов.

Ключевые слова: композиция высотных зданий, архитектурно-художественная выразительность, приёмы формообразования.

Annotation

The questions of composition of high-rise volumes. The receptions forming three-dimensional structure and identify the form of high-rise volumes using the laws of constructing the composition. Examples of composite structures of high-rise buildings, elements of the completion of skyscrapers.

Key words: composition of high-rise volumes, architectural-artistic expressiveness, receptions forming.

МІСТОБУДУВАННЯ

УДК 711.453.9

Є.С.Береза

ПРИЙОМИ ФОРМУВАННЯ ОБ'ЄМНО ПРОСТОРОВОЇ СТРУКТУРИ КОМПЛЕКСІВ АЕРОПОРТІВ В УМОВАХ ВЖЕ ІСНУЮЧИХ ОБ'ЄКТІВ ЩО В ЕКСПЛУАТАЦІЇ

Невід'ємною частиною інфраструктури сучасного суспільства стала авіація. Процес еволюції функціонування аеропортів стає одним із самих показових, особливо з точки зору розвитку їх інфраструктури, нарощення технічної бази та сучасних технологій, поліпшення архітектурних рішень простору Комплексів аеропортів та кожного взятого об'єкту окремо.

Дослідження структури аеровокзалів та їх комплексів, збудованих в різні роки, дало нам можливість виявити їх загальні характерні риси. Функціонально – планувальна структура цих об'єктів відрізняється високою технічною базою, комплексним урахуванням загальних потреб та вимог до архітектурних об'єктів такого призначення.

Аеровокзали перетворюються в один з найвиразніших видів громадських споруд. Архітектура сучасних аеропортів з кожним днем стає все більш вишуканою та індивідуальною, соціальна функція - різноманітною.

У загальній проблемі формування комфортного середовища.

Комплексів аеропортів, в сучасних умовах основним завданням постає: правильне вживання архітектурно - будівних засобів в системі єдиного природно - антропогенного комплексу міста.

Взаємодію структурних елементів цієї системи характеризує потенціал міського ландшафту, цінність якого пропонується розглядати з точки зору можливості формування нових літовищ, злетних смуг та повітряних шляхів для зручної роботи авіатранспорту. Для поліпшення та контролю мікрокліматичних і екологічних умов.

У зв'язку з цим, особливо актуальним стає дослідження комплексного впливу ландшафтних і кліматичних особливостей на формування умов загального містобудівного середовища, на обраній території, та формування нових підходів, що дозволяють оцінити потенціал ландшафту для реалізації

можливостей підвищення комфортності Комплексів аеропортів, їх зручності для населення, відповідно до сучасних вимог організації забудови.

Мета дослідження: розробка науково обґрунтованих пропозицій по організації проектування та забудови Комплексів аеропортів в складних ландшафтних умовах міста та за його межами, що дозволяють ефективніше використовувати потенціал складних умов пропонованого рельєфу.

Завдання дослідження:

- проаналізувати чинники, що роблять вплив на формування Комплексів аеропортів та їх архітектурно - просторового середовища;
- проаналізувати сучасні дослідження і розробки по виявленню актуальних проблем поліпшення архітектурно - просторового середовища Аеропортів, при плануванні і забудові їх Комплексів та окремих терміналів різного призначення, додаткових технічних площ, об'єктів обслуговування , транспортних розв'язок у складних ландшафтних умовах міських територій;
- проаналізувати взаємодію природного і антропогенного середовища міських територій, як формуючого потенціалу і визначити принципи проектування комфортного архітектурно – просторового середовища комплексів аеропортів з врахуванням налагодженого складного механізму їх функціонування;
- розробити принципи ефективної архітектурно - просторової організації забудови Комплексів аеропортів, їх терміналів, споруд технічного призначення та об'єктів додаткового обслуговування (готелі, ресторани, бізнес центри, паркенги) з врахуванням формування об'ємно – просторового архітектурного середовища;
- визначити стратегічні напрями розвитку Комплексів аеропортів в умовах стрімкого розвитку новітніх технологій;
- розробити рекомендації по формуванню умов для оптимізації архітектурно – просторового середовища Аеропортів на досліджуваних об'єктах та їх територіях на основі показників.

Об'єкт дослідження: території, практично не комфортні для мешкання але зручні для будівельного освоєння, такі, що характеризуються специфічними ландшафтними умовами придатними для формування і розбудови комплексів аеропортів.

Предмет дослідження: принципи організації забудови Комплексів аеропортів та благоустрою їх територій, у зоні міської забудови та за її межами, відповідно до потенціалу ландшафту; прийоми формування об'ємно просторової структури Комплексів аеропортів та їх окремих терміналів в умовах вже існуючих, діючих Аеропортів, їх споруд і об'єктів що в експлуатації.

Зміна політичної карти та економічної ситуації ввели достатні корективи у роботу авіаційних об'єктів. А саме: кожний крупний аеропорт намагався отримати статус Міжнародного. Саме ці обставини привели до швидких змін у роботі системи аеропортів. Було прийнято ряд термінових дій: по переоснащенню технічної бази; реконструкції споруд і літовищ; добудовам нових терміналів; злетно - посадочних смуг; додаткових об'єктів громадського користування; транспортно під'їзних систем та розв'язок.

Тобто, прийнято заходів для того, щоб аеропорти стали придатними для роботи у міжнародній системі авіаційного зв'язку, та відповідали загальносвітовим стандартам.

З 1998 року можемо відстежити загальну картину зросту перевезень у всіх аеропортах світу, при чому характерним є те, що більша кількість перевезень припадає саме на міжнародні сполучення. Таким чином структура перевезень пре терпіла ряд змін, і левову долю перевезень тепер становлять міжнародні.

Крім економічних факторів на функціональні особливості роботи аеропортів впливають проблеми експлуатаційного характеру. Самою гострою стає проблема неуможливлювання навігаційних наземних систем управління забезпечити постійно зростаючий потік міжнародних перевезень. Гостро постає питання швидкого технічного переоснащення та формування нового цікавого архітектурно – просторового рішення об'єктів аеропортів.

За дослідженням багатьох аеропортів на території СНГ, можна сміливо стверджувати, що розвиток структури аеропортів відбувався за загальною схемою. А саме: всі реконструкції відбувались у межах існуючих площ.

Проектування міжнародних секторів, які НЕ потребували окремих приміщень, також розміщувались на площах існуючих аеровокзалів внутрішніх перевезень.

Звичайно, реконструкції, які відбувалися у межах загальної забудови аеропортів не могли не вплинути на загальні архітектурно - проектувальні рішення. У більшості випадків такі роботи проводились місцевими силами і міжнародні сектори формувалися стихійно, лише на основі вимог служб аеровокзалів.

В історії розвитку аеропортів окремі аспекти реконструкції та формування архітектурно – просторових рішень аеропортів навіть НЕ розглядались. Можна сміливо відмітити той факт, що в проектах 70-х років НЕ враховувалась специфіка функціонування міжнародних аеропортів у зв'язку з малими нормами перевезень такого рівня.

Постає необхідність більш інтенсивного використання існуючих об'єктів аеропортів та їх багатофункціональне використання з обов'язковим розвитком інфраструктури.

Основним завданням аеропортів залишається швидке та якісне обслуговування пасажиро потоку і створення сприятливих умов для місцевих і міжрегіональних транспортних сполучень.

Реконструкція споруд аеропортів та формування їх архітектурно – просторового рішення, є невід'ємною складовою процесу їх функціонування. Реконструкцію, як і всякий процес, можемо дослідити та зрозуміти динаміку її розвитку. Розуміючи, що структура комплексів Аеропорт поєднує у собі ряд об'ємно - планувальних та просторових утворень, які піддаються неабияким перетворенням.

Архітектурно – просторові рішення Комплексів аеропортів мають поєднати у собі ряд планувальних, технологічних, художніх та композиційних прийомів, що у свою чергу мають бути поєднані у цікаву об'ємну форму.

Автономність незалежних модулів об'єкту має сприйматися органічно і доречно, а їх концептуальне рішення, належним чином задовольнити технічний рівень об'єкту, що реконструйовано з збереженням його систем життєзабезпечення споруди в цілому.

Органічне поєднання природного і штучного середовища Комплексів аеропортів, мають бути сприятливими для комфортного перебування пасажирів та великої кількості обслуговуючого персоналу. А фахові цікаві прийоми формування об'ємно – просторової структури запроектованих об'єктів мають допомогти в цьому.

Це вимагає шукати додаткові шляхи ефективного використання міських територій з врахуванням вдосконалення міського середовища. З точки зору можливості розвитку Комплексів аеропортів, на конкретних територіях, архітектурно - планувальних і композиційних прийомів національного будування з використанням новітніх технологій.

Список використаної літератури

1. Лещицкая Тамара Петровна "Технология и организация строительства аэродромов", 1978г Москва. 211с.
2. Справочник для инженеров "Строительство аэродромов", 1996г Москва 276с.
3. Садовой Владимир Дмитриевич "Генеральный план аэропортов"; 1975г Москва. 220 с., ил.
4. Серебренников Вадим Анатольевич "Исследование оптимальной продолжительности строительства аэропортов", 1972 г. Исследование вопросов повышения надежности и качества проектов организации и

производства работ на строительстве (реконструкции) аэродромов. М.1972г. 110с.
5. Серебренников Вадим Анатольевич учебник "Строительство аэродромов" М.1973г. 168 с.
6. Серебренников Вадим Анатольевич справочник "Строительство аэродромов", под редакцией Л.И.Горецкий и В.И.Барздо. М.: Изд. литературы по строительству 1968 347с.
7. Айрапетов Д. П. Материал и архитектура. М.: Стройиздат. 1978г. 270с.,ил.
8. Викторов Б. И. Специальные сооружения и здания аэропортов. Учебник для студентов вузов. М.: Транспорт. 1978г. 365 с., ил.
9. Данилов А. Н. Геодезические работы при изыскании и строительстве аэропортов (практическое руководство). Главное управление гражданского воздушного флота СССР. М.: Редакционно-издательский отдел Аэрофлота. 1948г. 144 с.
10. Черепанов В. А., проф. Транспорт в планировке городов. Учебник для вузов. М.: Изд. литературы по строительству. 1970г. 304 с.

Анотація

В статті розглянуто: дослідження системних взаємозв'язків реконструкції терміналів аеропортів та розвитку їх структури у формулюванні загальних принципів нового підходу до питань реконструкції, планування, проектних робіт, забудов, формування архітектурного простору аеропортів у межах існуючих площ.

Ключові слова: аеропорт, реконструкція, проектування, міжнародні сектори, термінал.

Аннотация

В статье рассмотрено: исследование системных взаимосвязей реконструкции терминалов аэропортов и развития их структуры в формулировке общих принципов нового подхода к вопросам реконструкции, планирования, проектных работ, застроек формирование архитектурного пространства аэропортов пределах существующих площадей.

Ключевые слова: аэропорт, реконструкция, проектирование, международные секторы, терминал.

Annotation

It is considered in the article: research of system intercommunications of reconstruction terminals of air-ports and development of their structure in formulation of general principles of the new going near the questions of reconstruction, planning, project works, buildings forming of architectural space of air-ports limits of existent areas.

Keywords: air-port, reconstruction, planning, international sectors, terminal.

УДК 711.553.9:728.1(045)

Н.Ю. Авдєєва

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЖИТЛОВИХ БУДИНКІВ У КОМПЛЕКСІ З ОБЄ'КТАМИ ГРОМАДСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ НА ТЕРИТОРІЯХ, НАБЛИЖЕНИХ ДО АЕРОПОРТІВ

Постановка проблеми. Останнє десятиліття процеси формування, та організації територій великих міст України таких, наприклад, як мільйонне місто Київ, мають тенденцію до суттєвих змін. В першу чергу набувають ваги соціальні, екологічні, економічні та культурні зміни, які відбуваються в Україні. Існуючою практикою доведено, що розташування аеропортів біля великих міст забезпечує перевагу для встановлення зовнішньоекономічних зв'язків та розвитку економічної діяльності, у той же час зростаюча потреба у забезпеченні громадян України житлом потребує негайного вирішення, що веде до все більшого засвоєння території. Тому актуальним постає пошук та виявлення нових територій та архітектурно-композиційних рішень формування житлової забудови навіть на територіях, наближених до аеропортів.

Враховуючи необхідність економії території, їх велику питому вартість, у той же час необхідність максимального впровадження шумозахисних заходів на територіях, наближених до аеропортів, виникла актуальна проблема пошуку структури цих територій.

Мета статті. Метою є пошук підходів до формування житлового середовища на територіях, наближених до аеропортів.

Нові умови будівництва вимагають принципово нових підходів до визначення структури цих територій, що включає формування об'єктів житлової забудови різної поверховості у комплексі з об'єктами громадського обслуговування для створення соціальної інфраструктури, організації об'єктів, що забезпечують проживання та розміщення обслуговуючого персоналу аеропорту, організації відпочинку, туристичної діяльності гостей міста, що тимчасово перебувають в країні.

Огляд літератури. Треба нагадати, що відстані від льотного поля до забудови визначаються Державними нормами та правилами [7].

Підходи до визначення структури забудови різні, але первісним є формування забудови житловими комплексами [2,3,5]. У 80-ті роки житловий комплекс у дослідженнях київських та московських архітекторів (Вайнштейн С.М, Лапоногов С.І, Кутузов В.В., Конторович І.Я., Ривкін А.Б., Рубаненко Б.Р.) [5] визначався як архітектурно-будівельний об'єкт, в якому житлові будинки, громадські споруди та благоустрій території функціонують як

цілісний елемент соціальної, просторової та естетичної організації забудови. Житловий комплекс розміщується на території, яка не перетинається транспортом і обмежується магістралями або вулицями, чи природними перешкодами.

В інших джерелах - житловий комплекс (Єжов С.В.) [2] - це тип багатофункціонального об'єкта, в якому житлова функція значно переважає за об'ємом громадські. Це комплекс в масштабі цілого кварталу, де громадські заклади раціонально інтегровані до більшості житлових будинків, коли потоки службового та особистого транспорту, пішохідні шляхи та дворові простори доцільно розподілені у різних зонах та на різних рівнях.

Зараз за визначенням ДБН [6] житловий квартал (житловий комплекс) – це первісний структурний елемент житлового середовища, обмежений магістральними або житловими вулицями, проїздами, природними межами тощо, площею до 20-50га з повним комплексом установ та підприємств обслуговування місцевого значення (збільшений квартал, мікрорайон) та до 20 га з неповним комплексом.

Основна частина. На основі цих визначень для територій, наближених до аеропортів, житловим комплексом пропонується називати багатофункціональний об'єкт, якій складається з взаємодії житлових будинків у комплексі з об'єктами наближеного обслуговування та елементами придомової території, благоустроєм та озелененням(Рис.1).

Формування об'єктів житлового комплексу на територіях, наближених до аеропортів, обов'язково проводиться з урахуванням екологічних чинників

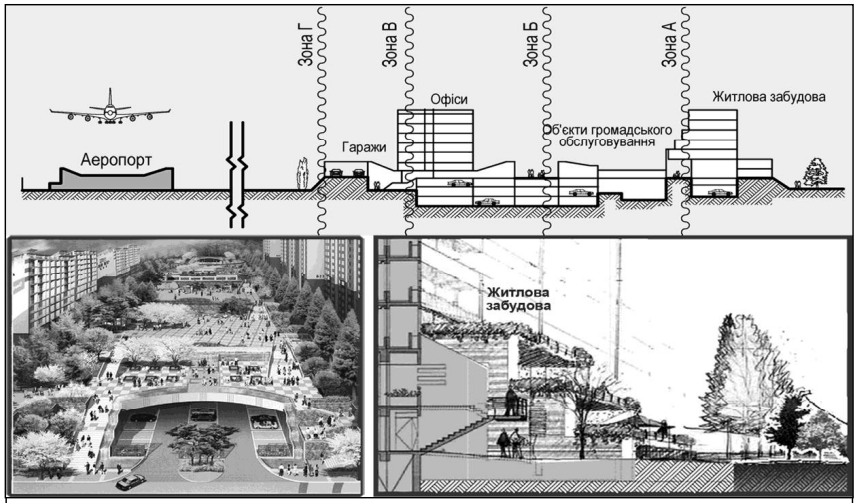

Рис.1 Житлові комплекси на територіях, наближених до аеропортів.

впливу, що утворюють такі зони:

- зони обмеження сельбищної забудови з умов несприятливого впливу авіаційного шуму;
- санітарно-захисні зони від радіотехнічних засобів аеропорту;
- зони обмеження висоти забудови з умов безпеки польотів;
- зони обмеження забудови з умов вибухонебезпечних територій під трасами злету та посадки літаків.

Треба нагадати, що найбільш вагомим негативним чинником є авіаційний шум, який являє собою джерело зовнішнього техногенного акустичного забруднення території, наближеної до аеропорту. За вимогами діючих Державних норм і правил визначається придатність території до забудови, яка розподіляється на зони А, Б, В і Г [1, 4]. Найбільш придатними для розміщення житлових комплексів є зони А і Б.

Для забезпечення комфортного проживання на територіях, наближених до аеропортів, використовуються різні засоби ліквідації екологічного забруднення середовища.

Пропонується застосовувати архітектурно-планувальні, об'ємно-просторові, конструктивні засоби захисту об'єктів житлового комплексу:

- формування багатофункціональних об'єктів у формі замкнених чи напівзамкнених гнучких планувальних структур;
- проектування багатофункціонального об'єкту з вбудовано-прибудованими поверхами;
- розташування багатофункціонального об'єкту на конкретній земельній ділянці, враховуючи санітарно-гігієнічні вимоги;
- особливої організації під'їздів та підходів, озеленення та благоустрою території;
- організації штучного рельєфу, використання обвалування та шумозахисних насипів;
- розміщення на покрівлі стилобатної частини багатофункціонального об'єкту спортивних майданчиків або елементів ландшафтного дизайну;
- влаштування критих пішохідних комунікації для зв'язку багатофункціональних об'єктів з громадським центром, або зупинками транспорту;
- розташування зелених насаджень, як шумозахисних екранів вздовж меж зон В і Г, що дало б змогу частково відмежовувати житлову чи іншу забудову від льотного поля аеродрому.

Організація захисних заходів, виконання всіх нормативних вимог в екологічно небезпечних зонах на територіях, наближених до аеропортів,

забезпечується при проектуванні житлових будинків у комплексі з об'єктами громадського обслуговування, що є однією з основних задач дослідження.

Житлові будинки у комплексі з об'єктами громадського обслуговування, які є багатофункціональними об'єктами, необхідно формувати з урахуванням наступних методів захисту від забруднення:

1. Обмежувати висоти багатофункціональних об'єктів з умов безпеки польотів. Для цього фахівцями проводяться розрахунки розмірів повітряного простору навколо аеродрому, що потрібно зберігати вільним від перешкод, а також встановлюються вимоги щодо розташування і висоти існуючих перешкод, якими можуть бути будь-які житлові або громадські будівлі [4].

2. Розподіляти вертикальне і функціональне зонування багатофункціональних об'єктів так, щоб у нижніх поверхах (стилобатна частина), особливо тих, що безпосередньо виходять на бік аеропорту, розміщувались офіси, підприємства торгівлі, громадського харчування, заклади побутового обслуговування, адміністративні заклади, відділення зв'язку, аптеки, ощадбанки, заклади дозвілля крім приміщень, що є вибухобезпечними. Ці заклади доцільно розташовувати у вбудовано-прибудованих об'єктах. Прибудовані приміщення грають шумозахисну роль, відокремлюючи частково житлові фасади будинків від шумового впливу. Треба зазначити, що вбудовані та вбудовано-прибудовані об'єкти обслуговування не потребують окремих ділянок для забудови, що має велике значення в умовах ущільненої забудови на територіях, наближених до аеропортів.

3. Використовувати підземний простір, переважно, під підземні автостоянки та об'єкти громадського призначення.

4. Розміщувати житло або офіси у середній частині багатофункціональних об'єктів з урахуванням шумозахисту при плануванні квартир (на всіх поверхах з боку аеропорту розташовані нежитлові приміщення, а житлові - розгорнуті у середину двору в бік акустичної тіні);

5. На верхніх поверхах багатофункціональних об'єктів застосовувати мансарди, тераси з елементами озеленення, що безпосередньо пов'язані з житлом, а також творчі майстерні чи студійні приміщення.

6. Досягати архітектурно-художньої виразності споруди, за рахунок надання специфічної образної характеристики, пов'язаної з об'ємними акцентами або завдавати споруді своєрідну динаміку. При цьому слід дотримуватися виявлення масштабності споруди, головним виміром якої є людина.

7. Використовувати сучасні матеріали у зовнішньому оздобленні стін таких як лицьова цегла, матеріали з алюмінію і пластмас, тинькування, різні фарби. Під час вибору матеріалів необхідно використовувати комплекс

архітектурних вимог до матеріалів – звукопоглинальних, естетичних, економічних, експлуатаційних. Звукопоглинальні вимоги є найбільш вагомими. В оздобленні першого поверху увагу приділяють акцентуванню приміщень громадського призначення (магазин, відділення банку, адміністративні приміщення). Орієнтація цієї групи приміщень теж має бути такою, щоб об'єкт, який призначений для шумозахисту, мав захищати житлову частину багатофункціонального об'єкту. Тут може використовуватись природний камінь, скло, метал, лицьова цегла тощо. У внутрішньому оздобленні слід використовувати пожежонебезпечні, та енергозберігаючі матеріали. Треба враховувати, що шум в будинок проникає крізь конструктивні елементи споруди - дах, стіни, вікна, двері, які теж формуються з звукопоглинальних матеріалів.

8. Формувати об'ємно-просторове рішення, образ споруди засобами архітектурної пластики;

9. Розробляти традиційні зв'язки між окремими функціональними групами у багатофункціональному об'єкті (пішохідні комунікації) у вигляді критих вулиць або галерей на рівні першого поверху, які можуть перейти у просторові рекреації перед об'єктами торгівлі, кафе, центрами дозвілля.

Просторова єдність об'єктів житлового комплексу повинна забезпечувати функціонування та взаємозв'язок його частин і цілого. Кожний елемент має підкорятись чіткій організації просторів, які призначені для виконання певних функцій житлового комплексу.

Висновки. Особливе розташування житлових будинків у комплексі з об'єктами громадського обслуговування на територіях, наближених до аеропортів, залежать від організації їх внутрішнього простору, чіткого функціонального зонування, конструктивних та об'ємно-просторових рішень, та формується з урахуванням захисту від негативних чинників. Економія території, ущільнення забудови, скорочення кількості окремо розташованих будинків обслуговування, максимальне наближення об'єктів громадського обслуговування до населення, а також захист житлових будинків від впливу негативних екологічних чинників – ось основні переваги, що надають особливості формування об'єктів житлового комплексу на територіях, наближених до аеропортів.

Список використаних джерел

1. Авдєєва Н.Ю. Принципи організації об'єктів зберігання індивідуальних транспортних засобів громадян в структурі житлової забудови на територіях, наближених до аеропортів // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Зб. наук. праць. – К.: КНУБА, 2009. – Вип. 21. С.170-175.
2. Єжов С.В., Ушаков Г.Н.Формування сучасних житлових комплексів у міській забудові // Перспективні напрямки проектування житлових та

громадських будівель. Збірник наукових праць. – К.: КиївЗНДІЕП, 2003. – С.35-40.
3. Куцевич Б.В. Питання класифікації багатофункціональних комплексів // Матеріали конференції молодих вчених «Архітектура та будівництво третього тисячоліття». Збірник наукових праць. – К.: КиївЗНДІЕП, 2002. – С.13-15.
4. Розрахунки по визначенню зон обмеження забудови та санітарно захисних зон в прилеглій до аеродрому аеропорту КИЇВ (Жуляни) території: Звіт про НДР. УКРАЕРОПРОЕКТ: Керівник М.І. Бєлов. Інв.№3148.-К., 2005. -77с.
5. Рекомендации по определению и дальнейшему повышению интенсивности использования жилой территории жилых комплексов в СССР и ГДР / В.В.Кутузов, И.Я. Конторович, М.К. Савельев, А.С. Апарин. – М.: ЦНИИЭП жилища, 1987. – 20с.
6. ДБН 360-92** Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень. – К.: Держбуд України, 2002. -107 с.
7. Державні санітарні правила планування та забудови населених пунктів. №173. - Чинний від 19.06.96. –К. Міністерство охорони здоров'я України, 1996. – 72 с.

Анотація

Розглядається проблема формування житлового середовища на територіях, наближених до аеропортів. Проведено дослідження формоутворень – багатофункціональних об'єктів (житлових комплексів), які можуть формувати структуру житлової забудови цих територій.

Ключові слова: Багатофункціональні об'єкти, житловий комплекс, території наближені до аеропортів.

Аннотация

Рассматривается проблема формирования жилой среды на территориях, приближенных к аэропортам. Проведено исследование формообразований – многофункциональных объектов (жилых комплексов), которые могут формировать структуру жилой застройки этих территорий.

Ключевые слова: Многофункциональные объекты, жилые комплексы. Территории, приближенные к аэропортам.

Annotation

The problem of forming of the dwelling environment on territories, approached to airports is considered. The results of scientific investigations of multifunction objects, which may form the structure of dwelling development on this territories are researched.

Key words: Multifunction object, residential complexes, the territories, approached to airports.

УДК 375.5

К.В. Бабеев

ОСНОВНЫЕ ПРИНЦИПЫ ФОРМИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ ВЫСОТНЫХ ДОМИНАНТ В БОЛЬШИХ И МАЛЫХ ГОРОДАХ

XX в архитектуре ознаменован появлением нового типа зданий – высотных. И в то же время новыми их можно назвать только условно, поскольку факт высоких сооружений (объемов) сопровождал человека на протяжении всей истории. Малоэтажная застройка, как правило, контрастировала с вертикально ориентированными уникальными объектами культового назначения, маяками... Немаловажную роль играло и их расположение, вследствие чего они приобретали роль пространственных доминант.

Основными причинами появления высотных зданий в современных городах можно назвать следующие:

- рост цен на землю, увеличивающийся с каждым годом;
- высокая плотность застройки центров городов.

В таких условиях рентабельность постройки можно увеличить только за счет увеличения количества этажей.

Увеличение этажности зданий часто влечет за собой нарушение композиционной целостности ряда городов, путем «случайного» внедрения в структуру застройки высотного здания, которое, как правило, поддерживается только материальной базой инвестора.

Наряду с этим возникает извечный вопрос «старого и нового», в контексте данной темы звучащий в нескольких аспектах:

- историческое ядро города – высотная застройка;
- существующая застройка – высотное здание;
- природный ландшафт – высотная застройка.

На который можно ответить только взвесив и определив роль и место каждого в структуре города и природного ландшафта.

При создании пространственно-целостной застройки основополагающее место занимает силуэт города либо очертание, трактующийся разными авторами как:

«Панорамное или плоскостное, контурное выражение и восприятие городских объёмов, зданий и сооружений на фоне небосклона или ландшафта, видимых с различных расстояний…вертикальная проекция плана города». [7]

«Что представляют собой визуальные характеристики общие для всех элементов городского ансамбля? Общим для всех объектов является наличие формы, т.е. определенных очертаний…Независимо от того, будет ли объект плоским или объемным, он имеет линейные очертания». [3]

«Очертания города, его индивидуальный художественный облик определяются главными площадями, главными магистралями и доминирующими сооружениями». [4]

В случае с приморскими городами (в т.ч. с городами Крыма) силуэтность застройки выявляется не только по направлению путей подъезда к городу по основным магистралям, но и с моря – восприятие которого формирует основной **силуэт – «лицо города»**, которое можно определить как – **следствие чередования архитектурных объектов, природных форм и пространственных интервалов между ними.**

Понятие силуэта оказывается частным и производным в отношении общего объёмного построения города.

Формирование высотной композиции города должно решить и вопросы построения очертания застройки. «Подобно тому, как полноценная объёмно-пространственная структура здания является предпосылкой удачной прорисовки его фасадов». [5]

К 1980м годам в СССР сформировалась тенденция пространственной организации городов комплексом вертикальных акцентов, которая основывалась как на планировочных, так и на художественных аспектах отношений между высотными доминантами. «Создание пространственной целостности города через систему высотных доминант – классический пример ансамблевого подхода к городу». [5] Поэтому одним из ведущих принципов современной градостроительной композиции остаётся проверенное столетиями чередование эмоционально ярких, концентрирующих в себе высокие художественные качества опорных узлов с более спокойными элементами застройки. Так же большое значение имеет способность вертикальных акцентов служить центром притяжения пространственных связей «укрупнять первичную единицу структурной организации застройки, закреплять объёмно-пространственное построение города». [5]

Термин «Система высотных доминант» можно обозначить как: объединение в систему градостроительных акцентов – высотных зданий – с целью их дальнейшего развития и регулирования как целостного градостроительного образования**,** на формирование которого влияет ряд факторов.

Изучение проектного опыта организованного размещения объёмных и линейных ориентиров в городах бывшего СССР и других странах, анализ кандидатской диссертации «Композиционно-пространственная организация системы высотных доминант в крупных исторических городах (Москва, ЦНИИП градостроительства 1989 г.), методов формирования структуры вертикальных акцентов в растущих городах [5]; дали возможность разработать основные принципы формирования системы высотных доминант больших и

малых городов, учитывая разнообразные ландшафта и историко-культурного наследия.

1. Ландшафтно-климатический. Фактор, учитывающий ландшафтно-климатические особенности данного города (на территории Крымского полуострова присутствуют почти все типы ландшафта) даёт возможность выбора освоения территории

- Пассивное;
- Активное. [6]

2. Планировочный. Предусматривает связь высотных доминант со всеми сторонами социальной жизни города – трудом, бытом, отдыхом. Что обуславливает их функциональное назначение, соответствующее функциональной зоне, в которой они находятся (определенной генпланом города). Этажность и функциональное назначение отдельно взятой доминанты (группы) напрямую зависит от назначения и удельной значимости планировочной единицы к которой она принадлежит. Как правило – это усиление центральной части города высотной застройкой. (При условии отсутствия историко-культурного и ландшафтного ограничения).

3. Транспортный. Выражает непосредственную связь транспортно-планировочного каркаса с высотными доминантами, расположение которых продиктовано узловыми точками пересечения дорог городского значения, либо магистралями (въездными), обозначенные ритмичным расположением высотной застройки вдоль основной оси.

4. Архитектурно-композиционный. Обуславливает необходимость соподчинения вертикальных акцентов, как объектов системы, устанавливающий иерархию по архитектурно-композиционным функциям. Оптимально деление на 3 категории. Высотные доминанты 1-го порядка выделяют опорные узлы, которые составляют основу городской структуры; они размещаются с интервалами, соответствующими природному модулю. Вертикали 2-й категории поддерживают ведущие пространственные связи и фиксируют дополнительные композиционные оси. Доминанты 3-го порядка формируют ритмические ряды, выявляющие направления основных магистралей. Непременным условием рациональной организации системы высотных доминант является выполнение доминантами более высокого порядка функций вертикалей предшествующего уровня. [5]

5. Культурно-образный. Основополагающий фактор развития городов имеющих культурное наследие (что характерно для многих Крымских городов). В таком случае система формируется на привнесенном композиционном начале (исторический центр), сопоставляемая с предыдущими этапами развития городского комплекса. Как правило, высотные объекты

выносятся за пределы исторического центра, не вступая в конфликт со старой застройкой. Но существуют редкие примеры усиления исторических объектов вертикальными доминантами.

ВЫВОДЫ

На основе выделенных принципов можно формировать систему высотных доминант любого города (в т.ч любого города Крыма). Следует отметить, что особо важным является подготовительный этап в данных условиях, а именно – анализ рельефа, транспортно-планировочного каркаса, оценка исторического ядра.

Конечной стадией построения является пространственная модель города с нанесением системы высотных доминант, панорамные виды из опорных точек и как следствие – силуэт города («лицо города») – панорама с моря – у приморских городов. (Рис. 1)

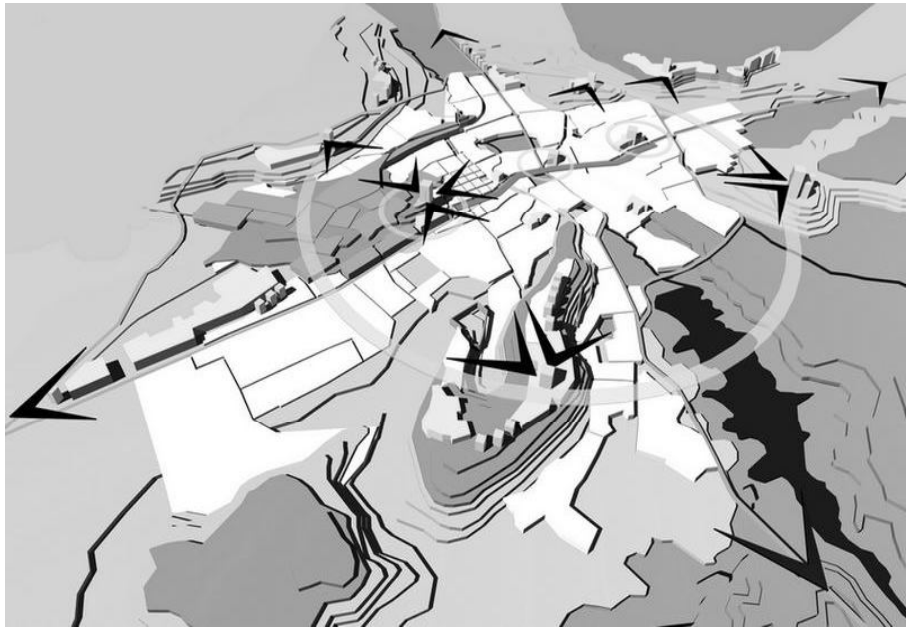

Рис. 1. Формирование системы высотных доминант, г. Симферополь пространственная модель. Бабеев К.В.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Баранов Н.Н. «Силуэт города» Л.,1980.
2. Бунин А.В., Круглова М.Г. «Архитектурная композиция городов» М.,1960.
3. Гибберг Ф. «Градостроительство» М.,1963.
4. Грушка Э. «Развитие градостроительства» Братислава, 1963.
5. Кишик Ю.Н. «Системная организация высотных доминант»// «Реконструкция исторических зон городов». Киев, 1991.
6. «Основы теории градостроительства» М., 1986.

Аннотация

Рассматриваются основные принципы формирования системы высотных доминант в больших и малых городах. Дается определение силуэта застройки.

Ключевые слова: высотные доминанты, система высотных доминант, силуэт застройки, историко-культурное наследие, ландшафт, транспортно-планировочный каркас, генплан.

Анотація

Розглядаються основні принципи формування системи висотних домінант у великих і малих містах. Дається визначення силуету забудови.

Ключові слова: висотні домінанти, система висотних домінант, силует забудови, історико-культурна спадщина, ландшафт, транспортно-планувальний каркас, генплан.

Abstract

The basic principles of formation of high-rise landmarks in cities and towns. It defines the silhouette of buildings.

Key words: high-rise of the dominant system of tall dominants, the silhouette of buildings, historical and cultural heritage, landscape, transport and planning framework, the master plan.

УДК 711.582

М.В.Герасимчук

ПРО ВИТОКИ КИЇВСЬКОГО ЖИТЛОВОГО СЕРЕДОВИЩА (КЛАСИЦИСТИЧНИЙ ПЕРІОД)

Актуальність теми статті зумовлена пошуком гармонійного житлового середовища, яке є запорукою сталого розвитку країни. На нашу думку, на певних етапах історії губляться (можливо непотрібні на той час) атрибути житлового середовища, але сьогодні, з розвитком індивідуального побуту кожної людини, родини, є проблема у розділенні, межах, загальності та індивідуального, приватного і громадського, інтересів індивідуума і громади, квартири і під'їзду, кварталу і міста. Історичний період, про який йдеться у статті, характеризується архітектурною, предметною символікою з хорошим смаком, якої дуже не вистачає в нашому швидкому і, відповідно, не дуже якісному архітектурному та будівельному сьогоденні.

Квартальна решітка Києва почала формуватися з часів заснування міста, архітектурне обличчя житлового середовища сучасного вигляду міста, наважимося припустити, почало формуватися із введенням двох містобудівних «програм» XVIII – початку XIX століття; по-перше, - просторове об'єднання трьох автономних частин міста – Подолу, стародавнього міста і Печерська, кожна з яких несла своє функціональне психологічне навантаження, запропонуємо таке – економічне, історичне і релігійне; і по-друге, із введенням нових способів організації архітектурно-будівельної справи, розвитком проектування, архітектурної графіки, і, відповідно, житловим будівництвом за містобудівельними стандартами.

Кожний тип житлової забудови, в нашому випадку кожний проект заповнення квартального простору житловим середовищем, має своє коріння, свої джерела, які є прототипом, «ідеалом» майбутнього кварталу. Саме поняття [*квартал*] є абстрактним – не можна сказати точно його визначення – у цього поняття є лише обмеження, в коридорі яких це поняття може існувати. Найрозповсюдженіше визначення поняття «квартал» (в архітектурному сенсі) – територія, обмежена з чотирьох боків проїздами. Наведемо таку цитату: «широко відомим став будинок-комплекс Лє Корбюзьє, зведений у 1948-1954 рр. у Марселі. Виконаний із монолітного залізобетону споруда нагадує величезний океанський лайнер. Будівля цікава не тільки своєю архітектурою. Тут розмістився цілий *квартал* з обслуговуванням: спортзал, кафе, дитячий ігровий майданчик, медпункт, дитсадок і ясла, клуб для молоді, пральня, гаражі. Цікаво вирішені і самі квартири – у два рівні (на першому рівні – гостина і кухня, на другому – спальні)»[1,с.100]. Квартал розмістився у будівлі, будівлі-комплексі, квартал з обслуговуванням. Про що говорять такі порівняння (до речі, схожі тексти можна зустріти в багатьох статтях щодо будинків-комплексів)? Квартал сприймається як певний «пакет» людських взаємозв'язків, об'єднаний наскрізною архітектурною [ідеєю], чи психологічною чи філософською, яка і вживається з характерним смислом «квартал». Для більш конкретного визначення терміну [квартал], наведемо спочатку довідки щодо такої філософської одиниці, як [поняття], і на основі зведеної інформації про термін [поняття], сформуємо поняття [кварталу]. За Зігвартом, поняття є «уявлення, що містить у собі вимогу постійності, досконалої визначеності, загального визнання, однозначного мовного висловлення» [2,с.354]. Поняття має свої форми – категорії, засновником вчення про категорії є Аристотель (після нього було складено багато систем категорій, кожна по-своєму унікальна), тому скористуємося його системою категоріального аналізу, він вважав що існує всього 10 категорій: сутність, кількість, якість, відношення, місце, час, дія, страждання, володіння, само знаходження (положення). Формування поняття відбувається у дві основні фази: на першій зазначаються важливі характеристики, на другій уловлюється логічний зв'язок характеристик. За допомогою категоріальної системи Аристотеля складемо десять пунктів – характеристик поняття [кварталу]:

Перша характеристика (*сутність* (питання що?)): житловий простір, житлове середовище.

Друга характеристика (*кількість* (скільки?)): житловий простір знаходиться у даному середовищі, як такий, абстрактний, він не існує, вимірюється наповненістю множиною систем відносин (як варіант – мікро-, мезо- і макропросторів середовищної поведінки (три узагальнених види, які склав Рябушин А.В. за дослідженнями К.Александера, О.Беляєвой, О.Васьковой, Л.Волкова, П.Вєлєва, М.Новаковського, Т.Пфейффера, Е.Холла)[3,с.26]. Отже, кількість житлового простору вимірюється у кількості різного типу систем відносин між «суб'єктами господарювання».

Третя характеристика (*якість* (як?)): як існує житловий, життєвий простір міського кварталу, розрізняють два «табори» якості – об'єктивні (первинні, математично-фізичні, ідеальні) і суб'єктивні (вторинні, такі що належать психіці, реальні). Об'єктивна якість кварталу складається у забезпеченні можливостями мешканців середовища (матеріально-технічна база), суб'єктивна якість полягає у відношеннях між різними типами систем відносин (друга характеристика), що, перекладаючи на атрибутику цих систем, означає просторову організацію квартальних об'єктів і суб'єктів.

Четверта характеристика (*відношення* (які? з ким?): ця характеристика означає взаємозв'язок житлового середовища даного кварталу (наша тема) з

внутрішніми і зовнішніми явищами. І, знов-таки, відношення між об‘єктом нашого дослідження і іншим світом можна розділити на дві групи – об‘єктивні, конкретні і суб‘єктивні, абстрактні. Іван Іванович з квартири номер двадцять сім, третій поверх будинку номер п‘ятнадцять а по вулиці липневій, що у лесі українському районі столиці повернувся з відпочинку, який він проводив разом із сім‘єю на єгипетському курорті, і не впізнав свого подвір‘я. Що сталося? На третій день він зрозумів – об‘єктивно все залишилося на місці, суб‘єктивно змінилися відношення, до навколишнього світу і світу до нього. Він засмаг, заккамулював багато сонячної енергії, придбав нові окуляри і світ змінився. Це система відносин між Іваном Івановичем і кварталом чи між Єгиптом і столицею чи ще якісь. Мабуть все по окремості і все разом, а також по колу, паралельно, попарно і ще невідомо як. Обчисленням системи відносин займається логістика – сучасна форма логіки, математична логіка. Обчислення це система знаків і правила оперування між ними. Якщо досліджувати відношення сутності нашого питання – житлового квартального простору у площині (чи у об‘ємі) містобудівного архітектурного простору, то пропонується система відносин, що логічно витікає із простого визначення поняття [квартал] – система чотирьохполюсного тяжіння. Або система мальтійського хреста чи хрест лицарів Ордену Калатрави (Рис.1). Суть у тому, що відносини з зовнішнім світом будуються на системі (в нашій системі моделювання) однакового рівня якості у всіх (в даному випадку – чотирьох) напрямках.

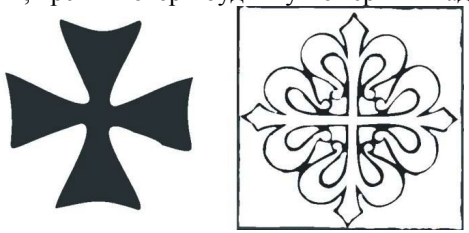

Рис.1. Хрест як система розвитку квартальних відносин.

П‘ята характеристика (*місце* (де?)): відповідь криється у визначенні об‘єкту дослідження – міський житловий квартал, квартал знаходиться у місті. Місті Києві. У всіх його районах. Виникає питання, чи може бути житловий квартал не міський, не урбаністичний? Це вже питання про місто, не будемо намагатися зачепити всі супутні теми, зазначимо лише, що існує багато типів людських поселень – військові табори, замки, фортифікації, дачні кооперативи, монастирі, містечка тощо, тому на нашу думку житловий квартал може бути не міським. І друге питання, чи буде таке середовище кварталом, скажімо так – середньовічний укріплений монастир чи феодальний замок є прототипом міського кварталу, його ідеальним звершенням, і тут ми вже підійшли до шостої характеристики.

Шоста характеристика (*час* (коли?)): цікавить стан сучасного сталого київського «збірного» житлового кварталу, який об‘єктивно (конкретно) почав

формуватися з кінця XVIII століття, а суб‘єктивно (абстрактно, ідеологічно) з найдавніших поселень кінця V-VI століть на горах Старокиївській, Замковій і Дитинці. Основним визначенням часової характеристики житлового квартального середовища є його фіксація станом на 2010 рік.

Сьома характеристика (*дія* (що робить?)): житловий квартал забезпечує своє населення простором придатним для життя в умовах урбаністики. Квартал є замкненою системою життєзабезпечення. З одного боку (внутрішнього) він є закритим осередком певної людської житлової культури, з іншого (зовнішнього) – споживачем культури міської і всіх необхідних для свого існування систем життєзабезпечення.

Восьма характеристика (*страждання* (від чого? як сильно?)): страждання – стан горя, страху, хвилювання, туги, фізичний чи моральний біль. За Хайдеггером, де немає переживання, там немає і світогляду, структура існування в екзістенціоналізмі відкривається через страждання. І в трансцендентному світі через страждання квартального середовища, через поганий «моральний» стан наших будівель, інженерних комунікацій і інфраструктури страждають мешканці, власники, творці такого середовища.

Дев‘ята характеристика (*володіння* (чим?)): житловий квартальний простір є тим, без чого він не може існувати. Без володіння чим, такий осередок або частину такого осередку знищують, демонтують, реставрують чи реновують. Як це відбулося в мікрорайонах Прют-Айгоу чи Оріентал Гарденз в США, які знищили в 1971 і 1981 роках відповідно. Відповідь, на нашу думку, доволі проста, - житловий квартал чи мікрорайон не може існувати (або, краще б не існував) без морального підґрунтя, без причин свого існування. І якщо причиною побудови нового мікрорайону є розселення незаможних людей або поліпшення умов проживання, то це добре, але якщо такий процес відбувається паралельно із втратою самосвідомості, людських коренів, звичок, традицій, без тих речей, без яких життя на новому місці стає «тупиковим», безперспективним, то таке середовище не придатне для функціонування.

Десята характеристика (*само знаходження* (положення)(чим себе бачить? або як себе усвідомлює?): статус кварталу. Його перспективи, динаміка розвитку, сприйняття у міському середовищі. Поганий той солдат який не мріє бути генералом, перефразуємо – поганий той житловий квартал, в якому архітектура не прагне динамізовувати, розвивати простір.

Тепер, після того як було складено характеристики поняття [кварталу], спробуємо встановити зв‘язок характеристик між собою і уловити смисл цього зв‘язку. Отже, зведена (на базі десяти) характеристика визначення житлового кварталу одним реченням виглядає так: житловий квартал – це житлове середовище з певною кількістю різного типу систем відносин між суб‘єктами

господарювання, що організовані і забезпечені матеріально-технічною базою для якісного функціонування, квартальне середовище знаходиться у більшому, міському середовищі, розуміється (усвідомлюється) тотально, в своєму закінченому, добудованому стані (станом на 2010 рік у м. Києві, якщо таке існує), що, відповідно є ознакою повноцінного забезпечення мешканців послугами житлового комплексу, що включає у собі такий «блок» ознак, рис, які можна назвати одним словом – недосконалість (і ці риси входять у перелік квартальних характеристик), житловий квартал сам себе усвідомлює, тобто має певні ознаки, які роблять його унікальним, які забезпечують мешканців даного середовища базовим запасом громадської енергії, сили, квартал знає свій статус, нішу у системі містобудівних відносин. Із даного широкого визначення теми дослідження можна зробити багато висновків, але зазначимо лише один: не все, що оточено вулицями (житлове), є житловим кварталом. Так же як Майдан Незалежності важко назвати площею, скоріше громадський центр чи вузол, комплекс чи розв‘язка, так і територія, на якій стоять житлові будинки, не обов‘язково є квартальною. Квартал є містобудівною одиницею, квартальна забудова є одним із способів «освоєння» території. Цей метод є дуже давнім, але свого піку, свого чистого містобудівного значення він набув у класицистичний період –XVIII-XIX століття, коли, по-перше, було засновано і, відповідно, сплановано велику кількість сучасних міст, як у царській Росії (і Україні), так і по всьому світу; а по-друге, сам масштаб забудови, планування міст був квартальний, перспективний, між точковий (відрізків, між площею і площею, між пам‘ятником і пам‘ятником). Факт містобудівного буму у той відрізок часу, наслідки якого тривають дотепер (людство ніяк не може добудувати міста), наводить на думку, що і форму, і визначення поняття такої містобудівної одиниці як квартал (можна додати також, і сучасний квартал), потрібно шукати у XVIII-XIX століттях (це стосується українського [квартального] зодчества, в той час у складі Російської імперії).

У 1703 році у гирлі ріки Неви було засновано Петербург, спочатку як фортеця і торговий порт, а потім столиця великої імперії. У 1716 почали розробку генерального плану міста, із вдосконаленням військової техніки втрачає свою значимість фортеця, Петербург стає першим столичним містом відкритого типу, за дорученням Петра І перший головний архітектор міста Д.Трезіні розробляє серію «зразкових креслень» житлових будинків для різних верств населення. У 1737 році було засновано новий урядовий будівельний орган – Комісію Санкт-Петербурзького будівництва, яка, після перерви, в 1762 році, з приходом до влади Катерини ІІ, була реорганізована у «Комісію про кам‘яне будівництво Санкт-Петербурга і Москви», за 34 роки свого існування комісією було розроблено більше 400 проектів планування міст, які, як відомо,

складаються із таких «деталей» як площі, проспекти, вулиці, квартали. Для грандіозних будівельних робіт були розроблені «зразкові» проекти як житлових будинків, так і житлових кварталів. Пізніше, на початку XIX ст., після завершення війни 1812-1814 років, було також розроблено типові проекти містобудівних одиниць – площ, житлових, громадських будинків, кварталів, але вже з новими, капіталістичними «вдосконаленнями».

Надана інформація цілком стосується проблеми кварталів українських міст, тому що основна маса містобудівних рішень в Україні зароджувалася, засновувалася у часи становлення капіталістичного устрою царської держави. Зокрема в даний період в Києві були збудовані такі «місто організуючі» об‘єкти як учбовий корпус Духовної академії (1704-1740 рр., арх. І.Шедель), Контрактовий дім і Гостиний двір на Подолі, Царський (Маріїнський, 1752-1755 рр., арх. І.Мічурін) і Кловський (1754-1758 рр., арх. П.Неєлов і С.Ковнір) палаци, Арсенал на Печерську (сьогодні – мистецький,1784-1801 рр., арх. П.Ярославський). На початку XIX ст. були розроблені плани Либідської частини міста (арх. А. Меленський), Подолу (після пожежі 1811 року, арх. В.Гесте), Старого міста з основною віссю вул. Володимирською (землемір Л.Шмегельський, арх. В.Беретті та Л.Станзані)[4,с.267].

Спробуємо знайти обриси *міського житлового кварталу* на теренах класицистичного кам‘яного зодчества. Продемонструємо приклади житлової міської забудови згаданого періоду і для спрощення сприйняття складемо містобудівну історіографічну карту (Таб.1).

Для того щоб визначити із наведеного матеріалу поняття міського житлового кварталу, потрібно спочатку зробити деякі висновки, відповісти на декілька додаткових запитань. Узагальнюючи типологію містобудівного класицистичного періоду, напрошуються такі висновки:

- самим розповсюдженим типом житлової забудови до початку XIX ст. стає дво- триповерховий цегляний будинок товщиною у 3,5-4 внизу і 2,5 цегли на верхніх поверхах;
- в основі композиції плану лежить відповідна сітка перпендикулярних осей, план координований у більш менш простій числовій пропорції 1:1, 1:1,5, 1:2, 1:2,5 тощо;
- будинки будувалися у вигляді компактних блоків по фронту вулиці з провулками чи невеликими проміжками між собою, задача складалася у створенні цілісного ансамблю вулиці;
- стильовою характеристикою фасадів будинків є врівноваженість, повторюваність, серійність елементів композиції, архітектурний такт фасаду;

Таблиця 1. Розвиток житлового будівництва у класицистичний період.

№	Історичний період	Правління (влада)	Основні віхи державного устрою, нормативні інституції	Тип забудови	Приклади забудови кварталів
1	1689-1725 рр.	Петро I	Петровський період, 1714 р.- заборона кам'яного будівництва по всій країні задля накопичення ресурсів на будівництві Петербурга. Створюється державний орган – «Канцелярія від побудови Санкт-Петербурга». План міста, розроблений фр.арх. Ж.-Б.Леблоном (як ідеальне еліпсоподібне місто-фортеця) залишився нездійсненим.	Д.Трезіні, перший головний архітектор міста, розробляє «зразкові креслення» житлових будинків для «підлих», «заможних» і «вельможних». Складається нова, регулярна забудова вулиць заради створення архітектурного ансамблю міста.	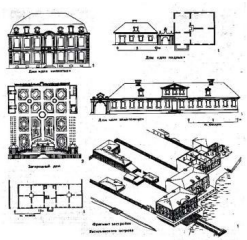
2	1725-1762 рр.	Катерина I, Анна	Період «між царствія». Царський двір споживає 50% державних доходів. 1730р.- розробляється новий генплан міста. 1737р.- засновано новий урядовий будівельний орган – Комісія Санкт-Петербурзького будівництва.	Продовжується, із гнучкими змінами, забудова методом «зразкових» креслень. У Москві, як і в інших містах, залишається основним метод древньоруського подвір'я з глухим забором і будинком вглибині.	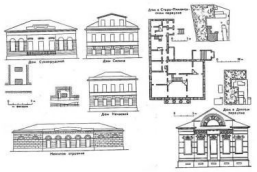
3	1762-1796 рр.	Катерина II	1762р.- організована «Комісія кам'яного будівництва Санкт-Петербурга і Москви». 1769р.- О.Квасовим розроблено новий генплан Петербурга. 1775р.- новий генплан Москви. Новий адміністративний розподіл 1775 року. 1785р.- видано положення про міста і посилення в них ролі місцевих адміністративних закладів.	У Петербурзі основним типом забудови стає 3-4 поверховий багатоквартирний житловий будинок «суцільним фасадом» по червоній лінії вулиць.	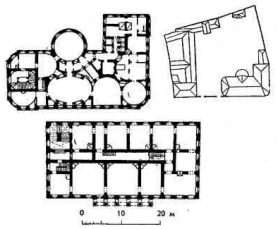
4	1796-1815 рр.	Павло I, 1801-1825рр. – Олександр I	1802 - створення галузевих міністерств, з 1811р. відповідальних перед Державною радою, 1808-1809рр. – проект конституції з розділенням влад, з Державною радою і Думою.	Розвиток нових типів житлових будинків для середніх шарів населення. Складено Руском, Гесте, Стасовим «зразкові фасади житлових будинків 1809-1812 рр.», в 1811р. для м. Твер арх.. К.Россі виконав проекти житлових і громадських будівель.	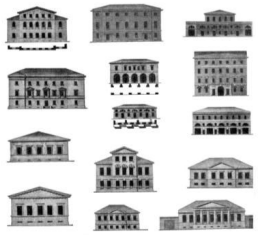

5	1815-1855 рр.	епоха реакції, 1801-1825 рр. – Олександр I, 1825-1855 рр. – Микола I	Останній етап епохи класицизму. 1816р.- у Петербурзі створюється «Комітет будівель і гідравлічних робіт», який контролює виконання містобудівних робіт (К.Россі, В.Стасов). 1813р.- створення спеціальної Комісії для будівництва міста Москви, розробляється новий генплан міста, такі ж процеси відбуваються в інших містах імперії. З розвитком капіталістичних відносин централізовані «зразкові» підходи до забудови змінюються безплановістю і анархією. 40-50 роки XIX ст. характеризуються розпадом російської класичної архітектурної школи, підйомом технічного рівня архітектури, початком нового етапу в історії архітектури – еклектизму.	У Москві, після пожежі 1812 року, житловим будинкам садибного типу приходять на зміну особняки, винесені головним фасадом на червону лінію вулиці. У 1820-1840 рр. з'являється новий тип житлової будівлі – прибутковий будинок – багатоповерховий, багатоквартирний, розділений сходовими маршами на секції – прообраз сучасного багато секційного житлового будинку.	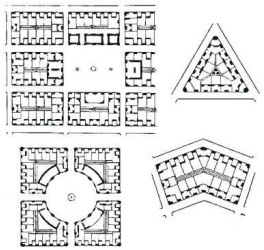

- «заснований на культі розуму, раціоналізм класицизму метафоричний і зображувальний. Його можна визначити як візуальний раціоналізм «зовнішньої» художньо виразної (стильової) форми і прийому»[5,с.26].

З огляду на сказане, а також на містобудівну діяльність даного періоду, на старі фотографії XIX століття, генеральні плани міст, гравюри, малюнки, літературні джерела, зробимо такий висновок: в період XVIII – початку XIX століття в більшості сучасних українських, російських, білоруських міст, по всій території Російської імперії, були закладені основи містобудівельної структури. В місті Києві були побудовані перші громадські, освітні, торгові споруди, які стали орієнтирами для подальшої, послідовної, вже квартальної, систематизованої забудови міста. З іншого боку, житлова архітектура є садибною, [павільйонною], з окремо розташованими будинками, хоча вже започатковується фасадний, вуличний тип забудови, міський квартал ще не усвідомлюється як єдиний цілісний організм складної міської організації. Таке розуміння прийде пізніше, з розвитком капіталістичних відносин, утворенням і поширенням нових класів і верств населення.

Список літератури

1. Тосунова М.И. Планировка городов и населенных мест.- М. Высшая школа, 1975.-184с.
2. Философский энциклопедический словарь.- М. Инфра-М, 2005.-576с.
3. Рябушин А.В. Развитие жилой среды. Проблемы, закономерности, тенденции.- М. Стройиздат, 1976.

4. Історія української архітектури. За ред. В.І.Тимофієнка.- К.: Техніка, 2003.-472с.
5. Кириченко Е.И. Архитектурные теории XIX века в России.- М.: Искусство, 1986.-344с.
6. Всеобщая история архитектуры. Т.6.- М, 1968.-568с.

Анотація

Стаття присвячена класицистичному архітектурному періоду XVIII-початку XIX ст., під час якого в усій Російській імперії і в Києві також було закладено сучасні квартальні схеми історичних ядер міст.

Ключові слова: поняття, зразкове креслення, типовий проект, класицизм.

Аннотация

Статья посвящается классицистическому архитектурному периоду XVIII-начала XIX вв., во время которого по всей Российской империи, в Киеве в том числе, были заложены основы современных квартальных схем исторических ядер многих городов.

Ключевые слова: понятие, образцовый чертеж, типовой проект, классицизм.

Annotation

The article is devoted of architectural period of classicism of the XVIII- early XIX century during which in all Russian Empire and Kyiv including the modern quarterly schemes of historical kernels of cities were stopped up.

Key words: concept, pattern drawing, model project, classicism.

УДК 711.58

В. Г. Масюк

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КОНДОМІНІУМІВ

Первинним середовищем, що оточує людину потягом всього життя, являється житло, головна функція якого – задоволення основних потреб. Людині ще з давніх часів властиве прагнення до "ідеального" житла, і ідеал цей змінюється разом зі змінами економічного і соціального стану держави.

Останнім часом вирішення проблеми житлово-комунальної сфери являється актуальним завдання, що стоїть перед державою та суспільством в цілому. Пошук нових ідей, розробок та втілення їх у реальність, створення відповідної

нормативно-методичної, функціонально-управлінської та правової бази дозволить вирішити цю проблему.

Термін кондомініум („condominium“), в перекладі з латинського означає спільне володіння, відомий ще з часів Стародавнього Риму, але не відноситься до конкретного предмету чи об’єкту, а являє собою юридичне поняття, тобто право загальної власності чи спів власності.

В Україні кондомініуми часто називають товариствами власників житла (ТВЖ). Однією із основних цілей створення яких являється отримання якісних послуг.

Як форма власності на нерухомість, кондомініум має досить тривалу історію. Ще в часи Римської Імперії ідея володіння однією річчю декількома власниками вперше здобула правове оформлення.

В Середньовіччі кондомініуми були розповсюдженні на території Західної Європи. Це пояснюється необхідністю захисту міст від нападу. Небезпека змушувала населення облаштовувати свої житла на малому просторі всередині фортифікаційних стін, де будівництво окремих будівель було обмежено дефіцитом земельних ділянок і дорожнечею будівництва. Ці чинники створили умови для об'єднання людей при будівництві будинків на декілька сімей. Відносини між такими сім'ями будувалися на основі сумісного володіння загальним майном.

На початку XX століття концепція кондомініуму реанімувалася в Європі і стала популярною формою домоволодіння в Іспанії, Німеччині, Бельгії, Франції, Великобританії і Росії. З Європи вона розповсюдилась на американський континент.

На сьогодні ринкові відносини змінили базові підходи до житлового будівництва. Приватизація квартир спричинила різке збільшення власників у житловій сфері, але не змінила їх відношення до свого житла. Сьогодні основний вид будівництва в країні - комерційне житло покращеного планування, яке змінює й архітектурно-художній вигляд міст. Тому актуальною стає задача реалізації комерційного житла і подальше здійснення інвестиційних проектів. Наприклад, в Росії для цього створюються товариства і формуються кондомініуми в будинках-новобудовах, жителі залучаються не тільки до купівлі квартир, але й до участі в управлінні загальним майном і експлуатацію житлового фонду, а отже, до економії ресурсів і засобів, збереженості житлових будинків, покращення середовища та безпеки проживання. Таким чином, можна комплексно вирішити ряд проблем, на конкретних прикладах розробити, перевірити і втілити в життя реальні заходи, що сприяють перетворенню житлової сфери у прибуткову і самоокупну; збільшити доходи від реалізації комерційного житла, що підніме ефективність житлового будівництва;

допомогти реформі житлово-комунального господарства; створити умови для формування якісно нового відношення населення до свого житла, де житель - реальний господар свого будинку і оточення. Турбота домовласників про підвищення комфорту проживання, в свою чергу, буде сприяти збільшенню номінальної вартості квартир і нерухомості в цілому, що підвищить інвестиційну привабливість об’єктів товариств власників житла (ТВЖ). До переваг ТВЖ і кондомініумів відносяться: можливість участі в рішенні найбільш важливих питань життєдіяльності ТВЖ і кондомініумів, що обговорюються на загальних зборах домовласників, в тому числі вибирати і бути обраним в органи управління і контролю ТВЖ; різноманітні пільги і дотації, що надаються товариствам у вигляді звільнення, наприклад, від податку на прибуток, на утримання житлового фонду і т.п. - зниження розміру платежів за технічне обслуговування і управління кондомініумів за рахунок ведення господарської діяльності, передбаченої статутом.

Однак процедура створення товариств і кондомініумів ще не відпрацьована, внаслідок чого виникає багато проблем, пов'язаних з нормативними документами, які визначають діяльність ТВЖ, з визначенням статусу земельних ділянок в кондомініумах, проблемою введення в експлуатацію нежитлових приміщень в складі кондомініума. Але, не дивлячись на те, що створення товариств власників житла і формування кондомініумів іде важко, вже спостерігаються позитивні результати. Можна виділити декілька аспектів змін, що відбуваються.

Соціальний: виникнення інтересу населення до освоєння азів самоуправління житлом, осмислення суті процесу, розуміння особистих і суспільних переваг; зміна відношення жителів до об'єкта власності, тобто усвідомлення себе власником - господарем перетворень; вирішення проблеми зайнятості населення, в тому числі за рахунок передбаченої статутом ТВЖ господарської діяльності.

Економний: поява можливості заробляти, грамотно "експлуатуючи" свій будинок, розширюючи сфери господарської діяльності; можливість накопичення доходів, наприклад, від використання земельної ділянки або дивідендів по акціях компанії, що управляє кондомініумом.

Архітектурно-містобудівний: покращення архітектурно-планувальних рішень квартир, житлових будинків, збільшення різноманіття просторових рішень з варіантами можливого вибору споживачами; помітне покращення художньо-естетичного вигляду фасадів і внутрішнього оздоблення приміщень; виконання кондомініумів, як центрів обслуговування населення.

Таким чином, кондомініуми - це якісно нові типи житла з елементами самоуправління жителів, мають відповідні функціонально-планувальні

особливості в архітектурних рішеннях. Вони все більш впевнено укорінюються в наше життя, прикрашаючи забудову, покращуючи іінфраструктуру міста, будучи позитивними прикладами співучасті жителів і влади в підвищенні якості життя, комфорту та безпеки житла.

Для створення кондомініуму необхідно пройти ряд етапів.

1. Підготовчий етап. Ініціативна група в складі не менше трьох співвласників житла проводить агітаційну роботу, складає списки мешканців, підготовлює документи, проект статуту, проводить збори, визначає кандидатів в управління товариством.

2. Засновницькі збори. Не пізніше ніж за 14 днів до проведення засновницьких зборів всіх учасників попереджують письмово під розписку про місце і дату проведення зборів та розпорядку дня. На перших зборах затверджується статут організації, в якому відмічені усі нюанси діяльності товариства.

3. Державна реєстрація (проводиться безкоштовно в районній державній адміністрації).

4. Виготовлення штампів та печаток. Дозвіл на їх виготовлення на протязі п’яти днів видає районний відділ внутрішніх справ.

5. Відкриття рахунку в банку, на який будуть сплачуватись, перераховуватись кошти мешканців.

6. Передача будинку на баланс. Передаватись житловий комплекс може в цілому та частково, як самому товариству, так і іншій юридичній особі, що має право на такий вид діяльності. Спеціальна комісія визначає технічний стан будинку та складає акт прийому-передачі.

7. складення договорів по експлуатації будинку, при дворовій території, надання послуг його мешканцям.

8. Перший капремонт. Внесок в нього визначається згідно домовленості сторін. Але за законом перший капремонт повинен провести попередній власник, якщо він відмовляється, то товариствами співвласників багатоквартирних будинків має право звернутися до суду.

Всі об’єкти що входять до складу кондомініуму можна розділити на три групи:

1) об’єкти, що знаходяться у власності окремих домовласників (квартири, кімнати, нежитлові приміщення садові або дачні будинки, гаражі, споруди, земельні ділянки).

2) об’єкти, що знаходяться в загальній власності всіх домовласників (нерухомість, що передбачена для обслуговування єдиного комплексу, конструктивні елементи будівлі, що обслуговують більше одного домовласника (Міжквартирні сходові марші, площадки, ліфти, ліфтові шахти, коридори,

технічні поверхи тощо), а також механічне, сантехнічне, електричне та інше обладнання, яке обслуговує більше одного приміщення.

3) об'єкти нерухомості, які поступають в обмежене користування відповідно до цільового призначення за умови, що їх використовування не заважає експлуатації будівлі і не порушує прав та інтересів домовласників.

Проте не потрібно забувати, що будь-який дворовий простір завжди сприймався і сприймається його мешканцями як "своє". Житлові комплекси кондомініуми все частіше "замикають" від сторонніх "свій" дворовий простір. Саме "тіло" будинків перетворюється на стіни, входи контролюються за допомогою кодових замків або охорони. Простір перестає бути транзитним для жителів навколишніх будинків, але воно обмежує свободу і самих мешканців будинку-фортеці, оскільки все багатство антропогенного і природного середовища міста стискається до обмеженого об'єму — мікро простори. Візуальні зв'язки із зовнішнім світом різко обмежуються. Зате жителі кондомініуму більш спокійні за збереження елементів впорядкування своїх дворів, а це стимулює до втілення різноманітних і унікальних рішень.

Література:

1. Заславець Т.М. Передумови розвитку соціального житла. (соціально-типологічний аспект) // Сучасні проблеми архітектури і містобудування. - К.: КНУБА, 2005. - №14.
2. Архитектурное проектирование жилых зданий. Лисициан М. В., Пашковский В. Л., Петурина З. В., М.: Архитектура С, 2006. – 488с.
3. Архитектурно-планировочное развитие городов. Косицкий Я. В. Архитектура С, 2006. – 648с.
4. http://www.land-ukraine.com/index.php?p=news_article&id=492.
5. http://www.biol.ru/consult03.shtml.
6. http://www.kulakoff.org/mystati/kondomin2.htm.
7. http://referatx.ru/open/24723.html.
8. http://www.toloka.org.ua/ua/blog/keena/78.

Анотація

У статті розглянуто загальні принципи формування нових житлових утворень – кондомініумів. Коротко викладено історію утворення кондомініумів. Виділено ряд позитивних аспектів, та основні етапи для створення кондомініумів.

Ключові слова: кондомініум, товариство власників житла.

Аннотация

В статье рассмотрены общие принципы формирования новых жилищных образований – кондоминиумов. Кратко изложено история образования кондоминиумов. Выделено ряд позитивных аспектов, и основные этапы для создания кондоминиумов.

Ключевые слова: кондомініум, общество совладельцев жилья.

Annotation

In this article is looked at the general principles of the formation of new residential formation – condominiums. The history of formation of condominiums is briefly stated here. The series of positive aspects and main stages for creating of condominiums are emphasized in article.

Keywords: condominium, the society of dwelling-owners.

УДК 712.25-024.85

В.А.Николаенко, Г.В.Тищенко

ОСОБЕННОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ РЕКРЕАЦИОННЫХ ЛАНДШАФТОВ НА ТЕРРИТОРИИ ЗАБРОШЕННЫХ КАРЬЕРОВ КРЫМА

Рекреационная отрасль Украины и России столкнулась в последние 20-30 лет с проблемами перегрузки рекреационных преобразований, прямой деградации (дигрессии) рекреационных территорий, все возрастающей их нехватки для расширения и развития рекреационной деятельности.

Ярким примером и емким выразителем этих проблем является Крым.

Крымский рекреационный район – главный рекреационный район международного значения в Украине. Он имеет уникальные, компактно размещенные рекреационные ресурсы, которые обеспечивают развитие, как природно-ориентированных (лечебно-оздоровительные, спортивные, экологические и т.д.), так и социокультурных (познавательный, этнографический, научный и т.д.) видов туризма.

Рекреационная нагрузка на регион с каждым годом возрастает. Новые технологии в лечении, туризме и отдыхе в совокупности с экономическими факторами породили самые разнообразные виды рекреационной деятельности и новые типы рекреационных учреждений. Выявляется тенденция объединения в одном объеме максимально большее количество функций. С одной стороны это требуют комплексного подхода к проектированию данных объектов, а с другой

стороны необходим новый взгляд на нормы и правила планировки рекреационной застройки.

Сложившиеся условия характеризуются антропогенной перегрузкой и нехваткой свободных территорий. Перегрузка негативно сказывается как на окружающей среде, так и на качестве предоставляемых услуг.

Данные официальных сайтов по туристическому комплексу Крыма за 2006-2008гг; данные экологов о состоянии Крымских заповедных зон, памятников природы, культуры и архитектуры, выявляют сильнейшие перегрузки на рекреационные ресурсы Крыма с появлением необратимых процессов их разрушения.

В тоже время наблюдается тенденция уменьшения доступных для массового посещения природных рекреационных объектов кратковременного пребывания. Особо остро этот вопрос стоит в мегаполисах, больших и средних городах, жители городов Крыма также столкнулись с этой проблемой. В свою очередь бурно развивается рекреация долговременного пребывания (туризм), которая требует достаточно большой материальной базы и свободных рекреационных территорий.

Промышленность строительных материалов в Крыму базируется на использовании богатейших запасов не рудного сырья.

В настоящий момент на территории Крыма находится 254 действующих карьеров. К 2000г. еще разведано 264 месторождений 32 видов полезных ископаемых. Площадь отработанных и заброшенных карьеров на полуострове составляет 1,7 тыс. га. Этот показатель постоянно увеличивается.

География расположения карьеров на полуострове показывает, что основные разработки ведутся так же и в зоне наибольшей рекреационной нагрузки Крыма: ЮБК, Восточное побережье и т.д. – Керченские по добычи железной руды и флюсовых материалов, Балаклавские по добыче мраморовидного известняка, по добыче стройматериалов – Альминский, Инкерманский, Беломорские, Алуштинский, Ялтинские, Евпаторийский, Судакский и т.д.

Отработанные и заброшенные карьеры – это не только потеря ценных земель, но, будучи искусственно созданными полостями, они являются мусоросборниками и сборниками загрязненных ливневых вод и стоков.

Разработка методических основ повышения рекреационного потенциала Крыма путем организации рекреационных ландшафтов на нарушенных территориях (на примере карьерных выработок в Крыму) – одно из наиболее перспективных направлений в градостроительстве.

Рекультивация таких земель превращается не только в крупную хозяйственную проблему, но и является активной формой охраны природы. Она предусматривает комплексную перестройку нарушенных земель, что дает

возможность восстановить утерянную ими пригодность для эффективного использования.

Территории карьерных выработок имеют большой архитектурно выразительный потенциал. Техногенные ландшафты заброшенных карьеров по-своему уникальны. Для примера можно назвать несколько потенциально выразительных сложившихся особенностей карьерных ландшафтов:

- благодаря отвалам, врезкам, вырезкам, выемкам и др. имеет место причудливость и естественная сочетаемость рельефа и микрорельефа и его полезное террасирование;
- нарушение естественное гидрогеологии на территории карьеров часто приводит к образованию озер, выклиниванию родников и источников; возможно использовании отработанных, заброшенных карьеров горного и предгорного Крыма, как накопители ценной, качественной воды в период зимне-весенних паводков.
- всесторонняя просматриваемость пространства, как самих карьеров, так и с брустверов карьеров;
- геологические нарушения, особенно в каменных карьерах, приводят к обнажению горных пород форма и цветовая гамма которых, не только представляют собой готовые композиции, но оказываются богатым объектом художественного композицирования;
- высотная зональность пространства, его ярусность, что обогащает функциональное зонирование пространства и приемы его архитектурной организации;

Эти и многие другие особенности карьеров и территорий позволяет легко создавать рукотворный ландшафт, обладающий высокой живописностью, пейзажностью, необычайной зрелищностью, неординарной силуэтностью. [2]

Для начала важно констатировать, что карьерные земли могут стать реальным резервом рекреационных ресурсов и территорий. [9] Территориальные ресурсы складываются из трех групп: естественно-первозданных; облагороженных; искусственно созданных; «восстановленных». Карьерные территории можно отнести к двум последним группам. Благодаря им может происходить значительное расширение рекреационных ресурсов: расширение площади и пропускной способности пляжей, вовлечение в прогулочные зоны крутых обрывистых склонов (строительство тропинок, видовых площадок), посадки леса на безлесных участках и др. Рекреационные ресурсы таким образом, могут очень сильно расширятся за счет искусственной инфраструктуры. [8]

Что касается непосредственно Крымских природных рекреационных ресурсов как: воздух, вода, наличие природных лечебных грязей, минеральных вод, продолжительность светового дня, уровень солнечной радиации, количество теплых дней в году, средняя температура в зимние и летние месяцы, в зимний период, почвы, микроклимат и т.д., то применительно к землям карьеров многие из них сохраняются. [4] Большой спектр возможностей предоставляют карьерные территории для развития развлекательного и особенно экстремального туризма.

Возникает необходимость проведения целенаправленных исследований под выше означенными углами зрения. На кафедре архитектурного проектирования НАПКС начаты эти исследования, и что важно – с участием студентов. Еще важнее – проектная апробация исследований осуществляется в курсовом и дипломно-магистерском проектировании.

В исследовании поставлены градостроительные, ландшафтные и архитектурные вопросы рекультивации карьерных земель в Крыму с рекреационной целью. Целью исследования является стратегия ландшафтно-рекреационного проектирования на землях заброшенных карьерных выработок в Крыму. Ее основным содержанием являются архитектурно-планировочные приемы и решения, формирующие задаваемые параметры рекреационной среды, которые базируются на способах восстановления карьерных территорий под создание предлагаемых рекреационных ландшафтов.

Начальной задачей исследования после содержательного разворота проблемной ситуации стало изучение и анализ физического состояния Крымских карьеров, характера деградации территорий, разработка критериев оценки территории карьеров под означенные цели, сама оценка пригодности Крымских карьеров для организации тех или иных видов отдыха и туризма. Установлен высокий ландшафтно-архитектурный рекреационный потенциал карьеров. Ландшафты, искусственно создаваемые на месте карьеров способны значительно расширить ареалы облагороженных территорий, стать дополнительным резервуаром чистого воздуха в Крыму. [5]

Разработка архитектурно-градостроительных способов восстановления нарушенных территорий начата с выявления связки: предметная типология карьеров – типология возможных ландшафтов – типология ландшафтно-рекреационных учреждений, способная освоить потенциал карьеров. В частности обоснован тезис о том, что наиболее подходящей типологической отраслью будут учреждения для новых активных видов отдыха молодежи, особенно экстремального содержания. [6]

Установлено, что геометрия многих карьерных выработок, обладающих обширными замкнутыми углублениями рельефа, делает технически возможным

и функционально привлекательным перекрытие этих пространств легкими большепролетными конструкциями со светопрозрачным покрытием с целью создания благоприятного микроклимата. Оказываются рентабельными полив, дренаж, освещение растительности с компьютерным автоматическим управлением. [7].

Важной задачей исследования является его эксперементально-проектная апробация. Одним из примеров проектирования ландшафтно-рекреационого объекта на месте карьерных выработок может служить ландшафтно-рекреационный парк в районе Симферопольского водохранилища, разработанный группой дипломников НАПКС. Его площадь 147 га. Особенность состоит в высоком уровне функционально-технической оснащенности благодаря использованию высоких технологий, в необычной образности форм художественно-эстетического насыщения пространства. Поставлена и решена задача обеспечить самый высокий уровень досугового процесса. В дальнейшем намечено расширить участие в исследовании магистров кафедры и тем самым раздвинуть его рамки и углубить содержание.

ВЫВОДЫ

1. Рекреационная отрасль Крыма столкнулась с серьезными проблемами — нехватка рекреационных территорий, большая антропогенная нагрузка, дигрессия рекреационных ресурсов.

2. Земли отработанных заброшенных карьеров Крыма могут стать реальным резервом территориальных рекреационных ресурсов.

3. Организация рекреационных ландшафтов на территориях заброшенных карьеров позволяет не только вернуть данные земли в рекреационный фонд, но и устраняет ряд экологических проблем, связанные с зонами заброшенных нарушенных территорий.

4. Необходимо более детальное изучение данного вопроса и разработка методик архитектурно-ландшафтного анализа и методических рекомендаций по организации рекреационных ландшафтов на территориях карьеров Крыма.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Под ред. В.В.Гусев «Терминология рекреационного строительства» (организация, планировка и застройка курортов, мест отдыха и туризма) М.: Стройизд., 1987 – 156 с.
2. И.В. Лазарева «Восстановление нарушенных территорий для градостроительства» М.: Стройизд., 1972, - 133 с.
3. В.И. Стафейчук «Рекреалогия». – К. Альтер-прес, 2006.- 263с.

4. Определение основных требований к формированию рекреационной среды в крупном глубинном, рекреационном комплексе. Научный отчет, КрымНИИпроект, г. Симферополь, 1983. – 116с.
5. М.А. Кочкин «Леса Крыма» - Симферополь, Крымиздат, 1952. – 98 с.
6. Е.В. Рязанов Сооружения для скейт-бординга и катания на роликовых коньках: обзорная информация. – М.: ВНИИТАЧ, 1991. – 58с.
7. В.Н.Иванов «Почвы Крыма и повышение их плодородия» Симферополь, Крымиздат.,1958,- 182с.
8. Обзорная информация «Ландшафтно-планировочная организация зон отдыха на нарушенных территориях» М.: Госком. по стр. и ар., 1983, -33с.
9. Ю.А.Бондарь «Благоустройство нарушенных территорий» К.: Будів.,1984, - 72с.

Аннотация

Статья посвящена важной современной проблеме восстановления нарушенных территорий с помощью ландшафтных и архитектурных способов на примере карьерных выработок в Крыму. Рассматривается рекреационный потенциал нарушенных территорий карьеров Крыма и определяются основные направления использования их в рекреационной деятельности.

Ключевые слова: рекреация, карьер, выработки горных пород, восстановление, рекреационная деятельность.

Анотація

Стаття присвячена найважливішій сучасній проблемі відновлення порушених територій за допомогою ландшафтних і архітектурних засобів на прикладі кар'єрних виробок в Криму. Розглядається рекреаційний потенціал порушених територій кар’єрів Криму та визначаються основні напрямки використання їх у рекреаційній діяльність.

Ключові слова: рекреація, кар'єр, виробка гірських порід, відновлення, рекультивація, деградація територій.

Abstract

Article deals with an important contemporary issue of restoration of disturbed areas with landscape and architectural means for example, mining workings in the Crimea. We consider the recreational potential of disturbed areas quarries Crimea and defines the main directions of their use in recreational activities.

Keywords: recreation, careers, making the rocks, rehabilitation, recreational activities.

УДК 711.1

В. О.Огоньок

ВПЛИВ ФУНКЦІОНАЛЬНО-ПЛАНУВАЛЬНИХ ПАРАМЕТРІВ НА ОРГАНІЗАЦІЮ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ПОСЕЛЕНЬ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ

При пошуку шляхів розвитку населених пунктів зростає роль соціальних факторів, серед яких важливе значення відіграє рівень розвитку *соціальної інфраструктури*, що включає систему установ невиробничої сфери, які задовольняють фізичні й духовні потреби населення. Об’єкти соціальної інфраструктури забезпечують необхідні умови для функціонування виробництва і життя населення. Недостатній розвиток соціальної інфраструктури створює не тільки труднощі й дискомфорт для повсякденного життя, а й породжує додаткові перешкоди в просторовій організації та розвитку поселень. Розвинутість соціальної сфери сприяє підвищенню інвестиційної привабливості, зростанню ролі певного поселення в системі розселення.

Дослідження підтверджують, що рівень розвитку соціальної інфраструктури має значні відмінності в різних за людністю та особливостями просторової організації поселеннях. Зокрема чим менше поселення, тим більша частка працездатних людей зайнята у сфері послуг. Це пояснюється слабо розвинутою економічною базою, а відповідно, люди шукають роботу в сфері послуг. За рівнем розвитку інфраструктури малі міські поселення Тернопільської області займають проміжне положення між великими і середніми містами та сільськими населеними пунктами, виступаючи серед останніх “ядрами” обслуговування населення. Зони впливу таких поселень залежать від “набору” об’єктів соціальної інфраструктури, сконцентрованих тут, та ефективності їх функціонування. Малі міські поселення мають різну забезпеченість об’єктами соціальної інфраструктури [1, 3]. Нами аналізується *житлово-комунальне господарство, освіта і наука, культура, охорона здоров’я, торгівля і громадське харчування та побутове обслуговування*. Розглянемо забезпеченість малих міських поселень Тернопільської області об’єктами цієї сфери та пов’язання їх з особливостями функціонально-планувальної організації.

Стан житлового фонду в містах вимагає докорінного поліпшення. Малі міські поселення області ще недостатньо забезпечені центральним опаленням. Ним охоплена лише третина житлових будинків у Ланівцях, Великій Березовиці, Великих Бірках, Кременці (10–20%), тоді як у Микулинцях, Козлові, Гримайлові, Вишнівці, Коропці, Золотому Потоці, Мельниці-Подільській і Скала-Подільській – менше 10%. Більшість селищ міського типу, які також віднесені до міських поселень, не мають централізованої системи водопостачання і

водовідведення. У наявних тут промислових підприємствах є локальні водопроводи і каналізація (Коропець, Заводське, Скала-Подільська). В області проведено газифікацію 26 малих міських поселень, але в деяких з них (Почаїв, Дружба, Підгайці) вона охоплює лише 20–30% житлового фонду.

У малих міських поселеннях галузі соціальної інфраструктури мають одночасно містоформуюче і містообслуговуюче значення. Це насамперед освіта. У поселеннях створена мережа освітніх закладів, яка обслуговує не тільки дітей даного населеного пункту, але й навколишніх сіл, а іноді й значної частини області. Частка людей, що працюють в освітніх закладах, коливається від 3,5% (Велика Березовиця) до 26% (Коропець). Більшість малих міських поселень мають високий рівень забезпеченості загальноосвітніми школами (117% проти 91,4% по області). Тільки селища Велика Березовиця, Скала-Подільська, Мельниця-Подільська мають названий рівень нижчий від нормативного.

Малі міські поселення займають територію, яка ділиться на окремі функціональні зони – це окремі ділянки міста, де розміщено комплекси споруд певного призначення, і для яких рекомендуються відповідні види загосподарювання та забудови. Виділяються такі основні зони: *сельбищна* (житлові райони, громадські центри, внутрісельбищні зелені насадження); *промислова* (промислові підприємства і об'єкти, які з ними пов'язані); *транспортна* (парки міського транспорту, депо, дороги, пасажирські та вантажні станції), рекреаційна (парки, лісопарки, пляжі тощо); а також інші території, де знаходяться резервні землі, підсобні господарства і т. д.

Територіальна структура малих міських поселень формується на основі загальних принципів містобудування. Однак при цьому враховується й їх особливості, зокрема людність, господарська спеціалізація, роль поселень як ядер локальних систем розселення. Стосовно організації соціальної інфраструктури можна умовно виділити дві структури малих міських поселень – "закрита", коли трудові та культурно-побутові зв'язки обмежуються межами населеного пункту, та "відкрита", основними рисами якої є створення кращих умов доступності основних місць тяжіння населення не тільки даного міста, але й сільських населених пунктів, які входять у локальну систему розселення. Розвинутість міжселенних зв'язків обумовлює те, що малі міські поселення мають у переважній більшості неповний склад функціональних зон (наприклад, відсутні комунально-складська чи рекреаційна зони), або призводить до ситуації, коли окремі зони розвиваються непропорційно [2].

Кількість функціональних зон, їх розміри, особливості взаємного розміщення зумовлюються величиною, людністю міських поселень, умовами виникнення, особливостями соціально-економічного розвитку, природно-

ландшафтними умовами місцевості, на якій розташоване поселення, та іншими чинниками. Більшість із малих міст і селищ міського типу в області мають площу від 500 до 1000 га, лише Борщів, Кременець і Чортків перевищують 1000 га (табл. 1).

Таблиця 1

Розподіл малих міських поселень Тернопільської області за величиною території (на кінець 2004 р., га)*

Менше 500	500-1000	1000-2000	Понад 2000
Підгайці	**Бережани**	**Борщів**	**Чортків**
Гусятин	**Теребовля**		**Кременець**
Гримайлів	**Ланівці**		
Товсте	**Козова**		
Заложці	**Підволочиськ**		
Козлів	**Вишнівець**		
Почаїв	**Збараж**		
Скалат	**Зборів**		
Монастириська	**Заліщики**		
Коропець	**Хоростків**		
Микулинці	**Скала-Подільська**		
Велика	**Копичинці**		
Березовиця	**Мельниця-Подільська**		
Великі Бірки	**Шумськ**		
Заводське	**Бучач**		
Дружба			
Золотий Потік			

*** Опрацювання власне на основі матеріалів обласного управління архітектури і містобудування**

У найменших за територією малих міських поселеннях обмежена кількість функціональних зон, коли в межах сельбищної території житлові масиви чергуються з промисловими підприємствами, комунально-складськими приміщеннями та зеленими насадженнями. У поселеннях з більшою площею (понад 500 га) спостерігається чіткіше зонування території – виділяється промислова зона, а в межах сельбищної ще розміщені комунально-складські приміщення. Ці зони відділені від інших санітарно-захисними насадженнями.

Існують деякі відмінності у функціональній структурі малих міських поселень з людністю понад 10 тис. і міст та селищ міського типу з людністю

менше 10 тис. жителів. У перших виділяються *сельбищна та промислова зони,* а також *резервні території*, а в других – переважно житлова і виробнича зони.

На формування функціонально-планувальної структури міських поселень області мають вплив історичні чинники. Особливості виникнення поселень визначають не лише склад функціональних зон, а й впливають на особливості забудови та організацію системи обслуговування. У старих містах чітко окреслюється центральна частина зі старовинними будівлями або багатоповерховими житловими кварталами (більші міста – Чортків, Кременець, Збараж тощо). Тут концентруються основні об'єкти культури, освіти, охорони здоров'я, торгівлі та громадського харчування. Нові міста і селища міського типу за своїм зовнішнім виглядом нагадують села, типово міська забудова характерна тільки для невеликої центральної частини, в іншій переважає малоповерхова і присадибна забудова.

Функціонально-планувальна структура малих міських поселень визначається природно-ландшафтними умовами розміщення поселення. Рельєф, гідромережа та залягання підземних вод, наявність лісових масивів зумовлюють конфігурацію території міста, розміщення і величину функціональних зон. В умовах рівнинного рельєфу на території області переважає компактне планування малих міських поселень (територія являє собою єдиний масив). Найбільше таке планування характерне для поселень центральної частини: Бережани, Козова, Підволочиськ, Гусятин, Скалат, Микулинці, Збараж, Вишнівець та ін. Деякі з міст і селищ розміщені в долинах рік або вздовж доріг і мають вузьку, витягнуту форму – Кременець, Бучач, Коропець, Заліщики, Велика Березовиця та ін. Вона зумовлює значну віддаленість місць проживання людей від місць прикладання праці, зменшує доступність людей до підприємств сфери обслуговування, збільшує затрати на спорудження інженерної та транспортної інфраструктури. Є також поселення, розчленовані на окремі масиви внаслідок значного перепаду висот, або наявності обширних ділянок зелених насаджень (Ланівці, Скала-Подільська тощо.

Незважаючи на відмінності, зумовлені людністю, господарською структурою, природно-ландшафтними та іншими факторами, малі міські поселення мають багато спільного у територіально-функціональній структурі та організації соціальної інфраструктури. Спільним насамперед є те, що найбільшу площу всіх малих міських поселень займає *сельбищна зона* (житлові масиви, житлові насадження, вулиці, городи). Її частка від загальної площі населеного пункту найбільша у селищах Шумськ, Золотий Потік, Микулинці, Збараж та ін. (табл. 2). На їх архітектурний вигляд наклали відбиток історико-географічні особливості розвитку населеного пункту [4]. В межах житлової

зони виділяються, як правило, підзони, кожна з яких відрізняється архітектурним виглядом і щільністю забудови. Центральна частина являє собою урбанізовану територію, забудовану будинками міського типу. Тут знаходяться споруди громадського призначення: адміністративні установи, культурно-освітні, торговельні заклади, підприємства громадського харчування, банки тощо. В історичних містах області в цій частині розміщені пам'ятки культури, історії та культури. В іншій підзоні в більшості поселень переважає одноповерхова забудова: будинки з садками і городами. Тільки в найбільших з цієї групи поселень – Чорткові, Кременці, Бережанах, Теребовлі, Бучачі – ця зона забудована багатоповерховими будинками з присадибними ділянками. Тут розміщені також споруди інженерних систем населеного пункту та місця для відпочинку людей.

У межах зони знаходяться зелені насадження, яких особливо багато у міських поселеннях південної частини, окремі з них (Скала-Подільська, Борщів, Заліщики, Товсте) займають від 5,0% до 10% території житлових масивів. У поселеннях інших частин області зелені насадження охоплюють дещо меншу частку від житлової площі (2,0–5,0), але в розрахунку на одного жителя вони всі мають досить високі показники. Дороги, вулиці, проїзди займають в середньому 3–5% території населеного пункту, а в тих поселеннях, де витягнута конфігурація території та нераціональна забудова, їх площа збільшується до 6–11% (селища Вишнівець, Великі Бірки).

Таблиця 2

Частка площі функціональних зон від загальної площі міського поселення (в %)

Міста і селища міського типу	Функціональні зони		
	сельбищна	промислова	незабудовані території
1	2	3	4
Бережани	**92,2**	**3,0**	**2,8**
Підгайці	**38,5**	**4,9**	**56,6**
Борщів	**45,7**	**3,2**	**51,1**
Мельниця-Подільська	**38,3**	**0,8**	**60,9**
Скала–Подільська	**62,5**	**10,9**	**26,6**
Бучач	**44,2**	**5,5**	**50,3**
Гусятин	**32,0**	**8,7**	**59,3**
Гримайлів	**68,0**	**2,2**	**29,8**
Копичинці	**59,8**	**8,4**	**31,8**

Хоростків	**59,3**	**13,3**	**27,4**
Товсте	**42,6**	**--**	**57,4**
Заліщики	**46,7**	**9,8**	**43,6**
Зборів	**62,0**	**2,9**	**35,1**
Заложці	**56,1**	**--**	**43,9**
Збараж	**76,5**	**1,9**	**21,6**
Вишнівець	**70,8**	**--**	**29,2**
Козова	**70,2**	**--**	**29,8**
Козлів	**67,2**	**2,2**	**30,6**
Кременець	**52,6**	**13,4**	**34,0**
Почаїв	**82,0**	**3,4**	**14,6**
Підволочиськ	**57,9**	**2,4**	**29,7**
Скалат	**54,7**	**5,6**	**39,7**
1	2	3	4
Монастириська	**61,1**	**1,6**	**37,3**
Коропець	**80,1**	**--**	**19,9**
Ланівці	**59,2**	**12,9**	**27,9**
Теребовля	**68,8**	**7,5**	**23,7**
Микулинці	**87,0**	**--**	**13,0**
Велика Березовиця	**62,5**	**30,1**	**7,9**
Великі Бірки	**68,9**	**3,9**	**27,2**
Заводське	**57,0**	**35,2**	**7,8**
Шумськ	**92,1**	**2,3**	**5,6**
Дружба	**70,3**	**8,2**	**21,5**
Золотий Потік	**88,3**	**--**	**11,7**

***Опрацювання власне на основі матеріалів обласного управління містобудування та архітектури Тернопільської обласної державної адміністрації.**

Співвідношення між підзонами сельбищної зони, а також особливості забудови житлових масивів зумовлюють різний рівень використання цієї зони. Його характеризують за щільністю житлового фонду і населенням. За цими показниками (табл. 3) в області можна виділити групи міських поселень із високою, середньою та низькою щільністю забудови. До першої групи відносяться міста, в яких значна частка багатоповерхових будівель, порівняно невелика частка у сельбищній території транспортних комунікацій, що свідчить про компактність забудови зони та раціональність використання території

(Чортків, Теребовля, Бережани, Підгайці, Бучач, Гасятин, Почаїв, Підволочиськ, Монастириська, Кременець). До другої групи належать міста і селища міського типу, які мають значну частину одноповерхової забудови, багато вулиць, площі, сади, парки тощо (Борщів, Хоростків, Мельниця-Подільська, Копичинці, Збараж, Велика Березовиця). Найнижча щільність забудови властива селищам міського типу, які характеризуються близьким до сільської типом забудови (одноповерхові будинки, значні площі садів і городів у сельбищній зоні), найнижчими показниками щільності житлового фонду і населення – Коропець, Золотий Потік, Заводське, Козлів, Шумськ, Товсте та ін. У них більші затрати на будівництво інженерних мереж, доріг, на благоустрій територій та на формування інших об'єктів соціальної інфраструктури, ніж у малих поселеннях попередніх груп.

У малих міських поселень області, в яких містоформуючою галуззю є промисловість, створено промислові зони, що мають різні розміри. Найбільші такі зони у тих містах і селищах, де промислове будівництво велося недавно (Збараж, Чортків, Хоростків, Кременець, Скала-Подільська, Ланівці, Велика Березовиця, Заводське, Дружба). Вони створені з підвітряного боку щодо сельбищних територій. У тих поселеннях, де промислове виробництво існує вже тривалий період, промислові підприємства опинилися в оточенні житлових масивів. У тому випадку, коли підприємства не є значними забрудниками навколишнього середовища, таке розміщення раціональне, бо наближує місця праці до місць проживання. На територіях призаводських площ створено систему об'єктів обслуговування, яка свого часу розраховувалася на потреби маятникових мігрантів з навколишніх сіл.

Для малих міських поселень області характерним є наявність комунально-складських підприємств (котельні, склади, гаражі та ін.) переважно у житлових масивах, що негативно відбивається на екологічній ситуації у цих поселеннях. У більшості міст і селищ міського типу необхідно створити комунально-складські зони або поєднати їх з промисловими зонами, причому потрібно враховувати необхідність вигідного транспортного та природно-ландшафтного положення такої зони.

Майже всі міста і селища міського типу області мають незабудовані території (табл. 2). Вони є значними у межах сельбищних територій у тих поселеннях, які мають низькі показники щільності забудови (табл. 3), а також за межами цієї території (вільні території для промислового і житлового будівництва, непридатні території тощо). Це створює нові можливості для розвитку міських поселень. Однак для розміщення нового промислового і житлового будівництва існують планувальні обмеження (рельєф, болота, залягання підземних вод, наявність ярів, зсувів тощо). Істотні обмеження щодо

подальшого розширення території мають міста Хоростків, Заліщики, Ланівці, Шумськ, Кременець із-за наявності навколо населених пунктів виробничих споруд, ферм, складів, очисних споруд, складних форм рельєфу та ін.

Таблиця 3

Показники щільності забудови малих міських поселень
за станом на кінець 2005 року*

Міста і селища міського типу	Щільність житлового фонду, $м^2$/га	Щільність населення, чол./$км^2$
1	2	3
Бережани	**457,0**	**467**
Підгайці	**431,7**	**350**
Борщів	**385,0**	**259**
Мельниця-Подільська	**306,7**	**185**
Скала-Подільська	**27,1**	**129**
Бучач	**464,3**	**343**
Гусятин	**644,9**	**563**
Гримайлів	**116,3**	**70**
Копичинці	**357,5**	**199**
Хоростків	**300,2**	**171**
1	2	3
Товсте	**135,1**	**377**
Заліщики	**549,6**	**301**
Зборів	**227,1**	**257**
Заложці	**275,8**	**163**
Збараж	**362,6**	**254**
Вишнівець	**159,0**	**100**
Козова	**288,2**	**210**
Козлів	**117,4**	**91**
Кременець	**475,1**	**350**
Почаїв	**409,1**	**284**
Підволочиськ	**711,8**	**468**
Скалат	**270,2**	**208**
Монастириська	**414,6**	**272**

Коропець	**125,7**	**102**
Ланівці	**289,3**	**211**
Теребовля	**545,0**	**302**
Микулинці	**234,7**	**193**
Велика Березовиця	**305,8**	**232**
Великі Бірки	**244,1**	**198**
Заводське	**201,3**	**172**
Шумськ	**93,8**	**90**
Дружба	**238,9**	**203**
Золотий Потік	**115,7**	**91**
Чортків	**495,2**	**360**

***Опрацювання власне на основі матеріалів обласного управління містобудування та архітектури Тернопільської обласної державної адміністрації.**

Розвиток малих міських поселень області слід орієнтувати на підвищення ефективності їх функціонування і використання наявної території: впорядкування функціональної структури у поселеннях згідно з вимогами містобудування; вдосконалення планувальної організації сельбищної території; покращення організації системи обслуговування населення в різних частинах населеного пункту з урахуванням транспортної і пішохідної доступності.

Висновки

1. У результаті досліджень підтверджено, що виділені функціонально-планувальні чинники мають різноманітний вплив на організацію соціальної інфраструктури.

2. Встановлено, що пріоритетні види діяльності визначають стратегію розвитку систем обслуговування. Динамічний розвиток ринків у нинішніх умовах обумовив те, що їх розміщення встановлює розташування мережі об’єктів продовольчими товарами, які вирощуються в приміській зоні, а також промислових – для потреб сільських мешканців.

3. Ознайомившись з основними параметрами локалізації малих міст та особливостями їх функціонально-планувальної структури, маємо змогу орієнтовно визначити стан та шляхи розвитку соціальної інфраструктури в межах адміністративних районів, з’являється можливість, змінюючи локалізаційні показники, підвищувати якість обслуговування мешканців та архітектурно-просторові характеристики поселень.

Використана література

1. Белінський Ю. Методи впливу держави на ринок житла: завдання для розробки житлової політики в Україні / Юрій Белінський // Економіка України. – К., 1998. – № 7. – С. 42.
2. Габрель М. М. Просторова організація містобудівних систем: моногр. / Микола Михайлович Габрель ; [ІРД НАН України]. – К. : Видавничий дім А.С.С, 2004. – 400 с.; іл.
3. Габрель М. Рекомендації з просторового планування міст та територій : навч. посіб. / М. Габрель, І. Олійник, М. Габрель. – Львів : Львівська обласна рада, 2008. – 192 с.
4. Янковська Л. Конструктивна географія та геоекологія / Люба Янковська // Наукові записки. – 2003. – № 2. – С. 156–161.

Анотація

Аналізується житлово-комунальне господарство, освіта і наука, культура, охорона здоров'я, торгівля і громадське харчування, побутове обслуговування. Розглянуто забезпеченість малих міських поселень Тернопільської області об'єктами цієї сфери та пов'язання їх з особливостями функціонально-планувальної організації.

Ключові слова: функціональні зони, соціальна інфраструктура.

Аннотация

Анализируется жилищно-коммунальное хозяйство, образование и наука**,** здравоохранение, торговля и общественное питание, бытовое обслуживание. Рассмотрено обеспечение малых городских селений Тернопольской области объектами этой сферы и связь их с особенностями функционально-планировочной организации.

Ключевые слова: функциональные зоны, социальная инфраструктура.

Annotation

We analyze the housing and communal services, education and science, health, trade and public catering, domestic services. We consider the provision of small urban settlements of the Ternopil region objects of this sphere and their relation to the characteristics of functional planning organization.

Key words: functional areas, social infrastructure.

УДК 711.2

Т.Ф. Панченко, В.М. Онищенко

МІСТОБУДІВНА ТИПОЛОГІЯ ПРИМОРСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ТА МІСТ

Містобудівна типологія приморських територій є важливою основою для планувального структурування приморських міст, визначення їх параметрів та функціонального зонування прибережної смуги Азово-Чорноморського регіону, в межах якої функціонують і розвиваються приморські населені пункти.

З метою більш чіткого визначення операційного поля для розроблення містобудівної типології приморських територій та населених пунктів прийнято наступні тлумачення *базових термінів* [1]:

Приморський регіон – територія, що прилягає до Чорного та Азовського морів безпосередньо або через акваторії лиманів, яка має яскраво виражену спільність клімату, орографії, гідрографічної мережі, властиву їй систему розселення, наявність визначених природних комплексів та об'єктів історико-культурної спадщини; охоплює території АР Крим, міста Севастополя, Одеської, Миколаївської, Херсонської, Запорізької і Донецької областей та поділяється на три *субрегіони* – Кримський, Причорноморський та Приазовський.

Приморський район – адміністративний район, що прилягає до Чорного або Азовського морів, у складі приморського регіону.

Приморське поселення – територіально цілісний компактний ареал концентрації населення у складі приморського району; за чисельністю населення функціональним значенням та господарським профілем приморські поселення поділяються на міські (найкрупніші, крупні, великі, середні, малі та селища міського типу) і сільські (крупні, великі, середні, малі).

Приморське місто – поселення, розташоване у складі приморського регіону, з наявністю прибережної смуги моря, розвинутою функціонально-планувальною структурою, що пов'язана з морегосподарською, транспортною, адміністративно-культурною та курортно-рекреаційною і туристичною діяльністю; поділяються на міста республіканського (АР Крим) та обласного підпорядкування.

Приморська агломерація – група найбільш територіально наближених поселень, розташованих вздовж берегової лінії моря, які об'єднуються між собою розвинутими міжпоселенськими зв'язками інтегративного характеру.

Приморська територія – територія приморського регіону, приморського району, приморських поселень, крупних міст та агломерацій, до складу яких

входять усі землі в межах їх території відповідно до встановлених чинним законодавством категорій їх основного цільового призначення.

Прибережна смуга морів – ділянка контакту суші та моря, що проходить вздовж усієї берегової лінії моря та включає суходільну частину з природними та антропогенними комплексами, що перебуває під впливом моря, та прилеглу морську акваторію, що перебуває під впливом берега; суходільна частина включає території приморських районів, приморських поселень, крупних міст та агломерацій, що безпосередньо межують з береговою лінією; акваторіальна частина включає акваторії внутрішніх вод і територіального моря.

Водоохоронна зона морів – природоохоронна територія господарської діяльності, що регулюється чинним законодавством, яка встановлюється уздовж морів, навколо морських заток і лиманів та інших водойм; зовнішні межі водоохоронних зон визначаються за проектами землеустрою або у складі містобудівної документації;

Прибережна «захисна» смуга морів – природоохоронна територія, яка виділяється у межах водоохоронної зони і встановлюється вздовж берегової лінії з метою охорони морського та прибережного природного середовища від несприятливих антропогенних впливів, а також включає суходільну частину та акваторіальну частину – *прибережну «захисну» морську акваторію* з режимом обмеженої господарської діяльності.

Пляжна зона – частина прибережної захисної смуги морів (як на суходолі, так і в морській акваторії), планування, розміри, межі та режим використання якої визначаються відповідно до вимог Закону України «Про курорти» та ДБН 360-92** «Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень».

Деякі з цих термінів було визначено та опубліковано вперше у 1978 році у "Методических рекомендациях по комплексной планировочной организации приморских территорий", які були результатом спільної наукової роботи українських (Київ), російських (Ленінград) та болгарських спеціалістів (Софія-Варна) [2]. Подальший розвиток основи даної термінології знайшли у науковій праці "Дослідження умов і розробка пропозицій за напрямками територіально-планувального розвитку міст узбережжя Чорного і Азовського морів УРСР" (Наукові обґрунтування до "Регіональної містобудівної програми", НДПІ містобудування , 1990 р.)

У вищенаведених наукових роботах, а також у спеціально розробленій на замовлення Мінекології України доповіді "Сучасний стан, перспективи розвитку та природний потенціал курортно-рекреаційного господарства в областях та районах Азово-Чорноморського басейну" (НДПІ містобудування, 1994 р.) було визначено *основні положення* містобудівної організації

приморських територій. Зокрема, було запропоновано "поясне зонування приморських територій", що мало на меті наступний поділ території:

- "перший пояс" – прибережна територія (глибиною від 1,5 до 3,0 км), яка використовується для розміщення об'єктів курортно-рекреаційної галузі, парків, приморських населених пунктів, підприємств рибного господарства, пов'язаних з використанням ресурсів моря;
- "другий пояс" – розташована безпосередньо за прибережною смугою приморська територія (глибиною від 5 до 35 км), яка "інтенсивно освоюється" різними галузями господарства та видами будівництва – житлового, промислового, сільськогосподарського, курортно-рекреаційного тощо;
- "третій пояс" – зовнішня зона регульованого режиму (глибиною від 60 до 80 км), що забезпечує функціонування двох перших, а також контроль за станом навколишнього природного середовища.

Саме цей підхід до поясного зонування приморських територій визначив місцерозташування приморських міст та їх агломерацій у «першому та другому поясах» морського узбережжя.

У містобудівній документації глибина приморських територій узагальнено (у межах двох поясів) становить від 3 до 35 км (середньорозрахункова – 10 км), про що свідчать дані порівняльної характеристики прибережних смуг країн Азово-Чорноморського басейну.(табл. 1)

Таблиця 1
Загальна характеристика
територій прибережних смуг Азово-Чорноморського басейну [2]

Приморські регіони	Протяжність узбережжя, км	Глибина прибережної смуги, км	Площа прибережної смуги, км^2	Постійне населення, тис.чол.	Чисельність постійного населення, чол./км^2
1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*
Західне узбережжя Чорного моря ***Болгарії***	380	30-35	12 000	500	45
Західне узбережжя Чорного моря ***Румунії***	245	30-35	7 000	400	60

Північно-Західне узбережжя Чорного моря ***України***	500	15-30	22 800	2 219	100
Узбережжя АР Крим, *в тому числі:*					
Західний берег Криму	390	10-20	7 600	550	72
Південний берег Криму	60	1-5	288	148	530
Південно-східний берег Криму	154	3-15	1 530	156	107
Чорноморське узбережжя ***Росії***, *в тому числі:*					
Анапа-Туапсе	250	10-20	4 000	360	90
Великі Сочі	110	1-3	210	200	950
Чорноморське узбережжя ***Грузії***	300	3-20	6 000	480	80
Азовське узбережжя ***України***	760	1-20	7 600	600	80
Азовське узбережжя ***Росії***	600	5-35	10 000	1 200	120

Іншими підходами, запровадженими у проектну практику, стали "медичне зонування" та "функціональне зонування" приморських територій, які обумовлюють перший – спеціалізацію (типологію), а другий – параметризацію (площу території) приморських міст.

Так, наприклад, медичне зонування передбачає виділення зон з однорідними лікувально-оздоровчими ресурсами і розробляється у відповідних "Схемах медичного зонування" курортів, курортних районів, в тому числі прибережних (приморських). В умовах АР Крим, за даними Діпроміста,

медичним зонуванням виділено зони та підзони:

- медична зона "Південний берег", в тому числі: "Феодосійська медична підзона" та "Приморська медична підзона" (даються рекомендації щодо переліку санаторно-курортних та оздоровчих закладів різного типу);
- медична зона "Північно-східний берег", у тому числі: "Керченська медична підзона" (характеризуються лікувальні ресурси), "Чокракська медична підзона" та "Казантипська медична підзона" (даються рекомендації щодо будівництва закладів відпочинку), а також "Салгирська медична підзона" (рекомендується формування екологічної мережі ПФЗ), "Центрально-Сиваська медична підзона" і "Арабатська медична підзона" (даються рекомендації щодо переліку санаторно-курортних закладів);
- медична зона "Західний берег", в тому числі: "Бакальська медична підзона", "Тарханкутська медична підзона", "Саксько-Євпаторійська медична підзона" (даються рекомендації щодо переліку санаторно-курортних закладів); "Південно-західна медична підзона" (даються рекомендації щодо будівництва закладів відпочинку для дітей і дорослих).

На основі "медичного зонування" формуються приморські курортно-рекреаційні системи, курортні міста-центри, малі курорти тощо.

Функціональне зонування приморських територій, яке здійснюється у вітчизняній практиці, передбачає виділення наступних зон [1]:

курортна зона (курорт), *рекреаційна зона* (курортно-рекреаційна), яка визначається на основі медичного зонування;

сельбищна зона (зона населених пунктів), яка визначається відповідно до систем розселення та генеральних планів поселень;

промислово-виробнича зона (промислово-портова), яка формується у межах приморських міст;

сільськогосподарська та лісогосподарська зона, яка охоплює відповідні земельні угіддя за межами населених пунктів;

природоохоронна зона, що об'єднує у екологічну мережу природні рослинні комплекси, зони санітарної охорони, об'єкти природно-заповідного фонду;

туристична зона, яка формується на базі історико-культурних об'єктів в межах і за межами населених пунктів.

Таке функціональне зонування приморських територій закладає основи як регіонального розвитку, так і планування окремих приморських міст, для яких встановлюються містобудівні обмеження з урахуванням екологічних, господарських та інших вимог.

Як це реалізується на рівні законодавства, наведемо приклад досвіду Франції, приморські території якої входять до 142 комун, а також до

адміністративно-територіальних одиниць поза межами приморських територій, які пов'язані екологічно та економічно з приморськими комунами (1200 одиниць). У сферу впливу потрапляють також "глибинні території", що примикають до приморських територій, на які розповсюджуються деякі регламенти французького Закону "Про прибережні території" [3].

Так, територіальна організація "приморських комун" передбачає "розвиток існуючих агломерацій і створення нових поселень" із "забороною розосередження урбанізації" на узбережжі та "обмеженим" розвитком урбанізації, з врахуванням "впливу урбанізації на природне середовище". Одним із головних обмежень є "правило 100 метрів" із забороною будь-якого будівництва, крім "закладів соціального обслуговування". Принцип функціонального зонування прибережних (приморських) територій має деякі свої відмінності у зарубіжній практиці і передбачає виділення, зокрема, наступних зон:

- "зона урбанізації" (населені пункти, житлові, виробничі, портові, транспортні об'єкти);
- "зелена зона" (природні комплекси, парки, зелені масиви);
- "природоохоронна зона" (природні ландшафти 18 категорій – дюни, коси, ліси, пляжі тощо);
- "зона купання" (при рекреаційних, спортивних закладах тощо);
- "зона водноспортивних та пляжних гаваней" (стоянки яхт, басейни, штучні пляжі тощо);
- "зона туризму та автотуризму" (їх склад та розташування визначається згідно планів землекористування).

Проведений аналіз дозволяє встановити науково обґрунтовану типологію не тільки приморських територій, але й приморських міст, базуючись на вищенаведених особливостях "поясного", "медичного" та "функціонального" зонування, а також враховуючи такі критерії, як чисельність населення, містоутворюючі функції та агломеративність (наявність зв'язків).

Типологія приморських територій. Приморські території Азово-Чорноморського регіону неоднорідні за своїм фізико-географічним розташуванням, природними характеристиками, переважаючим напрямом господарської діяльності тощо. У зв'язку з цим їх можна умовно поділити на ряд типологічних одиниць, що представлено на рис. 1А. Відповідно до економіко-географічної таксономізації території виділяються наступні приморські "таксономічні одиниці": регіон (наприклад, Азово-Чорноморський), субрегіон (наприклад, Кримський), район (наприклад,

Південний берег Криму), зона (наприклад, Феодосійська).

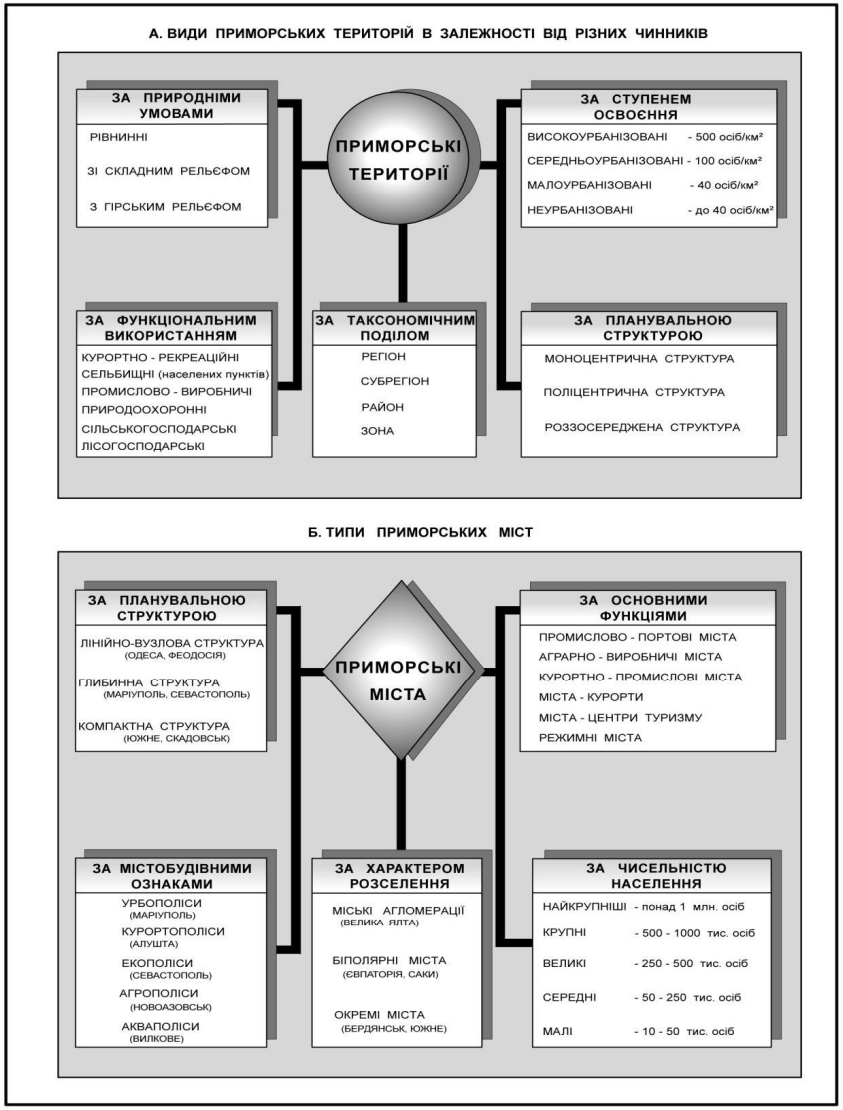

Рис. 1 Типологія приморських територій та міст

За природними умовами виділяються приморські території: рівнинні (глибина освоєння до 40 км), наприклад, Західний берег Криму та із складним рельєфом (глибина освоєння до 15 км), наприклад, Чорноморське узбережжя Росії, а також з гірським рельєфом (глибина освоєння до 5 км), наприклад, Південний берег Криму, узбережжя Грузії.

За ступенем освоєності (урбанізації) розрізняються території [2]:

- високоурбанізовані – більше 500 чол./км^2;
- середньоурбанізовані – 100-500 чол./км^2;
- малоурбанізовані – 40-100 чол./км^2;
- неурбанізовані – до 40 чол./км^2.

За переважаючим напрямком господарчої діяльності виділяються території: курортні, курортно-аграрні, курортно-промислові, промислово-аграрні, комплексного використання.

В залежності від містобудівної ситуації, історичного розвитку, характеру розселення розрізняють приморські території, які мають "моноцентричну структуру", наприклад, зони розташування крупних міст-центрів Одеси, Севастополя, Маріуполя, "поліцентричну структуру", наприклад, частини узбережжя з малими приморськими населеними пунктами Алушта, Коктебель, Новий Світ в Криму, Лазаревське, Головінка та інші на Чорноморському узбережжі Росії, а також "розосереджену структуру" у місцях лиманів, заток, дельт крупних річок, островів та кос, де розташовані переважно невеликі селища (аграрні, рибальські, рекреаційні).

Типологія приморських міст. Приморські міста як і приморські території також неоднорідні за своїм фізико-географічним розташуванням, природними характеристиками, переважаючим напрямом господарської діяльності, однак, "критерії" для визначення типологічних одиниць цих міст приймаються інші, а саме: величина (за чисельністю населення), характер розселення, переважаючий профіль містоутворюючої бази та особливості планувальної структури (рис. 1Б).

В окремих наукових дослідженнях і проектних роботах представлено типологію приморських міст з деякими відмінностями непринципового характеру.

Так, наприклад, у "Схемі планування території узбережжя Чорного та Азовського морів для застосування у Донецькій, Запорізькій, Херсонській, Одеській, Миколаївській областях та АР Крим", яка була розроблена у 2006 році УДНДІПМ "Діпромісто" за особливостями містоутворюючих функцій з урахуванням соціально-економічних, територіально-планувальних та екологічних характеристик виділяються такі типи міст:

а) найкрупніші, крупні та великі багатофункціональні міста з розвинутою економічною базою, багатоцільовою структурою землекористування та значним соціально-культурним потенціалом (Одеса, Сімферополь, Севастополь, Маріуполь, Миколаїв, Херсон);

б) великі та середні багатофункціональні міста з менш упорядкованою структурою виробничої бази та землекористування з соціально-культурним потенціалом обласного та міжрайонного значення (85 міст, в тому числі Керч, Ізмаїл, Мелітополь, Джанкой);

в) середні та малі міста, селища міського типу монофункціонального профілю – курортні, сільськогосподарські, туристичні тощо (Алупка, Алушта, Євпаторія, Саки, Ялта, Феодосія, Судак, Бердянськ, Очаків, Генічеськ та інші).

У монографії "Градостроительное развитие Черноморского побережья Крыма" (за редакцією Т.Устенко), наголошується на тому, що функціональний тип приморського міста знаходиться у прямій залежності від чисельності працівників, зайнятих у відповідній сфері виробництва. У промислових містах більше 20% працівників зайнято у матеріальному виробництві; у курортних містах більша частина трудових ресурсів задіяна у невиробничій сфері, в тому числі у курортному господарстві. За цим принципом виділяються чотири типи приморських міст [4]:

а) монофункціональні курортні міста (Ялта, Алушта, Алупка, Судак);

б) поліфункціональні міста з розвинутою курортною функцією (Євпаторія);

в) портово-промислові міста з функцією активного курортного розвитку (Феодосія);

г) портово-промислові міста з частковим розвитком курортної функції (Севастополь, Керч).

В роботі, присвяченій зарубіжному досвіду і, зокрема, класифікації приморських міст Лівану, опрацьованій М.Кушніренко [5], головними критеріями типології приморських міст обрано: 1) умови рельєфу та особливості архітектурно-планувальної структури; 2) функції міста та транспортна інфраструктура; 3) чисельність населення; 4) історичні передумови. За цими ознаками виділяються приморські міста: "амфітеатро-бухтові" (Баку, Алжир, Кейптаун, Бейрут, Джубейль); "долинно-бухтові" (Севастополь, Мурманськ, Нагасаки, Гетеборг); "напівострівні" (Владивосток, Сан-Франциско, Берген, Аден, Тир, Тріполі); "гирлові" (Ялта, Ніцца, Генуя).

За формами планувальної структури вирізняються приморські міста з компактною, лінійною, розчленованою, груповою, променевою схемами організації території; за адміністративними і транспортними функціями – поліфункціональні адміністративні центри, промислові та транспортні вузли,

торгові та курортні центри; за цінністю архітектурно-містобудівної спадщини виділяються три класи міст: – з високим ступенем збереженості архітектурно-містобудівного середовища, з фрагментами історичної забудови та з окремими пам'ятками культурної спадщини.

За критерієм чисельності населення, відповідно до ДБН 360-92** "Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень" виділяються наступні групи поселень: найкрупніші – понад 1000 тис.чол., крупні – більше 500 до 1000, великі – більше 250 до 500, середні більше 10 до 250 та більше 50 до 100, а також малі – більше 20 до 50 та більше 10 до 20 і до 10 тис.чол. включно з селищами міського типу.

Є й інші підходи до визначення типології приморських міст, наприклад, за питомою вагою місткості курортно-рекреаційних закладів, тобто відпочиваючих відносно всього населення, що пропонують болгарські вчені [6]. За цим критерієм виділяються міста з "додатковою" функцією [чисельність відпочиваючих складає до 10%], з "виявленою" функцією [чисельність відпочиваючих становить до 40%], з "основною" функцією [чисельність відпочиваючих дорівнює 70%], з "єдиною" функцією (все населення – це відпочиваючі, що становить 100%).

Представлений аналіз дозволяє узагальнити різні позиції щодо типології приморських міст і встановити, що не охопленими в наукових дослідженнях є два *принципових критерії*: врахування характеру розселення та особливостей містоутворюючої бази.

Так, за критерієм, що стосується характеру розселення, пропонується виділяти: приморські "міські агломерації" (Велика Ялта, Велика Алушта, Великі Сочі тощо), "біполярні" приморські міста (Євпаторія-Саки, Анапа-Туапсе тощо), "окремі" приморські міста (Севастополь, Бердянськ, Батумі тощо).

За питомою вагою містоутворюючих чинників та спеціалізацією приморських міст пропонується виділяти: "промислово-портові" міста (Іллічівськ, Южне), "аграрно-виробничі" міста (Татарбунари, Приазовське), "курортні" міста або міста-курорти (Ялта, Алушта, Скадовськ), "історичні міста-центри туризму" (Коктебель, Судак, Вилково).

Представлена інтегральна типологія приморських територій та міст свідчить про широкий спектр можливих наукових досліджень *нових містобудівних об'єктів* таких, наприклад, як екополіси, аквополіси, біполярні міста, міста-центри туризму та інших, які на нинішній час не охоплено ні нормативно-методичною базою, ні проектною практикою, ні основами законодавства.

Література

1. Т.Ф. Панченко «Рекомендації з планування території прибережної смуги морів.» - К.: Фонд ЕС, 2009, 32 с.

2. Методические рекомендации по комплексной планировочной организации приморских территорий / [упорядн. Городской В. А.] – К. Госстрой УССР, КиевНИИПградостроительства, 1978. – 70 с.

3. Lena H. La loi sur le littoral / Lena H.// Urbanisme. – 1987. – №217. P.136-140.

4. Градостроительное развитие Черноморского побережья Крыма /

[Т.В. Устенко, В.В. Сопилка, О.К. Лялюшко, Т.Ф. Панченко и др.]; под ред. Т.В. Устенко. – К.: Будівельник, 1987. 104 с.:іл.

5. Кушниренко М.М. Опыт планировочного регулирования развития приморских территорий на примере Ливана / Кушниренко М.М. – К.: КНУСА, 2003. – 172с.

6. Глухаров И., Еврев П. Планински и морски курорти. – София: НИИПИТУ, 1975. – 168 с.

Анотація

Представлено термінологічно-понятійну систему щодо приморських територій, узагальнено вітчизняний та зарубіжний досвід з цієї проблеми, запропоновано вперше інтегральну містобудівну типологію приморських територій та приморських міст.

Ключові слова: типологія, приморські території.

Аннотация

Представлена терминологично-понятийная система, касающаяся приморских территорий, обобщен отечественный и зарубежный опыт по этой проблеме, предложена впервые интегральная градостроительная типология приморских территорий и приморских городов.

Ключевые слова: типология, приморские территории.

Annotation

Submitted terminologichno-conceptual system relating to the coastal areas, summed up the domestic and foreign experience on this issue, first proposed the integrated typology of urban development of coastal areas and coastal cities.

Key words: typology, coastal territory.

УДК 711.2

Т. Ф. Панченко, В. М. Онищенко

НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ КОМПЛЕКСНОГО ТЕРИТОРІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ПРИМОРСЬКИХ МІСТ

В період суттєвих змін в управлінні розвитком територій в умовах прибережної смуги Азово-Чорноморського регіону важливого значення набуває проблема ефективного використання, збереження, охорони та резервування територіальних ресурсів для перспективного освоєння.

Аналізуючи екологічні та містобудівні вимоги щодо розвитку приморських міст, можна зробити висновок, що на нинішній час поки що немає достатнього наукового осмислення взаємозв'язків та взаємодії еколого-містобудівних процесів.

Разом з тим відомо, що урбанізація як результат антропогенного розвитку територій, як правило, характеризується докорінним перетворенням навколишнього природного середовища, спричиняє виникнення різноманітних екологічних криз. Освоєна територія, як правило, характеризується глибоко зміненим природним рослинним і тваринним світом, здеформована забудовою, мережею комунікацій тощо, у зв'язку з чим при всіх її трансформаціях необхідно аналізувати її під екосистемним кутом зору і давати їй комплексну екологічну оцінку. Як визначають екологи, необхідно розглядати проблему "формування урбанізованих екосистем".

На цій основі виникло поняття "збалансований розвиток" – взаємозалежність збереження природи, економічного поступу, раціонального використання земельних ресурсів, який забезпечується визначенням обгрунтованих "меж росту" містобудівного утворення і, зокрема, приморського міста [1].

Дослідження особливостей територіального розвитку приморських міст та оцінка їх містоутворюючих функцій стали підгрунтям для наукового розроблення "НДПІ містобудування" системи взаємопов'язаних нормативних показників пропорційного співвідношення сельбищних, виробничих, курортно-рекреаційних та природоохоронних територій, які в умовах реального проектування та забудови приморських населених пунктів можуть забезпечити їх "збалансований розвиток".

При цьому приймалось до уваги, що містоутворюючі функції приморських міст пов'язані безпосередньо з структурою зайнятих за видами економічної діяльності, яка відповідно до статистичної звітності, є наступною:

I. Виробнича сфера, в тому числі: сільське, лісове та рибне господарство, мисливство; добувна, обробна промисловість та виробництво електроенергії газу та води; будівництво; транспорт та зв'язок.

II. Невиробнича сфера, в тому числі: фінансова діяльність; оптова та роздрібна торгівля, готелі та ресторани; операції з нерухомістю, здавання під найм і послуги юридичним особам; державне управління; освіта і наука; охорона здоров'я та соціальна допомога; колективні, громадські та особисті послуги.

Аналіз трудової зайнятості населення здійснювався для приморських міст двох категорій:

- тип 1, поліфункціональних міст з розвинутою структурою господарчої діяльності різних видів;
- тип 2, монофункціональних міст з переважаючою курортно-рекреаційною діяльністю.

Показники містоутворюючих функцій поліфункціональних приморських міст-представників, наведено в табл. 1, а курортних приморських міст і агломерацій – в табл. 2.

На підставі порівняння даних існуючого стану можна зробити висновок, що у поліфункціональних приморських містах переважає виробнича сфера економічної діяльності (промисловість, будівництво, транспорт, сільське господарство), у якій зайнято від 30 до 60% працюючих, а курортно-рекреаційна галузь становить від 3 до 12%, а у курортних приморських містах при таких же показниках виробничої сфери, значно зростають показники невиробничої сфери (готелі, торгівля, охорона здоров'я, курортні послуги), у якій зайнято від 30 до 50% працюючих (в середньому 40%). Ці показники враховувались при визначенні "рамкових" територіальних параметрів відповідних функціональних зон приморських міст різного типу.

Необхідно відзначити, що приморське положення багатьох міст Азово-Чорноморського регіону сприяло розвитку в них портово-промислового комплексу.

Наявність морського транспорту стимулювала розвиток у портових містах металургійної, хімічної та інших галузей промисловості, що використовують сировинні ресурси, які поступають з моря. У багатьох містах узбережжя (Очаків, Скадовськ, Генічеськ та інші), які починали своє існування як пункти передачі хліба ("хлібні порти"), пізніше з'явились промислові підприємства, передусім підприємства з переробки місцевої сільськогосподарської сировини.

Таблиця 1.

Порівняльні показники трудової зайнятості населення поліфункціональних приморських міст, %

№ з/п	Містоутворюючі чинники	Одеса	Маріуполь	Севастополь	Бердянськ	Феодосія	Южне	Скадовськ
1	Промисловість	15,6	40,2	12,9	32,2	20,0	28,6	21,0
2	Будівництво	5,7	3,5	6,0	8,3	15,0	9,4	6,5
3	Транспорт і зв'язок	21,5	19,1	7,4	9,6	15,5	14,1	11,6
4	Державне управління	3,2	2,5	12,3	2,8	3,5	3,0	3,4
5	Наука, освіта, оздоровчі та соціальні установи	-	12,4	18,7	15,3	17,6	19,9	16,1
6	Торгівля, послуги	5,6	5,0	16,8	12,5	8,0	6,0	8,7
7	Курортно-рекреаційна, туристична галузь	12,0	2,8	4,1	5,4	11,0	2,6	11,6
8	Сільське, лісове, рибне господарства	0,4	0,6	3,2	3,5	2,4	1,1	7,3
9	Інші містообслуговуючі та містозабезпечуючі галузі	11,6	13,9	18,6	10,4	7,0	15,3	13,8
10	Всього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Таблиця 2.

Порівняльні показники трудової зайнятості населення курортних приморських міст та агломерацій, %

№ з/п	Містоутворюючі чинники	В. Ялта	В. Алушта	В. Сочі	В. Геленджик
1	Промисловість	13,3	9,7	15,5	6,2
2	Будівництво	20,5	6,0	19,2	20,6
3	Транспорт і зв'язок	13,6	5,1	9,9	7,5
4	Наука та освіта	4,5	2,9	2,9	17,1
5	Курортно-рекреаційне господарство	41,7	49,0	35,4	31,5
6	Сільське господарство	3,0	13,4	14,9	7,5
7	Інші галузі	3,4	13,9	2,2	9,6
8	Всього	100,0	100,0	100,0	100,0

Для найбільших портово-промислових міст, таких як Одеса, Маріуполь, Бердянськ характерні також функції наукових та культурних центрів. Проте і малі міста цього регіону (Очаків, Скадовськ, Генічеськ, Приморськ) у тій чи іншій мірі мають функції адміністративних та культурних центрів районного рівня. Функції з обслуговування курортно-рекреаційної діяльності притаманні усім без винятку приморським містам.

Так, наприклад, Одеса має потужний та багатофункціональний економічний потенціал, структура якого відзначається тим, що майже всі економічні ресурси міста розподіляються між промисловістю і сферою послуг. В економіці приморського регіону за даними "Діпроміста" Одеса виконує такі основні функції:

- головного морського порту з потужним портово-промисловим комплексом;
- крупного промислового центру з розвиненим машинобудуванням, хімічною, нафтопереробною, харчовою та легкою промисловістю;
- центру ринкової інфраструктури і ділових послуг: посередницьких, розподільчих, кредитно-фінансових і страхових, консультаційних і маркетингових;
- регіонального та національного центру освіти і науки, науково-технічних розробок та інноваційної діяльності;
- санаторно-курортного і рекреаційно-туристичного центру, центру міжнародного туризму;
- центру зовнішньоекономічної діяльності.

Головними функціями міста у міжнародному поділі праці є транспортна і зовнішньоторговельна, а ведучою галуззю економіки міста є промисловість, яка являє собою єдиний повністю сформований в Українському Причорномор'ї локальний територіально-виробничий вузол. Промисловим підприємствам м. Одеси належить 1,3% обсягу реалізованої промислової продукції України. Одночасно Одеса є історичним, курортно-рекреаційним та туристичним центром міжнародного значення. Ці особливості визначають приморські міста типу Одеси як "конфліктні центри регіонального розвитку" з поліфункціональною економічно розвиненою структурою, до яких належать Маріуполь, Бердянськ, Южне та інші.

Практика містобудівного освоєння території в межах приморських міст та в зонах їх впливу свідчить про те, що сьогодні відбувається "активна експансія на цінні курортно-рекреаційні та природоохоронні землі з метою розміщення об'єктів матеріального виробництва, садово-дачного та котеджного будівництва. Це створює понаднормативні антропогенні навантаження на прибережні ділянки приморської території, позбавляє "територіальних резервів" для розвитку курортів, рекреації та туризму, призводить до "порушень екологічної рівноваги" та забруднення водоохоронних зон і морської акваторії [3].

Що стосується містобудівного використання приморських територій, то рівень його достатньо високий особливо у прибережній смузі морів (до межі адміністративних районів), який сягає 70-80% (це населені пункти, промислово-портові зони, транспортні мережі тощо). При цьому земельні ділянки підприємств промисловості, транспорту та енергетики в цьому регіоні у 2,5-2,7 рази перевищують нормативи західноєвропейських країн [2]. Однак в цілому для приморських територій (за межею адміністративних районів) цей рівень значно нижчий і становить 10-12% території з урахуванням наявності понад 80% сільськогосподарських та природно-ландшафтних земель.

В результаті розроблення науково-проектними інститутами "НДПІ містобудування" та "Діпромісто" містобудівної документації для приморських міст-представників встановлений диференційований розподіл їх території з виділенням монофункціональних зон (житлова, виробнича, громадська тощо) та біфунк-ціональних зон (житлово-громадська, рекреаційно-житлова, житлово-виробнича, виробничо-ділова), а також запроектовано систему приморських громадських центрів і торговельних комплексів та озеленених територій.

Основою для функціонального розподілу території приморських поселень є відповідні рекомендації ДБН 360-92** "Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень", довідника проектувальника "Містобудування" [4], які передбачають виділення:

- сельбищних територій (нової забудови, реконструкції, садибної забудови тощо);
- виробничих територій (ділянок промислових, портових, наукових, комунально-складських об'єктів);
- ландшафтно-рекреаційних територій (зелених зон, рекреаційних та курортних комплексів);
- природно-заповідних територій (природних та штучно створених ландшафтних об'єктів).

Враховуючи велику питому вагу сільськогосподарських земель та природно-ландшафтних комплексів в межах адміністративних одиниць приморських територій проектом Закону України "Про зонування земель" (Держкомзем, 2008 р.) передбачається також природно-сільськогосподарське зонування територій: виключно для потреб виробництва рослинницької продукції; загального режиму (рослинництво, тваринництво, житлове і громадське будівництво для селян); першочергового містобудівного освоєння (сельбищне, рекреаційне, оздоровче землекористування); перспективного містобудівного освоєння (деградовані землі, схилові землі тощо).

За результатами вивчення та аналізу генеральних планів приморських міст можна встановити пропорції територій різного функціонального призначення (табл. 3).

Таблиця 3.

Порівняльні показники території функціональних зон приморських міст-представників

Міста	Територія функціональних зон, питома вага, %						Всього
	виробнича	житлова	громадська	курортно-рекреаційна	зелена	інші	
Одеса	15,0	30,0	3,9	4,5	4,6	42,0	100%
Маріуполь	16,5	27,1	1,6	2,7	5,4	46,7	100%
Севастополь	26,6	24,2	3,0	1,1	22,9	22,1	100%
Бердянськ	9,7	11,8	1,0	19,1	2,4	15,0	100%
Южне	41,0	15,5	6,7	9,4	13,7	13,7	100%
Феодосія	20,0	30,8	3,0	10,0	21,0	15,2	100%
Скадовськ	9,6	26,0	3,8	12,0	12,4	36,2	100%
Усереднений показник	21,0	27,0	4,0	10,0	15,0	23,0	100%

Як свідчать дані, наведені у табл. 3, показники функціонального розподілу території неоднорідні і знаходяться у певному діапазоні. Так, виробничі території за питомою вагою зафіксовано в межах 10,0-25,0%, житлові – 11,0-30,0%, громадські – 1,0-6,5%, курортно-рекреаційні – 1,0-19,0%, озеленені – 2,4-23,0%, інші – 13,7-46,7%. У курортних приморських містах та селищах значно зростають параметри курортно-рекреаційних зон – від 25,0 до 50,0%. Це підтверджується даними наукових досліджень, проведених на прикладі курортних агломерацій В. Ялти, В. Сочі та В. Геленджика [5], у яких узагальнено територіальні показники по населеним пунктам цих агломерацій, що представлено у табл. 4.

Таблиця 4.

Показники параметрів основних функціональних зон приморських курортних поселень

Функціональні зони	Площа зони, питома вага, %	
	курортні міста	курортні селища
Курортна (рекреаційна)	20-35	40-50
Житлова	50-65	45-55
Виробнича	15-20	3-5

Враховуючи вищенаведені проектні характеристики, державні будівельні норми ДБН 360-92**, зарубіжний досвід нормотворення [6], а також спираючись на наукові рекомендації в галузі нормування курортно-рекреаційних та інших територій [7, 8], авторами статті узагальнено попередні наукові дослідження і запропоновано систему укрупнених усереднених показників пропорційного співвідношення виробничих, сельбищних, курортно-рекреаційних, озеленених та інших територій для приморських міст двох типів (рис. 1):

Тип 1 – з економічною структурою, де головною є *виробнича складова*, яка забезпечує місцями праці в середньому до 60% трудових ресурсів, а курортно-рекреаційна складова є додатковою і складає до 20% відносно кількості зайнятих на об'єктах містоутворюючого значення;

Тип 2 – з економічною структурою, де головною є *курортно-рекреаційна складова*, яка становить в середньому до 40% відносно кількості зайнятих на об'єктах містоутворюючого значення, а виробнича складова становить до 20%.

Для здійснення розрахунків укрупнених показників прийнято наступні *вихідні дані*:

- чисельність населення умовного приморського міста – 100 000 чол.;
- кількість трудящих у містоутворючому комплексі – 35% від чисельності населення;
- кількість зайнятих у курортно-рекреаційній сфері – 30% від всієї чисельності трудящих;
- розселення у житловому фонді:
  - багатоповерховому – 70% населення;
  - малоповерховому – 30% населення;
- площа охоронюваних ділянок навколишнього природного середовища – 10% від всієї території об'єкту.

Нормативи антропогенних навантажень на земельні ділянки:

- для промислових об'єктів з великою потребою в територіях (за санітарними та технічними вимогами) – 20 чол./га; для інших виробництв – 100 чол./га;
- для житлової забудови:
  - багатоповерхової – 200 чол./га;
  - малоповерхової – 50 чол./га;
- для курортно-рекреаційних комплексів – 60 чол./га;
- для озеленених територій загального користування (міських парків) – 100 чол./га; для курортних парків – 50 чол./га;
- для природоохоронних територій: ліси (зеленої зони) – 3 чол./га; рекреаційні ліси – 4 чол./га; лісопарки – 10 чол./га; природно-заповідний фонд – 10% від всієї території.

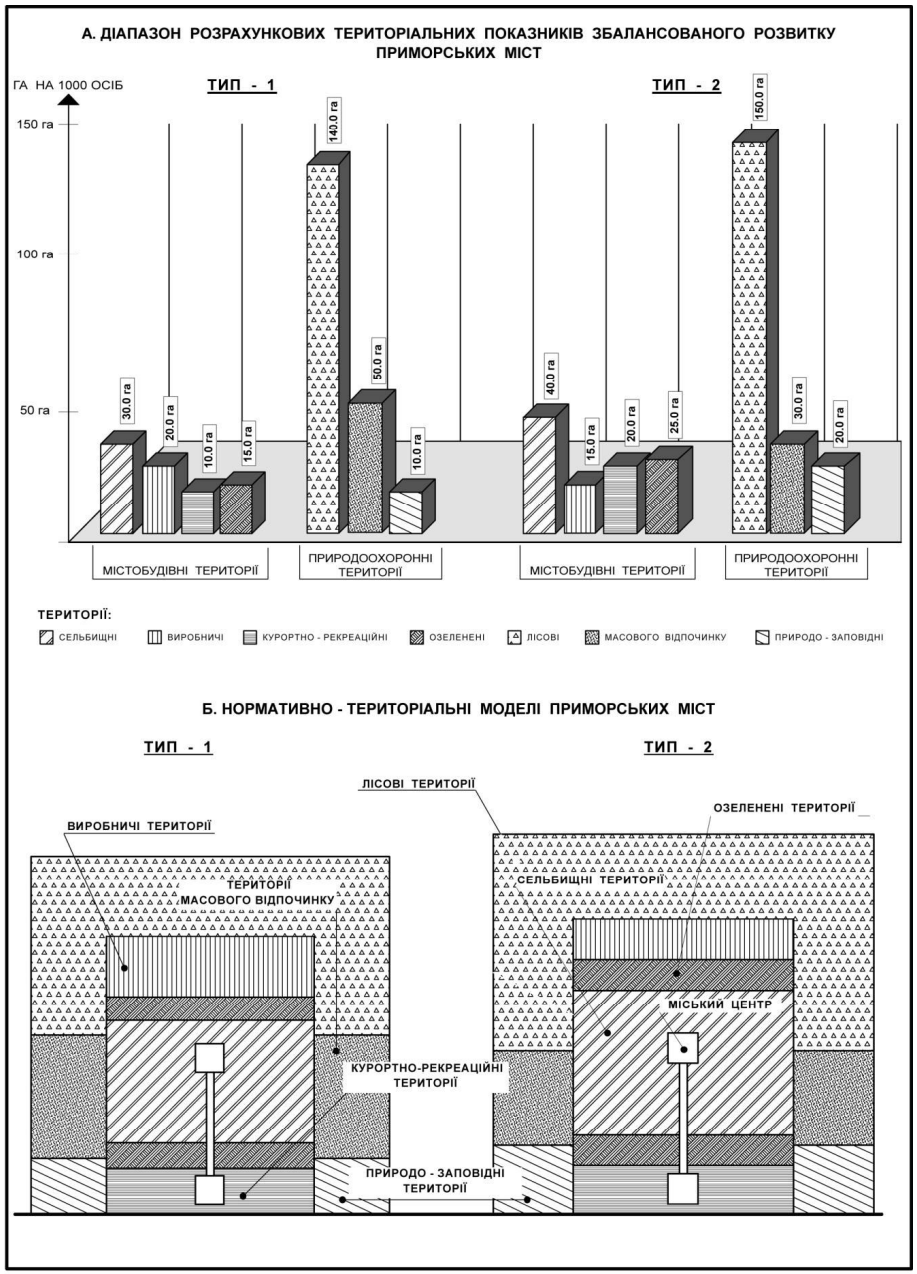

Рис. 1. Диференційовані територіальні показники збалансованого розвитку приморських міст

З урахуванням цих даних проведено відповідні розрахунки і встановлено орієнтовні усереднені показники збалансованого пропорційного співвідношення територій функціональних зон для визначених типів приморських міст (табл. 5).

Таблиця 5.

Диференційовані показники потреби в територіях для містобудівного освоєння та природоохоронного призначення для збалансованого розвитку приморських міст

Функціональні зони та їх елементи	Розрахункові показники для збалансованого розвитку приморських міст			
	Тип-1		Тип-2	
	га на 1000 чол.	%	га на 1000 чол.	%
Території містобудівного призначення:				
- сельбищні (в т.ч. громадські)	30,0	40,0	40,0	40,0
- виробничі (в т.ч.комунальні)	20,0	27,0	15,0	15,0
- курортно-рекреаційні	10,0	13,0	20,0	20,0
- озеленені (загального користування)	15,0	20,0	25,0	25,0
Всього	75,0	100,0	100,0	100,0
Території природоохоронного призначення:				
- ліси, лісопарки, санітарно-захисні зони	140	70,0	150	75,0
- заміські зони відпочинку	50	25,0	30	15,0
- природо-заповідні об'єкти	10	5,0	20	10,0
Всього	200	100,0	200	100,0
Разом	***275***		***300***	

Таким чином, орієнтовні значення показників збалансованого розвитку приморських міст становлять, га на 1000 осіб: територій містобудівного розвитку – 75-100, природоохоронного призначення – 200; інтегральний показник визначається в межах 275-300 га на 1000 осіб. Співвідношення урбанізованих і природоохоронних територій становить 1:2 – 1:4.

В умовах наявності в межах приморських міст або їх агломерацій сільськогосподарських та лісогосподарських угідь, земельних ділянок рекреаційного садово-дачного фонду, а також з урахуванням резервних територій для подальшого розвитку, розрахунковий показник території може бути збільшений до 50,0%.

Таким чином, за допомогою отриманих розрахункових показників при проектуванні можна регулювати розміри та розміщення ділянок забудови, врівноважувати закриті (забудовані) та відкриті (природні) простори, створювати умови екологічної рівноваги та в результаті досягти можливості сталого розвитку приморського міста за умов, що $\Sigma F_{відкр.}/\Sigma F_{закр.} \geq K$ (K – вищенаведені показники співвідношення природоохоронних та урбанізованих територій).

Представлені нормативно-територіальні моделі приморських міст є необхідним науковим обґрунтуванням для удосконалення методичної бази містобудівного проектування і коригування діючих будівельних норм.

Література:

1. Панченко Т. Ф. Еколого-містобудівні аспекти розвитку територій / Панченко Т. Ф. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. - К.: КНУБА, 2000. - Вип. 8. - С. 271-275.
2. Онищенко В. М. Проблемы градостроительного развития малых и средних городов Азово-Черноморского побережья / В. М. Онищенко // Проблемы устойчивого развития малых и средних городов: междунар. семинар, 26-27 сент. 2007 г.: информ. материалы. - Минск, 2007. - С.40-43.
3. Муха В. Г. Еколого-містобудівні проблеми планування та забудови населених пунктів / Муха В. Г., Шаповалов Е. В. // Планування та забудова населених місць: актуальні санітарно-гігієнічні та екологічні проблеми і шляхи їх вирішення: науково-практ. конф., 8-9 лист. 2007: зб. тез доп. - К., 2007.-С. 12-14.
4. Містобудування. Довідник проектувальника: вид. друге, доп. / [За заг. ред. д-ра архіт. Т. Ф. Панченко]. - К.: Укрархбудінформ, 2006. - 192с.
5. Рекомендации по комплексному развитию и реконструкции населенных пунктов Черноморского побережья Крыма и Кавказа (на примере Б. Ялты, Б. Сочи, Б. Геленджика): НИР, КиевНИИПградостроительства, 1990, - 168 с.

6. Bergeron R. Regles de Redaction Legislative / Robert Bergeron. - Ottawa, Juillet, 1998. -40 p.
7. Панченко Т. Ф. Закономерности территориального роста городов с развитой курортной функцией / Т. Ф. Панченко, Е. Д. Симонова, А. Н. Давыдов // Градостроительство: республ. межвед. научно-техн. сб. - 1986. - Вып. 38. - С.28-34.
8. Панченко Т. Ф. Актуальні аспекти нормативного забезпечення курортно-рекреаційного природокористування / Т. Ф. Панченко // Досвід та перспективи розвитку міст України. Нормативно-правові аспекти містобудування: зб. наук, праць. - 2007. - Вип. 12. - С.78-86.

Анотація

Представлено аналіз територіальної організації приморських міст, наукове обґрунтування їх комплексного функціонального зонування та диференційованих показників збалансованого розвитку територій містобудівного та природоохоронного призначення.

Ключові слова: територіальний розвиток, наукове обґрунтування.

Аннотация

Представлен анализ территориальной организации приморских городов, научное обоснование их комплексного функционального зонирования, а также дифференцированные показатели сбалансированного развития территорий градостроительного и природоохранного назначения.

Ключевые слова: территориальное развитие, научное обоснование.

Abstract

Presents the analysis of the territorial organization of coastal cities, the scientific justification for their integrated functional zoning, as well as differentiated performance balanced development of areas of urban development and environmental purposes.

Key words: territorial development, scientific substantiation.

УДК 711.434

А.Г.Пестрикова

АНАЛИЗ ОБРАЗНО-СИМВОЛИЧЕСКИХ КАЧЕСТВ АРХИТЕКТУРНОЙ СРЕДЫ ГОРОДА

В процессе развития города происходит переосмысление его значимости, обновляется образная выразительность элементов, составляющих архитектурно-пространственную среду. Наиболее универсальными в отношении изменений являются символические качества, такие как “**ассоциативность**” и “**знаковость**”. Они могут быть взяты за основу трансформации образной выразительности архитектурно-пространственной среды любого города в соответствии с ее новыми значениями. Кроме того, играя важную роль в композиционной организации города, они становятся носителями визуальной информацию при восприятии его образа. Примером такой коммуникативной ситуации является выявление символических элементов в силуэте города.

Сегодня мы живем в урбанизированном мире. Интенсивное развитие города усложняет его образ. Города меняются, приобретая новый статус, в связи с этим возникают новые образные и символические качества их архитектурно-пространственной среды.

Любому реальному преобразованию архитектурной действительности города предшествует замысел или его новое значение. Исходя из этого, можно говорить о том, что наделенная предполагаемым образом городская среда фиксируется человеком в его сознании и формируется воспринимаемый реальный ее образ.

Однако из-за влияния множества различных факторов в архитектуре города нередко возникают несоответствия между задуманным образом архитектурного произведения на уровне проекта и конечным художественным результатом.

Таким образом, налицо тот факт, что формирование образно-символической взаимосвязи строится по формуле “**значение – образ**”, наглядно иллюстрирующей процесс восприятия окружения, который является своего рода социологизацией его образа (рис. 1). Этот процесс можно представить в виде таблицы, которая иллюстрирует особенности формирования образно-символической выразительности городской среды и критерии ее оценки (табл. 1). Суть таблицы состоит в том, что образная выразительность архитектурно-пространственной среды города формируется в процессе визуального восприятия, которое имеет несколько уровней: силуэт, панорама, перспектива улицы, архитектурный объект, элементы и детали. Образ, полученный на основе такого восприятия, может быть интерпретирован по-разному, так как существует два уровня восприятия: так называемое непосредственное – “естественное” восприятие (объективное) и опосредованное – “фотографическое” (субъективное). Каждый уровень обладает характерными особенностями, которые влияют на формирование объективного результата.

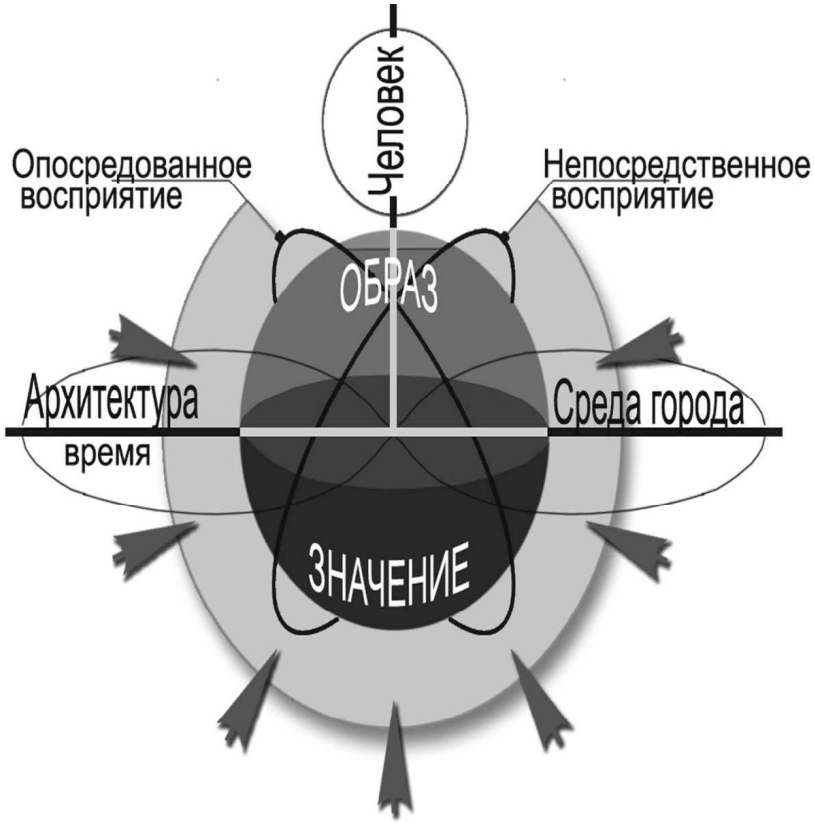

Рис.1. Процесс визуального восприятия городской среды

Элементы, формирующие обра города		Критерии оценки образной выразительности городской среды			
		Силуэт	Доминанта	Цвет	Природа-среда
1	Панорамы 	Динамика пространствен-ных соотношений	Пространствен-ная доминанта	Цветовое пятно	Ландшафт
2	Перспективы улиц 	Контур	Объемно-пространствен-ная доминанта	Цветовой акцент	Рельеф
3	Архитектурные обьекты 	Абрис	Ориентир	Колористика	Озеленение
4	Элементы, детали 	Живописность линии	Акцент	Контрастность ньюансность	Благоустрой-ство

Таблица 1. Особенности визуального восприятия городской среды, влияющие на образную выразительности города

Важная особенность первого уровня – коммуникации в одновременном восприятии всех элементов среды (панорамы, перспективы улиц, архитектурные объекты, элементы и детали). Такая возможность, как правило, отсутствует на втором уровне коммуникации, так как на фотографическом изображении города, за исключением панорамных видовых кадров, присутствует ограниченная картина архитектурно-пространственной среды, представленная фотографирующим. Такое неполноценное восприятие на уровне фотографического изображения не вполне отвечает условиям формирования целостного образа, который, как уже отмечалось, строится на основе комплекса впечатлений с использованием всех способностей, которыми наделен человек. С другой стороны, фотография, как средство изображения городской среды, обладает определенными визуальными характеристиками. Она представляет неискушенному зрителю ключевые для восприятия образа видовые кадры с конкретными образно-символическими качествами. Как правило, в объектив фотокамеры попадают наиболее характерные для города виды. Чаще всего это панорамные снимки, которые как раз отображают многоплановое восприятие наиболее значимых участков городской среды.

Преимущество первого уровня восприятия заключается в том, что при “непосредственном” восприятии не у каждого есть возможность обозрения города “с птичьего полета”. Для этого существуют аэросъемки города. В связи с этим в последнее время актуально строительство высотных зданий со смотровыми площадками на крышах.

В “опосредованном” восприятии есть одна характерная и значимая для образно-символических характеристик города особенность. Благодаря фотографии мы можем узнать о ранее закодированном в архитектуре духе времени, а также проследить эволюцию формирования образно-символических характеристик города с момента появления фотографии. Зафиксированная в то или иное время городская среда может анализироваться для составления качественного прогноза с целью улучшения и повышения образно-символических, знаковых качеств и эстетизации существующей архитектуры в целом. Адекватность конечного образа зависит от многих факторов: с одной стороны – фрагментарность, ограниченный доступ содержания, избирательный набор изображаемого автором города; с другой – структурно-целостное восприятие действительности. Но при всех плюсах и минусах каждого уровня восприятия (“опосредованного” – фотографического и “непосредственного”– естественного) они играют важную роль в создании обобщенного образа: систематизируя результаты впечатлений от первого восприятия городской среды, человек создает один образ и сопоставляет его с образно-символическими качествами, полученными от “фотографического” города.

Выразительность городского облика при последовательном восприятии очень важна, она является основой формирования образа города. В этом случае оценка образных качеств архитектурной среды осуществляется благодаря основным физическим характеристикам городского пространства: силуэту, доминантности, цвету, фрагментам естественной и искусственной среды, которые в определенной степени оказывают влияние на восприятие каждого элемента городской среды.

Обобщая весь существующий опыт исследования образа как явления, можно выделить основные, наиболее значимые его составляющие – это **образные и символические** качества, суть которых отражает взаимодействие внутренних и внешних факторов с компонентами, определяющими специфику архитектурно-пространственной среды.

Проблеме образной выразительности города посвящены многие работы. Все это говорит об ее актуальности и о том, что даже при такой активной изученности остается множество неисследованного в этой области. Поэтому необходимо создать методику исследования выразительности архитектурно-пространственной среды города с точки зрения образно-символических качеств, которая даст возможность наиболее полного изучения образа на любом этапе его развития, учитывая все компоненты, участвующие в процессе трансформации образно-символической выразительности. Такая методика может послужить основой для проведения объективного анализа образа любого большого города на разных стадиях его развития.

Первый этап – “Исторический анализ исследуемого города”. Заключается в обозначении основных смысловых этапов развития города и определении в их рамках элементов, значимых с точки зрения образно-символических качеств. Это позволит выявить семантические и художественные особенности городской среды, сформированные в процессе ее эволюции. Методами исследования на данном этапе являются историко-генетический и ретроспективный анализы. Результатом становится классификационная таблица, в которой содержатся текстовые и графические материалы, иллюстрирующие тот или иной исторический период развития города.

На втором этапе – “Исследование особенностей визуального восприятия городской среды” – целесообразно выбрать из ранее собранного фактического материала и результатов натурного обследования элементы городской среды, значимые с точки зрения образной выразительности города на каждом уровне восприятия и характеризующие определенный этап развития. Данный этап предполагает проведение социологического опроса для определения образа города в сознании людей. В результате исследования методом систематизации

значимых компонентов городской среды, формирующих ее образную выразительность, их качественного анализа и обработки социологического опроса можно выделить ряд образно-символических особенностей, характеризующих тот или иной период развития города. Полученные данные представлены в форме таблицы.

Сущность третьего этапа – “Образно-символические качества среды” – заключается в формулировании ряда символических характеристик исследуемого города, которые наиболее полно отражают его значение на разных исторических этапах. Этот процесс осуществляется на основе проведения семантического и композиционного анализа наиболее значимых видовых кадров города на каждом уровне восприятия. Это дает возможность сделать выводы о том, какие ошибки в формировании образа города на протяжении всего времени могут быть допущены в тех случаях, когда его образно-символические характеристики не соответствуют значению.

Семиотические механизмы в архитектуре – это когнитивные механизмы коммуникации, с помощью которых люди сохраняют, интерпретируют и используют информацию, полученную в архитектурной среде, все это связано с накопленным жизненным опытом человека и его поведением.

Актуальность изучения и учета работы когнитивных семиотических механизмов в архитектурном проектировании – следствие отхода от традиции, потери устойчивого языка пространственных форм, свойственного исторической архитектуре, которая была для современников своеобразной книгой, запечатленной в камне. С отходом от традиционной культуры, основанной на каноне, понятном для всех членов культурного сообщества и дающем возможность свободы импровизаций в рамках этого канона, исчезло адекватное понимание зрителем языка архитектуры.

Постановка задачи поиска семиотических механизмов социально-психологической основы архитектурного проектирования обусловлена проблемой кризиса коммуникативной функции архитектуры, и базируется на понимании семиотики как когнитивного (познавательного) механизма сознания, являющегося непременным условием мышления, без которого не может быть и речи о функционировании человека в пространстве, архитектурной среде. Подход к исследованиям в области архитектуры, основанный на понимании семиотических механизмов, как когнитивных механизмов сознания человека (а не исторически или культурно обусловленных интерпретаций значений форм, знаков, символов) дает объективную психологическую основу для использования семиотического метода в зодчестве в качестве проектно-творческого и научно-исследовательского метода.

Семиотические механизмы архитектуры раскрывают особенности социально-психологической обусловленности протекания когнитивного процесса коммуникации при взаимодействии человека и архитектурного объекта, устанавливают особенности психического отражения композиционных, типологических, природно-климатических, конструктивных, эксплуатационных и иных свойств и качеств архитектурного объекта, влияющих на сознание человека и определяющих комфортность пребывания в среде.

На работу семиотических механизмов в архитектуре налагаются дополнительные условия, отсутствующие в естественном языке. Этими условиями являются:

– **образность**, как основа отражения архитектурного объекта/среды, имеет сенсорную (ощущения, восприятия) или квазисенсорную природу (образы воображения и памяти), формируется на основе биодинамической ткани движения человека в искусственной среде, деятельности, чувственности отражения, т. е. в основе отражения архитектурного объекта лежит бытийный слой сознания (а в основе «текста», напротив, – рефлективный)

– **двойственность** – основная характеристика семиотических механизмов в архитектуре, с одной стороны – это механизмы интерпретации иконической (объемно-пространственной) информации на вербальный язык (творческие механизмы перевода); с другой –это механизмы, раскрывающие организацию пространства как места для события, свершившееся событие может продуцировать новые значения и смыслы;

– **уместность** - характеристика переживания человеком спроектированной архитектурной среды – как «места», определяющего образ жизни и поведение человека; проектирование – как формирование «места поведения» человека. Стоит остановиться подробнее на методологической категории «образ», лежащей в основе взаимодействия человека и архитектурного объекта. Образ – это мост между архитектором и зрителем, между архитектурным объектом и культурой. Только образы, относящиеся к ощущениям, имеют рефлекторную природу. Результатом отражения взаимодействия человека и архитектурного объекта является не только формирование в сознании человека образа этого объекта, но и обогащение новыми элементами образа мира – продукта и условия существования семиотического пространства культуры.

Категория «образ архитектурного объекта» включает в себя его отражение и творческое представление. Возможность отражения и творческого представления архитектурного объекта/среды определяется наличием в сознании априорных моделей объектов (врожденные модели – основа

психофизиология восприятия) и моделей мышления (культурно обусловленные модели – раскрывают отношения между объектами). При взаимодействии (отражении и творческом представлении) человека с архитектурным объектом активизируются процессы мышления, направленные на адаптацию врожденных и культурно обусловленных априорных моделей к реально существующему объекту. Процесс мышления возможен лишь при условии использования естественного языка. На основе представлений о видах и моделях мышления были выделены следующие составляющие образной структуры архитектурного объекта, демонстрирующие различные проявления когнитивного процесса взаимодействия человека с пространственной формой:

– **образ ориентации** – определяет ориентацию человека в пространстве, регулирует предметно-практическую деятельность; в основе лежат модели объектов, формируется наглядно-действенным мышлением;

– **образ узнавания** – определяет узнавание объекта, называние – присвоение определенного значения по функциональному признаку; в основе лежат модели концепций, формируется под влиянием словесно-логического и наглядно-действенного мышления;

– **образ интерпретации** – определяет перевод образно-ассоциативных представлений на вербальный язык и возможность интерпретации архитектурного объекта; в основе лежат модели концепций, формируется под влиянием словесно-логического и наглядно-образного мышления;

– **образ интуиции** – определяет состояние, самочувствие человека в архитектурной среде/объекте; в основе лежат модели объектов, складывается из бессознательно протекающей мыслительной деятельности человека.

Выделенные составляющие образной структуры работают в двух направлениях при отражении и творческом представлении архитектурного объекта и формируются за счет использования традиционных архитектурных средств:

– **образ ориентации** формируют композиционные приемы: свойства форм и пространств, композиционные средства, приемы организации пространства и управления движением человека и т. д.;

– **образ узнавания** формируют объемно-планировочные типологические характеристики объекта: масштабность, величина и объемная структура, членения, детали;

– **образ интерпретации** формируют стилистические, ассоциативные, контекстуальные (историко-генетические) свойства объекта;

– **образ интуиции** формируют сенсорные качества объекта, напряжение пространства, энергоактивность/патогенность.

Взаимодействие человека и архитектурного объекта при отражении образа ориентации происходит на уровне психических состояний. То или иное состояние рождает определенные эмоции, чувства, определяя познавательную активность человека. Из основных индикаторов состояния человека при отражении образа ориентации наибольшее значение имеет восприятие пространства. В обыденной жизни люди обращают внимание на восприятие пространства и его изменения только в экстремальных условиях, так при сильных эмоциональных переживаниях сужается поле зрительного восприятия, «все расплывается перед глазами», «все стало блеклым» или, наоборот, «все стало более отчетливым и ясным». Определенные субъективные и объективные операции с пространством позволяют изменить состояние и чувства человека, вызывая: свободные и направленные ассоциации, аналогии, персонифицируя архитектурный объект.

В образе ориентации соединяются две последовательности: последовательность визуальных образов, получаемых человеком по мере продвижения в архитектурном пространстве и последовательность состояний и переживаний, вызывающих новый образ. Вся сила воздействия образа ориентации на человека в последовательности переживаний человеком организованного пространства, этот образ является как бы субъективной росписью переживаний. Недаром один из методов организации пространственной композиции – сценарный, основанный на «кинематографическом» планировании последовательности эффектов: смену ракурса, разнообразие визуальных впечатлений, акцентирование главного.

Образ ориентации связан со способностью судить о длительности времени и позволяет образовывать временное измерение – ось времени, на которой мы размещаем события. Образ ориентации тесно связан с формированием психического пространства действия, пространства ограничивающего и координирующего возможные движения. Границы и координаты психологического пространства также психологичны. С координатой того или иного места в пространстве связана совокупность ассоциаций, прошлых переживаний. Характер объекта раскрывается в психологическом пространстве человека через его местоположение, раскрывающееся в трех фазах : вертикальной (установка иерархии); сагиттальной – фронт–тыл (определение направления цели); горизонтальной – лево – право («право на право», «быть правым»).

Во внутреннем психологическом пространстве каждого из нас существует набор стереотипных ассоциаций:

– вертикаль – социальна, показывает установление иерархической связи между элементами;

– сагитталь – иррациональна, она связана с целенаправленным движением – это координата независимости; с сагиттальюсвязано понятие времени, т.е. психологическое время сагиттально: долго – длинно, скоро – коротко;

– горизонталь – рациональна, т.к. вмещает в себя ассоциации, связанные с деятельностью аналитического сравнения, это координата психологического выбора.

Литература

1. Глазычев В.Л., Егоров М.М., Ильина Т.В. Городская среда. Технология развития: настольная книга. – М.: «Ладья», 1995.
2. Крашенников А.В. Жилые кварталы. – М.: Высшая школа , 1988.
3. Линч К. Образ города. Под ред. Иконникова А.В. – М.: Стройиздат , 1982.
4. Шимко В.Т. Архитектурное формирование городской среды. – М.: Высшая школа,1990.

Аннотация

В работе выявлены основные признаки, а также показатели качества среды. Городская среда рассматривается как сложная пространственная структура, обеспечивающая многоплановость восприятия образа города.

Ключевые слова: символ, образ, архитектурная среда.

Анотація

У роботі виявлено основні ознаки, а також показники якості середовища. Міське середовище розглядається як складна просторова структура, що забезпечує багатоплановість сприйняття образу міста.

Ключові слова: символ, образ, архітектурне середовище.

Abstract

The paper identified key features, as well as environmental quality indicators. Urban environment is considered as a complex spatial structure, providing diversity of perception of the image of the city.

Keywords: symbol, image, architectural environment.

УДК 711.4.16

В.А.Смілка

МІСТОБУДІВНІ ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА РОЗВИТОК МЕРЕЖІ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИХ ЗАКЛАДІВ

Навчально-виховні заклади, як об’єкти системи обслуговування населення, відображені у всіх видах містобудівної документації. Ступінь їх відображення різна і залежить від мети і завдань кожного з видів документації. Освітні установи можуть бути присутні в якості: розрахункових елементів в техніко-економічних показниках без відображення на графічних матеріалах; із зображенням на картографічній основі основних місць концентрації закладів з відповідними розрахунками їх потужності; детальна інформація про місце розташування навчально-виховного закладу, потужність та об’єм його складових елементів в залежності від кількості проектного населення.

При розробці Генеральної схеми планування території України, Схеми планування території АР Крим, окремих областей мережа навчально-виховних закладів присутня тільки у розрахунках розділу «Система обслуговування населення». Навчально-виховні заклади не розглядаються на рівні окремого містобудівного об’єкту, а присутні як елемент у техніко-економічних показниках.

Розміщення нових та розвиток існуючих вищих навчальних закладів враховується при розробці Генерального плану населеного пункту та Схеми планування території на місцевому рівні. В даній містобудівній документації відображається розрахункова перспективна кількість місць в навчальних закладах, яку необхідно забезпечити для сталого розвитку міста, регіону, пропозиції щодо можливого розташування навчальних центрів та перспективи їх розвитку, аналіз існуючого стану забезпечення населення навчально-виховними закладами та, в залежності від перспективи розвитку населення, пропозиції по розширенню формування нових навчальних центрів, установ.

В детальному плані територій (ДПТ) передбачається розташування на окремих земельних ділянках необхідних за розрахунками навчально-виховних закладів. При цьому, в залежності від кількості проектного населення, визначаються кількість навчально-виховних закладів, потужність, об'єми установ та конкретне місце розташування закладів в плані.

При розробці ДПТ враховуються показники еколого-містобудівного прогнозу генерального плану міста, які стосуються розміщення навчально-виховних закладів. Але при цьому визначаються відстані від екологічно небезпечних підприємств до начально-виховних закладів, санітарно-захисні зони підприємств, охоронні зони інженерних мереж та споруд.

Розвиток навчально-виховних закладів залежить від наявності затвердженої містобудівної документації. Мало які інвестори виконують вимоги щодо необхідності забезпечення об’єктами обслуговування населення, що висуваються при проектуванні (будівництві) нового житла. Для містобудівної документації актуальною проблемою є терміни її розробки. В м. Києві, за період після затвердження у 2002 році останнього Генерального плану міста до 2020 року, Київрадою затверджено дві схеми планування території районів та п’ять детальних планів території. Велика кількість проектів містобудівної документації «завмерла» на стадії погодження.

У зв’язку з великим проміжком часу, який проходить з моменту завершення розробки містобудівної документації до моменту її затвердження вихідна інформація, в тому числі про навчально-виховні заклади, втрачає актуальність. У проектних організацій з’являється необхідність повторного збору вихідних даних для коригування проектів містобудівної документації.

Частково зменшення строків розроблення містобудівної документації можна досягти шляхом концентрації в органах архітектури та містобудування (які, як правило, виступають в ролі замовника містобудівної документації) актуальної інформації, необхідної і достатньої для розробки проектів містобудівної документації та інформування проектувальника про будь-які містобудівні зміни в оперативному порядку. На даний час органи містобудування і архітектури тільки накопичують інформацію про об’єкти проектування. Зворотного порядку надання інформації замовникам про об’єкти проектування не існує.

До містобудівних факторів, що впливають на розвиток навчально-виховних закладів можна віднести: дефіцит земельних ресурсів, екологічний стан міських територій, транспортну доступність та обсяги житлового будівництва.

Дефіцит земельних ресурсів найбільш помітно впливає на нестачу територій вищих навчальних закладів, як таких, що згідно з нормативами потребують значних територіальних ресурсів. На сьогодні нормативна площа території державних вищих навчальних закладів Києва складає 1575 га при фактичній площі 810 га (це становить 51,4%), для недержавних столичних вищих навчальних закладів нормативна площа складає 139 га, а фактична – близько 20 га (це становить 14,4%). Аналогічні показники недостачі земельних ресурсів спостерігаються і в інших містах України.

На початку 2000-х років з’явились позитивні зміни у формуванні матеріально-технічної бази навчальних закладів. Вищі навчальні заклади почали активно ущільнювати власну забудову та відводити нові земельні ділянки для розширення навчальних площ. Особливо яскраво ця тенденція

проявляється в столиці, що знайшло підтримку і відображення в Генеральному плані міста Києва на період до 2020 року. Цим документом визначені перспективи розвитку вищих навчальних закладів столиці: кількість студентів закладів III-IV рівнів акредитації зросте більш як на 26% в основному за рахунок збільшення студентів заочної та дистанційної форм навчання; кількість закладів I-II рівнів акредитації зросте на 25% в основному за рахунок студентів денної форми навчання. Заплановано збільшення загальної території закладів I-IV рівнів акредитації на 32 % до 2010 р. і на 77% до 2020 р.

За останній рік проектування та будівництво навчальних корпусів практично зупинилось. Однак проведення у 2012 році чемпіонату з футболу в Україні змусило уряд розробити програму реконструкції гуртожитків вищих навчальних закладів у великих містах держави, яка поступово реалізується. Це дає змогу вибраним закладам в умовах кризи здійснити модернізацію матеріальної бази коштом державного бюджету.

Екологічний стан міських територій враховується при розробці генерального плану населеного пункту в частині еколого-містобудівного прогнозу та визначенні планувальних обмежень стосовно розміщення навчально-виховних закладів. В останні роки, особливо після аварії на Чорнобильській АЕС, санітарно-гігієнічні характеристики міського середовища в Україні значно погіршились.

В м. Києві, наприклад, викиди шкідливих речовин в атмосферне повітря в 1990 р. складали 273,8 тис. т.; в 1995 р. – 123,1; в 2000 р. – 170,4; в 2002 р – 180,8. В середньому одним підприємством у 2002 р. викинуто 64,8 т небезпечних речовин. Все це безумовно впливає на формування навчально-матеріальної бази закладів освіти, що необхідно враховувати при визначенні зон регламентованого обмеження використання територій (санітарно-захисні зони, охоронні зони інженерних мереж та споруд, деякі зони обмеження забудови, території техногенних чинників). Навчально-виховні заклади не відносяться до “Переліку видів діяльності та об‘єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27.07.1995р. № 554. Експлуатація цих об‘єктів не погіршує екологічну ситуацію в місці їх розміщення.

У зв'язку із наявністю наведених вище факторів і тенденцією щодо розміщення вищих навчальних закладів на околицях міста або за містом в останні роки значно ускладнилась проблема транспортної доступності до закладів освіти. Прикладом винесення вищих навчальних закладів на околицю м. Києва можуть слугувати Академія державної податкової служби (м. Ірпінь Київської області), Європейський університет фінансів, інформаційних систем,

менеджменту і бізнесу (бульвар Вернадського), Міжнародний університет розвитку людини “ Україна “ (район Святошин).

Питання реконструкції існуючої вулично-транспортної мережі, її розвиток, прокладання нових вулиць і доріг, наявність міського громадського транспорту, нових ліній метрополітену, що необхідно для забезпечення нормального функціонування навчального закладу, який передбачає щоденне відвідування великої кількості людей, вирішуються на рівні генерального плану населеного пункту. Відповідно до містобудівних нормативів пішохідна доступність до дитячого дошкільного закладу – 300 м., до загальноосвітньої школи – 750-2000м.

В м. Києві на протязі 2005-2008 років значно зросли обсяги житлового будівництва, як правило будівництво житлових будинків відбувається на територіях, визначених у генеральному плані м Києва, як промислові та комунально-складські території. Розвиток житлового будівництва впливає на розвиток системи обслуговування населення, в тому числі навчально-виховними закладами. Внаслідок виникнення незапланованих частих змін до містобудівної документації, закладені в ній техніко-економічні показники ускладнюють прогнозування подальшого розвитку міста.

Використана література

1. ВСН 38-82 Инструкция о составе, порядке разработки, согласования и утверждения схем и проектов районной планировки и застройки городов, поселков и сельских населенных пунктов. – М.: Госгражданстрой, 1983.
2. Генеральный план м. Києва: Основні положення / ДП “Інститут генерального плану м. Києва. – К., 2001. – 69 с.
3. ДБН 360-92** Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень. / Держбуд України. – К. : Укрархбудінформ, 2002. – 114 с.
4. ДБН Б.1.1-6-2007 Склад, зміст, порядок розроблення, погодження та затвердження схем планування території району / Держбуд України. – К. : 2007
5. ДБН Б.1-3-97 Склад, зміст, порядок розроблення, погодження та затвердження генеральних планів міських населених пунктів/ Держбуд України. – К. : Укрархбудінформ, 1997.

Анотація

В статті висвітлено стан відображення навчально-виховних закладів в містобудівній документації та наведено фактори, які мають вагомий вплив на формування мережі освітніх установ.

Ключові слова: мережа навчально-виховних закладів, містобудівна документація, містобудівні фактори.

Аннотация

В статье освещено состояние отображения учебно-воспитательных заведений в градостроительной документации и приведено факторы, которые имеют существенное влияние на формирование сети образовательных учреждений.

Ключевые слова: сеть учебно-воспитательных заведений, градостроительная документация, градостроительные факторы.

Annotation

Condition of the image the teaching and educational institutions system is illuminated in article in urban building of documentation and broughted factors, which have an essential influence upon shaping the network of the educational institutions.

Key words: teaching and educational institutions system, urban planning documentation, urban planning factors.

УДК 711.455

С.В. Шешукова

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД СТВОРЕННЯ СИСТЕМИ КУРОРТНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

Система об’єктів курортно-рекреаційного та туристичного обслуговування в цілому та її важлива складова – підсистема громадського обслуговування у сучасних умовах є складним об’єктом наукового дослідження, оскільки в ньому сфокусовано містобудівні, типологічні, соціально-економічні проблеми, а також проблеми маркетингу та менеджменту. Враховуючи, що зарубіжна практика сьогодні саме в сфері громадського обслуговування має великі досягнення, цей досвід важливо враховувати, формуючи перспективну систему громадського обслуговування у приморських курортно-рекреаційних зонах нашої країни.

Згідно поглядів зарубіжних спеціалістів, все що стосується створення умов для відпочинку людини, будь-які послуги, що задовольняють оплачувані потреби громадян є так званими *туристичними продуктами*, які є сукупністю досить складних різнорідних елементів:

- природних ресурсів (море, пляж, ландшафт), історичних, культурних, архітектурних пам’яток;
- сформованої інфраструктури (об’єкти розміщення туристів, ресторани, спортивні споруди тощо) транспортних мереж, туристичних маршрутів;
- широкого діапазону послуг (оздоровчих, лікувальних, спортивних, дозвільних). [1]

В цій сукупності елементів основним курортно-рекреаційним та туристичним продуктом в практичній діяльності є *комплексне обслуговування* — це стандартний набір послуг, що пропонується відпочиваючим в одному "пакеті". При цьому існують поняття *основних* та *додаткових послуг.* Згідно діючої сучасної практики у сфері пропозицій щодо комплексного пакету послуг в умовах відпочинку людей, то нині спостерігається тенденція до зниження долі основних послуг в загальному наборі та надання відпочиваючим можливості самим обирати види додаткових послуг. [2]

Необхідно зазначити, що в зарубіжних країнах існує певна ідентифікація місць розміщення відпочиваючих та туристів. Так, головними курортними закладами на зарубіжних курортах є готелі, які в залежності від якості сервісу та певної кількості послуг мають свою класифікацію. За даними Міжнародної Готельної Асоціації (МГА) в теперішній час офіційна система класифікації готелів прийнята в 64 країнах світу; в 11 країнах вона знаходиться в стадії

розробки, а 58 країн (в тому числі і Україна) не мають єдиної класифікації. Створенню єдиної системи класифікації готелів в світі перешкоджають різні фактори і, в першу чергу, це національно-історичні особливості країн. В кожній країні діють національні стандарти, які часто сильно відрізняються один від одного не тільки за типом категорій, що надаються готелям ("зірки", "розряди" тощо), але й за набором послуг та вимогами до номерного фонду. На сьогоднішній день існує більше 30 різних систем класифікації готелів, найбільш розповсюдженими з яких є:

- система "зірок" (Франція, Єгипет, Туніс, Німеччина, Великобританія, Австрія, Угорщина, Швейцарія, країни Бенілюксу тощо);
- система "літер" - A, B, C, D (Греція);
- система "розрядів" (США, штат Флорида);
- система "Корон" або ключів (система Club Med).

В таких країнах як Італія, Іспанія, Ізраїль не існує офіційної обов'язкової класифікації, в них функціонує "добровільна" класифікація місць розміщення за певними категоріями, але для зручності більшість готелів диференціюються за системою "зірок".

В зарубіжних країнах також існує ряд готельних мереж, що мають власну ідентифікацію та типологію готелів всередині мережі. Так наприклад, оператор готельних комплексів Marriott International, Inc є провідною міжнародною компанією на ринку готельних послуг. За типологією готельних комплексів уся мережа "Marriott" поділяється на 16 типів, п'ять з яких належать до типу курортних-рекреаційних готелів. Кожен тип має свої особливості інфраструктури та послуг:

- Готелі *Marriott Hotels & Resort* та *JW Marriott Hotels & Resort* – типи готелів та курортів, що розміщуються в курортних зонах на узбережжі моря чи океану, мають високу категорію "зірковості" – 4-5;
- *Fairfield Inn by Marriott* – тип готелю малої місткості, що розповсюджений на узбережжі океану безпосередньо в США;
- *Marriott Vacation Club International* – тип туристичних готелів сімейного відпочинку вихідного дня, що розміщуються як правило в екзотичних місцях;
- *Horizons by Marriott* – тип туристичних готелів сімейного відпочинку для тривалого перебування. [3]

Необхідно зазначити, що громадське обслуговування на зарубіжних курортах відрізняється в першу чергу великою кількістю пропонуємих послуг, розвинутою інфраструктурою та різноманіттям вибору тих чи інших закладів

обслуговування. Так, наприклад, заклади харчування обов'язково нараховують декілька ресторанів різних національних кухонь; бари та кафе розміщуються не тільки в готелях, але й окремо в різних місцях - на пляжі, біля басейну і в громадських центрах - вечірні бари з живою музикою, лаундж-кафе тощо.

Дуже широко за кордоном представлено спортивне обслуговування. Обов'язковою є наявність в місцях відпочинку басейнів, тенісних кортів, фітнес центрів, майданчиків для спортивних ігор, створення умов для водних видів спорту - віндсерфінг, кайтсерфінг, дайвінг та сноркелінг.

Є цікаві зарубіжні приклади створення комплексів дитячого обслуговування, які забезпечують послуги няні, мають у своєму складі дитячі ресторани, басейни для дітей з постійно підтримуваною необхідною температурою води, дитячі клуби з секторами для дітей різного віку, дитячі дискотеки з відповідними культурними програми.

Поширені також в місцях відпочинку "школи" різних видів спорту (тенісу, гольфу, віндсерфінгу, дайвінгу тощо) для всіх вікових груп, курси народних промислів, національних кухонь, мистецтва екібани тощо.

З метою проведення корпоративних та ділових зустрічей необхідною складовою в наданні послуг стала наявність конференц залів, місць для переговорів з відповідними стандартам розмірами та технічним оснащенням приміщень. [4]

Аналізуючи зарубіжні курортно-рекреаційні комплекси за параметрами систем громадського обслуговування, їх можна умовно розділити на 3 категорії:

- курортно-рекреаційні комплекси з об'єктами стандартного обслуговування;
- курортно-рекреаційні комплекси з об'єктами багатопрофільного обслуговування;
- курортно-рекреаційні комплекси з об'єктами спеціалізованого обслуговування.

Курортно-рекреаційні комплекси зі стандартним обслуговуванням зорієнтовано на осіб, яким достатньо стандартних послуг, вони надають перевагу більш спокійному поміркованому відпочинку, не зацікавлені в наявності на курорті великої кількості об'єктів для спорту. До основних стандартних послуг, не враховуючи заклади розміщення, можна віднести наявність ресторанів, кафе, барів, тенісних кортів, критих та відкритих басейнів, фітнес клубу, салону краси, магазинів тощо.

Курортно-рекреаційні комплекси з багатопрофільним обслуговуванням зорієнтовано на різні потреби відпочиваючих, що включають в сферу громадського обслуговування крім стандартних видів послуг додаткові види -

спортивні майданчики та спортивні центри з залами різного призначення, корти для сквошу, водні моторні та немотроні види спорту, декілька басейнів, гольф-поля, футбольні поля тощо. Крім того, в цих умовах існує розвинута підсистема дозвільних закладів з культурно-розважальною програму (жива музика, театральні вистави), нічні клуби та клуби за інтересами, казино, спа-центри тощо. Прикладом формування центрів багатопрофільного обслуговування є комплекси: Atlantis, Paradise Island (Багамські острови), Bavaro Princess (Домініканська Республіка), Mare Nostrum Resort (Іспанія). [5, 6].

Курортно-рекреаційні комплекси зі спеціалізованим обслуговуванням, які мають повний спектр стандартних видів послуг зорієнтовані на більш розширений діапазон певної спеціалізації з урахуванням зацікавлень та схожим ідентичності стилем життя. Прикладом можуть служити *спа-курорти* (Mukarnas Resort & Spa - Туреччина, Le Royal Meridien Beach Resort & Spa – ОАЕ, Don Carlos Leisure Resort & Spa – Іспанія), *гольф-курорти* (Ocean Sand Golf & Beach Resort - Домініканська Республіка, Sandestin Golf and Beach Resort – Флорида, США, Avila Beach Golf Resort – Каліфорнія, США), *казино-курорти* (Sirenis Cocotal Beach Resort Casino & Spa - Домініканська Республіка, Intercontinental Resort-Casino – Єгипет, Burswood Internatinal Resort Casino – Австралія), *аква-курорти*, де превалює кількість водних видів спорту (Blue Water Resort – Шрі Ланка) тощо. [7, 8]

З містобудівної точки зору окрім забезпечення безпосереднього виходу до моря, високого благоустрою пляжу велике значення за кордоном надається архітектурно-планувальній організації курортно-рекреаційної території всієї паркової зоні, ландшафтному зонуванню, архітектурній композиції, формуванню силуетів громадських центрів обслуговування тощо. Заслуговує на особливу увагу впроваджений у зарубіжній практиці принцип формування середовища громадського центру у вигляді вулиці, комплексу з внутрішнім ландшафтним простором, вертикальної структури наземно-підземних або підводних споруд тощо.

Деяких відпочиваючих окрім високоатрактивних природних даних курортно-рекреаційних територій приваблюють штучно сформовані унікальні об’єкти (ресторани чи об’єкти розміщення під водою). Так, на курорті San Alfonso del Mar (Чілі) розміщується єдиний в світі відкритий басейн, що має довжину 1км. Також, через особливості клімату, на курорті існує зимовий пляж з постійно теплим піском та морською водою, що дає можливість приймати відпочиваючих цілорічно. [9]

Література

1. Robert Christie Mill. Resorts: Management and Operation. Second edition. John Wiley and Sons, 2007. – 478 p.
2. Хаксевер К., Рендер Б., Рассел Р., Мердик Р. Управление и организация в сфере услуг. Теория и практика. СПб.: Питер, 2002. - 751 с.
3. Лисенька Ю.В. Аналіз типології готельних комплексів операторів (на прикладі оператора “Merriott International”) // Сучасні проблеми архітектури та містобудування: Наук.-техн. збірник - К., КНУБА, 2005. – Вип. 14. - С. 238-245.
4. Margaret Huffadine. Resort design: planning, architecture, and interiors. McGraw-Hill Professional, 1999. – 324 p.
5. http://www.marenostrumresort.com
6. http://www.burswood.com.au
7. http://www.savoyresort.com
8. http://www.hoteldoncarlos.com
9. http://www.sanalfonso.cl

Анотація

В статті прослідковано особливості організації та формування системи курортно-рекреаційного обслуговування на зарубіжних курортах, розглянуто питання класифікації готелів та курортних комплексів різних країн за параметрами систем громадського обслуговування, наведено приклади розглянутих типів курортних комплексів

Ключові фрази: система обслуговування, курортно-рекреаційний комплекс, класифікація готелів.

Аннотация

В статье прослежены особенности организации и формирования системы курортно-рекреационного обслуживания на зарубежных курортах, рассмотрены вопросы классификации отелей и курортных комплексов разных стран по параметрам систем общественного обслуживания, приведены примеры рассмотренных типов курортных комплексов.

Ключевые фразы: система обслуживания, курортно-рекреационный комплекс, классификация отелей.

Annotation

In the article are presented features of the organisation and formation of resort and recreational service system on foreign resorts, also here are examined problems of classification to parameters of public service systems deal with hotels and resort complexes, and made examples of the examined types of resort complexes.

Key Phrases: service system, resort and recreation complex, hotel classification.

УДК 711.1

Чень Шибо

ЭТАПЫ ПРОЕКТИРОВАНИЯ И РАЗВИТИЯ ПЕКИНСКОЙ АГЛОМЕРАЦИИ

Со дня основания Китайской народной республики органы государственной власти, Центральное народное правительство, министерство строительства уделяли значительное внимание идеологии, методологии и проектированию г. Пекина.

Так, уже весной 1953 г. Столичной комиссией по планированию были разработаны два варианта территориального развития Пекина со следующим проектными показателями: расчетный период - 20 лет; прогнозируемая численность населения – 4,5 млн. человек; общая площадь территории в границах проектирования – 500 км². Территориальное развитии Пекина намечаюсь по направлению основных радиальных транспортных магистралей города, во все стороны, что способствовало образованию кольца новых жилых и производственных районов города: Гаобэндиан - на восток, к Ляншуйхэ - на юг, к Чаньсиндян из Йундиньхэ - на западе, и на севере - Цинхэчжэн. (рис.1)

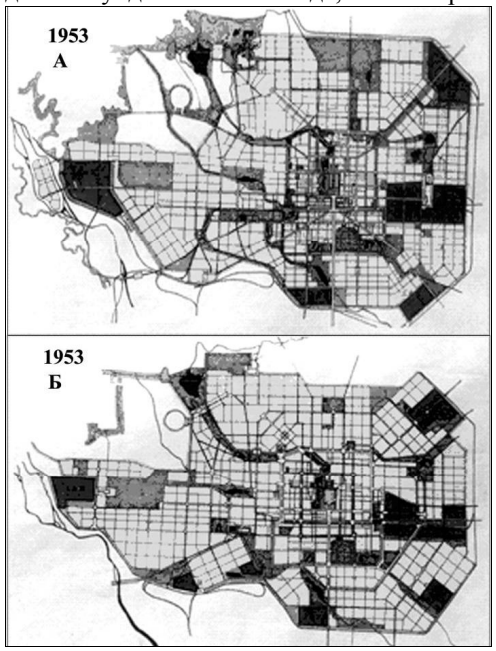

Рис.1 Варианты (АБ) перспективного территориального развития Пекина 1953 г.

На основании анализа этих двух вариантов территориального развития города были сформулированы шесть основных принципов, которые стали основой при разработке проекта реконструкции и развития Пекина в 1954 году:

- Во-первых, в центральном районе города будут размещаться государственные органы, и центральное правительство, что превратит его в центр притяжения всей страны.

- Во-вторых, Пекин должен стать не только центром политики, экономики и культуры, но и превратиться в столицу мощной промышленности, центр науки и техники в стране.

- В-третьих, в ходе реконструкции и развития Пекина, схема городского плана должна не только сохранять и развивать исторический национальный стиль и характер, но и прорвать ограничения в старой схеме городского плана, снести же его районы, которые мешают развитию Пекина как социалистического города.

- В-четвертых, для исторической застройки отношение полного отрицания не является правильным, как и меры, направленные на полное сохранение и ограничение её развития.

- В-пятых, в ходе реконструкции дорожно-уличной системы города, необходимо исходить из существующих условий, насколько это возможно, но они не должны служить ограничением в проективном развития города.

- В-шестых, должны быть созданы, на плановой основе, благоприятные условия для развития водообеспечения и канализования территории города.

- В 1954 году, исходя из этих основных принципов, а также на основе замечаний от Центрального правительства, был разработан проект реконструкции и развития города Пекина (рис. 2).

Проектные предложения рассчитаны на 20 лет, прогнозируемое населения будет составлять 5 млн. человек, территория в границах проектирования- 600 км^2 Основными проектными предложениями намечено, что: административный центр Пекина должен быть расположен в центральной части старого города. Округи промышленности и сельского хозяйства должны развиваться в пригородной зоне. В северо-западной части пригородной зоны города намечено формирования центров образования и культуры. Характер дорожно-уличной сети должен быть преобразован от шахматной сетки к системе радиального типа с кольцевой дорогой.

Размер жилого района должен быть 9 -15 га. В основе строительство 4-5 этажных домов. Необходимо также создать городской канал из реки и Юндинг Чаобэнхэ реки до города, увеличить площади зеленых насаждений. Намечена организация железнодорожного кольца и пассажирского терминала, железнодорожного вокзала в пригородной зоне в районе за Йундинмэн.

В плане - создание ливневой канализации, развитие городской инженерно-транспортной инфраструктуры, предусмотрены троллейбусные и автобусные маршруты, строительство метро, такси; расширение сети водопровода; строительство электростанции; проектирование подземных комплексных трубопроводов.

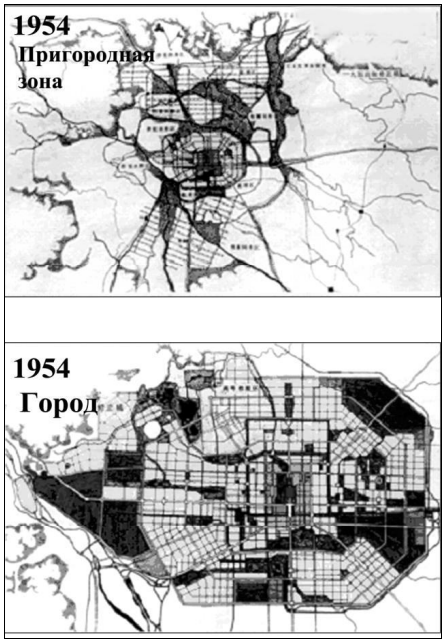

Рис.2.Схемы развития пригородной зоны Пекина (А)
и генерального плана г. Пекина (Б) в 1954 г.

Начиная с 1955 года, было проведено всестороннее и глубокое исследование и обобщение ключевых позиции предыдущих проектов реконструкции и развития г. Пекина. Благодаря этой работе в течение двух лет, весной 1957 г. был разработана концепция нового генерального плана развития г. Пекина и его пригородной зоны (рис.3)

В концепции этого генерального плана нашли отражение многие принципиальные положения предыдущих планировочных работ, но многие аспекты территориального роста и развития планировочной структуры города и его пригородной зоны были значительно углублены и детально разработаны пути их реализации. Намечена граница пригородной зоны города.

Размещение основных функциональных зон города - промышленных, коммунально-складских, деловых, зон торговли и услуг, высших учебных заведении и научных центров, было откорректировано на основе предыдущих

проектов планирования. Кроме того, в составе концепции были выполненыспециализированные проектные работы в области улично-дорожного сети, развития железной дороги, водоснабжения и канализации, теплоснабжения, газоснабжения и озеленения. Так была запроектирована организация трёх кольцевых и 18 радиальных дорог, намечен новый водозабор для города, отвод воды из рек Юндинг, Чаобэн, Лианхе и Хуанхэ, и открытие водного канала Пекин-Тяньцзинь-Канала к морю.

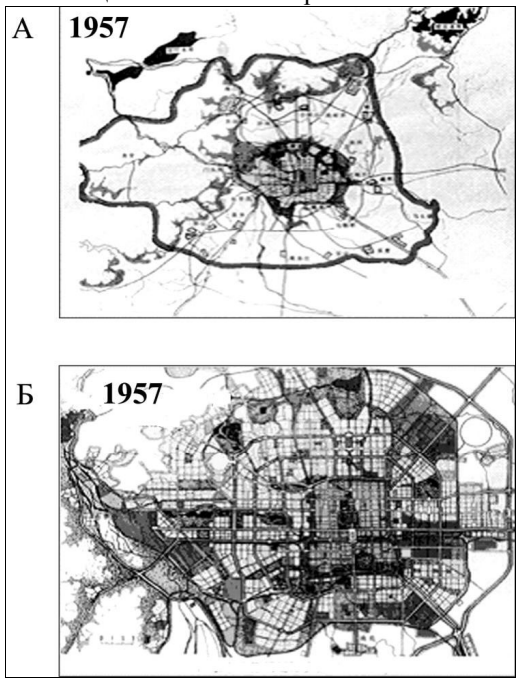

Рис. 3 Схема развития пригородной зоны Пекина (А) и г. Пекина (Б) 1957 г.

В июне 1958 г. концепция генерального плана была напечатана и распространения для изучения и реализации в виде проекта, а также представлена центральному правительству. В результате обсуждения в концепцию Генерального плана было внесено ряд существенных изменений. В сентябре 1958 г. концепция вновь была рассмотрена на Госсовете КНР и, в принципе, генеральный план был подтвержден. (рис. 4)

Этот проект Генерального плана Пекина 1958 г. имел следующие характеристики:

1.В основу проектных решений были положены экологические принципы поддержания здоровой окружающей среды и реализации мышления «Планета Земля», «Огород-сад», «Садоводство».

2.В структурно–планировочной и пространственной модели развития Пекина был выдвинут принцип её формирования по «рассредоточенно-агломерационному типу», чтобы не допустить расползания пятна застроенных территорий столицы по типу «раздувания большого торта».

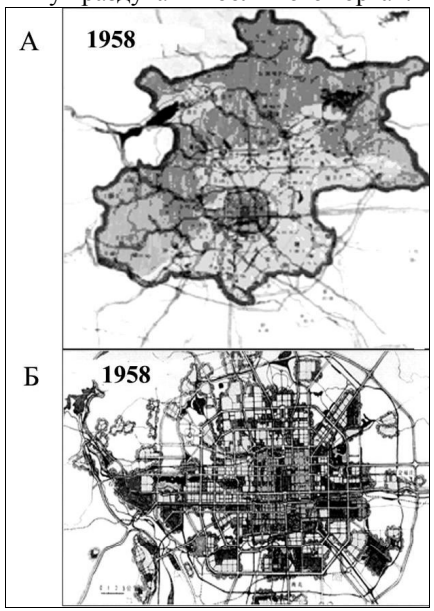

Рис. 4.Схемы развития Пекинской агломерации (А)
и генерального плана г. Пекина (Б) 1958 г.

3.Реализация «рассредоточенно-агломерационной» схемы формирования Пекина должна была осуществляться по типу «мать и дети города» за счет развития города-центра Пекина и 40 городов-спутников в зоне его влияния.

4.В связи с этим была обоснована и утверждения новая граница зоны влияния г. Пекина.

5.Площадь территории зоны влияния Пекина расширена до 16800 км^2 .

6.В соответствии с «рассредоточенно-агломерационным» развитием планировочной структуры Пекина в городе должны быть выделены 20 относительно независимых застроенных районов, разделённых зелёными зонами между ними. Реализация этого дальновидного плана позволит сохранить большую часть зеленых насаждений города.

7.В основе выдвинутого в генеральном плане принципа развития промышленности «Контроль города за развитием пригородов» в зоне влияния Пекина были намечены функционально специализированные группы пригородных населенных мест.

Так, города Миюнь, Яньцин, Пингу, Шидиншан будут развиваться на базе металлургической промышленности, производства отрасли были намечены в Хуайжоу, Фаншан, Чансиндян, Янмэнкой и Нанкой и т.д.; запроектировано развитие электротехнической шахты в Мэнтоуго, промышленность строительных материалов должна быть создана в Дахуйчань, Чжонкойдян и Чангпинг; основная часть химической промышленности будет организована в юго-восточной части города Пекина; развитие легкой промышленности было намечено в Тончжон и Дасин.

Заводы по переработке сельскохозяйственной продукции должны быть принесены на окраины Пекина. Создание заводов и фабрик в природной зоне Пекина должно осуществляться на месте, исходя из наличия ресурсов и необходимости сохранения отраслей сельского хозяйства.

Некоторые невредные для жителей производства и виды транспорта могут быть расположены в жилых районах Пекина.

Каждый жилой район Пекина, сформированный по принципу народной коммуны должен иметь стандартный набор услуг необходимых для жизни; застройка сельскохозяйственных населенных мест должна быть основана на организации муниципальной инфраструктуры с целью выравнивания уровней жизни города и села.

Реализация основных положений и решений генерального плана 1958 г. были прерваны культурной революцией. Во время культурной революции Комитеты планирования и управления территориальным ростом и застройкой Пекина были отменены, научно-проектные работы по планировке Пекина не финансировались. В этой хаотической ситуации пришли в упадок уникальные исторические здания и сооружения Запретного старого города, новое строительство велось в его охранной зоне. В связи с этим в 1971 г. была проведена конференция по застройке Пекина, на которой были выдвинуты требования восстановления органов городского управления и возобновления работ по Схеме генерального плана Пекина и застройке его исторического центра. На основании решений этой конференции в 1973 г. группой муниципального комитета была подготовлена «Программа общей планировки и городского строительства в Пекине», которая практически повторяла основные идеи и решения генерального плана 1958 г в части интенсивного развития пригородных жилых районов на основе заводов, имеющей высокий промышленный потенциал, и постепенного строительства малых городов и поселков в пригородной зоне (рис.5).

После фактически 24 летнего периода (1958-1982 гг.) бесконтрольного развития Пекина и его пригородной зоны, по заданию Секретариата Госсовета КНР в 1980 г был подготовлен доклад, в котором были проанализированы

градостроительные показатели развития столицы, подведён итог исторического опыта неуправляемого развития Пекина, а также разработаны принципиальные положения по перспективному планировочному и территориальному развитию Пекина, масштабу и характеру его застройки, реконструкции Старого города.

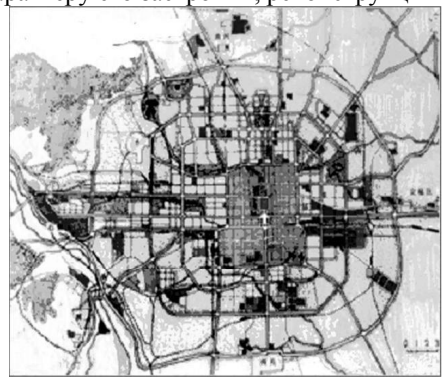

Рис. 5. Схема развития города Пекина 1973 г.

Все эти положение легли в основу концепции и Проекта генерального плана Пекина и его пригородной зоны, которые были разработаны в 1982 г. с перспективой развития до 2000 г. (рис.6)

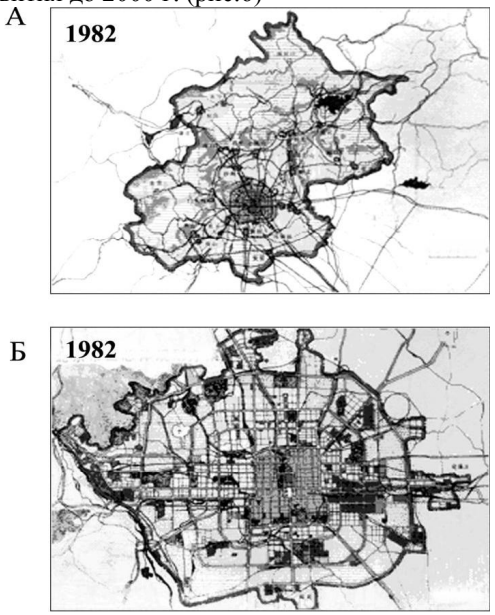

Рис. 6. Схема развития Пекинской агломерации (А)и г. Пекина (Б) 1982 г.

Основными положениями этого генерального плана являются:

- Подтверждение статуса и ранга Пекина как центра политической и культурной жизни всей страны.

- Развитие экономики должно быть скорректировано в соответствии с состоянием ресурсов и промышленного потенциала Пекинской агломерации и адаптировано на отрасли с низким потреблением энергии, воды, земли и меньшей потребностью в транспорте. Намечено техническое обновление вынос предприятий тяжелой промышленности из центральных районов города.

- Контроль за численностью населения столицы и зоны его влияния, которая до 2000 г. должна была поддерживаться на уровне 10 млн. чел. в Пекине (постоянное население, имеющее регистрацию и место жительства в столице), и 4 млн. чел. в новых откорректированных границах Пекинской агломерации.

- Пространственное развитие Пекина и Пекинской агломерации соответствует модели – «рассредоточно-агломерационному типа»

- Модели пространственного развития Пекина и Пекинской агломерации обусловливают формирование планировочной структуры города и её регулирование, на основе принципа поясного зонирования Запретный (старый город) и прилагающие к нему районы создают центральную основную часть Пекина. Намечено строительство 10 новых относительно самостоятельных жилых районов, которые будут формировать «юбку» из окраинного пояса застройки за третьей окружной дорогой, отделенного от центральной зоны Пекина 2-километровным зеленым поясом.

- Путём регулирования землепользования в северной части пригородной зоны Пекина было намечено строительство Олимпийского спортивного центра, связанных с ним объектов и нового жилого района. Хуаньжуй и Чанпин должен стать основными центрами строительства.

- В связи с этим были предложены новые трассировки окружных дорог вокруг Пекина, которые включали бы обслуживание планировочной оси Центр-север (Олимпийский комплекс).

- Основываюсь на принципе «Постепенное восстановление Старого города, реконструкция ближайших пригородов, активное развитие дальних пригородов», в генеральном плане получила своё развитие идея градостроительного освоения зоны влияния Пекина за счёт строительства не новых жилых районов, а городов-спутников.

- В генеральном плане было намечено целый ряд планировочных и реставрационных мероприятий по сохранению исторического стиля и своеобразия древней столицы - Запретного города, что подкрепляло было статус Пекина как центра истории и культуры Юго-восточной Азии. С этой целью в сферу культурного наследия Пекина намечено включать охрану среды,

окружающей памятник древней архитектуры. Особое внимание необходимо уделить интеграции памятников с садами, системной водоснабжения, а также сочетанию старых и новых застроек.

- В центральном районе Пекина наряду с расширением дорог и увеличением зеленых зон намечена дальнейшая концентрация государственных учреждении, органов муниципальной управленческой структуры и обслуживания, офисными и деловыми центрами за счёт переселения части населения из центральной зоны в районы нового строительства.

Анализ реализации генерального плана Пекина 1982 г показал, что численность населения столицы и численность пригородного населения её агломерации к 90-ми годам значительно превысила показатели, намечаемые к 2000 г. Темпы развития экономики были в значительной степени ограничены, по сравнению с намечаемыми, что препятствовало выносу промышленности и переселению населения из центральной части города в пригородную зону.

В 90 годы прошлого столетия в период социалистической рыночной экономики в Китае, углубления социально-экономических реформ, возникла необходимость адаптации градостроительного развития Пекина к новой общественно-политической ситуации.

К 1993 году разработка проекта генерального плана Пекина с расчётным периодом до 2010 г. была завершена. Были сформулированы новые социально-экономические цели, задачи и принципы развитие столицы и столичной агломерации на основе новых тенденций и стратегий развития (рис. 7)

Основная цель генерального плана 1993 г. заключалась в формировании на базе Пекинской агломерации современного международного мегаполиса, открытость всему внешнему меру.

Импульсом для экономического развития Пекинского мегаполиса должны стать столичные и представительные функции. Развитие промышленной структуры мегаполиса необходимо осуществлять на основе новых высоких технологий, а также третичных и четвертичных секторов промышленности.

В этом генеральном плане намечено и дальше реализовывать контроль за численностью населения Пекина как города-центра и пригородных населенных мест в зоне его влияния. В соответствии с этим к концу расчетного периода, к 2010 г. обещанная численность населения Пекинской агломерации должна была составлять 15 млн. человек, а её территория города-центра - 924 км^2 .

В этом генеральном плане были «четко сформулированы две стратегии перехода» Пекинской агломерации из 20 века в 21 век которые представляют собой план реализаций.

Во-первых, необходимо отрегулировать перераспределение и перестройку городских функций и структуру пространства между городом-центром и зоной

его влияния, что позволит привлечь некоторые функции Пекина в его пригородные районы. И активизировать развитие зоны влияния Пекина.

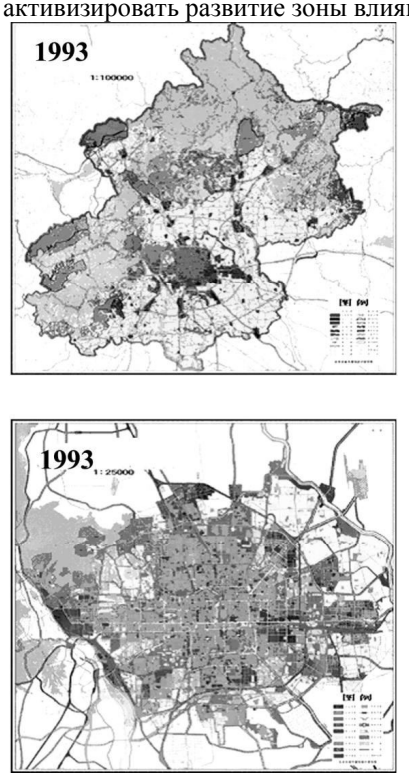

Рис. 7. Схема развития Пекинской агломерации (А) и г. Пекина (Б) 1993 г

Во-вторых, примерная концентрация центральных функций в методической части Пекина обуславливает огромное урбанистическое давление на Старый и Запретный город, значительное сокращение зелёных зон, расширение тепловых островов, снос исторической застройки, строительство новых высотных зданий, что в конечном счёте способствует беспрецедентному разрушению второго кольца за пределами Запретного города.

В-третьих, в генеральном плане было выдвинуто требование о разработке единого исторически-архитектурного опорного плана Пекина, с целью сохранения и защиты исторического и культурного наследия города, который должен иметь законодательно-правовую силу.

Решение таких стратегических проблем модернизации городской инфраструктуры и окружающей среды потребовали от генерального плана 1993 соответствующих мер планировки, которые сводились к двум идеям:

- Либо строительство основного нового города или вице-центров в качестве анти-магнитов, способных привлечь к себе некоторые функции Пекина.

- Либо создание новой, пространственной структуры городского расселения в столичном районе Пекина.

В связи с этим в генеральном плане 1993 г. вместо не оправдавшей себя, «провальной» идеи 1958 г. развития «разбросанных групп» из 40 городов-спутников, в зоне влияния Пекина было намечено строительство 14 городов-спутников на избранных первоочередных направлениях развития Пекина и Пекинской агломерации на юг и юго-восток. Это обусловлено формированием скоростной транспортной оси, планировочной оси и оси урбанизации, связывающей две крупнейшие городские агломерации Пекинскую – Тяньцзинь - Таншань и открывающей развитие Пекина к морю.

Вместе с тем уже к 2001 году численность населения Пекина достигла 14.23 млн. человек, а площадь его застройкой территории – 941 км^2. Анализ воздушных дистанционных зон в 1975, 1988, 1992, 1998, 2002, свидетельствует, что зона застроенных территорий Пекина увеличивается значительными темпами. С учётом того, что в условиях быстрого экономического развития общества Пекин вступает в новый важный этап своего развития, а также с целью в полной мере использовать возможности устойчивого развития города в период проведения летних Олимпийских игр в 2008 г. в 2004 был разработан и в 2005 г. утверждён Государственным Советом новый генеральный план Пекина на расчетный срок до 2020 г. (рис 8)

Этот генеральный план определил долгосрочное развитие столицы на основе перспектив развития науки, совершенствования социалистической рыночной экономики, принципов устойчивого развития городов. Основные задачи генерального плана включают в себя:

- С учетом экологической ёмкости территории и возможностей окружающей среды и ресурсов, определенную перспективную численность населения Пекина к 2020 году;

- На основе генерального плана 1993 г. более чётко сформулированную цель, характер развития, отрегулированную структуру и уровень развития промышленности, улучшенную экологическую обстановку;

- Повышение эффективности координирующей развитие экономики общества науки и механики, ускорение развития новых высокотехнологичных отраслей промышленности и современной индустрии услуг;

- Исходя из принципа приоритета экологических задач необходимо выделить на территории Пекина зоны, запрещённые для нового строительства;

зоны, ограниченные для нового строительства; зоны, которые можно использовать для нового строительства и территориального роста города;

- Разработать и представить конкретные меры по гарантии устойчивого развития в области земельных, водных ресурсов, энергетики, охраны окружающей среды, а также стимулирования и разумного использования городских территорией Пекина на принципах экономики;

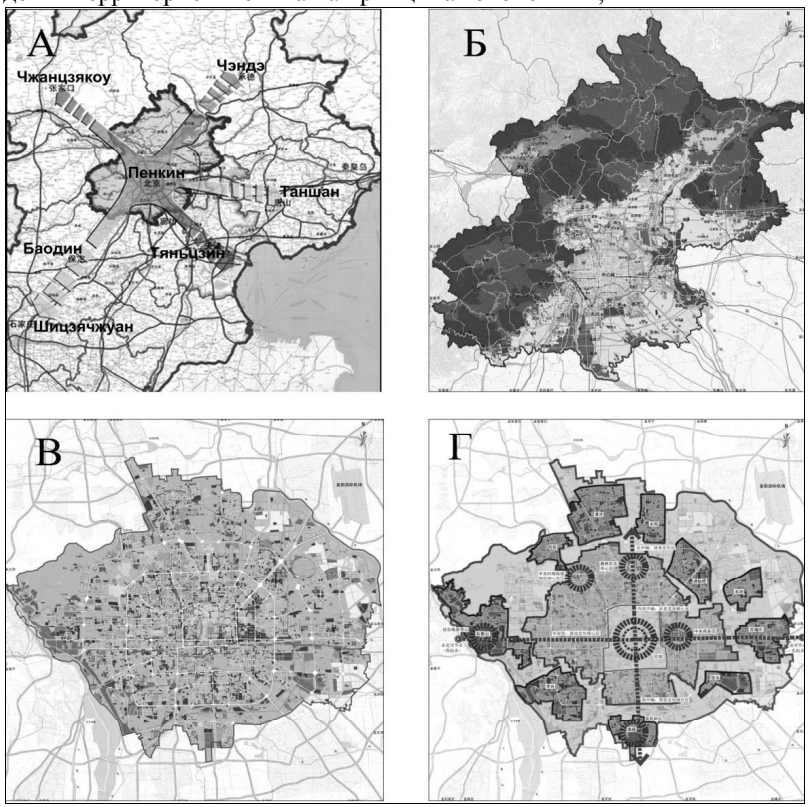

Рис. 8 А-Схема территориального развития г Пекина(2004-2020)
Б-Схема развития пригородной зоны Пекина (2004-2020)
В-Схема генеральный план г. Пекина (2004-2020)
Г-Схема Функционального структуры г.Пекина(2004-2020)

- Активно стимулировать экономическое сотрудничество и строительство Олимпийского центра в районе;

- Развивать на практике «два стратегических перехода», основанных на чётком регулировании функций города и зоны его влияния, повышения качества застройки Пекина и её благоустройства;

- Исходя из необходимости разработки единого плана развития столицы и территории её зоны влияния во всех областях обеспечить координацию планировочного и экономического развития в южных и юго-восточных районах Пекинского региона, Тяньцзине, провинции Хэбэн, в районе моря Бохай.

- Использовать все возможности для создания планировочной оси Пекин-Тяньцзинь-Таншань как одной из основных осей развития Пекинской агломерации, а также организации скоростной транспортной магистрали как стержня сформирования крупнейшего в юго-восточной Азии мегаполиса из этих трёх агломераций;

- В первоочередном порядке настроить современные системы муниципальной инженерной инфраструктуры высокой степени эффективности и безопасности;

- Разработать гибкие меры по адаптации развития Пекина в будущем. На макро-мезо-микро территориальных уровнях на основе динамичности и маневренности разработки проектной документации и городского планирования в Пекине.

Вывод

На мой взгляд, основной причиной всех проблем в планировке Пекина является отсутствие долгосрочных, не прерываемых во времени, градостроительных концепций развитие столицы и её агломерации. Формирование концепции развития Пекина не просто как города-столицы, а как крупнейшего центра в Юго-восточной Азии, крупнейшей агломерации мира, составной части крупнейшего мегаполиса на юго-восточном побережьи Азии должно опираться на исторические традиции с одной стороны, а с другой – на современные принципы устойчивого, эколого- сбалансированного развития крупнейших городов и регионов. Поэтому необходимо продолжать традиционное со времён династии Цин развитие политических и культурных центров в Столичном Пекинском округе, в то же время необходимо уделить значительное внимание пространственному развитию Пекинского агломерации, сосредоточиться на выделенных направлениях, обеспечивающих устойчивое развитие Пекина в юго-восточном регионе. К ним относятся: (Рис.9).

- Направление на юго-восток, на Тяньцзинь, открывающее выход к морю. Тяньцзинь является воротами к морю, транспортным узлом и торговым центром;

- Направление на северо-восток, на Харпин через Чэндэ, связывающее Пекин с Россией и мировым международным транспортным коридором. Меторически Чэндэ является дворцово-летней резиденцией правителей Китая;

- Направление на северо-запад, на Чжанцянкой, связывающее Пекин с Монголией, Чжанцянкой является центром обороны и внешней торговли;

- Направление на юго-запад, на историческую столицу Китая – Сиань, через Баодин, который является центром образования;

Рис.9 Схема стратегии территориального развития Пекина

Интенсивное развитие урбанизированных зон по пречисленым, выделенным направлениям (ремням) свидетельствует о здоровом развитии истории Пекина как регионального города.

Литература

1. WU Liangyong, Research on the Rural and Urban Spatial Development planning for the Greater Beijing Region(Beijing,Tianjin and Hebei) Beijing, Tsinghua University Press, 2002
2. Fang ke, Contemporary Redevelopment in the Inner City of Beijing（survey,analysis and investigation）.Beijing ,2006,（p,147-154）
3. http://www.bjghw.gov.cn/ztgh/
4. http://www.cityup.org
5. http://www.china-up.com/index.asp
6. http://www.bjghy.com.cn/Develop/Develop1.htm

Аннотация

В статье рассмотрены этапы проектирования и развития Пекинской агломерации в периоде (1953-2004 г.). Ключевые слова: территориальное развитие; генеральный план.

Анотація

У статті розглянуті етапи проектування та розвитку Пекінської агломерації в періоді (1953-2004 р.). Ключові слова: територіальний розвиток, генеральний план.

Annotation

The article describes the stages of design and development of the Beijing metropolitan area in the period (1953-2004 g.). Key words: territorial development; master plan.

УДК 711.55:711.434(575.1)

З. С. Нагаева, И. С.Нагаев

ФОРМИРОВАНИЕ КУЛЬТУРНО-ЭТНОГРАФИЧЕСКИХ ЦЕНТРОВ-КОМПЛЕКСОВ В СИСТЕМЕ ОБЩЕСТВЕННЫХ ЦЕНТРОВ АВТОНОМНОЙ РЕСПУБЛИКИ КРЫМ

Обзор теоретических и научно-практических публикаций, посвященных формированию общественных центров городов, свидетельствует о большом разнообразии теоретико-методологических подходов к их проектированию.

Обращение к зарубежному опыту позволяет обнаружить широкий спектр проблем, интересующих специалиста-градостроителя: вопросы регионального, генерального, детального уровней рассмотрения, взаимосвязь подсистемы местных центров с общегородским, связи специализированных центров с окружающей средой и др. Особую ценность, по нашему мнению, представляет ряд методических подходов к изучению проблем центрообразования в аспекте связи «центр-город» (средовая динамика, экистика, метаболизм, функциональная и нормативная теории, ретроспективный, сопоставительный, системный анализ).

Научные исследования все чаще связывают методологию формирования общественных центров с естественной последовательностью: потребность (социальный заказ) – функция – структура – форма. При этом предполагается, что в процессе проектирования и предпроектных исследований участвуют одновременно несколько связанных между собой методических направлений: системный анализ, средовой подход, ретроспективно-сопоставительный анализ и творческий процесс профессионала градостроителя.

При установлении социального заказа на развитие видов услуг и благоустройства следует, как нам кажется, применять методы социологического исследования (анкетирование, выборочный опрос населения, сопоставление балансов потребления) аналоговое сопоставление, а также составление дерева целей и функций с проверкой по данным социологического обследования для каждого вида обслуживания.

В практическом отношении расщепленный, детально дифференцированный ряд целевых направлений обеспечивает более полный учет требований, предъявляемых к системе общественных центров населенных мест различного ранга.

К числу наиболее зависимых от типологических условий относятся целевые установки на анализ экологической ситуации в зоне центра, на выявление центрообразующих условий, а также условий и возможностей зонирования территории центра, особенностей и динамики развития центров,

определение территориальных и объемных параметров в сложившейся системе, установление целей формирования архитектурно-планировочной структуры, объемно-пространственной композиции его облика и образа. При этом необходимо отметить, что стадия генерального проектирования дает единственную возможность рассмотрения проблем облика и образной характеристики населенного места и его центров в единстве и целостности. Следующие уровни формирования центров на стадии детального проектирования ограничивают диапазон рассмотрения рамками отдельных центров.

Важный момент функционального анализа связан с выделением главной центроформирующей функции из довольно развитого, многообразного спектра функций. Такого рода функция должна отражать основное назначение общественного центра, собирать в себе множество подфункций, раскрывать их развитие по уровням конкретизации и по разнообразию проявления.

В качестве таковой выступает социальная функция центра, объединяющая три подфункции: общения и общественных коммуникаций, представительной деятельности и функционирования инфраструктурных систем.

Результатом определения и структуризации функций центра является разработка состава его учреждений и устройств, их группировка, установление связей, зонирование центра и построение его архитектурно-планировочной и объемно-пространственной структуры.

Процесс структуризации функций неотделим от формирования внешних, внутренних, пешеходных и транспортных связей. Четкое различие форм типов связей, учет их приоритетов во многом способствует формированию гармоничной общественной среды центров.

Формирование системы общественных центров города – творческий процесс, результат сотрудничества архитекторов, социологов, экономистов, экологов, инженеров-отраслевиков. От их совместных усилий зависят выбор и обоснование варианта в процессе многовариантного проектирования центров.

На предыдущих этапах общественного развития многих народов нравственный облик человека определялся религиозными заповедями и нормами, утвердившимися на базе народной культуры.

В настоящее время возникла острая необходимость обратиться к гуманистическим и демократическим ценностям народной культуры с ее высоконравственными основами, которые никогда не устаревают, всегда были и остаются сущностью человека. Способствовать развитию положительных тенденций в возрождении, сохранении и развитии народных культур, может способствовать, по нашему мнению, создание культурно-этнографических

центров, которые, будучи общественными центрами обслуживания несут в себе мощный заряд оздоровления общества и возвращение к своим истокам и традициям.

Формирование культурно-этнографических центров-комплексов должно происходить на базе изучения традиционного быта и образа жизни, народных ремесел, ведения сельскохозяйственного производства и др.

В основу создания культурно-этнографических центров-комплексов в Крыму легло изучение традиционных ремесел, на базе которых формировался традиционный уклад жизни.

Традиционная народная культура всех народов, наций, регионов гуманистична, демократична и природосообразна по своей сущности, обладает высоким воспитательным потенциалом, объединяющим людей разных наций.

Народное творчество, являясь первоосновой профессионального искусства, способствует формированию художественного вкуса, развитию эстетического отношения к профессиональному искусству, природе, окружающей действительности.

Источником творчества народного мастера является родная природа, повседневный быт, а его произведения становятся частью окружающей жизни.

Народное искусство как проявление творчества народа близко по своей природе творчеству ребенка (простота, завершенность формы, обобщение образа). В народном декоративно-прикладном искусстве окружающий мир отражается условно символами, здесь нет натуралистического воспроизведения, художник избегает излишней детализации, но сохраняет целостность, законченность образа.

Условность образа, красочность, декоративность, выраженность эмоционального настроя – эти качества народного декоративно-прикладного искусства присущи и творчеству детей. Но в отличие от детского творчества, в народном искусстве это не случайность, а выработанная отточенная веками традиция.

Разработка теоретико-методологического обоснования модели нравственного воспитания на народных традициях требует анализа материала о традиционных ремеслах. Это целое направление в работе.

Автором исследовался ряд источников о народных ремеслах крымских татар в историческом ракурсе, который позволил дать общую характеристику различных видов декоративно-прикладного искусства.

Декоративно-прикладное искусство крымских татар к началу XX в. сохранило высокий профессиональный уровень, определяемый вековыми традициями.

В конце XIX в. замечательные изделия мастеров скрупулезно изучаются учеными, коллекционерами Крыма. К числу наиболее известных коллекций относятся коллекции А.А. Бертье-Деляард в Ялте и Ученой архивной комиссии в Симферополе, собрания этнографических отделов музеев Петербурга, Москвы и др. Большую часть коллекций составляют вышитые изделия и предметы ткачества, присутствуют ювелирные изделия, в меньшей степени представлена керамика и резьба по камню и дереву. Состав коллекций отражает положение в ремесленном производстве к началу XX в.

В 20-е годы XX в. систематизируются и становятся интересными исследования в области изучения декоративно-прикладного искусства крымских татар. Наиболее известны работы этнографа Н. Харузина – исследователя крымскотатарского орнамента; художника, историка У.Боданинского; директора Восточного музея в Ялте Якуба Кемаля; директора Евпаторийского этнографического музея П.Я. Чепуриной.

В конце XIX – начале XX в. ремесленные мастерские в Крыму были объединены в систему, распространенную по многим населенным пунктам. При этом мастера одной специальности объединялись в цехи, которые возглавлял главный мастер (уста-баши). В состав цеха входили рядовые мастера (уста), подмастерья (халфа), ученики (шагирт). В цехах была организована специальная, традиционно сложившаяся система обучения. А также обряды посвящения в мастера, избрания администрации цеха и др.

Центром ремесленного производства в Крыму был Бахчисарай. В 20-е годы в Бахчисарае открылся Кустарно-промышленный техникум народов Востока, в котором обучались крымские, казанские и астраханские татары, азербайджанцы, узбеки, кавказские горцы и др. Техникум имел четыре учебные мастерские: ковроткацкую, по художественной вышивке, химико-красильную и столярную. Двадцатью преподавателями и инструкторами в техникуме обучалось до 140 человек учащихся, будущих квалифицированных работников по кустарной и художественной промышленности.

В 30-е годы XX в. в Крыму (Евпатории, Бахчисарае, Карасубазаре и др.) создаются различные художественно-кустарные артели, занимающиеся выпуском традиционной продукции, в основном вышивки и шитья, и работающие только на экспорт. В 1930 г. в Бахчисарае была создана первая кооперативная артель «Ильки адым» по производству крымскотатарской национальной вышивки, где работала инструктором народная мастерица Эсма Мансурская. В Евпатории под руководством П.Я. Чепуриной была организована известная художественно-кустарная артель « Эски орьнек» («Старинный узор»), а в Бахчисарае – художественная артель «Илери» («Вперед»), где велось обучение гончарному искусству.

Несмотря на то, что в Крыму в 20-30 гг. XX в. существовало достаточно много ремесленных мастерских, в это же время намечается спад ремесленного производства, связанный с социально-экономическими и политическими изменениями в обществе, влиянием западно-европейской культуры. Ремесленные изделия вытесняются с рынка более дешевой и конкурентоспособной продукцией фабричного производства. Так, практически полностью исчезает такое высокоразвитое ремесло, как производство холодного оружия, резьба по камню и дереву, почти прекратилось изготовление медной посуды, ювелирных изделий, производство обуви из сафьяна. Изделия из керамики выпускаются в виде элементарных неорнаментированных, неглазурованных предметов. Однако еще сохранилось кожевенное производство, изготовление изделий из войлока, производство ковров, вышитых изделий.

В числе известных мастеров того времени были Амет Калафатов – мастер-оружейник, ювелир; Адавие Эфендиева – вышивальщица, специалист по крымскотатарскому орнаменту; Зулейха Бекирова – специалист по ткачеству, гобеленам, вышивке и др.

Конечно, каждое из направлений декоративно-прикладного искусства крымских татар требует скрупулезного анализа и изучения на современном этапе и в будущем.

Следует сказать, что декоративно-прикладное искусство крымских татар является частью богатой материальной культуры, сформировавшейся на протяжении веков в совершенно специфических условиях исторического развития Крымского полуострова под влиянием стран Востока и Европы. Длительное взаимодействие и взаимообогащение культур различных народов на территории Крыма способствовало формированию самобытной культуры крымскотатарского народа.

В основу данного процесса легли веротерпимость, доброжелательное отношение и уважение к традициям и обычаям других народов, миролюбие и трудолюбие. Поэтому мы считаем, что возрождение различных видов декоративно-прикладного искусства, преподавание дисциплин народоведческого и культурологического плана играет важную роль в воспитании подрастающего поколения в духе толерантности, способствует укреплению взаимоотношений народов, населяющих Крым.

Старая Евпатория – уникальное явление культуры. Для сохранения этой уникальности необходимо формирование целостной средовой системы, где каждый исторический объект оберегается, как памятник архитектуры, а новые сооружения органично вписываются в общую структуру. Это очень трудная

задача. Ее выполнение связано с решением многих проблемных вопросов городской застройки.

С целью воссоздания культурно-исторических традиций крымскотатарского народа, характерных особенностей труда и быта, в 1991 г. Авторы Нагаева З.С., Нагаев И.С. разработали проектное предложение по строительству в старой части Евпатории культурно-этнографического комплекса, первого центра такого рода. Выделенный под строительство комплекса участок включал сооружения-памятники архитектуры: Текие дервишей, Мечеть, Чайный домик (рис.1).

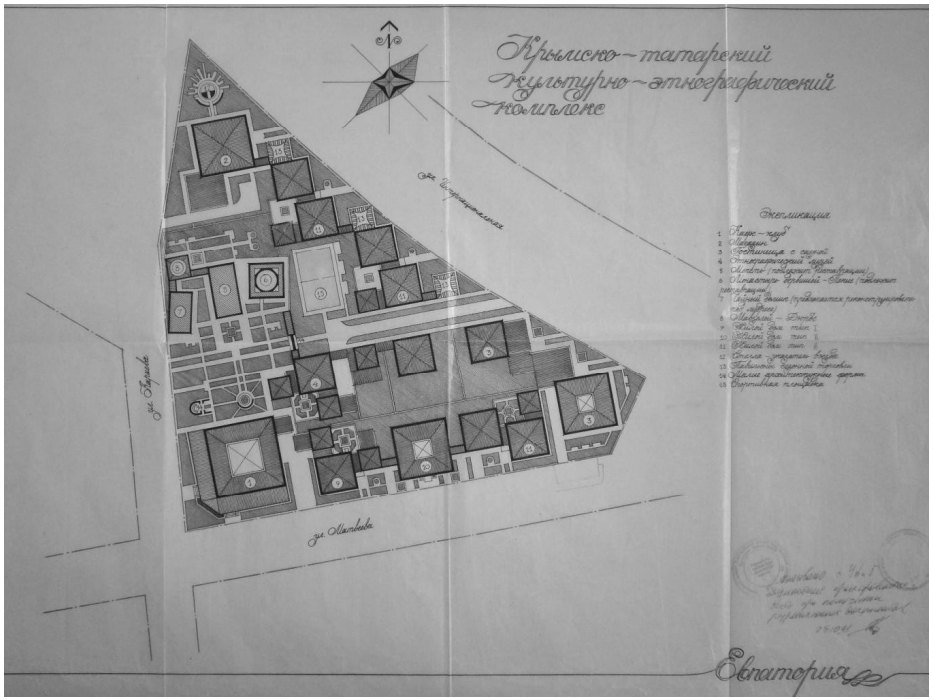

Рис. 1. Генеральный план культурно-этнографического комплекса.

Памятники архитектуры, создающие атмосферу средневекового города на участке под застройку культурно-этнографического комплекса, требуют тщательной восстановительной работы, т.к. представляют значительный исторический и архитектурный интерес не только для комплекса, но и для всего города.

Здание «Чайного домика», реставрируемого в настоящее время, выходит главным фасадом непосредственно на улицу Караева и размещено на участке рядом с мечетью и монастырем.

Участок, отведенный под комплекс выбран в старогородской части Евпатории, на месте, где издавна, вплоть до депортации проживали крымские татары со свойственным им укладом жизни.

В процессе создания крымскотатарского культурно-этнографического комплекса ставится цель показать в небольшом масштабе характерные условия быта и труда крымских татар.

Оригинальность идеи заключается в том, что туристы попадают в совершенно иной мир, меняется привычная для них обстановка, возникает общение с новыми людьми, соприкосновение с красотой народного искусства. Отдых от обыденности – вид психотерапии, необходимый в наш век постоянных стрессов и преследующего человека однообразия, здесь, кажется, обеспечивается в полной мере.

Жилые дома, входящие в состав комплекса, предназначены для проживания крымских татар, которые производят изделия традиционных видов ремесел: скорняжного и кожевенного, национальной одежды, обуви, керамического, ювелирного, резьбы по дереву и др. (Рис.2.).

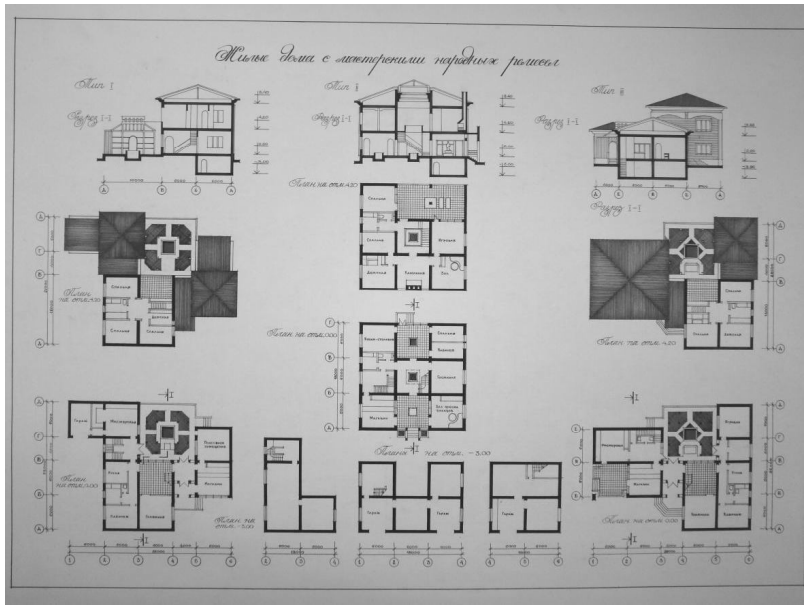

Рис. 2. Типы жилых домов для проживания ремесленников.

В состав комплекса включены объекты торгового, бытового и гостиничного обслуживания, предприятия общественного питания.

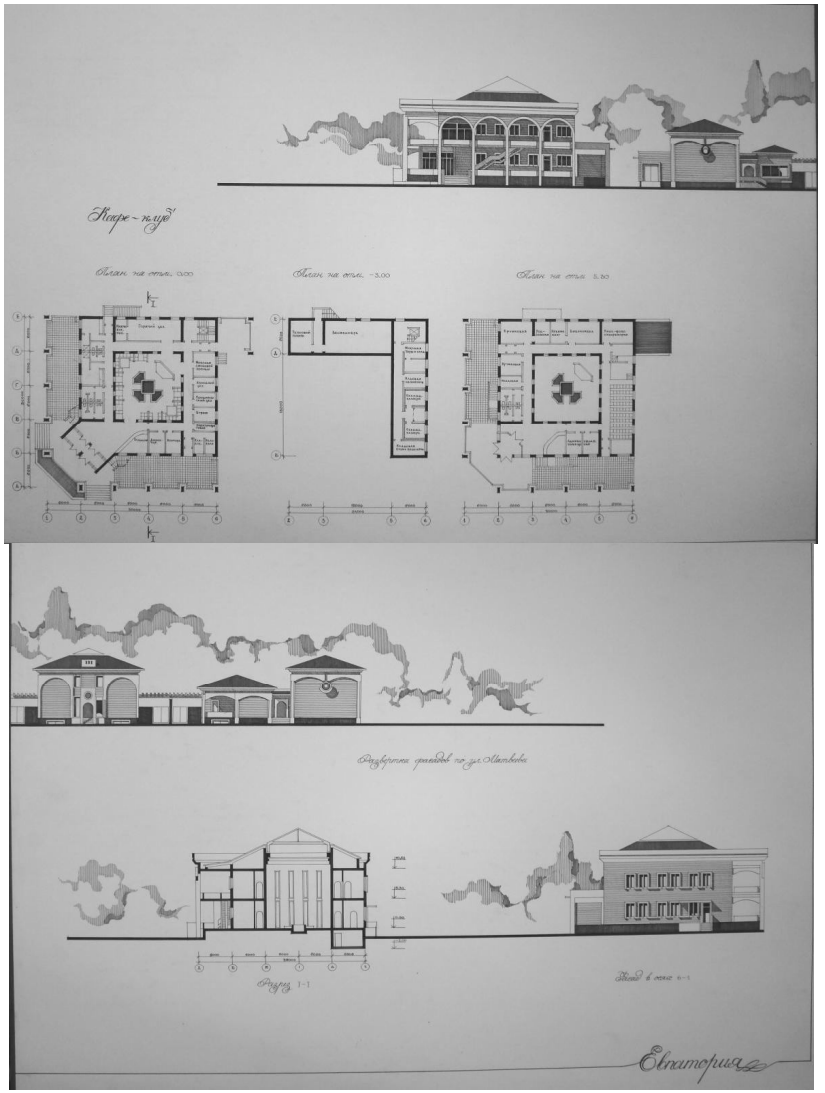

Рис.3. Планы, разрезы, фасады объектов культурно-этнографического комплекса.

Малые архитектурные формы: стелы, павильоны-навесы сезонной торговли, декоративные водоемы, питьевые фонтанчики, беседки, скульптурные группы, реклама ремесленной продукции украшают территорию комплекса и органично сочетаются с различными элементами благоустройства: бульварами, дорожками и площадками, мощенными каменной плиткой, цветочницами.

Различные пароды деревьев, кустарников, вьющихся растений, газоны и цветники, фонтаны позволят создать благоприятный микроклимат на территории комплекса.

Планировочная организация территории на основе единого градостроительного модуля, решение фасадов в общем архитектурном стиле с использованием характерных элементов орнамента, местных строительных материалов позволит создать ансамбль с колоритом крымскотатарского народного зодчества.

Думаем, культурно-этнографический комплекс, включающий архитектурные памятники, станет излюбленным местом посещения. Прогуливаясь по улочкам городка, здесь смогут отдохнуть от обыденности местные жители. Для зарубежных и отечественных туристов такая прогулка станет знакомством с историей, культурой Крыма, традициями и обычаями крымских татар. Здесь они смогут приобрести различные изделия народных промыслов.

Выводы:

1. В процессе формирования системы общественных центров в городах Крыма размещение культурно-этнографических центров-комплексов имеет важное значение в связи с усилением внимания к возрождению и развитию традиционной народной культуры полуострова.
2. Культурно-этнографические центры-комплексы способствуют воссозданию утраченной градостроительной среды.
3. Исторический подход к формированию городской среды, зависимой от ценностей, господствующих в обществе, его долговременных целей, от сложившегося уклада жизни населения, от норм культуры и образа жизни должен лечь в основу создания культурно-этнографических центров-комплексов.
4. Строительство культурно-этнографических комплексов способствует формированию природного пространства (климат, рельеф, ландшафт и т.п.) как среды обитания, влияющего на формирование личности с самосознанием, вбирающим то лучшее из родника народного богатства, что выкристаллизовывалось веками.

5. Значение Крыма, как туристического центра определяет привлечение большого количества туристов в АРК, что будет способствовать экономическому возрождению полуострова.
6. Создание культурно-этнографических центров-комплексов должно объединиться в развитую систему-структуру на всей территории Автономной Республики Крым, учитывая населенные места с историческими центрами народных ремесел.

Список использованной литературы

1. Alexander K. A New Theory of Urban design – N.V., Oxford University Press, 1987.-251 p.
2. Гольдзамт Э.А., Швидковский О.А. Градостроительная культура социалистических стран. - М.: Стройиздат, 1985.-464 с.
3. Гегель Г. Наука логики. - Собр. соч., т.VI.-М.: 1939.-492 с.
4. Крачковская В. Татарское искусство и быт в Крыму// Восток. – 1925. - №3.
5. Марков Е.Л. Очерки Крыма: картины крымской жизни, истории и природы. – Симферополь: Таврия, 1995 – 450с.
6. Новые тенденции в архитектуре культурных центров. М.:ВНИИТАГ, 2006.-58 с.
7. Смирнова О.В., Хромов В.Я., Ковалева Т.И. и др. Формирование общественных центров городов. - М.: ЦНТИ научно-технической информации по гражданскому строительству и архитектуре. 1967.-37 с.
8. Система общественных центров крупного города. М.:ЦНТИ, 2005.-48 с.
9. Тимохин В.А. Архитектура городского развития. 7 книг из теории градостроительства.- К.: КНУБА, 2008.-629 с., 158 ил.
10. Фомин И.О. Культурология градостроительства (избранные публикации 1997-2002 гг.// Опыт и перспективы развития городов Украины. - К.: Дипроград, 2002.-вып.4.-с.8-27.
11. Формирование системы общественных центров в больших и крупных городах. М.: ВНИИТАГ, 2008.-63 с.
12. Яргина З.Н. Градостроительный анализ. - М.: Стройиздат, 1984.-244 с.
13. Яргина З.Н., Косицкий Я.В., Владимров В.В. и др. Основы теории градостроительства.- М.: Стройиздат, 1986.-325 с.

Аннотация

В статье рассматривается проблема формирования общественных центров городов с учетом новых тенденций создания культурно-этнографических центров-комплексов в населенных местах Крыма.

Ключевые слова: градостроительная теория, общественный центр, социальный заказ, народная культура, народные ремесла, культурно-этнографический центр.

Анотація

У статті розглядається проблема формування суспільних центрів міст з урахуванням нових тенденцій створення культурно-етнографічних центрів-комплексів в населених місцях Криму.

Ключові слова: містобудівна теорія, суспільний центр, соціальне замовлення, народна культура, народні ремесла, культурно-етнографічний центр.

Abstract

The problem of forming of public centers of cities taking into account new tendencies of creation of cultural-ethnographic centers-complexes in the inhabited places of Crimea is examined in the article.

Keywords: town-planning theory, public center, social order, folk culture, folk handicrafts, cultural-ethnographic center.

УДК 711.11

О.Д.Міщенко, О.С.Усова
Р.М. Тригуб, П.П.Чередніченко

РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПРОСТОРОВОГО ПЛАНУВАННЯ МІСТ ТА ТЕРИТОРІЙ

Науково-дослідним центром моніторингу урбанізованих систем Інституту підприємництва та перспективних технологій при Національному університеті ”Львівська політехніка” за сприянням постійних депутатських комісій Львівської обласної ради видано як навчально-методичний посібник для державних службовців та працівників органів місцевого самоврядування, рекомендації з просторового планування міст та територій [1].

На сьогодні процеси глобалізації та європейської інтеграції зумовлюють підвищення ролі міст у державі, ефективний розвиток можливий на шляху

підвищення рівня просторової організації та використання просторового потенціалу міст і регіонів. У зв’язку з цим підвищується актуальність професійної підготовки державних службовців місцевого самоврядування з проблем містобудування, просторового планування економіки міст та муніципального менеджменту. Адже саме вони приймають рішення про оновлення планувальної і містобудівної документації для своїх територіальних громад, формулюють завдання та беруть участь у їх вирішенні, схвалюють та погоджують розроблену документацію. Методичні рекомендації скеровані насамперед для цієї категорії читачів, але вони будуть корисними також для студентів та викладачів вищих навчальних закладів містобудівної спеціалізації.

Виклад матеріалу здійснено у формі ”питання – відповідь”, що, на думку авторів, спрощує сприйняття та чіткіше впорядковує матеріал. Склав питання та упорядкував відповіді проектуючий архітектор, аспірант Київського національного університету будівництва та архітектури (кафедра міського будівництва) Михайло Габрель. Відповідали – доктор технічних наук з питань містобудування та територіального планування, професор Микола Габрель і начальник Управління архітектури і містобудування Львівської ОДА Іван Олійник. Таким чином, у складі колективу об’єдналися проектуючий архітектор, теоретик і управлінець, що, вважаю, дозволило всебічно розкрити тему. Автори вибрали концепцію “не приземлювати” рекомендації до щоденних клопотів працівників органів місцевого самоврядування, оскільки такі фахівці повинні володіти не лише технологічними (як підготувати лист-відповідь на скаргу, де і яку резолюцію накласти тощо), а й концептуальними знаннями з окресленої предметної сфери, тобто розуміти процеси, що відбуваються в суспільстві, аналізувати їх просторовий прояв, бачити своє місце та відчувати соціальну відповідальність за власну діяльність, розбудити бажання активнішої участі у вирішенні проблем просторової організації міст і територій.

Рекомендації складаються з трьох частин:

1. Планування розвитку міст та територій. Вимоги до розробки концепції їх просторової організації та розвитку.

2. Підходи до оновлення генеральних планів населених пунктів.

3. Місцеві правила забудови територій як механізм реалізації генеральних планів.

Кожна з частин охоплює теоретичні, методологічні та практичні аспекти, підтверджується прикладами. На мою думку, такий поділ та структуризація матеріалу є логічною та чіткою. Розпочинаючи із вимог та підходів до розробки концепції просторової організації, автори підкреслюють факт недооцінки рівня обґрунтування концепції в практиці містобудівного проектування. Концепція

трактується, як правило, як ескіз, перша спроба знайти шлях просторового розвитку системи, і розробляється цей етап лише стосовно окремих міст. І це тоді, коли, як твердять автори, концепція – це найважливіший етап, оскільки тут мають закладатись основні принципи розвитку, визначатись макрохарактеристики, обґрунтовуватись ресурси та пріоритети. Від цього залежатиме обґрунтованість самих проектних рішень. І розроблятись вона має для розвитку всіх містобудівних об'єктів та знаходити широке обговорення в територіальних громадах. Документ має торкатись питань просторових, тобто не замінювати різних стратегій, програм і планів соціально-економічного розвитку, а використовувати окремі положення та „проектувати" їх на просторову ситуацію. Розділ завершується аналізом та оцінкою Концепції схеми планування Львівської області. Це складний і багатогранний документ, тому автори розглядають лише основні положення та рішення, коротко оцінюючи працю своїх колег – авторів Концепції.

Стосовно другого розділу, тобто розмови щодо нових підходів до оновлення генеральних планів населених пунктів, то тут зацікавлений читач знайде багато різнорідного і корисного матеріалу, що істотно розширить кругозір у цій предметній сфері, допоможе зрозуміти суть, фахово сформувати завдання на розробку такого документа, взяти участь у цьому процесі та об'єктивно оцінити виконаний проектною установою генеральний план чи матеріали просторового планування. Обґрунтовуючи нові підходи, автори підкреслюють потребу розуміння генплану як стратегічного документа, що розкриває перспективи і ресурси розвитку об'єкта, а не трактування його як документа, що створює умови для узаконення самовільного будівництва, яке поширено в останні два десятиліття, та вирішує питання про розширення населеного пункту для зміни процедур та інтересів вирішення питань землевідведення і нової забудови. Генплан має бути проблемно орієнтованим, розкривати шляхи розвитку об'єктів на ефективній території.

На завершення розділу автори ведуть дискусію та подають оцінку генерального плану Львова, його першого етапу (Концепції). Робиться спроба проаналізувати всі складові – від постановки задач для розробки, передпроектного аналізу до обґрунтованих підходів та проектних рішень. Рецензент не бере на себе відповідальності оцінювати цю частину проблем, проте закладений у „Рекомендаціях..." алгоритм аналізу та оцінки проектних рішень є цікавим і може допомогти спеціалістам на місцях при оціненні поданих на їх розгляд та погодження проектів.

Розділ місцевих правил забудови як механізму реалізації генеральних планів відповідно до прийнятого в „Рекомендаціях" підходу також включає теоретичні, методологічні й практичні аспекти. Його значну частину займають

регіональні правила забудови території Львівської області. Такий підхід вважаю правильним, оскільки книга розрахована на працівників відповідних служб саме цієї області, і саме опираючись на положення регіонального плану мають розроблятись місцеві правила забудови та використання територій населених пунктів. На жаль, містобудівна практика в нашій країні така, що „місцеві правила" не знаходять активної розробки і широкого застосування. Для найбільших міст усі зусилля й кошти ідуть на оновлення генерального плану, і „руки не доходять" до місцевих правил. Лише для окремих міст України виконано такі документи, значною мірою в „рекламних" цілях влади. Існують й інші причини такої ситуації – у т.ч. і побажання влади на місцях мати чітко визначені не лише процедури, а й просторові форми забудови. Це істотно звужує поле впливу багатьох владних структур на процес. Отож добре, що автори підкреслюють важливість і потребу в таких документах, які, на відміну від генпланів, матимуть силу загалу на місцевому рівні.

Звичайно, "Рекомендації..." не позбавлені недоліків. Не до кінця авторам вдалося структуризувати матеріал, варто було б виділити групу ключових питань. Можна, безперечно, дискутувати щодо окремих теоретичних положень, які дещо різняться від традиційних, проте сьогоднішній етап містобудівної теорії в Україні такий, що слід вітати будь-які нові думки чи підходи. Це авторська версія і спроба залучити до дискусії з окреслених питань представників місцевих органів влади для того, щоб спільно вдосконалювати містобудівні процеси в державі. Хоч автори заявляють, що намагалися "не обтяжувати виклад матеріалу надмірними теоретичними обгрунтуваннями та спеціальною термінологією", окремі фрагменти книги читаються важко. Правда, якщо виходити від мети "Рекомендацій..." – "витягнути" представників державної служби та місцевого самоврядування, котрі працюють у цій предметній сфері, з рутини щоденних клопотів на світло сучасної теорії та методології містобудування, запропоноване "змішування" літературних стилів можна авторам вибачити.

Рекомендації корисні, і можемо позаздрити фахівцям місцевих органів Львівщини, що вони мають такий матеріал. Окрім того, вихід у світ цього видання є свідченням усвідомлення на рівні обласної ради та обласної державної адміністрації важливості питання підвищення професійного рівня людей, які відповідають за просторову організацію та розвиток міст і територій області. Нам відомо, що схожі рекомендації з'являються і в інших регіонах нашої держави. Очевидно, доцільно створити робочу групу та опублікувати в загальноукраїнському масштабі "Рекомендації" для цієї категорії користувачів за нових політичних та соціально-економічних умов нашої держави.

Такі рекомендації бажано мати державним службовцям та працівникам органів місцевого самоврядування, які не мають спеціальної професійної підготовки з містобудування та територіального планування, в кожній обласній та районних радах нашої держави, як настільну книгу. Вони будуть також корисні в навчальному процесів ВНЗ України при підготовці фахівців з містобудування, територіального планування, землевпорядкування та кадастру.

За це видання авторам слід висловити вдячність.

Як зауваження відмітимо, що слід було б авторам вказати серед літературних джерел успішно захищені докторські дисертації з містобудівної тематики [2-4], монографії [5-11] та ін., так як ці джерела і це видання будуть корисні для молодих науковців та аспірантів, які ведуть дослідження з проблем містобудування та територіального планування. Містобудівна наука не має застійних явищ. Вона бурхливо розвивається в часі. І кому як не молодим науковцям відслідковувати тенденції розвитку.

Література

1. Габрель М., Олійник І., Габрель М. Рекомендації з просторового планування міст та територій: для державних службовців та працівників органів місцевого самоврядування. – Львів, 2008. – 192 с.
2. Габрель М.М. Методологічні основи просторової організації містобудівних систем (на прикладі Карпатського регіону України). Дис…. докт. техн. наук 05.23.20. – К.: НДІТАМ, 2002. – 285 с.
3. Осітнянко А.П. Оптимізація управління територіальним розвитком міста. Дис. …. докт. техн. наук 05.23.20. – К.: КНУБА, 2002. - 366 с.
4. Тімохін В.О. Гармонічність еволюційної динаміки самоорганізації містобудівних систем: Автореф. дис. … д-ра арх. 18.00.01. – К.: КНУБА, 2004. – 34 с.
5. Демин Н.М. Управление развитием градостроительных систем. – К.: Будівельник, 1991. – 185 с.
6. Габрель М.М. Просторова організація містобудівних систем Інститут регіональних досліджень НАН України. – К.: Видавничий дім А.С.С., 2004. – 400 с.
7. Куць Є.С., Куць С.В. Урбанізовані території: методологія та практика планування і управління. Науково-дослідний і проектний інститут містобудування Держбуду України (НДПІ містобудування). – Мелітополь, ТОВ „Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні”, 2003. – 252 с.
8. Осітнянко А.П. Планування розвитку міста: Монографія. – К: КНУБА, 2001. – 460 с; Видання друге - К: КНУБА, 2005. - 386 с.
9. Плешкановська А.М. Функціонально-планувальна оптимізація використання міських територій. – К.: Інститут Урбаністики, 2005. – 190с.
10. Тимохин В.А. Территориальный рост и планировочное развитие города. – К.: Будівельник, 1989. – 104 с.
11. Шебек Н.М. Гармонізація планувального розвитку міста. – К.: Основа, 2008. 216 с.

Анотація

Викладено рецензію на навчально-методичний посібник авторів Габреля М., Олійника І., Габреля М. "Рекомендації з просторового планування міст та територій: для державних службовців та працівників органів місцевого самоврядування". – Львів, 2008. – 192 с.

Ключові слова: просторове планування, генеральний план, передпроектний аналіз.

Аннотация

Изложено рецензию на учебно-методическое пособие авторов Габреля М., Олейника И., Габреля М. "Рекомендации по пространственному планированию городов и территорий: для государственных служащих и работников органов местного самоуправления" (на укр. яз.). – Львов, 2008. – 192 с.

Ключевые слова: пространственному планированию, генеральный план, предпроектный анализ.

Abstract

The review of the educational and methodical textbook by N. Gabriel., I. Oleynyk, M. Gabriel "The recommendations for spatial planning of the cities and territories. Adapted for the state government and local government employees". (Ukrainian language). – Lvov, 2008. - 192 p.

Keywords: spatial planning, master plan, pre-project analysis.

УДК 711.45

Г.С. Іванова-Костецька, С.О. Іванов-Костецький

ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНІ КОРИДОРИ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ЄВРОПИ

Постановка проблеми і аналіз досліджень та публікацій. Економічний розвиток України кін. XX – поч. XXI ст., що характеризується перебудовою виробничих сфер діяльності з переважаючою орієнтацією на високотехнічну, науковоємну та конкурентоздатну продукцію в поєднанні з вигідним географічним положенням України, що зумовило її позицію «торгівельного

моста» між Заходом та Сходом, все це є підґрунтям для ефективного розвитку в країні міжнародних зв'язків і торгівлі та утворення нових форм організації виробництва – логістичних систем.

Формування цілі статті. Висвітлити потенціал та стан транспортно-логістичних коридорів України по відношенню до європейської системи транспортних шляхів та логістичних осередків; структурувати ієрархічну складову логістичних систем України.

Основна частина. Дія великого потоку різних транспортних і інформаційних зв'язків приводить до створення транспортно-логістичних коридорів. Під транспортно-логістичним коридором розуміється сукупність технічно-оснащених магістральних комунікацій різних видів транспорту, що зв'язують більшість країн, забезпечують перевезення вантажів та пасажирів у напрямках найбільших концентрацій. Міста-столиці і регіональні центри стають опорними пунктами, так званими, вузлами, в створенні транспортно-логістичних коридорів.

По території України проходять три з десяти європейських транспортних коридорів: №3 (Берлін - Вроцлав - Львів - Київ), №5 (Трієст - Любляна - Будапешт – Львів), №9 (Хельсінки - С.Петербург - Мінськ - Київ - Кишинів - Димитровград – Александрополіс).

При проходженні транспортно-логістичного коридору через територію країни, виникають так звані зони «тяжіння» [1] або зони впливу до його осі, що перетинають основні опорні пункти логістичної мережі. У зону «тяжіння» транспортно-логістичного коридору №3 потрапляють міста: Львів, Тернопіль, Хмельницький, Вінниця; у зону «тяжіння» коридору №5 залучені такі міста, як: Львів, Ужгород; під вплив коридору №9 попадають: Одеса, Київ, Чернігів. Ці зони з різними за значенням містами визначають межі впливу транспортно-логістичних коридорів.

Остаточне закріплення транспортно-логістичних коридорів відбувається в процесі формування, в містах-столицях і регіональних центрах, нової організаційної форми - логістичного центру, що є платформою або вузловим пунктом логістичних мереж.

Під транспортно-логістичним комплексом розуміється:

- самостійний економічний суб'єкт, що надає логістичні послуги (перевезення, перевантаження, складування, розділ і комплектація вантажів), цим самим виконуючи постачальницькі і розподільчі функції в певному просторі. Диспонує: певною територією та інфраструктурою (дороги, площі, стоянки, інженерні споруди і будівлі), технологічним оснащенням для переміщення і складування та устаткуванням для управління, кваліфікованим персоналом [2];

- територіальне об'єднання господарюючих суб'єктів, що займаються вантажними перевезеннями і супутніми послугами, що включають декілька терміналів, інтегруючих в собі різні види діяльності, а також що мають різний ступінь зовнішньої взаємодії [3].

В межах одного міста, яке нанизане на вісь транспортно-логістичного коридору і має стратегічно економічну, транспортну та промислову цінність може бути розміщено як один так і декілька логістичних комплексів.

Сукупність різного значення (міжнародного, державного, регіонального, міського і локального) транспортно-логістичних комплексів утворюють логістичну мережу міста, яка в свою чергу поєднана із логістичною системою країни та Світу в цілому, внаслідок сучасних тенденцій глобалізації Світової економіки. В складі логістичної мережі міста, головну роль відіграє, власне, «міська логістика», яка діє в рамках підсистеми міста та його інфраструктури. «Міська логістика» – комплекс логістичних рішень, дій, процесів, націлених на оптимізацію управлінських рішень адміністрації, потоків матеріалів, транспортних засобів, людей, знань, енергії, фінансів, інформації. Основним завданням «міської логістики» є удосконалення транспортно-логістичних схем і маршрутів перевезення вантажів і пасажирів в умовах великих міст [5].

Окрім існуючої розвиненої транспортної інфраструктури, вигідного географічного положення та збільшення попиту на ринку логістичних послуг існують основні чинники, які вливають на утворення логістичного комплексу:

- розподіл, як маркетингова стратегія;
- зведення до мінімуму витрат;
- збільшення продуктивності роботи.

Логістичний центр - це об'єкт просторово-функціональний, який включає: залізничний та контейнерні термінали, територію складських площ, склади, простір в якому концентруються супроводжуючі послуги (гастрономія, транспортний сервіс, автомобільні заправки), простір офісних територій (фінансові послуги і т.п.) з різними функціонально-технологічними і змістовними рішеннями, які визначають їх архітектурно-планувальні і образно-художні якості. Ці простори формуються залежно від функції, які вони повинні виконувати та віддаленості, дії на оточення, величини і розміщення – отже логістичні центри можуть бути різної функціональної конфігурації.

Утворення та налагодження ефективної діяльності логістичної мережі міста не може відбуватися без реструктуризації форм організації історично-сформованої виробничої бази, на основі якої вона створюються. Такими новими формами організації промислового процесу є індустріальний парк та технопарк, які можуть бути в структурі логістичного комплексу (при умові введення в дію нового виробництва), або об'єднанні з ним за допомогою

транспортної інфраструктури міст та віртуального зв'язку (при реструктуризації існуючої виробничої зони) (Табл.1).

Табл. 1. Формами організації логістичного процесу [7]

Форма організації		
Індустріальний парк	Технопарк	Логістичний комплекс
Відмінні риси		
Комплекс, що складається із індустріальних, складських, та допоміжних приміщень, які сприяють проведенню повного виробничого циклу на одній території. Переважають виробничі корпуси, складські приміщення заповнюються продукцією, виробленою на території індустріального парку.	Комплекс, орієнтований на організацію високотехнічного виробництва та проведення інноваційних і наукових проектів. На основі технопарків відбувається співпраця між виробничими підприємствами та науково-дослідними центрами.	Комплекс, орієнтований на опрацювання та управління товаропотоками.
Спільні риси		
Часткова або повна подібність організаційної структури; Наявність розвинутої соціальної інфраструктури, зорієнтованої на формування сприятливого бізнес-середовища для працівників компаній-резидентів. Можливість для резидентів здійснювати весь спектр комерційної діяльності на одній території.		

При цьому слід зауважити, що якісний складський та логістичний сервіс в Україні тільки зароджується. Як зазначається в одному з номерів журналу «Дистрибуція і логістика» «…ми намагались дослідити ринок складських операторів і з жалем виявили, що такого в Україні практично немає. Є сектор складської нерухомості, який поступово розвиває і складські послуги, але це – справа майбутнього» [6]. Отже, поки що в Україні переважають великі, достатньо неорганізовані складські комплекси, які не відповідають сучасним нормам зберігання товарів. Водночас з цим, на вітчизняний ринок виходить все більше великих світових компаній – виробників та дистриб'юторів, які висувають зовсім інші вимоги до складського сервісу. Західні компанії з величезним досвідом роботи приходять в Україну в надії знайти тут такі ж складські, транспортні, логістичні послуги, що в Європі та Америці, а їм пропонують бувші овочесховища або великі неопалювальні склади. Це одна з причин, чому логістичні оператори з світовим ім'ям не спішать відкривати в нас свої представництва та розгортати бурхливу діяльність (незважаючи на надзвичайно вигідне транзитне положення України на перехресті європейських шляхів).

Висновки. *Україна має великий потенціал у сфері здійснення транспортних перевезень та наданні супутніх послуг. Необхідною умовою є удосконалення ієрархічної логістичної мережі країни з визначенням чітких містобудівельних та архітектурно-просторових критерій і вимог до найменшої її одиниці – логістичного комплексу.*

Література

1. Белоусова Н.С. Особенности формирования транспортно-логистических комплексов // Електронний ресурс http://archvuz.ru;
2. Fijałkowski J. Transport wewnętrzny w systemach logistycznych;
3. Система внешних коммуникаций: развитие города как логистического центра / О.Н.Дунаев, Е.Ю. Кузнецова, А.В. Зырянов, Р.Н. Ковалев / ответственный редактор: д.э.н. В.В. Маслаков. - Екатеринбург: «Академкнига», 2000 г.;
4. Електронний ресурс http://www.diprodor.com;
5. І. Г. Смирнов. Міська логістика та створення логістичних парків в Україні // Електронний ресурс eprints.ksame.kharkov.ua;
6. Дистрибуция и логистика. – 2005. – №5. – С.1;
7. Іванова-Костецька С.О. Особливості утворення ієрархії логістичних систем в Україні // Геодезія, архітектура та будівництво: Матеріали II Міжнародної конференції молодих вчених GAC-2009. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2009.– С. 22-23.

Анотація

Розкрито основні критерії формування ієрархії логістичної системи та її складових на прикладі транспортної інфраструктури України.

Ключові слова: логістика, інформаційні зв'язки.

Аннотация

Раскрыто основные критерии формирования иерархии логистической системы составляющих на примере транспортной инфраструктуры Украины.

Ключевые слова: логистика, информационные связи.

Abstract

On an example of a transport infrastructure of Ukraine, the basic criteria of formation of hierarchy of logistical system and its units are considered.

Key words: logistics, information communication.

УДК 712-025

В.А.Николаенко, И.А.Лавлинская

СТРУКТУРА АРХИТЕКТУРНО-КОМПОЗИЦИОННЫХ КОМПОНЕНТОВ И ИХ ВЗАИМОСВЯЗЕЙ В ОБЪЕКТАХ САДОВО-ПАРКОВОГО ИСКУССТВА ЮЖНОГО БЕРЕГА КРЫМА

Соотношение формы и содержания в композиции любого архитектурного объекта выступает в единстве структуры и функции. Под **структурой** понимается принцип связей элементов системы и их взаимоотношений в рамках данного целого или системы. Организация объёмно-пространственной структуры является качественным критерием внутреннего построения объекта. Внешняя и внутренняя структура всегда находятся в единстве и взаимопроникают. Под **системой** понимают связное целое, образованное взаимоподчинением и согласованностью составляющих его частей и элементов. Подход к архитектурному объекту, в частности к объектам садово-паркового искусства, как к системе, позволяет определить главные архитектурно-композиционные компоненты структуры и их взаимосвязи.

Формирование композиции садово-паркового объекта как произведения зависит от множества взаимодействующих постоянных и переменных факторов: градостроительных, климатических, функционально-планировочных, архитектурно-художественных, экономических и эксплуатационных требований. Следовательно, парк можно рассматривать как систему взаимосвязанных между собой формообразующих факторов и его структурных составляющих. Для этого необходимо проведение структурного анализа системы на основе комплексного метода, который позволяет рассматривать парковую композицию, как соотношение её составляющих и внешней среды, в общих закономерностях построения объекта.

Таким образом, структурными элементами архитектурно-композиционного построения садово-парковых объектов являются:

1)функциональные зоны;

2)структурные элементы «каркаса» парка – дорожно-тропиночная сеть, структура центров и подцентров, основные сооружения;

3) структурные элементы «визуально-зрительного каркаса» (обзорно-пространственная структура парка) - главные и второстепенные композиционные оси, основные композиционных акценты и оси развития парковых зон, главная доминанта (с обозначением зоны влияния), дополнительные доминанты.

На основе анализа историко-географических, социальных и градостроительных факторов выявлено, что особенности архитектурно - композиционного формирования садово-парковых объектов ЮБК обозначились на следующих этапах их исторического развития:

1) середина XIX столетия, к которому относится возникновение садово-паркового искусства в Крыму и представлено старинными парками, сосредоточенными преимущественно на Южном берегу;
2) XX-начало XXI вв, период.

Конец XVIII – начало XIX века были эпохой строительного освоения Крыма. В первую очередь сюда следует отнести ЮБК, куда устремлялись разного рода вельможи, крупные чиновники и помещики. Они получали от правительств лучшие земли и создавали на них свои селения и роскошные дачи, украшенные садами и парками с богатой южной экзотической растительностью, скульптурами, фонтанами, беседками. К этому времени, в частности, относится создание замечательных парков и находящихся в них дворцов в Алупке, Гурзуфе, Симеизе, Гаспре, Карасане и т.д. Период этот характерен строительством парков пейзажного стиля, в основе которого лежит подражание природе. На ЮБК созданию парков в пейзажном стиле в значительной степени способствовали благоприятные природные условия, в том числе хорошо выраженный рельеф местности. Большинство парков Крыма создавались на базе естественных лесов.

Анализ садово-парковых объектов ЮБК показал, что наибольшее количество парков (Алупкинский, Ливадийский, Гурзуфский, парки Утёс, Карасан и др.) было сформировано на склоновых, склоново-амфитеатровых, амфитеатровых и амфитеатрово-долинных территориях, которые определяют природную специфику места. На первом этапе огромное влияние на формирование садово-парковых объектов оказали эстетические качества природного ландшафта: потенциальное богатство зрительных образов, которые впоследствии помогли выбрать приоритетные направления в композиционной организации объектов зелёного строительства и подчеркнули своеобразие и индивидуальность парков. Исключительная особенность парков в том, что они занимают не просто территории, подобно равнинным паркам, а определённые объёмы пространства ЮБК. Они размещены как бы по вертикали, что позволяет воспринимать их, находясь вне их пространств, с различных расстояний и видовых точек. Эти особенности учитывались ландшафтными архитекторами при закладке дворцово-парковых комплексов сер.XIX, благодаря чему парковые ансамбли представляли собой пример идеального объёмно-пространственного решения, естественной гармонии архитектурно-композиционных компонентов (по форме, масштабу, цвету и фактуре) между яркими компонентами ландшафта местности – горными цепями, вершинами и скалами, поверхностью земли, зелёными насаждениями и морем.

Структурными элементами архитектурно-композиционного формирования садово-парковых объектов периода сер.XIX являются здания и сооружения, отражающие стилевые направления и вкусы, господствовавшие в архитектуре того времени. Добротно выполненные и удачно включённые в прибрежный ландшафт, дворцовые комплексы композиционно определили объемно-пространственное построение парков. Состав и первоначальная композиция садово-парковых комплексов сохранялись в большинстве усадеб на протяжении всего времени их существования. В остальных усадьбах садово-парковый комплекс развивался в два или три этапа с изменением состава, площади и/или структуры. Для этого периода характерно и создание наиболее интересных и ценных пейзажных композиций древесных насаждений, сохранившихся до наших дней.

Второй эволюционный этап (середина XX в.) заключается в массовом приспособлении парковых объектов под новые функции. Архитектурно-планировочная структура парков не претерпела заметных изменений из-за расположения на каменистом горном рельефе с большой разницей отметок (до 180 м.), на котором трассировка плавно изгибающихся и повторяющих естественный рельеф аллей и тропинок имеет чёткие пространственные ориентиры. Однако появились дополнительные функциональные зоны, изменились границы парковых территорий, что в свою очередь повлияло на требования к системе планировки парков. Отдельные парки были приспособлены под санаторные комплексы, с размещением на территории специализированных лечебно-профилактических учреждений, предназначенных для лечения больных с заболеваниями органов дыхания и сердечных больных. Лечению способствовали преимущественно природные климатические факторы в сочетании с физиотерапией, лечебной физкультурой и другими средствами.

В настоящее время курортные парки ЮБК сочетают в себе функции оздоровления, используются как зоны отдыха, учебные базы и экспонаты для осмотра туристами и являются памятники архитектуры, культуры и садово-паркового искусства.

Основными структурными архитектурно-композиционными элементами южнобережных парков периода XX-начало XXI вв. являются:

1) основные функциональные зоны: историческая, зона проживания и обслуживания больных (в парках санаторного типа), хозяйственно-бытовая зона, экспозиционная зона, научно-экспериментальная, экспозиционная зона, лесопарковая зона, буферная зона;

2) структуру «каркаса» парка составляют:

- основные аллеи, которые связывают центральную часть парка с основными экспозиционные маршрутами; - второстепенные прогулочные дорожки связывают террасы и подводят к смотровым площадкам;
- устройства терренкуров – маршрутов дозированной ходьбы.

Аллеи и прогулочные маршруты, как правило, запроектированы в виде серпантина.

В пейзажных композициях парков Крыма используются следующие композиционно-планировочные приёмы: эпизодичная симметрия, многоплановость видовых раскрытий, чередование групп насаждений с целью создания фона другим элементам, перетекание пространства, включение прилегающих природных компонентов (горы, море) для формирования дальних перспектив, демонстрация одиночного экзота или группы на зелёном газоне. На Рис.1,2 предложены схемы архитектурно-пространственной композиции парка Карасан в Крыму с обозначением:

- главных и второстепенных композиционных осей, основных композиционных акцентов и осей развития парковых зон, главной доминанты (с обозначением зоны влияния), дополнительных доминант;
- основных и дополнительных композиционных центров, основных сооружений.

Анализ научных исследований, а также практики проектирования, строительства и современной эксплуатации объектов садово-паркового искусства ЮБК показал, что вопросы архитектурно-пространственной организации парков не полностью отвечают современным требованиям. В частности, анализ структуры и эстетических качеств территорий рассматриваемых парков показал, что недостаточно разнообразны как внешние визуальные связи, так и внутренняя пространственно-композиционная организация. В некоторых парках отсутствует композиционное единство в связи с отсутствием проекта планировочной структуры. Небрежное использование и приспособление культурного наследия к современным потребностям, отсутствие их комплексной научной обработки впоследствии может привести к потере первоначального облика парка.

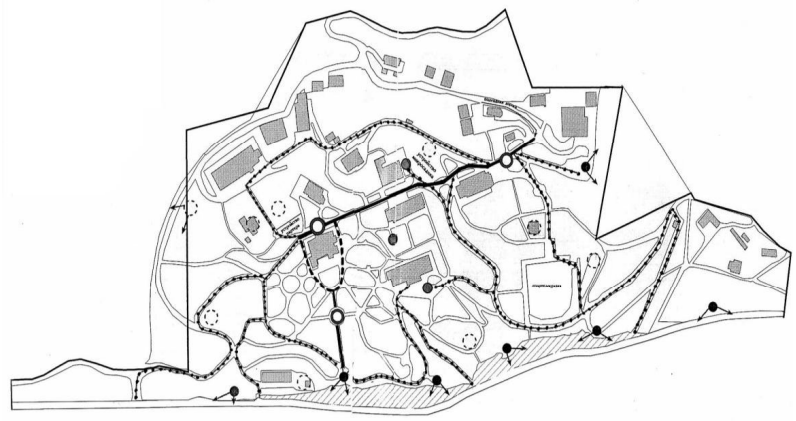

Рис.1 Архитектурно-планировочная структура парка Карасан в Крыму

главная композиционная ось
второстепенные композиционные оси
главные композиционные центры
второстепенные композиционные центры
видовые площадки
предлагаемые видовые площадки
здания и сооружения

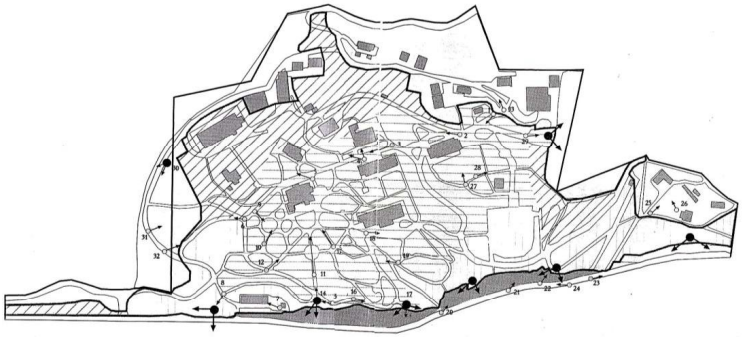

Рис.2 Обзорно-пространственная структура парка Карасан в Крыму

видовые площадки
невыразительные, однообразные по структуре участки парка
достаточно живописные и разнообразные по структуре участки парка
здания и сооружения

Выводы.

1. Проведённый анализ исторического формирования, теоретических исследований и проектной практики садово-парковых объектов Южного берега Крыма позволил:
- определить основные этапы формирования архитектурно-композиционной структуры парков ЮБК;
- выявить структурные компоненты на начальном этапе формирования парков (сер. XIX в.) и в последующий период (XX-нач. XXI вв.).
2. Анализ планировочных решений садово-парковых комплексов показал, что для композиции парков ЮБК характерно гармоническое соотношение частей - архитектурно-композиционных компонентов и структуры в целом, взаимосвязанностью масс и объёмов, пространственным единством архитектурно-композиционных элементов, соподчинённостью и согласованностью деталей.
3. Каждый из парков ЮБК имеет свои специфические условия развития (трансформации и/или приспособления под новую функцию), однако есть общие тенденции, закономерные для парковых ансамблей. Современная архитектурно-планировочная структура парка есть результат различных влияний и событий, изменений функционального назначения парка и в настоящее время требует глубокого анализа и приспособления к современным требованиям.

Список литературы

1. Саймондс Дж.О. Ландшафт и архитектура.- М.: Стройиздат, 1965.-194с.:ил.
2. Залеская Л.С. Курс ландшафтной архитектуры.- М: Стройиздат, 1964
3. Николаевская З.А. О приёмах композиции парков.//Вопросы архитектурно-художественной композиции парков. Сборник научных трудов.- М.: ЦНИИП градостроительства, 1964.-89.:ил.
4. Бархин Б.Г. Методика архитектурного проектированиям: Стройиздат, 1969
5. Восстановление старинных ландшафтных парков. Методические рекомендации по проектированию.- К.: КиевНИИПградостроительства, 1974.-82с.
6. Нельговский Ю.Ю. Опыт проектирования восстановления исторических парков в Украинской ССР. КиевНИИТИ. Выпуск 6.-М.:1983.
7. Родичкин И.Д., Родичкина О.И. Сады, парки и заповедники Украинской ССР.- К.: «Будівельник», 1985.

Аннотация

Рассматриваются основные этапы архитектурно-композиционного формирования садово-парковых объектов Южного берега Крыма (ЮБК), с выявлением первичных структурных компонентов. Анализируется современная структура архитектурно-композиционных компонентов в объектах садово-паркового искусства ЮБК с выявлением их взаимосвязей. Приводятся рекомендации и выводы по данной теме.

Ключевые слова: структура, система, комплексный метод, структурный элемент, «каркас» парка, обзорно-пространственная структура парка, архитектурно-пространственная композиция, терренкур.

Анотація

Розглядаються основні етапи архітектурно-композиційної побудови садибно-паркових об’єктів Південного берега Криму, з виявленням первинних структурних компонентів. Аналізується сучасна структура архітектурно-композиційних компонентів садибно-паркових об’єктів Південного берега Криму з виявленням їх взаємозв’язків. Приведені рекомендації та висновки по даній темі.

Ключові слова: структура, система, комплексний метод, структурний елемент, «каркас» парку, оглядово-просторова структура парку, архітектурно-просторова композиція парку, терренкур.

Abstract

We consider the main stages of architectural composite building gardens objects Southern coast of Crimea (South Coast), with the identification of primary structural components. We analyze the structure of modern architectural composite components in the objects gardening South Coast and identifying their relationships. Provides recommendations and conclusions on this topic.

Keywords: structure, system, an integrated method, a structural element, "frame" of the park, general-dimensional structure of the park, the architectural and spatial composition, terrenkur.

УДК 711.122:504

І.І.Устінова

ЕКО-ФІЗИЧНІ ПОДІБНОСТІ ПРОЦЕСУ УРБАНІЗАЦІЇ

Неоднозначне розуміння суті процесу переходу біосфери у стан керований людським розумом визначило різне ставлення до Природи, що обумовило виникнення проблем, які нині визначаються як екологічні. Суть хибного розуміння сформульована гаслом «ми не можемо чекати благостинь від природи...», під яким зросло не одне покоління людей, які приймають геологічні за масштабом та катастрофічні за суттю управлінські рішення (таких як план повороту північних річок чи каскад водоймищ на Дніпрі). Вирішення екологічних проблем ускладнено сьогодні тим, що предмет екології, як правило, підмінений предметом охорони середовища. І тут починаються труднощі: взаємозв'язок біосферних явищ щезає, мир стає розчленованим, і ці частини не складаються в Єдине Ціле. За лавиною інформації про забруднення та деградацію компонентів середовища ховаються знання про те, як улаштована Природа і які процеси роблять її придатною для життя. Чому ж треба вчити, щоб нові покоління не наробили ще більш серйозних помилок? Відповідь проста – вчити треба виробленню світогляду [1-3].

Науковим підгрунтям формування такого світогляду, безумовно, є вчення про біосферу В.І.Вернадського, відповідно до якого, глобальна екосистема Землі перебуває у стані динамічної рівноваги й характеризується повільною зміною своїх системних параметрів. Аналогічне постулює й сучасна фізика, згідно з якою «…стабільність основних структурних елементів Всесвіту – ядер атомів, зірок і галактик – украй критична, стосовно числових значень констант», порівняно невеликі зміни яких «могли б привести до формування якісно іншого світу, в якому, зокрема, було б неможливим утворення…життя» [4, *с.4*].

Вчення Вернадського розвинуто концепцією екосистемної саморегуляції, яка базується на закономірності, що виявлено сучасною експериментальною екологією [3]. Відповідно до закономірності, кожна територія має певну демографічну ємність, запас якої визначає зростання, а нестача – скорочення чисельності її населення (рис.1). Поняття ж «демографічний вибух» (етап I), «екологічна криза» (етап II), «депопуляція» (етап III) та «стабілізація чисельності населення» (етап VI) відбивають різні етапи розвитку екосистеми населення-середовище, її динаміку та прагнення до стану екологічної рівноваги – мети та кінцевого етапу певного циклу розвитку (див.рис.1, етап VI).

Дослідження [5] виявили, що означена закономірність, суть якої ідентична закону внутрішньої динамічної рівноваги Н.Ф.Реймерса [6, *с.61-63*], визначає й розвиток урбанізованих територій (міст та урбанізованих регіонів), як еколого-

містобудівних систем (ЕМС). У цьому аспекті розвиток цих систем стає цілеспрямованим та прогнозованим, а, отже, й керованим процесом із заданими параметрами цілі – сталий розвиток у діапазоні коливальної рівноваги.

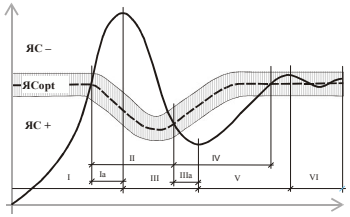

Рис.1. Закономірність саморегуляції екосистем
чисельність населення ___ ЯС (±,opt) – характеристики якості середовища
ємність середовища - - -
діапазон рівноваги IIII
I – VI – етапи розвитку

Тут слід відзначити, що в рамках предметно орієнтованого знання, «фізика» є наукою про природу, «біологія» – наукою про живу природу. «Екологія» ж, у буквальному значенні – наукою про організми «у себе вдома», що вивчає властивості та встановлює закономірності об'єднаної взаємодії живої та неживої природи. Себто по суті, екологія є «теорією об'єднання» біотичної та абіотичної взаємодії, яка робить нашу планету населеною. Сучасна фізична теорія, що прагне описати на єдиній основі всі чотири фундаментальні фізичні взаємодії – сильне, слабке, електромагнітне та гравітаційне – дістала назву теорії суперсиметрії або «супергравітації» [4, *с.44*].

Дивним є те, що основні види екологічних та фізичних взаємодій, а також їхні константи, включаючи й розмірність фізичного простору, певним чином виявляються в процесі урбанізації. «Екосистемне» дослідження урбанізації, яку, як правило, розуміють як процес зростання та підвищення ролі міст у розвитку суспільства, базувалося на модельному та аналоговому описі функціональних взаємозв'язків між основними компонентами еколого-містобудівних систем – населенням (Н – основний параметр чисельність) та середовищем (С – основний параметр ємність) Означене представлено «кільцевою» моделлю, яка акцентує увагу на балансі сил – антропогенному навантаженні та екологічній реакції середовища (рис. 2).

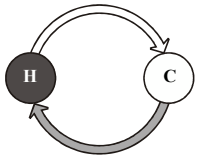

Рис. 2. Структурно-функціональна модель регіону як ЕМС
⇨⇦ антропогенне навантаження, екологічна реакція

Відповідно до закономірності та результатам дослідження, у рівноважному стані функціональна взаємодія описується співвідношенням симетрії основних параметрів компонентів системи – пропорцією 1:1 чисельності населення та ємності середовища. Це співвідношення, в 10 % діапазоні відхилення [6, *с.188*], є екологічним критерієм сталого розвитку. Необхідно відзначити, що співвідношення 1:1 є й фундаментальною безрозмірною константою *сильної* взаємодії [4, *с.202*].

Модельний опис будь-якої екосистеми завжди центрований на її «хазяїна», відносно якого відбувається виділення типів ділянок середовища. Структурно-територіальна модель ЕМС «коло в колі» із центральним ядром (населенням) наведена на рис.3.

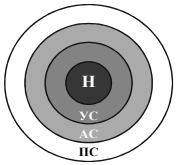

Рис.3. Структурно-територіальна модель регіону як ЕМС

У моделі прийнята наступна територіально-функціональна типізація ділянок середовища: УС – урбанізоване середовище, територія міст; АС – агросередовище, територія ріллі; ПС – умовно природне, решта території регіону.

Результати дослідження встановили, що в стані рівноваги взаємодія між територіальними компонентами ЕМС описується параметрами просторової пропорції 1:3 – між інтенсивно освоєною (територія міст та ріллі) та рештою територією регіону. Необхідно відзначити, що пропорція 1:3 є фундаментальною просторово-часовою *розмірністю* нашого світу (числом Нетер N=3+1) [4].

В екологічній теорії процес урбанізації подібний до стратегії утворення безпечних поселень, відповідно до якої, збирання в природному місті має для популяції свої переваги у вигляді підвищеної життєздатності групи (обумовлені кооперацією) та свої недоліки у вигляді стресів (викликані переущільненням місцеперебування, посиленням конкуренції за ресурси середовища, її забрудненням і деградацією). Відповідно до принципу екологічно оптимальної щільності, недонаселеність простору існування несприятлива для стабільності популяції, як і перенаселеність. Отже, урбанізація сприятлива для населення лише у певному діапазоні, визначення якого важливо для містобудівного регулювання умов сталого розвитку. Відповідно до закономірності саморегуляції, ці межі обумовлені ємністю середовища, резерв якої визначає збільшення, а вичерпання – зменшення чисельності населення. Визначення цієї ємності при плануванні розвитку міст та регіонів, відповідно до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» (ст.51,59), є обов'язковим.

Сучасною фізичною теорією встановлено, що причиною, яка зумовила відомі нам властивості Природи, «…є антропологічний принцип, відповідно до якого, Всесвіт має спостережувані властивості тому, що ці властивості припускають можливість існування людини-спостерігача» [4, *с.225*]. З позицій цього принципу існування всіх чотирьох видів фундаментальних взаємодій (гравітаційного, електромагнітного, сильного, слабкого) та числових значень їх фундаментальних сталих є необхідним. Окрім того, антропологічний принцип вимагає, щоб середня щільність речовини у Всесвіті була близька до критичної $\rho \approx \rho_{кр}$ (в екології – до оптимальної), тому що при $\rho \ll \rho_{кр}$ не було б конденсації речовини у зірки й галактики, а при $\rho \gg \rho_{кр}$ час існування Метагалактики був б настільки малим, що в ній не встигло б розвинутися життя [4, *с.225*]. Отже, антропологічний принцип і принцип екологічно оптимальної щільності, по суті, тотожні: «як не дивно, але

між біологічною еволюцією й еволюцією Всесвіту є багато спільного. Формування біологічних видів і створення планет – це створення нової інформації… Конкуренція ж та природний добір властиві як живий, так і неживій природі. *Гравітаційні* неоднорідності, що дали поштовх формуванню зірок та планетарних систем, конкурували один з одним за матеріал, що конденсується» [4, *с.224*]. Подібним чином за населення прилеглих територій конкурують і міста: «…коли умови в місті сприятливіші ніж, у навколишнім середовищі, тоді в ньому концентруються люди й підприємницька діяльність» [7, *с.28*]. Потік людей у місто «…буде тривати доти, доки не наступить перенаселення. Будучи не в змозі впоратися з перенаселеністю, місто втрачає свою привабливість…» [7, *с.128*].Й отут за його населення починають «конкурувати» інші міста та інші території. Графічною подобою гравітаційної моделі може слугувати й модель на рис.3.

Щодо *електромагнітних* аналогій. Математично описуючи тенденції розвитку регіонів України, як ЕМС, встановлено подібності в періодичності зміни основних параметрів досліджуваної системи (демографічної ємності, чисельності населення, динаміки чисельності й швидкості її зростання), а також інших фізичних величин, що мають хвильову природу (табл.1) [8].

Таблиця 1.

Аналогія коливальних процесів та екодинаміки розвитку територій

Механічні	Електричні величини	Параметри розвитку ЕМС
Маса (*m*)	Індуктивність (*L*)	Чисельність населення (*H*)
Координати (*x*)	Заряд *(q)*	Ємність – максимальна чисельність ($E=H_m$)
Швидкість ($v_x= x'$)	Сила струму *(i= q')*	Динаміка чисельності населення *($_{\Delta}H$ чи H')*
Прискорення ($a_x= x''$)	Рівняння електромагнітних коливань *(q''= - q /LC)*	Швидкість зростання чисельності населення *(H'')*
Сила пружності *($F_x= -kx$)*	Опір контуру (*R*)	Опір середовища *(1 -H/E)*
Жорсткість пружини (*k*)	Величина зворотна ємності (*1/C*)	Жорсткість середовища (*1/E*)
Потенційна енергія ($k x^2/2$)	Енергія електричного поля ($q^2/2C$)	Потенційна енергія розвитку (*E/2)*
Кінетична енергія ($mv_x^2/2$)	Енергія магнітного поля ($Li^2/2$)	Реалізована енергія розвитку ($H_{\Delta}H^2/2$)

Здавалось би, коливання маятника та розряд конденсатора через котушку індуктивності нічим не нагадують екодинаміку розвитку урбанізованих територій. Однак, як показали результати дослідження, механічні й

електромагнітні коливання, а також урбоекологічні процеси коряться однаковим кількісним законам. Означене узгоджується зі спеціальним розділом сучасної фізики – «фізикою коливань» [9, *с.24*].

Щодо *слабкої* взаємодії, яка відповідальна за радіоактивний розпад ядер та помірне горіння Сонця – джерела енергії та рушійної сили екосистеми Землі. Сьогодні людство пізнає, так званий демографічний перехід (рис.4). Цей перехід подібний до явища саморегуляції (див. рис.1). Спочатку він виявляється зростанням швидкості приросту чисельності населення, потім настільки ж стрімким його зменшенням та стабілізацією. Демографічний перехід вже завершився у розвинених країнах світу, в наш час він завершується в країнах, що розвиваються (графіки 2,1 рис.4.А). Згідно з феноменологічною теорією, результатом такого переходу повинен стати новий режим розвитку людства, як єдиної демографічної системи [10].

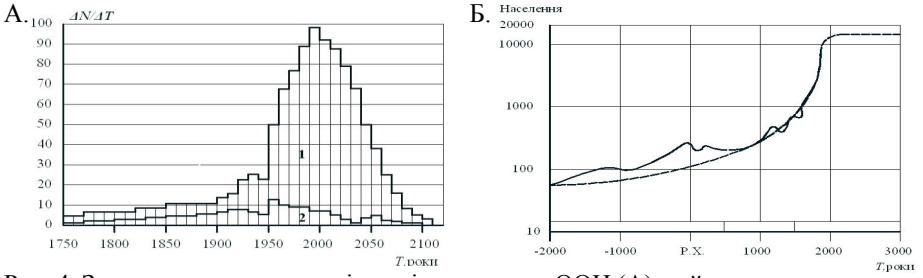

Рис. 4. Зростання населення світу, згідно даними ООН (А) та його математична модель, за феноменологічною теорією С.П.Капіци (Б)

У період переходу історичний час розвитку означеної системи стискається у винятково короткий проміжок часу, який стає сумірний із життям людини. Стикування ж часів розвитку цілого та його частини веде до порушення самоподоби зростання системи, яка стає нестійкою та виникає критичний перехід. «...Поблизу моменту загострення це приводить до неузгодженості темпів розвитку...» структурних компонентів, внаслідок чого «...виникає погроза «радіоактивного» розпаду» структурного цілого. У фізиці, як відомо, така «трансформація» приводить до появи нових елементів таблиці Менделєєва.

З вищезазначеного випливає. що складно організовані структури «...лише метастабільно сталі, щоб підтримувати свою цілісність й періодично долати тенденцію до стохастичного розпаду, вони повинні існувати в коливальному режимі» (див. рис.1,VI етап), що дозволяє гальмувати процеси й встановлювати загальний темп розвитку компонентів усередині складної структури [11, *с.23*].

Розгляд еко-фізичних подібностей процесу урбанізації в певній мірі, може зарадити научно-обгрунтованому «перекладу» концепції ноосфери та ідеї

сталого розвитку суспільства на язик прийняття екологічно грамотних містобудівних та господарських рішень в країні, регіоні та домі, великому домі людства – «Ойкосі».

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кавтарадзе Д. Природа: от охраны - к заботе? // Знание - сила. - 1990. - №3. - С. 9-13.
2. Вернадский В.И. Размышления натуралиста. - М.: Наука, 1975. - 175с.
3. Дольник В.Р. Существуют ли биологические механизмы регуляции численности людей? // Природа. -1992. - №6. - С. 3-16.
4. Спиридонов О.П. Фундаментальные физические постоянные: Учебное пособие для вузов. - М.: Высшая школа, 1991. - 238 с.
5. Устінова І.І. Еколого-містобудівне обґрунтування сталого розвитку урбанізованих територій України. Автореф. дис… к. архіт.: 18.00.04 / КНУБА - К., 2005. – 19с.
6. Реймерс Н. Ф. Охрана природы и окружающей человека среды: Словарь-справочник. - М.: Просвещение, 1992. – 318 с.
7. Форрестер. Дж. Динамика развития города : Пер. с англ. - М.: Прогресс, 1974. - 286 с.
8. Устінова І.І. Екологічні паралелі фізичних законів у процесах розвитку еколого-містобудівних систем // Сучасні проблеми архітектури та містобудування.-К.: КНУБА. -2007. Вип.18. -С. 184-191.
9. Мякишев Г.Я., Буховцев Б.Б. Физика: Учеб. для 11 кл. ср. шк. –М.: Просвещ., 1993. -254с.
10. Капица С.П. Феноменологическая теория роста населения Земли // Успехи физических наук. -1996, Т.166. -№.1. –С. 63-80.
11. Князева Е.Н., Курдюмов С.П. Основания синергетики. М.: КомКнига, 2005. -240 с.

АНОТАЦІЯ

Викладено результати аналізу подібностей між екологічними, фізичними та еколого-містобудівними параметрами розвитку урбанізованих територій.

Ключові слова: урбанізовані території, сталий розвиток, еколого-містобудівні системи.

АННОТАЦИЯ

Изложены результаты анализа подобия между экологическими, физическими и эколого-градостроительными параметрами развития урбанизированных территорий.

Ключевые слова: урбанизованные территории, устойчивое развитие, эколого-градостроительные системы.

ANNOTATION

The results of analysis of similarity are expounded between the ecological, physical and ecology-town-planning parameters of development of the urbanized territories.

Key words: urbanized territories, sustainable development, ecology-town-planning systems.

АРХІТЕКТУРА БУДІВЕЛЬ ТА СПОРУД

УДК 721.011

А.В.Бережний

ФУНКЦІОНАЛЬНО-ПЛАНУВАЛЬНІ АСПЕКТИ ПРОЕКТУВАННЯ ПІШОХІДНИХ ПРОСТОРІВ ТОРГІВЕЛЬНО-РОЗВАЖАЛЬНИХ КОМПЛЕКСІВ

Торгівельно-розважальні комплекси (ТРК) – це структури, що розвиваються у часі та просторі. При створенні генерального плану приймаються до уваги перспективи їх подальшого росту та розширення. Наприклад, зміни в організації торгівельного обслуговування, що викликають лише перерозподіл площ в будівлі комплексу, або так званий мікро розвиток комплексу. В той же час створення нових функціональних груп обслуговування призводить до значного розширення території, або так званому макро розвитку комплексу.

Оскільки об’єкти, що досліджуються, відносяться до категорії багатофункціональних, таких що об’єднують окремі спеціалізовані підприємства обслуговування, рішення проблем взаємозв’язку даних підприємств за допомогою пішохідних просторів сприяє формуванню раціональної структури комплексів, а значить, і поліпшенню якостей культурно-побутового обслуговування міського населення. Ця проблема має два основних аспекти:

- функціональний – визначає умови розподілу взаємозв’язків компонентів комплексу у відповідності до технологічних вимог;
- планувальний – визначає прийоми просторової організації будівель та окремих приміщень;

У великих торгівельно-розважальних комплексах склад і потужність підприємств та установ, що входять до них, визначається, як правило, індивідуальним підходом в кожному окремому випадку, що враховує соціально-економічні та містобудівні фактори.

В кожному форматі ТРК планування внутрішнього пішохідного простору, як і проектування розташування якорів, має свої особливості. Від того, як розташовані якірні орендатори, залежить в цілому розподіл людських потоків в

ТРК вздовж прогулянкової зони, де знаходяться менш великі та значущі орендатори. Правильне розташування якірних орендаторів необхідно щоб забезпечити максимально рівномірний розподіл потоків відвідувачів.

Одним з головних магнітів громадсько-торгівельних комплексів є супер- або гіпермаркет з комплексом додаткового обслуговування: відділ замовлень та доставки, спеціалізовані магазини, ресторани та кафе, бари та закусочні, їдальні самообслуговування, дім побуту, салон краси, фото-кіностудія, пошта, відділення банків, переговорний пункт, довідкова, театральні каси, аптека, інформаційний центр. Іншим потужним магнітом виступає розважальна функція. Наприклад, кінотеатр мультиплекс, боулінг, картинги, ігрові автомати, клуб, тощо.

Розвинена розважальна зона притягує додатковий потік відвідувачів, що допомагає торгівельному комплексу вистояти в умовах постійного зростання конкуренції та гострого дефіциту перспективних ділянок під будівництво. На сьогодні доля розважальних зон в торгівельних комплексах України становить близько 8%. Це помітно нижче існуючих міжнародних стандартів (до 30%). [4]

У такому багатофункціональному комплексі найбільш важливе значення набуває пішохідна зона. Вона утворює просторову структуру та включає вхідні групи, закриті розподільчі зони (пасажі, галереї, атріуми) з вертикальними комунікаціями, пішохідні переходи над та під вулицями.

Вхідна група з боку фасаду будівлі є візитною карточкою об’єкту. При цьому в задачу архітектора входить не тільки створення вхідних груп, котрі б добре продивлялись та привертали увагу відвідувачів своїми архітектурними формами, але й максимізація процесу «вливання» та розосередження потоків відвідувачів в самому об’єкті. Негативно на роботі ТРК може відобразитись як перевищена кількість вхідних груп, так і їх нестача. Дуже велика кількість вхідних груп може скоротити потік клієнтів чи знизити інтенсивність потоку вздовж усіх магазинів. В деяких центральних районах міст організується реєстрація динаміки потоків пішоходів, та ці дані використовуються при розробці концепції. На окраїнах міст динаміку потоків клієнтів можливо регулювати за рахунок створення паркінгів та розвитку системи громадського транспорту.

Підхід до проектування вхідних груп повинен бути індивідуальним у відношенні до кожного конкретного ТРК. При розробці кількості і параметрів вхідних груп враховуються такі фактори як місце розташування ТРК, розрахунковий потік відвідувачів, поверховість та габарити приміщення, безпека руху тощо. В залежності від розроблених архітектурно-планувальних рішень треба розглянути варіанти створення центральної та другорядної вхідної

групи. Можливий варіант, при якому усі вхідні групи будуть рівнозначними. (мал.1)

Планування шляхів руху відвідувачів в ТРК є дуже важливою складовою розробки архітектурно-планувальних рішень. Якісне рішення повинно забезпечити максимально можливу, для комфорту відвідувачів, довжину маршруту «прогулянки» по ТРК та не допустити виникнення «мертвих зон», де кількість відвідувачів буде критично мала.

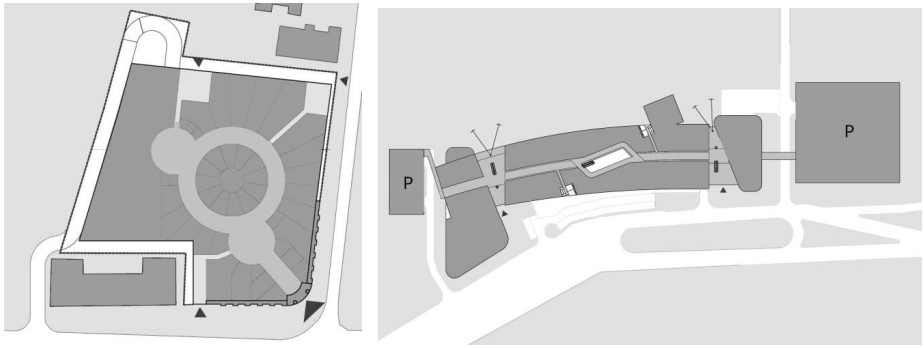

а **б**

Мал.1 а – схема ТРК з головною та трьома другорядними вхідними групами;
б – схема ТРК з двома рівнозначними вхідними групами.

Повинна бути організована проста та зрозуміла схема організації проходів всередині будівлі. Планування, розташування та орієнтація всіх засобів вертикальних комунікацій повинні бути націлені на максимальне збільшення потоків клієнтів та їх напрямок до всіх магазинів.

Одним з невід’ємних елементів ТРК, що відповідають безпосередньо за комфорт переміщення відвідувачів, є вертикальний транспорт, до якого відносяться сходи, ліфти, ескалатори, травелатори.

Торгівельно-розважальний центр – це складна система взаємопов’язаних функціональних зон, кількість та склад яких може змінюватись в залежності від потреб конкретного місця будівництва. Перелічимо основні функціональні зони торгівельно-розважальних центрів:

- торгівельні зони;
- зони відпочинку та розваг;
- спортивні зони;
- зони харчування (фудкорти);
- зони короткочасного перебування дітей;

- зони допоміжних приміщень;
- паркінги;
- пішохідні зони;

В сучасних торгівельно-розважальних комплексах всі ці блоки знаходяться у тісному взаємозв'язку. Деякі спортивно-оздоровчі функції отримують характер розважальних (більярд, боулінг, настільний теніс, тощо). В таких зонах та у безпосередній близькості до них проектують бари і обладнують приміщення відео та аудіо апаратурою.

Торгівля, розваги, спорт та харчування стають основними продуктами, котрі споживають відвідувачі торгівельно-розважального комплексу. Перемішуючись між собою ці функціональні ланки утворюють щільну тканину комплексу, скелетом якої стає пішохідний простір.

Об'єднуюча пішохідна зона, що пов'язує різні функціональні блоки між собою - найважливіший елемент сучасного торгівельно-розважального центру. В її межах можлива організація виставкової діяльності, концертів, показів мод, конкурсів, попутного обслуговування; улаштування кафе та рекреаційних зон.

В пішохідній зоні торгівельно-громадського центру доцільно використовувати лінійно-вузлову структуру, коли лінійні протягнуті ділянки перериваються громадськими площами на їхньому перехресті. Можлива також центрична організація з громадською площею всередині будинку, навкруги якої, по периметру, розміщуються магазини та інші заклади [3]

Для успішної роботи торгівельно-громадського комплексу, окрім просторових, важливою є наявність візуальних зв'язків між його елементами, що дозволяє відвідувачам швидко орієнтуватися. В процесі еволюції торгівельно–громадських центрів найбільш доцільними видами пішохідних просторів виявилися такі, як пасаж для лінійних ділянок та атріум для вузлів-площ [2].

Дуже важливо також, щоб архітектурно-планувальні рішення пішохідних просторів передбачали можливість розбивки поверхової площі на секції різних параметрів та форм і таким чином відповідали принципу гнучкого планування.

Література

1. *Саксон Р.* Атриумные здания. Москва. Стройиздат 1987г.
2. *Мейтленд Б.* «Пешеходные торгово-общественные пространства» Москва. Стройиздат 1989г.
3. *Репин Ю.Г., Ежов С.В.* Интегрированные архитектурные комплексы (Обзор). – М.,1988г.
4. www.stroyrec.com.ua

Анотація

Планування шляхів руху відвідувачів ТРК - важлива складова розробки архітектурно-планувальних рішень. Якісне рішення повинно забезпечити максимально можливу, для комфорту відвідувачів, довжину маршруту «прогулянки» по ТРК та не допустити виникнення «мертвих зон», де кількість відвідувачів буде критично мала.

Об'єднуюча пішохідна зона пов'язує різні функціональні блоки між собою. В її межах можлива організація виставкової діяльності, концертів, показів мод, конкурсів, попутного обслуговування, улаштування кафе та рекреаційних зон.

Ключові слова: внутрішній архітектурний простір, інтер'єр, внутрішня просторова структура.

Аннотация

Планирование путей движения посетителей – важная составляющая разработки планировочных решений. Качественное решение должно обеспечить максимально возможную, для комфорта посетителей, длину маршрута по ТРК и не допустить возникновения «мёртвых зон».

Объединяющая пешеходная зона связывает разные функциональные блоки между собой. В её границах возможна организация выставочной деятельности, концертов, показов мод, конкурсов, попутного обслуживания, устройство кафе и рекреационных зон.

Ключевые слова: внутреннее архитектурное пространство, интерьер, внутренняя пространственная структура.

Annotation

Planning of ways of visitors movement – the important component of working out planning decisions. The qualitative decision should provide for visitors the most comfortable length of a route on retail-entertainment center and not to admit occurrence of "dead zones».

The uniting foot zone connects different functional blocks among themselves. In its borders the organization of exhibition activities, concerts, fashion parades, competitions, passing service, the device of cafe and recreational zones is possible.

Key words: internal architectural space, interior, internal space structure.

УДК 725/728

Аттавна Башар

ОСНОВНЫЕ ФАКТОРЫ, ВЛИЯЮЩИЕ НА ФОРМИРОВАНИЕ ТОРГОВО-РАЗВЛЕКАТАЛЬНЫХ КОМПЛЕКСОВ В СТРАНАХ АЛЬ-ШАМА

На основе изучения опыта проектирования, строительства и эксплуатации торгово-развлекательных комплексов (ТРК), на их формирование и развитие влияют следующие группы **факторов**: социально-экономические; градостроительные; природно-климатические; культурно-традиционные; функционально-типологические и технические (рис.1).

К **социально-экономическим** факторам можно отнести повышение материальных и духовных потребностей населения, рост уровня и изменения структуры системы обслуживания, повышение мобильности населения, динамику применения демографической и социальной структуры населения и т.п. [1].

После получения независимости в странах Аль-Шама сложились предпосылки для выбора своего пути социально-экономического развития. Однако, наряду с существующими успехами в социально-экономическом развитии этих стран, имеется еще целый ряд сложностей в становлении их экономической независимости.

Страны Аль-Шама имеют различный уровень социально-экономического развития и различные формы государственного устройства. Экономически и научно-технически эти страны взаимосвязаны. Их территория, единство государственного языка (арабский) и близкие природно-климатические особенности позволяют совместно рассматривать территориально-планировочные аспекты организации сети ТРК в этом регионе в масштабе взаимосвязанной системы населенных мест.

В современных условиях специалисты отмечают возрастающие масштабы производства, эволюцию производительных сил, использование достижений научно-технического прогресса в социально-экономическом развитии стран Аль-Шама.

Изменение характера жизнедеятельности общества приводит к определенным изменениям в структуре социально-культурного потребления, основными из которых являются: увеличение разнообразия форм обслуживания и их расширение; специализация и индивидуализация форм потребления; повышение показателей «завершенности» и комплексности обслуживания (расширение круга «сопутствующих» функций); увеличение количества объектов, связанных с уникальными формами потребления и обслуживания;

насыщение застройки учреждениями соцкультбыта повседневного значения, широкое использование в этой области технических средств.

В отличие от торговых, торгово-развлекательные комплексы носят смешанный характер и включают такие группы помещений как: магазины, предприятия бытового обслуживания и общественного питания «переплетаются» с культурно-развлекательными функциями, что способствует расширению диапазона и повышению качества услуг.

С повышением материального благосостояния меняется и структура сети и типов ТРК общественного обслуживания: растет номенклатура услуг и товаров массового потребления, продуктов питания, повышается спрос на промышленные товары высокого качества и длительного пользования. С объединением в одном комплексе процессов торговли, общественного питания, бытового обслуживания, а также функциональных характеристик, свойственных учреждениям отдыха и развлечений, появляется потребность обновления и модернизации объемно-планировочной структуры предприятий [2,3].

В тесном взаимодействии с социально-экономическими находятся **градостроительные факторы**, к которым относится: развитие групповой системы расселения и межпоселковых связей; изменение систем обслуживания населения; рост городов и увеличение численности населения; развитие городской и региональной системы транспорта; повышение плотности застройки и рост дефицита городских территорий.

В современных условиях социального и научно-технического прогресса, развития урбанизации на базе крупных и крупнейших городов и населенных пунктов формируются системы группового расселения, которые имеют более сложные взаимосвязи общественного обслуживания.

Современное градостроительство стран Аль-Шама находится на том этапе, который характеризуется процессом бурного роста [5]. Городов и слияния нескольких населенных пунктов в крупные агломерации. При этом численность населения городов значительно возрастает и территории их расширяются. Наибольшее развитие получают крупные и крупнейшие города: Дамаск, Бейрут, Амман, Хомс, Халеб, Латакия, Сур, Ирпид, Ракка, Маан. При этом градостроители придерживаются архитектурно-планировочных принципов застройки городов, обусловленных особенностями климата: в жарко-влажном - проектирование «открытых» композиционных структур; в жарко-сухом - проектирование «закрытых» композиционных структур (рис.2).

Природно-климатические факторы оказывают очень большое влияние на формирование ТРК. Климат региона Ближнего Востока (БВ) сопутствует многообразию форм и развитию данного типа зданий. Район Аль-Шам

включает Сирию, Ливан, Палестину и Иорданию, которые являются развивающимися странами Ближнего Востока. Аль-Шам занимает территорию восточного побережья Средиземного моря. Для природы района характерна резкая смена типов ландшафта.

Несмотря на сравнительно небольшую территорию, здесь можно выделить четыре основные климатические зоны: субтропическая, горная (умеренная), жарко-сухая и континентальная. Все эти зоны с характерными только для них природно-климатическими особенностями влияют на разнообразие функционально-планировочных и объемно-пространственных решений при формировании ТРК. Например, особенности температурно-влажностного и ветрового режима обусловят проектирование разных типов ТРК: открытого, полуоткрытого и закрытого типа.

Природные контрасты Аль-Шама обусловлены, в первую очередь, разнообразием его рельефа. Четко выражены четыре характерные полосы: береговая равнина, горный массив Джебель Аджлун, Джебель Любнана, Джебаль Аль-Алауиенн, впадина Аль-Гааб, Эль-Бекаа и горы Иордании, средняя полоса, восточная пустыня и полупустыня.

Береговая равнина Аль-Шама очень узкая от 1,5 км до 15 км. Склоны горного массива опускаются крутыми террасами к Средиземному морю на западе и обрываются к впадинам Аль-Гааб и Аль-Бекаа.

Территория стран Аль-Шама в основном относится к районам высокой **сейсмичности** и подвержена землетрясениям до 5-7 баллов. Последнее землетрясение произошло в марте 1956 г., когда на значительной площади Аль-Шама ощущались подземные толчки мощностью 6-7 баллов.

С точки зрения **культурно-традиционных** особенностей территория Аль-Шама отличается от образа жизни людей других регионов и культур. Но на БВ можно говорить об исторически сложившейся форме общности людей, которая характеризует лицо народа, проживающего на территории определенной страны, его народные обычаи и традиции. На территории Аль-Шама на протяжении многих веков мирно сосуществуют различные религиозные общины (ислам, иудаизм и христианство). Характерные особенности жизни народов БВ обусловлены социально-экономическими условиями, природно-климатическими и культурно-традиционными факторами, техническим уровнем хозяйствования и быта.

В странах БВ, как и во многих странах с жарким и влажным климатом используются скатные, купольные и плоские крыши. Плоские крыши используются для отдыха и выполнения домашней работы после захода солнца, а в период жарких ночей - для сна. Обычно над крышами сооружают легкие съемные, похожие на тенты навесы из парусины для того, чтобы затенить

большую площадь и поддержать прохладу отдыхающих на крыше. Крыши, сады и фонтаны, способствующие созданию благоприятного микроклимата, являлись характерной особенностью и существенным элементом архитектуры стран с жарким климатом. Особый случай представляют купол и сводчатые крыши - едва ли не самые распространенные формы покрытий в архитектуре городов Амман, Дамаск, Бейрут [4,5].

Характерными чертами старинных городов были, как правило, затененные торговые улицы и рыночные площади. Они составляли единство объемов зданий, улиц, открытых пространств. Высокая плотность застройки, замкнутые композиции зданий определялись условиями природы и жаркого климата. Крытые дворы, галереи, сады, фонтаны способствовали созданию благоприятного микроклимата, являлись характерной особенностью и существенным элементом архитектуры Аль-Шама. Особый интерес представляет купол и сводчатые, черепичные крыши – самые распространенные формы покрытий в архитектуре древних городов.

К **функционально-типологическим** (рис.1) факторам, влияющим на формирование ТРК, относятся: развитие и расширение функций обслуживания населения, совершенствование структуры функционально-технологических процессов и внедрение новых форм обслуживания, изменение требований к функционально-планировочной организации зданий.

В связи с повышением социально-культурных потребностей населения и развитием научно-технического прогресса функционально-технологические процессы, протекающие в ТРК, и соответственно типы зданий видоизменяются и развиваются.

Повышение технической оснащенности сферы обслуживания влияет на формирование ее структуры, приводит к появлению новых форм организации обслуживания, что обусловливает возникновение новых типов зданий общественного обслуживания и совершенствования сложившихся. Развитие научно-технического прогресса проявляется в первую очередь в отраслях, связанных с материальным потреблением: в торговле, бытовом обслуживании, общественном питании, а также в нематериальной сфере — досуге.

С переносом несвойственных торговому предприятию функций хранения, фасовки и подготовки товаров к продаже в централизованные базы-склады высвободятся складские помещения, что позволит увеличить торговые площади и потребует в перспективе перепланировки магазинов.

К **техническим факторам**, находящимся в тесном взаимодействии с функционально-типологическими, относятся: развитие механизации и автоматизации производственных процессов; совершенствование инженерно-технической оснащенности и внедрение прогрессивных конструктивных и

инженерных систем, повышение уровня индустриализации и эффективности строительства.

Комплексная механизация производственно-технологических процессов в общественных зданиях осуществляется за счет расширения применения высокопроизводительных машин, приборов и установок. Увеличение технической оснащенности зданий ТРК идет за счет внедрения новых типов оборудования и механизмов, аппаратуры, аудиовизуальных средств, телевидения, видео, программного оборудования, вычислительной техники, вертикального и горизонтального транспорта, механизации производственных и складских работ.

Таким образом, влияние социально-экономических, градостроительных, функционально-типологических, технических факторов, с одной стороны, определяет совершенствование планировочной структуры ТРК при интенсификации использования объема здания, а с другой, ввиду динамичности системы обслуживания, приводит к быстрому моральному старению зданий и требует преобразования их планировочной структуры.

Сохранившиеся до наших дней суговые пространства создают определенный эмоциональный настрой посетителей. Первоначально оживленная атмосфера привлекает все больше и больше людей со стороны, и это создает условия для превращения повседневных необходимых покупок в приятное времяпрепровождение. Старинная архитектура суговых пространств помогает избежать ощущения чуждой искусственно созданной среды, присущей современным торговым зданиям.

Специфические особенности суговых пространств являются традиционным источником самостоятельного развития торгово-деловой деятельности. В архитектурной концепции Аль-Шама заметна направленность к специфическому линейному профилю. Другим примером может служить улица банков в Бейруте, фруктово-овощные рынки на окраине Бейрута и Сайды и др.

Народные традиции до сих пор играют важную роль в композиции и архитектурно-планировочных решениях торгово-развлекательных зданий: встречаются сводчатые потолки (дом ливанских ремесел, Бейрут), внутренние дворики, галереи арок полуциркульной, подковообразной, стрельчатой формы.

Таким образом, необходимо отметить, что все вышеперечисленные факторы будут оказывать значительное влияние на создание, развитие ТРК в странах Аль-Шама. Они потребуют дальнейшего изучения и углубления научно-методических основ проектирования этого типа зданий в структуре различных городов и различных природно-климатических условий стран Ближнего Востока.

Литература:

1. Ежов С.В. Архитектура общественно-торговых комплексов (Формирование информационно- распределительных пространств). – К.: Будивельник, 1988.-101 с.
2. магазины / М.А Орлов, В.В.Вержбицкий, Т.И.Матвеева и др. – М.: стройиздат , 1979.-189с.
3. Гельдофн А.Л. Архитектурное проектирование общественных зданий и сооружений. Учеб. пособие.- М.: Архитектура-С, 2006 – 280с.
4. Хидиров Мухсин. Архитектурно-планировочная организация торговых центров городского значения в крупных городах Узбекистана. Дис., на соискание ученой степени кандидата архитектуры. К: Киев НИИТИАГ, 1994. С 26-38.
5. Эль Харири Хильми Мохамад. Принципы формирования торгово-деловых центров в условиях Ливана/ на примерах г. Бейрута, триполи, Сайда, Тира. Дис., на соискание ученой степени кандидата архитектуры. К: КНУСА 1995. С 23-37.

Аннотация

В статье рассмотрены факторы, влияющие на формообразование торгово-развлекательных комплексов (ТРК) в специфических условиях Ближнего Востока.

Ключевые слова: торгово-развлекательные комплексы; факторы: социально-экономические; градостроительные; природно-климатические.

Анотація

У статті розглядаються фактори, що впливають на формування торгово-розважальних комплексів (ТРК), в специфічних умовах Ближнього Сходу.

Ключові слова: торгівельно-розважальні комплекси, фактори: соціально-економічні; містобудівні; природно-кліматичні.

Abstract

The article describes the factors affecting the morphogenesis of shopping and entertainment complexes (TRC) in the specific conditions of the Middle East.

Keywords: commercial and entertainment complexes; factors: socio-economic, urban development, nature and climate.

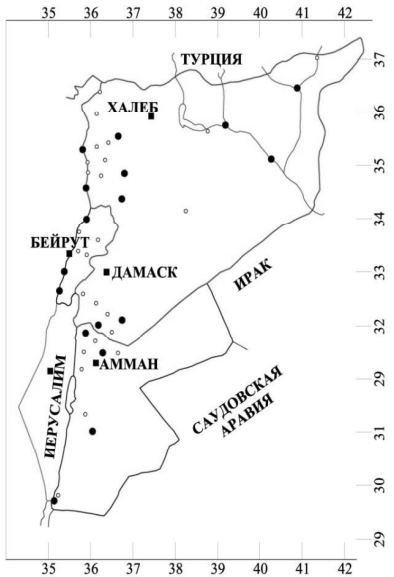

РИС. (2) КАРТА РАЙОНА АЛЬ-ЩАМА
РАЗМЕЩЕНИЕ ГОРОДОВ В РАЙОНЕ АЛЬ-ЩАМА

■ КРУПНЫЙ ГОРОД ● БОЛЬШОЙ ГОРОД ○ МАЛЫЙЙ ГОРОД

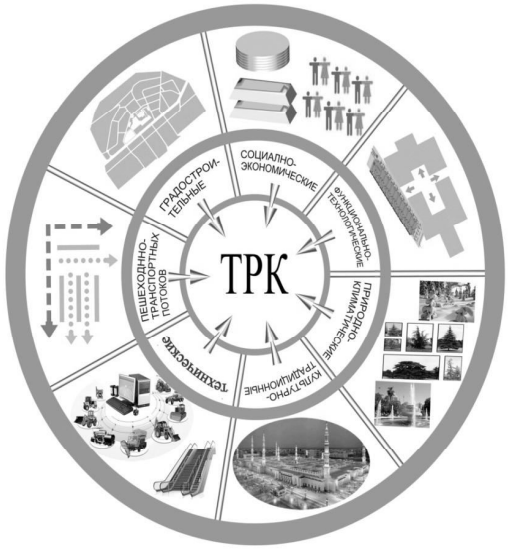

Рис.1. ОСНОВНЫЕ ФАКТОРЫ, ВЛИЯЮЩИЕ НА ФОРМИРОВАНИЕ ТОРГОВО-РАЗВЛЕКАТАЛЬНЫХ КОМПЛЕКСОВ В СТРАНАХ АЛЬ-ШАМА

ДЕМОГРАФИЧЕСКИЕ, СОЦИАЛЬНЫЕ И ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПАКАЗАТЕЛИ

СТРАНА	ОБЩАЯ ЧИСЛЕНОСТЬ НАСЕЛЕНИЯ (млн)(2006 г.)	ПРОГНОЗИР-УЕМАЯ ЧИСЛЕНОСТЬ НАСЕЛЕНИЯ (млн)(2050 г.)	ПРОДОЛЖИТ-ЕЛЬНОСТЬ ЖИЗНИ (М) / (Ж)	ВОЗРАСТНАЯ СТРУКТУРА НАСЕЛЕНИЯ (лет)				религиозная однородность		
				0-14 (%)	15-29 (%)	30-64 (%)	65 и старше (%)	мусульман (%)	христианин (%)	алавиты и друзы (%)
Палестина	3,4	10,1	71,5/74,7	44,1	52,4		3,5	83	14,9	2,1
Иордания	5,9	10,2	70,6/73,8	36,6	31,4	28,6	3,4	92	6	2
Сирия	19	35,9	70,2/75,8	44,8	52		4	65	10	25
Ливан	4	4,7	70,5/74,9	27,3	65,9		6,8	60	30	10

СТРАНА	ПРИРОСТ НАСЕЛЕНИЕ (%)	Плотность населения, чел./км2	рождаемость (%)	СТРУКТУРА НАСЕЛЕНИЯ (%)			ТИП ЭКОНОМИКА СТРАНЫ
				бедные люди	Средняя категория	богатые люди	
Палестина	5-7	70	40,03	66	9	25	ниже - среднедоходная
Иордания	8	62	26,24	52	12	36	ниже - среднедоходная
Сирия	3	103	28,93	30	15	55	ниже - среднедоходная
Ливан	1,36	358	19,96	68	7	25	выше - среднедоходная

УДК.727. 1-4

Л.М. Закрепа

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНО – ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

У Національній доктрині розвитку освіти, Законах України “Про професійно-технічну освіту”. Концепції профільного навчання в старшій школі вказано на необхідність забезпечення високоякісної допрофесійної підготовки учнів старшої школи. За таких умов загальноосвітній навчальний заклад повинен розглядатися як початкова ланка неперервної професійної освіти.[9]

Особливого значення в контексті неперервності професійної освіти набуває діяльність загальноосвітніх інноваційних навчальних закладів (ліцеїв, гімназій, колегіумів тощо), які виникли як школи альтернативної освіти і вже наприкінці 80-х років практично функціонували як профільні. Останнє десятиліття характеризується розвитком більш якісної варіативності організації навчально-виховного процесу в системі професійно-технічної освіти: створенням нових типів навчальних закладів (вищих професійно-технічних училищ та центрів, технічних ліцеїв, коледжів), зближенням цих навчальних закладів з інститутами і університетами, близькими за профілем підготовки фахівців.[10] Тобто намітилася часткова інтеграція закладів ПТО як до загальної середньої освіти так і до вищої (рис.1).

Але в даний період визначилася тенденція відставання оновлення матеріально-технічної бази професійно-технічної освіти від фізичного зносу, а також функціонального та морального старіння будівель. Хоча реформа освіти в Україні йде на крок по переду. Отже становлення неперервної професійної освіти дорослих вимагає впевненості у неминучості доучування як альтернативи розвитку і покращення особистого статусу. [9] Що дає поштовх формуванню мережі відповідних центрів, робота яких ґрунтується на співпраці, інформаційних технологій, розумному педагогічному керівництві та відповідної матеріально технічної бази. На сьогодні встановлено, що центри неперервного навчання вимушені швидко пристосовуватися до нових умов ринку та реформ освіти в Україні за рахунок постійного вдосконалення: розробляти відповідне програмне забезпечення, будівництво і розвиток спеціалізованих навчальних закладів, формування їхньої технології, яка повинна враховувати вимоги до навчального процесу та умов навчання. Це зумовлює систематичні функціональні та структурні зміни в навчальному процесі і як наслідок в планувальній структурі закладів професійно-технічної освіти. Це вимагає відображення в проектуванні і намічене останніми роками зближення професійної та технічної рівнів освіти. Можливе об’єднання різних видів

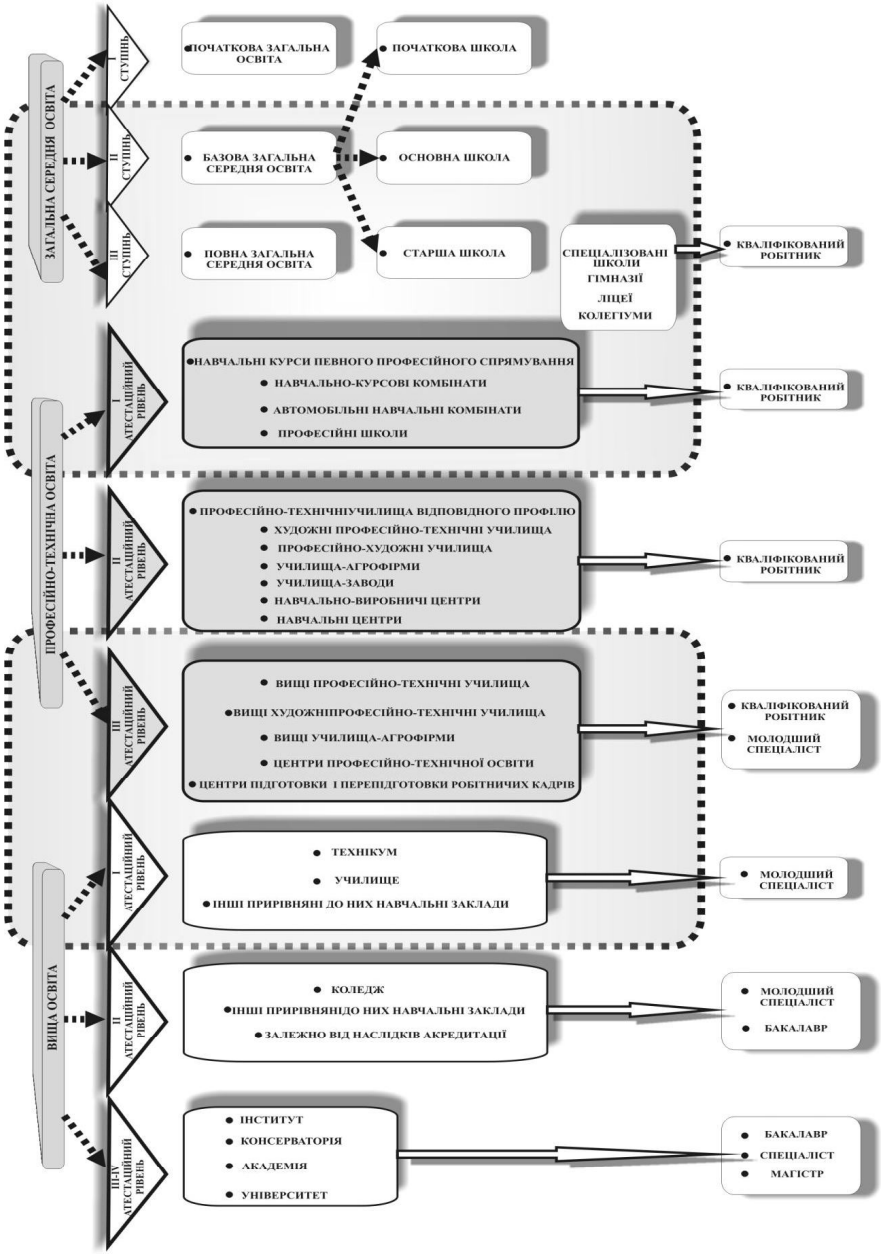

Рис.1 Структура освіти України

навчання з блокованими чи централізованими групами приміщень, тобто універсалізація навчальних, громадсько-побутових та виробничих (корпусів) професійно-технічних закладів для різних вікових груп та за профілем.

Реформа освіти постійно знаходиться на етапі швидкого та радикального розвитку. Прогрес у науці і техніці, що знайшов відображення у широкому впровадженні в управлінні комп'ютерних мереж та засобів автоматизації в навчанні, а також в зв’язку з цим виникнення нових професій. Все це стало поштовхом до зміни традиційних уявлень про професійно-технічні заклади, організацію їх внутрішнього простору, вимог до меблів та обладнання. У створенні раціональних умов навчання вирішальне значення має наочно-просторове середовище: об'ємно-планувальна організація приміщення, мікроклімат, меблі устаткування, засоби оргтехніки. Навчальне місце в цьому середовищі є первинним осередком, який повинен бути максимально комфортним, розрахованим на певний навчально-виховний процес.

Будівля училища так як і будь який інший середній спеціальний заклад у своєму складі повинен мати наступні основні групи приміщень: навчальні, навчально-виробничі, навчально-спортивні, адміністративно-службові, культурно-масові, допоміжні, господарські, житлові. Раціональність взаємозв’язку всіх груп приміщень – одна із основних умов оптимального рішення – досягається при компактному об’ємно-планувальному вирішенні будівлі. Визначення груп споріднених предметів потрібно для виявлення можливостей проведення занять по кожній групі в універсальному приміщенні, якщо по окремих предметах завантаження недостатнє для організації вузькоспеціалізованих навчальних приміщень. Визначення складу і площ навчальних приміщень і лабораторних з урахуванням їх універсалізації. Групу навчальних приміщень спеціального циклу доцільно розподіляти на функціональні підгрупи по ознаці спорідненості дисциплін. Це дозволить універсально використати навчальні приміщення в кожній підгрупі і підвищити коефіцієнт їх завантаження. З метою досягнення вищого коефіцієнта використовування навчальних площ і лабораторного устаткування рекомендується, для кожної підгрупи споріднених предметів організація єдиної зони теоретичних занять і декількох спеціалізованих (універсальних) лабораторних зон з технологічним устаткуванням.

Поряд з раціональним плануванням, перспективні типи професійно-технічних закладів повинні мати архітектурно-просторову структуру, що враховує динамічність розвитку міст, системи професійної освіти населення і технологічних процесів, інакше кажучи, мати властивість адаптації.

Ця властивість об'ємно-планувальної структури визначається поняттям гнучкості просторового рішення, що дозволяє відповідати перерахованим вище

вимогам без великих витрат часу і засобів. Професійно-технічні навчальні заклади, запроектовані з урахуванням перспективних перетворень, дозволять до мінімуму скоротити витрати на їхню реконструкцію і розширення в майбутньому. Гнучке планування, що забезпечує можливість адаптації цих будівель до вимог, що змінюються, і умовам при мінімальних будівельних перетвореннях та витратах часу й засобів, сприяє підвищенню їхніх експлуатаційних якостей й ефективності капітальних вкладень. Відповідно до проектно-будівельної практики можна виділити три ієрархічних рівні адаптації ПТНЗ до вимог, що змінюються, і умовам: універсальне (багатофункціональне) використання приміщень і простору будівлі; внутрішнє перепланування і трансформація приміщень; перспективне розширення будівель з поетапним введенням нових будівельних обсягів.[1]

Концентрація й інтеграції функцій додають сучасним училищам особливі якості. Багатофункціональність відображає тенденцію безперервного збагачення функцій і технологій, ускладнення просторових взаємодій.

Запровадження ступеневої професійно-технічної освіти шляхом створення вищих професійно-технічних училищ і центрів ПТО, навчальних комплексів, до яких входять профтехучилища, вищі навчальні заклади, підприємства надає ширші можливості для розвитку та самореалізації особистості учня, а головне, забезпечує державу новою генерацією робітничих кадрів.

У нових соціально-економічних умовах розширилися функції професійно-технічної освіти та намітилася тенденція процесу її трансформації в систему професійної освіти. Концептуальними засадами трансформації є принципи випереджувального розвитку професійної підготовки майбутніх фахівців на основі ефективної координації діяльності всіх ланок системи неперервної освіти; інтеграції професійної освіти з наукою і виробництвом; наступності в ступеневій професійній підготовці фахівців для забезпечення цілісності професійної освіти й оптимізації взаємозв'язку окремих підсистем (загальноосвітньої, загальнотехнічної, спеціальної підготовки); диверсифікації форм та методів навчання (використання дистанційних форм навчання із інформаційно-комп'ютерними технологіями, інтерактивними методами та мультимедійними засобами); регіоналізації; поєднання фундаментальних знань і ґрунтовної практичної підготовки, орієнтованої на конкретну галузь; застосування індивідуального підходу, розвиток творчих здібностей студентів; єдність професійного навчання і виховання.[8].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ковальський Л. Н. Архитектура учебно – воспитательных зданий. – К.: Будивэльнык, 1988, - 144 с.

2. Наумов С. Ф. Новые типы зданий профтехучилищ, техникумов и учебных комбинатов для массового строительства (обзор). М., 1973, 48 с. (ЦНТИ).
3. С.М. Ніколаєнко Інноваційний розвиток професійно-технічної освіти в Україні – К.,2007.-232с.
4. Наумов С. Ф. Профессионально – технические училища. М., 1976
5. Ковальский Л. Н. Учебно-производственные мастерские профтехучилищ, техникумов и учебных комбинатов (обзор). М., 1974, 36 с. (ЦНТИ).
6. За ред. Ничкало Н.Г. Профтехосвіта України: ХХ ст.:-К.: Видавництво «АртЕк», 2004.р.- 876с.
7. ДБН. В.2.2-3-97. Будинки та споруди навчальних закладів. - К.: Укрархбудінформ, 1997. - 50с.
8. Пазюра Н.В. Особливості розвитку професійно-технічної освіти в Китаї(остання чверть ХХ століття) /автореферат/.
9. Наказний М. О. Організація діяльності ліцею технічного профілю в системі неперервної професійної освіти /автореферат/.
10. Закони України «Про професійно-технічну освіту»

Анотація

У цій статті йдеться про тенденції розвитку сучасних вищих професійно – технічних училищ в Україні. Вплив різних факторів на мережу, що вже склалася, та зміни архітектурно – планувальної структури даних типів установ.

Ключові слова: вищі професійно-технічні училища, неперервна професійна освіта, регіоналізація, інтеграція.

Аннотация

В этой статье речь идет о тенденциях развития современных высших профессионально – технических училищ в Украине. Влияние различных факторов на уже сложившуюся сеть и преобразование архитектурно – планировочной структуры данных типов учреждений.

Ключевые слова: высшие профессионально-технические училища, непрерывное профессиональное образование, регионализация, интеграция.

Annotation

In this article is talking about current trends of higher vocational schools in Ukraine. The influence of various factors on already formed system and reorganization of architectural-plan structure of this type of institutions.

Key words: higher vocational schools, continuous professional education, regionalization, integration.

УДК 726.7:727.4

О.І.Жовква

ФОРМУВАННЯ ДУХОВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Сучасну мережу духовних навчальних закладів України формують заклади наступних п’яти основних конфесій: православні, католицькі, протестантські, мусульманські та іудейські духовні навчальні заклади [5].

Згідно даних Держкомрелігії станом на 2007 р. в Україні налічується 38 православних, 20 католицьких, 86 протестантських, 5 ісламських і 2 іудейських духовних навчальних закладів [7].

Традиційно найвпливовішою конфесією в Україні є православ’я. Сьогодні українське православ’я репрезентують: Українська православна церква Київського патріархату (УПЦКП), яка налічує 2900 парафій і яка вважає себе правонаступницею традицій Київської Русі, Українська автокефальна православна церква (УАПЦ) – 1040 парафій та Українська православна церква Московського патріархату (УПЦМП) – 9200 парафій.

На початку ХХ ст. розпочався рух за автокефалію (незалежність) Української православної церкви. У 1921 р. на Всеукраїнському православному соборі її було проголошено автокефальною, однак вже у 1930 р. Українську автокефальну православну церкву (УАПЦ) було ліквідовано.

У 1991 р., після проголошення незалежності України, помісний собор УПЦ одностайно прийняв постанову про автокефалію УПЦ.

У 1992 р. у Києві відбувся собор, який об’єднав УАПЦ та частину УПЦМП в єдину помісну православну церкву – Українську православну церкву Київського патріархату УПЦКП. Однак у червні 1993 р. дехто з владик виокремився з об’єднаної церкви і утворив свою церковну структуру (нову УАПЦ). Таким чином в Україні встановилися три православні церкви.

Формування православної духовної освіти в Україні має давню історію. Архідиякон Павло Алепський, змальовуючи стан освітнього рівня на Україні на початку XVII століття, відзначав у своїх працях, що всі українці, за незначним виключенням, вміли читати та знали порядок богослужіння, а також церковний спів. „... священики вчать сиріт та не дозволяють, щоб вони тинялися неуками по вулиці. Число освічених зросло, особливо за часів Хмельницького” [3].

У XVIII ст. в Україні діяло чимало духовних навчальних закладів, зокрема вищих.

Духовна освіта в Західній Україні у першій половині XVIII ст. надавалась у братських школах (Львівське Успенське братство) та відкритих при монастирях училищах. До братства, зазвичай, входили провідні громадські

№		Назва	Приклад	Адреса
I	Початкові	Школи	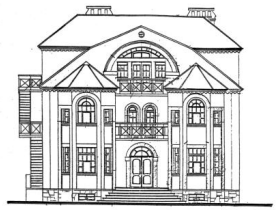	Недільна школа при соборі Св. Ольги, м. Київ
II	Середні	Училища		Духовне училище регентів-псаломщиків Троїцько -Іллінського монастиря, м. Чернігів
III	Вищі	Семінарії		Одеська духовна семінарія
IV		Академії		Львівська духовна академія і семінарія
V		Центри	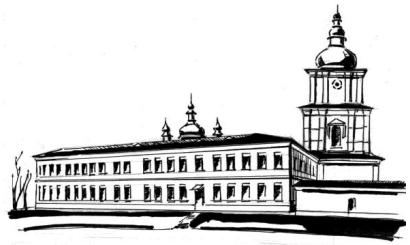	Духовний центр Михайлівського Золотоверхого монастиря, м. Київ

діячі. Братства здійснювали широку культурну й освітню діяльність, утримували середні школи, друкарні, книгарні, і вважались національними та духовними осередками українського міщанства [4]. Таким чином, модель духовної освіти в Україні була двоступеневою. У XIX ст. її реорганізовано у чотириступеневу, на зразок Російської. Таким чином, освіту тепер здобувають у парафіяльних школах, духовних училищах, семінаріях та академіях.

Сучасна модель православної духовної освіти в Україні є триступеневою (початкові, середні та вищі заклади). Її формують приходські школи (наприклад приходська школа при соборі Св. Ольги на вул. Арх. Вербицького у Києві) – тип I, училища (духовне училище регентів-псаломщиків у Чернігові) – тип II, духовні семінарії (Одеська духовна семінарія) – тип III та академії (Львівська духовна академія) тип IV, а також новий експериментальний тип – православний духовний навчальний центр – тип V.

Становлення католицької церкви та освіти в Україні починається з часів Речі Посполитої, в структурі якої українські землі складали основну частину Польсько-Литовської держави. Після 1569 року українські землі Речі Посполитої було поділено на воєводства. Знать поступово переймає польські звичаї, мову, віру, закони, оскільки особа, яка приймає католицизм, автоматично отримує рівні з польською шляхтою права. За таких обставин вплив православ'я на українських землях падає [2]. Українська православна церква постала перед складним вибором: погодитись на реформування шляхом укладання унії з Римом, або вести нерівну, виснажливу боротьбу. Дилему було вирішено на користь унії – об'єднання Київської митрополії з католицькою церквою, створивши, таким чином, греко-католицьку церкву. Унія ґрунтувалась на засадах визнання православною стороною верховенства Папи римського та віровчення католицизму.

Сьогодні греко-католицька церква в Україні (УГКЦ) налічує понад 5.5 млн. віруючих. Переважна більшість парафій функціонує у Львівській (близько 1500), Тернопільській (близько 750), Івано-Франківській (близько 657) та Закарпатській (близько 300) областях. З моменту легалізації УГКЦ створила 17 єпархій, 78 монастирів тощо [7].

Сучасні греко-католики вважають себе послідовниками візантійських традицій. Водночас вони прагнуть, щоб в Україні була єдина церква, об'єднана із Вселенською, тобто мова йде про поєднання двох церков – православної і греко-католицької на засадах Київського патріархату.

Сьогодні УГКЦ належить досить розгалужена мережа духовних навчальних закладів, яка складається з: приходських шкіл (школа при церкві Василя Великого, м. Київ) – тип I, ліцеїв (ліцей Бл. Климентія Шептицького, Львів) – тип II, коледжів – тип III, училищ – тип IV, семінарій

№		Назва	Місткість	Приклад	Адреса
I	Початкові	Школи	Малі Середні Великі	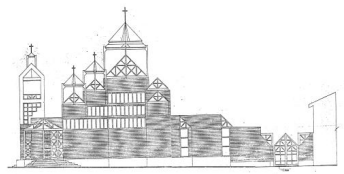	Школа при церкві Василя Великого, м. Київ
II III IV	Середні	Ліцеї, Коледжі, Училища	Малі Середні Великі	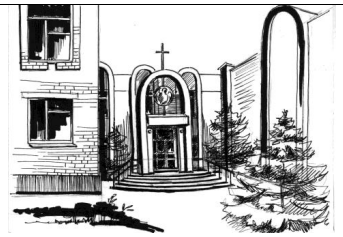	Ліцей Бл. Климентія Шептицького, м. Львів
V	Вищі	Семінарії	Малі Середні Великі		Семінарія Св. Духа, м. Львів
VI		Академії	Малі Середні Великі		Теологічна академія, м. Івано-Франківськ
VII		Інститути	Малі Середні Великі		Інститут теології Томи Аквінського м. Київ
VIII		Університети	Малі Середні Великі		Український католицький університет, м. Львів

IX		Центри	Малі	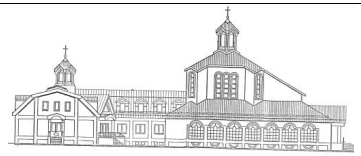	Християнський просвітницький центр, м. Київ
			Середні		
			Великі		

(семінарія Св. Духа, м. Львів) – тип V, академій (Теологічна академія, м. Івано-Франківськ) – тип VI, інститутів (теологічний інститут Томи Аквінського, м.Київ) – тип VII, університетів (Український католицький університет, м.Львів) – тип VIII та центрів (християнський культурно-просвітницький центр монастиря Всеукраїнського Братства Менших Братів Капуцинів, м. Київ) – тип IX. У Львові, також, з 1995 р. при монастирі працює християнський дитячий садок. Отже модель духовної освіти УГКЦ є більш розгалуженою, однак також складається із трьох основних сходинок (початкова, середня, вища освіта).

Широко представлені в Україні й церкви протестантського напряму – третьої течії християнства, що виникла в епоху реформації.

Хвиля протестантизму в Україні пов’язана з німецькими переселенцями, які в кінці XVIII ст. були запрошені царським урядом Росії для освоєння Півдня України [6]. Саме вони й утворили осередки поширення протестантських ідей різного ґатунку – баптизму, євангелізму, адвентизму тощо. За радянської влади, протестантські організації зазнавали утиску та переслідувань. Їх членів часто іменували „сектантами”, навішували ярлик шпигунів. Переслідування протестантських течій спричинило навіть появу протестантського підпілля.

Відродження протестантизму в Україні розпочалось із проголошенням незалежності. У цей період протестантські громади кількісно зросли у 2.4 рази [7].

До найчисленніших протестантських організацій належать євангельські християни-баптисти (близько 2500 організацій), п’ятидесятники – 1600, Адвентисти сьомого дня – 850, свідки Єгови – 650 [7]. Окрім названих, в Україні діє понад 300 різноманітних протестантських громад. Вони активно займаються благодійною роботою, серед якої просвітницька, морально-виховна та місіонерська діяльності. За безпосереднього сприяння протестантських організацій на території України створено реабілітаційні центри для наркоманів, безпритульних дітей та звільнених з місць позбавлення волі, організовано християнські театри, налагоджено роботу дитячих та підліткових таборів, молодіжних клубів тощо. Дана гілка християнства стає дедалі помітнішою, завдяки своїй високій соціальній активності і відкритості до суспільства.

№		Назва	Місткість	Приклад	Адреса
I	Початкові	Школи	Малі	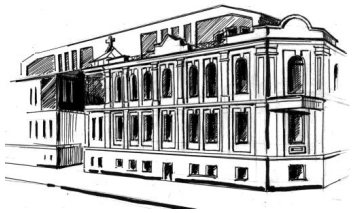	Біблійна школа, м. Київ
			Середні		
			Великі		
II	Середні	Коледжі	Малі	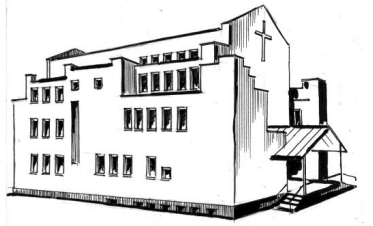	Регіональний біблійний коледж, м. Вишневе
			Середні		
			Великі		
III	Вищі	Семінарії	Малі		Біблійна семінарія, м. Чернівці
			Середні		
			Великі		
IV		Академії	Малі	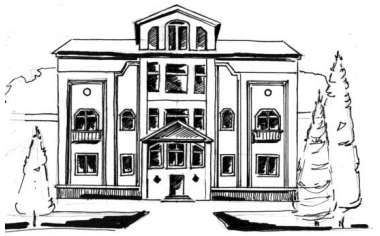	Біблійний інститут, м. Київ
			Середні		
			Великі		
V		Університети	Малі		Християнський університет, м. Донецьк
			Середні		
			Великі		

VI		Інститут	Малі		Теологічний інститут, м. Чернівці
			Середні		
			Великі		
VII		Центри	Малі		Християнський центр, м. Київ
			Середні		
			Великі		

Євангельські християни баптисти за кількістю організацій посідають четверте місце серед релігійних об'єднань України. Баптистські організації є в усіх областях України: Чернівецькій (157), Донецькій (153), Київській (152), Черкаській (142), Вінницькій (140) та Хмельницькій (133).

Третину загальної кількості віруючих даної течії становить молодь (близько 50 тис.). Саме тому протестанти ведуть активну й систематичну просвітницьку роботу саме серед молоді. Станом на 2005 р. на території України зафіксовано наступні протестантські навчальні заклади: початкові (школи - тип I (наприклад біблійна школа у м. Київ на вул. Щекавицькій), середні (коледжі – тип II (наприклад біблійний коледж на вул. Островського у м. Вишневе), вищі (семінарії – тип III (наприклад біблійна семінарія у Чернівцях), академії – тип IV, університети – тип V (наприклад Християнський університет у Донецьку), інститути – тип VI). Слід відмітити, що на сьогодні протестантські об'єднання посідають одне з перших місць серед релігійних організацій України за кількістю навчальних закладів. Як бачимо, модель протестантської духовної освіти є досить розгалуженою, однак також складається із трьох основних сходинок – початкові, середні та вищі духовні навчальні заклади.

Іслам – одна із світових релігій поряд із християнством та буддизмом. Упродовж XX ст. процент мусульман серед населення світу зріс із 13% до 19.5%. Даний процес також спостерігається і в Україні [7].

№		Назва	Приклад	
I II	Вищі	Медресе Університети	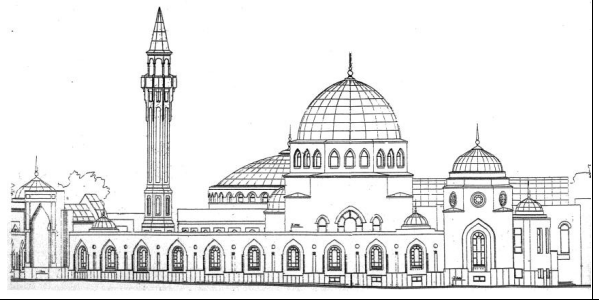	Ісламський університет, м. Київ

У кінці XIX – поч. XX ст. в Україні діяло кілька мусульманських приходів. Рівень духовної освіти серед мусульман був та залишається досить високим. Початкова освіта здобувається в махтабах – релігійних школах, де викладають не лише Коран і історію Ісламу, але і загальноосвітні дисципліни. Релігійна школа махтаб, як правило, функціонує при мечеті (сакральному осередку).

№		Назва	Приклад	Адреса
I	Вищі	Академії	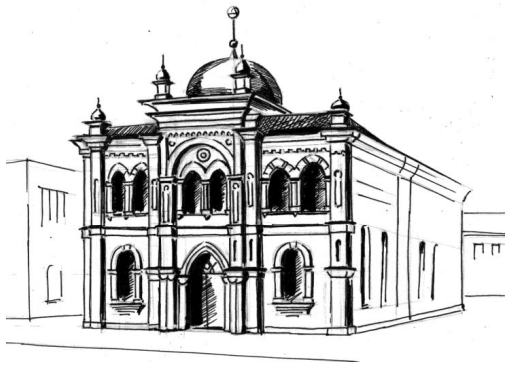	Теологічний інститут (Ієшива), м. Київ
II III		Інститути Семінарії		Іудейська духовна академія, м. Київ

На сьогодні ісламську духовну освіту в Україні формують наступні заклади: махтаби, університети (Ісламський університет у м. Києві), медресе (медресе у Сімферополі).

Іудаїзм – релігія, яка принципово відрізняється від інших світових релігій, оскільки розповсюджується лише на одну етнічну общину. В основі іудаїзму лежить Тора, тобто „закон" – Біблія. Для існування общини необхідний молитовний будинок – синагога. Синагогу, ще іноді називають шулою (школою) у якій не лише відбувається служба, але й вивчається Тора.

На сьогодні іудейська духовна освіта в Україні формується трьома основними сходинками: початкова (школи при синагогах), середня (семінарії – наприклад духовна семінарія „Єшива Хабар" у Дніпропетровську), вища (інститути – наприклад Теологічний інститут (Ієшива), м. Київ, академії – Всеукраїнська духовна академія „Томхей Тмімім").

Аналізуючи стан духовної освіти в Україні, хотілося б зазначити, що на сьогодні Україна є поліконфесійною державою на території якої функціонує чимало конфесій. У велику групу за спільними ознаками (типологія, планувальна структура, образ) можна об'єднати православні, католицькі та протестантські духовні навчальні заклади, створивши таким чином мегагрупу християнських духовних навчальних закладів України.

Хоча іслам та іудаїзм багато в чому відрізняються від інших світових релігій, в архітектурі та типології духовних навчальних закладів даних конфесій можна простежити деякі спільні із християнами закладами риси, зокрема виділення сакральної зони в структурі закладу, ступневість освіти (від початкової до вищої), спільні типи духовних навчальних закладів тощо.

Таким чином, слід зазначити, що розглянуті вище заклади мають свої конфесійні особливості і в той же час багато спільних рис, зокрема типологічних, що потребують подальшого більш ґрунтовного дослідження.

Список використаних джерел

1. Бубній М., ЧНІ Редемптористи візантійсько-українського обряду у Львівській митрополії УГКЦ в 1913-1939 роках. - Л., 2003.- 203 с.
2. Жовква О.І. Сучасний досвід проектування католицьких духовних навчальних закладів України // Новини науки Придністров'я. - ПДАБА.- 2006.-№4.- С.39-48.
3. Історія української культури /За заг. ред. І.Крип'якевича.- К.: Либідь,1994.-656 с.
4. Криса Л. Храми Львова.-Львів: „Астрон", 2001.- 179с.
5. Культові будинки та споруди різних конфесій: Посібник з проектування /За ред. В.В.Куцевича.- К.: „КиївЗНДІЕП",2002.- 117с.

6. Субтельний О. Україна. Історія. -К.: Либідь, 1992.-509с.
7. Церкви і релігійні організації України у 2002 році [Довідник] /Ред.-кол.: Бондаренко В.Д та ін.-К.: Державний комітет України у справах релігій, 2003.-125с.

Анотація

У статті проведено короткий історичний огляд становлення духовної освіти в Україні у розрізі п'яти основних конфесій, охарактеризовано сучасну модель духовної освіти. Також наведено основні типологічні таблиці православних, католицьких, протестантських, мусульманський та іудейських духовних навчальних закладів, зроблена спроба пошуку спільних типологічних рис.

Ключові слова: духовний навчальний заклад, семінарія, духовна академія.

Аннотация

В статье проведен краткий исторический обзор становления духовного образования в Украине на примере пяти основных конфесий, проведен анализ современной модели духовного образования. В качестве примеров приведены типологические таблицы православных, католических, протестантских, мусульманских, а также иудейских духовных учебных заведений, сделана попытка поиска общих типологических особенностей.

Ключевые слова: духовное учебное заведение, семинария, духовная академия.

Annotation

The article contains review of the development of theological education in Ukraine in the context of five main confession and describes contemporary model of theological education. It also has main typological tables of orthodox, catholic, protestant, islam and Judaic theological educational establishments; this helps to find their common typical features.

Key words: theological educational establishment, theological seminary, theological academy.

УДК- 72.04(045)

А.Ю.Кобилінський

АВТОСАЛОНИ ТА АВТОЦЕНТРИ ЯК ОБ'ЄКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ПРОЕКТУВАННЯ

З ростом парку автомобілів, проблема їх збуту (продажу) набуває все більшої актуальності. Сучасна організація торгівлі автомобілями характеризується окремою кількістю напрямків, які перебувають в процесі визначення. Розглядаючи тенденції продажів, що сприяють укрупненню території закладів, слід розмежовувати поняття «автосалон» та «автоцентр».

Автоцентр являє собою комплекс, який служить для експозиції та торгівлі автомобілями і аксесуарами до них, надання послуг, пов'язаних з технічним обслуговуванням, оформлення кредитів, банківських послуг тощо, що іноді об'єднуються з видовищними і розважальними закладами. Тобто автоцентр являє собою поєднання торгово-офісної та торгово-розважальної зон які повинні включати місця для відпочинку клієнтів автоцентру, робочі місця для працівників банку, службу технічного обслуговування, дитячу кімнату, кафе і т. д. Розміщення всіх структурних підрозділів автоцентру вимагає не лише чіткого зонування, але і велику територію. Так, наприклад, щоб розмістити коцептуальний автоцентр в центральній частині міста і поблизу нього потрібно мінімум 0,7 га.

Що ж до звичайного автосалону, то його розміри залежать в основному від кількості автомобілів, що виставляються в шоу-румі. Оптимальною вважається площа в 30 кв. м на один автомобіль. Розташовуватися така точка продажів може як в центральних, так і в спальних районах міста.

Автосалон здебільшого спеціалізується на продажі товару конкретного виробника автомобілів, комплектуючих до них, та аксесуарів. Вони, як правило, розташовуються в одно і двоповерхових будівлях з торговою площею до 1 тис кв. м. або в вже існуючих, окремо облаштованих будівлях громадського призначення до 800 кв.м.

За словами експертів, варіанти розміщення автосалону можуть бути різними:

1-й варіант — розміщення в будівлях колишніх автопарків;

2-й варіант — реконструкція відповідних об'єктів;

3-й варіант — будівництво «з нуля» стандартного одиночного автосалону;

4-й варіант — будівництво автосалону, що повністю відповідає світовим стандартам.

До переваг реконструкції під автосалон відповідних об'єктів можна віднести:

- коротші терміни будівництва;
- менші фінансові вливання.

Основний недолік цього варіанту полягає в тому, що ускладнюється можливість варіації розмірів і планування автоцентру.

До переваг будівництва «з нуля» відносять:

- можливість декількох варіантів проектування автоцентру;
- застосування в будівництві сучасних технологій і матеріалів;
- можливість максимального дотримання вимог автовиробника.

Але при цьому необхідно врахувати, що будівництво займе досить багато часу.

Обов'язковою для автосалону є наявність демонстраційного залу (шоу-рум), який проектується за принципом «Open space» і є іміджевою частиною об'єкту. Також може бути присутньою офісна зона з адміністративними приміщеннями і зона обслуговування, планування якої залежить від набору послуг з урахуванням необхідного для їх надання устаткування (підйомники, стенди для випробувань і т. п.). Проектування зони обслуговування здійснюється за принципом розумної достатності з дотриманням вимог надійності і безпеки експлуатації об'єкту.

Серед обов'язкових вимог для автосалонів та авто центрів можна виділити наступні:

- розташування на основних вулицях міста;
- наявність фасадної частини (вітрини);
- добра та доступна транспортна розв'язка;
- зручні парковочні місця для клієнтів.

Виникнення та розвиток автосалонів та автоцентрів має свій початок із далекого двадцятого століття, з появою серійного виробництва компанії FORD і їх першими серійними автомобілями. У 1905 році у США в штаті Детройт з'являються перші згадування так званих магазинів з продажу авто. З розвитком автомобільних технологій і появою конкуруючих компаній авто виробництво набуває свого розвитку і в Європі, де в період між першою та другою світовими війнами, відкриваються автосалони майбутніх велетнів авто індустрії, таких як MERSEDES-BENZ, BMW, CITROEN тощо. А в 1946 році в США був відкритий автоцентр дилерської мережі GALPIN, що продавала автомобілі американських компаній таких як FORD, GM, тощо. І яка досі є світовим лідером продажу автомобілів FORD. Європейські автоцентри започатковані в період 60-70х років існують до сьогодення утворюючи невеличкі авто містечка. Так наприклад MIRAFIORI, флагманський центр

Автоцентр MIRAFIORI Італія

Автоцентр BMW Німечина

FIAT GROUP не тільки саме велике підприємство Італії, але й комплекс в якому можна випробувати у дії будь-який автомобіль FIAT, LANCIA, ALFA-ROMEO, а й подивитись кіно або пройтись по модним бутікам. У двадцять першому столітті з'являються нові типи авто центрів з вертикальним (багаторівневим) зонуванням, що сприяло розміщенню додаткових обслуговуючих закладів на верхніх і цокольних рівнях, таких як BMW у Мюнхені і AUDI в Інгольштадті.

Розширення авторинку у світі зумовило впровадження фірмового стилю авто концернів в архітектурі і дизайні приміщень автосалонів та авто центрів. Найчастіше автовиробник пред'являє набір вимог і побажань, що стосуються архітектурного плану, корпоративного дизайну і підбору колірної гамми, устаткування, меблів. Таким чином, внутрішній і зовнішній дизайн автоцентрів жорстко стандартизується, і для торговця машинами важливо в максимальному ступені дотримувати дані вимоги. Офіційні дилерські центри мають відповідати світовим стандартам виробника, і зобов'язані вбачати жорсткі вимоги при оформлені і організації виставкових площин, ергономіці робочих місць, ремонтних зон, паркінгів тощо.

Користувач, як вважають спеціалісти, піде в ту будівлю де йому буде зручно купувати і обслуговувати автомобіль. Туди де він зможе отримати те, що бажає в максимально комфортних умовах.

Так, скажімо, для салону Hyundai визначена площа (не меншого 400 кв. м), обов'язкове оформлення приміщень в синьо-білій колірній гаммі, також потрібний рекламний пілон (стела) на вулиці. До кандидатів в ділери найбільших світових виробників, наприклад General Motors, пред'являють ще строгіші вимоги. Оскільки концерн GM випускає автомобілі під марками Opel, Chevrolet, SAAB, Cadillac, кожна марка вимагає особливих правил продажу. Наприклад, салон Opel повинен мати не меншого 400 «квадратів», а також

оформлення в спеціальній колірній гаммі з дотриманням певного стилю. Аж до того, що стеля в салоні Opel завжди світла а підлога викладена темною плиткою. А ось SAAB потрібно продавати під блискучою металевою стелею, і на підлозі обов'язкова присутність елементів з дерева (або його імітація).

Роль будівлі автоцентру доволі важлива для всіх автовиробників, однак її важливість для компаній, що виступають у преміум сегменті, оцінити майже неможливо. Як інтер'єр так і екстер'єр дилерського центру мають втілювати філософію і основні цінності бренда. Тому, потрапляючи в салон, що відповідає корпоративним стандартам, клієнт має укріпитись у думці, що він робить вірний вибір, а вишукані предмети інтер'єру повинні ще раз підкреслити, що обраний бренд може відповідати самому витонченому смаку.

Дуже важливо для салона бути достатньо просторим, щоб вмістити весь модельний ряд, а відвідувачам салона мати можливість безперешкодно обійти автомобіль з усіх боків.

Бренд VOLVO, переказуючи сімейні цінності, також піклується щоб під час відвідування салону ні в якому випадку не довелось скучати дітям. Для них передбачений дитячий куток з кольоровими іграшками і відеоіграми.

Важливим також є і перше враження, яке склалось у відвідувача під час паркування біля дилерського центру і розміщенні на ньому автомобіля. Необхідно потурбуватись, щоб парковочних місць вистачало, а процес паркування був доволі простим. Ця вимога являється однією з основних, на які звертає увагу VOLVO в процесі проектування дилерських центрів.

В наш час автомобільний ринок розвивається з достатньо великою швидкістю, але це явище не може тривати безкінечно. Саме тому будівлі, зонування та дизайн авто центрів та автосалонів будуть відігравати одну з головних ролей в майбутньому, втілюючи конкурентну перевагу того чи іншого автовиробника.

Література:

1. Архитектурное проектирование общественных зданий и сооружений (П. А. Александров, З. Е. Архангельская, Н. Былинкин и др.) под ред. И. Н. Соболева и А. И. Урбаха. – М.: Стройиздат, 1970, 302 стр.
2. МГСН 4.04-94 Многофункциональные здания и комплексы.
3. З. А.П. Осітнянко „Планування розвитку міста", К. – 2003 р. – 453с.
4. www.invest.Kirov.ru
5. www.dom2000.com.ua
6. www.socmart.com.ua

Анотація

В роботі розглянуто визначення автосалону та автоцентру; наведено їх порівняльні особливості, короткий історичний екскурс; розглянуто основні норми та правила щодо оформлення, а також їх тенденції розвитку.

Ключові слова: автосалон, автоцентр.

Аннотация

В работе рассмотрены обозначения автосалона и авто центра; приведены их сравнительные особенности, краткий исторический экскурс; рассмотрены основные нормы и правила относительно оформления, а также тенденции их развития.

Ключевые слова: автосалон, автоцентр.

Annotation

This work dwells on the notions of autoshop and autocenter, their comparative peculiarities, historical development, major design rules and regulations as well as tendencies of their development.

Key words: autoshop, autocenter.

УДК 725

С.М.Горшков

ЗАГАЛЬНІ ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ОФІСНИХ БУДІВЕЛЬ В УМОВАХ УКРАЇНИ

Проаналізувавши існуючу українську нормативну базу, що стосується проектування адміністративних будинків сформульовано наступні висновки, що на даному етапі в Україні не існує офіційно діючої класифікації офісних будинків і принципів їх проектування. Існують спроби російських спеціалістів класифікувати офісні будинки [1].

В Україні, відсутня єдина затверджена класифікація будинків, яка обумовлює відповідність стандартам офісного ділового комплексу (бізнес-центру). Це можуть бути як нові будинки (побудовані з урахуванням специфік і характеристик, затверджених у проектній документації замовника), так і повністю побудовані (реставровані, реконструйовані) будинки, що становлять історичну або архітектурну цінність для міста або ж уже застарілі адміністративні будинки (науково-дослідних інститутів (НДІ) та інших держустанов) і т.п.

В 2004 році Комітет з питань нерухомості Американської торговельної палати (АТП) в Україні й Форум нерухомості Києва завершили розробку стандартної класифікації офісних приміщень, покликаної допомогти інвесторам, орендодавцям, орендарям і іншим зацікавленим особам в оцінці й порівнянні якостей офісних приміщень, які пропонуються на ринку Києва. При розробці класифікації використані світові стандарти в сфері офісної нерухомості, розроблені Британською Радою з Офісних будівель (British Council for Offices), а також міжнародні стандарти BOMA (Building Owners and Managers Associations). Тому ріелтори й консультанти в галузі нерухомості змушені використовувати закордонні підходи до такої класифікації й традиційно підрозділяють офісні приміщення на чотири основні класи: A, B, C і D [2].

В цій публікації зосередимо увагу на офісних будівлях класу «А».

Приміщення які проектуються в нових офісних комплексах з першокласним розташуванням, оптимальними планувальними рішеннями, високою якістю обробки й інженерії, автоматизованими системами життєзабезпечення. Як правило, це будинки бізнес-центрів, тобто вони мають: розгорнуту інфраструктуру централізованого забезпечення орендарів оргтехнікою (засобами зв'язку й телекомунікацій, конференц-зали, засоби побутового обслуговування й відпочинку); утримуються в бездоганному стані; мають власні служби безпеки (керування й обслуговування); стоянки із числом місць не менш одного на 60 м^2 офісних приміщень. Внутрішнє оздоблення по індивідуальному замовленню орендаря. З'явилися так звані інтелектуальні будинки, що передбачають повну оптимізацію й автоматизацію всіх систем життєзабезпечення. Основними орендарями офісів у бізнес-центрах є західні компанії, а також великі вітчизняні фірми, що ведуть бізнес із закордонними партнерами. При необхідності більш детального аналізу офіси класу «А» можна розчленувати на класи А1, А2 і А3. Вони відрізняються один від одного за деякими незначними параметрами.

До класу «А» відносять новоспоруджені високоякісні бізнес-центри, що є найбільш престижними із усіх існуючих сучасних будинків. Вони в основному розташовуються в межах центральної планувальної зони (ЦПЗ), характеризуються зручним під'їздом на наземному транспорті. Управління будівлею здійснюється професійною компанією, усі інженерні комунікації відповідають міжнародним стандартам, в оздобленні використані високоякісні матеріали. У проекті втілені оригінальні архітектурні рішення: відмінний стан систем опалення (вентиляції й кондиціювання); прекрасний стан систем електропостачання (виділена потужність не менш 150 кВт на 1000 м^2); оптико волоконні канали зв'язку; високошвидкісні ліфти провідних світових

виробників (з гарним освітленням, вентиляцією, зручною системою використання); достатній рівень освітлювальної арматури; природна освітленість; висока якість матеріалів, використовуваних в оздобленні приміщень; наземні й підземні паркінги, здатні розмістити автомобілі працівників і орендарів бізнес-центру; керування здійснює профільна компанія; обов'язкова наявність кафе для орендарів і обслуговуючого персоналу.

Офісні будинки класу «А» готові прийняти орендарів на сто відсотків; орендарям, як правило, надається набір офісних меблів або можливість скористатися послугами дизайнера для гарного й зручного розміщення.

Бізнес-Центри класу А загалом зводять у ЦПЗ, а об'єкти, побудовані за її межами, розташовуються, як правило, на перетинанні великих автомагістралей міста з гарною транспортною доступністю.

Іншим варіантом формування ринку офісних приміщень класу А є реконструкція й удосконалення будинків, що відносяться до більш низького класу. При реконструкції девелопери особливу увагу звертають на місце розташування будинку, оскільки, насамперед, місце визначає його клас. Якщо є відповідний об'єкт у потрібному місці, то наступним кроком є його фізичне й моральне відновлення. При цьому особлива увага приділяється інфраструктурі об'єкта, оскільки рівень її розвитку також визначає віднесення будинку до бізнес-центру вищого класу.

Більш половини бізнес-центрів класу А, розташованих у ЦПЗ, мають загальну площу до 10 тисяч м^2.

Найпоширеніший засіб телекомунікацій у Києві є оптико волоконні комунікації (вони присутні в абсолютній більшості бізнес-центрів класу А). Також поширені виділені лінії internet і можливість установки необмеженої кількості телефонних ліній. Така перспективна послуга, як система супутникового зв'язку досі великого поширення в бізнес-центрах не отримала.

ІНФРАСТРУКТУРА. Сьогодні пред'являються особливі вимоги до систем, що забезпечують життєдіяльність об'єкта. У цей час технічні можливості дозволяють створювати єдину інтегровану систему безпеки об'єкту (або декількох об'єктів) нерухомості - це система відеоспостереження, система контролю-доступу, турнікети, системи охоронної й пожежної безпеки.

Якісна інфраструктура бізнес-центру сприяє формуванню ефективного ділового середовища офісного будинку, дозволяє створити бізнес-центр, який відповідає міжнародним стандартам. До обов'язкових опцій інфраструктури, без яких неможливо повноцінне функціонування ділового комплексу, звичайно відносять центральну рецепцію й банкомати, а також ресторан або кав'ярню. Залежно від площі, розташування й загального іміджу об'єкта можлива поява додаткових послуг, таких як відділення банку, фітнес-центр, служба доставки

квітів, салон краси та т.п. Як правило, подібні допоміжні об'єкти пропонуються девелопером, якщо будинок орієнтований на компанії високого рівня.

Наявність спеціалізованої керуючої компанії є одним із критеріїв класифікації офісних будинків. Залучення професіоналів допомагає власникам у вирішенні багатьох проблем, пов'язаних з експлуатацією комерційної нерухомості. Фахове керування безпосередньо позначається на фінансових показниках об'єкта й гарантує його успішність. У цей час вимоги орендарів до офісних центрів вже включають такий пункт, як професійне керування об'єктом. На сьогоднішній день не завжди офісний будинок, заявлений як клас А, відповідає цьому рівню. Так, одним з найпоширеніших недоліків офісних будинків класу А є неефективне планування: надто масивні сходи й атріуми, які також оплачуються орендарями поряд з орендованими приміщеннями. У будинках які проектували раніше - переважно кабінетне планування або планування змішаного типу, що суттєво обмежує маневреність потенційних орендарів в організації внутрішньо офісного простору.

До інших конструктивних "промахів" при будівництві офісів можна віднести недостатню кількість ліфтів, недостатні по своїй місткості паркінги, ненадійне забезпечення електроенергією, погані системи вентиляції й кондиціювання.

Що стосується реконструйованих особняків в історичному центрі, то основна їхня частина попадає в категорію В, тому що будинку класу А повинні мати площу не менш 5 тисяч м^2, а розміри особняків набагато менше. В особняках, як правило, немає професійного керування й відповідній класу інфраструктури й комунікацій. Крім того, загальноприйнята класифікація офісів по класах має на увазі наявність у будинку складного інженерного устаткування: системи кондиціювання, пожежогасіння, бойлерної та т.п., особняки за технічним оснащенням суттєво простіші.

Крім того, що об'єкти інфраструктури покликані забезпечити комфорт перебування співробітників у будинку, наявність грамотно підібраної і якісної інфраструктурної складової забезпечує, поряд з іншими факторами, привабливість і потрібність конкретного об'єкту офісної нерухомості в довгостроковій перспективі. Питання збалансованості орендованої площі й об'єктів інфраструктури повинні вирішуватися ще на етапі розробки концепції проекту.

У будинку класу А, згідно з міжнародною класифікацією офісних будинків, крім кафетеріїв/ресторанів, повинні ще бути як мінімум дві складові – як правило, це відділення банку й невеликий магазин, але нерідко мова може йти й про хімчистку, газетний або квітковий кіоск, туристичне агентство, квиткова каса й т.п. На вітчизняному ринку поки немає таких прикладів, але на

Заході інфраструктура великого офісного проекту може включати навіть дитячий садок.

ЗАЛЕЖНІСТЬ ІНФРАСТРУКТУРИ ВІД ФОРМАТУ Й РОЗТАШУВАННЯ ОБ'ЄКТУ. Серед найпоширеніших об'єктів інфраструктури в офісних центрах: пункт громадського (і/або корпоративного) харчування, відділення банку, банкомат, пункт обміну валют, магазин, фітнес-центр, спортклуб, конференц-зал, прес-рум, перукарня, хімчистка, магазин канцелярських товарів, нотаріус, аптека, пункт продажу авіа- і з/д квитків, центр перекладів, готель і т.п. Набір інфраструктури в кожному центрі, насамперед, повинен залежати від масштабності проекту (загальної й орендованої площі), його розташування (у діловому центрі міста, на окраїні або за межами міста), транспортної доступності, формату об'єкта (окремий бізнес-центр, бізнес-парк, офісний центр у складі багатофункціонального комплексу); передбачуваного складу орендарів.

В офісних будинках ділової частини міста, яка в Києві є ще й історичним центром, немає необхідності в розміщенні будь-яких форматів закладів громадського харчування, оскільки вони перебувають у безпосередній близькості. Проте, наявність цього сегмента інфраструктури завжди буде конкурентною перевагою для існуючих офісних центрів.

Припустимо, для успішного функціонування офісного центру на Хрещатику наявність розвинутої інфраструктури зовсім не обов'язкова, адже співробітники можуть просто вийти з будинку й знайти всі необхідні служби поблизу, у той час як для центру, розташованого на Лівому березі, такі служби, як пункт харчування, пункт продажу канцелярських товарів та інше, є необхідністю.

При організації інфраструктури в бізнес-парках необхідно звертатися до закордонного досвіду, тому що для вітчизняного ринку це новий формат. Співробітництво з операторами інфраструктури, так само як і у випадку з офісними центрами, розташованими в центрі міста, буде більш успішним за умови спільної роботи вже на стадії розробки концепції, які також необхідно враховувати на стадії проекту. Особливо це стосується приміщень, що приділяються для закладів громадського харчування, де важливими є технічні параметри організації простору. Розрахунки не офісних площ і їх заповнення лягає на плечі девелопера, який, виходячи не тільки з технічних можливостей і особистих побажань, повинен ураховувати потреби кінцевих орендарів. Розв'язати такі питання можна разом з потенційним оператором, у якого є досвід роботи в офісних будинках. Участь у проекті оператора інфраструктури, що має достатній досвід і репутацію на ринку надаваних послуг, на ранньому етапі може бути дуже корисно для девелопера. Подібне співробітництво може

стати основою висновку в майбутньому договорі на лояльних умовах оренди.

Зараз діючі офісні центри ризикують згодом стати менш привабливими для орендарів, деякою мірою через відсутність такої конкурентної складової, як сучасна інфраструктура.

ІНЖЕНЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ: вентиляція й кондиціювання(центральна система кондиціонування, припливно-витяжна вентиляція), електропостачання (перша категорія), опалення (центральне), пожежогасіння (сплінкерна система пожежогасіння), кількість ліфтів (чотири), телекомунікації (до послуг орендарів пропонується повний комплекс телекомунікаційних послуг).

Охорона офісного центру здійснюється висококласними фахівцями, що мають великий досвід у цій сфері. Будинок оснащений технічними засобами безпеки: відео-моніторинг периметра, охоронна сигналізація, система контролю доступу.

Усі ці системи їх зв'язку й загальна об'ємно планувальна структура будинку повинні зв'язуватися між собою починаючи зі стадії передпроектної пропозиції з урахуванням на стадії проект.

Література

1. Moscow research forum. Классификация офисной недвижимости 2006 http://www.gvasawyer.ru/ImgResearch/clas_off_Msk.pdf.
2. Крумелис Ю.В., Маркус В.В. Оцінка офісної нерухомості. Журнал «Практика оцінки», 2007, №1
3. Державний класифікатор будівель і споруд. ДК 018- 2000
4. JakobKrauel CORPORATION BUILDINGS. Links 2008
5. Класифікація офісних приміщень Києва затверджена. Журнал „Commercial Property”, 3(7), 2004.

Анотація

Розглянуто принципові основи формування офісних будівель в умовах України.

Ключові слова: проектування, офіс, будівля.

Аннотация

Рассмотрено принципиальные основы формирования офисных зданий в условиях Украины.

Ключевые слова: проектирование, офис, здание.

Annotation

Of principle bases of forming of office buildings are considered in the conditions of Ukraine

Keywords: planning, office, building.

УДК 728

Л.Г.Бачинська, О.Ю.Терещенко

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОСТОРУ КВАРТИРИ ВИСОКОКОМФОРТНОГО ЖИТЛА У ПРИРОДНИХ УМОВАХ

Принципи формування висококомфортного житла як і інших його типів в Україні знаходяться на стадії становлення. На сьогодні достатньо чітко у міській структурі визначено місцеположення комплексів такого житла. Відповідно до рекомендацій Української будівельної асоціації житло, що відноситься до категорій "де-люкс" та "преміум", повинно бути розташоване в історичному або адміністративному центрі міста з доступністю до станцій метро до 10 хв., достатньо близько до міських зон відпочинку, щільність забудови не повинна перевищувати 8 тис./га – для "де-люкс" та 15 тис./га для "преміум". Дуже важливе значення має соціальний статус сусідів по дому [1]. По відношенню до площі квартир та їх планування – передбачається, що погляди замовника тут відіграють визначальну роль.

Російським досвідом формування фонду елітного житла сформульовані схожі принципи. Відповідно до запропонованої класифікації елітне житло у Москві розподіляється на класи "люкс", "А", "Б", субелітне та клас "С". Перші два пропонують будувати тихі вулички історичного центру, поблизу великих паркових масивів. Це нове будівництво за унікальними проектами з кількістю квартир в будинку – не більше 30, з розвиненою соціальною інфраструктурою. Для класу "Б" обґрунтоване розміщення у традиційно-престижних районах поблизу центра міста. Це нове будівництво або реконструкція за індивідуальними проектами з кількістю квартир у будинку до 80, з соціальною інфраструктурою меншої площі [2]. Зазначені параметри – найважливіші у порівнянні з вимогами до площі та планування квартир, котрі спеціально не обговорюються.

Отож, найціннішою міською територією з точки зору розміщення елітного житла в Україні та Росії вважається історичний центр. Але, враховуючи різні види діяльності, логічніше припустити, що найбільш прийнятними для замовників елітного житла (а ними є бізнесмени, працівники фінансової сфери та транспорту, представники державної адміністрації тощо [3]) будуть *ділянки з унікальною природою*, які забезпечать *контрастні* у порівнянні з напруженим робочим часом *умови повноцінної реабілітації*. За кордоном у країнах Європи *саме наявність природного чинника* надає високої вартості житлу.

У побудованих комплексах і проектних матеріалах орієнтацію на природу підкреслюють і композицією забудови (намагаючись зберегти природність

ландшафту або додаючи його внутрішніми дворовими просторами з зеленими насадженнями), і структурою житлового комплексу (максимально розкриваючи його на довкілля, використовуючи покрівлю, тераси, внутрішні подвір'ячка комплексу для влаштування зелених зон), й особливостями планування квартири, котра "відповідає" на унікальність оточуючого ландшафту суцільними скляними стінами, значною площею літніх приквартирних приміщень, нібито "розчиняючи" простір квартири на оточення, а також акцентуванням на природні матеріали в опорядженні фасадів і благоустрої придомової території.

Розкриття простору квартири в середовище візуально нібито забезпечує присутність природи у родинній чарунці, спостереження за її добовими та сезонними змінами зорово збагачує життєдіяльність і простір перебування людини, дозволяє їй сконцентрувати свою увагу, психічну діяльність і емоції на об'єкті, якісно протилежному інформаційно-насиченому полю мегаполіса, обумовлює для людини повноцінну релаксацію та реабілітацію її фізичних і психічних сил.

Компонент природи у квартирному просторі вимушує інакше сприймати його "начинку" (окремі приміщення, їх зв'язок між собою, їх орієнтацію на літні приквартирні приміщення). У закордонних проектах *інтеграція житла в оточення на рівні формування квартирного простору* здійснюється прийомами утворення *єдиного простору денної зони* з виокремленою за допомогою меблів та обладнання кухнею з лінійним, кутовим або острівним їх розміщенням; організацією двохсвітного простору з акцентуванням уваги на внутрішньоквартирні сходи і відповідним розкриттям денної зони на довкілля через лоджії, балкони, тераси та застосуванням розсувних скляних перегородок в бік терас; максимальним заскленням, інколи суцільним, що одночасно комбінується з трансформованими сонцезахисними екранами; для найбільшого залучення природного освітлення в приміщення також використовують світлові колодці див. рис. 1, б-г; 2, б-г).

Індивідуальна зона квартир організується стриманіше відносно денної: площі спалень та наявність санвузлів при кожній визначаються рівнем комфортності житла, часто групують блок санвузлів з гардеробними кімнатами, навіть з проходом в одне приміщення через друге.

Розподіл на дві основні зони відбувається чітко за вертикаллю або вони "розносяться" з використанням внутрішньоквартирних переходів, часто природно освітлених на об'ємно-незалежні та навіть рівноцінні за площею групи приміщень.

В українських проектах щодо особливостей формування загальної зони квартири частіше за все спостерігається стандартний підхід – розподілу на

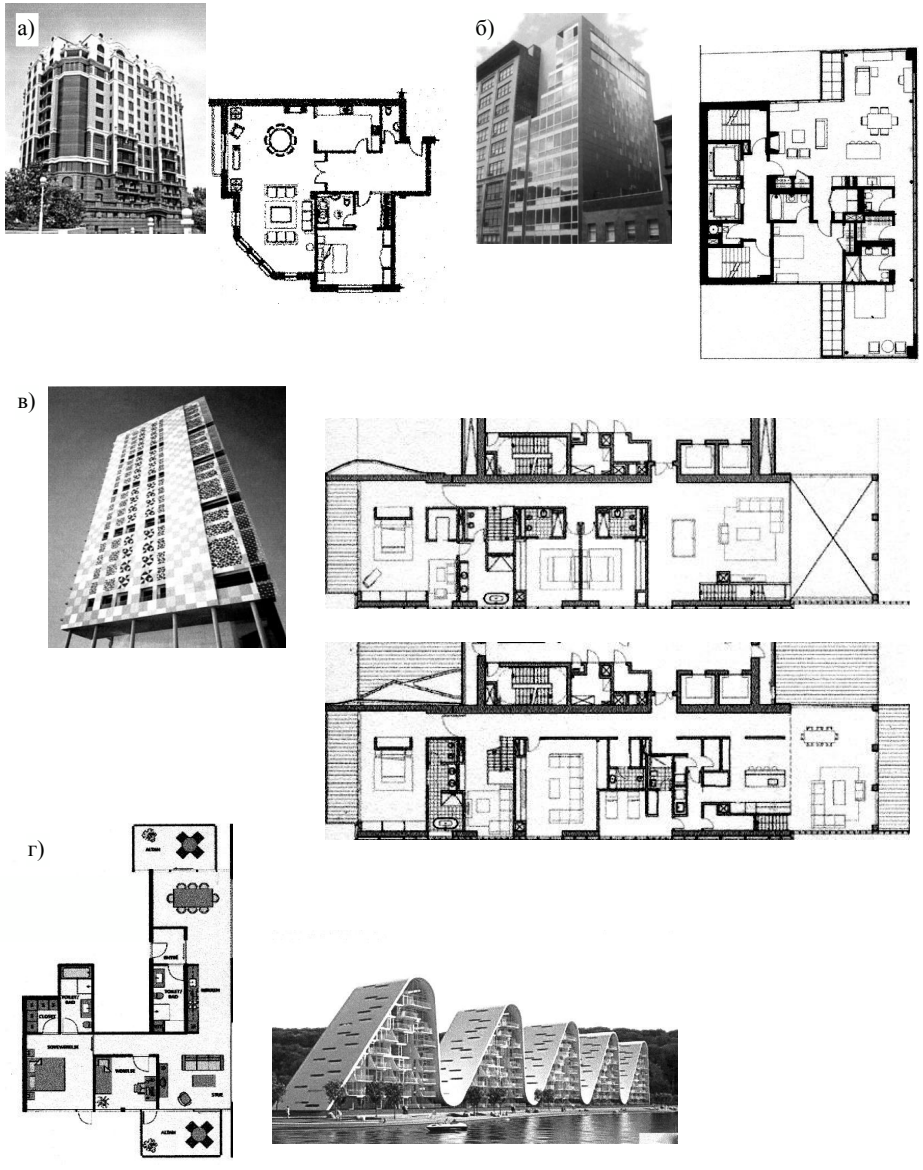

Рис. 1. Планування квартир висококомфортного житла у багатоповерхових комплексах: а – ЖК “Ambassador House”, м. Київ; *б* – ЖК “Avant Chelsea”, Christine Harper, New York, USA; в – “The origami”, Kann Finch, UAE, Meydan city, Dubai, UAE; г – “Wave residences”, ALT, Vejle, Denmark.

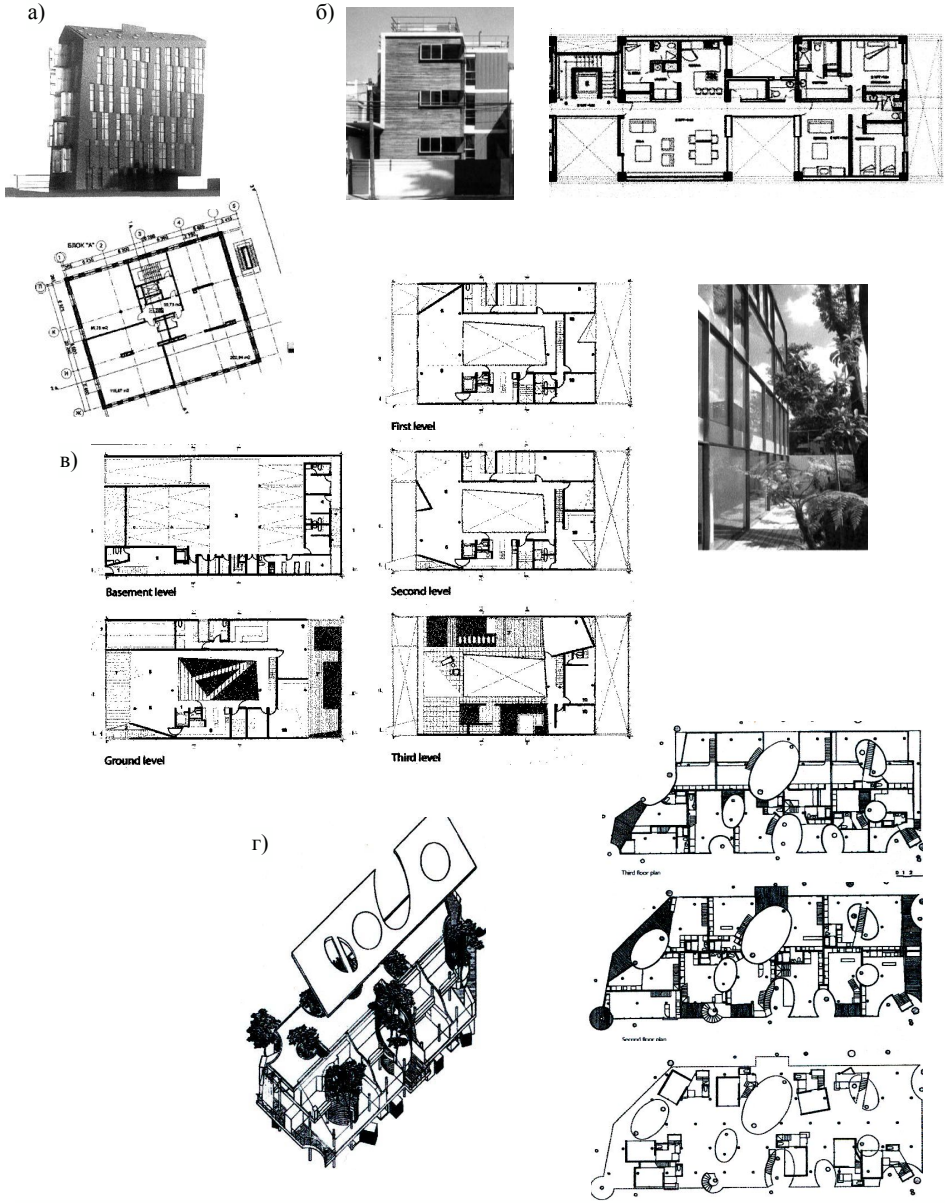

Рис. 2. Планування квартир у середньо – та малоповерхових комплексах висококомфортного житла: а – ЖК “Арт Хаус”, м.Москва; б - “Moliere 209 Building”, SCAP Arquitectura, Polanco, Mexico DF, Mexico; в - “CB 29 Building”, Dellecamp arquitectos, Colonia Polanco, Mexico DF, Mexico; г - ‘Hanegi Forest in Tokyo”, Shigeru Ban, Tokyo, Japan.

окремі приміщення або простір вітальні чи столової перетворений на єдине ціле (рис. 1, а). У московських проектах разом з типовими прийомами зустрічаються пропозиції з закріпленим місцем санвузлів та вільною площею квартири для реалізації індивідуальних вимог замовника в організації квартирного простору (рис. 2, а).

Можливість впровадження у практику вітчизняного проектування квартир висококомфортного житла з єдиним перетікаючим простором обмежується: 1) недостатнім осмисленням потреб у розвитку квартирного простору висококомфортного житла; 2) практично відсутністю вітчизняного досвіду будівництва будинків висококомфортного житла в унікальних природних умовах; 3) відсутністю відповідних рекомендацій з формування несучого конструктивного кістяка, зовнішніх стін та літніх приквартирних приміщень для таких споруд та комплексів.

У європейських проектах специфіка планування квартири і ступінь "участі" природи у формуванні квартирного простору значною мірою залежать від поверховості житлового будинку: у багатоповерхових будинках більше значення має візуальний контакт і опосередкований через скляні поверхні стін, балкони та терасі (рис. 1, б-г), у середньоповерхових і, особливо, малоповерхових – житло і природа сходяться докупи: дерева "ростуть" у внутрішніх подвір'ях, на терасах, оформлюють пішохідні проходи між окремими будинками і т.п. Вони стають нібито безпосередньою частиною квартири і своєю присутністю обумовлюють переорієнтацію погляду мешканців і, тим самим, візуальну ізоляцію квартири від сусідів і відчуття уособленості житла (рис. 2, в-г).

Спробуємо визначити параметри квартири висококомфортного житла. Порівняння площі приміщень у квартирах комфортного житла відносно рекомендованої ДБН В.2.2-15-05 (див. табл.) показало, що площа усіх приміщень приблизно у 1,5-4 рази перевищує запропоновану для соціального житла (вітальні – 2-4, кухні – у 5-3). На основі співставлення можна встановити середнє проектне значення окремих кімнат для висококомфортного житла: вітальні – 30-35 м^2, спальні на 1 особу – 20-25 м^2, робочих кімнат – 20 м^2. Інші параметри – див. рис. 3. Оскільки така квартира може бути призначена для індивідуальної діяльності "на дому", в ній, очевидно, слід передбачати три достатньо розвинені функціональні зони: а) житлову, що складається з денної частини для загальносімейного використання, призначену для сімейного відпочинку та позасімейного спілкування, включаючи прийом їжі, заняття за інтересами, культурно-побутові та інші функції, та нічної або приміщень індивідуального використання універсального призначення – індивідуальних кімнат членів родини та гостей з санвузлами і гардеробними; б) господарсько-

Таблиця

Розподіл за класами кількості житлових об'єктів м. Києва, що будуються (за даними компанії "Соцмарт")

Клас	Кількість будинків/комплексів, %
Економ	33
Економ-бізнес	8
Бізнес	23
Бізнес-преміум	14
Преміум	21
Де люкс	1

побутову зону, до якої можуть відноситися внутрішньоквартирні приміщення (приміщення родинного використання – кухня, пральня або робоча кімната, комори – та індивідуального – санвузли) і позаквартирні (гараж, майстерня, комора для садового реманенту); в) зону індивідуальної трудової діяльності з різним складом потрібних приміщень залежно від виду діяльності, яка може входити у склад квартири (при цьому бути розміщеною на будь-яких поверхах) або за умов великого об'єму контактів з відвідувачами і значної площі мусить бути розміщена тільки на першому поверсі і мати зручний підхід з боку вулиці та під'їзд зі стоянкою автомобілів, одночасно з ізоляцією її від зони спілкування з природою мешканців комплексу (рис. 3, А).

Залежно від категорії комфортності квартири встановимо мінімальну загальну площу на 1 мешканця, залежність кімнатності квартири від числа членів родини, частку площі житлових приміщень у загальній площі квартири тощо (див. рис. 3, Б). Чим вищим є рівень комфортності, тим більш розвинена система літніх приквартирних приміщень (у квартирах класів "де-люкс" і "преміум" разом зі звичайними їх типами можуть передбачатися і зимовий сад, й атріум, і солярій), тим різноманітніші типи санвузлів (у квартирах класу "де-люкс" ймовірне використання санвузлів з басейном, суміщених при кожній спальні, пральні), більший час інсоляції (понад 4 години) та інші якості (див. рис. 3, Б).

Отож, реалізацію поняття високої комфортності у квартирі можна досягнути через наступні заходи: а) організацію квартири в унікальних природних умовах і ймовірність широкого спілкування з нею мешканців квартири; б) достатню і вільну площу квартири (можливо в 1-2-3 поверхи з різною висотою приміщень та двома входами) та повний склад потрібних приміщень, що визначається вимогами замовника, включаючи і простори для індивідуальної діяльності на дому; в) можливість створення відповідно до запитів квартировласника унікального квартирного простору з різноманітними

А. Параметри комфортного житла

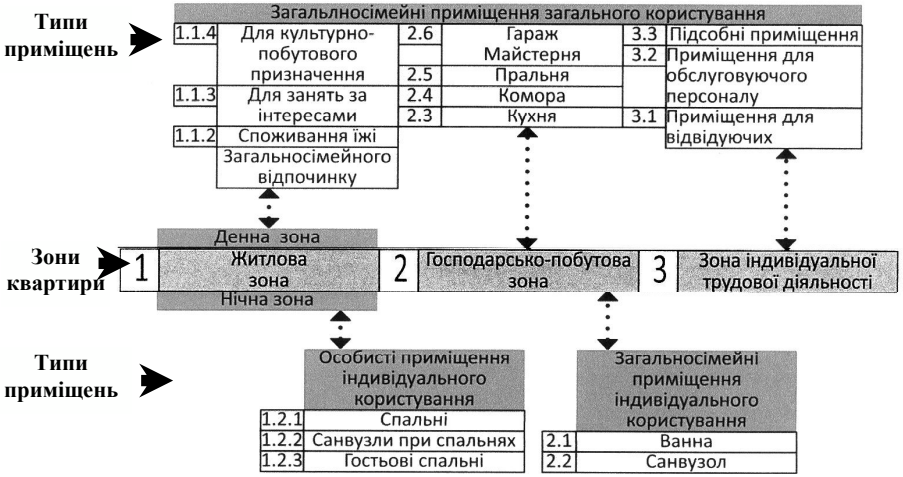

Б. Категорії комфортності комерційного житла

Параметри визначення категорій комфортності	Категорії комфортності		
	де-люкс	преміум	бізнес
Мінімальна загальна площа на 1 жильця	більше 40 м²	більше 40 м²	від 21 м² до 40 м²
Кількість кімнат	----------	m=n m=n+1	m=n-1 m=n
Відсоток житлових приміщень в загальній площі квартири	до 60%	до 60%	від 61 до 70%
Можлива кількість функціональних зон			
Наявність приміщень підзон	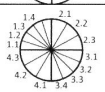		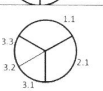
Забезпеченість санітарно-технічним обладнанням	1) 2Б+А+Г+Д 2) 2Б+2Г+Д 3) 1Б+$Г_{сп}$+Д	1) 1Б+2Г+Д 2) 1Б+1Г+В+Д 3) 1Б+1Г	1) 1Б+1Г 2) 1Б+1В
Кількість та характеристика літніх приміщень	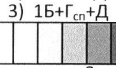	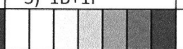	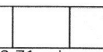
Висота стелі	вище 3 м	вище 3 м	від 2,71м і вище
Рівень інсоляції	більше 4 год	від 2,5 до 4 год	від 2,5 до 4 год

Примітки:

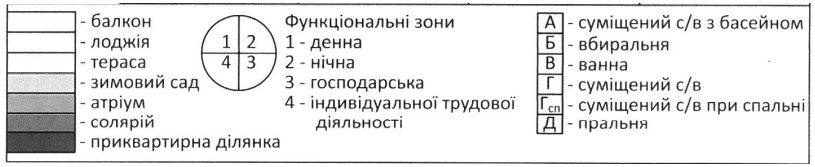

Рис. 3. Параметри комерційного житла та категорії комфортності

прийомами його формування, в тому числі на основі об'єднання окремих зон, створення перетікаючого простору у горизонтальному та вертикальному напрямках, розкриття вертикальних та горизонтальних комунікацій у простір теплих та літніх приквартирних приміщень з акцентуванням їх форми, дизайну, кольору в інтер'єрі приміщень, з візуальним об'єднанням просторів квартири і терас та інші прийоми, а також уособленість квартир у структурі комплексу (1-2 квартири на поверсі з орієнтацією на 3-4 сторони горизонту) і наявність ліфтів незалежно від поверховості будинку.

Забезпечити комфортні умови проживання відповідно до зазначеного переліку вимог, можна використовуючи каркасні конструктивні системи з широким кроком несучих опор (колон, пілонів) – від 6-7 м і більше[1], котрі не будуть обмежувати варіантність просторового вирішення квартири і її літніх приміщень, величину і варіантність розташування світлопрорізів, вирішення інтер'єру окремих приміщень і розставлення меблів та обладнання в них.

Апробація запропонованих рекомендацій з формування квартир висококомфортного житла була здійснена у проекті житлового комплексу в Дарницькому районі м. Києва, виконаному до магістерської роботи О.Ю.Терещенко за темою "Особливості формування житлових комплексів підвищеного комфорту в умовах рекреаційних зон міста". Єдиний житловий комплекс складався з чотирьох окремих частин різної конфігурації, в яких квартири висококомфортного житла в одному та двох рівнях різноманітного планування були подані у односекційних та протяжних змішаної структури блоках. Окремі їх приклади наведені на рис. 5.

Список використаних джерел:

1. http://u-b-a.com.ua/ua/class/.
2. Каталог «Проект Россия», 2004. – Вып. 4.
3. Бачинська Л.Г., Стогній А. Про вплив соціально-демографічної структури і купівельної спроможності міського населення України на номенклатуру і планування сучасного житла // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. – К.: КНУБА, 2009. – Вип. 21. – С. 310-328.

[1] Розмір кроку визначається прийнятою у проекті нормою забезпеченості загальною площею на 1 мешканця, між цими двома параметрами існує пряма залежність.

а)

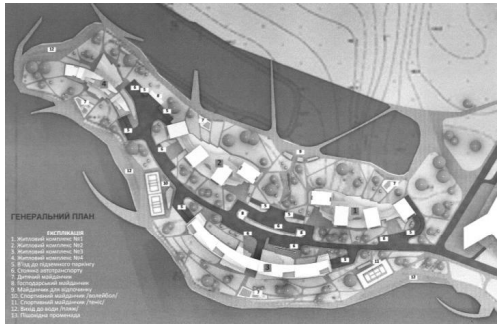

б)

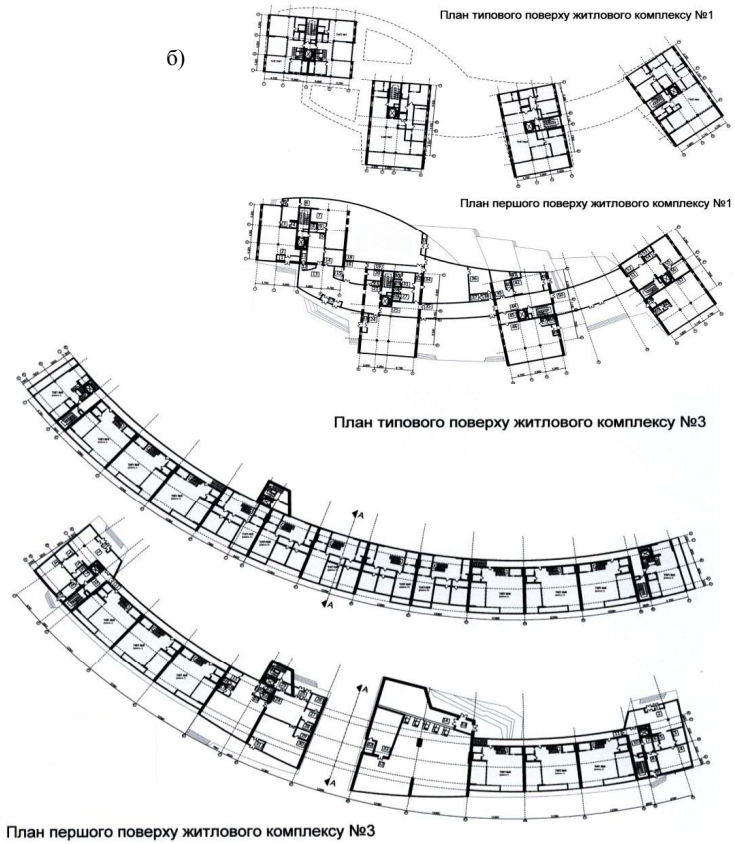

Рис. 4. Проект комплексу висококомфортного житла в природних умовах, Позняки-Осокорки, м.Київ (магістр архітектури – Терещенко О.Ю., науковий керівник – проф. Бачинська Л.Г., 2009): а – генплан; б - плани поверхів житлових комплексів.

А. Варіанти планування квартири
при закріпленому положенні сантехнічних комунікацій

Б. Варіанти планування квартири у двох рівнях

Рис. 5. Проект комплексу висококомфортного житла, Позняки-Осокорки, м.Київ **(магістр архітектури – Терещенко О.Ю., науковий керівник – проф. Бачинська Л.Г., 2009): плани квартир житлових комплексів**

Анотація

В статті розглянуто особливості формування квартирного простору високомфортного житла у природному оточенні. На основі порівняльного аналізу досвіду проектування таких будівель в Україні, Росії та європейських країнах наведені рекомендації щодо визначення параметрів високої комфортності, серед яких найважливішим є наявність унікальної природи та можливість повноцінного контакту з нею. Встановлений вплив природного чинника на планування квартири.

Ключові слова: висококомфортне житло, квартирний простір, природні умови.

Аннотация

В статье рассмотрены особенности формирования квартирного пространства высококомфортного жилища в природной среде. На основе сравнительного анализа опыта проектирования таких домов в Украине, России и европейских странах приведены рекомендации по определению параметров высокой комфортности, среди которых наиболее важным является наличие уникальной природы и возможность полноценного контакта с ней. Установлено влияние природного фактора на планировку квартиры.

Ключевые слова: высококомфортное жилище, квартирное пространство, природные условия.

The summary

In clause the features of formation of room space of high level of comfort of dwelling in natural environment are considered. On the basis of the comparative analysis of experience of designing of such houses in Ukraine, Russia and European countries the recommendations by definition of parameters of high comfort are given, among which most important is the presence of a unique nature and opportunity of high-grade contact with it. The influence of the natural factor on a lay-out of an apartment is established.

Key words: high level of comfort dwelling, room space, natural conditions.

УДК 728

Л.Г.Бачинська

РОЛЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТЕРАС У КВАРТИРАХ ВИСОКОКОМФОРТНОГО ЖИТЛА НА ПРИРОДІ

Місце розташування висококомфортного житла в унікальних природних умовах не тільки зобов'язує переглянути особливості формування житлового комплексу та його розміщення на генплані, структуру житлових будинків із забезпеченням для кожної сімейної чарунки орієнтації на довкілля, квартирного простору, що мусить постачати, з одного боку, умови вигод та необхідного рівня ізоляції індивідуального життя, а з другого, красу організації, виразність розкриття, мінливість та складність сприйняття квартирного простору. Якісні параметрі такої квартири перш за все визначаються наявністю багатої оточуючої природи, котрій повністю підкорена архітектура такого комплексу. У просторовій організації квартири засобами єднання людини з природою є великі світлопрорізи, різноманітні чималі за площею літні приквартирні приміщення та різноманітні заходи наближення природи до будинку.

Значення "спілкування" з природою для людини в сучасному світі невимірно цінно, оскільки забезпечує відновлення її фізичного та психічного здоров'я і передбачає не тільки споглядання людиною довкілля, але і специфіку функціонування у квартирному просторі і, особливо, - у літніх приквартирних приміщеннях. Саме важлива їх роль у зазначених умовах обумовлює їх чималу площу та параметри, достатні для розміщення у них зони побутового процесу[2] для відпочинку – родинного та індивідуального, прийому їжі, усіляких занять.

Розглянемо світовий досвід проектування і будівництва житла, котрий надає безліч зразків обережного ставлення до існуючої природи та *різноманітних прийомів наближення природи до житла.* У 1974 році в Японії був проведений конкурс на забудову і озеленення міського району, метою якого було доказати можливість існування зелених насаджень при високій щільності населення. Програмою конкурсу передбачалася поверховість не більше 5 задля простоти встановлення контакту мешканців з природою. Критерії оцінки проектів відбивали наступні умови: 1) потенції забезпечення реального співіснування природи та людини і реального здійснення будівництва; 2) постачання умов самітності проживання людей відповідними засобами взаємодії зелені та архітектури; 3) організованість вільних просторів між групами житлових будинків для можливості спілкування між людьми та людей з природою. На рис. 1 подані окремі проекти з матеріалів конкурсу. Рис. 1, а –

[2] Зона побутового процесу – це зручно розставлена група меблів та обладнання для виконання окремого процесу з врахуванням параметрів людини і її рухами, що здійснюються.

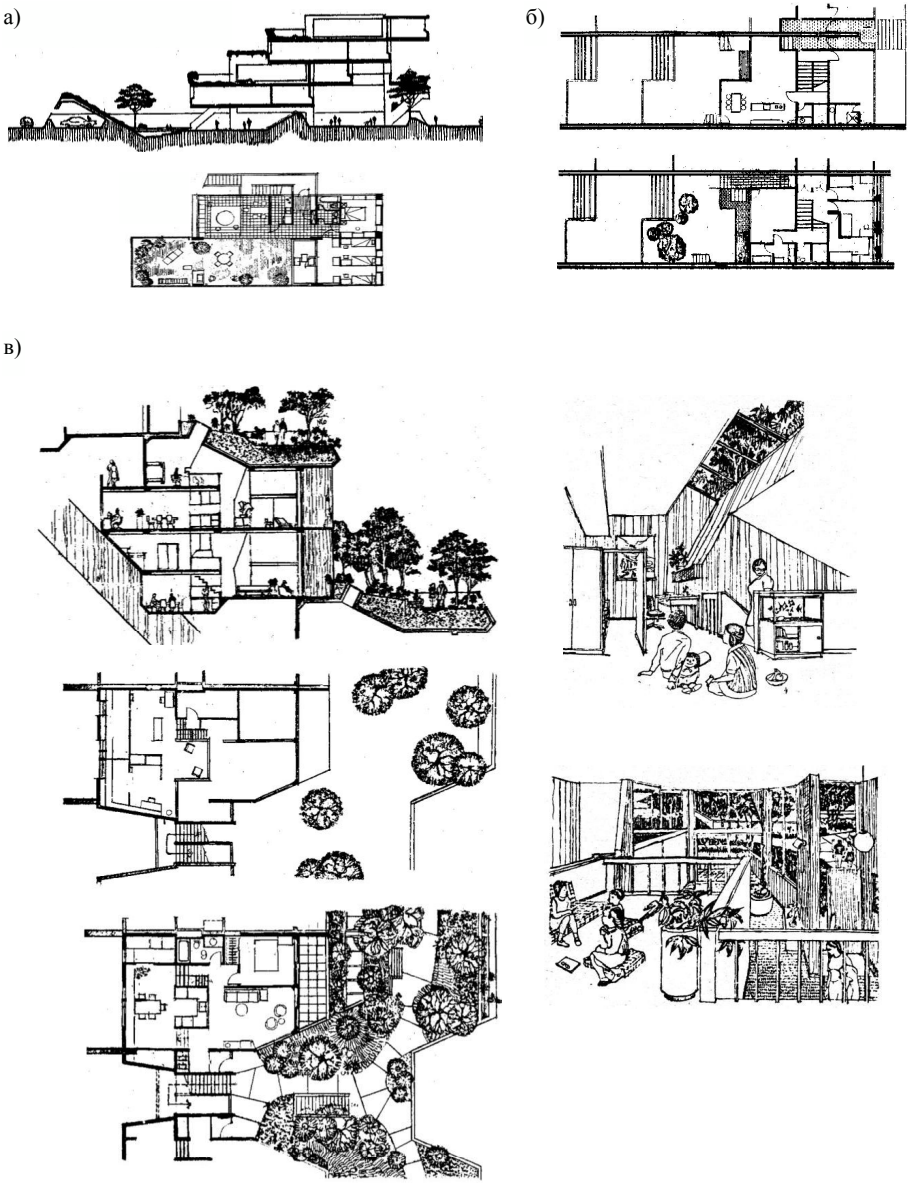

Рис. 1. Конкурс проектів будівництва та озеленення міського району з високою щільністю забудови, Японія, 1974 р.: а – середньоповерхова терасна забудова; б - блокована забудова; в – середньоповерхова забудова на схилах

середньоповерхова терасна забудова, в котрій при кожній квартирі передбачено велику терасу, яка за своєю сутністю є придомовою територією, де відбуваються різноманітні функції. Рис. 1,б – блокована терасна забудова на схилах з квартирами у 2-4 поверхи. При кожній квартирі є садок з деревами, влаштований на основі достатнього шару ґрунту (іноді він сягає 1,5 м). Рис. 1, в – середньоповерхова забудова на схилах із зеленими садками на даху кожної квартири, що утворює приквартирний (як прибудинковий) садок, і через вікна у покритті верхнього рівня квартири можна спостерігати крону дерев садка верхньої квартири. Зазначені проекти відносяться до першого напрямку взаємодії "людина-природа" – *наближення природи до житла та включення її у його структуру.*

Другий напрямок – *максимальне розкриття житла на природу,* забезпечення спілкування з нею за допомогою триквартирної тераси (рис. 2). На рис. 2,а поданий фрагмент проекту 15-поверхового житлового будинку під назвою "Проект максимум", головне завдання якого під час створення було знайти таку структуру житлового споруди, в котрій умови проживання у кожній трирівневій квартирі наближалися б до односімейного будинку. Великі тераси і скляні стіни відкривають красиві перспективи на оточення. Побудований у Штутгарт-Нойгероіті житловий комплекс "Пагорб" терасного типу об'єднує квартири звичайні, "мезонети" і квартирі, схожі на односімейні будинки (на рис. 2, б подані фрагменти планів 4-5 поверхів з квартирами "мезонет"). У всіх квартирах – тераси великої площі. Ще приклад – два 25-поверхових житлових будинки "Білі башти" у Мадриді, змішаної структури, багатокімнатна квартира з цього комплексу подана на рис. 2, в. Особливістю планування є розвинений, складний за плануванням та конфігурацією простір терас з чималим числом різних за функціональним призначенням зон побутового процесу – у першому рівні квартири та менший за площею – у другому рівні, котрий є частково навісом приміщень над першим поверхом, частково Г-подібним зі складним обрисом балконом.

Отож, *для обох напрямків формування структури житла на природі характерна наявність терас великої площі.* Крім того, у житлі для південних районів із спекотно-сухим (рис. 3, б) та спекотно-вологим кліматом (рис. 3, а) тераси у квартирах виконують різноманітну роль, і головне їх призначення містилося у створенні комфортного мікроклімату (за рахунок глибокої тіні охолодження повітря, формування його токів для зниження температури). Особливо доцільне проектування терас у спекотному кліматі, котрі є центром загальної зони квартири і являють собою так звану "буферну" зону (рис. 3, б). Між терасою та балконом утворюють розсувні скляні стіни, що допомагають по-різному її використовувати: наприклад, закривши зовнішню скляну стіну у

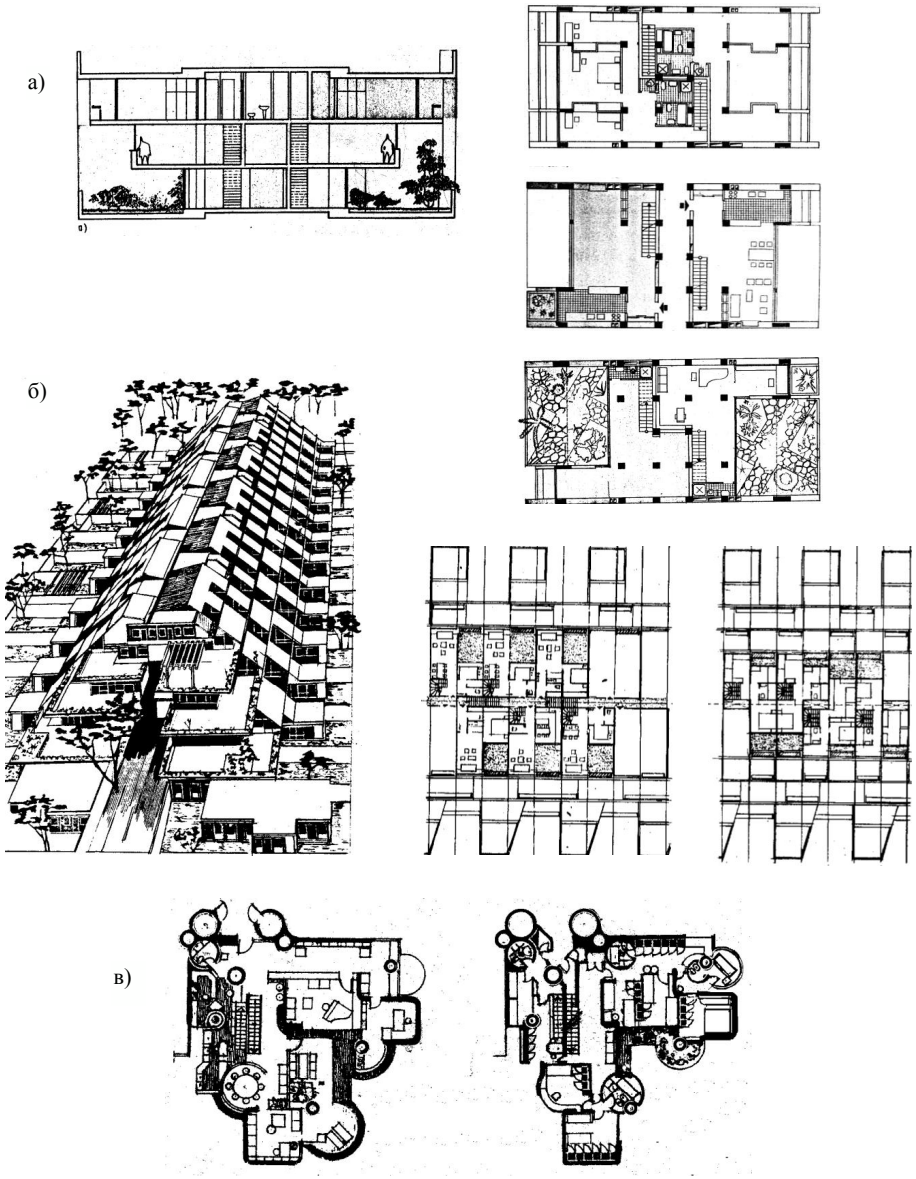

Рис.2 . Приклади вирішення літніх приквартирних приміщень: а – квартири типу односімейного будинку у 3 рівня у висотному житлі – “Проект максимум”, Массимо Маріо Котті; б – житловий комплекс “Холм”, Штуттгард-Нейгероит, Р.Фрей, Г Шредер; в - квартира у 2 рівні – “Білі башти”, Мадрід, Ф. Сайєнц де Ойза

Рис. 3. Приклади вирішення літніх приквартирних приміщень: а – експериментальний 5-поверховий будинок серії 1-43-9, І.Орлов, Л.Лавров та ін.; б – багатоповерховий будинок комбінованої структури, ТбілЗНДІЕП; в – плани квартир у дипломному проекті О.Терещенко, науковий керівник Л.Бачинська

холодну пору року, можна перетворити її на приміщення їдальні, розташованої між кухнею та вітальнею, розчинивши зовнішню стіну і скляні перегородки, що відокремлюють терасу від сусідніх приміщень, влітку організувати природний повітрообмін при одночасному зниженні температури повітря у квартирі.

Тераси великої площі у проектах відрізняються за конфігурацією, місцеположенням у плані квартири, розміщенням відносно фасадної лінії квартири, можуть бути висотою у 1, 2 та 3 поверхи. На рис. 4 подані варіанти вирішення терас, коли вони організовані на усю ширину квартири (висотою у 1-3 поверхи з рівною зовнішньою стіною – рис. 4.1, а, - з нависанням верхніх поверхів над нижніми – рис. 4.1, б, - з відступами верхніх поверхів відносно нижніх – рис. 4.1, в), коли тераса займає частину ширини квартири (при цьому квартира може мати складний периметр зовнішньої стіни – рис. 4.2 бути центром загальної зони квартири і другий рівень може повністю або частково накривати її – рис. 4.3, а, - або мати балкони у різних місцях – рис. 4.3, б).

У квартирах у двох рівнях важливим елементом інтер'єру є внутрішні сходи, котрі дозволяють розглянути простір квартири з різних точок, у неочікуваному ракурсі, тому їх ліпше розміщувати у відкритому просторі квартири, обираючи оригінальну форму і опорядження. У квартирах з двосвітнім простором терас і балконами на другому поверсі внутрішні сходи розміщують на терасах (в середині квартири передбачають дублювання сходів), у просторі між терасою та квартирою або тільки в самій квартирі (рис. 5.1, а-в).

Тераса чималої площі як літнє приквартирне приміщення є не тільки сезонним доповненням до квартири, але й: 1) суттєво впливає на організацію простору самої квартири; 2) стає особливим її "приміщенням", котре за специфіку своїх ролі (організовувати зв'язок), особливостей функціонування та прийомів розташування потребує уважного ставлення проектувальників.

Розмаїття функціонування терас обумовлено їх параметрами, "сусідством" з певними приміщеннями квартири і їх зонами побутового процесу та ймовірністю влаштування комунікацій між окремими зонами як на самій терасі, так і наближених до неї "теплих" приміщеннях квартири.

Таким чином, наявність тераси як "буферної" зони між внутрішнім простором та довкіллям проявляється розмаїттям взаємодій: а) через терасу здійснюється візуальний зв'язок між компонентами простору "будинок" - "природа" ("квартира" – "довкілля") та "будинок" – "будинок" (між окремими просторами квартири у декілька рівнів), за допомогою тераси отримуємо додаткові зв'язки "приміщення квартири" – "буферна зона" та "буферна зона" – "природа", котрі збагачують просторову організацію односімейної чарунки; б) розширюється палітра функціональних зв'язків у квартирі, котра постачається комунікаціями, що дублюють вздовж фасаду комунікації внутрішньоквартирні,

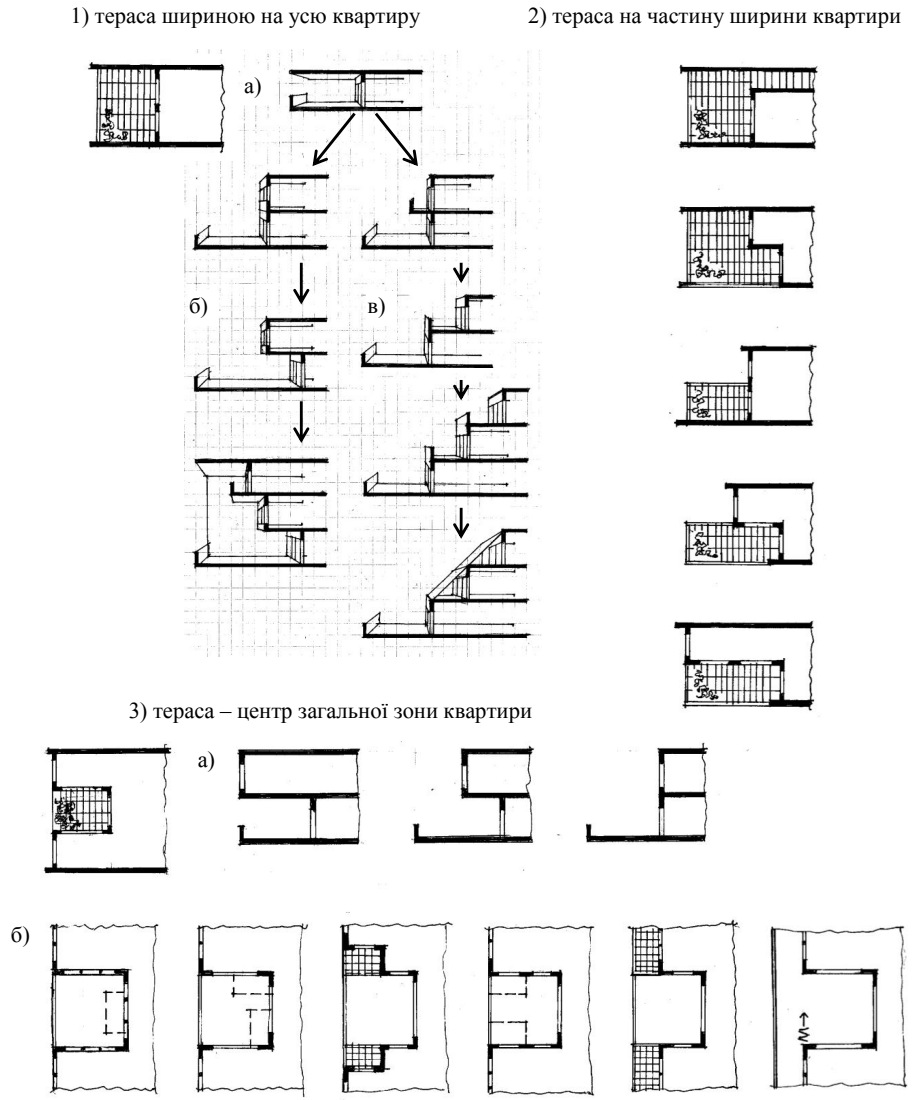

Рис. 4. Типи та місцеположення терас висококомфортного житла на природі: схеми планів та розрізів

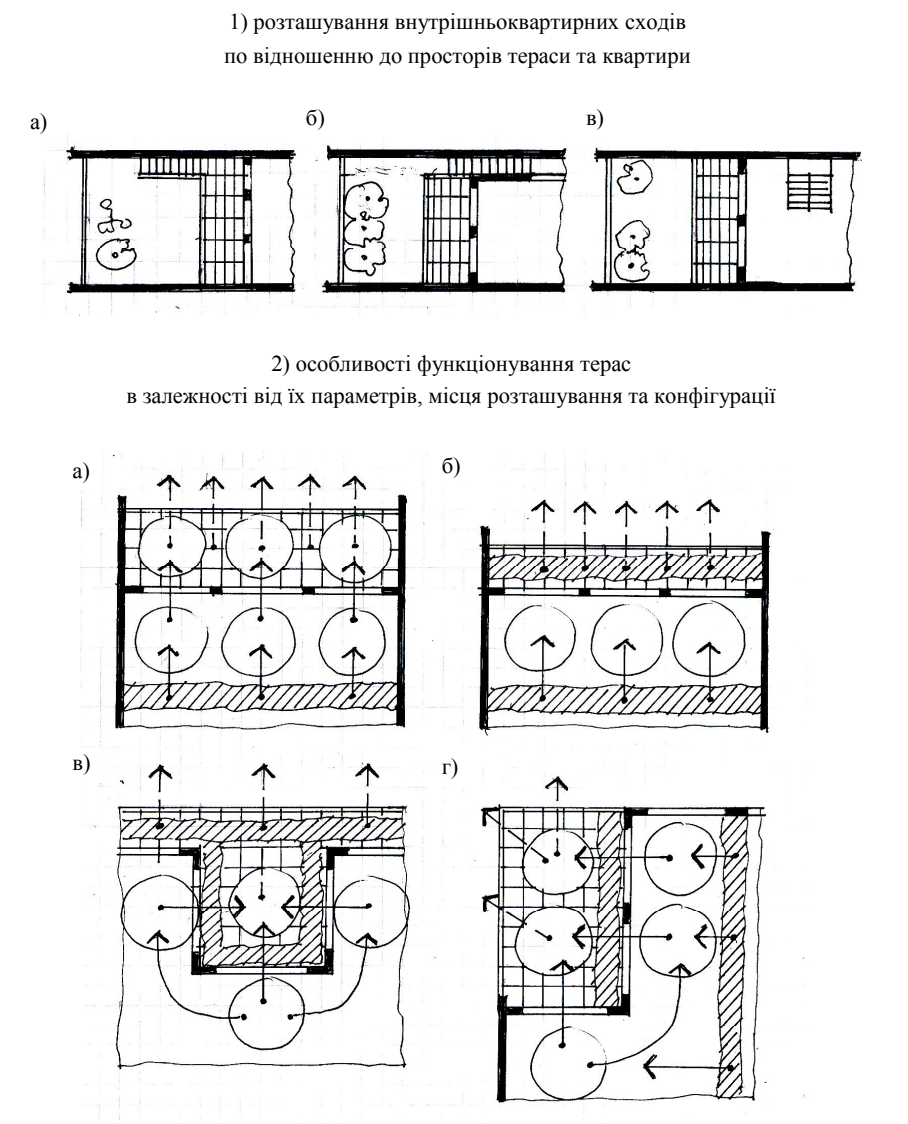

Рис. 5. Особливості проектування терас для висококомфортного житла

що проходять у напрямку "будинок" – "тераса" та з'єднують різні типи літніх приквартирних приміщень у межах однієї квартири (зв'язок "тераса" – "балкон"); в) тераси забезпечують можливість влаштування окремих зон побутового процесу під час перебування на свіжому повітрі, які можуть дублювати наближені зони у приміщеннях, доповнювати їх окремими спорідненими функціями, мати нові невеликі функції універсального призначення (приміром, невеликий куточок робочий або відпочинку), використовуватися для озеленення; г) тераси з трансформованими скляними перегородками, що є ядром загальної зони квартири, по-новому формують головний простір квартири, забезпечують можливість гнучкого його використання, доповнюють квартиру новими функціями, створюють інші умови зв'язку квартири з природою.

Наявність певних зон побутового процесу з їх раціональними фізичними параметрами і необхідність влаштування комунікацій (не менше ніж 75 см для пересування однієї людини) визначають параметри літніх приквартирних приміщень різного типу. Вузька тераса, котра дублює з зовнішнього боку внутрішньоквартирні комунікації, яка "збирає" зони побутового процесу у загальній зоні квартири, повинна бути не менше 1,20 м шириною, враховуючі тих, хто стоїть коло огорожі та проходить. Головна її функція – спостереження зо ландшафтом (рис. 5, б). Параметри широкої тераси, що повторює зони побутового процесу у загальносімейній зоні квартири, визначаються максимальною величиною зон побутового процесу (рис. 5, а). Коли необхідний прохід вздовж зон на терасах, то її глибину слід збільшити на 75 см, терасу – центр загальної зони – треба проектувати з врахуванням зручного розташування однієї-двох зон побутового процесу, комфортно зв'язаних з оточуючими приміщеннями квартири, і організації проходу навколо них. Красивим доповненням цього прийому є галерея-балкон вздовж фасаду, розрахована на візуальне спілкування з природою (рис. 5, в). Кутова тераса при квартирах Г-подібної конфігурації практично може слугувати прибудинковою територією і містити усі необхідні зони побутового процесу і майданчики для використання у теплу пору року. В ній можуть знаходитися зони побутового процесу, що повторюють квартиру, і нові універсального призначення, ширина тераси визначається зручністю їх розміщення, зв'язку з внутрішнім простором квартири та шириною комунікації на терасі; довжина тераси повинна бути комфортною для розміщення усіх потрібних зон побутового процесу.

Будь-які типи літніх приміщень (як і самі тераси, так і балкони, лоджії, що їх доповнюють) можуть мати скляні розсувні стіни і дахи. Влаштування великих світлопрорізів у стінах за наявність сонцезахисту дозволяє оглядати довкілля з приміщень та простір терас з різних рівнів квартири.

Намагання устрою терас різного типу у квартирах висококомфортного житла в унікальних природних умовах було здійснено у проекті житлового комплексу для Дарницького району м. Києва (див. рис. 3, в).

Список використаної літератури:

1. Japan architect. – 1974, - №4.

Аннотация

Рассмотрен опыт устройства приквартирных террас. Приведены рекомендации по формированию их типов и пространственной организации в квартирах высококомфортного жилища при проектировании его в уникальных природных условиях.

Ключевые слова: природа, квартира, высококомфортное жилище, террасы.

Анотація

Розглянутий досвід влаштування приквартирних терас. Надані рекомендації щодо формування їх типів і просторової організації у квартирах висококомфортного житла при проектуванні його в унікальних природних умовах.

Ключові слова: природа, квартира, висококомфортне житло, тераси.

The summary

The experience of the device of apartment's terraces is considered. The recommendations for formation of their types and spatial organization in apartments of high level of comfort of dwelling are given at designing it in unique natural conditions.

Key words: a nature, apartment, high level of comfort dwelling, terrace.

УДК - 427.82

Л.М.Ковальський, Є.А.Бевз

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО БІБЛІОТЕЧНОГО ПРОСТОРУ

Бібліотеки належать до групи найбільш значних установ освіти і культури. Своєю діяльністю бібліотеки активно сприяють розвитку науки і техніки, мистецтва, дослідницької роботі , вони забезпечують збереження національної спадщини, беруть участь в її освоєнні і пропаганді. Згідно міжнародної класифікації існують наступні види бібліотек: національні бібліотеки, масові загальнодоступні (або публічні бібліотеки), наукові бібліотеки, бібліотеки вищих навчальних закладів, шкільні бібліотеки , спеціалізовані бібліотеки.

Традиційно, під визначенням бібліотека, розуміють впорядковані збори книг, періодичних видань або інших графічних матеріалів, необхідний читачам для здобуття інформації, наукової роботи, освіти або загально-пізнавального читання

До складу традиційної бібліотеки належать такі приміщення: читальна зала, книгосховище, зона каталогів та абонементу, виставкова зала, службові приміщення персоналу, кафетерій, гардероб, кладові та технічні приміщення.

Науково-технічний прогрес, поява нових інформаційних технологій викликала революцію у сфері бібліотечної діяльності.

Схема “Формування простору традиційної бібліотеки”

Поступовий перехід від паперового носія інформації на електронний призводить до радикальної зміни у структурі бібліотеки, у формуванні внутрішнього простору.

Традиційна бібліотека знаходиться у стадії активної функціонально-просторової реорганізації. Виникає нова генерація бібліотечних будівель, у яких функції освіти, виховання і дозвілля поєднуються у безперервному, перетікаючому мультімедійному просторі.

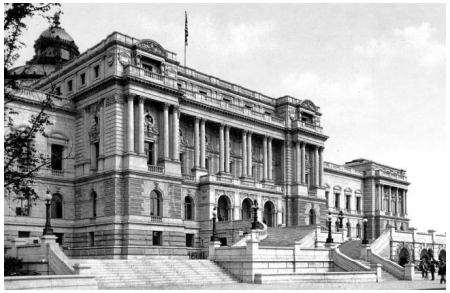

Бібліотека Конгресу у США

З’являються нові назви бібліотечних установ: цифрова бібліотека, медіатека, центр учбового ресурсу, інтелектуальний центр, крамниця ідей.

Цифрова бібліотека – це бібліотека, де колекції містяться у цифровому форматі, та доступні с комп’ютера. Інформація може бути розміщена локально, чи за допомогою віртуальних мереж (Інтернет, локальні мережі). Цифрова бібліотека існує ,як тип пошукової системи у каталозі колекції. Головна особливість такої бібліотеки у тому, що їй не потрібен простір для розміщення – цифрові данні (книжки, тощо) можуть бути передані на будь яку відстань завдяки всесвітнім мережам.

Таким чином, важлива освітня функція бібліотеки більш не прив’язана до архітектурного простору, як у традиційному сенсі до місця зберігання паперового формату книжки. Тоді , навіщо потрібна бібліотечна будівля? Відповідь у тому, що навіть традиційна бібліотека несла важливі функції соціального виховання та професійного спілкування.

Сучасна бібліотека починає поступово перетворюватися в *медіатеку**/ медіацентр - предметно-інформаційне середовище, що дозволяє працювати з інформацією, на будь-якому носієві - у вигляді книги, періодики, аудіо, відео, і комп’ютерних засобів (диски CD, DVD, Інтернету)і ін. У складі медіатеки співіснують бібліотека (для дітей, і дорослих), музей, мистецька галерея, інформаційний центр, візуальний центр нових технологій.

Досить цікава в цьому сенсі медіатека, побудована в японському місті Сендай. Будівля має вертикальне зонування за функціональним змістом, що дає можливість відвідувачу за бажанням переходити з кінозалу в читальний або відеозал, а з інформаційного залу - в дитячу зону або кафе.

*/Медіатека (від англ. media - посередник, носій, засіб; с грец. Θήκη - «місце зберігання») - це збори документів на різних носіях інформації .

У архітектурному рішенні, вражає об’ємно-просторова концепція будівлі медіатеки, яка яскраво виявлена у конструктивному рішенні: функціональні шари-поверхи нанизані на вертикальний каркас, утворений сплетінням віялових колон. Ці трубчасті конструкції також виступають медіа-артеріями систем інформаційного забезпечення.

Медіатека у Сендаї

На *бібліотеки вищих навчальних закладів* впливають нові форми та методи навчання : дистанційне, групова і проектна робота.

Навчання, засноване на проектній праці має більш глибоке зіткнення с бібліотечними ресурсами, особливо, коли супроводжується підвищенням кількості студентів, зайнятих спільною діяльністю. Групова робота , особливо навколо проекту, включає взаємодію між учнями, місце для інформаційних технологій, і також фізичний простір. Це спричиняє виникнення окремих місць для групової роботи, для самостійних занять, для проведення лекцій, мистецької діяльності.

Якщо, раніше бібліотеки навчальних закладів були тихими і відносно закритими будівлями з індивідуальними місцями для читання, сьогодні, вони багатофункціональні комплекси, своєрідні інтелектуальні центри (наприклад, нова будівля бібліотеки МГУ у Москві має назву - Інтелектуальний центр).

У більшості сучасних університетів бібліотека трансформована у Центр Учбового Ресурсу (Learning Resource Centre), який містить і традиційні освітні ресурси (книги, журнали, програмне забезпечення і аудіо/відео матеріали), і нові інформаційні ресурси (електронні журнали, бази даних, Інтернет). Традиційна роль бібліотекаря змінена на менеджера, утворюючого віртуальне навчальне середовище, щоб надати викладачам і студентам швидкий і якісний доступ до інформаційних ресурсів.

Бібліотека Вільного університету у Берліні

Публічні бібліотеки двадцять першого століття досить динамічні будівлі. Їх відмінні риси – варіабельність функціональної структури і розважально-освітня спрямованість діяльності. Концепція *публічної бібліотеки* ,як "крамниці ідей" ("Idea Store") досить яскраво підкреслює характер змін. Так у складі "крамниці ідей" є традиційна і медіа бібліотеки, дитяча бібліотека, інтернет-кафе, арт-студії, магазини, аудиторії для занять, зали для танцювальних і терапевтичних занять.

Сучасні будівлі бібліотек плануються з гнучкою планувальною структурою, щоб забезпечити максимальну стійкість використання при зміні функціональної спрямованості. Публічний простір збільшується, а простір коридорів і маленьких приміщень зникає.

Головні критерії дизайну будівлі сучасної бібліотеки це: варіабельність планувальної структури, об'ємно-просторова компактність, територіальна доступність, комфортабельність, безпечність, економічність, екологічність, максимальна стійкість використання на протязі довгого часу.

Всесвітні бібліотечні співтовариства працюють над автоматизацією каталогів, адоптацією он-лайн каталогів і впровадженню ПС терміналів.

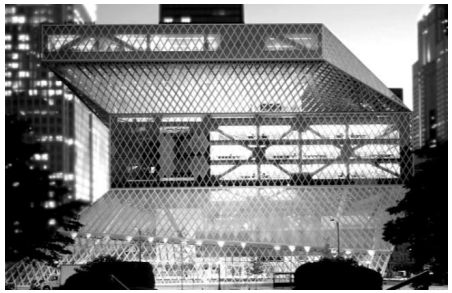

Публічна бібліотека у Сієтлі

Схема "Формування простору сучасної бібліотеки"

Інформаційні технології змінили засіб користування бібліотекою і вплинули на простір, зробив його концептуально новим. Крім того, вони активно впливають на образ архітектури будівель, формуючи специфічні вимоги до розміщення інформаційних систем, освітлення, вентиляції, кондиціонування, енерго-збереження.

З появою нових функцій, застарілі будівлі бібліотек вже не можуть задовольнити запитам сучасного інформаційного суспільства. Під впливом прогресу багато бібліотек, що залишалися тривалий час основними центрами освітньої активності населення, сьогодні гостро потребують функціональної реорганізації.

Отже у всьому світі у тому числі в Україні, відбуваються зміни в інформаційній діяльності, принципово змінюються вимоги до бібліотечних споруд. Разом с тим, необхідні нормативно-методичні матеріали відсутні.

Наукові публікації за цією темою підготовлені у Росії [1], базуються на матеріалах наукових досліджень 60-80-х років, і не враховують нові тенденції інформаційних технологій. На Україні відповідні дослідження взагалі не проводилися. Стає усе більш очевидним, що назріла необхідність розглянути і осмислити процеси, що відбуваються в цій області : визначити функціонально-планувальну структуру, знайти об'ємно-просторове рішення, відповідно до потреб сучасного суспільства.

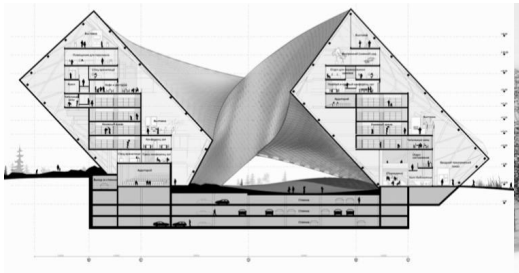

Проект національної бібліотеки Астани

Література

1. Библиотечные здания. Основные положения библиотечного строительства. Подред. Е.А.Фенелонова, Ю.П. Обросова, 1993
2. “Библиотечное пространство. Еволюция формы”/ статья проф. В. Нефедов
3. “Libraries and Learning Resource centres” / Brian Edwards, 2009
4. “Better by design. An introduction to planning and designing a new library building.”/Ayub Khan , 2009
5. “University architecture “/ Brian Edwards, 2002
6. http://archdaily.com

Анотація

Розглянуті сучасні тенденції в формуванні бібліотечного простору, вплив нових інформаційних технологій на функціонально-просторову структуру бібліотечних споруд. Визначена специфіка сучасних бібліотек, медіатек, центрів учбового ресурсу, тощо. Наведені приклади закордонного досвіду проектування та будівництва бібліотечних споруд.

Ключові слова: бібліотека, медіатека, центр учбового ресурсу, багатофункціональний простір, інформаційні технології.

Аннотация

Рассмотрены современные тенденции в формировании библиотечного пространства, воздействие новых информационных технологий на функционально-пространственную структуру зданий библиотек. Определена специфика современных библиотек, медиатек, центров учебного ресурса. Приведены примеры зарубежного опыта проектирования и строительства зданий библиотек.

Ключевые слова: библиотека, медиатека, центр учебного ресурса, многофункциональное пространство, информационные технологии.

Annotation

Have been considered modern tendencies in forming space of the library ,affecting a new information technologies in functional-spatial structure of library buildings .Have been determind specific features of modern libraries, mediatech, learning resource centres (LRC). The examples of foreign experience of planning and constracting buildings of libraries been resulted.

Keywords: library, mediatech, learning resource centre, multifunctional space, new information technology.

УДК 728

Н.В.Козлова

СУЧАСНІ НАПРЯМКИ ФОРМОТВОРЕННЯ ЗОВНІШНЬОГО ВИГЛЯДУ ВІТЧИЗНЯНИХ І ЗАКОРДОННИХ БАГАТОПОВЕРХОВИХ ЖИТЛОВИХ КОМПЛЕКСІВ (БЖК)

Архітектура міського житла має значний вплив на людину, займаючи ключове місце в процесі формування комфортного середовища її проживання.

Формоутворення зовнішнього вигляду міського житла завжди пов’язане з характером впливів екологічних факторів зовнішнього середовища і вимогами до його внутрішнього середовища. Сучасні досягнення архітектурно-будівельної науки і техніки істотно розширюють можливості адаптації огороджуючих поверхонь будівлі до різноманітних умов зовнішнього середовища.

Аналіз літературних джерел засвідчує існування трьох провідних напрямків у формуванні зовнішнього вигляду житла: *традиційного*, *техноцентричного* та *біоцентричного*. [1, 2]

Традиційний підхід до формування зовнішнього вигляду сучасного багатоквартирного міського житла найбільш часто зустрічається в архітектурній практиці (Рис. 1). Він характеризується використанням візуально непроникних, перфорованих огороджуючих поверхонь, які диференційовані на ряд типологічних елементів (вікна, двері, відкриті та закриті приквартирні приміщення, елементи екозахисту і т.д.). Всі ці елементи, хоча просторово виконують різні функції, але належать до одної фасадної поверхні.

Традиційний підхід до формування зовнішнього вигляду міського житла відображає забезпечення необхідних параметрів внутрішнього середовища житла конструктивно-будівельними, планувальними і пластичними прийомами. В основі **техноцентричного** підходу до формування багатоквартирного житла лежить процес диференціювання (розшарування) системи огороджувальних поверхонь (Рис.2). Він характеризується появою багатошарових стінових панелей, різноманітних сонце-, вітро-, опадозахисних влаштувань, вдосконаленням огороджувальних конструкцій. Матеріальна оболонка будинку при цьому, достатньо автономна і багатошарова, що дозволяє організовувати її і різним ступенем глибини, відношенням шарів, їх конфігурацією, візуальною проникністю і світлопровідністю кожного шару, використовувати «фасадотворчі», практично будь-які матеріали. Конструкція розглядається тут як відправна точка для вирішення художніх задач. Специфіку зовнішнього вигляду будинку при техноцентричному вирішенні надає використання металу

і скла на фасаді, активне застосування елементів інженерного обладнання (трубопроводів, вентиляційних шахт, інженерних влаштувань використання альтернативних джерел енергії).

Рис. 1 Традиційний підхід до формування зовнішнього вигляду сучасного багатоквартирного міського житла.

А - Житловий будинок в м. Нью-Йорк, США; **Б** - Житлова башта Дунаю Відень, Австрія; **В** - Житловий комплекс на просп. Героїв Сталінграду №24а в м. Києві; **Г** - Житловий комплекс по вул. Голосіївській в м. Києві.

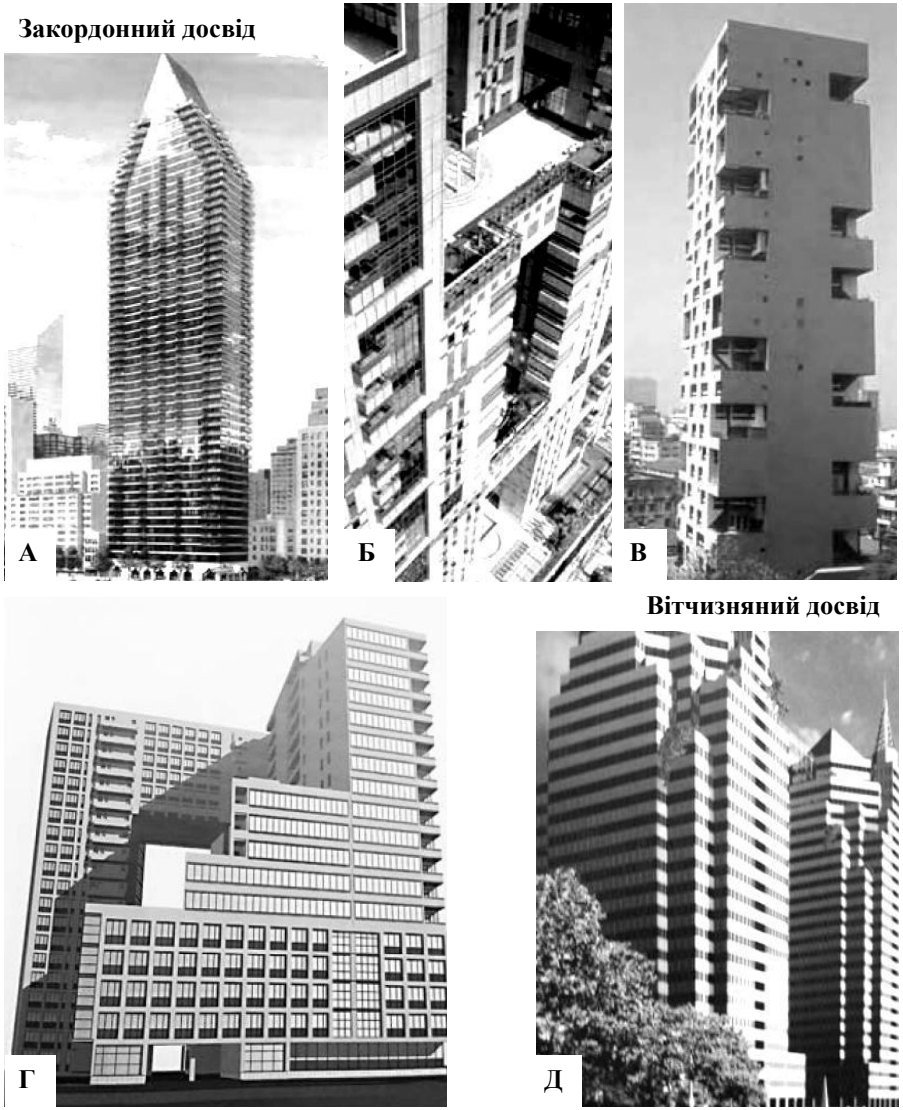

Рис. 2 Техноцентричний підхід до формування зовнішнього вигляду сучасного багатоквартирного міського житла.

А - «Башта 100» в м. Нью-Йорк, США.; **Б** – Житловий комплекс в м.Чанг Хо, Тайвань; **В** – Житловий будинок в м. Бомбей, Індія; **Г** – Проект житлового комплексу між вул. Ямською, Боженко і Лабораторною в м. Києві; **Д** - Проект житлового комплексу "Башти близнюки" в м. Дніпропетровськ.

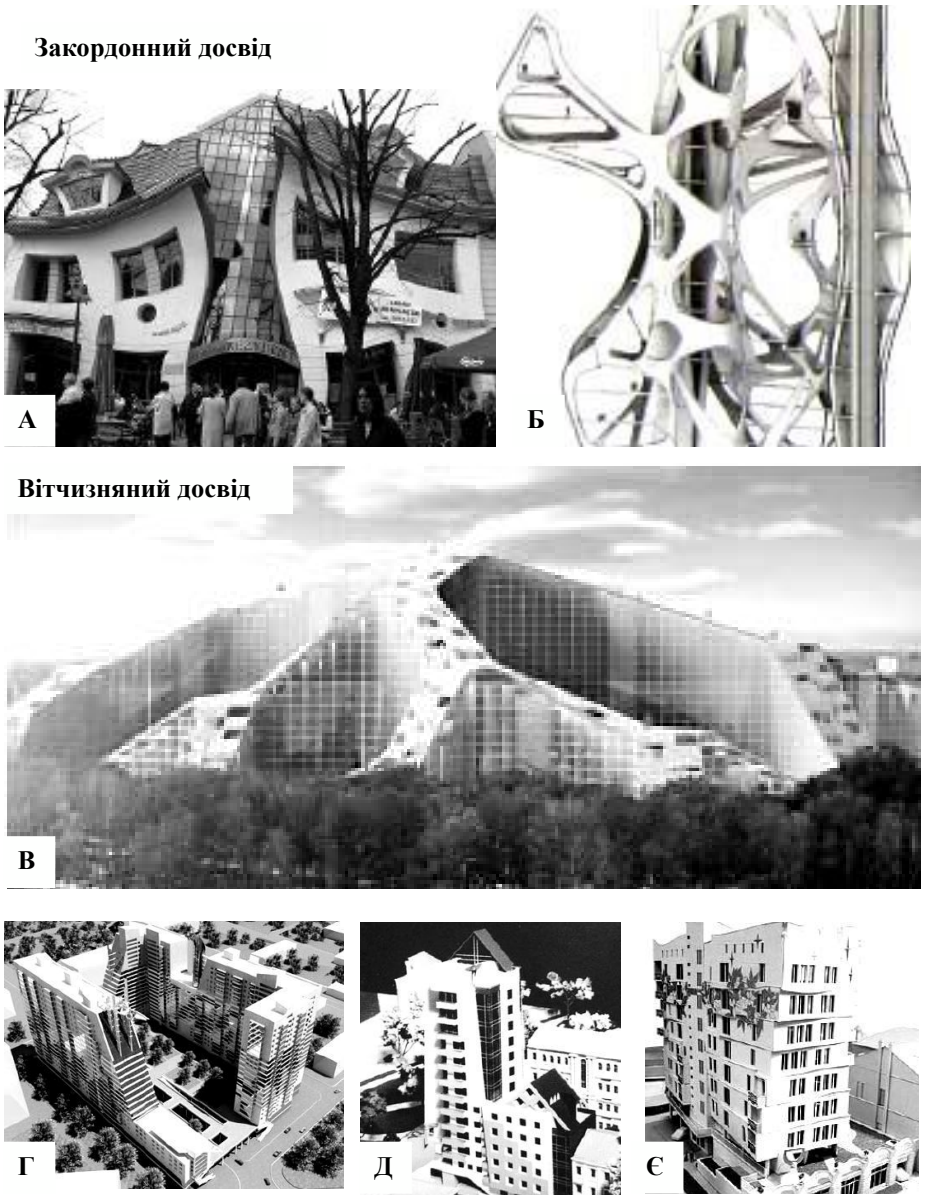

Рис. 3 Біоцентричний підхід до формування зовнішнього вигляду сучасного багатоквартирного міського житла.

А - «Горбатий будинок», Сопот, Польща арх. О'Гері; **Б** – Проект башти в Гонконзі арх. Н.Кук; **В** – Спільний українсько-датський проект житлового району по вул.Воскресенській в м.Києві; **Г** - Проект житлового комплексу на вул. Соціалістичній в м. Києві; **Д** - Проект житлового комплексу по вул. Шовковичній в м.Києві; **Є** - Проект житлового будинку по вул. Гоголівській №32 в м. Києві

Біоцентричний підхід спирається на застосування ефективних криволінійних ізоморфних форм (Рис.3). Біоцентричний підхід може також засновуватись на застосуванні виразних конструкцій, але є і інше його виявлення, коли матеріальна оболонка будинку не пов'язана напряму з його конструктивно-просторовою структурою. Цей підхід визначає гетерогенне розміщення матеріалу по оболонці будинку, враховуючи нерівномірність впливу зовнішнього середовища.

Важливим аспектом є вираження в пластичній організації поверхні перешкоди замість традиційної граматики стовпово-балкової конструкції (вертикалі і горизонталі) «нової тектоніки» неперервних поверхонь – складчастих, викривлених або шаруватих.

Біоцентричний підхід до формування житла звернений до пошуків нового вирішення екологічних проблем і створення максимально комфортних умов для контакту мешканця з природою. Тут використовується як розкриття внутрішнього простору в природне оточення, так і більш сучасний прийом включення форм живої та неживої природи в структури житлового будинку.[1]

Опрацювавши сучасний досвід формування зовнішнього вигляду житла, як вітчизняного так і закордонного, встановлено:

• всі три напрямки (традиційний, техноцентричний та біоцентричний) присутні в закордонній практиці будівництва міського житла;

• у вітчизняній практиці будівництва міського житла виявлено лише традиційний та техноцентричний підходи. Біоцентричний напрямок має місце лише в проектах молодих архітекторів і перебуває на стадії розвитку.

Література

1. Ю.С.Янковская, Чикота М.Ю. Современные подходы к формированию облика жилища. // Жилищное строительство. – 2007. - №8. – С.20-22.
2. Чикота М.Ю. Облик современного жилища в неблагоприятных условиях промышленного города (на примере г. Магнитогорска): Дис. канд. Архит.: 18.00.01/ - Екатеринбург: РГБ, 2007.
3. Бачинська Л.Г., Козлова Н.В. Принципи формування об'ємно-просторової композиції багатоповерхових житлових комплексів (БЖК) з врахуванням

вимог відеоекології //Сучасні проблеми архітектури та містобудування. – Київ: КНУБА, 2008, №20 - С.306-321.
4. Binder G. Sky high living: contemporary high-rise apartment and mixed used buildings/G. Binger. – Australia: The Images Publishing Group Ltd, 2002. – 256p.

Анотація

В статті розглянуто сучасні напрямки формування зовнішнього вигляду багатоповерхових житлових комплексів: традиційного, техноцентричного та біоцентричного, на основі вітчизняного та закордонного досвіду проектування БЖК.

Ключові слова: багатоповерховий житловий комплекс, зовнішній вигляд житлових будинків.

Аннотация

В статье рассмотрены современные направления формирования облика многоэтажных жилых комплексов: традиционного, техноцентрического и биоцентрического, на основании отечественного и зарубежного опыта проектирования МЖК.

Ключевые слова: многоэтажный жилой комплекс, облик жилых домов.

Abstract

The article deals with modern trends forming the appearance of multi-housing complexes: the traditional, tehnocentrycal and biocentrycal on the basis of domestic and international experience designing MHC.

Keywords: multi-housing complexes, appearance of houses.

УДК 728.31(045)

О.Ю. Запорожченко

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ПРОЕКТУВАННЯ І БУДІВНИЦТВА ІНДИВІДУАЛЬНОГО МІСЬКОГО МАЛОПОВЕРХОВОГО ЖИТЛА ЯК СТРУКТУРИ, ЩО «РОЗВИВАЄТЬСЯ»

На сучасному етапі формування ринкової економіки в Україні проблема житла лишається не розв'язаною для основної частини населення. Державне та муніципальне будівництво в містах майже припинено, планове господарство у цій сфері майже відсутнє.

В минулому державне масове житло, розраховане на середнього споживача, забезпечувало близько 12 процесів життєдіяльності сім'ї зі 118, відмічених ООН як тих, що реалізуються в житлі. У його архітектурно

планувальних рішеннях не враховувалися індивідуальні особливості споживача, образ життя сім'ї й інші соціально-демографічні характеристики.

Друга Всесвітня конференція з Поселень Хабітат II (UNCHS-Habitat – Центр Організації Об'єднаних Націй з Поселень людей), що відбувалася в липні 1996 р. у Стамбулі, загострила увагу на тому, що всі люди в однаковій мірі мають право на пристойне житло. Пристойне – означає відповідне всім сучасним вимогам з охорони здоров'я, безпеки та екології.

Згідно з рекомендаціями Хабітат II, уряди держав та місцеві органи самоврядування населених міст і районів мають сприяти новому житловому будівництву, що відповідає сучасним стандартам і одночасно доведення до цих стандартів житлового фонду, що склався , який підлягає реконструкції [1].

У програмному документі був схарактеризований зміст діяльності Хабітат II у сфері житла, як «розвиток планування, проектування, будівництва та реабілітації». У ньому також декларовано, що результат будівельної діяльності повинен «формуватись в гармонії з навколишнім середовищем та разом з екологічним ростом» демонструвати перевагу соціального життя [1].

Робоча конференція Хабітат у Відні (22- 23 листопада 1999 р.) пройшла під гаслом «Житло, що формує дружнє середовище». Вона була організована для держав так званого перехідного типу, включаючи держави Центральної та Східної Європи та СНД. До загальних стратегій екологічного житла, що, за думкою співучасників робочої групи по підготовці конференції необхідно дотримуватись архітекторам, серед іншого віднесено: проектування з розрахунком на довгий термін експлуатації таких типів та конструктивних рішень будівель, що могли б адаптуватися до стандартів якості житлового середовища, що змінюються, та бути відновленими, придатними до реконструкції [1].

Сучасні екологи часто трактують традиційне місто, як природну середову систему. До сфери екології зараз відносять не тільки збереження природних екологічних систем, але також збереження архітектурного середовища міста, що склалося. Відставання забудови, що склалася, від постійно зростаючих стандартів проживання ставить перед людьми, що живуть в містах складну проблему суміщення старого та нового, накладання всіх досягнень цивілізації на забудову, що несе в собі переваги та недоліки забудови минулого. На практиці таке житлове середовище потребує послідовного оздоровлення: ремонту, насичення сучасним сервісом та інженерним обладнанням, планувального ускладнення житлової чарунки та житлової забудови в цілому.

Історичні перетворення в Україні та бажання населення отримувати переваги сучасного комфортабельного житлового середовища призвели до активізації будівництва індивідуальних житлових будинків.

Практика сучасного містобудування свідчить, що площа територій, відведених під малоповерхову індивідуальну забудову, у наш час росте. Причому діапазон щільності забудови сягає від 23 – 433 чол/га [2].

Сьогодні індивідуальне будівництво є важливим засобом забезпечення населення комфортабельним житлом завдяки його наближенню до природи, зручності виховання в ньому дітей, більшої його пристосованості для задоволення різноманітних потреб власників через можливості трансформації і гуманізації житлового середовища, достатньої ізольованості даного виду житла, а також завдяки можливостям застосування даного виду житла в містобудівних ситуаціях, де малоповерхова житлова забудова найбільш доцільніша або єдиноможлива.

Результати соціально-економічних досліджень, які проводилися в ряді країн (США, Англії, Шотландії) і які свідчать про конкурентоспроможність малоповерхового житла по відношенню до багатоповерхового, наводять В.А. Косаківський [3] і О.І. Ржехіна [4]. Роботи в цьому напрямку велися багатьма проектними інститутами України і держав СНД.

За практичної відсутності державного житлового будівництва та великому попиті на власні квартири та будинки, малоповерхове індивідуальне будівництво в містах займає одне з головних положень в житловій політиці України.

Декретом Кабінету Міністрів України від 26 грудня 1992 р. «Про приватизацію земельних ділянок» був зроблений перший крок в напрямку розвитку ринкових відносин у житловій сфері і підвищенню ефективності використання міських земельних ресурсів: «На даному етапі приватизації підлягають землі, які надані громадянам для ведення особистого підсобного господарства, будівництва і обслуговування житлового будинку і господарських будівель (присадибні ділянки)».

Процес перетворення існуючої малоповерхової житлової забудови почався в Україні іще раніше, коли були скасовані обмеження на розміри і величину житлової площі так званих «дач» або садових будинків. Але стихійний розвиток забудови на земельних ділянках, до якого не були залучені серйозні архітектурні розробки, а також ведення будівництва переважно кустарним способом призвели, у багатьох випадках, до руйнування архітектури житлового середовища в цілому.

Отже, завдяки зміні економічної ситуації в Україні (появі можливості приватизації житла і міських земельних ділянок); зміні багатьох будівельних норм та правил; можливості ведення родинами власників приватної підприємницької діяльності (із введенням 1 травня 1987 р. в Україні закону «Про індивідуальну трудову діяльність»), та виходячи з реальних економічних можливостей населення і держави:

- первісні – в загалом нуклеарні молоді сім'ї забудовників мають в основному середній достаток;
- міські земельні ресурси під малоповерхову приватну забудову вкрай обмежені;
- зростаюча ціна землі і будівництва;
- і житло, і земельне володіння – приватна власність забудовника, а отже використовуватися вони будуть, як зазвичай, не одним поколінням сімей, близьких родичів, які виникнуть з часом з первісної сім'ї власника;
- формується новий (для нас) вид індивідуального міського малоповерхового житла.

Перед проектувальниками постає необхідність пошуку специфічної об'ємно-просторової структури міського індивідуального малоповерхового житла, в основу якої мають бути покладені основні принципи функціональної і художньої організації архітектурних просторів комплексної житлової забудови приватної міської земельної ділянки, що поетапно «розвивається» для максимального наближення архітектурно-планувальних рішень до задоволення потреб родини власників з урахуванням динаміки розвитку її соціально-демографічної структури, динаміки росту її матеріальної забезпеченості, участі членів родини у приватній підприємницькій діяльності тощо.

Коли міське малоповерхове індивідуальне житло є місцем прикладання праці власника, як у власному господарстві (садкові, городні та інші види робіт), так і на приватних підприємствах обслуговування і торгівлі, розміщених на одній із житлом земельній ділянці, тоді планувальна організація земельної ділянки має враховувати вимоги: ведення в сільськогосподарських робіт (обмежених в умовах міста), гігієни, санітарії, естетики упорядження будівель, високого рівня упорядкування озеленення тощо, на всіх етапах розвитку житла, а також вимоги ефективної роботи малого підприємства, що знаходиться у приватній власності мешканців.

Організація соціально-психологічного комфорту сімей різних типів, що проживають сумісно – нарізно на одній земельній ділянці, з урахуванням системі внутрішньо-сімейних і позасімейних зв'язків, ціннісних орієнтацій та багато чого іншого істотно впливає на формування малоповерхового житлового середовища, специфіку його розміщення в

містах, на його взаємозв'язок із системою культурно – побутового обслуговування, транспортом, місцями відпочинку, виробництвом і т. д.

Розглядаючи соціально – економічні передумови проектування і будівництва міського малоповерхового житла, як структури, що «розвивається» варто відзначити, що проектування саме даного виду житла з наданням замовнику (власнику - забудовнику) проектів індивідуальної малоповерхової житлової забудови з поетапним розвитком, дозволить ефективно організувати міське малоповерхове житлове середовище на тривалий термін, протягом життя декількох поколінь що буде економічно вигідним для населення і держави, а також буде відповідати всім міжнародним стандартам якості всіх етапах перспективного розвитку даного виду житла.

Список літературних джерел

1. *Буравченко С.* «Жилище и среда» Архитектурно – строительный журнал «Особняк» - 1 (15) 2000 стр. 4-5.
2. *Аларин А.С., Романов С.В.* Малоэтажная городская застройка повышенной плотности / Жилищное строительство № 1 1985 с. 24-25.
3. *Коссаковский В.А., Ржехина О.И.* Малоэтажная застройка : Обзор: – М., ЦНТМ, 1983.
4. *Коссаковский В.А., Ржехина О.И.* Малоэтажная застройка за рубежом: – М., 1985.
5. *Ануфрієнко А.В.* Реконструкция районов застройки в крупнейших городах УССР // Промышленное развития архитектурно-художественной и пространственной среды городов – КиевЗНИИЭП – К. 1981 – с. 56-61.

Анотація

Проаналізовано соціально-економічні передумови проектування і будівництва індивідуального міського малоповерхового житла, як структури, що «розвивається». Досліджено соціально-економічну доцільність як передумову проектування і будівництва даного типу житла в Україні. Ключові слова: індивідуальне житло, малоповерхове житло.

Аннотация

Проанализированы социально-экономические предпосылки проектирования и строительства индивидуального малоэтажного городского жилья, как «развивающейся» структуры. Исследована социально-экономическая целесообразность, как предпосылка проектирования и строительства данного типа жилья в Украине.

Ключевые слова: индивидуальное жилье, малоэтажное жилье.

Annotation

Проанализированы социально-экономические предпосылки проектирования и строительства индивидуального малоэтажного городского жилья, как «развивающейся» структуры. Исследована социально-экономическая целесообразность, как предпосылка проектирования и строительства данного типа жилья в Украине.

Ключевые слова: индивидуальное жилье, малоэтажное жилье.

УДК 725

Ю.В. Лисенька

ФУНКЦІОНАЛЬНА СХЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ ГОТЕЛЮ МАЛОЇ МІСТКОСТІ, НА ПРИКЛАДІ ГОТЕЛЮ « Löwengraben »

На тлі світової фінансової кризи повільним темпом і призупиненням будівництва відобразився сектор розвитку готельного господарства України. Призупинено зведення готелів високої класності міжнародних операторів, закрито проекти іноземних інвесторів за браком коштів. Брак відповідної кількості готелів в Україні залишається актуальним з наближенням чемпіонату Європи з футболу 2012 року. А отже міста, що прийматимуть туристів та учасників чемпіонату, а саме, Київ, Львів, Донецьк та Харків [1] потребують готелі висококласні та готелі середнього достатку.

Готелі малої місткості це сегмент готельного господарства, який повинен займати шістдесят відсотків загального об'єму для оптимальної функції туристичного бізнесу. Адже, готелі високої класності, великої місткості – це бізнес готелі, що працюють під керівництвом міжнародних операторів та надають послуги не лише ночівлі а також проведення конференцій, семінарів, самітів різних компаній. Наприклад, готелі мережі Marriott International [2], Rezidor Hotel Group, Accor і Global Hyatt Corporation, що вже функціонують в Україні мають наміри на зведення нових готелів. Але проекти зупинено через міжнародну економічну кризу. Завантаженість таких готелів відповідно знижується [2], за умови зменшення ділової активності. Такі готелі є дорогими і не прийнятними за ціновою політикою для звичайних пересічних громадян та туристів. Для туристичного напрямку більш раціональними є готелі малої місткості, що надають основні готельні послуги, мають одну, дві, інколи три зірки.

За прогнозами спеціалістів з маркетингу 2005 в Україні необхідно було збудувати 40 готелів різної категорії зірок, з них висококласних 10-11, безпосередньо в Києві – 4-5, 4 - в Криму, 2 - у Дніпропетровську. Спеціалісти надавали перевагу орієнтації зусиль на реконструкцію вже побудованих і діючих готелів, на підвищення їх категорій: модернізації готелів, таких як «Славутич», «Турист», «Братислава», за рахунок накопичених ними коштів [2]. Сьогодні згідно програми [4], «Готелі малої місткості Києва», до 2010 року в столиці заплановано збудувати 70 готелів на 2 тисячі номерів. Наразі в Києві функціонують 117 готелів різної форми власності й відомчого підпорядкування. Серед них двадцять три готелі великої місткості, більш ніж 100 номерів, шістдесят готелів малої місткості (до 100 номерів) та готелі без категорії, типу

гуртожиток готельного типу, з мінімальними готельними послугами. Таким чином, готелі Києва мають 8,7 тисяч номерів, що забезпечують 15,6 тисяч місць для одного мільйону людей за рік. Третя частина від мільйону – іноземні громадяни, що відвідують Україну з питань бізнесу. Серед нововведених готелів малої місткості, збудованих за 2007-2008 роки різного рівня комфорту є «Верховина», «Все + разом», «Джинтама», «Жайвір», «Одісей», «Паллада-2002», «Сокол», «Адрія Трэвел», з яких один готель має три зірки, шість готелів – дві зірки, та п’ять готелів не сертифіковані за категорією комфортності.

В межах програми «Готелі малої місткості Києва», що розроблено київською міською державною адміністрацією відзначено високий рівень рентабельності саме таких готелів [5]. Готелі, що потребують великих капіталовкладень з тривалим часом окупності через міжнародну світову кризу заморожено та відкладено на невизначений термін. Так, в селищі Щасливе по бориспільській трасі призупинено будівництво готелю «Radison Sas», австрійська інвестиційна компанія «GLD-Invest-Ukraine» зупинила проект готельно-офісного комплексу в Києві, російська компанія «Інтурист» заморозила будівництво навіть декількох готелів економ класу [6]. Все це свідчить про необхідність переглянути можливі потенційні реконструкції, модернізації та зведення готелів саме малої місткості в Україні, особливо враховуючи брак іноземних інвестицій. Адже крім насичення місць у готельному господарстві, необхідно витримати максимальну якість готельних послуг та сервісу кожного готелю, незалежно від його категорії зірок.

На прикладі будівлі, що успішно реконструйовано під готельну функцію, окреслимо функціональну схему організації готелю малої місткості сучасного типу та основні послуги і сервіс. Отже, «Löwengraben» - перший тюремний готель в Швейцарії! Ця історична будівля була збудована 1862 року і діяла як в’язниця до осені 1998 року (рисунок 1). Колись, люди, що були заточені в стіни цієї споруди, мріяли втекти понад 135 років, а туристи та мешканці міста насолоджуються унікальною атмосферою готелю-тюрми та його рестораном. І ще більше «Löwengraben» є перша в’язниця, звідки ви ніколи на матимете бажання поїхати. Можливо ви себе там закріпачите? Готель не має певного оператора, але успішно функціонує в сегменті готелів малої місткості. Як і кожна будівля, в якій перебуває людина, готель також повинен мати власний характер й атмосферу. В цьому готелі така атмосфера існує, поряд з вишуканим сервісом, гарним співвідношенням якості готельної функції до вартості перебування. Готель розташований в центральній, найживописній історичній частині міста Люцерн, на відстані 10 хвилин ходою від центрального залізничного вокзалу (рисунок 2).

Рис.1. Готель «Löwengraben». м.Люцерн, Швейцарія.

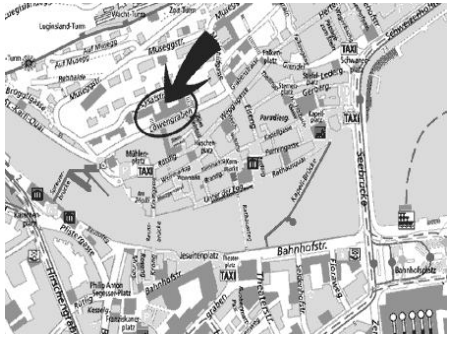

Рис.2. Схема розміщення готелю «Löwengraben» у системі м. Люцерн.

За архітектурно-планувальною структурою 4-ри поверхова будівля Т-образна за планом, коридорного типу з кімнатами на дві сторони, що відповідає схемі готелю і не потребує значних будівельних перетворень для розміщення готельної функції. На першому поверсі розташовані, вхідна група з реєстрацією для туристів, ресторан з приміщеннями для кухні, дискотека та музей. Будівля має всі необхідні вертикальні комунікації, сходова клітина, ліфти пасажирський та господарський. План готелю показано на рисунку 3. Номерний фонд містить три типи номерів, які також діляться для тих хто палить і не палить. Всі номери обладнані ванними кімнатами, кондиціонерами, телевізорами, кабельним телебаченням. Готельний сервіс також пропонує послуги прання, стіл інформаційного екскурсійного обслуговування, інтернет - бронювання номерів та замовлення квитків, сніданки. За первинним призначенням будівлі, кімнати мають невелику площу але достатню за нормативами для стандартних номерів готелю категорії 1,2 зірки. Площа стандартного номеру 9-12-14м^2.

Готельні номери підрозділяються на типи:

- *стандартний плюс (hotel suites)*, з розміщенням на дві особи. Номер обладнано ванною кімнатою, кондиціонером, антикваріатними меблями та телевізором; Номер має площу 12-14м^2 і може бути об’єднаний з іншим номером для створення двокімнатного, розташовані на другому поверсі зі сторони фасаду, що виходить на вулицю;
- *стандартний (most wanted)*, з розміщенням 2-3 особи. Номер має площу 9м^2 , обладнаний душовою кабіною, раковиною та санвузлом. Ліжка можуть бути одне на дві особи, або два, одне над одним;
- *консервативний (jail conventioanal)*, з розміщенням 2 особи. Номер має площу 9м^2 , обладнаний душовою кабіною з санітарним прибором, раковиною. Опорядження номера має пофарбування стін, грати на вікні-

бійниці, дзеркало над раковиною, стілець, гачок на стіні для пальто. Справжній дух ув'язнення, рисунок 4.

Незалежно від типу номеру, всі приміщення чисті і вишукані за оформленням та атмосферою. Щодня замінюється білизна та засоби миття для ванної кімнати. Відчуття ув'язненості створюють товсті стіни, з маленькими вікнами, обрамленими міцними гратами (рисунок 5). Опорядження стін являє собою пофарбування в білий колір. Кольори меблів чорні або темно коричневі. Грубі важкі двері (рисунок 6) з значною кількість клепок та віконцем, в яке заглядав наглядач до ув'язнених. Рисунки 7 та 8 відображають атмосферу, характер та внутрішній дизайн готелю.

На основі розглянутого готелю можна зробити пропозиції щодо освоєння історичних будинків під готельну функцію.

На рисунку 9 показано функціональну схему організації готелю малої місткості на прикладі дослідженого готелю у місті Люцерн.

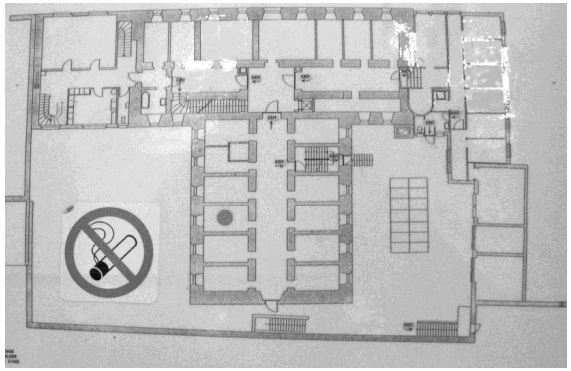

Рис.3. План готелю «Löwengraben» у м. Люцерн, Швейцарія

Рис.4. Номер *консервативний (jail conventioanal)*, у готелі «Löwengraben» у м. Люцерн.

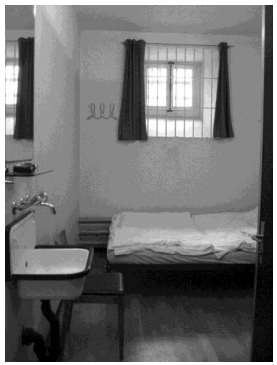

Рис.5. Вікно з гратами в номері готелю «Löwengraben» у м. Люцерн.

Рис.6. Вхідні двері до номеру готелю «Löwengraben»

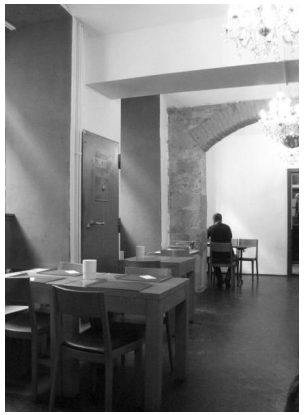

Рис.7. Ресторан готелю «Löwengraben»

Рис.8. Коридор готелю Löwengraben» у м. Люцерн, Швейцарія.

Функціональна схема організації готелю малої місткості містить такі основні групи:

- *вхідна група* (вестибюльна група приміщень); до її складу входять зони рецепції, реєстрації подорожуючих, зона інформації, відпочинку та очікування, камера схову та обмін валют; вхідна зона має прямі зв'язки з наступними готельними групами: номерний фонд, адміністрація готелю, ресторану та його групи приміщень, технічною групою, та групою дозвілля;
- *група номерного фонду*, що має декілька типів номерів, від стандартного до підвищеного комфорту; кількість номерів 40-50, що розраховано орієнтовно на 100 місць;
- *група приміщень дозвілля* (блок культурно - дозвілевого призначення) містить, в конкретному випадку, музей первинної функції будівлі та приміщення дискотеки;
- *група підприємств харчування* містить ресторанний блок з виробничими і складськими приміщеннями;
- *група приміщень для персоналу*;
- *група технічних приміщень*, що містить інженерні приміщення, приміщення для прання, комори та білизни, складські кімнати;
- *комерційна група приміщень*, до складу яких входять магазини, перукарня, інтернет - кафе, бутіки ;

Схему створено за власними дослідженнями готелю «Löwengraben».

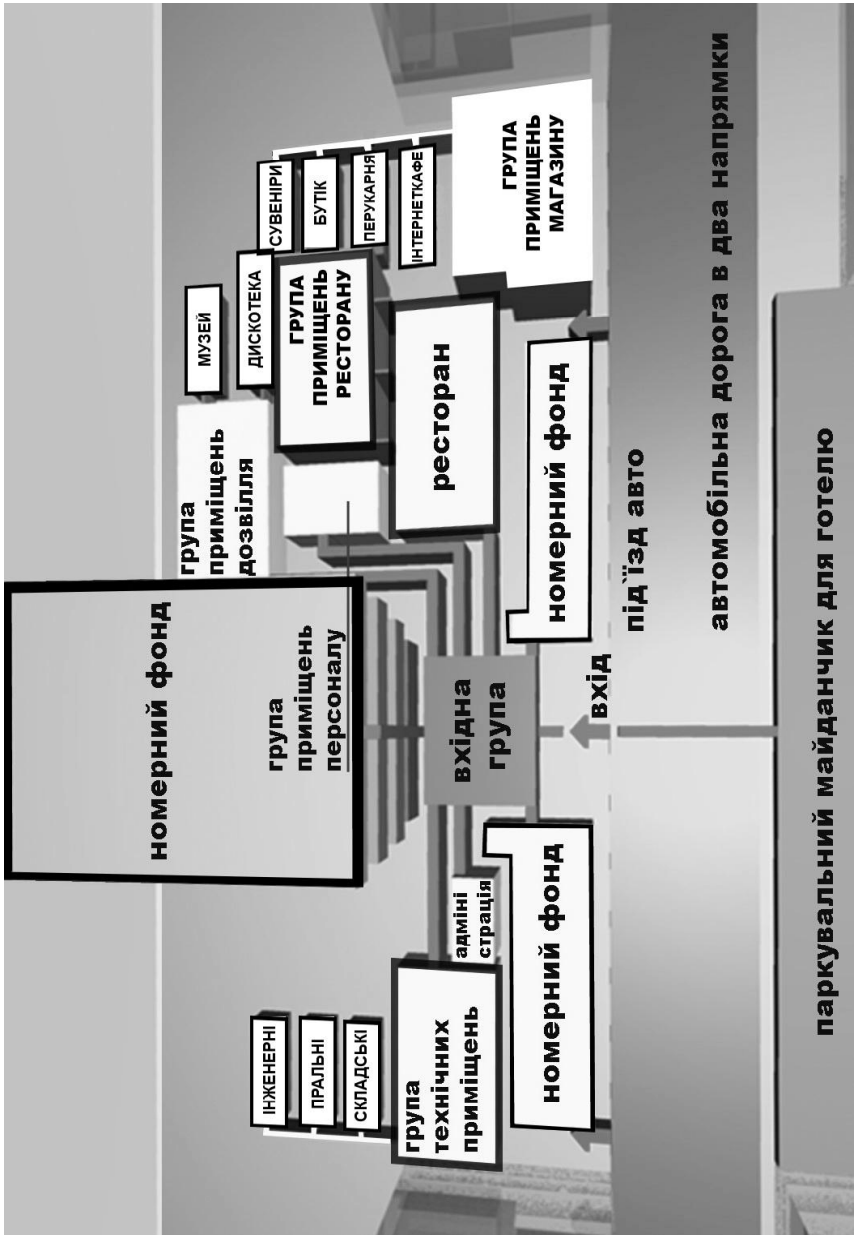

Рис.9. Функціональна схема організації готелю малої місткості на прикладі готелю «Löwengraben» у місті Люцерн, Швейцарія.

Література

1. Витяг з засідання Виконавчого комітету УЄФА у Бухаресті, 13 травня, 2009 р. http://tsn.ua/ru/sport/evro-2012-proidet-v-chetyreh-ukrainskih-gorodah.html
2. Аналіз типології готельних комплексів операторів (на прикладі оператора «marriot international»). с.238./ Сучасні проблеми архітектури та містобудування: Наук.техн.збірник.-К., КНУБА, 2005.-Вип.14.-286с.
3. http://www.prohotel.ru/news-105579/0/
4. http://www.kmv.gov.ua/ru/print/news.asp?Id=59966
5. http://www.prohotel.ru/news-2682/0/
6. http://www.prohotel.ru/news-106099/0/
7. Рекомендации по проектированию гостиниц малой вместимости / ЦНИИЭП жилища. М. 1982.
8. ЗАКОН УКРАЇНИ «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу», (прийнятий 27.11.2003 р.)
9. СниП II-79-78* «Гостиницы».
10. ДБН В.2.2-20:2008. Готелі. Київ. Мінрегіонбуд України, 2009р.

Анотація

Проведено дослідження готелю малої місткості, що розміщений в історичній будівлі і мала первинну функцію в'язниця в місті Люцерн, Швейцарія. Запропоновано функціональну схему організації готелю малої місткості для створення подібних в Україні, на прикладі дослідженого.

Ключові слова: готель, функціональна схема.

Аннотация

Проведено исследование гостиницы малой вместимости, размещенной в историческом здании, с первичной функцией – тюрьма, в городе Люцерн, Швейцария. Предложена функциональная схема организации гостиницы малой вместимости для создания подобных в Украине на примере исследованного.

Ключевые слова: гостиница, функциональная схема.

Annotation

This article contains the investigation of the hotel of low capaciousness, located in historical building, the primary function of which was a jail. The hotel is located in Lucerne, Switzerland. The functional scheme of organization of low capaciousness hotels was proposed in this article in order to enable the possibility of establishing the hotels of the kind in Ukraine.

Keywords: hotel, functional scheme.

УДК 72.03: 128

О.Л. Михайлишин

РОЗВИТОК ТИПОЛОГІЇ ЖИТЛА НА ВОЛИНІ У 1920-30-х РОКАХ НА ПРИКЛАДІ ЗАБУДОВИ КВАРТАЛІВ ДЛЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Постановка проблеми. Протягом багатьох століть північно-західний регіон України, зокрема історична Волинь, була територіальною складовою різних європейських держав, внаслідок численних переділів почергово опиняючись на їх східних або західних кордонах. Статус одвічної „околиці" та далекої провінції в результаті не сприяв соціально-економічному розвитку більшості населених пунктів. Особливо це стосується періоду перебування краю у складі Російської імперії протягом кінця XVIII - початку XX століть. Як відомо, після 1918 року, коли знову відбулися територіальні зміни в центральній частині та на сході Європи, Волинь увійшла до складу Другої Польської Республіки. Нова влада була змушена дбати не лише про соціально-економічну відбудову регіону після першої світової війни, але й про зміцнення східного кордону держави – з Радянською Україною.

Вказані процеси відбувались в регіоні у трьох напрямах: шляхом розбудови „військових містечок" в містах і формування житлових кварталів для військових – офіцерських колоній, будівництва прикордонних застав Корпусу охорони пограниччя (Korpus Ochrony Pogranicza) та створення оборонних „ліній" за межами населених пунктів, контур яких закріплювався системою дзотів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема будівництва житла для військових протягом міжвоєнного двадцятиліття, як складової розвитку житлового будівництва, розглядалась переважно в наукових працях польських вчених: Б.Лісовського, Я. Мінорського, К.Павловського, Я. Вислоцької. Подібна тематика не була об'єктом зацікавлення вітчизняних дослідників.

Мета роботи. Проаналізувати основні передумови проектування і будівництва житла для офіцерського складу військових гарнізонів протягом 1920-30-х років, характер впливу соціально-економічних умов на архітектурно-планувальні рішення в контексті розв'язання житлової проблеми, зокрема, на Волині, та прослідкувати еволюцію стилістики будівель.

Виклад основного матеріалу. Розташування потужних військових гарнізонів у містах Волинської та інших західних прикордонних губерній було започатковане ще у царській Росії наприкінці XIX століття. На території більшості повітових міст або їх передмістях зводились військові містечка, для чого відводились значні за площею земельні ділянки. Забудову їх формували

житлові 2- та 3-поверхові будинки – казарми для офіцерського та рядового складу. Такі об'єкти збереглися донині у Луцьку, Рівному, Володимирі-Волинському, Ковелі (Волинська обл.), Дубно, Острозі (Рівненська обл.) та інших містах регіону. В кожному з названих населених пунктів польська влада скористалась вже існуючими будівлями для розміщення особового складу військовослужбовців. Однак, для молодших і старших офіцерів було заплановане будівництво окремих житлових будинків[3]. Слід зазначити, що таке рішення було цілком логічним і обґрунтованим: будівництво житла для військових, незалежно від інституції, що виступала у ролі замовника, стало складовою вирішення житлової проблеми в державі.

Першою спеціально створеною установою, що займалась забезпеченням житлом військовослужбовців стала Будівельна комісія будівництва офіцерських та підофіцерських (для молодших офіцерів – О.М.) будинків на східних територіях, створена на початку 1923 року [1, с.498]. Значна фінансова скрута у державі була основною причиною прийняття рішення будувати житло двох типів: невеликі дерев'яні будинки для однієї сім'ї та блоковані двоквартирні. Проект одного з таких одноквартирних будинків зберігається в Державному архіві Волинської області [9, а.5]. Поставлене перед Комісією завдання забезпечити житлом офіцерський склад східних гарнізонів протягом одного сезону було нереальним [1, с.502]. Роботи тривали майже два роки. В результаті було збудовано 107 квартир, в тому числі на Волині, у Рівному, Дубно, Ковелі та Лукові (Волинська обл.). Мурувані будівлі складали незначний відсоток від загальної кількості нового житла.

У червні 1927 року Міністром військових справ Другої Речі Посполитої Ю.Пілсудським було видане розпорядження про розквартирування військ в мирний період і створення Фундації військового розквартирування (Fundusz Kwaterunku Wojskowego) [2, с.41], яка розпочала свою роботу вже через місяць. Цій інституції надавались повноваження купівлі у приватних осіб та міських гмін нерухомості, земельних ділянок відповідно для пристосування або зведення житлових будинків, а також затвердження проектів будівель і кошторисів, контролю за виконанням робіт будівельними фірмами. Кошти, отримані як квартирна плата, планувалось використовувати для подальшого будівництва.

В першу чергу необхідно було завершити недобудовані військовим відомством об'єкти і розпочати будівництво у східних воєводствах, де брак житла відчувався найгостріше, зокрема, в Хелмі (Польща), Молодечому (Білорусь), Володимирі Волинському та ін.

[3] Будівництво житла для офіцерського складу велась також і в інших містах тогочасної Польщі: Варшаві, Кракові, Вільно (Вільнюсі), Львові, Бресті, Гдині, Торуні, Лодзі, Тернополі, Станіславові (Івано-Франківську) та ін.

Протягом періоду з кінця 1920-х років до кінця 1930-х розпланування будівель, окремих квартир, загальне стилістичне вирішення пройшло помітну еволюцію, що було пов'язане з змінами в економічній ситуації в державі, і віддзеркалювало загальноєвропейські архітектурні тенденції в галузі цивільного будівництва. На початковому етапі Фундація затвердила норми проектування квартир: для нижчих підофіцерів – помешкання загальною площею 30 кв.м, що складалось з однієї кімнати, кухні, санвузла; старших підофіцерів – двокімнатне з кухнею площею 50 кв.м; для одружених молодших офіцерів – трикімнатне з кухнею та санвузлом площею 90 кв.м; майор та підполковник мали право отримати чотирикімнатну квартиру з кухнею та зручностями площею 120 кв.м [3, с.25]. З метою економії коштів та пришвидшення будівництва перші плани щодо типології квартир були дещо відкориговані. Трикімнатна квартира могла стати найбільшим помешканням для офіцерів, підофіцери повинні були вдовольнитись однокімнатними. Чотирикімнатні помешкання проектувались як виняток у найбільших за чисельністю гарнізонах. Очевидно, що наявність усіх інженерних мереж в будинках для військовослужбовців (водопроводу, каналізації, електрики і, в деяких містах, газу) [2, с.58], незважаючи на високу вартість оснащення, свідчила про принципові зміни у підходах до проектування житла, формування образу забудови міст, їх благоустрою та санітарно-гігієнічного стану. Планувалось, що споруджувані будівлі стануть своєрідним експериментальним майданчиком для використання нових будівельних матеріалів і конструкцій. Однак, порівняння вартості будівництва виявилось не на користь новацій. Тому будівлі зводили з традиційного і найдешевшого на той час матеріалу – цегли. Проте, міжповерхові і горищні перекриття все ж виконувались із залізобетону, що у той час найбільше цінувався за вогнестійкість; з цього ж матеріалу для деяких будинків виготовлялись навіть дахові крокви [2, с.59].

Закономірно, що для будівництва у різних містах Польщі застосовувались лише декілька типів будівель, кожний з яких повторювався декілька разів при наявності відповідної містобудівної ситуації. Влітку 1928 року за посередництвом Спілки архітекторів Польщі Фундацією був оголошений конкурс на ескізний проект типового будинку для офіцерів та молодших офіцерів. В конкурсних умовах зазначалося, що будинок має бути триповерховим, в квартирах необхідно передбачити санвузли. При цьому вимога максимальної економічності розглядалась як найголовніша [2, с.66]. На конкурс було надіслано 37 проектів офіцерського будинку і 25 проектів – для молодших офіцерів.. До складу журі увійшли досвідчені і знані у творчих та наукових колах Польщі майстри: професор Варшавської політехніки

Р.Свєрчинський[4] (Świerczyński), відомі архітектори-практики Ч.Пшибильський (Przybylski), К.Толлочко (Tołłoczko) та архітектор Кудельський (Kudelski). Першу нагороду за офіцерський будинок отримав архітектор Падлевський (Padlewski), другу – представники молодого покоління – Б.Ляхерт (Lachert), Ю.Шанайца (Szanajca), В.Вінклер (Winkler). Дві других премії за будинок для молодших офіцерів також були призначені творчій групі у складі Ляхерта, Шанайци та Вінклера.

Матеріали цього і наступних чотирьох творчих змагань були представлені на спеціалізованій виставці, а їх результати стали поважним підґрунтям для усталення типів блок-секцій і окремих помешкань в польському житловому будівництві передвоєнного десятиліття. Автори проектів-переможців були залучені до виконання робочих креслень, а під час будівництва уповноваженими Фундації військового розквартирування здійснювався контроль на предмет строгого дотримання усіх параметрів, закладених у проектній документації.

Таким чином, за даними оприлюдненими в часописі „Архітектура і будівництво", станом на 1 січня 1929 року на території Волинського воєводства було завершено і передано до заселення два будинки для молодших офіцерів у Володимирі Волинському (арх. А.Сигєтиньський (Sygietyński), Б.Зборовський (Zborowski) – всього 48 квартир [2, с. 43, 82]; за тим же проектом тривало будівництво одного з трьох будинків в Рівному, два інших зводились за проектом арх. В.Польковського (Polkowski) – всього 78 квартир. За даними часопису, по три будівлі споруджувалось у Дубно та Ковелі – 34 квартири для військових в кожному з міст [2, с.77].

Статистичні дані щодо кількості завершених будинків у деяких з названих міст, представлені у звіті про діяльність Фундації за період 1927-1937 років [4, сс.3, 5, 10,13], дещо відрізняються від наведених вище. В кінцевому результаті було передано для проживання військових по два будинки в Дубно (один для офіцерів (арх. А.Сигєтиньський, Б.Зборовський) і ще один – для підофіцерів (арх. В.Польковський)) та Ковелі (по одному – для офіцерів та підофіцерів (арх. Б.Ляхерт, Ю.Шанайца та В.Вінклер))[5]. У звіті також повідомлялось, що на момент складання зводилось нове житло для гарнізонів Луцька (2 будинки авторства архітекторів К.Толлочка та Л.Торуня (Toruń)) і Сарн (4 будинки авторства архітектора В.Польковського [4, с.14]). У 1937 році за проектом арх. Б.Рудзіньського (Rudziński) заклали фундамент житлового будинку для підофіцерів у Кременці (Тернопільська обл.) [4, с.73].

[4] Коротку творчу біографію Р.Свєрчинського та інших архітекторів див., наприклад: Łoza S. Architekci i Budowniczowie w Polsce. – Warszawa: Budownictwo i Architektura, 1954. – 424 s.

[5] Усі названі будинки збереглися до нашого часу.

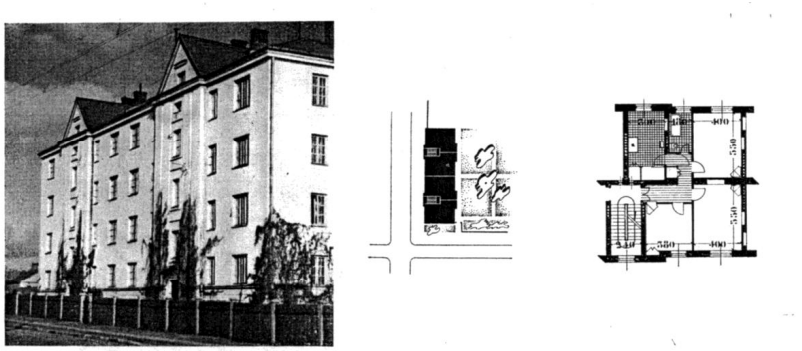

Рис. 1. Дубно. 17-квартирний житловий будинок для офіцерів. Загальний вигляд, схема генплану, фрагмент плану типового поверху. Арх. А.Сигєтиньський, В.Зборовський. 1929 р. [4].

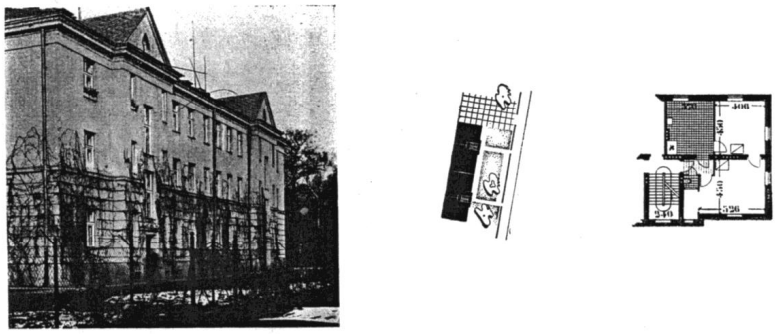

Рис. 2. Дубно. 17-квартирний житловий будинок для молодших офіцерів (підофіцерів). Загальний вигляд, схема генплану, фрагмент плану типового поверху. Арх. В.Польковський. 1929 р. [4].

Нові будівлі в Рівному та Дубно розташували на міських територіях, відданих військовому відомству ще в попередньому столітті, неподалік від існуючих казарм, зорієнтувавши їх чільними фасадами до головних магістралей міст – Виспянського (зараз Дубенська) у Рівному та Кошарової (зараз Грушевського) у Дубно[6]. Монументальні три- та чотириповерхові будівлі значно збагатили і осучаснили архітектурну палітру обох міст, хоча в їх стилістиці переважало тяжіння до традиційних архітектурних елементів. Відлуння неокласицизму, що

[6] Будівництво завершене у 1929 році: 17-квартирний будинок для офіцерів та18-квартирний – для підофіцерів [4, сс.61-62]

поступово втрачав позиції в польській архітектурі, прочитувалось у високих щипцях над плоскими ризалітами на головних фасадах, рустуванні поверхонь стін до рівня другого поверху, оформленні входів у будинки у вигляді стилізованих порталів. Новий стиль, що бурхливо розвивався в той період, - конструктивізм – проявився тут в аскетичній гладі стін, прорізаних рядами високих вікон.

Рис. 3. Рівне. 17-квартирний житловий будинок для молодших офіцерів (підофіцерів). Сучасний стан. Арх. В.Польковський.

Розбудова військового містечка в Рівному тривала. На межі 1920-30-х років тут збудували й двоповерховий будинок солдата (жовніра). Зважаючи на розташування на головній вулиці міста – 3-го Травня (зараз Соборна), функціональне призначення і симетричне вирішення плану, фасади будівлі були оздоблені у класичному дусі, що було типовим явищем при створенні архітектурного образу громадських будівель в тогочасній Польщі. Риси неокласицизму проявилися у загальній симетрії головного фасаду, двоповерхових ризалітах з рустованими кутами, невеликому чотириколонному портику перед головним входом, що підтримував балкон другого поверху.

Дещо пізніше, у 1935 році поряд з будинком солдата в стилі конструктивізму був збудований і гарнізонний костел, чим було завершене формування громадського центру цього району міста.

У 1929 році були передані у розпорядження військових і житлові будинки в Ковелі. І, хоча були зведені одночасно з будівлями в Дубно та Рівному, вигідно відрізнялися сучасним архітектурним образом. Вплив Варшавської школи конструктивізму був дуже відчутним: фронтальна композиція одного з повздовжніх фасадів базувалась на поєднанні прямокутних площин різних пропорцій, що в цілому утворювали строгу, симетрично розчленовану поверхню з виступаючими об’ємами сходових кліток; ритм і пластику протилежного створювали балкони з легким металевим огородженням. Триповерхові брили обох будівель завершувались аттиковими поверхами, що піднімались вздовж одного з фасадів, займаючи половину ширини корпусу – тут розташовувались пральні, санвузли та комори. Таке вирішення було не

тільки функціональним, але й урізноманітнювало завершення кожного з будинків. Загальне враження відповідності стилю і європейським архітектурним новаціям посилювало й зовнішнє оздоблення – поверхні фасадів гладко оштукатурені цементно-піщаною штукатуркою з легко позначеними вертикальними і горизонтальними тягами.

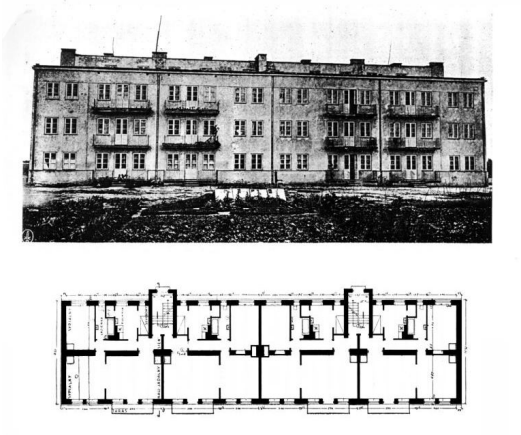

Рис. 4. 12-квартиринй житловий будинок для офіцерів. Загальний вигляд головного фасаду. План першого поверху. Арх..Б.Ляхерт, Ю.Шанайца, В.Вінклер. 1929 р. [3]

Розпланування та площа квартир, їх оснащення відповідали усім вимогам комфорту (ізольовані кімнати, наявність кухні (в будинку для офіцерів до неї примикала ще й невелика кімнатка для прислуги), санвузла, печі для опалювання приміщень) і було втіленням уявлень про сучасне житло.

У воєводському центрі – Луцьку забудова територій, які займали військові частини ще з кінця XIX століття, велася інтенсивніше і різноманітніше. У північно-східній частині міста, поряд з залізничним вокзалом, почали формуватися декілька житлових кварталів для військових. Один з них, що територіально примикав до заплави ріки Стир, був розділений на 20 ділянок, які відводились під індивідуальну забудову офіцерської колонії (проект парцеляції був укладений ще у 1930 році, відкоригований і затверджений міською радою м. Луцька у листопаді 1933 року [5, с.361] і схвалений остаточно у вересні 1935 року [6]). Нові, сучасної архітектури котеджі, сформували забудову існуючої донині Офіцерської вулиці. Ближче до залізничного полотна виділялися ще 9 ділянок для такої ж забудови.

Значно більший за площею і кількістю планованих будівель був житловий квартал індивідуальної забудови, що розташувався на південний схід від вокзалу, поряд з міським стадіоном (сьогодні – територія, обмежена вулицями Клима Савура, Проспектом Свободи, Івана Огієнка, 8-го Березня). План м. Луцька 1930-х років свідчить, що за елементами розпланування його центрична структура дещо нагадує дуже популярні і наслідувані в Польщі у першому двадцятиріччі XX століття міста-сади Е.Говарда.

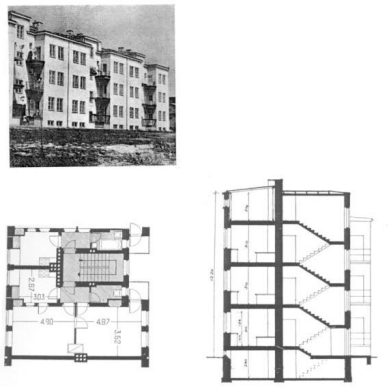

Рис.5. Ковель 18-квартирний житловий будинок для молодших офіцерів (підофіцерів). Загальний вигляд фасаду зі сторони входів, фрагмент плану типового поверху, розріз. Арх. Б.Ляхерт, Ю.Шанайца, В.Вінклер. 1929 р. [3]

Перенесення на польський ґрунт „мар'яжу міста і села " у різних місцевих варіантах було достатньо виразною рисою тогочасного містобудування. Композиційний центр кварталу – круглий майдан, від якого у вигляді променів розходилися чотири вулиці-алеї, одна з яких (нині – вул.І.Огієнка) спрямовувалась в сторону новозбудованого міського стадіону. Роль своєрідного громадського центру військового містечка виконувала рекреаційна зона, що сформувалась навколо спортивного ядра, в поєднанні з невеликим гарнізонним парком і костелом (колишньою бригадною церквою св. Олександра Невського [7, с.139]). В результаті, станом на липень 1938 року на території кварталу було зведено 70 будинків „з огородками" (садами) [8, а.10].

Крім індивідуального житла, в 1937 році в Луцьку розпочалось спорудження для військових двох багатоквартирних будинків. Будівлі розташовуються зараз на вулиці 8-го Березня і зорієнтовані головними фасадами в сторону кварталу індивідуальної забудови, про який йшлося вище. В конструктивістських за стилістикою брилах, що нюансно різняться за об'ємним вирішенням, звертає на себе увагу оригінальний спосіб оздоблення фасадів – облицювання сірою плиткою поверхонь стін – „під цеглу" та аналогічних розмірів коричневою глазурованою – цокольної частини будівлі. Для уникнення монотонності і підкреслення чистої геометрії об'ємів частина облицювання виконана з вертикально спрямованих елементів (плиток), частина – з розташованих горизонтально. Характерними для стилю є і оформлення входів в кожен з під'їздів: скруглені кути стін та козирок утворюють невеликий портал навколо дверей, а облицювання площини стіни над ними - акцентують сходову клітку.

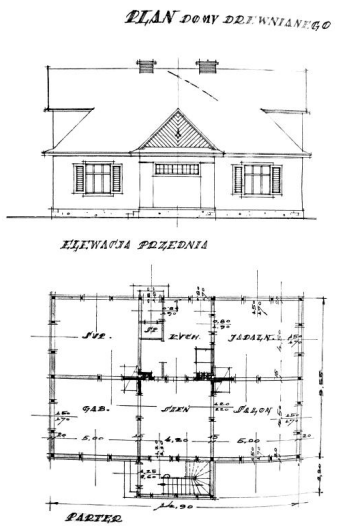

Рис.6. Проект дерев'яного житлового будинку поручика М.Фабіана на ділянці №32 офіцерської колонії. Головний фасад, план першого поверху. 1928. [9]

Будівництво житлових будинків в Луцьку та Сарнах на Рівненщині[7] велося одночасно. Тому для опорядження фасадів використовувались однакові матеріали – бетонні плитки. В сарненських будівлях структуру фасадів підкреслює своєрідна графічна сітка, що „розшиває" площини, перетворюючи їх на гіпертрофований плоский руст. Спосіб декорування усіх житлових будинків для військових офіцерського складу у Сарнах – аналогічний, що надає утвореному кварталу стилістичної єдності та впорядкованості, а їх розташування паралельно один одному асоціюється з популярною у 1920-х роках стрічковою забудовою нових районів міст.

Висновки. Отже, будівництво на Волині житлових будівель для військовослужбовців протягом кінця 20-х – 30-х років XX століття набуло значних масштабів, що свідчило про достатньо вдалу спробу керівництва державних інститутів швидкими темпами вирішувати житлову проблему в одному з її локальних проявів.

Розташування житлових кварталів та окремих будівель в структурі населених пунктів визначалось головно вже сформованою містобудівною ситуацією. Це зумовлювалось порівняно незначною кількістю нових багатоквартирних будівель, які відігравали роль „фонової" забудови і можливістю включення їх в структуру військових містечок початку XX століття. Формування кварталу індивідуального та багатоквартирного житла (наприклад, офіцерської колонії в Луцьку та Сарнах відповідно) як окремої містобудівної одиниці було радше винятком, в якому були апробовані розробки польських урбаністів – послідовників Е.Говарда, В.Гропіуса, Е.Мая та ін.

Архітектурно-планувальні характеристики нового житла віддзеркалювали загальні економічно-фінансові проблеми держави, проте, водночас демонстрували прагнення авторів і замовників створити універсальну житлову комірку, що відповідала усім вимогам комфорту як в індивідуальних, так і в багатоквартирних будівлях. Крім того, в процесі проектування, що

[7] До нашого часу збереглися три будинки.

здійснювалося на конкурсній основі, були закладені початки типологічного підходу (від індивідуального житла до типових блок-секцій), а також велася розробка варіантів проектів житла для різних соціальних груп.

Стилістика будівель відображала архітектурно-естетичні вподобання того часу. У кінці 20-х років минулого століття завдяки синтезу елементів класичних архітектурних стилів, як відлуння історизму та еклектики кінця XIX – поч. XX століть, з раціоналістичними прийомами нової архітектури, застосування елементів народної архітектури було створено своєрідний „перехідний" образ житлового багатоквартирного будинку, що зайняв місце між архітектурою недавнього минулого і модернізмом. Абсолютна перемога останнього проявила себе в аналогічних будівлях, зведених наприкінці 1930-х років.

ЛІТЕРАТУРА

1. Budownictwo Wojskowe. 1918-1935 r. Historia. Przepisy. Zasady. Normy. – Warszawa, 1936. – T.1. – 574 s.
2. Działalność budowlana Funduszu Kwaterunku Wojskowego. // Architektura i Budownictwo. – 1929. – S.41-83.
3. Domy mieszkalne Funduszu Kwaterunku Wojskowego. Sprawozdanie. 1927-1930. – Warszawa, 1936. – 254 s.
4. Sprawozdanie Funduszu Kwaterunku Wojskowego. 1927-1937. – Warszawa, 1938. – 216 s.
5. Wołyński Dziennik Wojewódzki. – 1933. - №23. – С.361.
6. Державний архів Волинської області (далі – ДАВО), ф.158, оп.4, спр.1043.
7. Пясецький В.В, Мандзюк Ф.Г. Вулиці і майдани Луцька: історико-краєзнавчий довідник / Пясецький В.В, Мандзюк Ф.Г. – Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2005. – 398 с.
8. ДАВО, ф.158, оп.4 , спр.2944.
9. ДАВО, ф.158, оп.4 , спр.1162.

Анотація

Розглянуті передумови, архітектурно-планувальні і стилістичні особливості житлового будівництва для військовослужбовців в контексті просторового розвитку міст, вирішення житлової проблеми на Волині в 1920-30-х роках та формування засад типологічного підходу до процесу проектування.

Ключові слова – житловий будинок, норми проектування, квартира, архітектурний образ, неокласицизм, конструктивізм, місто-сад, Волинь.

Аннотация

Рассмотрены предпосылки, архитектурно-планировочной и стилистические особенности жилого строительства для военнослужащих в

контексте пространственного развития городов, решение жилищной проблемы на Волине в 1920-30-х годах и формирование засад типологического подхода к процессу проектирования.

Ключевые слова: жилой дом, нормы проектирования, квартира, архитектурный образ, неоклассицизм, конструктивизм, город-сад, Волынь.

Summary

I looked into the precondition, architectural-planning and stylistic peculiarities of residential building for military men in the context of the city space development, solving the housing problem in Volyn during the 1920-1930s and formation of the typological approach base to the planning process.

Key words – residential building, design standards, flat, architectural image, neoclassicism, constructivism, garden-city, Volyn.

УДК 728

О.І.Колодрубська

ПРОСТОРОВА ОРГАНІЗАЦІЯ САДИБИ ПІДПРИЄМЦЯ-МЕХАНІЗАТОРА

Постановка проблеми. Реформування аграрного сектору економіки України зумовило розвиток різних форм господарювання. Розпаювання земель колишніх колгоспів і радгоспів привело до збільшення розмірів приватних земельних ділянок селян, що посприяло розвитку особистих селянських і фермерських господарств та зростанню їх питомої ваги у виробництві сільськогосподарської продукції. Особисті підсобні господарства мають ефективну структуру обороту земельних угідь, які переважно використовуються для інтенсивного вирощування культур, що дозволяє одержувати з одиниці земельної площі значно більше продукції. Проте, ефективне господарювання потребує належного технологічного та матеріально-технічного забезпечення, використання новітніх досягнень науки і техніки здатних забезпечити виробництво конкурентноспроможної сільськогосподарської продукції. Матеріально-технічна база значною мірою визначає особливості та рівень розвитку виробництва сільськогосподарської продукції. Недостатня забезпеченість технічними засобами господарств веде до не виконання робіт у стислі строки і на належному агротехнічному рівні. Наслідком цього є низька урожайність і валові збори сільськогосподарських культур. Відсутність коштів на придбання техніки, добрив, засобів захисту

рослин спричиняє зниження ефективності використання землі у сільському господарстві.

Матеріально-технічна база вітчизняного сільського господарства на сьогодні перебуває у незадовільному стані і тенденції до її покращення не спостерігаються. За рівнем оснащення технікою Україна відстає від сільськогосподарських країн – членів ЄС у середньому у 8-10 разів [1, с.25].

Динамічні зміни, які відбуваються у сільському господарстві України та незадовільний стан його матеріально-технічної бази, свідчать про доцільність наукових досліджень у означеному напрямі. Розміщення сільськогосподарської техніки на території фермерських і селянських господарств вимагає зведення господарських споруд для їх зберігання. Перед архітекторами постає завдання розробити проектні пропозиції щодо перепланування приватної садиби, зокрема садиби підприємця-механізатора з метою влаштування гаражів, навісів та майданчиків для зберігання сільськогосподарської техніки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням формування, використання та оновлення матеріально-технічної бази особистих селянських господарств присвятили праці вітчизняні науковці, зокрема Давидюк В., Данилів Б., Михайлович Я., Романюк О., Рубець А., Черевко Г. [1, 4, 6], проте маловивченими залишаються проблеми створення і розміщення споруд для сільськогосподарської техніки при формуванні сільських садиб і садиби підприємця-механізатора, зокрема.

Постановка завдання. Мета нашого дослідження – визначити вплив наявності сільськогосподарської техніки у підприємця-механізатора на планування садиби.

Виклад основного матеріалу. На погіршення стану матеріально-технічної бази сільського господарства в Україні вплинула ліквідація системи ремонтно-технічного обслуговування сільськогосподарської техніки. Ліквідація «Сільгосптехніки» знаменувала повний перехід сфери матеріально-технічного забезпечення сільського господарства у сферу приватного бізнесу [6, с.156].

Зважаючи на те, що докорінне оновлення матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств є досить проблематичним, важливого значення набуває проблема ефективного використання наявного технічного потенціалу через впровадження прогресивних форм використання техніки, комплектування раціонального машинно-тракторного парку аграрних підприємств та створення комерційних структур з власним машинно-тракторним парком, які б могли здавати в оренду техніку для дрібних та економічно слабких господарств.

На сьогодні наявна ремонтно-обслуговуюча база більшості сільськогосподарських підприємств деградована, розпайована і спустошена.

Внаслідок відсутності організаційно структурованого, технічно, технологічно, кадрово забезпеченого сервісу всі роботи з підтримання складної техніки у дієздатному стані покладено на механізатора, який виконує їх у міру своєї кваліфікації.

Покращення стану матеріально-технічної бази особистих селянських господарств може відбуватися за рахунок поповнення технікою вітчизняного або імпортного виробництва різної потужності (малої, середньої або великої), хоча у сучасних умовах купувати нову імпортну техніку може далеко не кожен господар. Тому перспективу можуть мати кооперативи зі спільного використання техніки для обслуговування селянських і дрібних фермерських господарств створені переважно при сільських громадах, ферми по ремонту сільгосптехніки, приватні підприємці-механізатори (рис.1) [3, с.30, 33]. Основними напрямами їх діяльності є надавання послуг селянам-одноосібникам і сільським товаровиробникам (обробіток технікою земельних ділянок та полів, матеріальне постачання, ремонт сільгосптехніки). Для розвитку такого виду діяльності необхідна державна підтримка, важливим чинником якої є розробка і реалізація спеціальних державних програм для здійснення позитивних змін у техніці і технології сільськогосподарського виробництва.

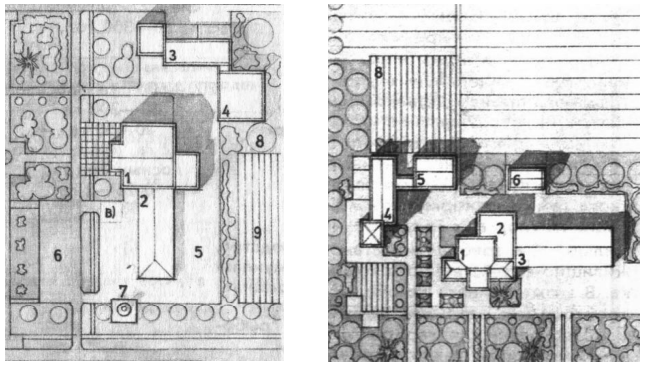

Рис.1. Ферми по ремонту сільгосптехніки:
1 – житловий будинок фермера, 2 – майстерня по профілактиці та огляду техніки, 3 – навіс-стоянка для техніки, 4 – приміщення особистого підсобного господарства, 5 – майстерні, 6 – кузня, 7 – заправка, 8 - город, 9 – плодовий сад.

Ведення підприємницької діяльності з надання послуг механізатора для обробітку земельних ділянок селян-одноосібників та селян-товаровиробників

вимагає у наявності певної техніки: трактора та комплексу машин до нього. Склад комплексу машин залежить від спеціалізації сільського господарства конкретного району і матеріального достатку підприємця-механізатора та може включати: напівпричеп або причеп, бочку, плуг двох- або трьохкорпусний, фрезу малогабаритну, каток, культиватор навісний або причіпний, борони дискові або пружинні або зубові, машину для внесення добрив, оприскувач, сівалку, картоплесаджалку, картоплекопач, бурякокопач, косарку, зернозбиральний комбайн та ін. (рис.2).

Рис.2. Садиба механізатора-підприємця, Тернопільська обл.

Специфіка експлуатації сільськогосподарських машин полягає у тому, що вони не використовуються круглорічно. У середньому частка неробочого періоду становить 80,43%, а для посівних і ґрунтообробних машин – 89,74% [4, с.110]. Якість зберігання техніки під час її неробочого періоду безпосередньо впливає на їх робочий стан та обсяг витрат на здійснення ремонту, тому технічні засоби необхідно зберігати у відповідних для цього умовах, так трактори і комбайни – у закритих неопалювальних гаражах, а причепні сільськогосподарські машини – під навісами, а не під відкритим небом.

Для зберігання сільськогосподарської техніки (постійного, періодичного, тимчасової консервації до нового сезону робіт) та її біжучого ремонту необхідна розробка нових будівель на території садиби, які повинні максимально відповідати сучасним функціонально-технологічним, технічним, економічним та архітектурно-художнім вимогам, бути зручними у експлуатації, надійними та добре вписуватися у навколишнє середовище. Вимоги функціональної доцільності проектного рішення забезпечуються складом і розмірами приміщень, відповідними параметрами внутрішнього середовища, технологічним обладнанням. При розміщенні споруд на садибній ділянці необхідно додержуватись санітарних та протипожежних заходів, зокрема, забезпечити до споруд по всій довжині вільний під'їзд з твердим покриттям для пожежних машин: з одного боку – при ширині будівель до 18 м, з двох боків – при ширині більше як 18 м [2].

Для постійного зберігання техніки пропонується зводити гараж, для тимчасового – навіс, для огляду – майданчик з твердим покриття і естакадою.

Вибір виду гаражу залежить від багатьох чинників: розміщення, розмірів та рельєфу садибної ділянки; стану та транспортного навантаження вулиці, по якій повинен здійснюватися в'їзд та виїзд; необхідної вмістимості транспортних засобів та сільськогосподарської техніки; фінансових можливостей та побажань господаря [5].

При виборі місця для спорудження гаражу в першу чергу необхідно звертати увагу на розміщення під'їзних шляхів. В'їзд та виїзд з гаражу тракторів та іншої сільськогосподарської техніки з вулиці повинен забезпечувати добрий огляд та розміщуватися зручно до дороги, так, щоб всі транспортні маневри здійснювались без створення суттєвих перешкод вуличному руху. Гараж рекомендується розміщувати ближче до в'їзду на ділянку, або таким чином, щоб ворота находились на рівні огорожі і виходили безпосередньо на вулицю. Можна також обладнати гараж двома парами воріт – одні забезпечать виїзд на вулицю, а через другі можна попасти на майданчик для профілактичних робіт. Ширина проїзду для транспорту – 4,5 м, ширина воріт для в'їзду – не менше 4,5 м.

Переважно гаражі для зберігання сільськогосподарської техніки складаються з одного приміщення, не розділеного перегородками, незважаючи на те, що трактори, комбайни та ін. техніка мають різні габарити. При проектуванні враховують розміри машин (в залежності від їх потужності), способи розстановки їх на місцях зберігання та умови вводу та виводу з приміщень. Відстані між сільськогосподарською технікою і елементами будівель не нормуються. Загальні розміри гаражів, навісів та майданчиків визначаються відповідно до кількості тракторів, комбайнів чи сільськогосподарських машин, які у них розміщуються. Біля гаражу необхідно організувати відкритий майданчик з твердим покриттям та естакадою для огляду, ремонту, миття сільськогосподарських машин та техніки.

Для створення максимальної зручності гараж необхідно забезпечити освітленням, електропостачанням, вентиляцією, місцем для невеликої майстерні для біжучого ремонту з стелажами, столом для ремонту та щитом з набором інструментів.

Зорово ізолювати гараж, навіс та майданчик біля них від інших споруд садиби можна за допомогою огорожі із живоплоту з однорядковою або дворядковою посадкою чагарників.

Для досягнення архітектурної виразності споруд (гаражів, навісів) необхідно використовувати архітектурні засоби (масштабність, пропорції, ритм і метр, зрівноваженість і динаміка, колір та ін.). Оздоблення споруд по фактурі, матеріалу та кольору необхідно пов'язувати з оздобленням житлового будинку та господарсько-побутових будівель садиби, у якості декоративних елементів застосовувати обрамлення віконних та дверних пройомів, а різні декоративні елементи та деталі вирішувати з врахуванням регіональних особливостей і традицій.

За нашими дослідженнями гараж для сільськогосподарської техніки, що включає – трактор середньої потужності і до нього - напівпричеп, плуг двохкорпусний, фрезу малогабаритну, каток, культиватор, дискову борону, машину для внесення добрив, сівалку, картоплесаджалку, оприскувач, косарку, а також зернозбиральний комбайн і картоплекопач, повинен мати розміри в межах 6 х 21 м. Поруч з гаражем необхідно облаштувати майданчик з твердим покриттям та естакадою теж у межах 6 х 21 м. Для того щоб розмістити їх у садибі вздовж однієї з меж, необхідно виділити ділянку площею приблизно 250 $м^2$ зі зручним заїздом, що можливо при ширині не менше 31 м присадибної ділянки однорядної забудови.

Висновки. Розміщення споруд для зберігання сільськогосподарської техніки та її біжучого ремонту у структурі господарства підприємця-механізатора вимагає значних додаткових площ земельної ділянки та відповідної ширини садиби. Необхідна розробка нових сільськогосподарських будівель розрахованих на різну кількість техніки, різної потужності, які повинні відповідати сучасним вимогам і технологіям при експлуатації, а також задовольняти художньо-естетичні смаки селян. Важливим при цьому є відродження традиційного укладу життя у селі, характерного для конкретного регіону.

Література

1. Данилів Б. В. Амортизаційна політика у сільському господарстві: вплив на відтворення основних засобів // Б. В. Данилів. Економіка АПК. – 2007. – №2. – С. 25-32.

2. ДБН Б.2.4-3-95 Генеральні плани сільськогосподарських підприємств / К. : Укрархбудінформ, 1995. – 51 с.

3. Как стать фермером: энциклопедия приусадебного хазяйства / М. : МП ИМИДЖ, 1992. – 848 с.

4. Михайлович Я. Проблема зберігання сільськогосподарської техніки // Я. Михайлович, О. Романюк, В. Давидюк, А. Рубець. Пропозиція. – 2007. –№12. – С. 110-116.

5. Строительство и оборудование гаража / Изд. Цитадель, 2001

6. Черевко Г. В. Шанси і загрози у розвитку матеріально-технічної бази сільського господарства України / Г.В. Черевко, Г. Б. Іваницька. Львів: Львів. нац. агроуніверситет, 2008. – С. 153-161.

Анотація

У статті автор аналізує вплив розміщення споруд для зберігання сільськогосподарської техніки та її біжучого ремонту у структурі господарства підприємця-механізатора на планування садиби. Визначає доцільність розробки нових сільськогосподарських споруд розрахованих на різну кількість техніки, різної потужності, які повинні відповідати сучасним вимогам та задовольняти художньо-естетичні смаки селян.

Ключові слова: садиба, сільськогосподарські споруди.

Аннотация

В статье автор анализирует влияние размещения сооружений для хранения сельскохозяйственной техники и ее текущего ремонта в структуре хозяйства механизатора-предпринимателя на планирование усадьбы. Определяет целесообразность разработки новых сельскохозяйственных сооружений рассчитанных на разное количество техники, разной мощности, которые должны отвечать современным требованиям и удовлетворять художественно-естетические вкусы крестьян.

Ключевые слова: усадьба, сельскохозяйственное сооружение.

Abstract

In the article the author examines the impact of accommodation facilities for storage of agricultural equipment and routine maintenance in the structure of farm mechanization, the entrepreneur in planning the estate. Determines the feasibility of developing new agricultural structures designed for different amounts of equipment of various capacities, which must meet modern requirements and meet the artistic tastes esteticheskie peasants.

Keywords: farm, agricultural construction.

УДК.72.02.711

Н.Ю. Мержиевская

ІСТОРИЧНІ ГОТЕЛІ ОДЕСИ ВИЩОЇ КАТЕГОРІЇ

Одеса- це, рішуче третя столиця Росії.
Бєлінський В.Г.

Одеса, що одержала в 1817 році економічний статус зони Порто-Франко, могла розвиватися як вільна економічна зона в єдиній динаміці з багатьма європейськими містами. Відповідно до загальноросійської диференціації міст, що зложилася до початку XIX століття, Одеса зайняла місце відомого ділового й культурного центра Півдня Росії, використовуючи своє географічне місце розташування, сприятливі кліматичні умови й економічну привабливість.

У культурному й громадському житті міста спостерігалися активні плини. У місті були великі видавництва, проходили гастролі відомих театрів Європи, організовувалися клуби й суспільства різної тематики. Зросле політичне й економічне значення Одеси, її третя роль у Росії, після Санкт - Петербурга й Москви, вимагали створення адміністративного й суспільного центра, будівництва готелів, дохідних будинків, клубів, театрів. Сформувалося функціональне зонування міста. У цьому зв'язку, виникає необхідність у великій кількості комфортних місць для гостей міста й у центральних кварталах з'являються великі, з ефектним оздобленням готелі. Уже до 1825 року в Одесі налічувалося 15 готелів різної категорії, у кожній з яких було обслуговування кількома мовами й улаштований ресторан. З'явилися об'єкти, що мають і сьогодні високу історико-архітектурну значимість і унікальне місце розташування в місті. Призначення, розміри, місце розташування і якість цих об'єктів визначалося розміщенням у місті театрів (пам'ятник історії й архітектури - Міський Театр 1884-1887 рр. арх. Фельнер, Гельмер), Європейських кредитних суспільств і Банків (кілька об'єктів на вул. Ришельевской), Комерційних Бірж (на вул. Буніна арх. Бернардацци), Ломбардів (вул. Буніна арх. Прохаски) і ін. об'єктів концентрації капіталів і економіки країни.

До початку XX століття в Одесі існував цілий ряд готелів бізнес класу з європейською популярністю й популярністю, розташованих у самому центрі міста, будинку яких становлять сьогодні найцінніший фонд історико-архітектурної спадщини.

Багато готелів будувалися як розкішні житлові будинки приватних власників, але на піку розвитку ділового й культурного туризму в Одесі, сталі переобладнатися у фешенебельні готелі. Об'ємно - планувальні рішення цих будинків дозволяли переулаштувати функціональну структуру так, щоб

одержати комфортабельні готелі із просторими дорогими номерами, впровадити в будинки сучасне встаткування того часу відповідно до необхідних стандартів.

Заповзятливі власники великих і дорогих будинків в Одесі за короткий період створили цілу мережу готелів високої категорії з Європейською популярністю.

Одним з таких об'єктів є будинок по вулиці Пушкінської 13, нині музей Пушкіна. Саме в цей будинок, що був готель Дю-Норд в 1823 році прибув А.С.Пушкін. Це був середній по тим часам готель в Одесі, зі звичайної для Одеси замкнутою планувальною структурою, що складається із флігелів, що утворять внутрішній дворик зі стайнями.

На цій же вулиці був розташований готель Паризький, Європейський, готель Біржа - напроти відомої й самої великої зернової біржі в Росії, що втратили сьогодні свою історичну функцію (див. схему міста). Кожний з наведенних готелів – це частина історії та культури міста.

У будинку на Приморському бульварі розмістився самий шикарний готель Одеси, готель Лондонська. По своїй категорії рівний таким готелям як, наприклад у Москві – готель “Метрополь”, готель ”Європейська” у Санкт – Петербурзі**.** В 1899 році Архітектор Дмитриенко на місці колишнього особняка спорудив будинок у стилі флорентійського ренесансу, із прекрасним літнім садом усередині, з інтер'єрами, що відрізняються багатим декором. “Лондонська” є першим прикладом готелю високої категорії в Одесі з паровим опаленням, піднімальною машиною, електрикою в кожному номері. Оздоблення й унікальні інтер'єри збереглися й сьогодні. Унікальність об'єкта ще й у тім, що всю історію будинок зберігав свою первісну функцію й статус. Готель відомий своєю історією й легендарною привабливістю, її гостями в різні періоди були - Єсенін, Шаляпін, М. Мастрояни, Маяковський, Куприн, Чехов, Р. Стивенсон і навіть коронованні особи - бразильський імператор Дон Педро II. Готель привабливий для туристів, є однієї з лідируючих у країні по прийому іноземних туристів. Її унікальне розташування в історичному центрі міста, містобудівне значення - вагома роль у формуванні всього комплексу Приморського бульвару, близькість до основних визначних пам'яток і адміністративного центра міста, театральної площі й камерність обстановки інтер'єрів, створює її особливий статус і унікальність як пам'ятника історії й культури. Сьогодні це єдиний історичний об'єкт у центрі міста з багатофункціональним комплексом - банкетним залом 250 місць, двома ресторанами, номерним фондом на 60 номерів, бізнес центром, літнім садом, заслуговуючи на окремий науковий і дослідницький розгляд. Але стан конструкцій і інженерного оснащення незадовільно, технічно й морально

застаріло. Об'єкт вимагає особливого підходу експлуатації й капітального ремонту.

У кінці 19 століття місто продовжувало стрімко розвиватися й крім найбільшого торгівельного й ділового центра Росії став модним туристичним і культурним центром. Це розвиток міста збігався із загальною тенденцією в Європі розширення рамок туризму й інтересу до міжнародного культурного й театрального життя. Необхідність у розкішних і комфортних готелях росла.

На ряді з європейськими готелями люкс класу “Ритц” у Парижі, готель “Ермітаж” у Монте - Карло, готель “Чотири сезони” у Будапешті, мережа “Гранд готель” в Італії, Німеччині й Іспанії й ін. у цей період в Одесі будується друга по значимості Готель “Брістоль” (у радянський період Червона) архітектора Бернардацци 1898 рік, на перетинанні вул. Пушкінської й Буніна, напсувавши Нової Біржі (сьогодні Філармонія). Готель і сьогодні привабливий для туристів і є найціннішим об'єктом історико-архітектурної спадщини. У цей час іде комплексна реконструкція та розширення готелю зі зміною функціональної схеми відповідно до вимог класу чотири зірки. В об'єкті виділені зони реставрації й по архівних документах відтворяться унікальні інтер'єри центральних сходів, номерів люкс, холів. У результаті реконструкції влаштований експлуатований мансардний поверх, зона басейну, на місці внутрішнього двору зі старою забудовою побудований універсальний зал 600квм, кількість номерів практично подвоєно й в обновленої Червоної їх буде-106. За планом реконструкції до кінця 2010 року готель, оснащений сучасними інженерними комунікаціями й інтерактивними системами диспетчеризації, відкриється з історичною назвою Брістоль у відтвореному статусі готелю люкс класу. Сьогодні це єдиний приклад комплексної реконструкції історичного готелю в Одесі.

Були відомі такі готелі, як Пасаж - арх. Влодек 1898 рік, “Петербурзький”, “Європейський, “Паризький”, “Дю Норд”, “Біржа”, “Імперіал”, “Більша Московська”, “Франція”, “Берлін”, “Савой”, що мають європейську популярність в XIX столітті. Сьогодні більшість стародавніх будинків, у яких розташовувалися готелі Одеси, є пам'ятниками архітектури, але втратили свою первісну функцію й факти з історії цих об'єктів відомі тільки за архівним даними. Перераховані об'єкти унікальні й коштовні в загальному сприйнятті обличчя міста, будинки котрі є пам'ятниками архітектури, сьогодні експлуатуються недоцільно й вимагають якнайшвидшого відновлення, відтворення первісної функції. Тільки деякі з них зберегли свою історичну функцію, але вимагають реновацій і приведення до сучасних вимог оснащення готелів високої категорії. Виявлені об'єкти по архівним краєзнавчим даним нанесені на схему історичного центра Одеси (див. схему).

Карта-схема історичного центру м.Одеси

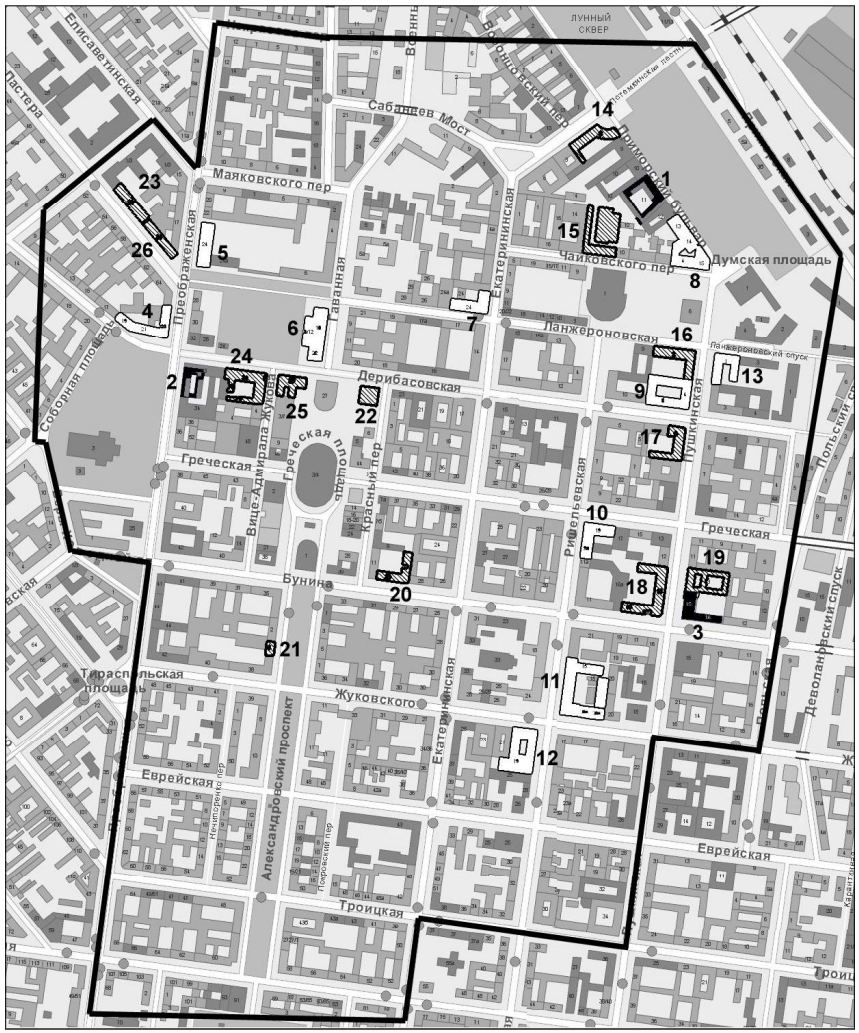

Функціонуючі історичні готелі
1. готель Лондонська
2. готель Пасаж
3. готель Брістоль

Пам'ятники архітектури потребуючі термінової реконструкції, з можливістю пристосування готельної функції (переважно дохідні будинки)
4,5,6,7,8,9,10,11,12,13.

Історичні готелі які втратили первісну функцію

14. готель "Петербурзький"
15. готель "Північна"
16. готель "Європейський"
17. готель "Паризький"
18. готель "Біржа"
19. готель "Du Nord"
20. готель "Берлін"
21. готель "Саксонський"
22. готель "Імперіал"
23. готель "Совей"
24. готель "Франція"
25. готель "В. Московська"
26. готель "Вікторія"

Література

1. Висковський К. Путівник по місту Одесі.-1875.-22 с.
2. Крис Ван Уфелен, Г. Уфелен 1000 Європейських готелів. - Браун, 2007-1024 с.
3. Максименко В. Два століття Одеського Міського театру. - Астропринт, 2005.- 336 с.
4. МН Кунц Luxury Hotels.-Ti Heyec, 220 с.
5. М. Кссиди Книга готелів.-Taschen, Кельн,-2002.-400 с.
6. Національний стандарт України Класифікація готелів. ДСТУ 4269:2003 АА236341.
7. Пилявский В., Лев Влодек О роботах архітектора в Одесі.-Вечірня Одеса 16листопада 1985.
8. Пруцын О.И., Рымашевский Б. Архітектурно-історичне середовище.-М: Стройиздат, 1990. 408 с.
9. Тимофеенко В.И., Одеса: Архітектурно-історичний нарис.-К.: Будівельник, 1983, 160 с.

Анотація

Окремий досвіт та сегмент ринку готелів - це готелі високого рівня розташовані в центрах історичних міст, відомих своїми спорудами, знаковими місцями та культурно-просвітницькою спадщиною. Як правило, сама споруда готелю - це пам'ятка історії чи архітектури з унікальним виглядом інтер'єрів чи легенд. Сьогодні історичні готелі Європи та виявлені історичні об'єкти Одеси це частина загальної концепції розвитку культури Європи й національної спадщини кожної країни.

Ключові слова:

Готель – будинок з мебльованими кімнатами для тимчасового мешкання. Залежно від рівня готелю, в них існують додаткові послуги: ресторани, казино і ін.

Реконструкція – переробка, корінна перебудова, організація по абсолютно нових принципах. (Здійснювати реконструкцію, відтворювати первинну подобу).

Пам'ятник архітектури – нерухомий або рухомий (фрагмент інтер'єру і екстер'єру архітектурних споруд) примітний об'єкт матеріальної і духовної творчості, який має національне або міжнародне значення і узятий під охорону держави.

Аннотация

Отдельный опыт и сегмент рынка отелей – это отели высокого уровня расположенные в центрах исторических городов, известных своими сооружениями, знаковыми местами и культурно-просветительским наследием. Как правило, само здание отеля – это памятник архитектуры и истории с уникальными интерьерами или легендами. Сегодня исторические отели и выявленные объекты в Одессе - это часть общей концепции развития культуры Европы и сохранения национального наследия отдельных государств.

Ключевые слова:

Гостиница, отель – дом с меблированными комнатами для временного проживания. В зависимости от уровня гостиницы, в них существуют дополнительные услуги: рестораны, казино и др.

Реконструкция – переделка, коренная перестройка, организация по совершенно новым принципам. (Осуществлять реконструкцию, воссоздавать первоначальный облик).

Памятник архитектуры – недвижимый или движимый (фрагмент интерьера и экстерьера архитектурных сооружений) примечательный объект материального и духовного творчества, который имеет национальное или международное значение и взят под охрану государства.

Annotation

The individual experience and segment of the hotel market is the one of the high level hotels located in the historical down town, famous by its buildings, sign places, cultural and educational heritage. As a rule, the hotel building itself is a monument of architecture and history with its unique interior designs or legends. Nowadays historical hotels and objects discovered in Odessa is a part of general European culture development conception and national heritage preservation for single countries.

Keywords:

Hotel, hotel – the house with a rooming house for time residing. Depending on hotel level, in them there are additional services: restaurants, a casino, etc.

Reconstruction – alteration, radical reorganisation, the organisation by absolutely new principles. (To carry out reconstruction, to recreate initial shape).

The architecture monument – immovable or movable (a fragment of an interior and an ex-terrier of architectural constructions) remarkable object of material and spiritual creativity which has national or international value and is taken under state protection

УДК 728

А.В.Стогній

ВПЛИВ ЕКОНОМІКО-ДЕМОГРАФІЧНОЇ СТРУКТУРИ СУСПІЛЬСТВА НА ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТУРИ СУЧАСНОГО ЖИТЛОВОГО БУДИНКУ (на прикладі м. Монреаль, Канада)

Ефективне функціонування архітектурного об’єкту зазвичай розглядається на двох рівнях: у короткостроковій перспективі, з точки зору споживача, для якого важливо, чи відповідає об’єкт конкретним вимогам сьогодення, та у довгостроковій, що визначає містобудівне, економічне та екологічне значення об’єкту в залежності від його масштабу та потребує його потенційної гнучкості у пристосуванні до ймовірних нових умов експлуатації. Висока вирогідність похибки у прогнозуванні історичної долі споруди зводить забезпечення її ефективності в основному до вирішення питань її потенційної конструктивної гнучкості. І на противагу цьому у короткостроковій перспективі відповідність запроектованого об’єкту сучасній ситуації є важливою вимогою при визначенні можливостей та напрямку подальшого розвитку всього класу споруд.

З’ясування перспектив розвитку сучасної житлової архітектури потребує аналізу демографічної структури суспільства разом із його економічним становищем, що доможе визначити, в яких типах житла на даний момент є потреба. Таким чином, можна запобігти формуванню незручних умов проживання та неефективного використання житлової площі.

Для цього перш за все потрібно створити портрет потенційного споживача житла, який складатиметься із даних про типи домогосподарств, їх прибутки, віковий та кількісний склад. Треба з’ясувати, в яких випадках буде існувати різниця між споживачем та покупцем, що, очевидно, вплине на визначення віку споживача, та звернути увагу при виборі початкових типів домогосподарств в першу чергу на те, за яких умов певне домогосподарство може стати потенційним споживачем нового житла. Таким чином, всі типи домогосподарств, що існують на досліджуваній території, будуть розподілені на початкові, на які будуть зорієнтовані відповідні типи житла, та майбутні, тобто ті, що сформуються з початкових типів із часом, та на влаштування яких у подальшому будуть розраховані початкові планувальні схеми.

Щоби зробити правильні висновки із отриманої інформації та зрозуміти, як саме її застосувати, можна звернутися до наглядних прикладів, які демонструватимуть зв’язок між економіко-демографічною структурою суспільства та архітектурою житла. За один з прикладів обране місто Монреаль, Канада. Є декілька чинників, які дозволяють стверджувати, що житловий фонд

тут відповідає вимогам та потребам населення: по-перше, активність житлового будівництва не є високою на даний час, а по-друге, воно представлене об'єктами, різними за цільовим споживанням, рівнями та типами.

Аналіз економіко-демографічної ситуації, Канада, Монреаль, 2001-2006 рр.

Загальна інформація. Монреаль, або агломерація Великий Монреаль, про яку йдеться, розташований на березі затоки Святого Лаврентія на південному сході Канади неподалік від канадсько-американського кордону. Це друге за чисельністю населення місто Канади (після Торонто), найбільше місто повінції Квебек та друге найбільше франкомовне місто у світі (після Парижу), що займає загальну площу в 4 259 км^2. Чисельність населення Монреалю за переписом 2006 року склала 3 635 571 людей. Формально агломерація Великий Монреаль складається із декількох десятків різних за розмірами міст, об'єднаних єдиною системою громадського транспорту, із окремими органами влади. Населення міста представлено франкомовною та англомовною громадами (у співвідношенні 80 до 20) із вкрапленнями багаточисленних територіально відособлених етнічних груп, найчисельніша з яких (італійська) складає близько 2,5% населення всього міста.

Засноване у 1642 році, місто бурхливо розвивається у 1950-70х роках, коли відбуваються дві визначні події в історії міста: міжнародна архітектурна виставка Експо-67 та літні Олімпійські ігри 1976 року. В ці роки були зведені майже всі хмарочоси ділового центру міста, споруджена дуже розвинена і сучасна система підвісних доріг (highways), а також проведена основна частина Монреальського метрополітену.

«Жовтнева криза» 1976 року, метою якої було відокремлення Квебеку від Канади, спричинила жахливий спад в економіці всього регіону: бізнеси, більша частина яких була англомовною, виїхали до Торонто, чисельність населення впала, а саме місто надовго зупинилося у своєму розвитку. Економічній клімат був покращений лише у кінці 1990-х років, коли і було частково відновлено об'єми житлового будівництва.

Типи домогосподарств, їх склад. За даними Державного комітету статистики Канади, у Монреалі на момент перепису 2001 року існували типи домогосподарств, перелічені у таблиці 1.

Як видно із таблиць 1-3, третину домогосподарств представляють одинаки, які, за даними Statcan, знаходяться в основному у віці від 20 до 40 років. Цікаво, що немає окремої яскраво вираженої домінуючої вікової групи для вступу у шлюб як у чоловіків, так і у жінок, однак найчисельнішою за кількістю укладених шлюбів віковою групою є 30-39 років.

Таблиця 1

Розподіл домогосподарств за типами. Монреаль, Канада, дані перепису 2001 року [1]

№	Типи домогосподарств	Кількість	Частка
1.	З однієї особи	607690	39,30%
2.	З подружньої пари без дітей	334175	21,61%
3.	З подружньої пари з однією дитиною до 18 років	175110	11,32%
4.	З подружньої пари з двома дітьми до 18 років	186230	12,04%
5.	З подружньої пари із трьома та більше дітьми до 18 років	92675	5,99%
6.	З матері з однією дитиною	33275	2,15%
7.	З матері з двома дітьми	15342	0,99%
8.	З матері з трьома та більше дітьми	5348	0,35%
9.	З матері з однією дитиною до 18 років	45823	2,96%
10.	З матері з двома дітьми до 18 років	21128	1,37%
11.	З матері з трьома та більше дітьми до 18 років	7364	0,48%
12.	З батька з однією дитиною	4957	0,32%
13.	З батька з двома дітьми	1930	0,12%
14.	З батька з трьома та більше дітьми	478	0,03%
15.	З батька з однією дитиною до 18 років	10029	0,65%
16.	З батька з двома дітьми до 18 років	3905	0,25%
17.	З батька з трьома та більше дітьми до 18 років	966	0,06%

Таблиця 2

Розподіл домогосподарств за розміром та кількістю дітей у складі. Монреаль, Канада, дані перепису 2001 року [1]

	Кількість	Частка
Домогосподарства, всього	**1411835**	**100%**
Середній розмір домогосподарства, люд.	**2,39**	
Домогосподарства, що складаються:		
- з однієї особи	437820	30,62%
- з двох осіб	449070	31,81%
- з трьох осіб	229760	16,27%
- з чотирьох та більше осіб	300710	21,30%
Домогосподарства з дітьми до 18 років	**608380**	**43,09%**
Домогосподарства без дітей	**803455**	**56,91%**
Домогосподарства з дітьми по кількості дітей в їх		

складі:		
- з однією дитиною	281770	19,96%
- з двома дитинами	233935	16,57%
- з трьома дитинами і більше	92675	6,56%

Таблиця 3

Розподіл населення за шлюбним станом, статтю та віком. Монреаль, Канада, дані перепису 2001 року [1]

15-19		20-29		30-39		40-49		50-59		60-69		70 і старші	
Ч	Ж	Ч	Ж	Ч	Ж	Ч	Ж	Ч	Ж	Ч	Ж	Ч	Ж
всього													
205210		471055		545990		563860		429265		282765		126021	
104190	101015	233685	237730	272250	273735	276000	287860	207000	222300	132055	150715	116795	192515
перебувають у зареєстрованому або незареєстрованому шлюбі													
925		56990		222220		286535		249950		170705		134825	
0,45%		12,10%		40,70%		50,82%		58,22%		60,37%		43,59%	
260	665	20290	36700	103710	118100	141050	145485	127710	122240	91575	79130	77925	56900
0,13%	0,32%	4,31%	7,79%	19,00%	21,71%	25,01%	25,80%	29,75%	28,47%	32,39%	27,98%	25,19%	18,40%
ніколи не перебували у шлюбі													
203870		404615		268740		156755		57570		25945		31055	
99,35%		85,90%		49,22%		27,80%		13,41%		9,18%		10,04%	
103740	100130	210295	194320	147350	121390	85180	71575	28905	28665	11745	14200	8960	22095
50,55%	48,79%	44,64%	41,25%	26,99%	22,23%	15,11%	12,69%	6,73%	6,68%	4,15%	5,02%	2,90%	7,14%
розлучені													
230		4935		38285		92495		88805		39820		16135	
0,11%		1,05%		7,01%		16,40%		20,69%		14,08%		5,22%	
115	115	1625	3310	14825	23460	39000	53495	39075	49730	17700	22120	6615	9520
0,06%	0,06%	0,34%	0,70%	2,72%	4,30%	6,92%	9,49%	9,10%	11,58%	6,26%	7,82%	2,14%	3,08%
розійшлися													
105		3985		15220		21750		16330		9235		6825	
0,05%		0,85%		2,79%		3,86%		3,80%		3,27%		2,21%	
40	65	1250	2735	5975	9245	9405	12345	7620	8710	4335	4900	3240	3585
0,02%	0,03%	0,27%	0,58%	1,09%	1,69%	1,67%	2,19%	1,77%	2,03%	1,53%	1,73%	1,05%	1,16%
удівці (удови)													
80		530		1520		6330		16645		37060		120475	
0,04%		0,11%		0,28%		1,12%		3,88%		13,11%		38,95%	
35	45	215	315	375	1145	1360	4970	3660	12985	6690	30370	20050	100425
0,02%	0,02%	0,05%	0,07%	0,07%	0,21%	0,24%	0,88%	0,85%	3,02%	2,37%	10,74%	6,48%	32,47%

Загальна чисельність людей, що перебувають у зареєстрованому або незареєстрованому шлюбі та живуть разом у всіх вікових групах, не перевищує половини всього населення. Майже половина всіх домогосподарств мають у своєму складі дітей до 18 році, причому домогосподарств з однією дитиною та двома дітьми у складі приблизно рівна кількість. Статистика показує, що у майже у всіх групах сімейного положення кількість чоловік і жінок приблизно рівна незалежно від віку, за виключенням овдовілих, в яких, починаючи з 50 років, кількість жінок перевищує кількість чоловіків у 3-5 разів. Частка людей, які ніколи не були у шлюбі, досить значна у кожній віковій групі і не падає нижче 9% навіть у групах, старших 60 років. Загальна кількість домогосподарств, у складі яких є діти – близько 60%, при цьому зазначений вік дітей у домогосподарствах – від 0 до 25 років [1].

Висновком із цієї інформації може бути те, що для домогосподарств у Монреалі немає загальних правил та переважних сценаріїв розвитку, однак очевидно, що народження дитини не є складним питанням, тому велика частка домогосподарств має у своєму складі одну дитину чи двох дітей до 18 років. Багато хто до 30 років живе сам, намагаючись побудувати основу успішної кар'єри, яка б дозволила йому завести сім'ю.

Прибутки населення. Платіжна спроможність населення Монреалю у загальних рисах подана у таблиці 4.

Треба підкреслити, що оформлення кредиту на придбання житла стає можливим при рівні прибутку більшому за 30 000 канадських доларів на рік (це 2,5 тисячі доларів на місяць). Кількість сімейних домогосподарств, які заробляють менше цього рівня, майже п'ята частина, отже, 80% домогосподарств теоретично можуть собі дозволити купити квартиру у разі необхідності.

Звернемося до інформації щодо вартості квартир у деяких районах Монреалю та у місті в середньому. Ставка на іпотечні кредити у Монреалі на сьогодняшній день становить в середньому 4,5% річних, що, на відміну від несприятливого українського кредитного клімату, робить покупку житла доступною для багатьох городян *(табл. 5)*.

Таблиця 4

Розподіл індивідуальних сімейних домогосподарств за типами та рівнем прибутків за рік. Монреаль, Канада, дані перепису 2001 року [2]

Групи домогосподарств за рівнем прибутків	Всі домогосподарства	Повні сім'ї	Повні сім'ї без дітей	Повні сім'ї з дітьми до 18 років	Сім'ї з батька з дітьми	Сім'ї з матері з дітьми
Всі домогосп-ва	994965	814740	336995	334620	35490	144730
	100,00%	81,89%	33,87%	33,63%	3,57%	14,55%
до $30000 на рік	186645	117680	74750	95680	9130	59825
	18,76%	11,83%	7,51%	9,62%	0,92%	6,01%
від $30000 до $100000 на рік	686810	578915	230555	181965	24960	82945
	69,03%	58,18%	23,17%	18,29%	2,51%	8,34%
більше $100000 на рік	121510	118145	31690	56975	1400	1960
	12,21%	11,87%	3,19%	5,73%	0,14%	0,20%
Медіанний прибуток	$52666	$116626	$98960	$127390	$43213	$34395
Середній прибуток	$62180	$133801	$115730	$144716	$48549	$37053

Проведені розрахунки показують, що в середньому купити квартиру, еквівалентну трикімнатній у Києві, можуть дозволити собі практично всі повні сімейні домогосподарства (що складаються із батька та матері з дітьми або без дітей), а також половина домогосподарств, що складаються із одного батька чи матері з дитиною або з дітьми.

Наявний житловий фонд. Слід обговорити особливості житлового фонду в Монреалі: велику частину житлової забудови складають низькоповерхові будинки, тому що у будівлях від 4 поверхів та вищих обов'язковим є влаштування ліфтів. Такі будинки робляться зблокованими у довгі стрічки вздовж вулиць та мають три основних поверхи, а квартири на останньому поверсі проектують двоповерховими із внутрішніми сходами. Мешканці міста віддають перевагу квартирам саме у таких будинках через те, що відсутність ліфта досить відчутно знижує щомісячну квартирну плату, із якої складається фонд на обслуговування будинку та прилеглої території. Багатоповерхові житлові комплекси із великим спектром послуг будуються переважно в окраїнних районах міста, а також на невеликих затиснутих ділян-

Таблиця 5

Приклад середньої вартості 1 м^2 по районах міста, площі квартир та розміру виплат по кредиту, CAD. Монреаль, Канада, дані на кінець 2008 року

Район[1]	**Середн. CAD/м^2**	**3-кімн**[2]	**Площа**	**Перший внесок**	**Ануїтет (15 р.)**	**Ануїтет (30 р.)**
Notre-Dame de Grace	2354,84	219000	93	43800	1340,27	887,71
Old Montreal	3815,05	354800		70960	2171,36	1438,18
Plateau Mont-Royal	2559,14	238000		47600	1456,55	964,73
Rosemont	2279,57	212000		42400	1297,43	859,34
Ville-Marie	2591,40	241000		48200	1474,91	976,89
Montreal (сер.)	2720,00	**252960**		50592	**1548,10**	**1025,37**

ках у центрі, які поступово звільняють від старої низькоповерхової житлової забудови, що не відповідає нормам експлуатації. Окрім того, всі багатоповерхові житлові будинки є коридорними через те, що даний тип дозволяє більш ефективно використовувати ділянку забудови та забезпечує максимально можливу кількість квартир, що є вигідним для замовника. Виключенням є лише деякі фешенебельні хмарочоси у самому центрі міста та соціальне житло, яке будується місцевою владою.

Розглянемо інформацію щодо типів житла та розмірів домогосподарств, що його займають *(табл. 6)*.

Більшість населення Монреалю віддає перевагу будинкам, нижчим за п'ять поверхів, у яких перший є напівпідвальним, а останні два займають дворівневі квартири. В таких будинках проживає майже половина всіх домо-

[1] Для пояснення щодо районів міста: серцевинною, найпрестижнішою та найдорожчою за цінами на житло територією є район Старого Міста (Old Montreal); центром вважається також і область міста, що називається Віль-Марі (Ville-Marie): це досить велика територія, яка містить різні за якістю ділянки, значною частиною недешеві; невеликий район під назвою плато Мон-Рояль (Plateau Mont-Royal) розташований у підніжжя одноіменної гори, примикає до центральної частини міста і позиціонується як один із престижних; райони Нотр-Дам-де-Грас та Розмон (Notre-Dame de Grace, Rosemont) знаходяться недалеко від центральної частини міста та відноситься до середніх позицій в рейтингу якості житла.

[2] Прийнятий розмір квартири за місцевою класифікацією називається 3½ де 3 - це три окремих приміщення: дві спальні та кухня, а половина – це передпокій, де знімають верхній одяг та взуття. Розмір та кількість санвузлів, а також вітальня у цій класифікації не враховуються: вітальня зазвичай об'єднана із кухнею в єдине приміщення.

Таблиця 6

Розподіл індивідуальних господарств за типами зайнятих житлових приміщень та розмірами домогосподарств. Монреаль, Канада, дані перепису 2001 року[1]

	Всі індивідуальні домогосподарства	Всього домогосподарств	В них людей	1 чол.	2 чол.	3 чол.	4 чол.	5 чол.	≥6 чол.	Середній розмір домогосподарства
		1417365	3369810	437820	449070	229760	201750	70450	28510	2,4
Тип житлового приміщення	Окремий будинок	449465	1338020	50670	141865	94965	110240	38325	13395	3,0
		31,71%	39,71%	11,57%	31,59%	41,33%	54,64%	54,40%	46,98%	
	Блокований будинок	71540	205480	10720	21760	15235	16500	5325	2000	2,9
		5,05%	6,10%	2,45%	4,85%	6,63%	8,18%	7,56%	7,02%	
	Таунхаус	49570	129840	11145	16230	9625	8215	2820	1535	2,6
		3,50%	3,85%	2,55%	3,61%	4,19%	4,07%	4,00%	5,38%	
	Квартира у двоквартирному будинку	49560	110595	16685	16740	7985	5560	1800	790	2,2
		3,50%	3,28%	3,81%	3,73%	3,48%	2,76%	2,56%	2,77%	
	Квартира у будинку з 5 або більше поверхами	122895	195005	73720	35430	7655	3920	1530	645	1,6
		8,67%	5,79%	16,84%	7,89%	3,33%	1,94%	2,17%	2,26%	
	Квартира у будинку, нижчому за 5 поверхів	662805	1365765	270975	212850	92600	56165	20255	9965	2,1
		46,76%	40,53%	61,89%	47,40%	40,30%	27,84%	28,75%	34,95%	
	Інший тип житла	11530	25105	3905	4195	1695	1150	395	180	2,2
		0,81%	0,74%	0,89%	0,93%	0,74%	0,57%	0,56%	0,63%	

господарств та 40% всього населення. Велика частина сімей мешкає в окремих будинках: це майже третина всіх домогосподарств та 39% всього населення

міста. У багатоповерхових будинках проживає майже 16% всіх одинаків міста (40% населення цього типу житлових приміщень), що дає підставу припустити, що, по-перше, тут багато невеликих за розміром квартир, а по-друге, житло у цих будинках в основному здається в оренду його господарями. Невелика кількість багатоповерхових будинків, очевидно, спричина, окрім історичних традицій, тим, що найбільшу популярність вони мають серед нових емігрантів, студентів та тимчасових робітників, які шукають квартири для оренди, через невеликі площі приміщень.

Аналіз типових планувальних схем квартир у новобудовах. Розглянемо декілька прикладів досить типових планувальних рішень для квартир у будинках, які плануються до завершення у 2009 році. Нижче наведено по декілька прикладів для квартир різної кімнатності: 1 ½ - це квартира-студія, 2 ½ - однокімнатна квартира із однією окремою спальнею та кухнею, об'єднаною в єдиний простір з вітальнею, 3 ½ - квартира з двома спальнями (*рис. 1,2,3*). Додатково у квартирах можуть з'являтися напіввідкриті приміщення, що називаються DEN, - за рішенням господарів вони можуть стати їдальнею чи робочою кімнатою. У представлених планувальних рішеннях вони традиційно відведені під робочі кабінети. Прийняті наступні скорочення у схемах: К – кухня, Км – комора, ЗК – загальна кімната, В – вітальня, Сп – спальня, с/в – санвузол, Г – гардероб, Пр – пральня, Б – балкон, Т – тераса. Не підписані на схемах окремі приміщення – нежитлові, представлені у різних випадках вбудованими шафами або площами, відведеними під розміщення обладнання (пральних та сушильних машин, бойлерів тощо).

Для наведених, а також для більшості існуючих планувальних схем характерним є вікритий простір основної частини квартири, у якому приміщення передпокою, кіхні та вітальні відокремлені один від одного обладнанням, рівнем або матеріалом підлоги. Це надає світлому нерозчленованому об'єму можливість відкриття цікавих ракурсів та формування враження єдності всіх функціональних процесів, а через це і приязної атмосфери у житловому приміщенні. Поділ квартири на нічну та денну зону перебування відбувається частіше всього за рахунок віднесення спальні від входу та кухні, однак санвузол, при умові, що він у квартирі один, залишається у більшості випадків у вхідній зоні. Якщо ж кількість санвузлів збільшується, вони розташовуються поруч зі спальнями. Кухня, що представляє собою невеликий відкритий робочій простір, обмежений кухонним обладнанням з двох або трьох сторін, незмінно розміщується безпосередньо поруч із входом до квартири. Треба відмітити, що нові квартири здаються в експлуатацію з встановленими внутрішніми дверима, всім сантехнічним

обладнанням, у т. ч. бойлером, пральною та сушильною машинами та повністю обладнаною кухнею зі всіма меблями. У загальній кімнаті, окрім звичних функцій, розміщується зона прийняття їжі, яка, в залежності від типу кухонного обладнання та площі загальної кімнати, може бути представлена як окремим обіднім столом, так і декількома стільцями, розміщеними біля кухонних столів на зразок «барної стійки». У квартирах розміщена велика кількість вбудованих шаф, які призначені в залежності від їх місцезнаходження у житлі для встановлення обладнання або зберігання одягу: так, у спальні, передпокої та поблизу зони відпочинку у квартирах-студіо розташовані гардероби, розмір яких збільшується зі збільшенням площі суміжного житлового приміщення. Незважаючи на те, що Монреаль – це місто із досить суворим кліматом, архітектори та мешканці міста віддають перевагу кватирам зі значною площею світлових прорізів та великими літніми приміщеннями: у квартирах будинків, нижчих за чотрири поверхи, влаштовуються відкриті тераси, на яких можуть бути розміщені рослини, невеликі столики та обладнання для барбекю. Зі збільшенням поверховості будівель площа літніх приміщень зменшується іноді до «французьких» балконів.

Квартири-студіо (1½). Відрізняються тим, що вони не мають відокремлених житлових приміщень, що робить їх придатними для проживання лише однієї особи. Площа їх, як можна помітити із наведених схем, не відрізняється суттєво від квартир із більшою кімнатністю, але вони мають ряд істотних відмінностей. Перш за все зменшується розмір зони зберігання: при врахуванні розімщення одного спального місця традиційні гардероби при спальнях замінюються на вбудовані шафи невеликих розмірів, або зовсім вилучаються із планування; комори у переважній більшості випадків відсутні, за виключенням деяких будинків, призначених для проживання літніх людей (іноді також у будинках господарям можуть запропонувати окреме господарче приміщення у підвальних поверхах будинку). По-друге, компактність розташування функціональних зон у квартирі (загальна кімната у квартирі-студіо включає зони сну та відпочинку, прийняття їжі та робочу зону) вимагає мінімальної глибини корпусу для забезпечення достатнього природнього освітлення, однак, відповідні норми дуже відрізняються від прийнятих в Україні, і тому тут нерідко можна зустріти квартиру-студіо із витягненим у глибину планом або орієнтовану на північний захід. Санвузли робляться виключно сумісними зі стандартним набором обладнання.

2 ½ кімнатні квартири. Мають одну окрему спальню з гардеробом, що примикає до глибокого приміщення, в якому об'єднано передпокій, кухню та вітальню. У передпокої є окрема шафа для верхнього одягу. Санвузол завжди суміщений, в ньому може бути розміщена, окрім звичайного обладнання, шафа

із пральною та сушильною машинами, розташування якої, однак, у багатьох випадках не прив'язується до санвузла (напр., на рис. 2, схема 1, шафа для пральної та сушильної машини доступна із вітальні, а на рис. 2, схема 2, для них відведено невелике приміщення, суміжне із гардеробом у спальні). Вільне розміщення такого обладнання у квартирі можливе лише за використання разом із пральною машиною сушильної, що не потребує додаткових операцій із мокрою білизною та її переміщеня по житлових приміщеннях. У 2 ½ - кімнатних квартирах будинків, призначених для проживання літніх людей, іноді влаштовується окреме приміщення для пральні та окрема комора, яка зазвичай відсутня у звичайних будинках. Вихід на балкон із вітальні.

3 ½ кімнатні квартири. Мають дві окремі спальні із влаштованими у кожній гардеробами, часто включають окреме приміщення комори, а також, в залежності від будинку, два санвузли, розміщені поруч зі спальнями, один із яких суміщений, а інший – окремий туалет, або ж вони обидва можуть бути суміщеними, при цьому у більшому із них будуть влаштовані одночасно душова кабіна і ванна. У деяких квартирах з'являються приміщення Den, які позиціонуються архітекторами як робоча зона, однак слід відмітити, що вони не мають природного освітлення. Вихід на балкон влаштовується звичайно із вітальні.

Висновки. Отже, *характерними показниками соціально-демографічної ситуації* міста Монреаль є наступні: значну частину домогосподарств представляють одинаки (30,62%), вік яких коливається від 15 до 40 років; загальна частина людей, які знаходяться у зареєстрованому або не зареєстрованому шлюбі та тих, що ніколи не були у шлюбі, приблизно рівна кількість – по третині, причому у всіх вікових категоріях незалежно від шлюбного стану жінок та чоловіків завжди приблизно рівна кількість; кількість подружніх пар без дітей та з дітьми до 18 років приблизно рівна, причому пар з дітьми дещо більше, ніж без дітей, а кількість сімей з двома дітьми до 18 років більша, ніж з однією дитиною; досить значний відсоток (6%) подружніх пар із трьома дітьми та більше, причому загальна частина домогосподарств, в яких є діти до 18 років складає близько 44%; не дуже розповсюдженою є ситуація, де під одним дахом проживають три покоління одночасно (як в Україні останнім часом): після якогось часу люди похилого віку оселяються у будинках, в яких додатково надається певне медичне обслуговування, або просто живуть окремо від дітей; домогосподарства, які складаються із більше, ніж 5-6 людей, можна знайти переважно у великих приватних будинках із декількома поверхами; велика частина домогосподарств незалежно від складу віддає перевагу малоповерховим житловим будинкам, в яких загалом проживає майже половина всіх домогосподарств міста; досить високий переважний рівень

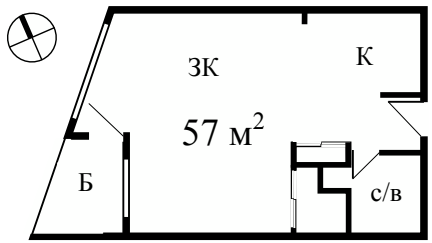

Рік спорудження: 2009
Поверховість будинку - 4
Площа приміщень:
Кухня: 6,9 м^2
Заг. кімната: 31,6 м^2
Санвузол: 3,8 м^2
Балкон: 4,6 м^2

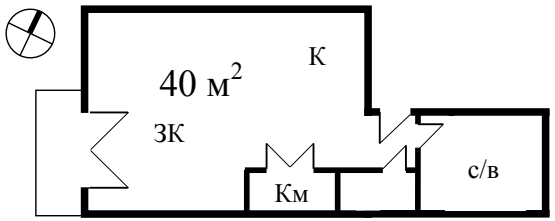

Рік спорудження: 2009
Поверховість будинку – 10
Площа приміщень:
Кухня: 2,0 м^2
Заг. кімната: 19,7 м^2
Санвузол: 4,8 м^2
Балкон: 2,2 м^2
Комора: 1,3 м^2

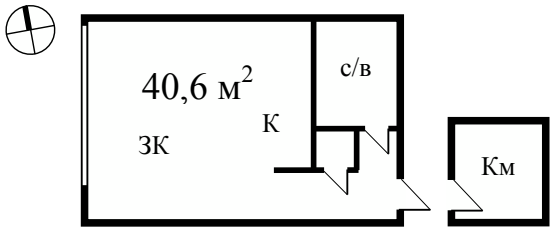

Рік спорудження: 2006
Поверховість будинку - 13
Площа приміщень:
Кухня: 7,1 м^2
Заг. кімната: 20,2 м^2
Санвузол: 3,7 м^2
Комора: 3,9 м^2

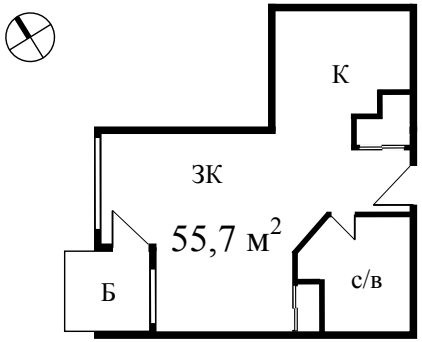

Рік спорудження: 2009
Поверховість будинку - 4
Площа приміщень:
Кухня: 9,1 м^2
Заг. кімната: 31,2 м^2
Санвузол: 6,4 м^2
Балкон: 4,0 м^2

Рис. 1. Приклади планувальних рішень квартир-студіо

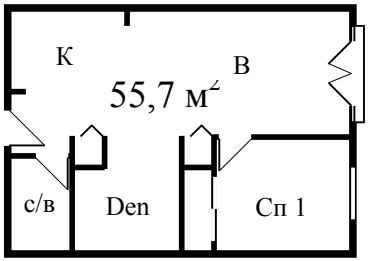

Рік спорудження: 2009
Поверховість будинку – 4
Площа приміщень:
Кухня: 6,3 м^2
Вітальня: 16,8 м^2
Спальня: 8,6 м^2
Den: 7,6 м^2
Санвузол: 3,7 м^2

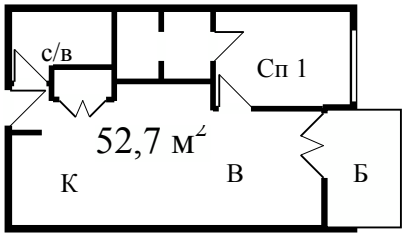

Рік спорудження: 2009
Поверховість будинку - 10
Площа приміщень:
Кухня: 5,6 м^2
Вітальня: 17,7 м^2
Спальня: 9,7 м^2
Санвузол: 4,7 м^2
Балкон: 4,4 м^2

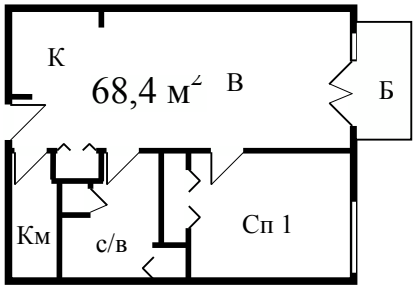

Рік спорудження: 2009
Поверховість будинку - 4
Площа приміщень:
Кухня: 5,6 м^2
Вітальня: 23,0 м^2
Спальня: 12,0 м^2
Санвузол: 3,3 м^2
Балкон: 4,5 м^2
Комора: 4,6 м^2

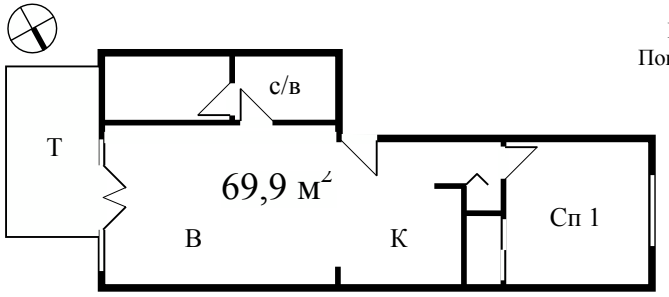

Рік спорудження: 2010
Поверховість будинку – 4
Площа приміщень:
Кухня: 6,8 м^2
Вітальня: 19,5 м^2
Спальня: 9,6 м^2
Санвузол: 3,8 м^2
Тераса: 6,7 м^2
Пральня: 3,7 м^2

Рис. 2. Приклади планувальних рішень 2 ½ -кімнатних квартир

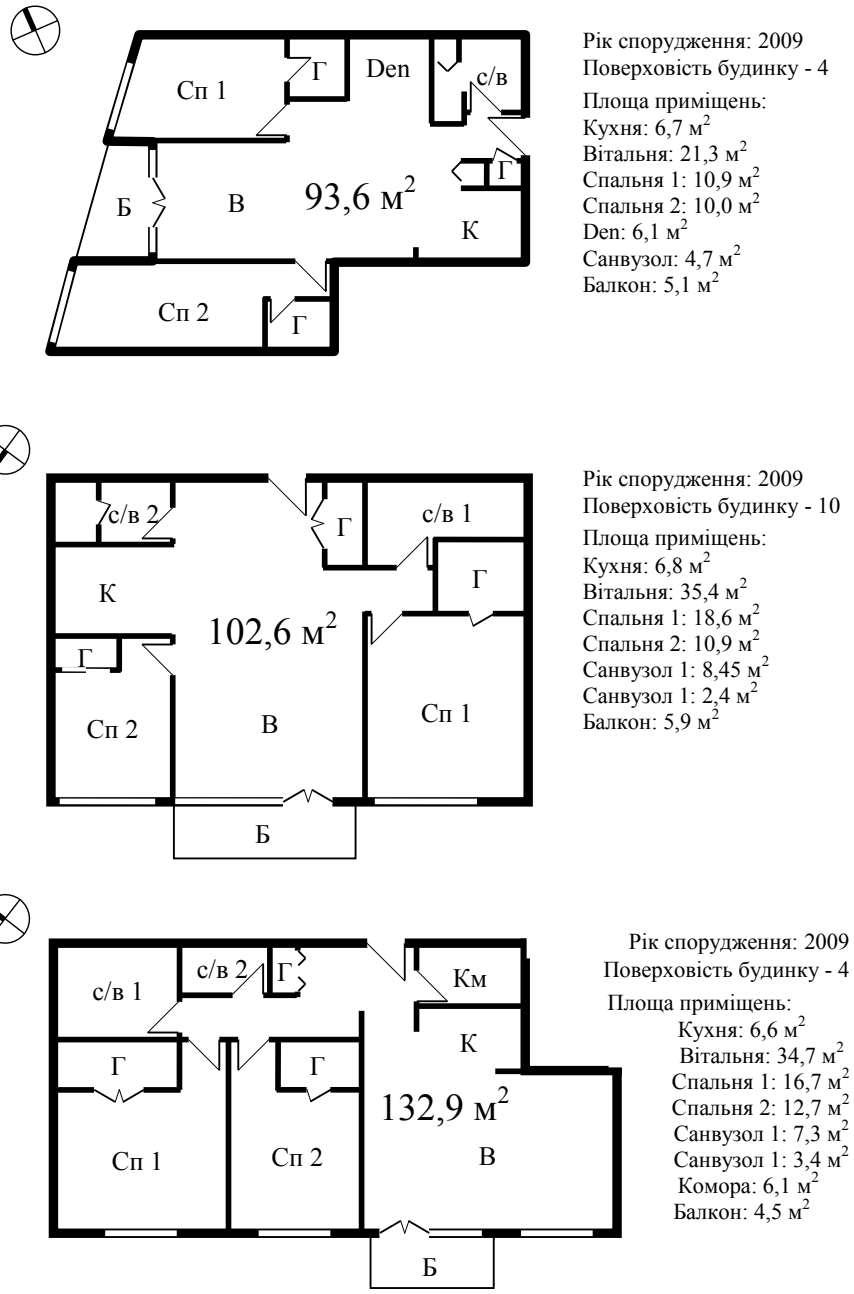

Рис. 3. Приклади планувальних рішень 3 ½ -кімнатних квартир

достатку (80% населення за прибутками може дозволити собі покупку квартири) дозволяє сконцентрувати увагу на відповідності житлового фонду соціально-демографічній структурі населення разом із конструктивною ефективністю будівництва більше, ніж на купівельній спроможності громадян.

Перелічені особливості виправдовують наступні *тенденції в архітектурі місцевого житла*: значний процент одинаків робить можливим існування квартир-студій, розрахованих виключно на проживання однієї особи; набір функціональних зон та площі квартир розміром 2 ½ проектуються переважно для молодих бездітних пар, які зі збільшенням родини можуть собі дозволити обмін на квартиру більшого розміру, а приблизно рівний розподіл населення за шлюбним станом та прибутками дає змогу архітекторам формувати житловий фонд із квартир різної кімнатності та функціонального наповнення в залежності від локальних особливостей району проектування без врахування соціально-економічних характеристик населення; квартири значної площі проектуються рідко через їх низьку затребуваність, натомість великі родини оселяються у окремих будинках у районах, віддалених від шумного центру міста.

Використані джерела:

1. Результати перепису населення Канади 2001 року: http://www12.statcan.ca/english/census01/
2. Результати перепису населення Канади 2006 року: http://www12.statcan.gc.ca/english/census06/
3. Іпотечний калькулятор: http://www.ipoteka.gov.ua/images/stories/kalk1.htm
4. Проекти житлових будинків і комплексів:
   http://www.lelowney.ca/
   http://www.lecambridge.ca/en/
   http://www.801signature.com/en/
   http://www.333sherbrooke.com/en/
   http://www.samcon.ca/

Аннотація

У статті розглядається сучасна ситуація у соціальній демографії на прикладі міста Монреаль, Канада, купівельна спроможність мешканців міста, її зв’язок із середньою вартістю квартир у різних районах, склад та особливості наявного житлового фонду, а також особисті переваги населення у виборі типу житла; розглянуті деякі типові схеми квартир різної кімнатності, встановлений зв’язок між планувальними та функціональними особливостями житла у новобудовах та соціально-демографічним станом населення.

Ключові слова: соціально-демографічна ситуація, типи домогосподарств, купівельна спроможність населення, типи квартир, Монреаль, Канада.

Аннотация

В статье рассматривается современная ситуация в социальной демографии на примере города Монреаль, Канада, покупательная способность жителей, ее связь со средней стоимостью квартир в разных районах города, состав и особенности существующего жилого фонда, а также личные предпочтения населения в выборе типа жилья; рассмотрены некоторые типичные схемы квартир разной комнатности; установлена связь между планировочными и функциональными особенностями жилья в новостройках и социально-демографичным состоянием населения.

Ключевые слова: социально-демографическая ситуация, типы домохозяйств, покупательная способность населения, типы квартир, Монреаль, Канада.

Annotation

The article considers the present state of social demography of the city of Montréal, Canada; purchasing power of its citizens and how it relates to the average housing prices in different city boroughs; structure and features of the existing housing resourses, and residents' personal preferences in choosing a type of dwelling. The analysis of several typical planning schemes found certain correlation between planning and functional features of new dwellings and social demography of the city population.

Key words: social demography, households types, purchasing power of the population, apartment types, Motreal Canada.

УДК 725.54

А.М.Побединська

ФУНКЦІОНАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ САНАТОРІЇВ ДЛЯ ДІТЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ ФІЗИЧНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ

За загальною класифікацією дитячі курортно-оздоровчі заклади поділяються на: дитячі оздоровчі табори (бази відпочинку), дитячі санаторії, санаторії для батьків з дітьми. В свою чергу, спеціалізовані дитячі санаторії, згідно проекту наказу МОЗ України «Про організацію санаторно-курортного лікування дітей» від 30.01.2008, мають наступні профілі: захворювання системи кровообігу; опорно-рухового апарату та сполучної тканини; неспецифічні захворювання органів дихання; захворювання органів шлунково-кишкового тракту; нирок та сечовивідних шляхів; ендокринної системи та порушень обміну речовин; шкіри; нервової системи та порушення психіки; органів зору; дитяча гінекологія, а також санаторії туберкульозного профілю [8]. Дитячі санаторії – це лікувально-профілактичні заклади, в яких переважають природні лікувальні фактори: климато- і аеро терапія, водо- та грязелікування в сполученні з дієтотерапією, фітотерапією, лікувальною фізкультурою та іншими видами і методами лікування.

Зрозуміло, що функціональна структура санаторію обумовлена в першу чергу його профілем, а також місткістю, віковим складом дітей, місцем розташування, тощо. Найбільший вплив на функціональну структуру санаторію мають особливості, зумовлені профілем, а саме: термін лікування (обмежений або індивідуальний) та кількість лежачих і ходячих дітей. Від цих показників залежить необхідність та особливість проектування тих чи інших планувальних елементів (карантинне відділення, палатні секції, класи, тощо). Функціонально курортно-оздоровчі заклади для дітей представлені у вигляді окремих груп приміщень, по-різному зв'язаних між собою в залежності від технологічної структури. В загальному випадку це наступні групи приміщень: приймальні, спальні, учбові, медичні, харчування, культурно-масові, адміністративно-побутові, господарчі [4]. Ці окремі планувальні елементи можуть або безпосередньо примикати один до одного, або зв'язуватися за допомогою нейтральної зони, в якій розміщуються сходи, ліфти і та ін.

Приймальні приміщення використовуються в період заїзду дітей для реєстрації та первинного медичного огляду. До їх складу входять: вестибюль з довідковою, роздягальня-оглядова, душова, одягальня, комори чистої та брудної білизни, комора для зберігання одягу, санвузол. Діти, що тільки прибули до санаторію, не повинні контактувати з тими, що вже пройшли

медичний огляд та санітарну обробку.

Карантинне відділення призначене для тимчасової ізоляції дітей, що прибули в санаторій з необмеженим строком лікування. Воно повинно примикати до приймальні та бути ізольоване від інших приміщень. Санаторії з одночасним заїздом дітей карантинного відділення не мають.

Палатні секції є основними складовими елементами санаторію, де дитина проводить більшу частину часу. Їх планування залежить від профілю санаторію та вікового складу дітей. Найбільший вплив на склад і площу приміщень в цих секціях має кількість лежачих дітей.

Учбові приміщення можуть бути розміщенні двома різними способами: в єдиному блоці, що зв'язаний з палатною секцією нейтральною зоною; входити в склад палатних секцій. Це також залежить від профілю санаторію. В загальному випадку шкільні приміщення складаються з класів, лабораторій, майстерень та допоміжних кабінетів.

Приміщення харчування (їдальні та кухні) мають два принципи розміщення: з організацією обідніх залів в єдиному блоці з кухонними приміщеннями та з включенням їх до складу палатних секцій, на що впливає профіль санаторію та віковий склад дітей.

Приміщення культурно-масового обслуговування забезпечують можливість проведення різних заходів: святкувань, вистав, демонстрацій фільмів, гуртової та громадської роботи, спортивних занять, ігор тощо. Найбільш доцільним є проектування залу універсального призначення.

Склад *лікувально-діагностичних приміщень* залежить від профілю санаторію і відображає специфіку методів лікування

Приміщення *адміністративно-побутового обслуговування* розташовуються поблизу входу в головний вестибюль. Їх склад однаковий для санаторіїв всіх профілів. Вони можуть розміщуватися в окремому блоці разом з приймальними приміщеннями.

Ізолятор краще за все розташовувати окремо або в блоці з приймальним і карантинним відділеннями.

Господарчі приміщення розміщуються в спеціально відведеній зоні з ізольованим в`їздом. В склад господарчих приміщень входять котельня, пральна, майстерні, склади, гараж.

Дитячий санаторій донедавна розглядався в основному як лікувальний заклад. Умови сьогодення вимагають від санаторно-курортних установ більш розширених функцій, а саме - функцій санаторно-реабілітаційного центру, який би забезпечував дитину-інваліда окрім медичної реабілітації, іншими видами реабілітації: фізкультурно-спортивною, соціальною, психолого-педагогічною, професійно-освітньою. Необхідність тих чи інших видів

реабілітації (як наслідок – і відповідних груп приміщень) зумовлена характером захворювання дитини.

Особливістю проектування санаторіїв для дітей з *порушенням опорно-рухового апарату* є в першу чергу їх ергономічні відмінності [3]. Найчастіше ці діти потребують для пересування спеціальних допоміжних засобів, що значно збільшує необхідний життєвий простір. Ці дані треба враховувати при проектуванні комунікаційних зв'язків, приміщень , розташування меблів та обладнання. Виходячи з результатів медичних досліджень, в санаторіях для дітей з ПОРА співвідношення дітей, прикутих до ліжка та тих, що пересуваються самостійно, приймають відповідно 25% та 75%. В такому випадку раціональним є влаштування приміщень для проживання батьків, які б мали можливість знаходитися поряд з дитиною. Для молодих інвалідів з ПОРА велика увага повинна бути зосереджена на їх професійній орієнтації і навчанні, для чого необхідно передбачати відповідні майстерні та класи. Для проведення комплексної реабілітації дітей необхідно забезпечити приміщення для корекційно-розвиваючої роботи (арт-терапія, бібліотерапія, гарденотерапія, глінотерапія, аромотерапія, ігрова терапія, лекотерапія, музикотерапія, казкотерапія, танцетерапія, терапія театральним мистецтвом, виноградотерапія, тощо). Такі ефективні види терапії, як іппотерапія та кінологотерапія потребують спеціально обладнаних додаткових споруд та майданчиків. Реабілітація цими засобами виховання сприяє розширенню кола спілкування та соціальних зв'язків дитини, збагаченню життєвого досвіду, розвитку емоційно-вольової сфери.

Можна зробити висновок, що, крім ряду традиційних приміщень, які формують структуру дитячого санаторію, на його функціональну схему впливають методи реабілітації та лікування, прийняті в кожному конкретному закладі.

Таким чином, сучасний дитячий санаторій представляє собою особливий тип лікувально-реабілітаційного закладу зі складними різноманітними функціями. Нові вимоги та підходи до методів реабілітації суттєво змінює стандартну функціональну структуру дитячого санаторію.

Література

1. Реабілітація інвалідів в Україні: [збірник нормативно-правових документів відповідно до Закону України «Про реабілітацію інвалідів в Україні»], К: 2007. - 179с.

2. Улаштування, утримання і організація режиму діяльності дитячих оздоровчих закладів: ДСанПіН 5.5.5.23-99. – К: Міністерство охорони здоров`я, 1999. – 36с.

3. Проектирование новых и адаптация существующих зданий для воспитания, обучения и реабилитации детей-инвалидов: Рекомендации по проектированию окружающей среды, зданий и сооружений с учетом потребностей инвалидов и других маломобильных групп населения. Выпуск 7: МДС 35-4.2000. – Госстрой России, АО ЦНИИЭП им.Б.С.Мезенцева,2000. – 46с.
4. Санаторно-курортне лікування, організований відпочинок та туризм в Україні. – К.: Державний комітет статистики України, 2007. - 93 с.
5. Тхор Э.А. Детские санатории/ Э.А.Тхор.- М.: Стройиздат, 1975.- 104с.
6. Тхор Э.А. Детские курортно-оздоровительные учреждения и комплексы/ Э.А.Тхор.- М.: Стройиздат, 1984. - 184с.
7. Казакова Л.А. Нетрадиционные воспитательные технологии для детей и подростков с ограниченными возможностями здоровья. Методические рекомендации/ Л.А. Казакова - Ульяновск, 2008. - 38 с.
8. Карякина О.И., Карякина Т.Н. Основы реабилитации инвалидов: Учебное пособие/ О.И. Карякина, Т.Н.Карякина — Волгоград: Издательство Волгоградского государственного университета, 1999. — 88 с.
9. Проект регуляторного акту - Наказу МОЗ України «Про організацію санаторно-курортного лікування дітей» [Електронний ресурс] / режим доступу до документу: http://www.moz.gov.ua/ua/main/docs/?docID=9231

Анотація

Функціональна структура дитячого санаторію обумовлена в першу чергу його профілем, а також такими характеристиками, як місткість, віковий склад дітей, місце розташування, тощо. Профіль санаторію впливає як на склад приміщень, так і на зв’язки між ними. В загальному випадку в складі санаторію присутні такі групи приміщень: приймальні, спальні, учбові, медичні, харчування, культурно-масові, адміністративно-побутові, господарчі. Необхідність тих чи інших видів реабілітації, і відповідно, приміщень, споруд та майданчиків для них зумовлена характером захворювання дитини. Таким чином, нові вимоги та підхід до методів реабілітації суттєво змінює стандартну функціональну структуру дитячого санаторію.

Ключові слова: дитячий санаторій, діти-інваліди, реабілітація.

Аннотация

Функциональная структура детского санатория обусловлена, в первую очередь, его профилем, а также такими характеристиками, как вместимость, возрастной состав детей, место расположения, и тому подобное. Профиль санатория влияет как на состав помещений, так и на связь между ними. В общем случае, в составе санатория присутствуют такие группы помещений: приемные, спальни, учебные, медицинские, питания, культурно-массовые, административно-бытовые, хозяйственные. Необходимость тех или иных видов реабилитации, и соответственно, помещений, сооружений и площадок для них, определяется характером заболевания ребенка. Таким образом, новые требования и подход к методам реабилитации существенно изменяет стандартную функциональную структуру детского санатория.

Ключевые слова: детский санаторий, дети-инвалиды, реабилитация.

Annotation

The functional structure of child's sanatorium is conditioned, above all things, by its profile and also such descriptions, as capacity, age composition of children, place of location, and others like that. The profile of sanatorium influences both on composition of apartments and on connection between its. In general case, in composition a sanatorium such groups of apartments are present: waiting rooms, bedrooms, educational, medical, feeds, cultural and mass, administratively-domestic, economic. Necessity of one or another types of rehabilitation, and accordingly, apartments, buildings and grounds for them, is determined by nature of disease of child. New requirements and approach to the methods of rehabilitation substantially changes the standard functional structure of child's sanatorium.

Keywords: child's sanatorium, disabled children, rehabilitation.

УДК 725.13

В.В.Перевалова

ФУНКЦІОНАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРЕДСТАВНИЦЬКОГО ЦЕНТРУ УРЯДОВОГО КОМПЛЕКСУ В УМОВАХ УКРАЇНИ

Україна - держава, що розвивається, Києву ще дуже багато потрібно зробити, щоб прийти до статусу столичного міста, яке гідне посісти місце серед столиць Європи. Одним із факторів розвитку – є розпланування урядового комплексу.

Урядовий комплекс об’єднує установи законодавчої, виконавчої та судової влади. При його архітектурно-планувальній організації можна виділити такі структурні одиниці:

- Групи приміщень Кабінету Міністрів (робочі кабінети Прем’єра та міністрів);
- Групи приміщень Палати Представників (зал засідань та робочі кабінети Верховної Ради);
- Група приміщень Верховного Суду України;
- Будівля Резиденції Президента;
- Будівля адміністративно-представництва;
-Президент-готель п’ятизірковий (апартаменти для працівників комплексу та апартаменти для гостей).

Найскладнішим за функціональним наповненням є адміністративно-представницький центр. Він представляє собою зосередженння представницьких відділів усіх структур. Отже, для того, щоб розглянути функціональну організацію адміністративно-представницького центру, потрібно звернутися до групи будівель, що складають ядро адміністративно-представницького центру, – тобто, церемоніальних будівель. Церемоніальні будівлі призначені для проведення дій, що передбачені церемоніальним протоколом. Одною з дуже важливих церемоній державного рівня є зустріч голів держав. Заходи, що передбачені протоколом цієї церемонії, обумовлюють склад та призначення місць її проведення. Починається візит із зустрічі в аеропорту. Потім Високого гостя супроводжують до резиденції Президента України та до Кабінету Міністрів України, дії відбуваються у супроводі Прем’єр - Міністра України. Розміщують Високого гостя у Резиденції Президента.

До сьогодні в Україні роль представницького центру грає Маріїнський палац. Під час прибуття Гостя до Маріїнського палацу піднімаються штандарти, Перзидент Украіни виголошує вітальну промову, грає гімн, здійснюється обхід почесної варти. Потім йде представлення членів делегації та переговори “віч на віч”. Переговори “віч-на-віч” відбуваються у Блакитній залі Маріїнського палацу.

Розширені переговори проходять у Зеленій залі Маріїнського палацу, потім можуть відбуватися підписання спільних документів та зустріч із мас-медіа. Для цих заходів призначена Біла зала палацу.

На наступний ранок може бути запланована бесіда та сніданок в Резиденції Президента, робочий сніданок з міністром закордонних справ, а також виступ Високого Гостя у Верховній Раді. Наступною церемонією може бути покладання квітів до могили Невідомого солдата. На останок відбувається Державний обід від імені Президента у Червоній залі Маріїнського палацу. Іноді, обід проходить у більшій за розмірами Білій залі, тоді під час обіду проходить концерт майстрів мистецтв України, який має познайомити гостей із культурою країни.

У процесі здійснення усіх церемоніальних заходів задіяні такі групи приміщень:

- *Адміністративна;*
- *Церемоніальна;*
- *Ресторанна;*
- *Теле – радіо – прес – центр;*
- *Готельна ;*
-*Культурно-виставкова;*
- *Обслуговуюча .*

Церемоніальна група приміщень функціонально поєднує усі інші групи. Головними зв’язками з церемоніальною групою приміщень поєднуються група теле-радіо-прес-центру, що забезпечує можливість постійного доступу до засобів теле-, та радіозв’язку, для церемоніальної групи приміщень; а також культурно-виставкова група, зустріч у якій може бути головною метою візиту. Головними функціональними зв’язками поєднануються ресторанна та готельна групи приміщень, що мають спільні системи обслуговування. Бажаними зв’язками будівель є поєднання церемоніальної та ресторанної груп для організації званих обідів, бенкетів, сніданків, тощо, а також адміністративної групи, до обов’язків якої входить нагляд та організація прийомів та зустрічей на належному рівні, дотримуючись протоколу. Не бажаний зв’язок церемоніальних приміщень із апартаментами Високого гостя. Ця зона більш приватна, ніж інші. Зв’язок із цією зоною приміщень може здійснюватись через оранжерею, або сад. Другорядні зв’язки поєднують обслуговуючими приміщеннями, що належать до однієї групи, але за різноманітністю своїх функцій, вони роміщені по всьому комплексу і обслуговують різні групи

приміщень. Слід зазначити, що усі інші можливі зв'язки приміщень є не бажаними. Наприклад, поєднання адміністративної групи з прес-теле-центром, суперечить міркуванням безпеки інформації.

Беручи за основу вищезгаданий порядок, а також внутрішні взаємозв'язки груп приміщень, ми можемо виявити взаємозв'язків приміщень, що виконують церемоніальну функцію в адміністративно-представницькому центрі державного значення. Звичайно, ця структура може варіюватися. Наприклад, конференц-зал тут представлений в групі церемоніальних приміщень, а його можна об'єднати із видовищною групою, створивши універсальний зал, який об'єднає функції конференц-залу, кіно - залу, та виставкового залу. Зала ресторану може обслуговувати тільки готельну групу приміщень, а бенкетні зали можна поєднати із тематичними залами церемоніальної групи, які переобладнуватимуться у бенкетні зали із сценічною площадкою, баром, тощо. Це відбувається завдяки близькому доступу до виробничих приміщень ресторану.

Для Церемоніальної і Культурно-виставкової групи приміщень доцільно створювати багатофункціональні зали, які мають можливість організації різноманітних заходів. Культурно-виставкові приміщення матимуть можливість трансформування у велику виставкову залу, кінотеатр та залу для виступів. Вони повинні відповідати нормам на проектування концертних залів тому, що тут найбільш широко представлені функціональні зони, що пристосовані для конференц-залів, виставкових залів та кінотеатрів. Всі вони зазначені у ДБН В.2.2-16-2005. Як варіант, склад такої зали буде: демонстраційна частина – трансформована, не має стаціонарної частини з невеликим уклоном, або: стаціонарна частина – трибуни, але повністю трансформована партерна частина.

У церемоніальній групі приміщень основний зал зможе трансформуватися у бенкетний, для офіційних прийомів та заходів, а також у зал з невеликою естрадою. Тематичні зали рекомендовано розміщувати анфіладно, що дає змогу одночасного перебування гостей у декількох залах на великих прийомах.

До адміністративної групи будівель веде головний вхід, який пов'язаний із усіма приміщеннями. Потрібно організувати ще два входи, що носитимуть другорядний характер. Об'єднуючим простором усієї будівлі може бути рекреаційна зона, в яку можна потрапити через головний вхід, а також з кожної частини будівлі. Її роль може відігравати зимовий сад, атріум, внутрішній двір, тощо. Поряд із рекреаційною зоною може розташовуватись кафе для працівників, яке доречно було б пов'язати із ресторанною групою приміщень. Далі іде загальна бібліотека із копі-центром. Потім розташовуються не галузеві

функціональні відділи адміністрації комплексу, до складу яких входитимуть: бухгалтерія, відділ кадрів, відділ заробітної плати, планувальний відділ. До складу приміщень адміністрації комплексу входять: загальний відділ управління справами – канцелярія (група переписки, група контролю, група наказів, юридична група), експедиція (група прийому, регестрації кореспонденції електронної та письмової, група кур'єрських зв'язків, група відправлення кореспонденції), архів та серверна кімнати, копі-центр.

Склад приміщень керівників адміністрації адміністративного представництва, визначається завданням на проектування. Далі ідуть офісні приміщення, основні відділи, що складають функціональне ядро адміністративної групи приміщень: Приміщення Управління Протоколу та Церемоніалу Президента України; Приміщення структурних підрозділів з питань візитів Президента України, Апарату Верховної Ради України, Секретаріату Кабінету Міністрів України із залученням структурного підрозділу з питань протоколу Міністерства закордонних справ України – стосовно візитів відповідно голів держав, голів парламентів, голів урядів іноземних держав; Приміщення для розміщення Структурних підрозділів з питань протоколу Міністерства закордонних справ України – стосовно візитів міністрів закордонних справ іноземних держав; Приміщення для розміщення структурних підрозділів з питань протоколу органу виконавчої влади, визначеної Кабінетом Міністрів України – стосовно візитів інших високопосадових осіб та представників іноземних держав; Приміщення робочої групи з питань безпеки, таких груп може працювати дві, при чому як разом, так і окремо.

Через поверх бажано проектувати невеликі конференц-зали. На кожному поверсі – блок санвузлів, а при кожному відділу приміщення для прийому їжі, з підведенням гарячої та холодної води. На поверсі, де розташовується адміністрація комплексу можливе створення багатофункціонального конференц-залу. Поряд із функціональним ядром потрібно забезпечити приміщення цивільного захисту, яким можна скористатися при необхідності. Приміщення допоміжного призначення, до яких входять: гараж службових машин, охоронні системи, медпункт, а також технічні приміщення для устаткування. До приміщень обслуговуючого призначення належать приміщення служб, що відповідають за належну роботу технічних систем будівлі, а також господарчі приміщення, їх склад теж визначається завданням на проектування. Що ж до нормативних документів для адміністративної групи будівель – вони є дещо застарілими. Сучасна адміністративна будівля такого центру повинна бути найсучаснішим офісним центром. За класифікацією вона повинна відноситись до класу "А".

При плануванні приміщень потрібно спиратися на можливість трансформування планувальної системи, щоб надати їй гнучкості і багатофункціональності.

При гнучкому плануванні [3] трансформація може бути внутрішньою та міжвидовою. Ми маємо керуватися внутрішньою трансформацією, тому що головна функція приміщень лишилася не змінною, зміни торкнуться організації відділів, секцій, експозицій. Зміна функції буде відбуватись нерегулярно, без трансформації об'єму та геометрії архітектурного простору, а також із переміною. Перший варіант – ускладнення-спрощення форми, найпростішим прикладом якого є переобладнання простору за рахунок перенесення технологічного обладнання згідно з функціональним процесом. Переміщення може відбуватися: по горизонталі, вертикалі та у складних площинах. Під обладнанням мається на увазі – меблі, орг-техніка.

Ще одним способом трансформації простору без зміни фізичної форми є розмежування простору, при цьому об'єм приміщення лишається без змін, але на деякий час розмежовується на зони. Цього можна досягти завдяки стендам, перегородкам тощо.

Наступний варіант – видозміна форми приміщення за рахунок трансформуємих підвісних стель, щитів, драпірувань, тощо. Прикладом може слугувати центр Помпіду в Парижі. Завдяки підвісним щитам у концертній залі налаштовується акустика під різні види виконання.

Наступним варіантом є прийом трансформації зі зміною геометричних характеристик об'єму – розділення-об'єднання простору. Такий варіант буде доречним у багатофункціональній конференц-залі. Простір у окремій споруді трансформується за рахунок елементів, а комплексу – за рахунок елементів, що об'єднують простір. Елементи роз'єднання та об'єднання переміщуються у різних площинах і дозволяють розмістити різні функціональні процеси. Зміна форми простору в цьому випадку буде проходити на рівні окремих приміщень шляхом збільшення одних приміщень за рахунок інших на всіх рівнях (вертикалі, горизонталі), або за рахунок розділу простору розсувними перегородками, переставними екранами, завісами, пневматичними конструкціями. Можна також змінити простір, лишивши великі блоки простору відгородженими зеленими насадженнями. При гнучкому плануванні є також варіант адаптивного планування, коли будівля приводиться у відповідальність із умовами.

На прикладі адміністративного представництва бачимо специфіку груп приміщень та будівель, що входять до урядового комплексу. Усі вони мають свої функції, але повинні працювати в одному комплексі. Потрібно дослідити функціональні зв'язки кожної групи приміщень та будівлі урядового

комплексу, щоб, виявивши їх поєднання у загальні групи, створити діаграми, які при накладенні на весь урядовий комплекс вкажуть "технологічний ланцюжок". На основі цього можливе детальне розпланування урядового комплексу для України.

Безумовно урядовий комплекс – це дуже важлива містобудівна одиниця столичного міста. За історії, вона носила містоутворюючий характер. Підходити до його розпланування потрібно із особливою відповідальністю, тому дослідження у цьому напрямі є необхідними. Для Києва зараз відчутна потреба у вирішинні принципових питань, як для столичного міста, що розвивається швидкими темпами.

Література:

1. Административные здания. Серия «Архитектору-проектировщику.» Н.Е. Григовская А. Я. Розен Стройиздат 1975.
2. Нойферт Е. Строительное проектирование. М.: Стройиздат, 1991г.
3. " Динамическая архитектура" А. А. Гайдучени, Киев "Будівельник" 1983г.

Анотація

У статті розглядається принципи функціональної організації адміністративних будівель при адміністративно-представницьких комплексах державного значення, їх відмінності від адміністративних будівель нижчого рангу.

Ключові слова: адміністративні будівлі, комплекси.

Аннотация

В статье рассматривается принципы функциональной организации административных зданий при административно-представительских комплексах государственного значения, их отличительные черты от более низких рангом административных зданий, нижнего ранга.

Ключевые слова: административные здания, комплексы.

Annotation

The article deals with the principles of functional organization of the administrative buildings for administrative and representative set of public values, their distinctive features from the lower ranks of administrative buildings, the lower rank.

Keywords: administrative buildings, complexes.

УДК.725.8.

М.В.Сіверс

ФУНКЦІОНАЛЬНО-РОЗПЛАНУВАЛЬНІ ПРИНЦИПИ СТВОРЕННЯ ПРАВОСЛАВНИХ САКРАЛЬНИХ ПЛОЩ У НАЙЗНАЧНІШИХ МІСТАХ УКРАЇНИ

На сьогодні, коли розвиток міської інфраструктури, постійні зміни транспортної мережі, трансформація функціональних і просторових зв'язків у місті диктують необхідність впровадження певних мір, питання створення і реваловизації сакральних площ, як елементів не тільки суто міського каркасу, але й осередків релігійного життя держави, посідають одне з чільних міст. В останні роки, особливо, після прийняття незалежності України і затвердження законів стосовно релігійних засад, багато вчених звернули свою увагу на храмову архітектуру. Питання православних сакральних площ складається з тісно пов'язаних між собою тематичних напрямів, що опрацьовані такими вченими, як – В. Абизов, Ю. Асєєв, К. Афанасьєв, Л. Бачинська, М. Бевз, В.Білоус, Ю. Білоконь, Ю. Бочаров, Ю. Божок, Т. Буличева, В. Вадімов, О.Водотика, М. Габрель, В. Глазичев, А. Гутнов, М. Дьомін, В. Єжов, Ю.Івашко, Л. Коган, В. Кравець, В. Куцевич, Г. Лаврик, В. Лавров, І. Лежава, Ю. Лосицький, А. Мардер, В. Макухін, В. Мироненко, З. Мойсеєнко, Т.Панченко, В. Проскуряков, А. Рудницький, П. Ричков, О. Рябушин, О.Слєпцов, І. Смоляр, В. Соченко, В. Тимофієнко, В. Тімохін, Г. Фільваров, І.Фомін, В. Хайт, Б. Черкес, М. Цапенко, О. Швидковський, С. Шубович, Д.Яблонський, З. Яргіна. Зараз проводиться також багато комплексних робіт на терені збереження, реконструкції архітектурної спадщини, і створення нової храмової архітектури. Проектним інститутом КиївЗНДІЕПом та Українською академією архітектури в 2002р. видано посібник з проектування "Культові будинки та споруди різних конфесій", а в Росії в 2000р. — "Здания, сооружения и комплекси православних храмов" з трьома частинами пояснень, що вийшли згодом [1]. У зазначених документах вперше приведені систематизовані нормативи, наведені історичні відомості стосовно розвитку православної сакральної архітектури і надані рекомендації щодо подальшого проектування культової архітектури. Проте, ці нормативні документи мають занадто узагальнюючий характер і цілком не достатньо розкривають регіональні та місцеві особливості формування православних сакральних площ. Більшість робіт, які мають певне відношення до сакральних площ, несуть чи суто описовий характер, чи ж найбільшу увагу приділяють архітектурі храму, в той час як містобудівні праці дають розгалужене загальне уявлення про міста того чи іншого періоду. Невирішеними залишаються питання — визначення

принципів створення і формування нових сакральних площ на сучасному етапі розвитку з позицій прогресу технічного і позицій національного стилю, а також питання реконструкції вже існуючих сакральних площ до стану, що буде відповідати сучасним вимогам міста, що продовжує свій розвиток і вимогам християнських догматів, що від часів їх прийняття на Вселенських соборах, на змінюються вже на протязі багатьох сторіч. Метою цієї статті є короткі нариси основних положень принципів формування і перетворення сакральних площ у сучасному становищі міста. За визначенням, принципи - це основні вихідні положення якої-небудь наукової системи, теорії, ідеологічного напряму [2].Принципи функціонально-розпланувальної трансформації православних сакральних площ, на мій погляд, доцільно розглядати з погляду причин функціонування й створення таких площ у сучасних умовах. Таких причин можна назвати три:

абстрактна (вічне), ситуативна (тимчасове), конкретна (подійне).

1. Абстрактна причина має характер «вічного», як такого, що являє собою певний сталий розвиток протягом історії.

Історично сформована сакральна площа з часом набуває характер конфліктної містобудівної ситуації, виходячи із транспортних умов, і завдань її переформування, що змінюються хаотично обумовленим образом. Чи, за визначеннями О. Гутнова, окрім "каркасу" міста, що практично не змінюється, є "тканина" міста, яка постійно рухається і перетворюється. І на відміну від каркасу, тканина отримує певні метаморфози, коли змінюються окремі споруди, структура просторів і зв'язків між ними [3]. В цьому двоєдиному зв'язку сакральна площа виходить на економічний аспект свого існування. Цей економічний аспект передбачає з однієї сторони — стохастичність інвестицій в цьому просторі, з іншої сторони — існування затверджених генеральних планів найзначніших міст України, наприклад, генеральний план Києва — визначений до 2020 року. Узгодження цих двох пунктів передбачає в достатній мірі обумовленість роботи архітектора, котрий, з одного боку, змушений узгоджувати свої творчі ідеї з замовником, а з іншого — з існуючим міським середовищем. Отже ми виходимо на наступний план — ситуативний.

2. Ситуативність пропонує декілька аспектів.

З однієї сторони - реваловизацію середовища під потреби сучасного міста. На сьогоднішній день постає питання не стільки художньо-ансамблевого об'єкту, скільки рішення транспортних завдань [4]. У Середньовіччі, коли складалася радіально-кільцева система планування з яскраво вираженою доцентровою спрямованістю і центр легко було знайти по променевих вулицях, що сходяться до нього, завдання сакральної площі вирішувалось досить легко. Знаходячись, як правило, в центрі, вона, як одна з головних частин міста,

отримувала чітку систему свого формування і можливого розвитку [5]. Тоді, під час кінних екіпажів і некваплівих перехожих , така структура міста була бездоганною, центр - легко доступним. Однак сьогодні транспортна ситуація в містах, де кожного дня стає все більше автомобілів на дорогах, стан є зовсім інший, і сакральні площі, за відсутністю продуманого розвитку, часто стають осередками транспортного розгалуження магістралей [6]. Відтак, площі треба вирішувати, або переводячи в ранг пішохідних, або вирішуючи й організовуючи систему розв'язок та ін.. Оскільки, в понятті ситуативності вже оговорено рішення актуальної задачі для архітектора — роботи в середовищі, необхідно перейти в область проектно-організаційну, яка включає ще два аспекти — по-перше, проектно-організаційні задачі в рішенні питань реконструкції існуючих площ, припускають, на мій погляд, довершення існуючого ансамблю до деякої архітектурно-теоретично заданої архітектурної композиції [7]. Можна також казати, якщо в площі не має ансамблю, то вона вже не є «організмом» міського каркаса, з погляду, що - усілякий ансамбль, навіть такий, що не є гармонійний в міській тканині являється елементом міського каркасу, але організмом міського каркасу він не являється, оскільки до кінця не є організований естетично. В протидію «елементу», «організм» міського каркасу передбачає повноцінне функціонування деякого процесу. І тому однією з задач є доведення недовершеної площі до цілісного композиційного ансамблю. В цьому розрізі можна дати визначення, що - архітектурний ансамбль — це взаємодія несуперечливо організованих, композиційно обумовлених якостей середовища, у свідомості споживача архітектурної форми продукуючих усвідомлення співвідносного принципу художньої реалізації цілісного образу. Або, сакральна площа являється ансамблем в тому випадку, якщо вона була спроектована, і цей проект був реалізований у цілісному вигляді. В Україні таких сакральних площ, які б відповідали означеним вимогам, назвати не можна. Другим аспектом проектної організації є узгодження вимог, котрі буди закладені на початок проектування і створення сакральної площі з задачами, котрі постають на сьогоднішній день, наприклад, - транспортно-пішохідними задачами. З іншої сторони, ситуативність передбачає також рішення проектно-організаційних завдань. Узгодження вимог, які були закладені на початок проектування й створення площі із завданнями, які стоять на сьогоднішній день.

3. Конкретна причина може бути виражена в категоріях більш прагматичних: стиль, метод, програма.

Стиль — припускає наявність погодженості, постановки вихідного завдання. В XIX ст. — більше сторіччя назад, і сьогодні — у XXI ст. ми проектуємо площу, але змінилися відносини між функціонально-

розпланувальними аспектами їхньої організації [5]. Метод припускає, у цьому змісті, з'ясування взаємозв'язку між організацією міського середовища і міської комунікації із сучасними завданнями рішення й того, і іншого в цілому. А програма припускає вироблення підходу, що не залежить від стилю, але причетного до процесу прогнозування подальшого розвитку цих сакральних площ у взаємозв'язку з розвитком площі в міській тканині.

Окрім того, необхідно зазначити, що, як і багато сторіч тому, однією з найважливіших причин, що впливає на формування сакральних площ, і яку можна віднести до конкретного, є християнські догмати, що були впроваджені на Вселенських соборах [8]. Після схизми 1054р. розходження між структурою організації цих догматів в католицькій і православній гілці християнства набували подальшого розвитку. На сьогодні цим питанням відведено цілий напрямок — порівняльне богослов'я. Різниця між розумінням і поясненням ідей християнства отримала своє вираження і в сакральній архітектурі [9]. Ідеологія православ'я за часи становлення на Русі, набула яскравого специфічного змісту, і отримала власні особливості храмобудування в місті, де сакральна площа є одним з головних елементів ансамблю православного храму [10]. Недаремно руські православні храми мають особливу зовнішню виразність, на відміну від Західної традиції, в якій, особливо в епоху Середньовіччя, храм знаходився «здавлений» поміж інших будівель, і де особливу увагу приділено внутрішньому простору [11].

Отже, підсумовуючи, потрібно зазначити, що принципи формування православних сакральних площ на сучасному етапі становлення української архітектури мають специфічну природу і складені з багатьох різних причин, з яких головними є — вічні — абстрактні, тимчасові — ситуативні і конкретні — подійні. Ці причини обумовлюють особливості основних принципів проектування сакральних площ і теоретичного обґрунтування їх створення.

Література

1. Православные храмы: В 3 т. Пособие по проектированию и строительству — М., 2003 — Т. 2. Православные храмы и комплексы. — 222 с.
2. Принцип. Визначення [Електронний ресурс] : енциклопедія вікісловника . - http://ru.wiktionary.org/wiki/принцип
3. Гутнов А. Э. Мир архитектуры/ Гутнов Алексей Эльбрусович, Глазычев Вячеслав Леонидович. – М.: Молодая гвардия, 1990. - 350[2] с. - с.109
4. Wolf P. Städtebau. Das Formproblem der Stadt in Vergangenheit und Zukunft/ Paul Wolf. — Leipzig : Klinkhardt & Biermann, 1919. - 224 pp.- с. 108 - 156

5. Brinckmann A.E. Platz und Monument. Untersuchungen zur Geschichte und Aesthetik der Stadtbaukunst in neuerer Zeit / Brinckmann Albert Erich. - Berlin : Wasmuth, 1912. VIII, 175pp. with 49 descr. ills. — с. 28
6. Махровская А.В. Реконструкция старых жилых районов крупных городов: На прим. Ленинграда/ А. В. Махровская. - 2-е изд., перераб. и доп.. - Л.: Стройиздат. Ленингр. отд-ние, 1986. - 351 с.: ил. — с. 112
7. Амельянц А.А. Развитие представлений об ансамбле в теории градостроительства/ Арменак Аркадьевич Амельянц : Дис. канд. архитектуры : 18.00.01 М., 2004. — 120с. — с. 12
8. Слобідський, С. Закон Божий [Текст] : підручник для сім'ї та школи / С. Слобідський. - К. : Видавничий відділ Української Православної Церкви Київського Патриархату, 2003. - 654 с.
9. Кудрявцев М. П. Москва—Третий Рим : ист.-градостроит. исслед. / М. П. Кудрявцев. — Изд. 2-е, доп. - М. : Троица, 2008. - 287 с. — с. 15-47
10. Лебедев Л., протоиерей. Новый Иерусалим в жизни Святейшего Патриарха Никона/ Лев Лебедев// Журнал Московской Патриархии. — 1981, №8 — с. 68-78
11. Кириченко Е.И. Ветхий и Новый Завет в типах христианского зодчества / Е.И.Кириченко // Вестн.рос.гуманит.науч.фонда. - 2000. - N. - С.201-216

Анотація

Стаття включає пояснення основних принципів формування сакральних площ на сучасному етапі з позицій причин впливу на їх створення на протязі часу. Акцент робиться на особливостях розвитку сучасного міста і його зв’язках з сакральною площею, як елементом міської тканини.

Ключові слова: сакральна площа, принципи формування, православ’я.

Аннотация

Статья включает объяснение основных принципов формирования сакральных площадей на современном этапе с позиций причин влияния на их создание на протяжении времени. Акцент делается на особенностях развития современного города и его связях с сакральной площадью, как элементом городской ткани.

Ключевые слова: сакральная площадь, принципы, православие.

Annotation

The article includes an explanation of the main principles of sacred space at the current stage from the perspective of the causes of influence on their creation throughout time. The emphasis is on the development of the town and its relationship with the sacral area, as part of the urban territory.

Key words: sacral area, the principles of formation, orthodoxy.

УДК 72:721.01.27

О.К. Тимошенко

ВПЛИВ ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТУРНОГО РІШЕННЯ, ЯК ЧИННИКА ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ НА ПРИКЛАДІ ВИСОТНИХ ОФІСНИХ БУДІВЕЛЬ

Згідно з Комплексною державною програмою енергозбереження України підвищення енергоефективності та енергозбереження в умовах України стає стратегічною лінією розвитку економіки та соціальної сфери на найближчу та подальшу перспективу [4]. Але на сьогоднішній день питання створення енергоефективних будівель розкрито в Україні недостатньо. Не зважаючи на те, що відповідно до ст. 3 Закону України «Про енергозбереження» одним з основних принципів державної політики у сфері енергозбереження є популяризація економічних, екологічних та соціальних переваг енергозбереження, підвищення громадського освітнього рівня в цій сфері [1] більшість учасників будівельного ринку, як-то забудовники, проектувальники, інвестори чи замовники будівництва, помилково вважають будівлі енергоефективними у разі використання окремих інженерних систем енергозбереження. Разом з тим автором книги «Энергоеффективные здания»[8], президентом АВОК, член-кор. Російської Академії архітектури та будівельних наук, а також автором багатьох наукових публікацій із зазначеного питання, таких як «Научные основы проектирования энергоеффективных зданий»[2], «Мировой и отечественный опыт строительства энергоэффективных зданий»[5] тощо Табунщиковим Ю.А та його співавторами було запропоновано визначення енергоефективної будівлі згідно з яким *енергоефективна будівля включає у себе сукупність архітектурних та інженерних рішень, що найкращим чином відповідають цілям мінімізації витрат енергії на забезпечення мікроклімату у приміщеннях будівлі.* Разом з тим вищезазначеним автором наведено визначення енергоекономічної будівлі відповідно до якого *енергоекономічна будівля включає в себе окремі рішення або систему рішень, що спрямовані на зниження витрат енергії на забезпечення мікроклімату в приміщення будівлі.*

Також на базі вищенаведених визначень Табунщиковим Ю.А. та віце-президентом АВОК, канд. техн. наук, Московського архітектурного інституту Бродачем М. М. у статі «Научные основы проектирования энергоеффективных зданий»[2] запропоновано математичну модель енергоефективної будівлі відповідно до якої оптимізаційне завдання для енергоефективної будівлі полягає у визначенні архітектурних та інженерних показників, що забезпечують

мінімізацію витрат енергії на створення мікроклімату в приміщеннях будівлі. Математичну модель подано у вигляді формули:

$$Q_{\min} = F(a_i)$$

де:

$Q_{\min}$ -мінімальні витрати енергії на створення мікроклімату в приміщеннях будівлі;

a_i – показники архітектурних та інженерних рішень будівлі, що забезпечують мінімізацію витрат енергії.

Наведена вище математична модель доводить необхідність обов'язкового врахування архітектурних показників при проектуванні енергоефективних будівель, без чого запроектований об'єкт може вважатись лише енергоекономічним.

Крім того у статті «Энергоэффективное здание как симбиоз творчества архитектора и інженера.»[6] Ю.А. Табунщиков пропонує виділити такий перелік основних архітектурних та інженерних рішень:

Архітектурні рішення	**Інженерні рішення**
Вибір місця розташування будівлі з врахуванням кліматичних особливостей, рельєфу місцевості та існуючої забудови у районі передбачуваного проектування;	Вибір джерел теплопостачання, у тому числі можливість використання нетрадиційних джерел енергії – сонячних, геотермальних, вітряних і т.д.
Загальна архітектурно-планувальна концепція будівлі;	Вибір системи опалення, вентиляції, кондиціонування повітря будівлі;
Визначення форми та орієнтації будівлі;	Вибір конструкцій та матеріалів зовнішнього огородження;
Вибір скління будівлі (площі та розміщення світлових прорізів) та сонцезахисту;	Вибір системи автоматичного (автоматизованого) управління інженерним обладнанням будівлі.
Вибір конструкцій та матеріалів зовнішнього оздоблення;	
Вибір об'ємно-планувальних рішень будівлі (внутрішнього планування);	
Вибір схеми організації освітлення.	

На базі вищенаведених даних було виведено формулу, що дозволяє оцінити майстерність архітектора та інженера, які проектували об'єкт з точки зору енергоефективності згідно з якою:

Про рівень майстерності архітектора та інженера з точки зору енергоефективності можна судити використовуючи співвідношення:

$$\eta = \frac{W_{\min}}{W},$$

яке показує, наскільки надане рішення будівлі відрізняється від оптимального. Де $W_{\min}$ витрати енергії на акліматизацію будівлі з оптимальними архітектурними та інженерними рішеннями, W – витрати енергії на кліматизацію наданого проектного рішення будівлі.

Величина η змінюється в межах від 0 до 1. Чим ближча величина η до 1, тим ближчі обрані архітектурні та інженерні рішення до оптимальних рішень, і тим вища майстерність архітекторів та інженерів.

У відповідності до системного підходу до проектування енергоефективної будівлі величину η можна записати таким чином:

$$\eta = \eta_A \eta_E$$

де:

$$\eta_A = \frac{Q^A_{\min}}{Q}$$

$$\eta_E = \frac{Q^E_{\min}}{Q}$$

– $Q^A_{\min}$ витрати енергії на кліматизацію будівлі з оптимальними архітектурними рішеннями;

$Q^E_{\min}$ – витрати енергії на кліматизацію будівлі з оптимальними інженерними рішеннями;

Тепер η_A можна трактувати як показник майстерності архітектора, а η_E – як показник майстерності інженера [6].

Необхідно зазначити, що суспільство звернуло увагу на проблему енергозбереженя в будівництві ще на початку 70-х років XX сторіччя в результаті початку світової енергетичної кризи, що змусила замислитись над енергетичним потенціалом, що не використовується в процесі будівництва та експлуатації різноманітних будівель та споруд. Сьогодні в світі ведуться роботи з проектування та будівництва різних за типом, функціональним призначенням,

етажністю тощо енергоефективних будівель. Що стосується цивільного будівництва, питання збереження енергоресурсів при створенні оптимальних мікрокліматичних умов постало найбільш гостро зокрема при будівництві висотних офісних будівель.

Проте, ще до початку 90-х років найбільша увага приділялась безпосередньо енергозбереженню, без урахування необхідності покращання мікрокліматичних вимог, натомість сучасні концепції проектування енергоефективних будівель вимагають більш уважного ставлення до потреб людей зважаючи на те, що якість оточуючого середовища безпосередньо впливає на якість життя [5]. Враховуючи той факт, що найбільш активний проміжок часу люди, що проживають у містах, проводять на робочому місці та відповідно витрачають найбільшу кількість енергоресурсів, досить гостро постає питання енергозбереження саме офісних приміщень.

Як результат, питанням створення висотних офісних енергоефективних будівель сьогодні в світі займаються такі відомі проектні організації, як Foster and Partners, Fox & Fowle Architects та архітектори Жан Нувель, Ренцо Пиано та інші.

В якості прикладів об’єктів, що уособлюють в собі принципи архітектурного формоутворення висотних енергоефективних офісних будівель можна навести будівлю **Commerzbank Headquarters** (рис. 1), що розташована

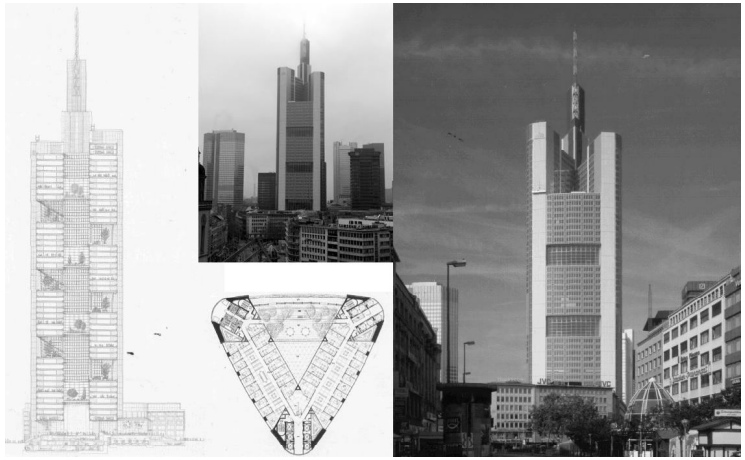

Рис. 1 Будівля Commerzbank Headquarters

у Франкфурті (Німеччина), архітектори: Foster and Partners, яка є однією з найвищих екологічних будівель в Європі. На відміну від більшості висотних будівель, що збудовані за традиційною американською моделлю: загальне

кондиціонування та практично абсолютна відсутність природнього освітлення, центральна організація побудови та едентичні поверхи Commerzbank суттєво вирізняється від цієї схеми. Будівля трикутна в плані в середині розташовано атріум, через кожні десять поверхів розміщено зимові сади що покращують мікроклімат [8]. Окрім специфічного об’ємно-просторового вирішення, що сприяє заощадженню енергії та створенню чудових мікрокліматичних умов у хмарочосі використовується ряд технологічних енергозбережуючих рішень, серед яких: використання природної вентиляції, систем акумулювання енергії, систем збереження та рециркуляції води тощо. [4].

Також мабуть однією з найвідоміших у світі висотних офісних будівель, яка уособлює в собі всі принципи енергоефективності, за правом вважається штаб-квартира швейцарської страхової компаниї **“Swiss Re”** Лондон (Великобританія) (рис. 2), архітектори: Foster and Partners. В даному об’єкті

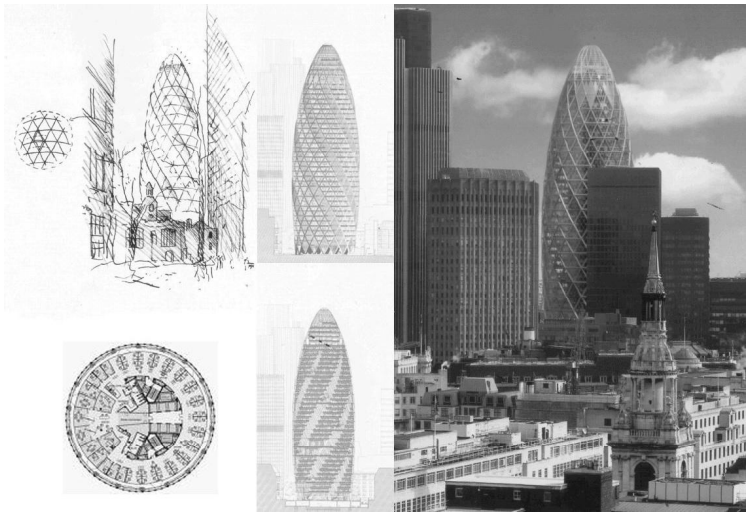

Рис. 2 Будівля штаб-квартири швейцарської страхової компаниї «Swiss Re»

знижено витрати на кондиціонування будівлі саме за рахунок специфічної архітектурної форми в зв’язку з чим британці прозвали його «Gherkin» - корнішон. Заснована на радіальному плані з круглим периметром будівля спочатку дещо розширюється, а потім звужується до вершини. Ця форма відповідає вимогам ділянки розташування: будівля здається більш струнокою ніж прямокутний блок еквівалентних розмірів, а зменшення радіусу ближче до основи будівлі максимізує пішохідний простір на рівні землі. Крім того така форма будівлі зменшує вітрові навантаження на його поверхню сприяючи

підтриманню комфортних умов на вуличному пішохідному рівні та створюючи різницю між зовнішнім та внутрішнім тиском, що необхідна для функціонування унікальної системи природної вентиляції [9]. Також у будівлі комплексно застосовано новітні інженерні технології.

На сьогодні, крім успішних реалізацій енергоефективних будівель серед яких такі відомі в світі об'єкти як: Highrise RWE AG, Гессен (Німеччина), архітектори : Sngenhoven Overdiek und Partner, The Conde Nast Building at Four Times Square, Нью-Йорк (США), архітектори: Fox & Fowle Architects та ін., існує значна кількість об'єктів, що знаходяться на стадії проектування. Серед них проект Всесвітнього Торговельного Центру у Бахрейні (BWTC – Bahrain World Trade Center) (рис. 3) –двох 50-поверхових башт заввишки 240 м. що

Рис.3.Будівля BWTC – Bahrain World Trade Center

поєднані між собою повітряними генераторами електричної енергії (три центробіжних електрогенератори з діаметром лопатей 29 м.). Будівля включає в себе 34 офісних поверхи. За словами Шон Килла (Shaun Killa) - керівника архітектурного напрямку компанії Atkins & Partners Overseas, що розробила цей проект, перед проектувальником постало складне завдання, яке до нього не було ніким вирішено: необхідно було розібратись з обмеженнями роботи таких складних пристроїв, а також пов'язати ці знання з найбільш правильною геометричною формою будівлі, що не перешкоджала би роботі такого обладнання та була б найбільш сприятливою для огортання повітряними потоками не зменшуючи рентабельність будівництва [10].

Також заслуговує на увагу проект чикагської архітектурної компанії Skidmore, Owings & Merrill (SOM) яка виграла міжнародний конкурс на створення нової штаб-квартири відділення китайської національної табачної компанії (CNTC) в місті Гуаньджоу. В даному об'єкті закладено комплексні системи енергозбереження та системи інтелектуального управління будівлею, але найбільший інтерес викликає оригінальна форма будівлі, що обумовлена влаштуванням повітряних турбін на двох технічних поверхах будівлі які продуватимуться наскрізь. Плавні заокруглення стін спрямовують повітря в вузькі канали де навіть невеликі перепади тиску між двома основними фасадами конвертуються у достатньо швидкий потік, що повертає електричні «млини». У проекті Pearl River Tower (рис. 4) зібрано більшість відомих на сьогодні «зелених» технологій [7].

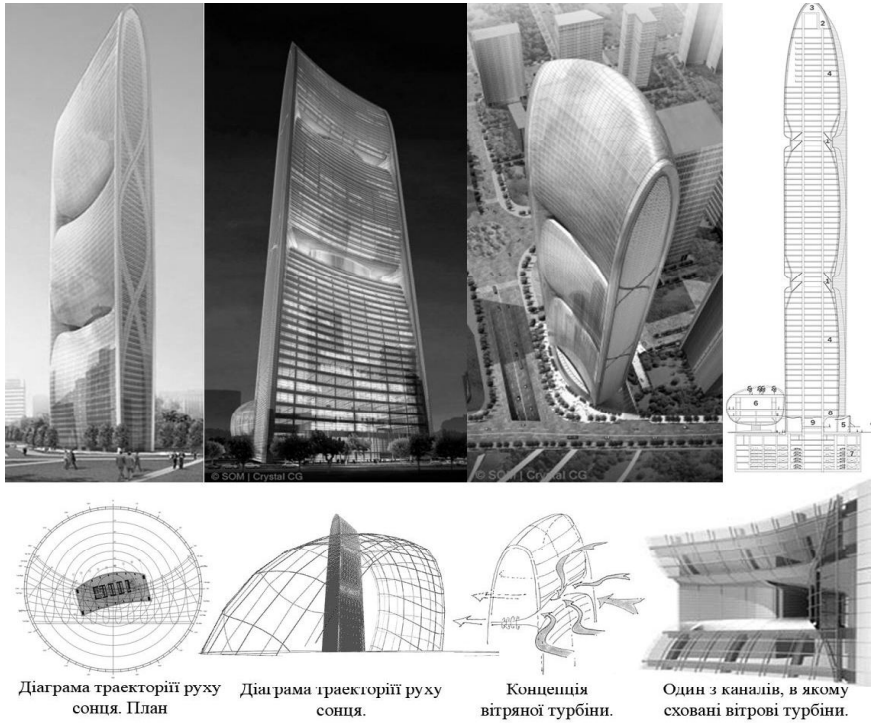

Рис. 4 Будівля Pearl River Tower

Треба зазначити, що ідея використання турбінних генераторів енергії вже знаходила своє відображення у проектуванні (проект будівлі Turbine Tower, архітектор Richard Rogers) [4].

У всіх наведених вище проектах чітко просліджується взаємозв'язок між використанням новітніх інженерних технологій та формуванням архітектурного вирішення будівлі. Як наслідок, з'являються зовсім нові, оригінальні за своїм зовнішнім виглядом об'єкти, в яких гармонійно пов'язані інженерна та архітектурна складові. Тільки таким чином можливе створення будівлі, яка чітко відповідала би параметрам енергетичної ефективності. Проте формування саме архітектурного рішення енергоефективних будівель має відбуватись у кожному окремому випадку в індивідуальний спосіб з урахуванням багатьох чинників. Серед чинників впливу такі, звичайні для будь-якого проекту, як містобудівні умови та обмеження розташування об'єкту, інсоляція, напрямок вітру, врахування вимог до створення пішохідно-транспортної схеми та крім того влаштування доцільних у конкретному випадку інженерних та технологічних систем, системи управління будівлею і, як у випадку з Bahrain World Trade Center, обгрунтоване змінення архітектурної форми у відповідності до вимог оптимального функціонування новітнього технологічного обладнання.

Література

1. Закон України про енергозбереження // Закони України. – 1997. – №74/94, т.7. –С.281- 291.
2. Научные основы проектирования энергоэффективных зданий / Ю.А.Табунщиков, М. М., Бродач М.М. // Энергосбережение. – 2002. – №7. – С.18-24.
3. Комплексна державна програма енергозбереження України [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Міністерства транспорту та зв'язку України. – Режим доступу: http://www.mintrans.gov.ua/uk/energo_programm/11557.html
4. Big and Green./ [Edited by David Gissen]. – NY.: Princeton Architectural Press, 2002. – 192 с.
5. Мировой и отечественный опыт строительства энергоэффективных зданий [Електронний ресурс] / Ю.А.Табунщиков Н.В. Шилкин // НП «АВОК» Режим доступу до статті: http://www.comhoz.ru/content/document_r_26C58B02-17BA-44F4-9AB7-A2739B4A0F22.html
6. Энергоэффективное здание как симбиоз творчества архитектора и інженера./ Ю.А. Табунщиков // Строительные материалы, оборудование, технологии XXI века. - 2002.-№4. С.22-23
7. Табачная башня Китая.[Електронний ресурс] // Rossrealty / Российская недвижимость – дайджест. – Режим доступу до журн.: http://rossrealty.ru/tabachnaya-bashnya-kitaya/

8. Табунщиков Ю. А. Энергоэффективные здания. / Табунщиков Ю. А., Бродач М. М., Шилкин Н. В. - , Москва: АВОК-ПРЕСС, 2003.- 192с.
9. Штаб-квартира Свис Ре Лондон, Англия, 1997-2004 Норман Фостер [Електронний ресурс]. / под ред. О. Орлової // ЦИХJurnal. – 2006. - Режим доступу до журн.: http://www.cih.ru/pr/j13.html
10. Интеллектуальное здание и умный дом ... [Електронний ресурс] //SmartRussia.ru / Режим доступу до статті: http://www.smartrussia.ru/intelhouse/systems/

Анотація

В статті розглядається проблематика впливу архітектурного рішення при проектуванні енергоефективних висотних офісних будівель. Надані визначення терміну та математична модель, яка дозволяє оцінити вплив архітектурного рішення, як чинника енергоефективності. Коротко викладена історія виникнення зазначеного типу будівель. Також наведено приклади сучасного будівництва та проектування енергоефективних висотних офісних будівель.

Ключові слова: енергоефективність, висотні офісні будівлі, архітектурне рішення.

Аннотация

В статье рассматривается проблематика влияния архитектурного решения при проектирование энергоэффективных высотных офисных зданий. Даны определение термина и математическая модель, которая позволяет оценить влияние архитектурного решения, как фактора энергоэффективности. Коротко изложена история появления обозначенного типа зданий. Так же приведены примеры современного строительства и проектирования энергоэффективных высотных офисных зданий.

Ключевые слова: энергоэффективность, высотные офисные здания, архитектурное решение.

Annotation

In the article the problems of the influence of the architectural solution is considered at designing of energy-effective high-rise office. Definition of term and the mathematical model, which makes it possible to estimate the influence of the architectural solution as the factor of energy-effectiveness are given. The history of occurrence of noted type of buildings is shortly stated. Examples of contemporary building and design of energy-effective high-rise office buildings are also given.

Keywords: energy efficiency, high-rise office buildings, architectural solution.

УДК 725.1

В.Г. Чернявський

ФУНКЦІОНАЛЬНО- ПЛАНУВАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ЛІКАРНЯНИХ ЗАКЛАДІВ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТУРНО-ХУДОЖНЬОЇ СТРУКТУРИ ІНТЕР'ЄРІВ

Одне з пріоритетних соціальних завдань держави, яка стала на шлях незалежності – збереження і зміцнення здоров'я населення. Стан здоров'я населення має великий вплив на соціально-економічний і культурний потенціал держави, особливо під час економічної кризи.

При лікуванні хворого велике значення для нього має навколишнє зовнішнє середовища. Вплив емоційних чинників на життєдіяльність організму доведений багатьма дослідженнями у нас і за кордоном. Встановлено, що емоційні реакції охоплюють всі функції організму, готуючи сприятливе або несприятливе сприйняття різних зовнішніх дій. Організацію в цих цілях зовнішнього середовища на науковій основі називають естетикотерапією [1].

Проблемі організації комфортного середовища лікарняних закладів завжди приділялося багато уваги, ще в далекому 1955 р. вона була головною темою Міжнародних конгресів — по лікарняному будівництву. Цим питанням приділено багато уваги на XIII і XIV міжнародних конгресах з лікарняного будівництва в 1963 і 1965 рр., що відбулися в Парижі і Стокгольмі.

Метод лікувальної дії на організм через емоційний стан людини в першу чергу передбачає організацію предметно-просторового середовища, що оточує його, тобто інтер'єру. Зовнішній вигляд приміщень (обробка, забарвлення, освітлення, меблі, обладнання, вироби та твори мистецтва), в яких хворому доводиться лікуватися, відпочивати, харчуватися, а також природа, яку він бачить, знаходячись на терасі або в лікарняному парку, викликають у нього враження і асоціації, що активно впливають на настрій і ефективність лікування.

Фахівці, що працюють в області лікарняного проектування, лікарі, архітектори і дизайнери надають велике значення теоретичним і практичним питанням організації інтер'єру в лікарнях. В інтер'єрі лікарняних приміщень можна зустріти твори образотворчого мистецтва: картини, літографії, декоративні панно; монументально-декоративного мистецтва: кераміку, дерево, текстиль, вітражі. Всі ці засоби відволікають хворого від думок про хворобу, допомагають йому побачити світ живим і цікавим, стимулюють його сприятливий душевний стан.

У деяких країнах для цього лікарням виділяються певні кошти (у відсотках від вартості будівництва), для створення інтер'єрів лікарень часто

притягуються досвідчені майстри. Наприклад, у французькій лікарні в Сен-Ло декоративні розписи і колірні композиційні вирішення приміщень виконав талановитий художник Фернан Леже.

З метою вивчення можливостей формування архітектурно-художньої структури інтер'єрів об'єктів лікувальних закладів необхідно розглянути зміст і взаємозв'язки основних підрозділів лікарні з урахуванням планувально-технологічних вимог.

Медичний заклад представляє собою систему елементів будівель і, одночасно, елемент системи культурно-побутового обслуговування. Підрозділи лікувально-профілактичних закладів розподіляються на функціональні групи: за призначенням, режимом експлуатації, ступенем насиченості технологічним та інженерним обладнанням, характером діяльності персоналу, організації зв'язків, можливістю розширення і внутрішнього перепланування приміщень та архітектурно-художнього вирішення інтер'єрів [2].

У процесі дослідження проаналізовані особливості функціонально-планувальної та технологічної організації лікувальних закладів. Їх структура розділена на декілька основних підрозділів (функціональних груп): приймальні відділення та приміщення виписки, палатні відділення, операційні блоки, відділення анестезіології і реанімації, служба приготування їжі, приміщення клінічних кафедр, службові і побутові приміщення, лікувально-діагностичні відділення стаціонарних і амбулаторно-поліклінічних закладів.

ПРИЙМАЛЬНІ ВІДДІЛЕННЯ ТА ПРИМІЩЕННЯ ВИПИСКИ. У приймальному відділенні відбуваються огляд, санітарна обробка, уточнення або постановка первинного діагнозу і напрям хворого у відповідне палатне відділення. Приймальне відділення розташовується, як правило, на першому поверсі (можливе розміщення в цокольному або другому поверхах з пристроєм пандуса). Приміщення для виписки необхідно передбачати у кожному корпусі стаціонару [3].

ПАЛАТНІ ВІДДІЛЕННЯ. Палатні відділення являються одним з основних функціональних елементів лікарні. Набір приміщень палатних відділень залежить від профілю захворювань і віку хворих, що обслуговуються у відділенні. Основними типами палатних відділень є: неінфекційні відділення (для дорослих і дітей); інфекційні відділення; акушерські відділення. Палатні відділення складаються із палатних секцій і загальних приміщень. При проектуванні палатних відділень палатні секції мають бути непрохідними, при вході до палатної секції передбачається шлюз завглибшки 2-3 м. Кількість ліжок в палатних секціях має бути не менше 20 і не більше 30. Місткість палат необхідно приймати не більше ніж на 2 ліжка.

При розробці функціонально-планувальної структури палат виділяються основні зони: спальне місце, рекреаційна зона, зона прийняття їжі, зберігання одягу та санітарна (душова, вбиральня, умивальня). До основних зон покладені наступні вимоги: кожне спальне місце повинно бути ізольоване; від кожного ліжка забезпечена зручна досяжність до місць загального користування; кожному хворому повинна бути надана можливість вільної досяжності до вікна або лоджії; до кожного ліжка повинен бути забезпечений вільний під'їзд візка; кожне ліжко повинно мати достатньо природного освітлення [2].

Оптимальне розміщення палат забезпечується кроком 3,6; 7,2 м по фронту. Палатні секції рекомендується розміщувати починаючи з другого поверху. Лікарняні секції, як правило, типізуються та уніфікуються. Ширина лікарняних коридорів у відділеннях повинна бути не менше 2,4-2,5 м. Групування палатних відділень у головному корпусі стаціонару потребує організації коротких зв'язків з операційними відділеннями та відділеннями анестезіології і реанімації.

ОПЕРАЦІЙНІ БЛОКИ. Операційні відділення проектуються для надання оперативної хірургічної допомоги хворим. Основною вимогою є ізольованість від усіх приміщень лікарні та зручні зв'язки з приміщеннями відділень анестезіології – реанімації, палатними відділеннями хірургічного профілю, приймальним відділенням. В операційному блоці має бути два ізольованих непрохідних відділення: асептичне і септичне з самостійним набором допоміжних приміщень.

Операційні необхідно проектувати на 1 операційний стіл. Найбільші зручності для зонування операційного блоку створюються в широкому не менш 15-18 м, корпусі, який може мати два коридори. В великих лікарнях операційний блок досягає великих (у межах 24 х 100 м) розмірів і є важливим формоутворюючим елементом плану. Висота приміщення операційного блоку приймається підвищеною (3,6 м) порівняно з іншими відділеннями (3,3 м), освітлення може бути як штучним, так і природнім.

ВІДДІЛЕННЯ АНЕСТЕЗІОЛОГІЇ І РЕАНІМАЦІЇ, РЕАНІМАЦІЇ І ІНТЕНСИВНОЇ ТЕРАПІЇ. В функції відділення входить проведення ряду лікувальних і діагностичних заходів, що спрямовані на відновлення або тимчасове заміщення втрачених або згасаючих життєво важливих функцій організму хворого, який знаходиться в особливо тяжкому стані. Відділення мають складатись із двох підрозділів: для хворих, що поступають із палатних відділень лікарні і для хворих, що поступають в лікарню поза приймальним відділенням (швидкою допомогою). Відділення не мають бути прохідними. Вхід персоналу в зону лікувальних і допоміжних приміщень повинен передбачатися тільки через санітарний пропускник.

СЛУЖБА ПРИГОТУВАННЯ ЇЖІ. Служби приготування їжі лікарень розміщуються в окремих корпусах, зв'язаних переходом з палатними блоками, або в прибудовах до головних корпусів. Відомо дві системи приготування і розподілу їжі централізована і децентралізована. При централізованій системі їжу готують в центральній службі і доставляють в готовому вигляді різними транспортними засобами у відділення. При децентралізованій системі заготівка напівфабрикатів здійснюється в службі-заготовочній, а остаточне приготування їжі у доготовочних, розташованих при лікувальних корпусах [4].

При службах приготування їжі допускається проектування їдалень, буфетів, кафе для персоналу і додаткового платного харчування хворих, їх необхідно проектувати з урахуванням норм на проектування підприємств громадського харчування.

ПРИМІЩЕННЯ КЛІНІЧНИХ КАФЕДР. При проектуванні клінічних закладів у складі лікувально-профілактичних закладів необхідно включати приміщення для організації роботи клінічних кафедр. При проектуванні навчальних приміщень клінічних кафедр необхідно керуватись ДБН В.2.2-3.

СЛУЖБОВІ І ПОБУТОВІ ПРИМІЩЕННЯ. Службові і побутові приміщення лікарень складаються з декількох груп приміщень. Вестибюльна група розраховується по числу відвідувачів, яке приймається рівним 70% чисел ліжок в лікарні. Окрім вестибюлів сюди входять довідкові, приміщення для прийому передач і бесід відвідувачів з лікарями, що лікують. В складі службово-побутових приміщень при вестибюлі відвідувачів розміщуються торгові кіоски, пункти міжміського телефонного зв'язку, кафетерій для відвідувачів хворих і персоналу.

До групи службових приміщень відносяться кабінети керівництва лікарнею, канцелярія, бухгалтерія, медичний архів, статистичний кабінет, бібліотеки для лікарів і хворих, кімнати для занять і їдальня персоналу. Конференц-зал проектується універсальним з кількістю місць, рівною 50% складу персоналу.

До побутових приміщень відносяться білизняні, перукарні, санпропускники, вбиральні персоналу, майстерні по ремонту медичного устаткування.

ЛІКУВАЛЬНО-ДІАГНОСТИЧНІ ВІДДІЛЕННЯ СТАЦІОНАРНИХ І АМБУЛАТОРНО-ПОЛІКЛІНІЧНИХ ЗАКЛАДІВ. Передбачаються роздільні входи і роздільні приміщення для стаціонарних і амбулаторних хворих. Зони для хворих стаціонару і поліклініки з різних боків повинні приєднуватися до зони персоналу. Кожний структурний підрозділ має свою мікроструктуру та комплекс приміщень, які відповідають технології відділення [5].

Допускається поєднувати в одному відділенні рентгенодіагностичні кабінети стаціонару і поліклініки, за винятком кабінетів інфекційних, туберкульозних відділень, а також акушерських стаціонарів з числом ліжок більше 100. Рентгенівське відділення не повинно бути прохідним.

Відділення відновлювального лікування, або фізіотерапевтичне, складається з приміщень, де проводяться різні види лікування (водолікування, електролікування, лікувальна фізкультура і ін.), і є одним з найбільших за площею відділень лікарні. Так само як і рентгенологічне відділення, фізіотерапевтичне обслуговує стаціонар і поліклініку.

Клініко-діагностичні лабораторії складаються з приміщень для виробництва досліджень і підсобних кімнат. Основними виробничими приміщеннями є гематологічна, бактеріологічна, загально клінічна і біохімічна лабораторії.

Центральне стерилізаційне відділення є обов'язковим структурним елементом лікувально-профілактичного закладу і розміщується у місцях для забезпечення зручного зв'язку з операційним блоком і загально лікарняними транспортними комунікаціями.

Патолого-анатомічне відділення складається з приміщень для лабораторної і секційної роботи і траурного залу з допоміжними кімнатами. Ці підрозділи повинні бути ізольовані один від одного і мати окремі входи.

Дослідження показали доцільність виділення в окремі корпуси (блоки) тих підрозділів, до яких пред’являються особливо жорсткі санітарно-гігієнічні вимоги (акушерського, педіатричного, деяких видів вузькопрофільних палатних відділень), групування однорідних підрозділів і приміщень вздовж автономних комунікацій в межах будівельних блок-корпусів (палатні відділення, операційні відділення і т.п.). Такий підхід дає можливість формування лікарень на основі функціональних блоків, таких як: палатні відділення, операційний блок, відділення анестезіології і реанімації, лікувально-діагностичні відділення, службові і побутові приміщення, поліклінічне відділення [2].

Розділення всього комплексу лікувального закладу на функціональні зони має важливе значення при формуванні архітектурно-художньої структури його інтер’єрів. Згідно теорії В.Р.Раннєва [6], структура громадських будівель має свої закономірності організації. Інтер'єр будинку складається із сукупності приміщень (монопросторів) з додаванням “комунікаційних просторів”. Організація структури поліпростору у функціональному відношенні виражається в пошуку раціональної схеми зв'язків між приміщеннями. В архітектурних системах групи різних діяльних циклів стосовно визначального процесу позначаються як основні приміщення, додаткові та допоміжні. Основні - ті, які містять головний процес даного об'єкта. Додаткові приміщення

необхідні для супутніх процесів. Вони безпосередньо пов'язані з основними просторами. Допоміжні приміщення містять санітарно-гігієнічні та технічні пристрої для життєзабезпечення людей і процесів у будинку.

Стосовно лікарняних закладів до основних приміщень необхідно віднести дві групи приміщень: 1) призначених для роботи медичного персоналу (операційні, маніпуляційні, перев'язувальні, лабораторії, наркозні, пости сестер і т. д.); 2) призначені для тривалого перебування хворих (палати, кімнати відпочинку, кабінети лікарів). Додаткові приміщення також можна розділити на дві групи: 1) призначені для хворих та відвідувачів (вестибюлі, приймальні, холи для очікування, коридори); 2) для персоналу (адміністративні, конференц-зал, лекційні аудиторії, група інформації). Допоміжні приміщення складають групу приміщень технічного забезпечення лікарні та санітарно-гігієнічні.

При комплексному формуванні архітектурно-художньої структури лікарняних закладів в цілому доцільне розмежування проектних завдань на акцентування художньої виразності, що асоціюється з соціальними функціями об'єкту, в приміщеннях представницьких і на створення оптимальної робочої атмосфери в приміщеннях службових [7].

Максимум наростання насиченості простору засобами колористики, монументально-декоративного мистецтва і предметного наповнення повинен фіксуватися в зоні, передуючій основному функціональному простору, щоб в нім ніщо не відволікало від профілюючої роботи.

Враховуючи аналіз існуючих вітчизняних та зарубіжних вирішень формування архітектурно-художньої структури лікарняних закладів на основі урахуванням функціонально-планувальної організації можливо зробити наступні рекомендації. Для першої групи основних приміщень необхідно застосовувати кольори, що контрастують по колірному тону з даним предметом, що робить цей предмет помітніше і допомагає зосередити на нім увагу лікаря. Проте при цьому не повинно виникати кольорових рефлексів. Для другої групи основних приміщень рекомендуються мало насичені і світлі кольори з тонким переходом одного кольору в інший, що не викликає активності сприйняття, а створює умови для відпочинку та реабілітації. Можливі включення елементів декоративного мистецтва. Інтер’єри додаткових приміщень забарвлюють не галасливо, але і не одноманітно. Вони повинні вносити різноманітність до загального архітектурного комплексу, що досягається їх обробкою і чергуванням теплих і холодних кольорів. В цьому випадку, залежно від опрацьованої концепції та задуму авторів, має місце активне застосування, озеленення, засобів монументально-декоративного мистецтва з метою підвищення рівня естетичної організації об’єкту. Головним завданням формування виразності інтер’єрів допоміжних приміщень - сприяти

максимальному забезпеченню основних функціонально-технологічних вимог лікарняного закладу.

Література

1. Гоциридзе Г.Г. Современные больницы за рубежом / Георгий Георгиевич Гоциридзе, Алексей Георгиевич Сафонов. – Москва: Издательство литературы по строительству, 1970. – 264 с.
2. Русін В.В. Формування мережі і типів лікувально-профілактичних закладів в сучасних умовах великого міста (на прикладі м. Полтави): Дис…канд..арх.: 18.00.02 / КНУБА – К., 2000.- 192 с.
3. ДБН В.2.2-10-2001. Заклади охорони здоров'я.- К.-164 с.
4. Архитектурное проектирование общественных зданий и сооружений / Под общ.ред. Рожина И.Е., Урбаха А.И. – М.: Стройиздат, 1985. – 541 с.
5. Підгірняк К.Ю. Архітектурно-планувальна організація міських поліклінік (на прикладі м. Києва): Автореф. Дис…канд.арх.: 18.00.02 / КДТУБА – К., 1996.- 18с.
6. Раннев В.Р. Интерьер : Учеб. пособие для архит. спец. вузов / Валентин Романович Раннев. – Москва : Высшая школа, 1987. – 232 с.
7. Ткачев В.Н. Архитектурный дизайн (функциональные и художественные основы проектирования) : Учеб. пособие для студ. и препод. соотвествующих дисц. / Валентин Никитович Ткачев. – Москва: Архитектура-С, 2006. – 352 с.

Анотація

В статті розглядається процес формування архітектурно-художньої структури інтер'єрів лікарняних закладів на основі функціонально-планувальної структури.

Ключові слова: лікарняні заклади, комфортне середовище, організація інтер'єру.

Аннотация

В статье рассматривается процесс формирования архитектурно-художественной структуры интерьеров больничных зданий на основе функционально планировочной структуры.

Ключевые слова: здания и сооружения здравоохранения, комфортная среда, организация интерьера.

Annotation

In the article the process of forming architecturally artistic structure of interiors of hospital buildings is consider on the basis of a functional plan structure.

Keywords: buildings of health protection, comfort environment, organization of interior.

УДК 721

Шемтоуб Согол

КЛАССИФИКАЦИЯ МНОГОФУНКЦИОНАЛЬНЫХ КОМПЛЕКСОВ В ИРАНЕ

Современный этап развития многофункциональных комплексов (МФК) во многом определяется изменениями, поисходящими в структуре их планировки что, безусловно, требует совершенствования существующих типов МФК и создание новых. Для понимания направлений проектирования будущих комплексов нужно проследить закономерности формирования отдельных типов МФК.

Результаты анализа МФК в Иране показали, что можно классифицировать МФК Ирана по географическим, объёмно-пространственным, градостроительным, конструктивным, социально-экономическим признакам, по вид функций и по уровню без опастности при землетрясениях.

По географическим признакам: по климату (жарко−влажностная погода; тепло-влажностная погода; холодно-сухая погода; жарко-сухая погода; по рельефу; по наличию водоёма; по использованию (сельское хозяйство; выпас и разрозненные районы возделывания; пустырь).

В результате анализа климатических факторов в Иране, выделено четыре типа климата. Большинство городов находятся в жарко-сухом климате (Тегеран, Шираз, Карадж и Исфахан). На этих территориях теплая погода осенью и весной, жаркая погода летом и холодная погода зимой. Машхад и Табриз находятся в холодно-сухом климате. Они имеют теплую погоду летом, осенью и весной, и очень холодную погоду зимой. Две остальные зоны (тепло-влажностная и жарко-влажностная погода) занимают небольшую площадь страны, в этих зонах расположены маленькие города. Только Киш находится в жарко-влажностном климате, но в архитектуре МФК Киша не используются традиционные приемы учета климатических факторов. Там популярны новые технологии, использующиеся в архитектуре [1,3].

По объёмно-пространственным признакам МФК может занимать один объём; несколько взаимосвязанных объёмов; несколько отдельно стоящих объёмов.

По градостроительным признакам можно выделить три раздела: Исторические районы города (центр), современная застройка (переферия), за городом. Архитектурное планирование МФК зависит от места нахождения в городе, например, в старых частях городов с изменением функции в домах можно создать МФК, а в новых частях при создании новых зданий фомируется новый МФК. Многофункциональный комплекс можно проектировать как символ города [1].

Художественно-образным храктеристикам: по стилевой принадлежности; по пластике поверхностей; по цветовоюу решению; по особенностям декоративного оформления (Геометрический орнамент; Растительиый орнамент; Коллиграфический орнамент); по символике.

По видам функций которые объединяются: офисно-жилой; офисно-спортивный; офисно-развлекательный; торгово-жилой; торгово-офисный; торгово-спортивный; торгово-развлекательный; торгово-жилой – спортивный; развлекательно-жилой; спортивно-жилой; офисно-развлекательно-жилой.

По социально-экономическим признакам: по сфере влияния (международные; национальные; межрегиональные; региональные; локалные); по расположению в Иране (в центрах импорта из других стран; в свободных коммерческих зонах).

По уровню безопасности при землетрясениях: очень высокий; высокий; средний; низкий.

По виду функций общественных зданий в Иране есть:

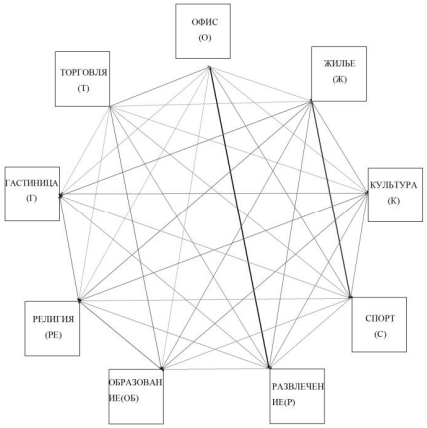

создании МФК.

1. Здания и помещения учебно-воспитательного назначения (школы, гимназии, лицеи, колледжи и т.д.)(ОБ)
2. Здания и помещения здравоохранения и социального обслуживания населения: (аптеки, молочные кухни медико-реабилитационные и т.д.)
3. Здания и помещения сервисного обслуживания населения (С) мелкооптовой торговли, предприятия питания, вокзалы всех видов транспорта и т.д.)
4. Сооружения, здания и помещения для культурно-досуговой деятельности населения и религиозных обрядов (К) (Физкультурные, спортивные, музеи и выставки, аквапарки и т.п.).
5. Здания и помещения для временного пребывания (гостиницы, мотели и т.п)(Г)
6. Здания для научно-исследовательских учреждений, проектных организаций и управления (Н) (здания НИИ и проектных организаций; здания архивов и информационных центров).
7. Здания кредитно-финансовых учреждений (К-Ф) (здания казначейств, здания бирж.)

8. Жилые здания (Ж) [3]
9. Мечеть, Собор, Синагога. При комбинировании этих функций можно создать МФК.

По конструкции, три фактора влияют на формирование МФК: кол-ичество этажей, материалы конструкции здания, по конструктивной системе.

По каждому разделу есть свои официальные законы, которые надо рассматривать во время проектирования и создания центров. По этажности существуют три вида: от одного до трехэтажного МФК, от четырех до восьмиэтажного МФК, МФК имеющий более восьми этажей. По материалам, МФК может быть создан их металлических, железобетонных, кирпичных конструкций. Конструкции могуть быть изготовлены в промышленных условиях или непосредственно на строительной площадке.[1,2]

В зависимости от параметров сферы влияния МФК можна классифицировать как международные, Национальные, Межрегиональные, Региональные, локальные. Самые Крупные - международные МФК располагаются в крупнейших городах Ирана, с населением больее 1000,000 чел (Тегеран, Машхад, Исфахан, Табриз, Шираз и Карадж).

Выводы: Классификация МФК позволяет определить типологию, морфологию и особености формирования МФК, на основе которых можно создать идеальную модель будущего МФК.

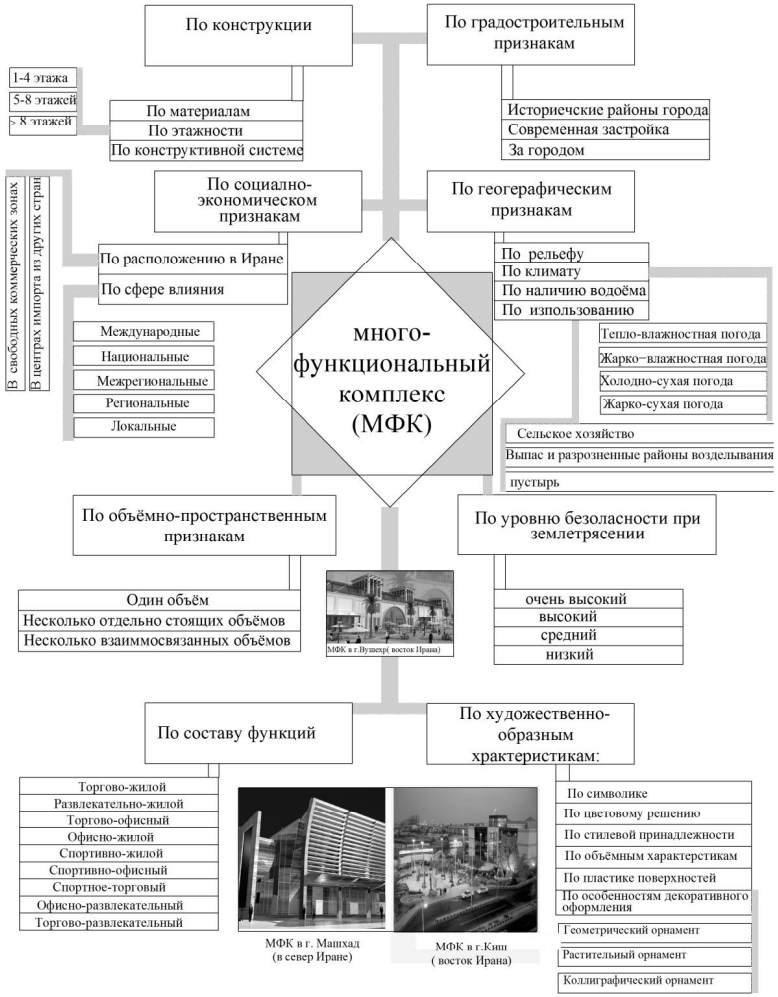

Рис.2. Классификация многофункциональных комплексов в Иране

Список литературы

1. Торкаман Ахмад, Классификация современных коммерческих комплексов торговых ячеек Ирана // Дизайн, архітектура, образотворче мистецво: Міжвідомчий науково-технічний збірник. – Випуск 5; Відп. ред. В.М. Губарь. – Полтава : вид-во ПШП, 2008р.с147-150.
2. http://fa.wikipedia.org/ مقاله معماری ایرانی, статья Иранская архитектура
3. АРХИТЕКТУРА ОБЩЕСТВЕННІХ ЗДАНИЙ КОМПЛЕКСОВ/ Под общ. Ред. д-ра архит, Проф. В. И. Ежова,. — Киев: ВИСТКА, 2006. — 380 с: ил.
4. وایت,ادوارد. مفاهیم پایه در معماری,ترجمه محمد احمدی نژاد,نشر خاک, 1386, 216ص.
(на фарси: Вает Едвард .Основн- 216с.Иран.Нашре хак.2006.г)

Аннотация

Рассматриваются классификация многофункциональных комплексов Ирана и факторы их формообразования. Выделено восемь основных групп признаков классифткации и девятнадцать факторов. Рассматриваются их особенности в Иране.

Ключевые слова: архитектура, многофункциональный комплекс, классификация, фактор, Иран.

Анотація

Розглядаються класифікація багатофункціональних комплексів Ірану та фактори їх формотворення. Виділено вісім основних груп ознак класифікації і девятнадцять факторів. Розглядаютъся їх особливості в Ірані.

Ключові слова: архітектура, багатофункціональних комплекс, класифікаці, фактор, Іран.

Abstract

Has been determined classification of multifunctional complexes of Iran and factors, which form them. Have been recognized eight major groups of indicators and nineteen factors for classification. Have been specified their characteristics in Iran.

Keywords: architecture, multifunctional complex, classification, factor, Iran.

УДК 72.02

Г.Д. Яблонська

ЖИТТЄЗДАТНІСТЬ І РІЗНОМАНІТНІСТЬ ЖИТЛА

Криза на ринку нерухомості житла України і зупинка процесів, пов'язаних з фінансуванням, кредитуванням, що послідувала за цим, і відповідно, криза у сфері проектування, будівництва і ін., продемонструвало глобальну уразливість всієї системи, яку можна позначити як «житло».

Система мала, в цілому, невелику життєздатність, тобто ступінь її здатності зберігатися або адаптуватися до умов зовнішнього середовища, що змінюються, без деградації її функцій. Одній з причин цих негативних явищ, на наш погляд, є нерозвиненість внутрішньої різноманітності елементів системи «житло». [5]

Центральною характеристикою будь-якої системи є умова її життєздатності, як стійкість перед руйнівними діями, як зовнішніми, так і внутрішніми, що відбуваються усередині самої системи. Як правило, вузькоспеціалізовані, точно відповідні одній функції, дії і процеси не життєздатні. Вони не можуть за умов дій зовнішнього середовища зміниться без кардинальних ресурсовитратних заходів. Вони або деградують, або вимагають великих зусиль і ресурсів для того, щоб оновитися.

Вузька функціональна спрямованість житлових об'єктів, як показали процеси, що відбуваються останнім часом в всій житловій галузі в Україні, не дала змоги системі протистояти негативному впливу ззовні. Система, що створилася за останні роки була розрахована, в основному, на один тип споживача і є одноманітною за формою володіння і мешкання, по видах фінансування, по типологічній структурі, по рівню комфортності, за способом будівництва, ін.[5]

Тому питання про те, як різноманітність пов'язана з життєздатністю, стійкістю, продуктивністю і іншими важливими характеристиками системи є сьогодні досить актуальними. Також є важливим питання, як вона пов‘язана з умовами зовнішнього середовища, ступенем її стабільності, в якій система «житло» існує, для дослідження реакцій системи на можливі зміни, що відбуваються в зовнішньому середовищі.[2]

Під різноманітністю системи мається на увазі число реально існуючих різних її елементів, їх станів і зв'язків між ними.[5] Різноманітність пов'язана із структурою системи.[1] Залежно від конкретних цілей системи, її пріоритетів і завдань, структура системи може видозмінюватися. На рис.1 приведений приклад ієрархічної побудови структури системи «житло».

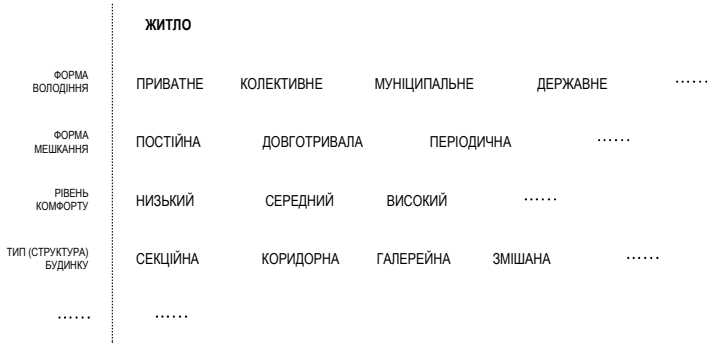

Рис.1 Приклад ієрархічної структури система «житло».

Приведений приклад свідчить про ступінь складності системи і її внутрішню різноманітність, як по формах, видах, типів, так і за кількістю елементів і зв'язків між ними. Структура системи може бути відкритою, в залежності від цілей дослідження. Вона може включати нові елементи як на структурних рівнях, так і нові рівні ієрархії.

Залежність різноманітності системи від впливу чинників зовнішнього середовища приймається як аксіома. Найбільш впливовими з них, на наш погляд, є ступінь стабілізації середовища та інтенсивність надходження ресурсу в систему.(рис.2) Це вплив політичної і економічної ситуації в країні і регіонах, і соціальні, демографічні та інші зміни в суспільстві. Вони або сприяють зростанню, збільшенню різноманітності форм, видів житла, або ведуть до його зменшення, а можливо і деградації, зникненню.

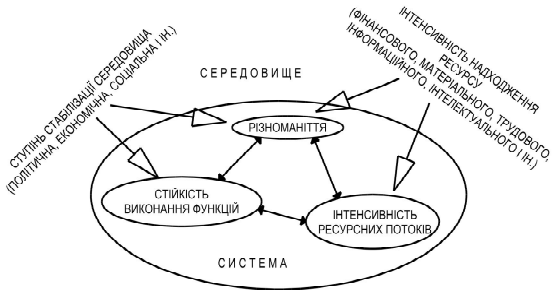

Рис.2 Схема зв'язків різноманітності з характеристиками системи і середовища, які на нього впливають.

Чим стабільніше і більш багате зовнішнє середовище, тим вище рівень різноманітності, оскільки збільшення в системи «житло» елементів та зв'язків між ними сприяє задоволенню різних потреб суспільства. А це, в свою чергу, залежить від ступеня стабільності процесів, що відбуваються в середовищі, і інтенсивності надходження ресурсу з середовища в систему. «Ресурс», в даному контексті, це є і фінансові надходження, і природні, матеріальні, трудові, інформаційні, інтелектуальні та інші ресурси.[4]

Для дослідження зв'язку різноманітності системи з її основними характеристиками і чинниками впливу середовища можна використовувати екстремальні принципи. Тобто гіпотетично змоделювати ряд екстремальних ситуацій і прослідкувати стан системи, в яких значення характеристик, що визначають розвиток системи є або максимальним або мінімальним.

У даній статті розглядається, як гіпотеза, принцип оптимальної різноманітності і взаємозв'язок її з життєздатністю системи.

У основі лежить припущення, що різноманітність пов'язана з деякими фундаментальними характеристиками системи, які і визначають її життєздатність, тобто можливість «виживання», ефективного функціонування для забезпечення внутрішніх потреб системи «житло», так і для задоволення потреб суспільства в продукті системи, а саме, в житлі різних форм, типів, видів.

У кожній «живій» системі існує область можливої різноманітності її елементів, функціонування яких забезпечують їй стійкість і ефективність. За певних умов, характеристики системи прагнуть екстремізувати в ході свого розвитку. При цьому встановлюється такий рівень різноманітності, який відповідає екстремуму вибраної життєздатної характеристики і, відповідно, максимальній життєздатності системи в цілому. Цей рівень і є оптимальним.

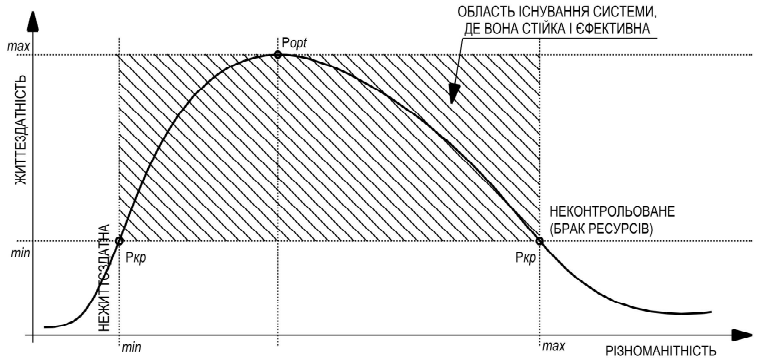

Рис.3 Модель взаємозв'язку різноманітності і життєздатності системи «житло».

При оптимальному рівні різноманітності життєздатність системи прагне до максимуму. А зниження або збільшення різноманітності веде до зниження життєздатності самої системи. Ця залежність, окрім оптимального значення припускає наявність критично допустимих рівнів різноманітності – мінімально або максимально можливих.(рис.3) При зниженні життєздатності нижче певного рівня, вона втрачає стійкість та ефективність і перестає існувати. Мінімум життєздатності системи може відповідати як максимум, так і мінімум її різноманітності.

При зміні умов середовища, система, адаптуючись, змінює і свої параметри, через що, оптимальне значення її різноманітності також змінюється.

Якщо ввести в модель часовий чинник, то аналіз минулого системи і її критичних і оптимальних станів дає можливість спрогнозувати ситуацію в майбутньому.

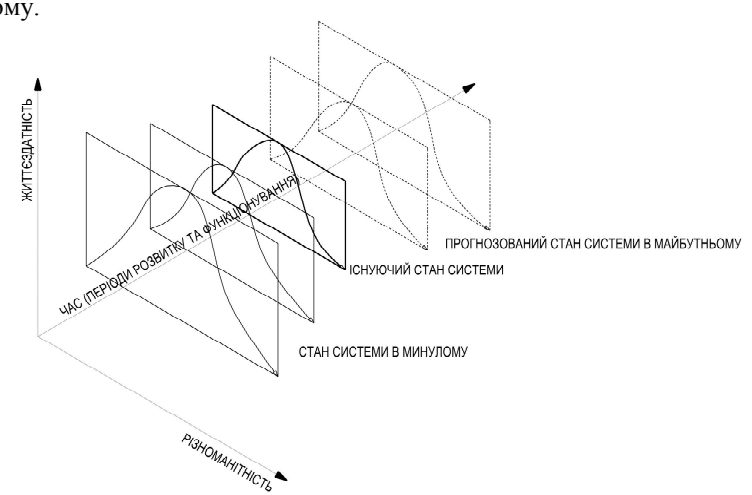

Рис.4. Модель змін системи «житло» в часі.

Це досить важливо, оскільки процеси, які відбуваються в системі «житло» мають великий ступінь інерційності через свої внутрішні характеристики. Інерційність системи виявляється, по перше, в інерційності взаємозв'язків, тобто в збереженні, в основних рисах, механізму формування будь-якого процесу або явища. По друге, як інерційність в розвитку окремих сторін процесів, тобто як деяка ступень збереження характеру цих процесів – темпів, напрямів, коливань кількісних показників впродовж порівняльно тривалих періодів.

Інерційність розвитку пов'язана з тривалими чинниками, що впливають на нього. Це може бути, наприклад, процеси фінансування, проектування, будівництва об'єкту і ін.

Можна також припустити, що різноманітність системи «житло» склалася природним чином, без глобальних потрясінь політичного, економічного та соціального характеру з боку зовнішнього середовища, і тоді вона буде мати такий рівень, що близький до оптимального на даний період часу.

Штучне зниження (спрощення) або підвищення (більше, ніж необхідно), при існуючих ресурсах, рівня різноманітності системи, а також швидкі, різкі зміни, що відбуваються в середовищі, ведуть до зниження її життєздатності. Прикладом цього є криза 90-х, що призвела до глобальної зміни напряму – політичного, економічного, соціального. І, як наслідок, відбулася криза існуючої на той час всієї системи «житло». Сучасна криза 2008 - 2009 років теж призвела до подібних явищ. Тобто, при збільшенні політичної і економічної нестабільності середовища, значення оптимальної різноманітності може різко знижуватися.

На кожному ієрархічному рівні системи «житло» можливе існування своєї оптимальної різноманітності, тобто формування оптимальної кількості форм, видів, типів і ін. елементів, що при мінімальних витратах ресурсів дає максимальний об'єм.

Використання в таких моделях критерію оптимізації (max об'єм або min витрати ресурсу) служать оцінками життєздатності системи, ступеню її стійкості.

При зміні ступеню стабільності середовища оптимальні рівні різноманітності також підлягають зміні: при підвищенні стабільності - ростуть, при зниженні – падають.(рис.5)

У кожен період часу, який характерний значенню середовища, що реалізовується, існує свої типи, види, форми, для яких дані умови є найбільш сприятливі. Для забезпечення їх існування суспільством витрачається певний ресурс. Чим далі реалізоване в кожен період часу значення параметра середовища від оптимального для цього елементу системи, тим більше витрати ресурсу. Їх кількість може зменшуватися або досягати деякої стаціонарної чисельності з певною різноманітністю і рівнем споживання ресурсу.

Як цільова функція (критерій оптимальності) для всієї «маси» елементів системи використовується максимум її об'єму при встановленому об'ємі доступного ресурсу або мінімізація питомих витрат ресурсу при встановленому об'ємі. Кількість форм, видів, типів об'єктів прагне досягти максимальної чисельності і встановлює свою різноманітність на тому рівні, на якому це можливо. При збільшенні або зменшенні різноманітності типів, видів, форм

елементів в системі відбувається зниження об'ємів цих форм або відбувається зростання витрат ресурсу.

При зниженні стабільності середовища, під дією різних чинників, оптимальні значення окремих компонентів системи можуть збільшуватися (підвищення «виживаності» деяких учасників процесу), але одночасно знижується максимальна чисельність всіх елементів системи в цілому або збільшуються мінімальні значення витрат ресурсу.

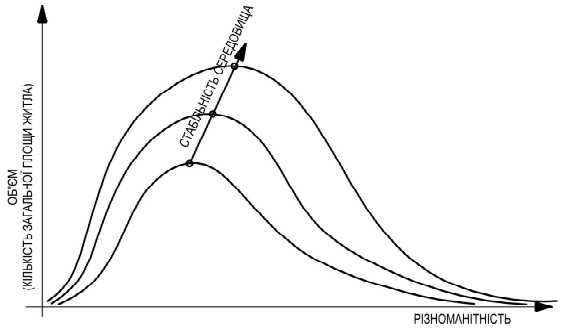

Рис.5 Тенденція зміни об'ємів і різноманітності при зміні ступеню стабільності середовища.

Гарантією високого ступеню стабільності середовища, на приклад, можуть служити безперервні інвестиції, процеси, що пов'язані з демократизацією суспільства, високий рівень доходів населення і ін. Це сприяє, як зростанню об'ємів житла, так і різноманітності його форм, типів і видів.

При цьому продуктивність системи досягає максимального об'єму, встановлюючи для цього свою внутрішню різноманітність на оптимальному рівні, прагнучи максимально заповнити всі «ніші» для задоволення різних диференційованих потреб суспільства в житлі.

Система споживає весь ресурс, який виділяє їй зовнішнє середовище і має оптимальну внутрішньо різноманітність і досягає максимально можливого в даному середовищі значень об'єму. А при домінуванні одного виду або типу, чому сприяє ряд зовнішніх чинників, витрачає весь виділений ресурс і прагне до максимальної експансії, намагаючись заповнити весь простір споживання. Але при цьому знижується ефективність системи в цілому.

При появі інших форм, видів, типів ресурс, що надходить ззовні, розподіляється між ними, із-за чого щільність переважаючого елементу системи знижується. При цьому питомі витрати ростуть за рахунок додаткових витрат на освоєння, конкуренцію та ін. Також витрати можуть збільшуватись за

рахунок компенсації відхилень щільності від оптимальних значень. Але, чим більше взаємозв‘язаних елементів в системі, тим вище ефективність використання ресурсу.

Встановлення n-ого числа форм, видів і типів має бути таким, щоб сумарний об'єм був максимальним при доступному об'єму ресурсу, що еквівалентно завданню мінімізації витрат на їх підтримку, за умови максимального повного задоволення потреб. Якщо число елементів менше оптимального, то ефективність задоволення потреб в житлі різних форм низка із-за «нещільної упаковки». А коли форм, видів, типів житла стає більше - то, з одного боку, перекривається потреба в ньому, а, з іншою, починає відчуватися недолік виділеного ресурсу. Що призводить, на приклад, до зниження якості кінцевого продукту. Система досягає максимально можливої різноманітності і ресурс виснажується.

Оскільки розглядається розміщення елементів системи на деякому градієнті чинника середовища (ресурсу), то це можна інтерпретувати як ефект «щільнішої упаковки» незайнятих, вільних ніш.

Якщо допустити перекривання ніш, то можна припустити, що ефективність використання ресурсу ростиме із зростанням числа видів, типів, форм. Якщо це число дуже велике, то витрати на них починають надмірно рости за рахунок зусиль, що направлені на компенсацію відхилення реальною об'єму від бажаного.

Таким чином, встановлюється таке число форм, при якому витрати на утримання - мінімальні, а сумарний об'єм – максимальний, тобто кожній формі відводиться частина загального ресурсу, що виділяється суспільством на задоволення потреб в житлі.

Після чого система вирішує свою оптимізаційну задачу.

Література

1. Лаврик Г.І. Основи системного аналізу в архітектурних дослідженнях і проектуванні: Підручник для студ. вищ. навч. закладів. – К.:КНУБА; Українська академія архітектури, 2002.-138с.:іл.
2. Тімохін В.О. Архітектура міського розвитку. 7 книг з теорії містобудування.- К.:КНУБА, 2008.-629с., 158 іл.
3. Яблонская А.Д. Проблемы терминологии и классификации жилья. Анализ современного состояния вопроса.//наук.-техн.зб. Сучасні проблеми архітектури та містобудування.-Вип.19 –К.:КНУБА, 2008 –С.338-348

4. Яблонська Г.Д. Парадигма загальноекономічної ефективності архітектури //наук.-техн.зб. Сучасні проблеми архітектури та містобудування.-Вип.20 – К.:КНУБА, 2008 –С.360-368.
5. Яблонська Г.Д. Архітектурна економіка житла. Проблеми і тенденції //н.-т.сб-к „Містобудування та територіальне планування”. Вип. № 33, К.:КНУБА.- 2009, с.376-382.

Анотація

В статті розглядаються питання взаємозв'язку життєздатності системи «житло», її основних характеристик з рівнем різноманітності форм, типів, видів житла. Як гіпотеза, пропонується до розгляду поняття оптимальної різноманітності, що визначає можливість ефективного функціонування системи для забезпечення потреб суспільства в житлі.

Ключеві слова: оптимальний рівень різноманітності, життєздатність системи, стабільність.

Аннотация

В статье рассматриваются вопросы взаимосвязи жизнеспособности системы «жилье», ее основных характеристик с уровнем разнообразия типов, видов, форм жилья. Как гипотеза, предлагается к рассмотрению понятие оптимального разнообразия, как условие возможности эффективного функционирования системы для обеспечения потребности общества в жилье.

Ключевые слова: оптимальный уровень разнообразия, жизнеспособность системы, стабильность.

Annotation

Questions of interrelation of viability of system "habitation", its basic characteristics with level of a variety of types, kinds, habitation forms are considered. As the hypothesis, is offered to consideration concept of an optimum variety, as a condition of possibility of effective functioning of system for maintenance of requirement of a society in habitation.

Key words: optimal level of diversity, the vitality of the system stability.

УДК 725.94:7.036.3(045)

Л.В.Обуховська

ПОЛІФУНКЦІОНАЛЬНІ МАЛІ АРХІТЕКТУРНІ ФОРМИ: ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК УТИЛІТАРНИХ І ХУДОЖНІХ ФУНКЦІЙ

Малі архітектурні форми як елементи наповнення середовища мають яскраво виражене «архітектурне» походження. Це загальноприйнята, але умовна назва невеликих штучних споруд у містобудівному або садово-парковому середовищі, одні з яких пов'язані з потребами благоустрою вулиць і площ, інші є елементами декоративного убрання і збагачують композицію просторових осередків. Але з огляду на їх сучасне різноманіття ці форми можна вже розглядати як об'єкти предметного дизайну. Сьогодні зі зміною якості (комфортність і автоматизація усіх процесів життєдіяльності, надмірна інформатизація простору) та швидкості життя (стрімкий розвиток технічного прогресу, швидка зміна модних тенденцій і потреб споживачів) у дизайні середовища помітно змінюється значення і вигляд малих архітектурних форм. У таких умовах має сенс ненове, проте актуальне на даний момент явище як поліфункціональність, але із застосуванням до малих архітектурних форм. Отже, мета даного дослідження полягає у розгляді поліфункціональних малих архітектурних форм і в них виявленні взаємозв'язку утилітарних і художніх функцій.

Уже саме формулювання нового терміну диктує його визначення: це – цілісний завершений об'єкт дизайну, в якому гармонійно і доцільно поєднано кілька різних за призначенням видів (при потребі протилежно відмінних), а по суті функцій, простих (нині відомих) малих архітектурних форм.

Детально розглянувши класифікації В.Свідерського [3, 4], В.Кучерявого [2] та Н.Ганкіної [1], була зроблена спроба доповнити загальну класифікацію малих архітектурних форм, тобто синтезувати кілька типологій в одній [1]. На основі останньої, узагальнивши характеристики найбільш уживаних малих архітектурних форм і елементів благоустрою, було виведено 12 типологічних груп за функціональним призначенням (наглядна схема приведена на рис. 1): об'ємні споруди і захисне обладнання; засоби для озеленення; огороджуючі малі форми; ті, що оформлюють поверхню землі; штучні водні пристрої; малі форми комунально-побутового обслуговування; освітлювальні прилади; садово-паркові меблі; інформаційно-рекламні засоби; видовищно-дозвіллєве обладнання; дитяче ігрове обладнання; елементи декоративного оформлення. Дана типологія стане основоположною при розробці в подальшому класифікації саме поліфункціональних малих архітектурних форм.

[1] Обуховська Л.В. Поліфункціональність малих архітектурних форм: їх особливості та місцерозташування // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв: Зб. наук. пр. – Харків: ХДАДМ, 2009. – №8. – С. 75-85.

Рис. 1. Функціонально-типологічна класифікація малих архітектурних форм (розробила Л.В.Обуховська)

Палітра допустимих варіантів поєднання простих (монофункціональних) малих архітектурних форм достатня, щоб уже на стадії просторового пошуку створити найрізноманітніші комбінації без шкоди для практичного результату, але з користю для художнього враження, яке складає ще одне функціональне завдання у створенні поліфункціональних малих архітектурних форм. Як зазначає М.Г.Бархін, будь-яку «функцію, від найпростішої до найскладнішої, можливо організувати, дотримуючись усіх вимог ведення процесу, в дуже широкому діапазоні композиційних схем. У цьому як раз і полягає вся сутність архітектурної творчості. Функція у певній мірі визначає композицію, тобто, по суті, форму, а форма організує цю саму ж функцію» [6].

Наприклад, поєднаємо в одному об'єкті дизайну лави і квітника (рис. 2, г), лав і дощок оголошень, лави і перголи (рис. 2, а), фонтану і дитячої гірки (рис. 2, б), фонтану і подіуму (рис. 2, в). Приклад трьох функцій в одній завершені моделі – лава+квітник+бювет або інший – лава+ліхтар+урна, або – фонтан+бювет+плескальний струмок; можливий і такий варіант – фонтанна алея з лавами і квітниками (рис. 2, г); форум+лави+квітники (рис. 2, ґ). І це не межа, оскільки можна поєднати і п'ять функцій, наприклад, альтанка+квітники+фонтан+бювет+ліхтар (рис. 2, д). Таким чином, саме призначення (їх перелік у рис. 1) таких об'єктів складає їх утилітарну функцію.

Обмеженість вузькофункціонального підходу у справі проектування значно зменшує можливості поліфункціональності малих архітектурних форм. Щоб цього уникнути, як зазначає провідний спеціаліст Російської Федерації у сфері дизайну середовища Володимир Шимко [7], необхідно тільки встановити ***основоположні принципи ефективного використання функції*** в художньому пошукові, які мають прослідковуватися в усіх ситуаціях.

Перший із них – відповідність геометричної будови поліфункціональної малої архітектурної форми її функціональному навантаженню в n-ій кількості функцій. Таке так би мовити комплексне призначення диктує її приблизні габарити, створює її художній образ, задає її зовнішню форму. Але далі робота переходить у іншу площину, робиться уточнення емоційних і функціональних особливостей поліфункціональних малих архітектурних форм, що вимагають прямого конструктивного рішення і, відповідно, художньої інтерпретації утилітарної основи. Так проявляється *другий принцип* – відображення в образі поліфункціональних малих архітектурних форм «художньої необхідності» їх раціональної складової, яка (тобто необхідність) зрештою стає першопричиною композиційного рішення.

Розглядаючи взаємозв'язок утилітарних і художніх функцій у поліфункціональних малих архітектурних формах, слід відмітити, що комплексність призначення цих об'єктів розмиває межі їх художньої складової.

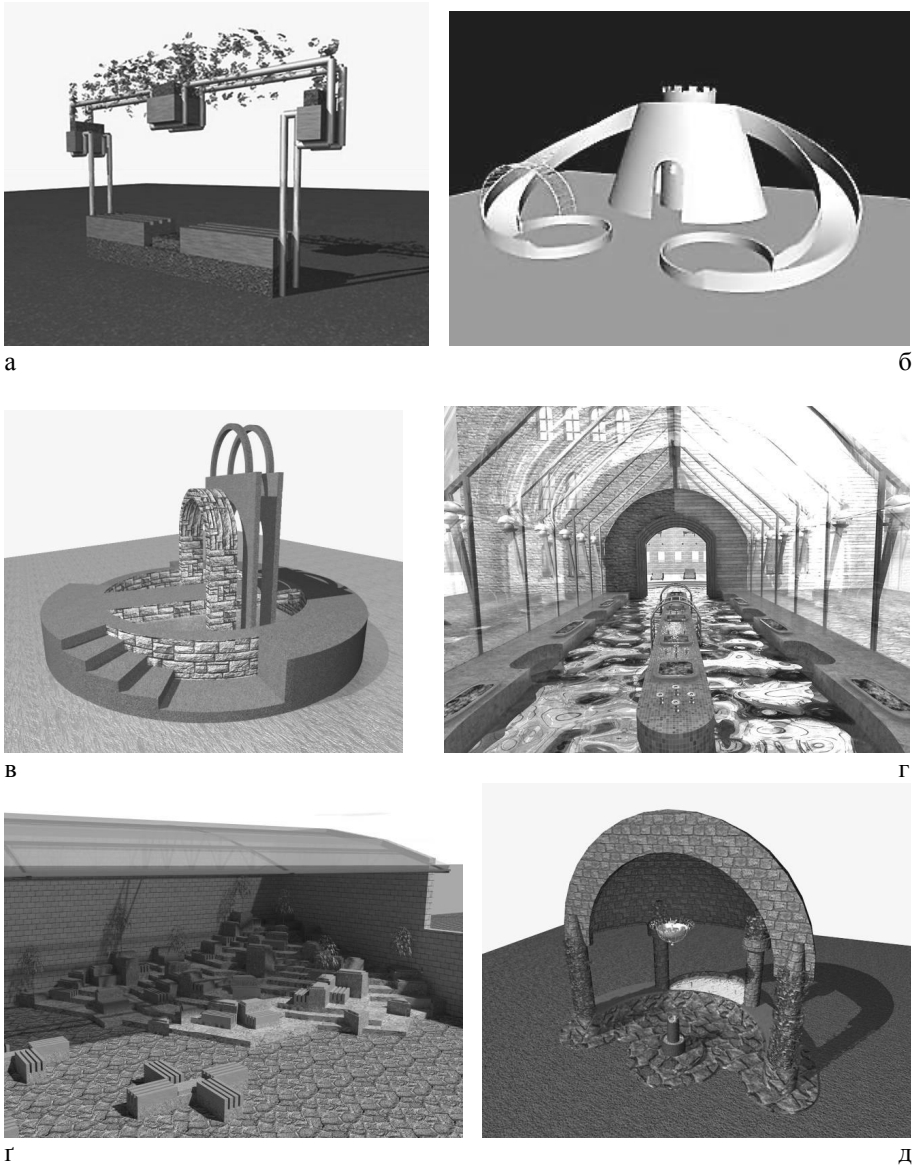

а б в г ґ д

Рис. 2. Моделі поліфункціональних малих архітектурних форм (розробила Л.В.Обуховська):
а – лава-пергола «Greensofa»; б – фонтан-гірка «Вежа»; в – фонтан-подіум «Брама»;
г – фонтанна алея з лавами і квітниками «а-ля Версаль»; ґ – форум з лавами і квітниками «Гірська стежка» (на передньому плані – лава-квітник «Клєвєр»);
д – альтанка «Княжий двір» (альтанка+квітники+фонтан+бювет+ліхтар)

Тому аналіз особливостей поліфункціональних малих архітектурних форм з позицій образного змісту трохи ускладнений кількістю емоційно-художніх відтінків. Орієнтирами тут може бути уявлення про сприйняття, його психологічне забарвлення (воно залежить від сутності окремої особистості), яке можна звести до п’яти різновидів:

- сприйняття на тактильному рівні (через дотик, безпосередній контакт);
- сприйняття на візуальному рівні (через просте споглядання);
- сприйняття на емоційному рівні (через враження, почуття);
- сприйняття на когнітивному (пізнавальному) рівні (через виявлення глибинного змісту, смислового наповнення, ідеї);
- комплексне сприйняття (поєднання кількох видів).

Таким чином, художня функція в поліфункціональних малих архітектурних формах, як і утилітарна, постає як складне явище, в якому розрізняються головні мотиви та додаткові, що надають і зовнішньому виглядові, і призначенню цих об’єктів змістовну глибину, багатство можливих способів застосування. У більшості випадків провідна художня функція співпадає з емоційним спрямуванням домінуючої утилітарно-практичної функції або їх поєднанням.

Для врахування функціональної визначеності зовнішнього вигляду поліфункціональної малої архітектурної форми суттєву допомогу може надати аналіз цілей її формування за схемою, представленою на рис. 3. Комплекс утилітарно-практичних вимог до такого об’єкту диктує приблизні габарити та форми об’ємно-просторового рішення, причому провідна функція (наприклад, як у п’ятифункціональному об’єкті, див. вище) задає ці параметри збільшено і може визначати місце розташування, а додаткові – уточнюють деталізацію всього рішення і забезпечують зв’язок із середовищем. Інший ряд вимог – естетичних – трансформує отриману просторову структуру в художню, призначаючи серед складових об’єктів і форм головні та другорядні, вибудовуючи між ними деяке співвідношення мас. І тут головну (структуруючу) роль відіграє провідна емоційна складова, тоді як завдання, що її супроводжують, реалізуються в ідейному наповненні, змісті окремих компонентів. А оскільки та чи інша емоційно-естетична якість із самого початку притаманна кожному з утилітарно-практичних функцій малих архітектурних форм, заради яких і зводиться об’єкт, то у реальній поліфункціональній малій архітектурній формі утилітарне і художнє не суперечать один одному, а взаємодіють, посилюючи образний ефект. Причому художня організація такого об’єкту в певному середовищі обов’язково підсилює в ньому функціональне навантаження, ще більше виявляючи задумані дизайнером ідеї.

Рис. 3. Взаємодія утилітарно-практичних та емоціональних вимог при формуванні поліфункціональних малих архітектурних форм:
1 – провідні фактори; 2 – додаткові фактори; 3 – головні зв’язки;
4 – додаткові зв’язки; 5 – зворотній вплив

Література

1. *Ганкина Н. З.* Малые архитектурные формы, элементы благоустройства и оборудования городских территорий // Краткий справочник архитектора: Ландшафтная архитектура / Под ред. И.Д.Родичкина. – К.: Будивэльнык, 1990. – С. 281-307.
2. *Кучерявий В. П.* Озеленення населених місць. – Львів: Світ, 2005. – 456 с.: іл.
3. *Свидерский В. М.* Малые архитектурные формы внешнего благоустройства для городов Украинской ССР: Дис… канд. архитектуры / Акад. архитектуры УССР. Ин-т градостроительства. – К., 1954.
4. *Свідерський В. М.* Малі архітектурні форми. Вид. 2-е, переробл. і доп. – К.: Будівельник, 1976. – 62 с.: іл.
5. *Обуховська Л.В.* Поліфункціональність малих архітектурних форм: їх особливості та місцерозташування // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв: Зб. наук. пр. – Харків: ХДАДМ, 2009. – №8. – С. 75-85.
6. *Бархин М.Г.* Метод работы зодчего. – М., 1981.
7. *Шимко В.Т.* Архитектурно-дизайнерское проектирование городской среды. – М.: Архитектура-С, 2006. – 384 с.: ил.

Анотація

У статті з позицій предметного дизайну розглядаються поліфункціональні малі архітектурні форми. В них виявлено і розкрито взаємозв'язок утилітарних і художніх функцій. Встановлено основоположні принципи ефективного використання функції в їх художньому проектуванні.

Ключові слова: малі архітектурні форми, поліфункціональність, утилітарність, художня функція.

Аннотация

В статье с позиций предметного дизайна рассматриваются полифункциональные малые архитектурные формы. В них выявлена и раскрыта взаимосвязь утилитарных и художественных функций. Установлено основополагающие принципы эффективного использования функции в их художественном проектировании.

Ключевые слова: малые архитектурные формы, полифункциональность, утилитарность, художественная функция.

Annotation

The polifunctional small architectural forms are considered from the position of thing-design in this article. The correlation of the utilitarian and artistic functions are found and discovered in them. The foundational principles of effective using in their design are established.

Key words: small architectural forms, polifunctionality, utilitarian, artistic function.

ЗМІСТ

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ АРХІТЕКТУРИ 8
Абрамюк І. Г. Дерево в архітектурі луцького житла на початку XX ст. . . . 8
Бачинська О.В. Особливості об'ємно-просторових композицій сучасних сакральних споруд м. Києва 18
Білінська О.Б., Олешко О.П., Топилко С.І. До питання методики проведення архітектурних обмірів для студентів-архітекторів на кафедрі дизайну та основ архітектури Інституту архітектури НУ"ЛП" 26
Булах І.В. Символ і символізація у теоретичних дослідженнях. 37
Ушаков Г.Н. Типи структур архітектурного простору 63
Іванова Л. С. Інформаційні технології, як складова частина будівельної галузі. 68
Михайленко А.В. Комп'ютерне тестування знань як один з компонентів архітектурної освіти 73
Лінда С.М. Семантика форми в архітектурі історизму 80
Косаревська Р.О., Левченко О.В. Програми для ландшафтного проектування 86
Сьомка С.В. Архітектура – застигла музика в пропорціях 96
Сисойлов М.В. Земна демоекосистема: три останні стадії глобального руйнування (синтез та взаємоузгодження тверджень науки, міфології та релігії) 100
Товбич В.В. Програма семи кроків і семи засобів управління якістю в архітектурній діяльності. 125
Шевцова Г.В. Конструкції змішаного кам'яно-дерев'яного типів (на прикладі оборонної архітектури України та Японії) 133
Яценко О.Ф. Культова архітектура Чернігівської губернії XVIII ст. періоду раннього класицизму. 139
Михайленко В.Є., Прищенко С.В. Розвиток асоціативно-колористичного мислення на основі природної гармонійності кольорів. 147
Кузьміна Г.В. Композиційно-просторові особливості висотних споруд. . . 157

МІСТОБУДУВАННЯ 164
Береза Є.С. Прийоми формування об'ємно просторової структури Комплексів аеропортів в умовах вже існуючих об'єктів що в експлуатації. 164

Авдєєва Н.Ю. Особливості формування житлових будинків у комплексі з об'єктами громадського обслуговування на територіях, наближених до аеропортів. 169
Бабеев К.В. Основные принципы формирования системы высотных доминант в больших и малых городах. 175
Герасимчук М.В. Про витоки київського житлового середовища (класицистичний період). 180
Масюк В. Г. Основні засади формування кондомініумів 188
Николаенко В.А., Тищенко Г.В. Особенности организации рекреационных ландшафтов на территории заброшенных карьеров Крыма. 193
Огоньок В. О. Вплив функціонально-планувальних параметрів на організацію соціальної інфраструктури поселень Тернопільської області 199
Панченко Т.Ф., Онищенко В.М. Містобудівна типологія приморських територій та міст 209
Панченко Т. Ф., Онищенко В. М. Нормативне регулювання комплексного територіального розвитку приморських міст 220
Пестрикова А.Г. Анализ образно-символических качеств архитектурной среды города. 232
Смілка В.А.Містобудівні фактори, що впливають на розвиток мережі навчально-виховних закладів 242
Шешукова С.В. Зарубіжний досвід створення системи курортно-рекреаційного обслуговування 247
Чень Шибо Этапы проектирования и развития Пекинской агломерации . 252
Нагаева З. С., Нагаев И.С. Формирование культурно-этнографических центров-комплексов в системе общественных центров Автономной Республики Крым 266
Міщенко О.Д., Усова О.С., Тригуб Р.М., Чередніченко П.П. Рекомендації з просторового планування міст та територій 276
Іванова-Костецька Г.С., Іванов-Костецький С.О. Транспортно-логістичні коридори України в системі Європи. 281
Николаенко В.А., Лавлинская И.А. Структура архитектурно-композиционных компонентов и их взаимосвязей в объектах садово-паркового искусства Южного берега Крыма 286
Устінова І.І. Еко-фізичні подібності процесу урбанізації 293

АРХІТЕКТУРА БУДІВЕЛЬ І СПОРУД. 299
Бережний А.В. Функціонально-планувальні аспекти проектування пішохідних просторів торгівельно-розважальних комплексів. 299
Аттавна Башар Основные факторы, влияющие на формирование торгово-развлекательных комплексов в странах Аль-Шама. 304
Закрепа Л.М. Проблеми розвитку закладів професійно-технічної освіти. . 311
Жовква О.І. Формування духовної освіти в Україні 316
Кобилінський А.Ю. Автосалони та автоцентри як об'єкти дослідження та проектування 326
Горшков С.М. Загальні принципи формування офісних будівель в умовах України. 330
Бачинська Л.Г., Терещенко О.Ю. Особливості формування простору квартири висококомфортного житла у природних умовах. 336
Бачинська Л.Г. Роль та особливості функціонування терас у квартирах висококомфортного житла на природі. 347
Ковальський Л.М., Бевз Є.А. Проблеми формування сучасного бібліотечного простору 357
Козлова Н.В. Сучасні напрямки формотворення зовнішнього вигляду вітчизняних і закордонних багатоповерхових житлових комплексів (БЖК) 363
Запорожченко О.Ю. Соціально-економічні передумови проектування і будівництва індивідуального міського малоповерхового житла як структури, що «розвивається» 368
Лисенька Ю.В. Функціональна схема організації готелю малої місткості, на прикладі готелю «Löwengraben ». 373
Михайлишин О.Л. Розвиток типології житла на Волині у 1920-30-х роках на прикладі забудови кварталів для військовослужбовців. 380
Колодрубська О.І.Просторова організація садиби підприємця-механізатора 390
Мержиевская Н.Ю. Історичні готелі Одеси вищої категорії 397
Стогній А.В. Вплив економіко-демографічної структури суспільства на формування архітектури сучасного житлового будинку (на прикладі м. Монреаль, Канада). 403
Побединська А.М. Функціональна організація санаторіїв для дітей з обмеженими фізичними можливостями. 419
Перевалова В.В. Функціональна організація адміністративно-представницького центру урядового комплексу в умовах України. 424
Сіверс М.В. Функціонально-розважальні принципи створення православних сакральних площ у найзначніших містах України 430

Тимошенко О.К. Вплив формування архітектурного рішення, як чинника енергоефективності на прикладі висотних офісних будівель 435
Чернявський В.Г. Функціонально-планувальна організація лікарняних закладів та її вплив на формування архітектурно-художньої структури інтер'єрів. 444
Шемтоуб Согол Классификация многофункциональных комплексов в Иране 451
Яблонська Г.Д. Життєздатність і різноманітність житла 456
Обуховська Л.В Поліфункціональні малі архітектурні форми: взаємозв'язок утилітарних і художніх функцій. 464

До відома авторів!

Статті, що подаються для опублікування в збірнику „Сучасні проблеми архітектури та містобудування" **повинні відповідати вимогам ВАК України та вимогам редколегії до їх оформлення та подачі**:

статті подаються українською або російською мовами у відповідності до вимог, викладених в постановах президії ВАК України від 10.02.1999 р. №1-02/3 „Про публікації результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук та їх апробацію" та від 15.01.2003 р. №7-05/1 „Про підвищення вимог до фахових видань, внесених до переліків ВАК України" (Бюлетень ВАК України №1 за 2003 р. та витримки з цієї постанови у даному збірнику), в електронному виді на дискетах 3.5 дюйма та відповідно у роздрукованому вигляді на аркушах формату А4 (обов'язково з підписом автора на останній сторінці) з полями: верхнє – 25 мм; нижнє і бокові – 20 мм, в текстових редакторах типу Word шрифтом Times NR Cyr 14 р., який повинен бути відформований в межах формату 245х170 мм з інтервалом 18 пт.,точно

- заголовок набирається великими буквами, жирним шрифтом, того ж розміру (14 р.) і форматується по центру;
- над заголовком вказується УДК і форматується по лівому краю, а на одному рівні з ним набираються ініціали та прізвище автора і форматується по правому краю;
- над заголовком і під ним пропускається один рядок;
- в кінці статті наводиться список використаних джерел (література);
- в цьому ж файлі статті після списку джерел наводяться анотації українською російською та англійською мовами, а також ключові слова на трьох мовах ;
- рисунки та формули повинні бути вмонтовані в її електронний текст по місцю автором і чітко читатись в форматі сторінок збірника (фактично на аркуші А5).

До матеріалів статті додається авторська довідка (вказати місце роботи чи навчання, посаду, наукові ступені та вчені звання, контактні телефони, почтову адресу для переписки, при можливості „Email") та рекомендація наукового підрозділу, де підготовлена стаття, у вигляді витягу з протоколу засідання, на якому вона розглядалась, завіреного керівництвом та печаткою закладу.

За зміст статті несуть відповідальність автор та науковий підрозділ, який рекомендував її для опублікування.

Випуски збірника в обов'язковому порядку розсилаються в бібліотеки та організації згідно вимог ВАК України до розсилки авторефератів дисертацій, в бібліотеки провідних профільних науково-дослідних та проектних організацій, вищих навчальних закладів освіти в яких ведеться підготовка фахівців за напрямами „Архітектура" та „Будівництво", а також окремим провідним фахівцям вказаних напрямів, які є членами спеціалізованих вчених рад по присудженню наукових ступенів.

Редколегія збірника

Наукове видання

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ АРХІТЕКТУРИ ТА МІСТОБУДУВАННЯ

Науково-технічний збірник

Випуск 22

Має свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації в Державному комітеті інформаційної політики України (серія КВ № 2649 від 16 червня 1997 року).

Визнаний ВАК України, як наукове фахове видання України, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук.

Адреса редколегії: 03037, м.Київ-37, Повітрофлотський пр., 31. КНУБА.
Тел. 245-42-04.

Підписано до друку 25.11.2005 р. Формат 60x84 1/16.
Обл.-вид. арк. . Тираж 180. Зам. №

Фірма "ВІПОЛ"
03151, м.Київ-151, вул. Волинська, 60